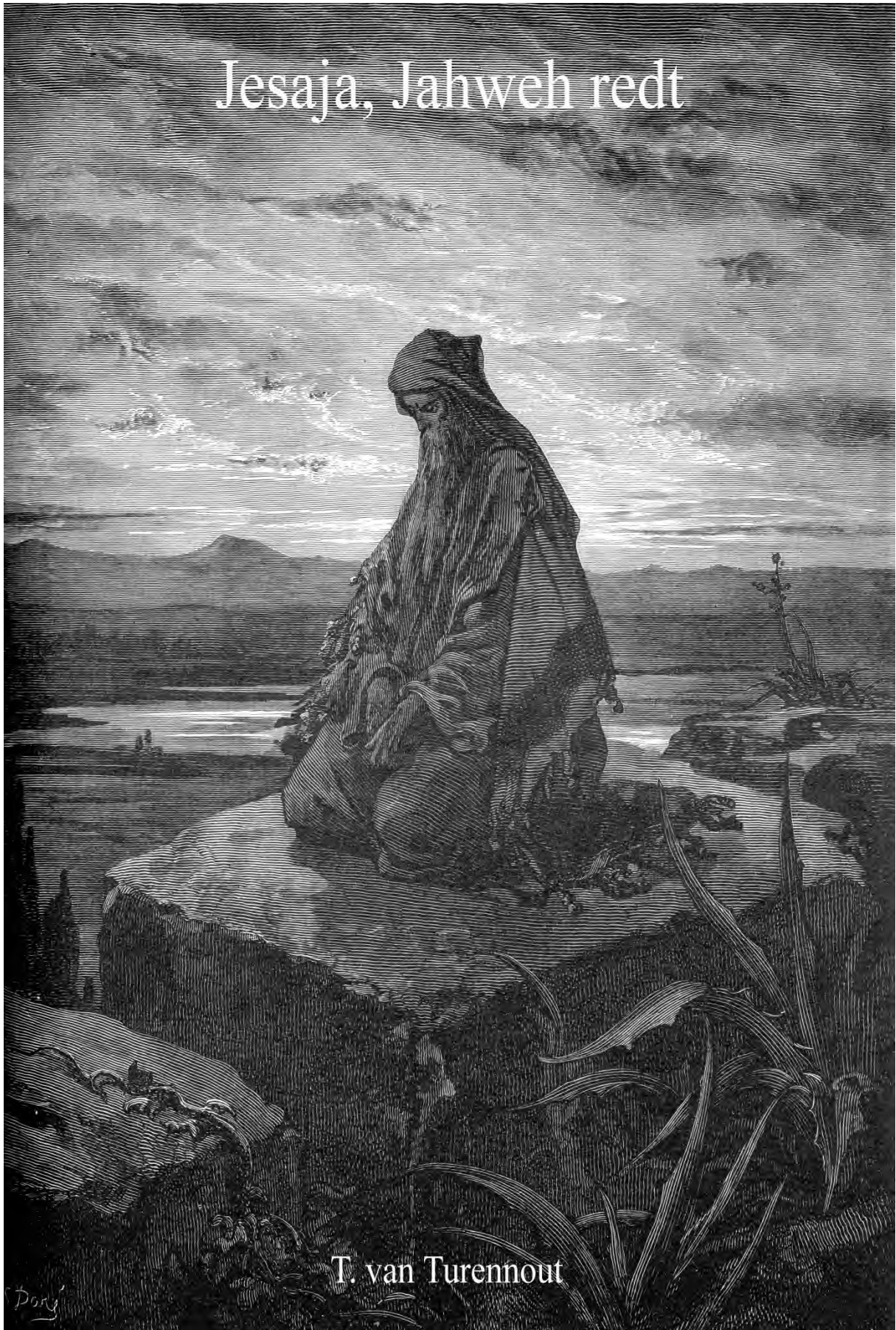


# Jesaja, Jahweh redt



T. van Turenhout

# Jesaja, Jahweh redt

T. van Turennot

## Grijpskerk

Copyright © 2024 Grijpskerk, The Netherlands

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the author.

Eerste uitgave 2012  
Tweede uitgave 2013  
Derde uitgave 2015  
Vierde uitgave 2016  
Vijfde uitgave 2019  
Zesde uitgave 2022  
Zevende uitgave 2024

Turennot, T. van  
Jesaja, Jahweh redt / T. van Turennot;  
Grijpskerk.  
Tel. 06 – 102 303 51  
SISO 227.4 UDC 228.07 NUGI 632  
Trefw.: Jesaja (bijbelboek); verklaringen.

Omslag + illustraties: Gustave Doré - De Bijbel in beeld.  
Wegens opheffing van de rechthebbende was overleg i.v.m. overname van illustraties niet mogelijk.

## Verklaring van gebruikte afkortingen en tekens:

- b.v.            Bijvoorbeeld
- vgl.            Vergelijk.
- (v. ...)
- Bij een verwijzing naar een tekst binnen hetzelfde hoofdstuk wordt een vers aangeduid met de letter v. Als bijvoorbeeld in het 2<sup>e</sup> hoofdstuk van Ezechiël wordt verwezen naar vers 8, dan staat er niet (Ezech.2:8), maar (v.8).
- (...)
- In de vertaalde tekst worden tussen deze haakjes verduidelijkingen toegevoegd. Het staat echter niet in de oorspronkelijke tekst; b.v. Ezechiël 9:6<sup>a</sup>; Oude (mannen), jonge (mannen), en meisjes, kleine kinderen en vrouwen moeten jullie doden en verdelgen; vgl. Oude, jonge, en meisjes, kleine kinderen en vrouwen moeten jullie doden en verdelgen. Ezechiël 12:6<sup>b</sup>; Ik heb jou (als) een wonderteken gegeven voor het huis van Israël; vgl. Ik heb jou een wonderteken gegeven voor het huis van Israël.
  - In de uitleg en vertaling geeft de tekst tussen de 2 haakjes een extra leesmogelijkheid weer; b.v. Ze (her)bouwden de nieuwe tempel in Jeruzalem.
  - In een voetnoot is de tekst tussen de haakjes een sub-voetnoot; b.v. (Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.)
- (= ...)
- Hoe de letterlijke (vertaalde) betekenis van de oorspronkelijke tekst in het Nederlands het beste kan worden opgevat of begrepen; b.v. Ezechiël 23:42; Zij gaven (= deden) armbanden over hun handen.
- (of ...)
- Geeft een extra betekenis in het Nederlands van de oorspronkelijke taal. Woorden uit de oorspronkelijke taal kunnen in het Nederlands meer betekenissen hebben; Ezechiël 9:6; Vanaf mijn heiligdom moeten (of zullen) jullie beginnen; vgl. Vanaf mijn heiligdom zullen (of moeten) jullie beginnen. Jesaja 14:7<sup>a</sup>; De hele aarde (of het hele land) heeft rust, (en) is stil; vgl. Het hele land (of de hele aarde) heeft rust, is stil.
- (.../...)
- Bij getallen of jaartallen betekent het teken / hetzelfde als het woord *of*. Bijvoorbeeld (588/587) betekent: Het gebeurde in het jaar 588 of 587.
- (.../... – ...)
- Het 2<sup>e</sup> jaartal na de / geeft een andere functie aan; b.v. De Perzische koning Kores II (559/538 – 529) was al in 559 voor Christus koning geworden, maar in 538 werd hij ook de koning van de Israëlieten. Na zijn dood in 529 werd hij opgevolgd door zijn zoon.
- [...]
- Het gedeelte dat tussen deze spekhaken staat, is de oorspronkelijke tekst. Dit gedeelte kan echter voor de betekenis van het geheel tijdens het lezen beter worden weggelaten. Door het handhaven van die oorspronkelijke tekst wordt de inhoud ofwel de boodschap in het Nederlands eerder onduidelijker; b.v. Jeremia 28:11<sup>b</sup>; De profeet Jeremia ging [zijn] weg. Psalm 3:3; Vele( mense)n zeggen van mij[n] ziel: “Er is voor hem geen redding door (= bij) God.”
- [( ... )]
- In meer of mindere mate is zeker, dat het bijbelgedeelte tussen deze haken niet bij de oorspronkelijke tekst hoort, hoewel het vaak wel als zodanig werd en wordt gepresenteerd; b.v. Openbaring 20:5; [( De overige doden leefden niet tot de 1000 jaren voorbij waren. Dit (is) de 1<sup>e</sup> opstanding. )]
- \*\*\*
- Exactere tekst met uitleg volgt hieronder.

## **INHOUDSOPGAVE.**

### **1. INLEIDING.**

### **2. RONDONOM HET BOEK JESAJA.**

- 2.1. De voorgeschiedenis.**
- 2.2. De schrijver van het boek Jesaja en zijn tijd.**
- 2.3. De betrouwbaarheid van het boek.**
- 2.4. Verklaringsmethode.**
- 2.5. De vorm en structuur van het boek.**

### **3. HET BIJBELBOEK JESAJA.**

#### **3.1. Deel 1 (hoofdstuk 1-6)**

- 3.1.1. Opschrift. (hoofdstuk 1:1)
- 3.1.2. De straffen van God hielpen niet. (hoofdstuk 1:2-9)
- 3.1.3. Eerst gehoorzamen, dan offeren en feestvieren. (hoofdstuk 1:10-20)
- 3.1.4. Gods oordeel over Jeruzalem. (hoofdstuk 1:21-31)
- 3.1.5. Het komende vrederijk. (hoofdstuk 2:1-5)
- 3.1.6. Hoogmoed komt voor de val. (hoofdstuk 2:6-22)
- 3.1.7. Juda wordt van zijn leiders beroofd. (hoofdstuk 3:1-11)
- 3.1.8. God veroordeelt de leiders van Juda. (hoofdstuk 3:12-15)
- 3.1.9. God veroordeelt de trotse vrouwen van Jeruzalem. (hoofdstuk 3:16-4:1)
- 3.1.10. God zal Zion verlossen. (hoofdstuk 4:2-6)
- 3.1.11. Het lied van de wijngaard. (hoofdstuk 5:1-7)
- 3.1.12. De zesvoudige weeën. (hoofdstuk 5:8-24)
- 3.1.13. Het volk uit de verte. (hoofdstuk 5:25-30)
- 3.1.14. God stelt Jesaja aan als profeet. (hoofdstuk 6)

#### **3.2. Deel 2 (hoofdstuk 7-12)**

- 3.2.1. Geloof alleen! (hoofdstuk 7:1-9)
- 3.2.2. Het teken van Immanuël. (hoofdstuk 7:10-25)
- 3.2.3. Haastig roof, spoedig buit. (hoofdstuk 8:1-4)
- 3.2.4. Assyrië in Juda. (hoofdstuk 8:5-10)
- 3.2.5. Een donkere tijd zal aanbreken. (hoofdstuk 8:11-22)
- 3.2.6. De komst van de Messias. (hoofdstuk 8:23-9:6)
- 3.2.7. God slaat Efraïm en Juda. (hoofdstuk 9:7-10:4)
- 3.2.8. Wee Assyrië. (hoofdstuk 10:5-19)
- 3.2.9. Een rest wordt gered. (hoofdstuk 10:20-27)
- 3.2.10. Tot hiertoe en niet verder. (hoofdstuk 10:28-34)
- 3.2.11. De Koning van het vrederijk. (hoofdstuk 11:1-10)
- 3.2.12. De terugkeer van de Israëlieten. (hoofdstuk 11:11-16)
- 3.2.13. Danklied van het verlore Israël. (hoofdstuk 12)

#### **3.3. Deel 3 (hoofdstuk 13-23)**

- 3.3.1. Profetie over Babel. (hoofdstuk 13:1-14:23)
- 3.3.2. Profetie over Assyrië. (hoofdstuk 14:24-27)

- 3.3.3. Profetie over Filistea. (hoofdstuk 14:28-32)
- 3.3.4. Profetie over Moab. (hoofdstuk 15 en 16)
- 3.3.5. Profetie over Aram en Efraïm. (hoofdstuk 17:1-11)
- 3.3.6. Profetie over Assyrië. (hoofdstuk 17:12-14)
- 3.3.7. Profetieën over Ethiopië. (hoofdstuk 18)
- 3.3.8. Profetieën over Egypte. (hoofdstuk 19)
- 3.3.9. Profetie over Egypte en Ethiopië. (hoofdstuk 20)
- 3.3.10. Profetieën over Babel. (hoofdstuk 21:1-10)
- 3.3.11. Profetie over Edom. (hoofdstuk 21:11,12)
- 3.3.12. Profetie over Arabië. (hoofdstuk 21:13-17)
- 3.3.13. Het lichtzinnige Jeruzalem. (hoofdstuk 22:1-14)
- 3.3.14. Profetieën over Sebna en Eljakim. (hoofdstuk 22:15-25)
- 3.3.15. Profetieën over Tyrus. (hoofdstuk 23)
- 3.4. Deel 4** (hoofdstuk 24-27)
  - 3.4.1. Berechting van de wereld. (hoofdstuk 24)
  - 3.4.2. Danklied voor de bevrijding. (hoofdstuk 25:1-5)
  - 3.4.3. De Here bevrijdt zijn volk. (hoofdstuk 25:6-12)
  - 3.4.4. De Here bevrijdt zijn volk Israël. (hoofdstuk 26 en 27)
- 3.5. Deel 5** (hoofdstuk 28-33)
  - 3.5.1. Profetie over Efraïm. (hoofdstuk 28:1-6)
  - 3.5.2. Profetieën over de leiders van Juda. (hoofdstuk 28:7-22)
  - 3.5.3. God straft Israël wel, maar vernietigt het niet. (hoofdstuk 28:23-29)
  - 3.5.4. Jeruzalem benauwd en verlost. (hoofdstuk 29:1-8)
  - 3.5.5. Profetie over geestelijk verblinde mensen. (hoofdstuk 29:9-16)
  - 3.5.6. De prachtige toekomst van Israël. (hoofdstuk 29:17-24)
  - 3.5.7. Profetie tegen het verbond met Egypte. (hoofdstuk 30:1-7)
  - 3.5.8. De gevolgen van ongehoorzaamheid. (hoofdstuk 30:8-17)
  - 3.5.9. De gevolgen van gehoorzaamheid. (hoofdstuk 30:18-26)
  - 3.5.10. God veroordeelt Assyrië. (hoofdstuk 30:27-33)
  - 3.5.11. Niet Egypte, maar de Here is God. (hoofdstuk 31)
  - 3.5.12. De mooie toekomst van Israël. (hoofdstuk 32:1-8)
  - 3.5.13. Zorgeloze vrouwen en de zorgzame God. (hoofdstuk 32:9-20)
  - 3.5.14. God verwoest de verwoester, en redt zijn dienaren. (hoofdstuk 33)
- 3.6. Deel 6** (hoofdstuk 34 en 35)
  - 3.6.1. God veroordeelt heidenvolken en Edom. (hoofdstuk 34)
  - 3.6.2. God verlost zijn dienaren. (hoofdstuk 35)
- 3.7. Deel 7** (hoofdstuk 36-39)
  - 3.7.1. Sanherib bedreigt Jeruzalem. (hoofdstuk 36)
  - 3.7.2. Eerste voorspelling over Juda's bevrijding. (hoofdstuk 37:1-7)
  - 3.7.3. Sanherib bedreigt Jeruzalem opnieuw. (hoofdstuk 37:8-13)
  - 3.7.4. Koning Hizkia bidt. (hoofdstuk 37:14-20)
  - 3.7.5. Tweede voorspelling over Juda's bevrijding. (hoofdstuk 37:21-35)
  - 3.7.6. God bevrijdt Juda, en berecht Sanherib. (hoofdstuk 37:36-38)
  - 3.7.7. Koning Hizkia wordt ziek, en geneest. (hoofdstuk 38:1-8)
  - 3.7.8. Koning Hizkia bedankt God. (hoofdstuk 38:9-22)
  - 3.7.9. Het gezantschap van Merodach-Baladan. (hoofdstuk 39)
- 3.8. Deel 8** (hoofdstuk 40-48)
  - 3.8.1. God zal Zion verlossen. (hoofdstuk 40:1-11)
  - 3.8.2. Alleen de almachtige God geeft nieuwe kracht. (hoofdstuk 40:12-31)

- 3.8.3. God scheidt een overwinnaar. (hoofdstuk 41:1-7)
- 3.8.4. God zal Israël bevrijden. (hoofdstuk 41:8-29)
- 3.8.5. De Knecht van de Here I. (hoofdstuk 42:1-7)
- 3.8.6. Een zondig volk en een genadige God. (hoofdstuk 42:8-43:8)
- 3.8.7. Alleen God verlost, en maakt iets nieuws. (hoofdstuk 43:9-21)
- 3.8.8. God zal zijn dwaze volk bekeren. (hoofdstuk 43:22-44:5)
- 3.8.9. Afgoden bestaan niet. (hoofdstuk 44:6-20)
- 3.8.10. God zal zijn volk door Kores laten bevrijden. (hoofdstuk 44:21-45:8)
- 3.8.11. God zal Israël op zijn eigen manier verlossen. (hoofdstuk 45:9-13)
- 3.8.12. God zal Israël voor altijd verlossen. (hoofdstuk 45:14-25)
- 3.8.13. De afgoden uit het Tweestromenland kunnen niets, God wel. (hoofdstuk 46)
- 3.8.14. De ondergang van Babel. (hoofdstuk 47)
- 3.8.15. God zal zijn ongehoorzame volk uit het Tweestromenland bevrijden. (hoofdstuk 48)

### **3.9. Deel 9** (hoofdstuk 49-57)

- 3.9.1. De Knecht van de Here II. (hoofdstuk 49:1-7)
- 3.9.2. De dienaren van God zullen naar het heilige land gaan. (hoofdstuk 49:8-50:3)
- 3.9.3. De Knecht van de Here III. (hoofdstuk 50:4-11)
- 3.9.4. De Verlosser van Israël. (hoofdstuk 51:1-16)
- 3.9.5. De Verlosser van Jeruzalem. (hoofdstuk 51:17-52:12)
- 3.9.6. De Knecht van de Here IV. (hoofdstuk 52:13-53:12)
- 3.9.7. De prachtige toekomst van Zion. (hoofdstuk 54)
- 3.9.8. God nodigt al zijn dienaren uit. (hoofdstuk 55:1-56:8)
- 3.9.9. God waarschuwt de ongehoorzame mensen. (hoofdstuk 56:9-57:13)
- 3.9.10. God verlost het overblijfsel van Israël. (hoofdstuk 57:14-21)

### **3.10. Deel 10** (hoofdstuk 58-66)

- 3.10.1. Schijnvroomheid en echte liefde. (hoofdstuk 58)
- 3.10.2. Echte verlossing komt pas na echte bekering. (hoofdstuk 59)
- 3.10.3. Gods zegen voor Zion. (hoofdstuk 60-62)
- 3.10.4. God zal de heidense volken berechten. (hoofdstuk 63:1-6)
- 3.10.5. Smeekgebed om vergeving en hulp. (hoofdstuk 63:7-64:12)
- 3.10.6. Het antwoord van God. (hoofdstuk 65)
- 3.10.7. God veroordeelt de tempeldienst van de ongehoorzame Joden. (hoofdstuk 66:1-4)
- 3.10.8. God zal zijn vijanden berechten, en zijn dienaren zegenen. (hoofdstuk 66:5-24)

## **4. GODS GEOPENBAARDE PLAN MET ZIJN VOLK.**

- 4.1. Wat er is vervuld.**
- 4.2. Wat er nog zal gebeuren.**
- 4.3. Tijdbalk.**

## **5. HET DOEL VAN HET BIJBELBOEK JESAJA.**

### **LITERATUUR.**

### **INDEX.**

**Aanwijzingen voor het lezen.**

Het is niet noodzakelijk, dat dit boek vanaf het begin tot en met het einde wordt doorgenomen. De hoofdstukken zijn min of meer zelfstandige eenheden. Ze kunnen afzonderlijk worden gelezen. In eerste instantie zou men met hoofdstuk 3 kunnen beginnen, eventueel gevolgd door hoofdstuk 2.

Als men van een bepaald gedeelte iets meer wil weten, kan men de aangegeven bijbelteksten daarvoor gebruiken. Niet alle genoemde bijbelteksten zijn in dit boek helemaal uitgewerkt. Deze bijbelteksten zijn dus niet alleen een bevestiging van een bepaalde passage, maar bevatten ook nieuwe invalshoeken. Men krijgt daardoor meer zicht op bepaalde gedeelten uit het bijbelboek Jesaja of andere teksten uit de Bijbel.

## 1. INLEIDING

Veel mensen vinden profetische boeken of bijbelgedeelten erg moeilijk. Vaak worden ze omzeild, omdat men er toch niet mee uit de voeten kan. Je kunt er schijnbaar alle kanten mee op. Er zijn zo veel meningen over. Bovendien is de toekomst voor ons verborgen. De toekomst weet, en kent God alleen.

Toch is dit niet de bedoeling van de profetieën in de Bijbel. De toekomst is wel aan de Here, maar soms wil Hij aan zijn dienaren al iets daarvan laten zien. Hij wil hen zo bemoedigen om in moeilijke tijden het geloof te versterken. Zo werd ook in het Oude Testament steeds weer de komst van Jezus Christus voorspeld. Via Jesaja en andere profeten wilde God iets van de toekomst aan de gelovigen van toen bekend maken. Dat kan voor ons nog van grote betekenis zijn.

De schrijver van dit boek moest bekend maken, wat er in de toekomst ging en gaat gebeuren. Dat begon al tijdens het laatste regeringsjaar van koning Uzzia (785 – 733) van het Tweestammenrijk Juda (Jes.1:1, 6:1,8-12). Daarna zou er nog veel gebeuren. Dat schreef Jesaja op (Jes.8:16, 30:8). Het bijbelboek Jesaja begint bij de opkomst van het Assyrische rijk. Het eindigt met de bekering en verlossing van het volk Israël (Jes.4:2-6, 11:11-16), het laatste oordeel van God (Jes.2:4,19,21, 9:3,4, 11:3<sup>b</sup>-5) en de nieuwe hemel en nieuwe aarde (Jes.2:1-5, Jes.9:6, 66:22,23). Een groot deel van deze periode is al achter de rug. Wij leven vandaag ruim 2700 tot 2740 jaren later dan de profeet Jesaja. Het is belangrijk om Gods hand te kunnen zien in al de dingen die zijn gebeurd. Zo kunnen we vanuit dat perspectief zien, wat er gebeurt, en wat er nog zal gebeuren.

Veel profetieën van Jesaja zijn al in vervulling gegaan. In 725 trokken de legers van de Assyrische koning het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en deporteerden die naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren veroverde koning Sargon II (722 – 705) in 722 de hoofdstad Samaria. Toen werd de rest van het Tienstammenrijk naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6, Jes.5).

Het Tweestammenrijk Juda is door de Assyrische legers verscheidene keren onder de voet gelopen. Omstreeks 681 veroverde koning Esarhaddon (681 – 669) zelfs Jeruzalem. Hij nam de slechte Joodse koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:1-16).

In al die tijd bekeerde het overgrote deel van de Joden van het Tweestammenrijk Juda zich niet. In 605 en 597 had de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) het Tweestammenrijk al veroverd. Daarna kwamen de Joden opnieuw in opstand tegen deze koning, maar ze bekeerden zich niet tot God. Toen kwam de straf. In 586 heroverde Nebukadnezar II het Tweestammenrijk. Hij voerde het overgrote deel van het Joodse volk in ballingschap naar Babel. De stad Jeruzalem en de tempel werden verwoest (2Kon.25:1-21, 2Kron.36:11-21, Jes.3).

De profeet Jesaja voorspelde ook de verlossing van de Israëlieten door een zekere koning Kores (Jes.44:21-28, 45:1-7). Dat is eveneens in vervulling gegaan. De Here bevrijdde zijn volk uit de ballingschap door middel van de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) (2Kron.36:22,23, Ezra 1:1-4, 5:13-17, 6:3).

Ook het lijden en sterven van de Here Jezus voor alle zonden van de mensheid is al eeuwen voor die tijd door de profeet Jesaja voorspeld (Jes.53, Joh.12:38, Hand.8:28-33).



God heeft dit alles geopenbaard, zodat zijn dienaren van toen en van nu daar wat aan hebben. We kunnen in moeilijke tijden bemoedigd zijn. Kijk maar, het gaat zoals de Here het ons heeft voorspeld. We moeten ons kunnen voorbereiden op de dingen die gaan komen. Daarom kunnen en mogen profetieën voor de gelovigen niet verborgen blijven. Als we God liefhebben, dan willen we Hem zoveel mogelijk kennen. Dan willen we bovendien zijn plannen kennen, die Hij aan ons bekend wil maken. Dat is ook belangrijk voor ons gebed.

Het is wel een moeilijke materie, maar het is zeker de moeite waard. Veel zaken die de moeite waard zijn, worden meestal met moeite verkregen. Zo is het ook hier. Tijdens de bestudering van dit bijbelboek zal men ontdekken, hoe mooi het is.

## **2. RONDOM HET BOEK JESAJA.**

### **1. De voorgeschiedenis.**

We staan al niet meer aan het begin van de heilshistorie, als de profeet Jesaja zijn openbaringen krijgt. Niet alles kunnen we doornemen. We beperken ons tot dat wat nodig is om dit bijbelboek te kunnen begrijpen.

Eerst schiep God in volmaakte toestand de hemel en de aarde. Na de zondeval in het paradijs werd alles onvolmaakt. Verlossing werd nodig. Ruim 2000 jaren later volgde om de slechtheid van verreweg de meeste mensen de zondvloed. Alleen het gezin van Noach bleef gespaard. De komst van de Messias Jezus die de wereld van de zonde zou gaan verlossen, bleef mogelijk. Daarmee was een poging van de satan en verleider om dat te verhinderen mislukt.

Na ruim 400 jaren startte men met de bouw van een toren in Babel. Door een toren te willen bouwen, die reikte tot de troon van God in de hemel, rivaliseerden de meeste mensen met de Here. Ze wilden bij elkaar blijven, en zo machtiger worden, dan de Here God zelf. In die periode kregen de gelovigen het moeilijk. Binnen deze revolutionaire omgeving hitste de satan de mensen tegen de dienaren van de hemelse Vader op, met het doel de Kerk uit te roeien. Op die manier probeerde de satan ook deze keer de komst van de Verlosser Jezus te verhinderen. Door de spraak van de mensen te verwarren, voorkwam God het duivelse plan. Er ontstonden namelijk verschillende talen. De mensen verstonden elkaar meestal niet meer. Daarom gingen ze uit elkaar. Groepen die elkaar wel verstonden, trokken samen de wijde wereld in.

In die groepen begon men geleidelijk naast de Here ook afgoden te dienen. Daarom riep God uit (het nageslacht van) één zo'n groepsverband Abram op om zich af te scheiden van zijn familie, en voortaan Hem alleen te dienen. Gehoorzaam trok Abram naar het land Kanaän.

Zijn kleinzoon Jakob, die later eveneens Israëel genoemd werd (Gen.32:28), vertrok vanwege hongersnood uit Kanaän, en hij ging naar het korenrijke Egypte. Daar mocht hij met zijn gezin van 12 zonen in het gebied Gosen wonen. Zijn nakomelingen groeiden heel snel in aantal.

Deze groei ging zo snel, dat de farao van Egypte bang werd. Hij liet de Israëlieten onderdrukken. Omdat God had beloofd, dat de Verlosser uit dit volk geboren zou worden, dreigde zo opnieuw de komst van de Messias Jezus niet door te gaan. Het volk werd echter door de Here gered. Onder leiding van Mozes en zijn opvolger Jozua werden de Israëlieten weer naar het beloofde land Kanaän gebracht.

Daarna volgde een tijd waarin het volk iedere keer de Here vergat, en zelfs afgoden gingen dienen. Zo kwam steeds de komst van Jezus in gevaar. Toch wist God dit gevaar af te wenden. Iedere keer stuurde Hij richters, die (grote delen van) het volk Israëel weer terugriepen tot een leven zoals de liefdevolle hemelse Vader dat graag ziet.

De Richterentijd eindigde met de aanstelling van Saul als koning. Toen begon de Koningentijd. Drie koningen regeerden over het hele volk: Saul (1033 – 1012), David (1012 – 972) en Salomo (972 – 932). In de regeringstijd van koning Salomo werd de tempel als woonplaats voor God in Jeruzalem gebouwd.

Na de dood van koning Salomo raakte het rijk Israëel verdeeld. Vanaf 932 voor Christus bestond er een noordelijk deel (van 10 stammen), en een zuidelijk deel (van 2 stammen) van wat vroeger één geheel was.

In het Tweestammenrijk wisselden de vrome koningen en slechte koningen elkaar af. Na de twijfelachtige koningen Joas (836 – 797) en Amazia (797 – 785) besteeg de vrome koning Uzzia (785 – 733) de troon. Tijdens zijn 52-jarige regering kwam er een grote welvaart in het land. Koning Uzzia versloeg de Filistijnen, de Arabieren, de Ammonieten en de Edomieten (2Kron.26:1-8). Naast het volksleger richtte de koning een staand leger op, en voerde hij allerlei militaire vernieuwingen door (2Kron.26:11-15). Ook versterkte hij Jeruzalem en andere steden, en bevorderde hij de landbouw (2Kron.26:9,10).

In ongeveer dezelfde tijd regeerde in het Tienstammenrijk Israël de ongehoorzame koning Jerobeam II (783 – 748). Hij breidde eveneens zijn macht uit, en in zijn rijk heerste een grote welvaart (2Kon.14:23-25,28, Hos.1:1, 2:7-11, 10:1,11). Het Tienstammenrijk Israël en het Tweestammenrijk Juda bezaten, gerekend vanaf de splitsing van heel Israël in 932 voor Christus, een ongekeerde machtspositie. Daaraan zou snel een einde komen.

De koningen van het Assyrische rijk staan erom bekend, dat ze zeer gewelddadig en wreed waren. Tijdens de regering van de Assyrische koning Adadnirari III (810 – 783) stopten na 796 voor Christus plotseling de agressieve aanvallen. In een Assyrische inscriptie uit die tijd staat, dat de god Nebo een barmhartige en vergevingsgezinde god is, en dat elke latere vorst op geen enkele andere god moet vertrouwen.<sup>1</sup> Koning Adadnirari III bekeerde zich hoogstwaarschijnlijk door de waarschuwing van de profeet Jona, en stopte met geweld en onderdrukking.<sup>2</sup> De 3 daarop volgende Assyrische koningen Salmanassar IV (783 – 773), Assurdan III (773 – 755), en Assurnirari V (755 – 745) volgden daarin zijn voorbeeld. Aan deze rustpauze kwam een einde, toen de wrede Tiglatpileser III (745 – 727) via een staatsgreep aan de macht kwam.

In 738 kwam de Assyrische koning Tiglatpileser III met zijn leger naar het westen. Hij dreigde zelfs het Tienstammenrijk Israël binnen te vallen. Om de dreigende verovering van zijn land te voorkomen, betaalde de kwaadaardige en wrede koning Menachem (747 – 736) van het Tienstammenrijk Israël een hoge schatting aan koning Tiglatpileser III (2Kon.15:19,20).

Het Assyrische rijk zou niet alleen levensbedreigend zijn voor het Tienstammenrijk Israël, maar ook het Tweestammenrijk Juda zou door dit wereldrijk aan de rand van de afgrond worden gebracht.

In het laatste regeringsjaar van de Judese koning Uzzia (785 – 733) begon de profeet Jesaja in opdracht van de Here met zijn werk als profeet (Jes.6).

## **2. De schrijver van het boek Jesaja en zijn tijd.**

Het boek Jesaja is door de profeet zelf geschreven (Jes.8:16, 30:8). De naam Jesaja komt wel vaker in de Bijbel voor (1Kron.3:21, 25:3,15, 26:25, enz.). Om al die verschillende Jesaja's uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke Jesaja het gaat. Daarom wordt er in het begin van dit bijbelboek vermeld, dat Jesaja een zoon was van Amoz.

De Joodse schrijvers uit de Oudheid vermelden, dat hij afstamde van het koninklijk huis. Zijn vader Amoz, niet te verwarren met de profeet Amos, zou een broer van de Judese koning Amazia (797 – 785) zijn. Amazia was de vader van koning Uzzia (785 – 733). Jesaja zou dus een neef van koning Uzzia zijn geweest. Indirect wordt dit vanuit de Bijbel bevestigd. Jesaja had regelmatig vrij toegang tot de koning. Hij sprak erg vrijmoedig met de kwaadaardige koning Achaz (732 – 727) (Jes.7). Hij gaf koning Hizkia (727 – 697) regelmatig advies (Jes.37:5,6,21), ontmoette de Judese koning op zijn ziekbed (Jes.38:1,4,5), en vermaande

---

<sup>1</sup> Zie Aalders G.Ch., Commentaar op het Oude Testament: Obadja en Jona, Kampen, 1958, pag. 106.

<sup>2</sup> Zie Turennot T. van, Jona, duif, Grijskerk, 2020.

hem over zijn hoogmoed (Jes.39:3-8). Jesaja beschreef ook de geschiedenis van de koningen Uzzia (785 – 733) en Hizkia (2Kron.26:22, 32:32).

De naam van de profeet Jesaja betekent *Jahweh redt*.<sup>3</sup> Dat is eveneens de belangrijkste boodschap die deze profeet brengt. Al het vertrouwen op puur menselijke kracht en hulp is uiteindelijk zinloos. Ook het vertrouwen op afgoden is niets waard. Alleen de Here kan redden.

Uit de Bijbel weten we, dat de profeet Jesaja getrouwd was met een profetes, en dat hij 2 zonen had (Jes.7:3, 8:3,18).

Jesaja profeteerde gedurende de regering van de Judese koningen Uzzia (785 – 733), Jotam (733 – 732), Achaz (732 – 727) en Hizkia (727 – 697) (Jes.1:1). In het jaar dat koning Uzzia stierf (733), heeft de Here hem aangesteld als profeet (Jes.6). Tijdens de inval van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) in 701 voor Christus trad hij nog steeds op als profeet (Jes.36, 37). Jesaja profeteerde dus in elk geval vanaf 733 tot 701 voor Christus.

De profeet Jesaja beschreef de geschiedenis van Uzzia en Hizkia (2Kron.26:22, 32:32). De geschiedenis van koning Hizkia is opgenomen in het (bijbel)boek Koningen van Juda en Israel (2Kron.32:32). De dood van Hizkia en de opvolging van zijn kwaadaardige zoon Manasse (697 – 642) staan eveneens in dat boek (2Kon.20:21). Dit betekent, dat Jesaja koning Hizkia heeft overleefd.

Dit stemt overeen met de Joodse overlevering en Christelijke schrijvers in de eerste eeuwen na Christus.<sup>4</sup> Jesaja zou in opdracht van de slechte koning Manasse met een houten zaag om het leven zijn gebracht. Dat deze kwaadaardige koning de profeten van de Here liet vermoorden, en de stad Jeruzalem doordrenkte met het bloed van gelovige Joden, wordt zowel door de Bijbel als door de Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus bevestigd (2Kon.21:16).<sup>5</sup> Ook een brief van de apostel Paulus lijkt hierop te duiden. In zijn brief aan de Hebreeën (11) schreef hij over bekende geloofshelden uit de geschiedenis. Daarbij stelt hij, dat er iemand doormidden is gezaagd (Hebr.11:37), terwijl dat nergens in de Bijbel wordt beschreven. Het moet de Joden dus bekend geweest zijn uit hun overlevering over de dood van Jesaja, en de apostel Paulus achtte dat betrouwbaar en juist.

In het tweede bijbelboek Koningen (19:37) en in het bijbelboek Jesaja (37:38) beschreef de profeet de dood van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) en de troonsbestijging van Esarhaddon (681 – 669). Jesaja is kort na die troonsbestijging vermoord, want in hetzelfde jaar (681) veroverde koning Esarhaddon Jeruzalem, en nam hij de slechte koning Manasse (697 – 642) gevangen. Hij liet hem aan haken naar Babel brengen.<sup>6</sup> Toen Manasse zich in zijn gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning in het Tweestammenrijk Juda (2Kron.33:1-16). Daarna diende hij de Here tot zijn dood.

Jesaja profeteerde dus vanaf 733 tot en met 681 voor Christus. Hoogstwaarschijnlijk heeft hij na de dood van koning Hizkia nog wel geprofeteerd. De profeet is in 681 door koning Manasse (697 – 642) vermoord. Hij was toen ongeveer 75 jaar oud.

---

<sup>3</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: "Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd."

<sup>4</sup> Zie Barnes A., Barnes' Notes, Isaiah, 3<sup>e</sup> druk, Grand Rapids, 2005, pag. 9 en 10.

<sup>5</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 3:1.

<sup>6</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

Toen Jesaja met zijn profetisch werk begon, regeerde in het Tweestammenrijk Juda de vrome koning Uzzia (785 – 733). Tijdens zijn regering was er een grote welvaart in het land. De machtige koning Uzzia werd overmoedig. Hij wilde als de meeste koningen van andere volken ook opperpriester van zijn land zijn. Ondanks de protesten van de hogepriester Azarja en tachtig andere priesters wilde de Judese koning zijn zin doorzetten. Daarom werd hij door de Here met melaatsheid gestraft. Zijn regeringstaken werden waargenomen door zijn zoon Jotam (2Kon.15:5, 2Kron.26:16-21). Na zijn dood werd Uzzia, omdat hij melaats was, in een veld naast de begraafplaats van de koningen begraven (2Kron.26:23)

Op het moment dat de vrome koning Jotam (733 – 732) zijn vader Uzzia opvolgde, leek er eerst niets te veranderen. Evenals zijn vader liet hij de offerhoogten met rust. Hoewel hij zelf de Here diende, nam de kwaadaardigheid en slechtheid onder het volk toe. Het verschil tussen arm en rijk werd steeds groter, en nam zorgelijke vormen aan.

Aan het einde van zijn regering wilde koning Resin (754 – 732) van Aram een coalitie van staten vormen om tegen de koning van Assyrië in opstand te komen. Pekach (734 – 732), de koning van het Tienstammenrijk Israël, wilde daaraan wel meewerken, maar het Tweestammenrijk Juda weigerde. Toen wilde de koning van Aram samen met de koning van het Tienstammenrijk Israël door een gecombineerde aanval het Tweestammenrijk Juda dwingen om mee te doen. In die tijd stierf koning Jotam, en werd hij opgevolgd door zijn slechte zoon Achaz (732 – 727) (2Kon.15:32-38, 2Kron.27:1-9).

Toen de legers van koning Resin van Aram en koning Pekach van het Tienstammenrijk Israël samen het Tweestammenrijk Juda aanvielen, werden de legers van het Tweestammenrijk Juda verpletterend verslagen (2Kron.28:5-8, 2Kon.16:6, Jes.7:2). Daardoor voelde de jonge koning Achaz zich in het nauw gedreven.

De profeet Jesaja (7:3-12) zei in opdracht van de Here, dat God zelfs deze slechte koning van Juda wilde helpen. Koning Achaz sloeg echter de aangeboden hulp af. Daarna werd de hoofdstad Jeruzalem belegerd, maar de vijandelijke legers waren niet in staat deze plaats in te nemen (2Kon.16:5, Jes.7:1).

De kwaadaardige koning Achaz dacht, dat de hulp van de Here niet zinvol was. In plaats daarvan vroeg hij Tiglatpileser III (745 – 727) de koning van Assyrië om hulp (2Kon.16:7). De Assyrische koning viel met zijn leger Aram aan, veroverde het, en voerde de bevolking in ballingschap weg naar Kir. Koning Resin liet hij doden (2Kon.16:9). Omdat ook koning Pekach (734 – 732) tegen de koning van Assyrië in opstand was gekomen (2Kron.28:5-16, Jes.7:1-6), veroverde Tiglatpileser III eveneens het Tienstammenrijk Israël. Voor straf werden de stammen in het noorden en ten oosten van de Jordaan naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 1Kron.5:26). Koning Pekach werd bij een staatsgreep door Hosea vermoord. Over het gedeelte dat van het Tienstammenrijk overbleef, werd Hosea (731 – 722) een vazalkoning van het Assyrische rijk (2Kon.15:30).

Doordat de kwaadaardige koning Achaz (732 – 727) slecht regeerde, brak er een ellendige periode voor het Tweestammenrijk Juda aan. De zoon en opvolger van koning Jotam was één van de kwaadaardigste koningen die in Kanaän hebben geregeerd. Zijn slechte daden stapelden zich in een recordtempo op:

1. Hij voerde kalverendienst in (2Kon.16:3, 2Kron.28:2).<sup>7</sup>

---

<sup>7</sup> De eredienst van gouden kalveren is te vergelijken met de verering van de Apisstier uit Egypte (Ex.32:1-6). Apis is een Egyptische afgod. Die werd voorgesteld als een stier met een zonneschijf tussen de horens. In de vroege geschiedenis was de stier een vruchtbaarheidssymbool. De farao's uit het Oude Egyptische Rijk werden

2. Hij voerde de Baäldienst in (2Kon.16:3, 2Kron.28:2).<sup>8</sup>
3. Hij liet de hemellichamen vereren (2Kon.16:4, 2Kron.28:4).
4. Hij liet een deel zijn zonen door het vuur gaan, en offerde ze aan de Moloch (2Kron.28:3).
5. Hij riep de hulp in van Assyrië, en sloeg de aangeboden hulp van de Here af (2Kon.16:7-9, 2Kron.28:16, Jes.7:10-12).
6. Hij diende de afgoden van de Arameeërs (2Kron.28:23).
7. Hij verving het brandofferaltaar door een Assyrisch altaar (2Kon.16:10-16).
8. Hij liet overal altaren bouwen voor allerlei afgoden (2Kron.16:24,25).
9. Hij liet het gerei van de tempel stukslaan (2Kron.28:24).
10. Hij liet de deuren van de tempel sluiten (2Kron.28:24).

Het was een dwaze en slechte koning. Gods straffen konden niet uitblijven. Na de oorlog tegen Aram en het Tienstammenrijk Israël, brachten ook de Edomieten, Filistijnen en Assyriërs met hun legers het Tweestammenrijk Juda zware slagen toe (2Kron.28:17-21). Hoewel de hulp van Tiglatpileser III (745 – 727) effectief leek, moest er wel fors voor worden betaald (2Kon.16:8,9). Het Tweestammenrijk Juda werd schatplichtig aan het Assyrische rijk. Het was een zeer donkere tijd, vooral voor de gelovige Joden.

Toen koning Achaz (732 – 727) stierf, werd hij wel in Jeruzalem begraven, maar niet in de begraafplaats van de koningen van Juda (2Kron.28:27).

Na de dood van de Judese koning Achaz was zijn zoon Hizkia nog te jong om het bestuur over te nemen. Daarom nam de hoogste ambtenaar Sebna (727 – 714) als regent deze taak op zich.<sup>9</sup> Onder zijn leiding ging de slechtheid van de bestuurders en het volk gewoon door.

De bevolking van het Tienstammenrijk Israël werd om haar slechtheid in 722 voor Christus naar Assyrië verdreven (2Kon.17:1-6). Toen de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) alle Israëlieten in 538 voor Christus de vrijheid gaf om naar het heilige land terug te keren, hebben maar heel weinig mensen uit het Tienstammenrijk dat gedaan.

Onder het bestuur van Sebna (727 – 714) werd de pro-Assyrische politiek voortgezet. Toen in

---

vaak met de stier vereenzelvigd, en als zodanig afgebeeld. De Apisstier van Memfis werd als aardse belichaming van de afgod Ptah beschouwd.

<sup>8</sup> Het was de Baäldienst van de Feniciërs, die hij invoerde.

<sup>9</sup> In 2Kon.18:9-11 staat, dat Samaria in het 6<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia (727 – 697) door de Assyriërs werd veroverd en verwoest. Volgens berekeningen op grond van Assyrische gegevens vond de verovering van de hoofdstad van het Tienstammenrijk plaats in 722 voor Christus. Dan zou Hizkia in 727 de troon van zijn gestorven vader Achaz (732 – 727) hebben overgenomen.

Volgens 2Kon.18:13 en Jes.36:1 echter viel de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) het Tweestammenrijk Juda in het 14<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia aan, en veroverde op de hoofdstad Jeruzalem na het hele land. Op grond van berekeningen van de Assyrische gegevens zou deze inval in 701 voor Christus hebben plaatsgevonden. In dat geval zou Hizkia in 714 met zijn regering zijn begonnen.

Alles pleit ervoor, dat koning Achaz in 727 tegelijkertijd met de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) stierf. In het bijbelboek Jesaja (14:28,29) kunnen we namelijk lezen, dat in het sterfjaar van Achaz de slaande roede of stok van God: Tiglatpileser III, was weggenomen.

Dat Hizkia nog te jong was om na de dood van zijn vader de regering over te nemen, wordt ondersteund door het feit, dat hij nog geen zoon had, toen de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) in 712 of 711 voor Christus bij hem op bezoek kwam (2Kon.20:18, Jes.39:7).

Het lijkt er sterk op, dat vooral de hofmaarschalk Sebna (727 – 714) als regent de regering voor Hizkia had waargenomen. Een hofmaarschalk was de hoogste ambtenaar aan het hof. Sebna had duidelijk koninklijke aspiraties, en liet voor zichzelf een koninklijk graf maken. De profeet Jesaja heeft zich daar openlijk tegen verzet, en Sebna in opdracht van de Here gewaarschuwd en bestraft (Jes.22:15-25). Eljakim zou de functie van hofmaarschalk van Sebna overnemen, en als een vader voor zijn volk optreden. Natuurlijk heeft hij eveneens de jonge Hizkia op een vaderlijke manier bijgestaan (Jes.36:3).

Opmerkelijk is ook, dat veel waarschuwingen en bestraffingen van de profeet Jesaja uit die periode zich wel richtten tegen de bestuurders en het volk, maar de koning ontzagen.

722 het Tienstammenrijk Israël door Assyrië in ballingschap gevoerd werd, deed Sebna niets om de Israëlieten in het noorden te helpen. Ook liet Assyrië het pro-Assyrische Tweestammenrijk Juda met rust.

In 714 was Hizkia (727 – 697), de zoon en rechtmatige opvolger van Achaz, zelf in staat de macht aan zich te trekken. Vanaf dat moment veranderde er veel in het Tweestammenrijk Juda. Hizkia was een vrome en goede koning, en draaide de slechte en dwaze maatregelen van zijn vader zoveel mogelijk terug (2Kon.18:4, 2Kron.29). Onder zijn regering ging het veel beter met het Tweestammenrijk Juda. Hij versloeg de Filistijnen (2Kon.18:8), en er heerste weer voorspoed (2Kron.32:27-30).

Van de pro-Assyrische politiek moest koning Hizkia (727 – 697) helemaal niets hebben. Daarbij was hij geneigd om mee te doen aan een coalitie tegen Assyrië. Hij kwam zelfs in opstand (2Kon.18:7).<sup>10</sup> Voor het aansluiten bij een coalitie waarschuwde de profeet Jesaja. Koning Hizkia moest alleen op de Here vertrouwen. Dat was voldoende, want God verzwakte in die dagen de Assyrische macht. Het had te maken met een lastige tegenstander in Babylon. Dat was koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702).

In 712 voor Christus werd Hizkia ernstig ziek. De profeet Jesaja zei, dat hij aan deze ziekte zou overlijden. De koning van Juda werd daarom erg verdrietig, en bad de Here om genezing. God verhoorde zijn gebed, en Hij genas hem binnen 3 dagen (2Kon.20:1-11).

Een korte tijd later kwam er een gezantschap uit Babel om de koning van Juda te feliciteren met het herstel van zijn ziekte.<sup>11</sup> De Babylonische koning Merodach-Baladan organiseerde het verzet tegen Assyrië. Meer dan 10 jaren wist hij tegenover het machtige Assyrische rijk zijn onafhankelijkheid te bewaren. Tijdens het bezoek van het gezantschap van Babel sloot koning Hizkia (727 – 697) met koning Merodach-Baladan een verbond. Hij liet aan zijn gezanten alle schatten van zijn paleis in Jeruzalem zien. Hierover was God erg boos, en Jesaja bestrafte koning Hizkia (2Kon.20:12-19, 2Kron.32:24-26, Jes.39).

Koning Sargon II (722 – 705) van Assyrië onderdrukte het Babylonische verzet, en verdreef in 710 voor Christus Merodach-Baladan uit Babel. Na de dood van Sargon II lukte het hem om troon te heroveren, en 9 maanden lang in Babel te regeren. In 702 voor Christus werd het leger van de dappere koning van Babel door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) verslagen. Merodach-Baladan vluchtte naar Elam. Hij stierf daar enkele jaren later in ballingschap.

Kort na zijn overwinning op Merodach-Baladan trok koning Sanherib met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvölker van het Tweestammenrijk Juda, en veroverde bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk naar Assyrië.<sup>12</sup> In 701 voor Christus stond de Assyrische koning met zijn legers voor de poorten van Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

Pas toen koning Hizkia merkte, dat al zijn vertrouwen op mensen, koningen en volken zinloos

---

<sup>10</sup> Uit de Assyrische inscripties uit de tijd van koning Sargon II (722 – 705) blijkt, dat het Tweestammenrijk Juda eerst niet tot de opstandige staten werd gerekend. Na 714 begon dat te veranderen.

<sup>11</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

<sup>12</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

was, verhoorde de Here zijn gebed. De koning van Juda moest leren, dat alleen de Here echt kan redden. In één nacht doodde de Knecht van Jahweh 185.000 mannen. Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>13</sup> Sanherib kon niets anders doen dan met het restant van zijn leger naar Ninevé vluchten (2Kon.19:14-36, Jes.37:14-37).

In de periode dat Jesaja optrad, was hij niet de enige profeet. Tijdens de regering van de Judeese koning Uzzia (785 – 733) profeteerde de profeet Amos in het Tienstammenrijk Israël (Am.1:1). Hosea werkte daar ook gedurende de regering van koning Jerobeam II (783 – 748) en enkele van zijn troonopvolgers, want voor de periode dat hij profeteerde, worden van het Tweestammenrijk Juda de koningen Uzzia, Jotam (733 – 732), Achaz (732 – 727) en Hizkia (727 – 697) genoemd (Hos.1:1). Toen koning Pekach (734 – 732) van het Tienstammenrijk Israël regeerde, trad eveneens de profeet Oded op (2Kron.28:9-11). De profeet Micha deed evenals Jesaja zijn werk in het Tweestammenrijk Juda. Hij profeteerde gedurende de regering van de koningen Jotam, Achaz en Hizkia (Mi.1:1).

Koningen van Juda	Uzzia	Jotam	Achaz	Hizkia	Manasse
Koningen van Israël	Jerobeam II	Pekach	Hosea		
Profeet in Israël	Amos				
Profeet in Israël	Hosea				
Profeet in Juda		Jesaja			
Profeet in Israël		Oded			
Profeet in Juda		Micha			

### 3. De betrouwbaarheid van het boek.

De Here gaf aan de profeet Jesaja de opdracht om zijn profetieën op te schrijven. Zo konden ze voor de toekomst worden bewaard (Jes.30:8). Ook kreeg Jesaja van God de taak om zijn geschreven getuigenissen samen te binden (Jes.8:16). Hij moest zijn profetieën opschrijven en verzamelen. Het bijbelboek Jesaja is dus hoofdzakelijk door de profeet zelf geschreven.

Toch is de betrouwbaarheid van het bijbelboek Jesaja nogal omstrepen. Van een belangrijk deel wordt gezegd, dat het niet van de profeet afkomstig is. Dit betreft vooral de hoofdstukken 40–66. Dit gedeelte wordt daarom vaak Deutero-Jesaja genoemd. De schrijver hiervan zou tegen het einde van de Babylonische ballingschap hebben geleefd. Ook van andere gedeelten wordt beweerd, dat ze niet van Jesaja afkomstig zijn. De belangrijkste argumenten hiervoor zijn:

- Het zou onwaarschijnlijk zijn, dat Jesaja tijdens zijn werkzame leven van 733 voor Christus tot het begin van de 7<sup>e</sup> eeuw, de bevrijding van de Joden uit de Babylonische ballingschap in 538 voor Christus door koning Kores II (559 – 529) kon voorspellen.
- Terwijl de profeet Jesaja leefde tijdens de opkomst van het Assyrische rijk, is een gedeelte van het bijbelboek Jesaja geschreven vanuit het perspectief van de Babylonische tijd. De schrijver zou dus niet in de Assyrische tijd, maar in de Babylonische tijd leven.

<sup>13</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 141.

Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 1:5.



- Het taalgebruik en de stijl zouden tussen verscheidene gedeelten te grote verschillen vertonen.

Hoewel deze bezwaren misschien deugdelijk en steekhoudend schijnen, zijn ze dat niet:

- De eerste 2 belangrijkste bezwaren komen voort uit de achtergrondgedachte, dat met niet gelooft in het bestaan van echte profeten en profetieën. Daarmee maakt men in feite veel profeten en bijbelgedeelten leugenachtig. De schijn zou worden gewekt, dat het over profetieën ging, terwijl het in werkelijkheid over geschiedenis en de nabije toekomst zou gaan, die achteraf als profetieën zouden zijn gepresenteerd. Dit is voor oprechte Christenen al onaanvaardbaar. De profeet Micha (4:10) die grotendeels in dezelfde tijd als Jesaja leefde, sprak eveneens over de bevrijding van de Joden uit de Babylonische ballingschap.
- Profetieën over het Babylonische rijk komen verspreid over het hele bijbelboek Jesaja voor, en niet alleen na het 40<sup>e</sup> hoofdstuk (Jes.13, 14:1-23, 21:1-10, 39). De meeste profetieën die vanaf het 40<sup>e</sup> hoofdstuk meestal aan de Babylonische periode worden toegeschreven, gaan over een andere tijd.
- Er komen profetieën in het bijbelboek Jesaja voor die nog veel later in vervulling zijn gegaan, dan de tijd van het Babylonische rijk (bijvoorbeeld Jes.8:23, 9:1, 11:1,2, 42, 43, 44:1-5, 53, 60-66). Ook zijn veel bijbelgedeelten, vooral uit het bijbelboek de Openbaring, 1000 of meer jaren later in de (recente) geschiedenis in vervulling gegaan.<sup>14</sup> God is machtig genoeg om het perspectief van een profeet naar een later tijdstip of andere ruimte te verplaatsen (vgl. Ezech.8:3, 11:1, enz.).
- Apostolische schrijvers van het Nieuwe Testament citeren uit gedeelten die niet aan de profeet Jesaja worden toegeschreven, en zeggen daarbij, dat die citaten (wel) van Jesaja afkomstig zijn. Enkele voorbeelden:

Jes.40:3	Mat.3:3
Jes.42:1-4	Mat.12:17-21
Jes.49:8	2Kor.6:2
Jes.53:4 <sup>a</sup>	Mat.8:17
Jes.53:12	Luk.22:37
Jes.54:1	Gal.4:27
Jes.61:1,2	Luk.4:17-19
Jes.65:1	Rom.10:20

- Verschillen in taalgebruik en stijl hoeven nog niet automatisch te betekenen, dat er ook sprake zou zijn van verschillende auteurs. Er zijn schrijvers die verschillende stijlen hanteren. Vooral als dezelfde schrijver intussen veel ouder is geworden. Verschil in onderwerp of het soort publiek kan hier eveneens de oorzaak van zijn. Bovendien is het aangeven van de mate van het verschil in taalgebruik en stijl erg subjectief en lastig.
- Sommige uitleggers verdelen het Deutero-Jesaja van de hoofdstukken 40-66 in een Deutero-Jesaja met de hoofdstukken 40-55 en een Trito-Jesaja met de hoofdstukken 56-66. Over wat wel en niet van de profeet Jesaja afkomstig zou zijn, bestaan onderling weer verschillen. De beoordeling daarvan blijkt dus erg subjectief te zijn.
- Van één gedeelte wordt in het bijbelboek Jesaja (38:9-20) zelfs uitdrukkelijk gezegd, dat het afkomstig is van een andere auteur. Koning Hizkia (727 – 697) heeft het ge-

<sup>14</sup> Zie Turennot T. van, De Openbaring mag niet verborgen blijven, Grijskerk, 2024.

schreven. Dit geeft nog een reden extra om vertrouwen te hebben in het opschrift van het bijbelboek Jesaja, waarin wordt het gezegd, dat het overgrote deel van dit hele bijbelboek van de profeet Jesaja afkomstig is.

Van het bijbelboek Jesaja bestaan meerdere versies: De versie van de Septuagint (LXX) in het Grieks en die van de Masoretische overlevering in het Hebreeuws. De Hebreeuwse versie is overgeleverd door de Joden, en vormt inhoudelijk de bron van de vertaling, zoals die door ons wordt gebruikt.

Die Griekse versie van het Oude Testament is gemaakt, omdat heel veel Joden in Egypte het Hebreeuws niet meer konden verstaan. Hoogstwaarschijnlijk is die vertaling tot stand gekomen tijdens de regering van de Egyptische koning Ptolemeüs II Filadelfus (285 – 246).<sup>15</sup> De kwaliteit van de Septuagint is erg wisselend. Vooral de eerste 5 boeken van Mozes zijn goed vertaald. De tekst van sommige profeten is duidelijk minder. Vooral het bijbelboek Jesaja is in de Septuagint inhoudelijk niet zo goed overgeleverd.<sup>16</sup>

Naast de bovengenoemde versies van het bijbelboek Jesaja kennen we ook nog de volledige overlevering via de Dode Zeerollen.<sup>17</sup> Deze rollen bevestigen over het algemeen het boek Jesaja, zoals het door de Masoretische (= tot dan toe gebruikte Hebreeuwse) tekst is overgeleverd. Verder zijn er slechts kleine verschillen met de tekst die wij kennen, maar die zijn te verwaarlozen.

De grote Jesajarol (1QIsa<sup>a</sup>) is het enige manuscript uit de omgeving van de Dode Zee, dat in zijn geheel is overgeleverd! Een paar andere rollen bevatten grote delen van het bijbelboek Jesaja.<sup>18</sup> De ontstaanstijd van de rollen varieert vanaf ongeveer 125 voor Christus (1QIsa<sup>a</sup>) tot ongeveer 60 na Christus (4QIsa<sup>c</sup>). De overschrijver van de grote Jesajarol (1QIsa<sup>a</sup>) was het minst zorgvuldig. Deze rol bevat de meeste spelfouten, weglatingen en verschrijvingen. De andere rollen zijn van veel betere kwaliteit, en stemmen vrij nauwkeurig overeen met de Hebreeuwse tekst waarop onze vertalingen is gebaseerd. De Septuagint wijkt daar enigszins van af, en is wat het bijbelboek Jesaja betreft, een vrije vertaling van het Hebreeuws.

Uit de gegevens van de Dode Zeerollen blijkt, dat het boek Jesaja al in de eerste eeuwen voor Christus het meest verspreid en bekend was van alle rollen. Vijf commentaren van Jesaja zijn in de 4e grot gevonden, en één in de 3<sup>e</sup> grot. Vooral Jesaja 40:3 is vaak geciteerd.<sup>19</sup>

Zowel uit de Septuagint als uit de Dode Zeerollen blijkt eveneens, dat al in de eerste eeuwen voor Christus het bijbelboek Jesaja werd beschouwd als een eenheid die in zijn geheel afkomstig is van de profeet Jesaja. Uit niets wordt duidelijk, dat de hoofdstukken 40-66 er later aan toe zijn gevoegd. Het bijbelboek is één geheel. De Dode Zeerollen onderstrepen juist de grote

---

<sup>15</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 12, hoofdstuk 2.

De vertaling van de Septuagint is gebaseerd op oudere Hebreeuwse bronnen dan die wij bezitten, maar de kwaliteit van de vertaling is erg wisselend. Ook bevat de Septuagint de apocriefe boeken, die de Protestantse kerken niet erkennen. Voor de verwijzingen in het Nieuwe Testament naar het Oude Testament is grotendeels gebruik gemaakt van de Septuagint, omdat die bij veel Joden het meest bekend was. Daarom is het opvallend, dat de Here Jezus uitging van de Joodse volgorde van de Hebreeuwse bijbelboeken.

<sup>16</sup> Een andere oude vertaling van het Oude (en Nieuwe) Testament is die van de Vulgaat in het Latijn. Die is tussen 390 en 405 na Christus door Hiëronymus in opdracht van paus Damasus gemaakt. Daarbij zijn meestal oudere Hebreeuwse en Aramese bronnen gebruikt, dan die wij (in hun geheel) bezitten. Hierbij kunnen we denken aan boeken uit de tijd van de Dode Zeerollen of ouder.

<sup>17</sup> De Dode Zeerollen zijn Hebreeuwse boekrollen die na de 2<sup>e</sup> Wereldoorlog in de woestijn van Juda zijn gevonden. De Hebreeuwse teksten op deze rollen zijn ongeveer 1200 jaren ouder dan de Masoretische tekst waarop de meeste van onze bijbelvertalingen zijn gebaseerd. Helaas zijn de rollen erg beschadigd. Daardoor is de Bijbel van de Dode Zeerollen incompleet.

<sup>18</sup> 1QIsa<sup>b</sup>, 4QIsa<sup>b</sup> en 4QIsa<sup>c</sup>.

<sup>19</sup> Zie hiervoor Abegg M. Jr., *The Dead Sea scrolls Bible*, San Francisco, 1999, pag. 267-271.

betrouwbaarheid van de Hebreeuwse tekst die voor onze vertalingen wordt gebruikt, ook al zijn die Masoretische manuscripten meer dan 1000 jaren jonger.<sup>20</sup> Wat een groot wonder, dat God ervoor gezorgd heeft, dat deze tekst vandaag na ongeveer 2700 jaren zo goed aan ons is overgeleverd!

Het vroege bestaan van het hele bijbelboek Jesaja wordt eveneens bevestigd door Jezus Sirach. In zijn lofzang op de vaders noemt hij allerlei bekende personen van Israël (Sir.44-49). Ook de profeet Jesaja wordt daarbij genoemd (Sir.48:20,22). Er wordt niet alleen gesproken over de bevrijding van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681), waarbij de Knecht van de Here het leger van de Assyriërs sloeg, maar bovendien over de vertroosting van de treurende mensen uit Zion (Sir.48:24).<sup>21</sup> Dit laatste betreft vooral het 40<sup>e</sup> hoofdstuk van het bijbelboek Jesaja!

Ook de Here Jezus gaf duidelijk aan, dat Hij de Joodse versie van het hele Oude Testament als betrouwbaar erkent (Luk.11:49-51). Hij noemde de schriftgeleerden de moordenaars van de profeten: al vanaf Abel tot en met Zacharia. De laatste vermoorde profeet uit het laatste bijbelboek bij de Joden is Zacharia (2Kron.24:20-22).<sup>22</sup> Jezus gaat uit van de volgorde zoals die bij Joden gebruikt wordt. Daarmee erkent Hij dus het hele bijbelboek Jesaja.

Kortom, het bijbelboek Jesaja is ons betrouwbaar overgeleverd.

#### **4. Verklaringsmethode.**

Het bijbelboek Jesaja wordt soms op een allegorische of symbolische wijze uitgelegd. Dit gebeurt, omdat het een profetisch boek is. Het gaat over de toekomst. Profetie zou abstract en vaag zijn. Het zijn geen concrete zaken of gebeurtenissen. Geschiedschrijving en profetie zou je van elkaar moeten scheiden.

Deze scheiding is echter on-bijbels. Ten eerste vertellen profeten niet alleen iets over de toekomst. Ze geven vooral rechtstreeks de boodschap door, die ze van God krijgen (2Pet.1:21). Ze krijgen deze boodschappen om de dienaren van de Here heel concreet op te bouwen, te vermanen en te bemoedigen.

Mensen kunnen op verschillende manieren een profetie van God krijgen:

- door een (innerlijke) stem (Gen.15:1,4,5,7,9,13, 22:11-18, Ex.3, 1Sam.3),
- door dromen tijdens de slaap (Gen.15:12-21, 20:3,6,7, 26:24, 37:5-7,9, 31:3,11-13, 40, 41:1-36, Num.12:6, 1Kon.3:5-15, Dan.7),
- door visioenen tijdens het volle bewustzijn (Jes.6, Ezech.1:1-3:15, Dan.8),
- door een rechtstreekse verschijning (Gen.17:1-22, 18, Ex.33:11, Deut.34:10, Richt.2:1-5, 6:11-22, 13:3-23, Dan.9:20,21).

Ten tweede is profetie niet vaag. We zullen verderop zien, hoe concreet bijvoorbeeld voorspellingen van de profeet Jesaja in vervulling zijn gegaan. Ook komen er in de Bijbel heel wat profeten voor, die geschiedschrijvers waren. Mozes was een profeet (Deut.34:10-12), en toch heeft hij in opdracht van de Here concrete geschiedenis van zijn volk op schrift gesteld

---

<sup>20</sup> De oudste Hebreeuwse teksten die we voor de vondst van de Dode Zeerollen kort na de Tweede Wereldoorlog bezaten, waren rond 1000 na Christus (over)geschreven.

<sup>21</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

<sup>22</sup> De Joden delen het Oude Testament anders in dan Christenen. De bijbelboeken hebben een andere volgorde. Eerst komt het gedeelte van de wet, daarna de profeten, en als laatste de geschriften. Het bijbelboek 2Kronieken is bij hen het laatste bijbelboek. De laatste profeet die daarin vermoord wordt, is Zacharia.

(Ex.17:14, 24:4, enz.). Van Samuel, Natan, de Sioniet Ahia, koning Salomo (972 – 932), de ziener Jedo, Jesaja en vele anderen kan hetzelfde gezegd worden (1Kron.29:29, 2Kron.9:29, 12:15, 13:22, 26:22, 32:32, 33:19, Hand.3:24). Hieruit blijkt wel, dat er duidelijk verband bestaat tussen profetie en geschiedschrijving. Bij deze profeten werd de ordening van hun geschiedschrijving bepaald door de thema's van de profetie. Het was profetische geschiedschrijving.<sup>23</sup> Zo zet bijvoorbeeld de Openbaring als een profetisch boek de toekomstige tijd in het juiste kader.

Evenals bij het spreken van alle dag, zouden we in eerste instantie alles concreet en letterlijk opvatten. Als men bijvoorbeeld tegen zijn buurman zegt, dat zijn autolichten nog aan staan, dan gaat die buurman niet direct denken, dat het symbolisch bedoeld is. Als iemand zegt, dat opa 100 jaar oud is, dan zoeken we daar niets symbolisch achter.

Dit gebeurt wel met spreekwoorden, gezegden en allerlei vormen van beeldspraak. Men kan bijvoorbeeld *het paard achter de wagen spannen*, en *eieren voor z'n geld kiezen*. In het eerste geval is het voor iedereen duidelijk, dat de zaak onhandig wordt aangepakt. Niemand gelooft, dat er een paard achter de wagen wordt gespannen. Als iemand eieren voor zijn geld kiest, dan denkt men niet aan eieren kopen.

Men neemt dus in eerste instantie de dingen letterlijk, en denkt pas in symbolen, als daar een aanleiding voor is. Eén voorbeeld hebben we al genoemd: Als een taal een bepaalde manier van zeggen altijd symbolisch uitlegt, zoals onder andere bij spreekwoorden het geval is.

Verder kan men iets symbolisch nemen, als het blijkt uit het verband waarin het staat, of als de schrijver zelf zegt, dat men het symbolisch moet nemen. Het kan moeilijk zijn, als een boek daarbij verwacht, dat men over een bepaalde voorkennis beschikt. Een boek waarin veel wiskundige gegevens verwerkt zijn, zal niet voor iedereen direct duidelijk zijn.

Het boek Jesaja vormt op deze boeken geen uitzondering. Er wordt kennis van oudere bijbelboeken van het Oude Testament verondersteld. Deze kennis is nodig om te weten, hoe men bepaalde dingen moet uitleggen. Bij het boek Jesaja moeten we dus rekening houden met alle punten die we net onder de loep genomen hebben.

Het is alleen heel lang geleden, dat het boek geschreven is. Er worden dus symbolen gebruikt die toen voor iedereen duidelijk waren, maar die voor ons geen betekenis meer hebben. Als we die tijd niet kennen, zijn veel van dat soort zaken op het eerste gezicht niet duidelijk. Wanneer wij in een boek *eieren voor je geld kiezen* gebruiken, kan het best zijn, dat iemand daar 300 jaren later niets meer van begrijpt. Een Rus zal dit spreekwoord waarschijnlijk ook niet begrijpen. Daarom zullen wij dus studie moeten maken van de tijd waarin dit boek geschreven is.

Elke tijd kent dus zijn eigen symbolen, en elke cultuur heeft haar eigen tekens. Daarnaast zijn er symbolen die minder aan tijd en plaats gebonden zijn.<sup>24</sup> We zullen dus rekening moeten

---

<sup>23</sup> Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 167 v.v.

<sup>24</sup> Zo wordt bijvoorbeeld in het bijbelboek Haggai gezegd, dat God de hemel en aarde zou laten beven (Hag.2:7,23<sup>a</sup>). Zoals personen van iets moois of iets verschrikkelijks sterk onder de indruk kunnen raken, en daardoor kunnen beven, zo zouden ook de hemel en de aarde beven. Beven, omdat veel koninkrijken door onderlinge strijd ten onder zouden gaan. De hemel en aarde laten beven is in dit geval als een personificatie gebruikt. Een personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we eveneens in andere gedeelten van de Bijbel tegen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.13:13, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Zulke uitdrukkingen komen ook het Nederlands voor. Dit betekent niet, dat er een echte hemelbeving of aardbeving zou komen, maar dat de (hele) schepping als het ware mee zou leven met de emoties en ervaringen van de mensen. De aarde was verontrust door het geweld van de talrijke legers. Het vuur waarmee soldaten en veroveraars vaak steden, akkers en boomgaarden in brand staken, liet de lucht in het hemelgewelf van de hitte

houden met bepaalde kenmerken van de taal en cultuur waarin het boek Jesaja is ontstaan. De schrijver van dit bijbelboek is afkomstig van de Joodse traditie. Een cultuur die samenhangt met het oude Hebreeuws.

De Joodse cultuur verschilt nogal van de Griekse en onze huidige cultuur. De Griekse cultuur is rijk aan mythen en sagen, waar slechts een kleine kern van waarheid in zit. Abstracte filosofie en wetenschap verschaften een moraal, niet de godsdienst. Het concrete stond op een lager plan. Het Hebreeuws beschrijft veel realistischer.<sup>25</sup> Tussen concrete wetenschap, geschiedschrijving en godsdienst bestond geen strikte scheiding.

Om dat na te gaan, kan men in het Oude Testament volop terecht. Het is aanschouwelijk en concreet. Het behandelt op zeer menselijke wijze de geschiedenis van het dagelijks leven. Onderricht in wijsheid, was concreet. Geen vage formules. We vinden hierin dus veel overeenkomst met het Nederlands.

Toch zijn er ook verschillen tussen onze gedachtewereld en die van de Joden uit de Oudheid. Bij de Joden ging men uit van de concrete waarneming en eigen beleving daarvan. Wij gaan er veel meer van uit hoe het in werkelijkheid is. Als er bijvoorbeeld rookwolken opstijgen, waardoor men de zon niet meer kan zien, dan zei iemand uit de Joodse cultuur, dat de zon verduisterd werd. Wij zouden zeggen, dat we de zon niet meer kunnen zien. Volgens die Joodse cultuur zou de zon helemaal geen licht meer geven, terwijl dat absoluut niet het geval hoeft te zijn. Het is slechts een accentverschil, waarbij geen duidelijke scheidslijn te trekken is. We moeten er wel aan denken, want het kan aanleiding geven tot grote misverstanden.

Zo zijn er nog meer kleine verschillen. In onze tijd vindt men het belangrijk te weten waar, en wanneer iets gebeurt. In de oude Joodse cultuur vond men de betekenis van het gebeuren het belangrijkste. Wij beginnen meestal te vertellen bij het begin, en houden ons dan aan de tijdsvolgorde. De gebeurtenissen krijgen zo een tijdruimtelijke ordening. In de oude Joodse cultuur, behandelde men eerst het belangrijkste. De volgorde bestond uit thema's. Een strakke volgorde in de tijd was vaak afwezig. Zo wordt bijvoorbeeld het sterven van Terach al in Gen.11:32 vermeld, terwijl dit na het gebeuren in Gen.12 moet hebben plaatsgevonden. De profeet Daniël beschreef verscheidene malen dezelfde tijdsperiode vanuit andere gezichtspunten. Zo kreeg men een genuanceerder beeld.<sup>26</sup>

Toch gaf men de tijd wel realistisch weer. De tijd was voor hen geen symbool. Het was alleen wat minder belangrijk, dan bij ons. Hoewel het bijbelboek Richteren thematisch geschreven is, kan men met veel gereken de tijdsvolgorde wel (ongeveer) te weten komen. Ook de 3½ jaar vervolging die de profeet Daniël voorspelde, is letterlijk onder de Syrische koning Antiochus IV (175 – 164) uitgekomen. Vanaf het einde van 168 tot in het jaar 164 voor Christus heeft die onderdrukking geduurd.<sup>27</sup> Hoewel men andere zaken belangrijker vond, veronachtzaamde men de tijdsweergave niet. Het is slechts een accentverschil.

De invloed van de cultuur uit het oude Midden-Oosten is het grootst. Invloeden van de Assy-

---

trillen (van angst). Zo zagen en beleefden de mensen dit. Doordat de profetieën van Haggai zijn vervuld, kunnen we dit zelfs nog controleren. Van een echte concrete hemelbeving lezen we in de Bijbel niets. Ook heeft in die tijd niet de hele aarde gebeefd. Dit leert ons, hoe we een dergelijke uitdrukking bij nog onvervulde profetieën moeten uitleggen.

Het blijft echter concreet, en is nooit abstract of allegorisch. Bij gelijkenissen staat het zelfs altijd uitdrukkelijk aangegeven, dat het om een gelijkenis gaat!

<sup>25</sup> Dronkert K., Gids voor het Oude Testament, Kampen, 1964, pag. 181 v.v.

<sup>26</sup> De hoofdstukken in het bijbelboek Daniël staan ook niet in chronologische volgorde. Zo vond bijvoorbeeld de openbaring van de ram en de bok in het 8<sup>e</sup> hoofdstuk eerder plaats, dan het verschijnen van de vreemde schrifttekens op de muur uit het 5<sup>e</sup> hoofdstuk.

<sup>27</sup> Zie Turennot T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

rische lijsten met realistische tijdrekeningen en van de eveneens concrete jaartabellen uit Egypte zijn onder andere in het bijbelboek Genesis terug te vinden. Het abstracte denken van de Griekse cultuur bestond in het oude Midden-Oosten niet. In Egypte rekende men alleen met 3 koeien, maar niet met 3 als abstract getal. De vaardigheden die men leerde, waren direct met een praktisch beroep uit de maatschappij van die tijd verbonden. Een op zichzelf staande tak van wetenschap die boven de praktijk verheven zou zijn, kende men niet. De Griekse wijsgeer Plato scheidde de wetenschap als iets verhevens af van de gewone praktijk (= het handelen), die voor het mindere volk bestemd zou zijn. Dit denkpatroon is on-bijbels.

Kort samengevat gaan we dus de volgende lijn aanhouden. We nemen in eerste instantie alles letterlijk.

Slechts in bepaalde gevallen wijken we daarvan af:

1. Als het erbij staat, dat we iets geestelijk op moeten vatten.
2. Als taalmiddelen in een andere richting wijzen. Dit kan bij bepaalde uitdrukkingen, of verbindingswoorden.
3. Als de aangehaalde motieven uit de rest van de Bijbel daar aanleiding toe geven.<sup>28</sup> Kennis van de Bijbel is daarvoor nodig.
4. Als het verband waarin het staat, aanleiding geeft om het symbolisch op te vatten.

We proberen dus in eerste instantie het boek te lezen, zoals het op de eerste lezers overkwam. Vanuit het referentiekader van de eerste lezer kunnen we dan de lijnen doortrekken naar vandaag.

## 5. De vorm en structuur van het boek.

Hoe is de vorm of de indeling van het bijbelboek Jesaja? Is het thematisch? Behandelt het bepaalde onderwerpen, of is het chronologisch (= in tijdsvolgorde), zodat alle hoofdstukken als in een tijdbalk na elkaar in vervulling gaan.

Door een samenspel van vorm en inhoud ontstaat de structuur van een boek. Dit is ook met Jesaja het geval. In dit bijbelboek speelt de tijd een ondergeschikte rol. De aanstelling van Jesaja als profeet staat bijvoorbeeld in het 6<sup>e</sup> hoofdstuk. Hieruit blijkt al, dat dit bijbelboek niet chronologisch is geschreven. Het is vooral thematisch geordend. Het bijbelboek bestaat uit 10 delen. Hoogstwaarschijnlijk heeft de profeet Jesaja na de dood van Hizkia (727 – 697) zijn profetieën in 10 delen geordend.

Het eerste deel (hoofdstuk 1-6) bestaat vooral uit waarschuwingen voor het Tweestammenrijk Juda en de hoofdstad Jeruzalem over hun grove zonden ten opzichte van God en elkaar. Het Tienstammenrijk Israël is daarbij meer op de achtergrond. De dreiging van Assyrië is nog ver

---

<sup>28</sup> Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Een goed voorbeeld van een motief is de profetie van Immanuël (Jes.7:10-16). De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg. Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het vervolg (Jes.8:5-8) blijkt, dat het Achaz' eigen zoon Hizkia (727 – 697) was. Via deze vrome koningszoon zou God weer met zijn volk zijn. Voordat Hizkia goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd. Dat kan niet rechtstreeks op de Here Jezus slaan, want voordat Jezus de Verlosser geboren werd, waren Resin en Pekach al lang uit Achaz' rijk vertrokken, en was koning Achaz al eeuwen geleden gestorven.

In Matteüs 1:23 lezen we, dat deze geschiedenis nog eens zou gebeuren. Zoals God in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz zich over zijn volk had onfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in een donkere tijd. Een nog veel betere verlosser dan koning Hizkia zou worden geboren; een nieuwe Immanuël: Koning Jezus, God is met ons.

Zie Turennot T. van, Het Evangelie via de apostel Matteüs, Grijskerk, 2024.

weg, maar wel gevaarlijk voor de toekomst. Slechts af en toe wordt er gesproken over een betere toekomst. Aan het slot van dit deel wordt Jesaja aangesteld als profeet.

In het tweede deel (hoofdstuk 7-12) staat het leidmotief Immanuël (= God is met ons) centraal, als de bron van troost in heel moeilijke tijden.<sup>29</sup> Assyrië is de stok in de hand van de Here (Jes.10:5,15), waarmee Hij zowel het Tienstammenrijk Israël als het Tweestammenrijk Juda mee slaat. Nadat Israël voldoende is geslagen, zal God de stok Assyrië breken. Dit deel eindigt met de terugkeer van de Israëlieten naar het heilige land en de bekering van heel Israël, wat uitmondt in een loflied tot eer van God.

In het volgende deel (hoofdstuk 13-23) komen vooral profetieën over bekende volken in het Midden-Oosten aan de orde. Deze profetieën zijn hoogstwaarschijnlijk in verschillende tijden ontstaan, en later bij elkaar geplaatst als profetieën over de volken.<sup>30</sup> Dat het Tweestammenrijk Juda in de rij van de profetieën over de volken is opgenomen, lijkt misschien vreemd. Toch is dat niet zo. Jesaja profeteerde over de bekendste volken van die tijd, en daar hoorde het Tweestammenrijk Juda ook bij.

Het centrale thema van het vierde deel (hoofdstuk 24-27) is: de verlossing van Gods dienaren. Dit gebeurt, doordat de hemelse Vader hun vijanden berecht. Eerst gaat het over het einde van de oude wereld. Het eeuwige feest voor de mensen die van de Here houden, zal daarna aanbreken. Na dit gedeelte komt de bevrijding van de Israëlieten aan de orde. Ze zullen terugkeren naar het heilige land.

De profetieën in het vijfde deel (hoofdstuk 28-33) gaan vooral over de tijd waarin de profeet zelf leefde, en de nabije toekomst. Vanaf ongeveer 725 tot en met 701 voor Christus zijn deze profetieën ontstaan. Jesaja waarschuwde om vooral niet met hulp van Egypte tegen Assyrië in opstand te komen. God zelf zou Assyrië straffen, en zijn volk verlossen. Vooral de kwaadaardige Joodse leiders werden door de Here gewaarschuwd. Hoewel God het Tweestammenrijk Juda heel zwaar zou straffen, zou Hij het toch niet vernietigen, zoals andere volken. De Israëlieten zullen zich bekeren, en ze zullen weer veilig in hun eigen land wonen.

In het zesde deel (hoofdstuk 34-35) is het centrale thema: de verlossing van de dienaren van de Here. Eerst gaat het over het einde van de wereld. Daarna komt steeds meer de veroordeling en berechting van de Edomieten aan de orde. De Israëlieten zullen door God worden bevrijd. Ze zullen zich massaal bekeren, en Christenen worden. In het heilige land zullen alle volgelingen van Jezus Christus (= Jezus de Gezalfde) een prachtige toekomst tegemoet gaan.

Het zevende deel (hoofdstuk 36-39) is meer een geschiedenisboek over de tijd dat koning Hizkia (727 – 697) regeerde. Eerst gaat het over de dreigende ondergang van het Tweestammenrijk Juda door de verovering van Assyrië. Alleen door het rechtstreekse ingrijpen van God werd de Joodse staat van de ondergang gered. Het tweede gedeelte beschrijft de dodelijke ziekte van koning Hizkia en zijn wonderlijke genezing. In het laatste fragment kunnen we lezen over het bezoek van het gezantschap van de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) en de gevolgen daarvan.

Het centrale thema van het achtste deel (hoofdstuk 40-48) is, dat God zijn volk verlost. Vertrouwen op afgoden is dan ook dwaasheid, want die kunnen niet redden. In 722 hadden de Assyriërs de Israëlieten uit het Tienstammenrijk naar hun land gedeporteerd. In 701 werden heel veel Joden uit het Tweestammenrijk Juda naar Assyrië weggevoerd. Vanuit dat perspectief voorzag Jesaja de toekomstige ballingschap van het overgrote deel van de Joden, en de verlossing van alle Israëlieten in 538 door koning Kores II (559/538 – 529). In de toekomst

---

<sup>29</sup> Een leidmotief is een motief dat in een tekst, muziekstuk, schilderij of beeldhouwwerk steeds wordt herhaald.

<sup>30</sup> Ook de profeten Jeremia (46-51), Ezechiël (25-32) en Amos (1:1-2:3) zetten de profetieën over de volken bij elkaar.

zal het overgrote deel van het volk Israël zich bekeren. De Here zal als de goede Herder al zijn dienaren uit alle volken vergaderen. Voor God zal iedereen uiteindelijk moeten buigen.

Het negende deel (hoofdstuk 49-53) gaat over het verlossingswerk van de Here Jezus. Hij is door zijn lijden en sterven de Verlosser van veel Joden, Israëlieten en heidenen. De meeste van deze profetieën zijn hoogstwaarschijnlijk ontstaan vanaf de tijd rond de Assyrische inval in het Tweestammenrijk Juda in 701 tot en met het sterfjaar van koning Hizkia (697). In 701 verlostte God Jeruzalem van de Assyriërs door 's nachts 185.000 mannen uit het vijandelijke leger te doden. Sommige profetieën zijn ontstaan gedurende de eerste regeringsjaren van koning Manasse (697 – 642). In de toekomst zal Israël een machtig volk worden. De Israëlieten zullen zich bekeren, en met Christenen uit de heidenen in het heilige land wonen.

In het laatste deel (hoofdstuk 54-66) komt sterk de tegenstelling tussen de dienaren van God en zijn vijanden naar voren. Hij zal zijn gehoorzame volgelingen zegenen, en zijn vijanden berechten. Deze profetieën zijn hoogstwaarschijnlijk ontstaan in de eerste tijd na de dood van de vrome koning Hizkia (727 – 697). De kwaadaardigheid nam toen schrikbarende vormen aan. Moord en doodslag waren aan de orde van de dag. Tijdens de regering van Hizkia's zoon Manasse (697 – 642) werden er ook veel vrome Joden vermoord. Tegelijkertijd liep de militaire en economische kracht van het Joodse volk terug. Na de bekering van de Joden zal de staat Israël met de hoofdstad Jeruzalem een prachtige toekomst tegemoet gaan. Daarna zal God het nieuwe Jeruzalem uit de hemel laten neerdalen.



### 3. HET BIJBELBOEK JESAJA.

#### 1. Deel 1.

Het 1<sup>e</sup> hoofdstuk van het bijbelboek Jesaja is hoogstwaarschijnlijk geschreven tijdens de regering van koning Achaz (732 – 727).<sup>31</sup> De aanstelling van Jesaja als profeet staat echter in het 6<sup>e</sup> hoofdstuk. Hieruit blijkt al, dat dit bijbelboek niet chronologisch (= in tijdsvolgorde) is geschreven.

Het gedeelte van de hoofdstukken 2-5 stamt uit de tijd van koning Uzzia (785 – 733) en eventueel het begin van de regering van koning Jotam (733 – 732).

Het 6<sup>e</sup> hoofdstuk van dit bijbelboek is ontstaan in het jaar dat de vrome Judese koning Uzzia stierf (733) (Jes.6:1).

#### 1. Opschrift.

Hoofdstuk 1:1

**1** Het visioen van Jesaja, een zoon van Amoz, dat hij heeft gezien over Juda en Jeruzalem in de dagen van Uzzia, Jotam, Achaz en Hizkia, koningen van Juda.

\*\*\*

De naam Jesaja komt wel vaker in de Bijbel voor (1Kron.3:21, 25:3,15, 26:25, enz.). Om al die verschillende Jesaja's uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke Jesaja het gaat. Daarom wordt er in het begin van dit bijbelboek vermeld, dat Jesaja een zoon was van Amoz.

**1** Het visioen van Jesaja, een zoon van Amoz, dat hij heeft gezien over Juda en Jeruzalem in de dagen van Uzzia, Jotam, Achaz en (Je)hizkia, koningen van Juda.

De Joodse schrijvers uit de Oudheid vermelden, dat Jesaja afstamde van het koninklijk huis. Zijn vader Amoz, niet te verwarren met de profeet Amos, zou een broer van de Judese koning Amazia (797 – 785) zijn. Amazia was de vader van koning Uzzia (785 – 733). Jesaja zou dus een neef van koning Uzzia zijn geweest. Indirect wordt dit vanuit de Bijbel bevestigd. De profeet had regelmatig vrij toegang tot de koning. Hij sprak erg vrijmoedig met de slechte koning Achaz (732 – 727) (Jes.7). Hij gaf aan koning Hizkia (727 – 697) regelmatig advies (Jes.37:5,6,21), ontmoette de Judese koning op zijn ziekbed (Jes.38:1,4,5), en vermaande hem over zijn hoogmoed (Jes.39:3-8). Jesaja beschreef ook de geschiedenis van de koningen Uzzia (785 – 733) en Hizkia (2Kron.26:22, 32:32).

De naam van de profeet Jesaja betekent *Jahweh redt*.<sup>32</sup> Dat is eveneens de belangrijkste boodschap die deze profeet brengt. Al het vertrouwen op puur menselijke kracht en hulp is uiteindelijk zinloos. Ook het vertrouwen op afgoden is niets waard. Alleen de Here kan redden.

---

<sup>31</sup> Zie hiervoor de uitleg bij Jes.1:5.

<sup>32</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: "Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd."

Uit de Bijbel weten we, dat de profeet Jesaja getrouwd was met een profetes, en dat hij 2 zonen had (Jes.7:3, 8:3,18).

Jesaja kreeg visioenen en profetieën over Juda en Jeruzalem. Hij sprak over het Tweestammenrijk Juda, en trad vooral op in Jeruzalem en in de omgeving van de hoofdstad.

Jesaja profeteerde gedurende de regering van de Judese koningen Uzzia (785 – 733), Jotam (733 – 732), Achaz (732 – 727) en Hizkia (727 – 697) (Jes.1:1). In het jaar dat koning Uzzia stierf (733), heeft de Here hem aangesteld als profeet (Jes.6). Tijdens de inval van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) in 701 voor Christus trad hij nog steeds op als profeet (Jes.36, 37). Jesaja profeteerde dus in elk geval vanaf 733 tot 701 voor Christus.

De profeet Jesaja beschreef de geschiedenis van Uzzia en Hizkia (2Kron.26:22, 32:32). De geschiedenis van koning Hizkia is opgenomen in het (bijbel)boek Koningen van Juda en Israel (2Kron.32:32). Ook de dood van Hizkia en de opvolging van zijn slechte zoon Manasse (697 – 642) staan in dat boek (2Kon.20:21). Dit betekent, dat Jesaja koning Hizkia heeft overleefd.

Dit stemt overeen met de Joodse overlevering en Christelijke schrijvers in de eerste eeuwen na Christus.<sup>33</sup> Jesaja zou in opdracht van de slechte koning Manasse met een houten zaag om het leven zijn gebracht. Dat deze kwaadaardige koning de profeten van de Here liet vermoorden, en de stad Jeruzalem doordrenkte met het bloed van gelovige Joden, wordt zowel door de Bijbel als door de Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus bevestigd (2Kon.21:16).<sup>34</sup> Ook een brief van de apostel Paulus lijkt hierop te duiden. In zijn brief aan de Hebreëen (11) schreef hij over bekende geloofshelden uit de geschiedenis. Daarbij stelt hij, dat er iemand doormidden is gezaagd (Hebr.11:37), terwijl dat nergens in de Bijbel wordt beschreven. Het moet de Joden dus bekend geweest zijn uit hun overlevering over de dood van Jesaja, en de apostel Paulus achtte dat betrouwbaar en juist.

In het tweede bijbelboek Koningen (19:37) en in het bijbelboek Jesaja (37:38) beschreef de profeet de dood van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) en de troonsbestijging van Esarhaddon (681 – 669). Jesaja is kort na die troonsbestijging vermoord, want in hetzelfde jaar (681) veroverde koning Esarhaddon Jeruzalem, en nam hij de slechte koning Manasse gevangen. Hij liet hem aan haken naar Babel brengen.<sup>35</sup> Toen Manasse zich in zijn gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning in het Tweestammenrijk Juda (2Kron.33:1-16). Daarna diende hij de Here tot zijn dood.

Jesaja profeteerde dus vanaf 733 tot en met 681 voor Christus. Hoogstwaarschijnlijk heeft hij na de dood van koning Hizkia nog wel geprofeteerd. Hoewel het opschrift koning Manasse niet noemt, wil dat niet zeggen, dat Jesaja niet tijdens zijn regering heeft geprofeteerd. Het lijkt erop, dat aan een oude verzameling van profetieën nieuwe openbaringen van God zijn toegevoegd. De profeet is in 681 door koning Manasse (697 – 642) vermoord. Hij was toen ongeveer 75 jaar oud.

---

<sup>33</sup> Zie Barnes A., Barnes' Notes, Isaiah, 3<sup>e</sup> druk, Grand Rapids, 2005, pag. 9 en 10.

<sup>34</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 3:1.

<sup>35</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

## 2. De straffen van God hielpen niet.

Hoofdstuk 1:2-9

2 Luister, hemel, en hoor aarde, want Jahweh heeft gesproken: “Ik heb zonen grootgebracht en opgevoed, en zij zijn tegen Mij in opstand gekomen.”

3 Een os kent zijn eigenaar, en een ezel de krib van zijn baas, maar Israël weet het niet, mijn volk begrijpt het niet.

4 Wee zondige natie, volk vol van ongerechtigheid, nageslacht van kwaaddoeners, verdorven kinderen. Zij hebben Jahweh verlaten. Ze hebben de Heilige van Israël veracht. Ze zijn van Hem vervreemd achteruit gegaan.

5 Waarom willen jullie steeds geslagen worden? Jullie gaan gewoon door met rebelleren. Het hele hoofd is ziek, het hele hart is uitgeput.

6 Van de voetzool af tot het hoofd is er geen gezonde plek, maar builen, striemen en gapende wonden. Ze zijn niet uitgedrukt, niet verbonden, en niet met olie verzacht.

7 Jullie land is een woestijn. Je steden zijn met vuur verbrand. Je akker, daarvan eten vreemden voor je ogen. Het is een woestijn, als door vreemden onderstboven gekeerd.

8 De dochter van Zion is overgebleven als een hut in een wijngaard, als een schuilplaats in een komkommerveld, als een belegerde stad.

9 Als Jahweh van de hemelse legers ons niet enkele overlevenden had overgelaten, zouden wij als Sodom zijn geworden, zouden wij aan Gomorra gelijk geworden zijn.

\*\*\*

2 Luister[t], hemel[en], en hoor aarde, want Jahweh heeft gesproken: “Ik heb zonen grootgebracht en opgevoed, en zij zijn tegen Mij in opstand gekomen.”

De hemel met de engelen en de aarde met de mensen zijn getuigen van de waarschuwingen en vermaningen van de Here (vgl. Deut.4:26, 30:19<sup>a</sup>, 31:28, 32:1, Ps.50:4, 1Mak.2:37).<sup>36</sup> Het zijn geschikte getuigen, want ze bestaan vanaf het begin van de schepping tot de laatste berechting van alle mensen door God ofwel het laatste oordeel (Gen.1:1, Jes.65:17, 66:22, 2Pet.3:13, Op.21:1).

De profeet noemde God bij zijn naam Jahweh. Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte de Here zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als deze naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Alle mensen uit het volk Israël waren en zijn door de Here als zijn dienaren uitgekozen (Deut.14:1,2). Als een liefdevolle Vader had Hij voor zijn kinderen gezorgd (Deut.32:6<sup>b</sup>). Hij had ze uit het land Egypte bevrijd, ze door de woestijn geleid, en ze van eten en drinken voorzien (Deut.32:11-14). God gaf ze een prachtig land, en voedde ze op door de wet die Hij ze gaf, en door het onderwijs van de priesters en profeten. Onder koning David (1012 – 972) en koning Salomo (972 – 932) en deels ook tijdens de koningen Uzzia (785 – 733) en Jero-beam II (783 – 748) ging het met het hele volk Israël voorspoedig. Er was vrede en welvaart.

Ondanks de goede zorgen van God kwamen ze tegen Hem in opstand. Ze gingen afgoden

---

<sup>36</sup> De hemel en de aarde kunnen hier zowel als een personificatie (= alsof het levende wezens zijn), als een metonymia (= hier deel van geheel: hemel en aarde met bewoners) worden opgevat. Het één sluit het ander niet uit.

dienen, en behandelden hun naasten erg slecht (Deut.32:15-18). Koning Jotam (733 – 732) van Juda diende wel de Here, maar zijn meeste volksgenoten werden steeds kwaadaardiger en slechter (2Kron.27:2<sup>b</sup>). Nadat de verdorven koning Achaz (732 – 727) de troon had beklommen, ging het pijlsnel bergafwaarts.

**3** Een os (= gecastreerde stier) kent zijn eigenaar, en een ezel de krib van zijn baas, maar Israël weet (het) niet, mijn volk begrijpt (het) niet.

Een os herkent zijn eigenaar, en een ezel weet het voer in zijn kribbe goed te vinden, maar de meeste Joden uit die tijd kenden en begrepen God helemaal niet (vgl. Hos.4:1). De Here niet kennen, wil niet zeggen, dat men niet wist, dat Hij bestond. Iemand die God kent, heeft een persoonlijke relatie met Hem (Ps.25:14, Jak.2:23), en kent Hem ook door zijn woorden en wetten. Hij is een vriend van de Here, houdt van Hem, en probeert te doen, wat Hij graag wil.

**4** Wee zondige natie, volk vol van ongerechtigheid, nageslacht van kwaaddoeners, verdorven kinderen. Zij hebben Jahweh verlaten. Ze hebben de Heilige van Israël veracht. Ze zijn (van Hem) vervreemd achteruit gegaan.

De Here had Israël uitgekozen als een heilige natie (Ex.19:6), maar het werd een zondige natie vol van ongerechtigheid. Hij had het uitgekozen als zijn volk, maar ze werden het nageslacht van kwaaddoeners. Zo hebben ze de Heilige God verlaten en veracht.

Heilig wil zeggen, afgezonderd van de zonde. Tussen heilig en zonde bestaat een grote tegenstelling.

**5** Waarom willen jullie steeds geslagen worden? Jullie gaan (gewoon) door met rebelleren. Het hele hoofd is ziek, het hele hart is uitgeput.

Zonder hoofd of hart is het leven onmogelijk. Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).<sup>37</sup> Het hele volk was in die tijd dus zo geslagen, dat het in zijn voortbestaan werd bedreigd.

Vanaf dit vers tot en met het negende, is er sprake van een grote verwoesting van het Tweestammenrijk Juda. Dat was tijdens de regering van koning Uzzia (785 – 733) en koning Jotam (733 – 732) totaal niet aan de orde. Hoogstwaarschijnlijk gaat het hier over de tijd van de slechte koning Achaz (732 – 727), waarin het land door oorlogen met verschillende volken werd verwoest.<sup>38</sup> De legers van koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van het Tienstammenrijk Israël vielen samen het Tweestammenrijk Juda aan (2Kon.16:5,6, 2Kron.28:5-8, Jes.7:1-16). Het leger van koning Achaz (732 – 727) van Juda werd door koning Pekach van Israël verpletterend verslagen (2Kon.28:6-8). Na de oorlog tegen Aram en het Tienstammenrijk Israël, brachten eveneens de Edomieten, Filistijnen en Assyriërs met hun legers het Tweestammenrijk Juda zware slagen toe (2Kron.28:17-21).

De meeste Joden begingen niet alleen de grofste zonden, maar ondanks alle zware straffen van God bleven ze er ook nog in volharden.

**6** Van de voetzool af tot het hoofd is er geen gezonde plek, (maar) builen, striemen en gapende wonden. Ze zijn niet uitgedrukt, niet verbonden, en niet met olie verzacht.

---

<sup>37</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.

<sup>38</sup> Terwijl Jesaja hier in opdracht van de Here een dreigende toon aanslaat, werd tijdens de verwoestende inval van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) in 701 voor Christus de Judese koning Hizkia (727 – 697) juist bemoedigd toegesproken!

**7** Jullie land is een woestijn. Je steden zijn met vuur verbrand. Je akker, daarvan eten vreemden voor je (ogen). (Het is) een woestijn, als door vreemden onderstboven gekeerd (vgl. Lev.26 en Deut.28).

**8** De dochter van Zion is overgebleven als een hut in een wijngaard, als een schuilplaats in een komkommerveld, als een belegerde (of bewaakte) stad.

Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12). De dochter van Zion is dus de hoofdstad Jeruzalem.

Heel het Tweestammenrijk had last van de rondtrekkende legers. Alleen in de hoofdstad Jeruzalem was het echt veilig.

**9** Als Jahweh van de (hemelse) legers ons niet enkele overlevenden had overgelaten, zouden wij als Sodom zijn geworden, zouden wij aan Gomorra gelijk geworden zijn.

De steden Sodom en Gomorra waren om hun grove en structurele zonden door de Here verwoest (Gen.18:16-19:29).

### 3. Eerst gehoorzamen, dan offeren en feestvieren.

Hoofdstuk 1:10-20

**10** Luistert naar het woord van Jahweh, bestuurders van Sodom! Hoort de wet van onze God, volk van Gomorra!

**11** “Wat betekenen jullie talrijke slachtoffers voor Mij?” zegt Jahweh: “Ik heb genoeg van de brandoffers van rammen en het vet van gemeste vee. Ik ben niet blij met het bloed van jonge stieren, lammeren of bokken.”

**12** “Wanneer jullie komen om voor Mij te verschijnen; wie heeft dit van jullie gevraagd om mijn voorhoven plat te treden?”

**13** “Brengt niet langer nutteloze graanoffers. Gruwelijk reukwerk is het voor Mij. Nieuwe maansdag, sabbat en het bijeenroepen van de samenkomsten: het is onrecht bij de plechtige samenkomst, Ik verdraag het niet”

**14** “Jullie nieuwe maansdagen en je feesten haat Ik met heel mijn ziel. Zij zijn Mij tot last. Ik ben moe van het dragen.”

**15** “Wanneer jullie je handen uitspreiden, verberg Ik mijn ogen voor jullie. Zelfs wanneer jullie gebeden vermenigvuldigen, zal Ik niet luisteren. Jullie handen zitten vol bloed.”

**16** “Wast jullie, maakt jezelf schoon! Doet jullie boze daden voor mijn ogen weg! Houdt op met kwaad te doen!”

**17** “Leert goed te doen! Zoekt het recht! Helpt de onderdrukte! Doet recht aan de wees! Verdedigt de rechtszaak van de weduwe!”

**18** “Komt toch, en laat ons het samen bespreken”, zegt Jahweh: “al waren je zonden als scharlakenrood, zij zullen wit worden als sneeuw. Al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol.”

**19** Als jullie gewillig zijn, en gehoorzamen, zullen jullie het goede van het land eten,

**20** maar als jullie weigeren, jullie rebelleren, zullen jullie door het zwaard worden verslonden, want de mond van Jahweh heeft het gesproken.

\*\*\*

**10** Luistert naar het woord van Jahweh, bestuurders van Sodom! Hoort de wet van onze God, volk van Gomorra (vgl. Deut.32:32,33)!

De bestuurders en de bevolking van de stad Jeruzalem waren zo kwaadaardig en slecht, dat de profeet Jesaja ze vergelijkt met de steden Sodom en Gomorra. Deze heidense steden waren om hun grote zonden door de Here verwoest (Gen.18:16-19:29).

**11** “Wat betekenen jullie talrijke slachtoffers voor Mij?” zegt Jahweh: “Ik heb genoeg van de brandoffers van rammen en het vet van gemeste vee. Ik ben niet blij met het bloed van jonge stieren, lammeren of bokken.”

Veel Joden zagen Jahweh als de God van Israël, zoals de andere volken ook hun god hadden. Zo hadden bijvoorbeeld de Filistijnen hun god Dagon, de Sidoniërs Astarte, de Ammonieten Moloch of Milkom en de Moabieten hun god Kamos (Num.21:29, Richt.16:23, 1Sam.5:2-7, 1Kon.11:7,33, 2Kon.23:13, Jer.48:13,46, 49:1). Zo'n afgod en volk waren onlosmakelijk met elkaar verbonden, en konden niet zonder elkaar. Als ieder volk zijn afgod nu maar op tijd de voorgeschreven offers bracht, en maar vaak genoeg aanbad, dan kwam het wel in orde. Zo'n god vond het niet belangrijk, hoe je leefde, en hoe je je medemens behandelde. Als zo'n god

maar zijn offers op tijd, en op de juiste manier kreeg. Als je dus de Here nu maar betaalde met (veel) offers en (veel) gebeden, dan zou alles wel goed komen.

God vraagt niet in de eerste plaats om offers en allerlei rituelen, zoals de dienaren van de afgoden dachten, maar de bekering van het hart (Ps.34:19, 40:7, 50:8-15, 51:18-21, Jes.61:1, Hos.6:6, Hebr.10:6,8,9). We moeten in de eerste plaats God liefhebben boven alles, en onze naaste als onszelf (Deut.6:5, 7:9, 10:12, 11:1, Joz.22:5, 1Sam.15:22, Mi.6:8, Luk.10:27). De hemelse Vader wil, dat zijn kinderen Hem persoonlijk goed kennen. Hij wil een levende relatie met mensen die van Hem houden. Voor offers zonder liefde heeft God geen belangstelling (Spr.15:8).

**12** “Wanneer jullie komen om voor Mij te verschijnen; wie heeft dit van jullie gevraagd om mijn (voor)hoven plat te treden?”

**13** “Brengt niet langer nutteloze (graan)offers. Gruwelijk reukwerk is het voor Mij. Nieuwe maansdag, sabbat en het bijeenroepen van de samenkomsten: het is onrecht bij de plechtige samenkomst, Ik verdraag het niet”

**14** “Jullie nieuwe maansdagen en je feesten haat Ik met (heel) mijn ziel. Zij zijn Mij tot last. Ik ben moe van het dragen.”

**15** “Wanneer jullie je handen uitspreiden, verberg Ik mij(n) ogen voor jullie. Zelfs wanneer jullie gebeden vermenigvuldigen, zal Ik niet luisteren. Jullie handen zitten vol bloed.”

Tijdens het bidden hief men in die tijd de handen omhoog. Men richtte zich daarbij vaak met het gezicht in de richting van de tempel.

Als mensen niet naar God willen luisteren, en niet doen, wat Hij graag wil, dan trekt Hij zich terug. De Here sprak bijvoorbeeld Kaïn na de moord op zijn broer Abel nog aan, zodat hij zich kon bekeren, maar hij deed het niet. Daarna zweeg Hij (Gen.4:14). De ongehoorzame koning Saul (1033 – 1012) wilde God raadplegen, maar Hij antwoordde niet meer (1Sam.28). Het offer en gebed van iemand die niet bereid is naar Hem te luisteren, is zinloos. Sterker nog, het is een gruwel voor Hem. De Here zal er absoluut niet naar luisteren (Spr.15:8,29, 28:9, 1Pet.3:7). Alleen het gebed van een rechtvaardige heeft kracht (Jak.5:16<sup>b</sup>).

Hun handen zitten vol bloed. Dit kwam door de gerechtelijke moorden van die tijd. Als je een gunstige uitspraak van de rechters wilde, dan moest je er voor betalen, want ze vroegen om beloning. Wie maar het meeste betaalde, kreeg het gelijk aan zijn kant. De rijke grote man kon het meeste betalen. Hij kon dus zijn wensen uiten. Alleen naar hem, en zijn geld werd geluisterd, en de armere man werd ten onrechte veroordeeld (v.23, Jes.5:23, 10:2, Mi.3:1-3,9-11, 7:2,3). Op deze manier stal men het bezit van de armen, de weduwen en de wezen. Veel van die mensen kwamen om door gebrek aan eten. Ook voor een moord deinsde men niet terug, en voor een som geld schoof men die moord een ander weer in de schoenen (Mi.7:2).

**16** “Wast jullie, maakt jezelf schoon! Doet jullie boze daden voor mijn ogen weg! Houdt op met kwaad te doen!”

**17** “Leert goed te doen! Zoekt het recht! Helpt de onderdrukte! Doet recht aan de wees! Verdedigt (de rechtszaak van) de weduwe!”

Het eerste gedeelte van dit vers vormt de kern. De rest is een uitwerking daarvan.

De vreemdeling, armen, wezen en weduwen moesten van de Here worden beschermd. Dit stond heel duidelijk in de wetten die God aan Mozes had gegeven. Als deze kwetsbare groepen toch werden onderdrukt en uitgebuit, en ze zouden de Here om hulp roepen, dan zou en zal Hij naar hen luisteren (Ex.22:21-27).

**18** “Komt toch, en laat ons het samen bespreken”, zegt Jahweh: “al waren je zonden als scharlaken(rood), zij zullen wit worden als sneeuw. Al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als (witte) wol.”

De Here wilde en wil zijn ongehoorzame volk alles vergeven, als het zich maar zou bekeren.

Rood is de kleur van het bloedvergieten en de zonde. De witte kleur van sneeuw en wol is het teken van zondeloosheid (vgl. Ps.51:9)

**19** Als jullie gewillig zijn, en gehoorzamen, zullen jullie het goede van het land eten,

**20** maar als jullie weigeren, jullie rebelleren, zullen jullie door het zwaard worden verslonden, want de mond van Jahweh heeft (het) gesproken (vgl. Lev.26, Deut.28).

Deze profetie is in vervulling gegaan. Omdat het overgrote deel van het volk zich weigerde te bekeren, zijn ze in 586 door de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) (= Nebo, bescherm mijn grens)<sup>39</sup> in ballingschap gevoerd (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.52:29).

---

<sup>39</sup> Nebo was de naam van de 2<sup>e</sup> god van de Babyloniërs (Jes.46:1). Het was de god van de wijsheid.



#### 4. Gods oordeel over Jeruzalem.

Hoofdstuk 1:21-31

**21** Hoe is de trouwe stad tot een hoer geworden. Zij was vol recht. Gerechtigheid woonde in haar, maar nu moordenaars!

**22** Je zilver is onzuiver schuim geworden. Je wijn is vermengd met water.

**23** Je bestuurders zijn opstandig, en vrienden van dieven. Ieder van hen houdt van geschenken, en is op beloningen uit. Aan de wees doen zij geen recht, en de rechtszaak van de weduwe raakt hen niet.

**24** Daarom zegt de Heer Jahweh van de hemelse legers, de Machtige van Israël: “Wee, Ik zal wraak nemen op mijn tegenstanders, en Ik zal Mij wreken op mijn vijanden.”

**25** “Ik zal mijn hand tegen jou keren, en Ik zal je zilverschuim helemaal uitzuiveren, en al je afval wegnemen.”

**26** “Je rechters zal Ik weer maken als vroeger, en je raadsheren als in het begin. Daarna zal je *stad van de gerechtigheid*, en *trouwe stad* worden genoemd.”

**27** Zion zal door recht worden verlost, en wie zich daarin bekeren, door rechtvaardigheid,

**28** en voor overtreders en zondaren samen zal er rampspoed zijn. Wie Jahweh verlaten, zullen vergaan.

**29** Ja, zij zullen beschaamd worden over de eiken die jullie hebben begeerd. Jullie zullen rood worden van schaamte over de tuinen die jullie hebben uitgekozen.

**30** Ja, jullie zullen worden als een eik waarvan de bladeren verwelken, en als een tuin die geen water heeft.

**31** De sterke zal als vlasdraad worden, en wie het bewerkt, als een vonk. Zij zullen allebei verbranden, en niemand zal blussen.

\*\*\*

**21** Hoe is de trouwe stad tot een hoer geworden. Zij was vol recht. Gerechtigheid woonde in haar, maar nu moordenaars!

De hoofdstad Jeruzalem als vertegenwoordiger van Gods volk wordt in de Bijbel de bruid van de Here genoemd (Jes.62:5, Op.21:2). Als de inwoners van de stad of Gods volk Hem niet dienen, maar de afgoden, dan gedraagt die stad zich als een hoer (vgl. Hos.1-3, Mat.12:39, 16:4, Mark.8:38, Jak.4:4).

De profeet Jesaja herinnert zich in dit vers het roemrijke verleden van de stad Jeruzalem (v.27). Koning David (1012 – 972) veroverde de stad op de Jebusieten. Koning Salomo (972 – 932) sprak er met grote wijsheid recht, en liet de tempel bouwen. Er regeerden vrome koningen zoals Asa (913 – 873), en Josafat (873 – 849). Over het algemeen regeerden deze koningen volgens de (rechts)regels die God had ingesteld. Hoe anders was het tijdens de regering van koning Achaz (732 – 727). Deze slechte koning was in staat om (bijna) elke beslissing verkeerd te nemen (2Kon.16, 2Kron.28)!

**22** Je zilver is (onzuiver) schuim geworden. Je wijn is vermengd met water.

**23** Je bestuurders zijn opstandig, en vrienden van dieven. Ieder van hen houdt van (omkoop)geschenken, en is op beloningen uit. Aan de wees doen zij geen recht, en de rechtszaak van de weduwe raakt hen niet.

**24** Daarom zegt de Heer Jahweh van de (hemelse) legers, de Machtige van Israël: “Wee, Ik zal wraak nemen op mijn tegenstanders, en Ik zal Mij wreken op mijn vijanden.”

**25** “Ik zal mijn hand tegen jou keren, en Ik zal je (zilver)schuim helemaal uitzuiveren, en al je afval wegnemen.”

God vergeleek Jeruzalem met onzuiver zilver (v.22). Als een edelsmid zou de Here alle onzuivere bestanddelen van het volk wegbranden (vgl. Zach.13:19, Mal.3:2, 1Pet.1:16,7). Israël zou en zal niet worden vernietigd, maar door de Here worden gezuiverd.

**26** “Je rechters zal Ik weer maken als vroeger, en je raadsheren als in het begin. Daarna zal je *stad van de gerechtigheid*, (en) *trouwe stad* worden genoemd.”

**27** Zion zal door recht worden verlost (of vrijgelaten), en wie zich daarin bekeren, door rechtvaardigheid,

**28** en van (= voor) overtreders en zondaren samen zal (er) rampspoed zijn. Wie Jahweh verlaten, zullen vergaan.

**29** Ja, zij zullen beschaamd worden over de (heilige) eiken die jullie hebben begeerd. Jullie zullen rood worden van schaamte over de tuinen die jullie hebben uitgekozen.

Onder de groene bomen en in de prachtige tuinen werd vaak geofferd (vgl. Deut.16:21). Daarbij speelden Kanaänitische invloeden waarbij de natuur werd vergoddelijkt, een grote rol. Eerst offerde men op deze manier nog in naam aan Jahweh, maar later werden openlijk allerlei Baäls (= Heren, echtgenoten) en Astartes gediend. Deze offerfeesten gingen vaak gepaard met te veel (sterke) drank en allerlei seksuele uitpattingen (Hos.4:11-13).

**30** Ja, jullie zullen worden als een eik waarvan de bladeren verwelken, en als een tuin die geen water heeft.

**31** De sterke zal als vlasdraad worden, en wie het bewerkt, als een vonk. Zij zullen allebei verbranden, en niemand zal blussen.

Het is de bedoeling dat vlas wordt bewerkt tot linnen. Een enkele vlasdraad is echter niet sterk, en als de bewerker een vonk is, zodat die draad wegbrandt, dan blijft er vrijwel niets van over. Kortom, God zou en zal zijn volk zuiveren, totdat er een gelovige en gehoorzame rest zal overblijven.

Deze profetie is door de volhardende ongehoorzaamheid van de Joden in haar volle omvang in vervulling gegaan. Eerst heeft de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) Jeruzalem veroverd en verwoest. Het overgrote deel van het Joodse volk werd in ballingschap naar Babel gevoerd. Toen slechts een klein deel van het volk terugkeerde uit de ballingschap, heeft het zich niet blijvend bekeerd. Ezra, Nehemia en Maleachi moesten herhaaldelijk waarschuwen, en het volk terugbrengen tot hun God. Na de duidelijke waarschuwingen van de profeet Maleachi sprak de Here eeuwenlang niet meer via zijn profeten tegen de Joden.

In 175 voor Christus kwam het Joodse volk onder het juk van de wrede Syrische koning Antiochus IV (175 – 164). Hij liet de wetsgetrouwe Joden zwaar vervolgen. Deze vervolging bracht een tijdelijke reformatie onder leiding van de Makkabeeën tot stand. Toen de Here de gelovige Joden in 164 voor Christus bevrijdde van de vreselijke onderdrukking van koning Antiochus IV, namen de hogepriesters de leiding over. In de tijd van hogepriester Simon (142 – 135) genoot het Joodse volk van een grote welvaart. Oude mannen zaten op de pleinen van Jeruzalem (1Mak.14:4-15, Zach.8:4).

De dank van het Joodse volk voor Gods redding was hardnekkige ongehoorzaamheid. De Joden maakten de hogepriester Simon generaal en koning (1Mak.14:41-49). Door de structurele ongehoorzaamheid van de hogepriester en het volk ging het steeds verder bergafwaarts.

Vijf jaren later werd Simon vermoord. Zijn zoon Johannes Hyrkanus (135 – 104) nam zijn positie als hogepriester-koning over. De kwaadaardigheid nam toe. Er werd vermoord om de opvolging. Later moesten de Romeinen er zelfs aan te pas komen om de interne conflicten te beslechten.

Veel Joden waren nog ongehoorzamer, dan de meeste heidenen (Mat.11:21-24, 12:41,42, Luk.10:13,14, 11:31,32). Ze verwierpen hun Verlosser en gezalfde Koning Jezus. Ze gaven Hem over aan de Romeinen om te worden gekruisigd. In het bijbelboek Handelingen kunnen we lezen, hoe de onbekeerde Joden de eerste vervolgers waren van de Christenen (Zie ook 1Tes.2:14-16).

In 70 na Christus werd een massale opstand van de Joden door keizer Vespasianus (69 – 79) en zijn zoon Titus (79 – 81) neergeslagen. De tempel en de stad Jeruzalem werden volledig verwoest (Luk.19:43,44, 21:20-24).

Daarna begon de eeuwenlange verstrooiing van de Joden (= diaspora). Veel Joden werden gevangen genomen, en naar Rome gebracht. Anderen vluchtten het land uit. De achtergebleven Joden herwonnen in 132 na Christus onder leiding van Bar Kochba (132 – 135) hun onafhankelijkheid. Drie jaren later werd de massale opstand door de Romeinen neergeslagen. Opnieuw verlieten veel Joden het beloofde land. De zonde en het volgen van satan bracht en brengt verstrooiing.

In de Middeleeuwen zijn de Joden in heel de wereld verschrikkelijk getreiterd, vervolgd, gemarteld en vermoord. Het zwaard bleef hen achtervolgen. Het antisemitisme blijft de kop opsteken. De Tweede Wereldoorlog was daarvan het tragische dieptepunt.

Drie jaren na de Tweede Wereldoorlog werd de staat Israël uitgeroepen. Steeds meer Joden trekken naar de nieuwe Joodse staat. Er zullen nog veel meer Joden daarheen trekken. Het overgrote deel van de Joden heeft zich nog steeds niet bekeerd. God zal in zijn uitverkiezende genade de keiharde stenen harten van de Joden wegnemen, en hun een hart van vlees geven (Deut.30:6, Jer.32:39, Ezech.11:19, 36:26,27). In de toekomst zullen de Joden zich nog bekeren, en Christenen worden. Tot die tijd zal God zijn ongehoorzame volk blijven zuiveren.

## 5. Het komende vrederijk.

Het gedeelte van de hoofdstukken 2-5 stamt uit de tijd van koning Uzzia (785 – 733) en eventueel het begin van de regering van koning Jotam (733 – 732). Hiervoor zijn de volgende redenen:

1. Er is geen sprake van een oorlog. Ook niet van een oorlog met Syrië en het Tienstammenrijk Israël.
2. Er is nauwelijks of geen Assyrische dreiging. Het gevaar is nog ver weg.
3. Er heerst in het Tweestammenrijk Juda en in de hoofdstad Jeruzalem een grote ongekende weelde en welvaart (Jes.2:7, 3:16-24, 5:1,2). Deze welvaart was tijdens de regering van koning Uzzia ontstaan, en duurde in de tijd van koning Jotam nog een paar jaren.
4. Jesaja richtte zich wel tegen de rijken en leiders van het volk, maar niet tegen de vrome koningen Uzzia en Jotam.
5. In die tijd bleef een deel van het volk de afgoden dienen (2Kon.15:4,35, 2Kron.27:2).

### Hoofdstuk 2:1-5

**1** Het woord, dat Jesaja, een zoon van Amoz, heeft gezien over Juda en Jeruzalem.

**2** In de latere dagen zal de berg van het huis van Jahweh vaststaan in de top van de bergen. Hij zal verheven worden boven de heuvels. Alle heidenvolken zullen ernaartoe stromen.

**3** Veel volken zullen gaan en zeggen: “Komt, laten wij opgaan naar de berg van Jahweh, naar het huis van de God van Jakob, zodat Hij ons zal leren over zijn wegen, zodat wij op zijn paden zullen wandelen, want van Zion zal de wet uitgaan, en het woord van Jahweh uit Jeruzalem.”

**4** Hij zal rechtspreken tussen veel volken, en oordelen over veel landen. Zij zullen hun zwaarden tot ploegscharen omsmeden, en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal tegen een ander volk het zwaard opheffen. Oorlogvoeren zullen ze niet meer leren.

**5** Huis van Jakob, komt, laten wij wandelen in het licht van Jahweh.

\*\*\*

**1** Het woord, dat Jesaja, een zoon van Amoz, heeft gezien over Juda en Jeruzalem.

Dit vers is waarschijnlijk het opschrift van de hoofdstukken 2-4. Het gaat in dit gedeelte vooral over het Tweestammenrijk Juda met de hoofdstad Jeruzalem.

De naam Jesaja komt wel vaker in de Bijbel voor (1Kron.3:21, 25:3,15, 26:25, enz.). Om al die verschillende Jesaja's uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke Jesaja het gaat. Daarom wordt in dit vers vermeld, dat Jesaja een zoon was van Amoz.

De Joodse schrijvers uit de Oudheid beweren, dat hij afstamde van het koninklijk huis. Zijn vader Amoz, niet te verwarren met de profeet Amos, zou een broer van de Judese koning Amazia (797 – 785) zijn. Amazia was de vader van koning Uzzia (785 – 733). Jesaja zou dus een neef van koning Uzzia zijn geweest. Indirect wordt dit vanuit de Bijbel bevestigd (2Kron.26:22, 32:32, Jes.7, 37:5,6,21, 38:1,4,5, 39:3-8).

Het 2<sup>e</sup> tot en met het 4<sup>e</sup> vers van dit hoofdstuk komen sterk overeen met een gedeelte uit het bijbelboek Micha (4:1-3). Het lijkt erop, dat de profeet Micha ze van Jesaja heeft overgeno-

men. Jesaja sprak ze uit in het begin van zijn werk, en Micha deed dat tijdens de regering van koning Hizkia (727 – 697).<sup>40</sup>

**2** In de latere dagen zal de berg van het huis van Jahweh vaststaan in de top van de bergen.<sup>41</sup> Hij zal verheven worden boven de heuvels. Alle (heiden)volken zullen ernaartoe stromen.

Met *In de latere dagen* wordt een periode in de (verre) toekomst aangeduid.<sup>42</sup> Uit het vervolg blijkt, dat de profeet een grote stap in de tijd heeft genomen. Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dichterbij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook hier.

Het huis van God (= de tempel) stond in die dagen op een heuvel in Jeruzalem. In de verre toekomst zal het huis van de Here staan als een berg, die hoog boven alle heuvels uitsteekt. Er zal geen gewone tempel meer zijn, want na het lijden en sterven van Jezus de Gezalfde is het grote offer al gebracht (Hebr.7:27, 9:11-28, 10:1-18). God de Vader en het Lam (= Jezus) op de troon zullen de tempel zijn (Op.21:22).

God de Vader zal de stad Jeruzalem bevrijden van al zijn tegenstanders (Zach.14:1-7).<sup>43</sup> Na de komst van de Here Jezus en het laatste oordeel zal God de oude aarde en (wolken)hemel vernietigen (Ps.102:26,27, Mat.24:35, Luk.21:33, 2Pet.3:7,10-12, Op.20:11). De Here zal een nieuwe hemel en een nieuwe aarde scheppen. Het nieuwe Jeruzalem zal vanuit de hemel neerdalen als een bruid die voor haar man is versierd (Op.21:1,2). Alle volken zullen erheen gaan.

**3** Veel volken zullen gaan en zeggen: “Komt, laten wij opgaan naar de berg van Jahweh, naar het huis van de God van Jakob, zodat Hij ons zal leren over zijn wegen, zodat wij op zijn paden zullen wandelen, want van Zion zal de wet uitgaan, en het woord van Jahweh uit Jeruzalem.”<sup>44</sup>

**4** Hij zal rechtspreken tussen veel volken, en oordelen over veel landen. Zij zullen hun zwaarden tot ploegscharen omsmeden, en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal tegen een (ander) volk het zwaard opheffen. Oorlog(voeren) zullen ze niet meer leren.

Deze profetie is nog niet vervuld. Er zal niet slechts een gewapende vrede zijn, maar een vrede zonder wapens. Dat kan, omdat de Heilige Geest voor vrede zal zorgen in de harten van mensen. Voor eeuwig zal het echt vrede zijn op de nieuwe aarde, want God de Vader en God de Zoon zullen daar voor eeuwig regeren (Op.22:3).<sup>45</sup>

**5** Huis van Jakob, komt, laten wij wandelen in het licht van Jahweh.

Hoewel het in de eerste plaats over het Tweestammenrijk Juda ging (v.1), was deze oproep ook bedoeld voor de andere Israëlieten.

---

<sup>40</sup> Zie Turennot T. van, Micha, wie is aan Jahweh gelijk?, Grijskerk, 2020.

<sup>41</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

<sup>42</sup> Letterlijk staat er: *In (er)na (of In achter/andere) van de dagen*.

<sup>43</sup> Zie Turennot T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijskerk, 2023.

<sup>44</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

<sup>45</sup> Zie Turennot T. van, De Openbaring mag niet verborgen blijven, Grijskerk, 2024.

Mede omdat er een prachtige toekomst voor de dienaren van de Here aan zit te komen, wekte de profeet zijn volksgenoten op om God trouw te dienen, en in zijn licht te wandelen. Het woord van de Here is een licht op ons levenspad (Ps.119:105,130). De profeet Jesaja riep de Joden dus op tot gehoorzaamheid aan de hemelse Vader.

## 6. Hoogmoed komt voor de val.

Hoofdstuk 2:6-22

**6** Inderdaad, U hebt uw volk, het huis van Jakob, verlaten, omdat zij vol kwaadaardigheid van het oosten zijn. Zij voorspellen evenals de Filistijnen met wolken de toekomst, en zij schudden de handen met buitenlanders.

**7** Hun land is vol zilver en goud, en er is geen einde aan hun schatten. Hun land is vol paarden, en er is geen einde aan hun strijdagens.

**8** Hun land is vol afgoden. Zij vereren het werk van hun eigen handen, wat hun eigen vingers hebben gemaakt.

**9** De mens zal worden vernederd, en de sterveling worden neergehaald. U zal het hun niet vergeven.

**10** Ga de rotskloof in, en verberg je in het stof voor de verschrikking van Jahweh, en voor de luister van zijn majesteit.

**11** De hoogmoedige ogen van de mensen zullen worden vernederd, en de trots van de mannen zal worden neergebogen. Op die dag zal alleen Jahweh hoog verheven zijn.

**12** Inderdaad, de dag van Jahweh van de hemelse legers zal zijn tegen al wat hoogmoedig is en trots, tegen alles wat zich verheft, en het zal vernederd worden,

**13** tegen alle hoge en verheven ceders van de Libanon, en tegen alle eiken van Basan,

**14** tegen alle hoge bergen en tegen alle verheven heuvels,

**15** tegen elke hoge toren en elke versterkte muur,

**16** tegen alle schepen van Tarsis en alle statige vaartuigen.

**17** De hoogmoed van de mens zal worden vernederd, en de trots van de mannen zal worden neergebogen. Op die dag zal alleen Jahweh hoog verheven zijn.

**18** De afgoden zullen helemaal verdwijnen.

**19** Men zal de grotten van de rotsen ingaan, en in de holen van de grond voor de verschrikking van Jahweh en de luister van zijn majesteit, wanneer Hij opstaat om de aarde te verschrikken.

**20** Op die dag zullen de mensen hun zilveren en gouden afgoden, die zij voor zich gemaakt hadden om zich daarvoor neer te buigen, voor de ratten en de vleermuizen werpen.

**21** Zij zullen de rotsholten en de bergspleten ingaan voor de verschrikking van Jahweh en de luister van zijn majesteit, wanneer Hij opstaat om de aarde te verschrikken.

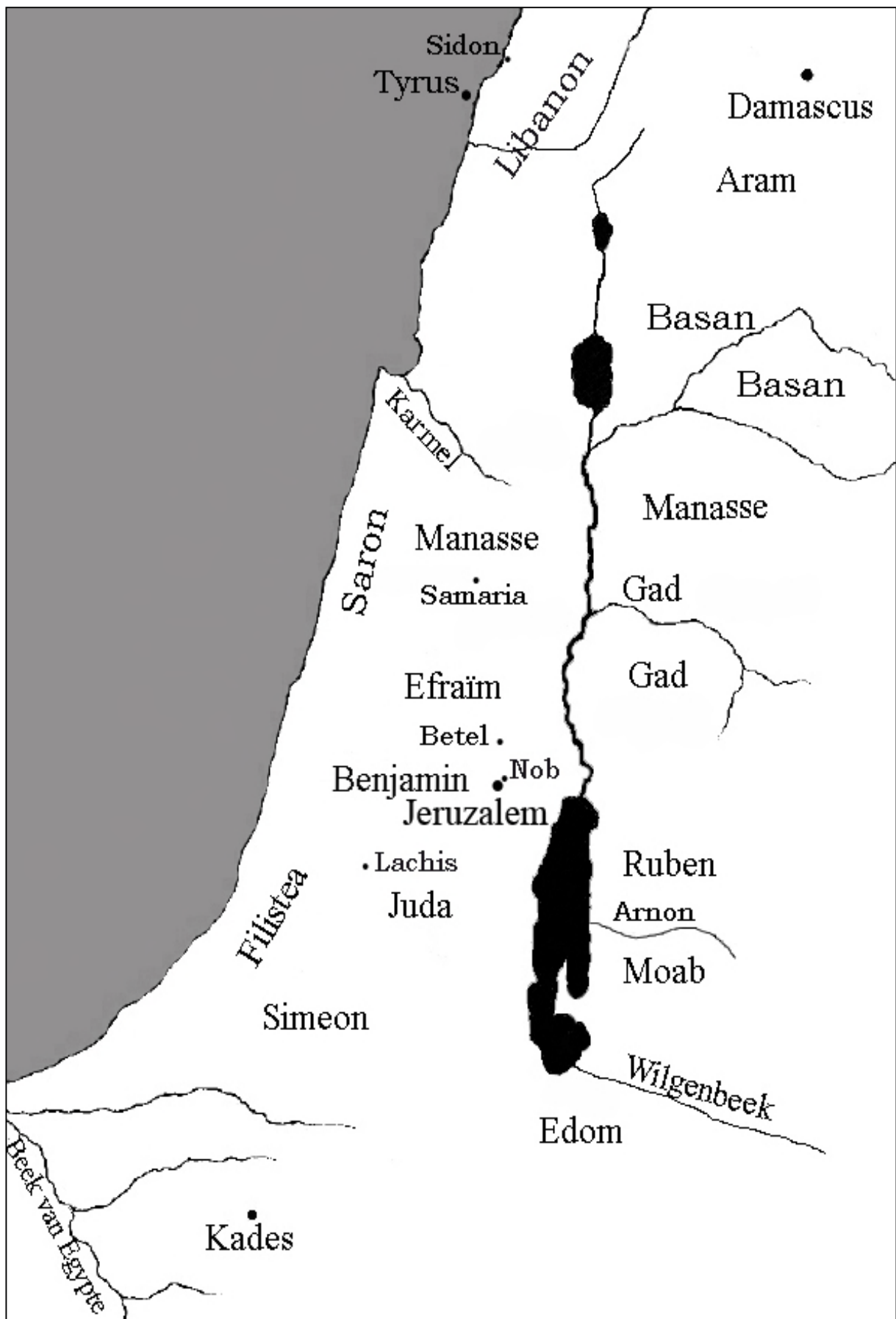
**22** Laat voor jezelf af van de mens, van wie slechts adem in zijn neus is, want wat is hij eigenlijk waard?

\*\*\*

**6** Inderdaad, U hebt uw volk, het huis van Jakob, verlaten, omdat zij vol (kwaadaardigheid) van het oosten zijn. Zij voorspellen evenals de Filistijnen met wolken (de toekomst), en zij schudden de handen met buitenlanders.<sup>46</sup>

---

<sup>46</sup> Letterlijk staat er *met zonen van buitenlanders* of *met buitenlandse zonen*. Dit was een Hebreeuwse manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid. Iemand die 70 jaar was, werd *een zoon van 70 jaren* genoemd. Een vette heuvel was *een heuvel van vet* (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen.





Met *het huis van Jakob* worden alle 12 stammen van Israël bedoeld. Wel werd in de eerste plaats het Tweestammenrijk Juda aangesproken (v.1).

De Joden hebben de afgoderij van de landen uit het oosten en van de Filistijnen uit het westen overgenomen. Bij landen uit het oosten moeten we denken aan Aram (noordoosten), Ammon, Moab en Edom (zuidoosten). Ze *schudden buitenlanders de hand* om daar vriendschap mee te sluiten, en de gewoonten van hun cultuur met de bijbehorende afgoderij na te volgen.

**7** Hun land is vol zilver en goud, en er is geen einde aan hun schatten. Hun land is vol paarden, en er is geen einde aan hun (strijd)wagens.

Men vertrouwde niet meer op God, maar rijkdom en macht. Het was door de Here verboden om veel paarden en strijdwagens aan te schaffen (Deut.17:16). Men moest zich niet zeker voelen door veel paarden en strijdwagens, maar door de beschermende band met de hemelse Vader.

**8** Hun land is vol afgoden. Zij vereren het werk van hun eigen handen, wat hun eigen vingers hebben gemaakt.

Die afgoden hadden de Joden overgenomen van de buurvolken in het oosten en het zuidwesten (v.6).

**9** De mens(heid) zal worden vernederd, en de sterveling worden neergehaald. U zal (het) hun niet vergeven.

Vanaf het 9<sup>e</sup> tot en met het 16<sup>e</sup> vers gaat het vooral over Gods berechting van het Tweestammenrijk Juda. Dit oordeel van de Here is in verschillende fases uitgevoerd, zodat de Israëlieten de gelegen hadden om zich te bekeren.

Voordat de profeet Jesaja deze profetie in het sterfjaar van koning Uzzia (733 v.Chr.) of kort daarna kreeg, was het Tienstammenrijk Israël al door de Assyrische legers bedreigd. In 738 drong de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) met zijn leger naar het westen door tot aan de noordgrens van het Tienstammenrijk Israël. De kwaadaardige en wrede koning Menachem (747 – 736) van Israël betaalde uit angst heel veel geld aan koning Tiglatpileser III. Daarna trok de Assyrische koning naar zijn land terug. (2Kon.15:19,20).

De vervulling van Jesaja's profetie werd steeds duidelijker. Al rond 731 voor Christus veroverde koning Tiglatpileser III het Oostjordanland en het noorden van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali en hoogstwaarschijnlijk ook Zebulon werden naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26).

Daarna onderwierp de Assyrische koning Salmanassar V (727 – 722) de koning van het Tienstammenrijk (2Kon.17:3). Hosea (731 – 722) werd een vazalkoning van Assyrië.<sup>47</sup> Enkele jaren later kwam hij in opstand. In 725 trokken de legers van koning Salmanassar V het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en voerden ze in ballingschap naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren veroverde de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) in 722 de hoofdstad Samaria. De rest van het Tienstammenrijk werd toen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6).

Ruim 20 jaren later trok koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvolken van het Tweestammenrijk Juda. Daarna veroverde hij bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk naar Assyrië.<sup>48</sup> In 701 voor

---

<sup>47</sup> Koning Hosea (731 – 722) moet niet verward worden met de profeet Hosea.

<sup>48</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door

Christus stond koning Sanherib met zijn legers voor de poorten van Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 Jeruzalem. Hij nam koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen.<sup>49</sup> Toen die zich in zijn gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning in het Tweestammenrijk Juda (2Kron.33:1-16).

In al die tijd bekeerde het overgrote deel van de Joden van het Tweestammenrijk Juda zich niet. In 605 en 597 had de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) het Tweestammenrijk al veroverd. Daarna kwamen de Joden opnieuw in opstand tegen de Babylonische koning, maar ze bekeerden zich niet tot God. Toen kwam de straf. In 586 veroverde Nebukadnezar II het Tweestammenrijk, en voerde het overgrote deel van het volk in ballingschap naar Babel (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21). Ook de omliggende volken werden door de machtige Babylonische koning onderworpen.

**10** Ga de rotskloof in, en verberg je in het stof voor de verschrikking van Jahweh, en voor de luister van zijn majesteit.

Ze zouden zich in de grotten verbergen voor de aantocht van de vijandelijke legers, die de Here zou sturen.

**11** De hoogmoedige ogen van de mensen zullen worden vernederd, en de trots van de mannen zal worden neergebogen. Op die dag zal alleen Jahweh hoog verheven zijn.

**12** Inderdaad, de dag van Jahweh van de (hemelse) legers (zal zijn) tegen al wat hoogmoedig is en trots, tegen alles wat zich verheft, en het zal vernederd worden,

**13** tegen alle hoge en verheven ceders van de Libanon, en tegen alle eiken van Basan,

**14** tegen alle hoge bergen en tegen alle verheven heuvels,

**15** tegen elke hoge toren en elke versterkte muur,

**16** tegen alle schepen van Tarsis en alle statige vaartuigen.

De Libanon is een bergrug in Syrië ten noorden van het Tienstammenrijk. De grond is erg vruchtbaar (Ps.72:16, Hoog.4:11, Hos.14:6,7). De machtige ceders van de Libanon waren erg bekend (Richt.9:15, 2Kon.14:9, 2Kron.25:18, Ps.92:13).

Ten oosten van het Meer van Galilea lag het vruchtbare gebied Basan. Deze streek was eveneens bekend door de eiken die daar groeiden (Ezech.27:6, Zach.11:2).

Tijdens de oorlog werden de ceders, eiken en andere bomen gebruikt voor belegeringswerktuigen (Deut.20:20). Hoge bergen, verheven heuvels, hoge torens en versterkte muren waren strategische plaatsen van waaruit men zich goed kon verdedigen, en ook de vijand kon aanvalen. Zelfs deze strategische plaatsen zouden echter worden veroverd. Tegen de legers die God door middel van Nebukadnezar II (604 – 562) had gestuurd, zouden ze geen standhouden.

In het 16<sup>e</sup> vers wordt er over de schepen van Tarsis gesproken. Tarsis is een zoon van Javan.

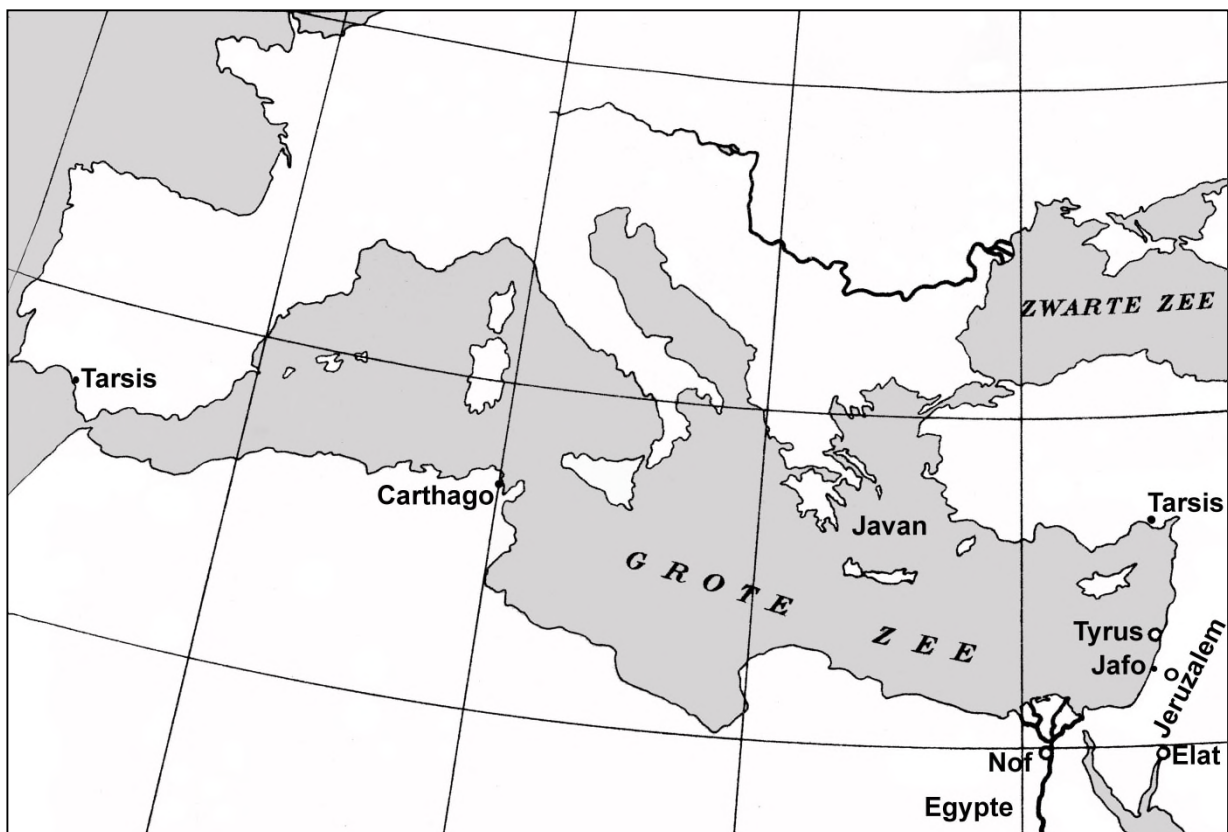
---

het ingrijpen van de Here, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>49</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

Javan is de stamvader van de Ioniërs (Gen.10:2,4, 1Kron.1:7).<sup>50</sup> Het nageslacht van Tarsis bestond dus uit Grieken die voornamelijk op de eilanden en in de kustgebieden woonden (vgl. Num.24:24, Ps.72:10, Jer.2:10 en Dan.11:30). Aanvankelijk trokken de nakomelingen van Tarsis naar Cilicië in het huidige Turkije waar ze de stad Tarsis stichtten. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is Tarsis dezelfde plaats als Tarsus.<sup>51</sup> Daar werd later de apostel Paulus geboren (Hand.21:39, 22:3).

Later zwierven de nakomelingen van Tarsis uit over de Middellandse Zee, en trokken ze naar het zuiden van het huidige Spanje. Daar stichtten ze de stad Tartessos. Volgens de geschiedschrijver Herodotus lag de plaats Tartessos (gerekend vanaf de Middellandse Zee) voorbij de Zuilen van Hercules (= de Straat van Gibraltar of ingang van de Middellandse Zee).<sup>52</sup>



Als de Bijbel spreekt over de plaats Tarsis, dan kunnen daar 2 plaatsen mee worden bedoeld: Tarsus in Cilicië of Tartessos in Zuid-Spanje. Uit de context moet blijken over welke plaats het gaat.<sup>53</sup> Vanuit de havensteden Esjon-Geber en Elat (= Eilat) vertrokken schepen om naar

<sup>50</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>51</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>52</sup> Herodotus, Historiën, deel 4, 152.

<sup>53</sup> Koning Salomo (972 – 932) bijvoorbeeld liet, hoogstwaarschijnlijk vanuit Elat (= Eilat), een handelsvloot naar Tarsis varen. Eens in de 3 jaren kwam die vloot in Israël terug, beladen met goud en zilver, ivoor, apen en pauwen (1Kron.10:22, 2Kron.9:21). Deze vloot had er natuurlijk geen 3 jaren voor nodig om heen en terug naar Tarsis in het huidige Turkije te varen. Hoogstwaarschijnlijk voeren ze via de Rode Zee om Afrika heen naar het zuiden van Spanje. Via de Middellandse Zee ging het wel sneller, maar zeeschepen voeren in die tijd vooral langs de kust. De enige haven aan de westkust van Israël was bij Jafo (= Joppe) (2Kron.2:16, Ezra 3:7, Jona 1:3), maar die was waarschijnlijk minder geschikt, want ook koning Josafat (873 – 849) wilde vanuit Esjon-Geber, dat vlak bij Elat ligt, naar Ofir en Tarsis varen (1Kron.22:49,50, 2Kron.20:35-37).

Dat men uit de context moet opmaken welke van de 2 plaatsen met Tarsis wordt bedoeld, geldt eveneens voor

Ofir en Tarsis te varen. Beladen met veel goud, zilver en andere schatten kwamen die schepen terug (1Kon.10:22, 1Kon.22:49,50, 2Kron.9:21, 20:35-37). Hoogstwaarschijnlijk voeren ze dus via de Rode Zee om Afrika heen naar Tarsis (= Tartessos) het zuiden van Spanje.

Koning Uzzia (= Azarja) (785 – 733) had de steden Esjon-Geber en Elat weer veroverd en versterkt (2Kon.14:21,22). Van daaruit konden de schepen weer naar Tarsis varen. Dit vormde dus een sterke bijdrage aan de economische macht van de staat.

Tegen deze economische kracht tijdens de regering van de vrome koningen Uzzia en Jotam (733 – 732) zou de Here optreden. Aan de scheepvaart van de statige schepen die naar Tarsis voeren, zou een einde komen.

Deze profetie is enkele jaren later al in vervulling gegaan. In het begin van de regering van de slechte koning Achaz (732 – 727) veroverde de Aramese koning Resin (754 – 732) Elat en hoogstwaarschijnlijk dus ook Esjon-Geber (2Kon.16:6), dat daar dichtbij lag. Daarmee werd die winstgevende scheepvaart onmogelijk.<sup>54</sup>

Na het 16<sup>e</sup> vers vloeit de berechting van de volken door de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) over in het laatste oordeel van God.

**17** De hoogmoed van de mens(heid) zal worden vernederd, en de trots van de mannen zal worden neergebogen. Op die dag zal alleen Jahweh hoog verheven zijn.

**18** De afgoden zullen helemaal verdwijnen (vgl. Zach.13:2).

**19** Men zal de grotten van de rotsen ingaan, en in de hollen van de grond voor de verschrikking van Jahweh en de luister van zijn majesteit, wanneer Hij opstaat om de aarde te verschrikken (Op.6:15-17).

Het gaat hier over de tijd van het laatste oordeel van God, vlak voor de tijd dat Hij een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zal maken.

**20** Op die dag zullen de mensen hun zilveren en gouden afgoden, die zij voor zich gemaakt hadden om zich (daarvoor) neer te buigen, voor de ratten en de vleermuizen werpen.

Ratten en vleermuizen zijn onreine dieren (Lev.11:13-19,29, Deut.14:12-18),<sup>55</sup> die bovendien door de Joden werden verafschuwd.

**21** Zij zullen de rotsholten en de bergspleten ingaan voor de verschrikking van Jahweh en de luister van zijn majesteit, wanneer Hij opstaat om de aarde te verschrikken.

**22** Laat voor jezelf af van de mens, van wie (slechts) adem in zijn neus is, want wat is hij (eigenlijk) waard?

De nietige mens is afhankelijk van zijn levenadem. Vergeleken bij de machtige God stelt hij helemaal niets voor.

---

andere historische bronnen. Volgens een inscriptie van de Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) bijvoorbeeld, hadden alle koningen die midden op de zee wonen vanaf Cyprus (= Ladanana) en Griekenland (= Laman) tot en met Tarsis zich aan zijn voeten onderworpen. (Zie Borger R., *Die Inschriften Asarhaddons Königs von Assyrien*, Beiheft 9, Graz 1956, 86). Deze Assyrische koning heeft over gebieden of zeeën in de buurt van Spanje en zelfs van Italië helemaal geen enkele macht uitgeoefend. Wel was hij machtig in de buurt van Tarsus in Cilicië. Dit bevestigt bovendien de bewering van Flavius Josefus, dat Tarsus dezelfde plaats is als Tarsis in het huidige Turkije.

<sup>54</sup> Toen koning Resin (754 – 732) door de wrede koning Tiglatpileser III (745 – 727) werd verslagen en gedood (2Kon.16:9), namen de Edomieten Elat (= Eilat) in bezit (2Kon.16:6<sup>b</sup>).

<sup>55</sup> In Leviticus 11:29 worden niet alleen muizen, maar ook ratten bedoeld.

## 7. Juda wordt van zijn leiders beroofd.

Hoofdstuk 3:1-11

**1** Ja zie, de Heer Jahweh van de hemelse legers, neemt steun en stut vanuit Jeruzalem en vanuit Juda weg: elke steun van brood en elke steun van water;

**2** soldaat en strijdbare man, rechter en profeet, waarzegger en oudste,

**3** bevelhebber over 50 en aanzienlijke man, raadsheer, kundig ambachtsman en scherpzinnig bezweerder.

**4** “Knapen zal Ik hun als vorsten geven, en kinderen zullen over hen heersen.”

**5** Het volk zal worden onderdrukt, iedereen tegen een ander, iedereen tegen zijn naaste. De knaap zal zich misdragen tegenover de oudste, en de nietsnut tegenover de respectabele man.

**6** In het ouderlijk huis zal iemand zijn broer vastgrijpen, en zeggen: “Jij hebt nog een mantel. Wees onze leider, en neem deze puinhoop onder je hoede.”

**7** Hij zal op die dag uitroepen en zeggen: “Ik kan geen verpleger zijn. In mijn huis is geen brood en mantel. Jullie moeten mij niet als leider over het volk aanstellen.”

**8** Ja, Jeruzalem zal struikelen, en Juda zal vallen, omdat hun woorden en daden tegen Jahweh zijn, en zij zijn eervolle ogen tergen.

**9** Hun gezichtsuitdrukking getuigt tegen hen. Hun zonde maken zij evenals Sodom bekend! Ze verbergen niets. Wee hun ziel, want zij berokkenen zichzelf onheil.

**10** Zegt tegen de rechtvaardige, dat het hem goed zal gaan, dat zij de vrucht van hun daden zullen eten.

**11** Wee de slechte mens. Het zal slecht met hem gaan, want het werk van zijn handen zal hem worden vergolden.

\*\*\*

**1** Ja zie, de Heer Jahweh van de (hemelse) legers, neemt steun en stut vanuit Jeruzalem en vanuit Juda weg: <sup>56</sup> elke steun van brood en elke steun van water (vgl. Lev.26:26);

**2** soldaat en strijdbare man, rechter en profeet, waarzegger en oudste,

**3** bevelhebber over 50 en aanzienlijke man, raadsheer, kundig ambachtsman en scherpzinnig bezweerder (vgl. Deut.18:10-14).

Met steun en stut worden in de eerste plaats de basisbehoeften van het volk bedoeld: brood en water, eten en drinken. Er zou hongersnood komen. Dit had Mozes al voorspeld (Deut.28:48).

Een voorlopige vervulling van deze profetie als waarschuwing van God kwam, toen de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) in 701 voor Christus het Tweestammenrijk Juda op de hoofdstad Jeruzalem na veroverde (Jes.36:1,2, 37:30). In 586 ging deze profetie in haar volle omvang in vervulling, toen de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) Jeruzalem belegerde. Het gebrek aan eten en drinken was erg groot (2Kon.15:1-3, Klaag.2:20).<sup>57</sup> Solda-

---

<sup>56</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

<sup>57</sup> Deze geschiedenis van de grote hongersnood in de hoofdstad herhaalde zich, toen de Romeinen in de 1<sup>e</sup> eeuw na Christus de stad Jeruzalem belegerden (Flavius J., Joodse Oorlog, deel 6, hoofdstuk 3:3-5).

ten en strijdbare mannen werden door de Babylonische koning Nebukadnezar II verslagen, en gedood, of in veel gevallen naar Babel gedeporteerd.<sup>58</sup>

De rechters, profeten, waarzeggers, oudsten, bevelhebbers, raadsheren, kundige ambachtslieden en scherpzinnige bezweerders hoorden bij de bovenlaag of leiders van het volk. Ook zij zouden worden weggenomen (2Kon.24:14,16, Jer.24:1<sup>b</sup>, 29:1,2).

Oudsten waren familiehoofden. De eerste oudsten kwamen al vroeg in de geschiedenis van Israël voor (Ex.3:16,18, 4:29, 12:21, enz.). Ze vertegenwoordigden hun familie, en spraken recht tussen families en personen (Deut.19:12, 21:2-9,18-21, 22:13-21, 25:5-10, Rut 4:1-10). Tijdens de ballingschap waren er eveneens oudsten (Jer.29:1, Ezech.8:1, 14:1, 20:1,3).

De profetieën uit dit gedeelte zijn in fases in vervulling gegaan, zodat het overgrote deel van het Joodse volk zich nog kon bekeren.

In 605 voor Christus sloeg kroonprins Nebukadnezar (604 – 562) het beleg om Jeruzalem. De Joodse vazalkoning Jojakim (608 – 597) werd geboeid. Hij zou naar Babel worden meegevoerd (2Kron.36:6,7). Plotseling overleed Nabopolassar (625 – 605), de koning van Babylonië. De kroonprins Nebukadnezar haastte zich naar Babel om de vacante troon op te eisen. Een deel van de tempelschat werd door Nebukadnezar meegenomen. Ook nam hij Judese prinses mee. Daniël en zijn vrienden waren daar eveneens bij.<sup>59</sup> Dit is de eerste verovering van Juda waarbij vooral een deel van de hooggeplaatste personen werden weggevoerd.

Ruim 3 jaren later (601) kwam Jojakim in opstand (2Kon.24:1). Aanvankelijk had dit succes. Nebukadnezar II leed een nederlaag tegen het Egyptische leger, en moest zware verliezen incasseren (januari 600). Bijna 2 jaar bleef hij in zijn land om van zijn verwondingen te herstellen, en zijn leger weer op orde te brengen.

Koning Nebukadnezar II stookte omliggende volken tegen Jojakim op. Bovendien trokken Chaldeeuwse benden rond in het heilige land. Nog gaf vazalkoning Jojakim zijn dwaze verzet niet op (2Kon.24:2). Enkele jaren later kwam Nebukadnezar II zelf naar het westen. Toen stierf Jojakim, en zijn zoon Jojachin (597) volgde hem op.<sup>60</sup> In 597 gaf de jonge vazalkoning Jojachin zich over aan de koning van Babylonië (2Kon.24:8-12). Zo veroverde Nebukadnezar II Jeruzalem opnieuw. Bij deze verovering liet de Babylonische koning bijna heel de lei-

---

<sup>58</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

<sup>59</sup> In het bijbelboek Daniël staat, dat in het 3<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Jojakim (608 – 597) (605 voor Christus) **koning** Nebukadnezar II (604 – 562) een deel van de tempelschat en de Judese prinses meenam (Dan.1:1,2). In Jeremia (25:1) staat, dat het 4<sup>e</sup> jaar van Jojakim samenviel met het 1<sup>e</sup> jaar van Nebukadnezar II (604). Dit zou volgens sommigen met elkaar in tegenspraak zijn.

In het 3<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Jojakim streed Nebukadnezar echter als kroonprins in opdracht van zijn vader Nabopolassar (625 – 605). De Griekse geschiedenisschrijver Berossus vermeldde, dat Nebukadnezar nog bij het leven van zijn vader naar het westen trok en Joodse krijgsgevangenen meenam (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:219). In zijn 1<sup>e</sup> hoofdstuk noemde Daniël Nebukadnezar wel koning, terwijl hij toen nog geen koning was, maar op het moment dat Daniël het opschreef, was hij wel koning.

Bovendien begon bij de Joden een nieuw regeringsjaar op nieuwjaarsdag. Zo kon een koning al met zijn 2<sup>e</sup> regeringsjaar bezig zijn, terwijl hij nog geen volledig jaar had geregeerd. Bij de Babyloniërs begon een nieuw regeringsjaar, wanneer een koning een heel jaar had geregeerd. Toen Nebukadnezar II na zijn veroveringstocht in 605 met zijn regering begon (in het begin van 604 voor Christus), was dat volgens de Joden in het 4<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Jojakim, en volgens de Babyloniërs in zijn 3<sup>e</sup> regeringsjaar.

<sup>60</sup> Het is opmerkelijk, dat Jojakim (608 – 597) zo vroeg is gestorven. Hij is maar 36 jaar geworden (2Kon.23:36). Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is hij door koning Nebukadnezar II (604 – 562) gedood. Zijn lichaam mocht niet worden begraven, maar werd voor de muren van Jeruzalem neergegoid. (Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 6:3)

ding uit het Joodse land met veel soldaten en weerbare mannen gevangen nemen, en wegvoeren naar Babel. Alleen de armere Joden bleven over (2Kon.24:14-16). Vanuit de stad Jeruzalem nam Nebukadnezar II ook nog 3023 mensen mee (Jer.52:28). Daarmee was de kracht van het koninkrijk Juda gebroken.

**4** “Knapen zal Ik hun als vorsten geven, en kinderen zullen over hen heersen (vgl. Pred.10:5-7,16).”

Na de herovering van Jeruzalem werd de hoofdstad volgens de gewoonten van die tijd nog heel mild behandeld. De koning van Babel liet niet alle mannen vermoorden en alle vrouwen en kinderen als slaven verkopen. Het Tweestammenrijk Juda kreeg weer een nieuwe kans. Koning Nebukadnezar II maakte Zedekia (597 – 586), de oom van Jojachin, vazalkoning (2Kon.24:8-17).

Door de wegvoering van de bovenlaag van de bevolking, kwamen er plotseling mensen aan de macht die daar minder geschikt voor waren. Ze waren er ook minder op voorbereid. Ze zagen hun machtsuitbreiding als een zegen van God. De in hun ogen slechte mensen waren naar Babylonië gedeporteerd, en de goede mensen mochten blijven (vgl. Jer.24).

Ook de zwakke, onbetrouwbare en weifelende vazalkoning Zedekia bleek voor de regering totaal ongeschikt te zijn. In 593 voor Christus kwamen gezanten uit Edom, Moab, Ammon, Tyrus en Sidon naar Jeruzalem om te overleggen over een gezamenlijke opstand (Jer.27:1-3, 28:1). Hiervoor werd vazalkoning Zedekia door Nebukadnezar II (604 – 562) ter verantwoording geroepen (Jer.51:59). Blijkbaar kon hij de Babylonische koning gerust stellen, en zijn vertrouwen winnen.

Een jaar later beloofde farao Psammetichus II (594 – 588) aan vazalkoning Zedekia veel paarden en soldaten, als hij tegen Nebukadnezar II in opstand zou komen (Ezech.17:15). Na enig aarzelen deed Zedekia aan de opstand mee. Hij stuurde in 592/591 voor Christus zijn boden naar Egypte met een verzoek om paarden en een groot aantal soldaten te leveren. Dit zou de machtige koning Nebukadnezar II niet over zijn kant laten gaan.

**5** Het volk zal worden onderdrukt, iedereen tegen een ander, iedereen tegen zijn naaste. De knaap zal zich misdragen tegenover de oud(st)e, en de nietsnut tegenover de respectabele (man).

De onbekwame bestuurders zouden het volk onderdrukken. In die tijd zou het respect voor oudere, bekwame en ervaren mensen verdwijnen, terwijl de Here in de wetten van Mozes had voorgeschreven, dat iedereen deze mensen met eerbied en waardering moet behandelen (vgl. Lev.19:32). Ook tegenover de (oudere) profeten zouden veel Joden zich slecht gedragen (Jer.26:20-24, 38:4-6, Luk.11:47), en door het overgrote deel van het volk werd er al helemaal niet naar hen geluisterd.

**6** In het ouderlijk huis zal iemand zijn broer vastgrijpen(, en zeggen): “Jij hebt (nog) een mantel. Wees onze leider, en neem deze puinhoop onder je hoede.”

Uiteindelijk zou er helemaal geen leiding meer overblijven. Zelfs de drang om leiding te geven zou wegsterven. In deze verzen is sprake van een broer waarvan men dacht, dat hij met zijn mantel of gewaad zich nog koninklijk zou kunnen kleden, en de schijn op zou kunnen houden. Zelfs dat zou echter niet mogelijk zijn. Geen mens zou in die tijd zin hebben, en in staat zijn om in die chaos orde te scheppen (2Kon.25:22-26).

**7** Hij zal op die dag uitroepen en zeggen: “Ik kan geen verpleger zijn. In mijn huis is geen brood en mantel. Jullie moeten mij niet als leider over het volk aanstellen.”

**8** Ja, Jeruzalem zal struikelen, en Juda zal vallen, omdat hun woorden en daden tegen Jahweh zijn, en zij zijn eervolle ogen tergen.

Enkele jaren nadat Zedekia (597 – 586) in opstand kwam, rukte de koning van Babel met een leger naar Jeruzalem op. Het leger van de nieuwe farao Hofra (588 – 568) schoot te hulp,<sup>61</sup> en koning Nebukadnezar II (604 – 562) moest tijdelijk zijn leger rond Jeruzalem terugtrekken (Jer.37:5,7,11). Egypte werd blijkbaar verslagen, want de farao trok zich met zijn leger naar zijn eigen land terug (Jer.37:7). De stad Jeruzalem werd na een langdurig beleg in 586 ingenomen. De hoofdstad werd verwoest, en het overgrote deel van de Joden uit het hele land ging in ballingschap (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.52:29).

**9** Hun gezichtsuitdrukking getuigt tegen hen. Hun zonde maken zij evenals Sodom bekend (vgl. Deut.32:32,33)! Ze verbergen niets. Wee hun ziel, want zij berokkenen zichzelf onheil.

De steden Sodom en Gomorra waren om hun grove seksuele en structurele zonden door de Here verwoest (Gen.18:16-19:29).

Vooraf de mensen uit de hoogmoedige en kwaadaardige bovenlaag van de Joodse bevolking worden in dit vers vergeleken met de vroegere inwoners van Sodom, waar ze zo op neerkeken (Jes.1:10). Onbeschaamd en gewetenloos gingen ze evenals de Sodomieten door met hun bedorven gedrag. Ze probeerden niet eens hun slechte daden te verbergen.

**10** Zegt (tegen) de rechtvaardige, dat het (hem) goed zal gaan, dat zij de vrucht van hun daden zullen eten.

**11** Wee de slechte mens. Het zal slecht (met hem) gaan, want het werk van zijn handen zal hem worden vergolden (vgl. Mat.16:27, Rom.2:1-11, Op.22:12).

Ook bij de verovering van Jeruzalem in 586 werd vooral de ongehoorzame en kwaadaardige bovenlaag van de bevolking zwaar gestraft. Veel mensen uit die groep werden doodgeslagen (2Kon.25:7,18-21, Jer.39:6-8). Alleen de arme Joden mochten in het heilige land blijven (2Kon.25:12, Jer.39:10).

---

<sup>61</sup> Hofra (588 – 568) was de zoon en opvolger van Psammetichus II (594 – 588). Hij heette ook Apriës.



## 8. God veroordeelt de leiders van Juda.

Hoofdstuk 3:12-15

**12** Wat mijn volk betreft, zijn onderdrukkers zijn als kinderen, en vrouwen hebben erover geheerst. Mijn volk, je leiders zijn misleiders, en de juiste richting van jouw paden hebben ze verzwolgen.

**13** Jahweh stelt zich op om een rechtszaak te voeren, en staat op om recht te spreken over zijn volk.

**14** Jahweh zal de oudsten van het volk en zijn vorsten berechten. Jullie toch, jullie hebben de wijngaard verslonden. Wat van de arme geroofd is, ligt in je huizen.

**15** “Wat denken jullie wel, dat jullie mijn volk vertrappen, en de gezichten van de armen vermorzelen?” zegt de Heer Jahweh van de hemelse legers.

\*\*\*

**12** (Wat) mijn volk (betreft), zijn onderdrukkers zijn als een kind (of streng) (= als kinderen), en vrouwen hebben in hem (= erover) geheerst (of geregeerd). Mijn volk, je leiders zijn misleiders (of verleiders), en de (juiste) weg (= richting) van jouw paden hebben ze verzwolgen (of doorgeslikt/verspild).

Nadat de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 597 voor Christus Jeruzalem voor de 2<sup>e</sup> keer had veroverd, werd vooral de bovenlaag van de bevolking weggevoerd. Daardoor kwamen minder bekwame mensen aan de macht. Deze nieuwe leiders gedroegen zich meestal tegenover hun onderdanen als tirannen. Zelf lieten ze zich vaak door hun (bazige) vrouwen aansporen om hun armere en zwakkere volksgenoten (nog meer) te onderdrukken en uit te buiten. (Am.4:1).

**13** Jahweh stelt zich op (of maakt zich gereed) om een rechtszaak te voeren (of een aanklacht in te dienen), en staat (op) om recht te spreken (of te oordelen) over zijn volk.<sup>62</sup>

**14** Jahweh zal de oudsten van het volk en zijn vorsten berechten. Jullie toch, jullie hebben de wijngaard verslonden. Wat van de arme geroofd is, ligt in je huizen.

Met de wijngaard worden Israël en Juda bedoeld (Jes.5:7, Jer.12:10, vgl. Mat.21:33-41, Mark.12:1-9, Luk.20:9-16). De oudsten en vorsten moesten de wijngaard goed beheren, maar in plaats daarvan buitten ze de wijngaard uit om zich daarmee te verrijken.

Jahweh zou de leiders van zijn volk berechten. Toen Jeruzalem in 586 door koning Nebukadnezar II voor de 3<sup>e</sup> keer werd ingenomen, is deze profetie in volle omvang in vervulling gegaan.

**15** “Wat denken jullie wel, dat jullie mijn volk vertrappen, en de gezichten van de armen vermorzelen?” zegt de Heer Jahweh van de (hemelse) legers.

Volgens de wetten die God via Mozes had (door)gegeven, moest alles wat gestolen was, dubbel worden vergoed (Ex.22:4). De straffen van de Here zouden dus zwaar zijn.

---

<sup>62</sup> In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier (*over*) *volken*. Op grond van de Griekse handschriften en het tekstverband is voor (*over*) *zijn volk* gekozen. Hoewel de enige compleet overgebleven Dode Zeerol van Jesaja aan het slot van dit vers ook (*over*) *volken* heeft staan, is toch niet daarvoor gekozen. Deze rol van Jesaja is helaas van mindere kwaliteit, dan de andere rollen met delen van deze profeet. Bovendien is die Dode Zeerol meer dan een eeuw later geschreven dan de (Griekse) Septuagint. Uit het tekstverband blijkt duidelijk, dat het in dit gedeelte (v.12-15) over Gods volk gaat, en niet over de andere volken.

## 9. God veroordeelt de trotse vrouwen van Jeruzalem.

Hoofdstuk 3:16-4:1

**16** Verder zei Jahweh: “Omdat de dochters van Zion hoogmoedig zijn, en lopen met uitgestrekte hals en lonkende ogen, omdat zij met trippelende gang lopen, en hun voetringen laten rinkelen,

**17** zal de Here de schedel van de dochters van Zion schurftig maken, en zal Jahweh hun schaamte ontbloten.

**18** Op die dag zal de Here wegnemen de pracht van de enkelringen, voorhoofdsbanden, maantjes,

**19** oorbellen, armbanden, sluiers,

**20** hoofddoeken, versieringen van armen en benen, reukflesjes, amuletten,

**21** vingerringen, neusringen,

**22** feestgewaden, mantels, omslagdoeken, tasjes,

**23** handspiegels, onderkleding, hoofdtooi en bovenkleding.

**24** In plaats van balsemgeur zal er stank zijn, in plaats van een gordel een touw, in plaats van haarvlechten kaalheid, in plaats van een pronkgewaad het aandoen van een rouwzak, een brandmerk in plaats van schoonheid.

**25** Je mannen zullen vallen door het zwaard, en je helden in de strijd.

**26** Haar poorten zullen klagen en rouwen, en uitgeschud zal ze op de grond zitten.

**1** Op die dag zullen 7 vrouwen één man vastgrijpen, en zeggen: “Ons eigen brood zullen wij eten, en met onze eigen kleren ons aankleden. Laat ons slechts jouw naam dragen, neem onze schande weg.”

\*\*\*

**16** Verder zei Jahweh: “Omdat de dochters van Zion hoogmoedig zijn,<sup>63</sup> en lopen met uitgestrekte hals en lonkende ogen, omdat zij met trippelende gang lopen, en hun voet(ring)en laten rinkelen,

**17** zal de Here de schedel van de dochters van Zion schurftig maken, en zal Jahweh hun schaamte ontbloten (vgl. Jes.47:3).

Deze verzen gaan over rijke vrouwen, die tijdens de regering van koning Jotam (733 – 732) in de hoofdstad Jeruzalem woonden. Veel van die vrouwen liepen met een uitgestrekte hals en met lonkende ogen. Die vrouwen wilden groter lijken dan ze waren. Ze waren dus erg trots, en flirtten naar de mannen.

Voor straf zou de Here deze vrouwen vernederen. Hij zou hun versieringen en kleding wegnemen, zodat ze letterlijk en figuurlijk zouden worden uitgekled (v.18-23). De eer van die vrouwen zou worden geschonden.

**18** Op die dag zal de Here wegnemen de pracht van de enkelringen, voorhoofdsbanden, maantjes,

---

<sup>63</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

- 19** oorbellen, armbanden, sluiers,
- 20** hoofddoeken, versieringen van armen en benen, reukflesjes, amuletten,
- 21** (vinger)ringen, neusringen,
- 22** feestgewaden, mantels, omslagdoeken, tasjes,
- 23** (hand)spiegels, onderkleding, hoofdtooi en bovenkleding (vgl. Spr.31:10-31, 1Tim.2:9,10).

Deze opsomming laat zien, hoe weelderig en overdadig deze vrouwen over straat gingen. Deze overdaad zou in het tegendeel veranderen.

**24** In plaats van balsemgeur zal er stank zijn, in plaats van een gordel een touw, in plaats van haarvlechten kaalheid, in plaats van een pronkgewaad het aandoen van een (rouw)zak, een brandmerk in plaats van schoonheid.

Een zak was het teken van rouw (vgl. Gen.37:34, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16), en door een brandmerk (meestal op het voorhoofd (vgl. Ezech.9:4, Op.13:16, 14:9, 20:4)) werd de schoonheid van de vrouwen aangetast.

**25** Je mannen zullen vallen door het zwaard, en je helden in de strijd.

**26** Haar poorten zullen klagen en rouwen, en uitgeschud zal ze op de grond zitten.

De stad Jeruzalem die van vrijwel al haar inwoners en rijkdommen zou worden beroofd, wordt hier vergeleken met een wanhopige vrouw die op de grond zit.

**1** Op die dag zullen 7 vrouwen één man vastgrijpen, en zeggen: “Ons (eigen) brood zullen wij eten, en met onze (eigen) kleren ons aankleden. Laat ons slechts jouw naam dragen, neem onze schande weg.”

In het hele Tweestammenrijk Juda zouden de meeste mannen zijn gesneuveld, of naar Babel zijn gedeporteerd. Dit zou betekenen, dat veel vrouwen geen kinderen zouden krijgen. In die tijd gold dat als een grote schande (Gen.30:23, 1Sam.1:2<sup>b</sup>,6-8). Ook zouden heel veel vrouwen geen mannelijk familielid meer hebben, die hun zou kunnen beschermen en verdedigen tegen mensen met verkeerde bedoelingen. Daarom zouden ze graag bereid zijn om hun eigen kost te verdienen, en slechts een bijvrouw van een getrouwde man te zijn.<sup>64</sup>

---

<sup>64</sup> In de wetten van Mozes had de Here gezegd, dat een man zijn vrouw van eten en kleding moest voorzien, en dat hij een goede echtgenoot voor haar moest zijn (Ex.21:10).

## 10. God zal Zion verlossen.

Hoofdstuk 4:2-6

**2** Op die dag zal de Spruit van Jahweh prachtig en luisterrijk zijn, en de Vrucht van het land de trots en eer voor de overlevenden van Israël.

**3** Wie in Zion is overgebleven, en wie in Jeruzalem is overgelaten, zal heilig worden genoemd, iedereen die in Jeruzalem bij de levenden is opgeschreven,

**4** wanneer mijn Here het vuil van de dochters van Zion zal hebben afgewassen, en het bloed van Jeruzalem daaruit zal hebben weggespoeld door de Geest van berechting en door de Geest van verbranding.

**5** Jahweh zal over het hele gebied van de berg Zion en over de samenkomsten daar overdag een wolk scheppen, en 's nachts rook met de glans van vlamvend vuur. Ja, over alle heerlijkheid zal een beschuttend dak zijn.

**6** Een hut voor schaduw overdag tegen de hitte, en een toevlucht en beschutting tegen stortbuien en regen.

\*\*\*

De straffen van God zijn niet bedoeld om Jeruzalem en de Joden te vernietigen, maar om ze te zuiveren. De structureel ongehoorzame en kwaadaardige mensen moeten verdwijnen, zodat er voor Israël weer een toekomst mogelijk wordt.

**2** Op die dag zal de Spruit van Jahweh prachtig en luisterrijk zijn, en de Vrucht van het land de trots en eer voor de overlevenden van Israël.

Op die dag verwijst naar een tijd waarin de Spruit prachtig en luisterrijk zal zijn. Die Spruit zou uit de stam van Isaï komen (Jes.11:1). Hij is de Vrucht die uit het heilige land afkomstig is. Het gaat hier over de Here Jezus de grote zoon van koning David (1012 – 972) (Jes.11:1-5, 53:2, Jer.23:5, 33:15, Zach.3:8, 6:12). Hij is in het land Israël geboren.

In Jeruzalem (v.3) en in het land van Israël zullen de mensen de Jezus Christus (= Jezus de Gezalfde) dienen, en als gevolg daarvan zal het goed gaan. Welvaart, en een gezond gevoel voor eigenwaarde en eer zullen weer terugkeren in het heilige land.

**3** Wie in Zion is overgebleven,<sup>65</sup> en wie in Jeruzalem is overgelaten, zal heilig worden genoemd, iedereen die in Jeruzalem bij de levenden is opgeschreven,

**4** wanneer mijn Here het vuil van de dochters van Zion zal hebben afgewassen, en het bloed van Jeruzalem daaruit zal hebben weggespoeld door de Geest van berechting en door de Geest van verbranding.<sup>66</sup>

De mensen die na de berechting zijn overgebleven, en God dienen, staan opgeschreven in het boek van het leven (Ex.32:32, Ps.69:29, Dan.12:1, Mal.3:16, Luk.10:20, Fil.4:3, Op.1:3 13:8, enz.). De mensen die in dat boek staan, zijn de dienaren van God. Zij zullen heilig worden. Dit betekent, dat zij zullen worden gescheiden van alles wat zondig en slecht is.

---

<sup>65</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

<sup>66</sup> De uitdrukkingen *Geest van berechting* en *Geest van verbranding* zijn een Hebreeuwse manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid. Iemand die 70 jaar was, werd een zoon van 70 jaren genoemd. Een vette heuvel was een heuvel van vet (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen. Je zou het ook kunnen lezen als *de berechtende en verbrandende Geest*.

Door de Geest van God zal het vuil van de zonde van de dochters(teden) van Zion worden afgewassen, en het vergoten bloed uit Jeruzalem worden weggespoeld. Door diezelfde Geest worden de mensen die de Here niet willen dienen berecht, en de zonde en al het onrecht zouden worden weggebrand. Dit zal doorgaan, totdat alle mensen in Israël en Jeruzalem zich zullen bekeren.

**5** Jahweh zal over het hele gebied van de berg Zion en over de samenkomsten daar overdag een wolk scheppen, en 's nachts rook met de glans van vlamvend vuur. Ja, over alle heerlijkheid zal een beschuttend dak zijn.

In dit vers staat, dat er nog sprake zal zijn van dag en nacht. Het gaat hier dus niet over de nieuwe aarde, want daar zal geen nacht meer zijn (Op.21:25, 22:5). Ook Gods bescherming tegen de hitte en stortbuien zijn nog nodig (v.6). Op de huidige wereld zullen in het heilige land alle mensen de Here Jezus dienen.

In de woestijn heeft de Here de Israëlieten overdag beschermd door een wolkkolom, en 's nachts verlicht door een vuurkolom. In die wolkkolom en vuurkolom was de Here aanwezig (Ex.13:21,22, 14:24, 33:7-11, Lev.16:2<sup>b</sup>, Num.12:5, 14:14, Deut.31:15, Ps.99:7, 105:39, Neh.9:12,19). In de vorm van een wolk bedekte de heerlijkheid van de Here de tent van de samenkomst, de tabernakel (Ex.40:34-38) en de tempel (1Kon.8:10,11). God zal dus zelf aanwezig zijn in het heilige land. Hij zal zijn dienaren beschermen.

**6** Een hut voor schaduw overdag tegen de hitte, en een toevlucht en beschutting tegen stortbuien en regen.

Deze profetieën zijn niet vervuld, toen een gedeelte van de Joden onder leiding van Jozua en Zerubbabel na de ballingschap terugkeerde naar het beloofde land. Het volk heeft zich niet volledig en blijvend bekeerd. Ezra, Nehemia en Maleachi moesten herhaaldelijk waarschuwen, maar het overgrote deel van het volk bleef ongehoorzaam. Daarom is de heerlijkheid van God, die uit de eerste tempel was verdwenen (Ezech.10:18,19, 11:22,23), nooit teruggekeerd. Ten slotte lieten de Joden hun Messias en Verlosser aan het kruis slaan. Ook kunnen we in het bijbelboek Handelingen lezen, hoe de onbekeerde Joden de eerste vervolgers waren van de Christenen.

Pas als de heidenen de Here massaal verwerpen, zal God zich weer over Israël ontfermen (Rom.11:25-32). Veel Joden zijn al teruggekeerd. Nog veel meer Joden zullen weer naar het beloofde land gaan. Uit de verre landen waarheen de Here hen had verstrooid, zal Hij hen verlossen (Jer.23:6-8, 30:10, Zach.10:6-12). De Here zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het land dat Hij aan hun (voor)vaders heeft gegeven (Jes.11:11-16, Jer.16:15-18, 30:3, Ezech.37:21,22,28, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am. 9:14,15). De Israëlieten zullen zich bekeren (Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). God zal hun ogen openen voor het nieuwe verbond, dat Hij met hen sluit (Ezech.37:26, Rom.11:27, Jer.31:31-34, 32:40-41, vgl. Hebr.8:8-12). Ze zullen hun gezalfde Koning Jezus dienen.

## 11. Het lied van de wijngaard.

Hoofdstuk 5:1-7

**1** Ik wil graag voor mijn Geliefde mijn liefdeslied over zijn wijngaard zingen. Mijn Geliefde had een wijngaard op een vruchtbare heuvel.

**2** Hij spitte hem om, zuiverde hem van stenen, en beplante hem met prachtige druivenplanten. Hij bouwde daarin een toren, en hakte ook een perskuip daarin uit. Hij verwachtte, dat de wijngaard goede druiven zou opbrengen, maar hij bracht wilde bessen op.

**3** “Nu dan, inwoners van Jeruzalem en mannen van Juda, spreekt toch recht tussen Mij en mijn wijngaard.”

**4** “Wat was er nog aan mijn wijngaard te doen, dat Ik er niet aan gedaan heb? Waarom verwachtte Ik, dat hij goede druiven zou opbrengen, en bracht hij wilde bessen op?”

**5** “Nu dan, Ik zal jullie vertellen, wat Ik met mijn wijngaard ga doen. Ik zal zijn omheining wegnemen, zodat hij wordt opgevreten, zijn muur afbreken, zodat hij wordt vertrapt.”

**6** “Ik zal er een wildernis van maken. Hij zal gesnoeid, of geschoffeld worden. Dorens en distels zullen er opschieten. Ik zal de wolken gebieden, dat zij er geen op regen laten vallen.”

**7** Welnu, de wijngaard van Jahweh van de hemelse legers is het huis van Israël, en zijn lievelingsplanten zijn de mannen van Juda. Hij verwachtte eerlijk bestuur, maar zie, het was bloedvergieten. Gerechtigheid, maar zie, het was geschreeuw.

\*\*\*

**1** Ik wil graag voor mijn Geliefde mijn liefdeslied over zijn wijngaard zingen. Mijn Geliefde had een wijngaard op een vruchtbare heuvel.

Het gaat hier over een gelijkenis, die in het slot wordt uitgelegd (v.7). De Geliefde van de profeet Jesaja is de Here. Met de wijngaard wordt het hele volk Israël bedoeld. Israël wordt wel vaker met een wijngaard of druivenplant vergeleken (Ps.80:9-12, Jes.3:14, 27:2,3, Jer.2:21, 12:10, Hos.10:1, Mat.21:33-41, Mark.12:1-9, Luk.20:9-16).

De Here had goed voor zijn volk gezorgd, want de wijngaard lag op een vruchtbare heuvel. Op een berg of heuvel krijgen de druiven eveneens voldoende zonlicht. Israël mocht wonen in een land dat vloeide van melk en honing (Ex.3:8,17, 13:5, 33:3, Lev.20:24, enz.).

**2** Hij spitte hem om, zuiverde hem van stenen, en beplante hem met prachtige druivenplanten. Hij bouwde daarin een toren, en hakte ook een perskuip daarin uit. Hij verwachtte, dat de wijngaard (goede) druiven zou opbrengen, maar hij bracht wilde bessen op.

Kosten noch moeiten werden gespaard om er een voortreffelijke wijngaard van te maken. In plaats van een hut voor de opzichter (Jes.1:8) werd er een zelfs een toren gebouwd. In de rots werd bovendien een perskuip uitgehakt. Aan de wijngaard ontbrak niets.

Toch kwamen er geen mooie druiven, maar slechts wilde bessen, die klein en zuur zijn (vgl. Jer.2:21).

**3** “Nu dan, inwoners van Jeruzalem en mannen van Juda, spreekt toch recht tussen Mij en mijn wijngaard.”

In dit vers neemt de almachtige Vriend van de profeet Jesaja zelf het woord, en klaagt terecht over de droevige opbrengst van de wijngaard.

**4** “Wat was er nog aan mijn wijngaard te doen, dat Ik er niet aan gedaan heb? Waarom verwachtte Ik, dat hij (goede) druiven zou opbrengen, en bracht hij wilde bessen op?”

5 “Nu dan, Ik zal jullie vertellen, wat Ik met mijn wijngaard ga doen. Ik zal zijn omheining wegnemen, zodat hij wordt opgevreten, zijn muur afbreken, zodat hij wordt vertrapt.”

Nadat de Here als hoogste rechter alle argumenten heeft verzameld, spreekt Hij hier het vonnis uit. De wijngaard zou worden verwoest.

Door het wegnemen van de omheining zou de wijngaard door het loslopende vee worden opgevreten en vertrapt (vgl. Ps.80:13,14). Dit betekent, dat de beschermende muur van God rondom het volk Israël zou worden weggenomen, zodat het niet meer tegen de andere volken was beschermd (vgl. Zach.2:5).

6 “Ik zal er een wildernis van maken. Hij zal gesnoeid, of geschoffeld worden. Dorens en distels zullen er opschieten. Ik zal de wolken gebieden, dat zij er geen op regen laten vallen.”

Uit het laatste gedeelte van dit vers blijkt duidelijk, dat de hier genoemde Vriend van de profeet Jesaja geen gewoon mens is, maar de Here God zelf. Hij alleen kan de wolken gebieden.

7 Welnu, de wijngaard van Jahweh van de (hemelse) legers is het huis van Israël, en zijn lievelingsplanten zijn de mannen van Juda. Hij verwachtte eerlijk bestuur, maar zie, (het was) bloedvergieten. Gerechtigheid, maar zie, (het was) geschreeuw.

Hoewel heel Israël de wijngaard van God is, waren *de mannen van Juda zijn lievelingsplanten*. In het Tweestammenrijk stond de tempel, en was het koningshuis van David aan de macht. God had aan David (1012 – 972) zelfs een eeuwig koningshuis beloofd (2Sam.7:4-16). Uit de stam Juda en uit dat eeuwige koningshuis zou de grote Redder voortkomen. Die koning is de Here Jezus. Hij regeert eeuwig (vgl. Dan.7:13,14, Jes.11:1-5, 53:2-12, Luk.3:23-32).

De profetie over de verwoesting van Gods wijngaard begon binnen 10 jaren in vervulling te gaan. In 725 trokken de legers van de Assyrische koning het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en deporteerden die naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren veroverde de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) in 722 de hoofdstad Samaria. De bevolking van die stad werd toen ook naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6).

Het Tweestammenrijk Juda is door de Assyrische legers verscheidene keren onder de voet gelopen. Omstreeks 681 veroverde koning Esarhaddon (681 – 669) zelfs Jeruzalem. Hij nam de slechte Joodse koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen. Toen die zich in zijn gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning in het Tweestammenrijk Juda (2Kron.33:1-16).

In al die tijd bekeerde het overgrote deel van de Joden van het Tweestammenrijk Juda zich niet. In 605 en 597 voor Christus had de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) het Tweestammenrijk al veroverd. Daarna kwamen de Joden opnieuw in opstand tegen de Babylonische koning, maar ze bekeerden zich niet tot God. Toen kwam de straf. In 586 veroverde Nebukadnezar II het Tweestammenrijk, en voerde het overgrote deel van het volk in ballingschap naar Babel. De hoofdstad en de tempel werden verwoest (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21).

12. De zesvoudige weeën.

Hoofdstuk 5:8-24

**8** Wee hun die huis aan huis voegen, akker aan akker trekken, totdat er geen plaats meer is, en jullie alleen in het land zijn.

**9** Jahweh van de hemelse legers sprak in mijn oren: “Zeker, veel huizen zullen worden verwoest, grote en mooie huizen zullen zonder bewoner zijn.

**10** Ja, 10 wijngaarden zullen slechts één bat opleveren, en een homer zaaikoren zal slechts een efa opleveren.”

**11** Wee hun die ‘s morgens vroeg opstaan om sterke drank te bemachtigen, en die verhit door de wijn tot laat in de nacht blijven rondhangen.

**12** Handharp en psalterion, tamboerijn en fluit en wijn zijn op hun drinkgelagen geweest, maar op de daden van Jahweh letten zij niet, en het werk van zijn handen hebben zij niet gezien.

**13** Daarom zal mijn volk zonder kennis in ballingschap gaan. Zijn edelen zullen vergaan van de honger, en zijn mensenmenigte versmachten van dorst.

**14** Daarom zal het dodenrijk zijn keel openen, en zal het zijn muil mateloos ver opensperren. Hun luister en hun mensenmenigte, hun tumult en vrolijkheid zullen erin zakken.

**15** De gewone mens zal worden neergebogen. De man van adel zal worden vernederd. De hoogmoedige ogen zullen vernederd worden.

**16** Jahweh van de hemelse legers zal worden verhoogd door recht, en de heilige God zal worden geheiligd door gerechtigheid.

**17** Lammeren zullen op de verwoeste plaatsen grazen als in hun eigen wei, en vette dieren zullen zich op de ruïnes voeden.

**18** Wee hun die de ongerechtigheid naar zich toe trekken met koorden van valsheid, en de zonde als met wagentouwen.

**19** Die zeggen: “Laat Hij haast maken, vaart zetten achter zijn werk, zodat wij het kunnen zien. Laat het besluit van de Heilige van Israël maar komen en gebeuren, zodat wij het leren kennen.”

**20** Wee hun die het kwade goed noemen, en het goede kwaad. Die duisternis voorstellen als licht, en licht als duisternis. Die bitter voorstellen als zoet, en zoet als bitter.

**21** Wee hun die in hun eigen ogen wijs zijn, en volgens eigen inzicht verstandig.

**22** Wee die helden zijn in het drinken van wijn, en dapperen in het mengen van sterke dranken.

**23** Die voor een geschenk de schuldige in het gelijk stellen, en de onschuldige zijn recht ontnemen.

**24** Daarom, zoals een vuurtong stoppels verteert, en brandend stro in elkaar zakt, zo zal



hun wortel verrotten, en hun bloesem als stof opstuiven, omdat zij het onderwijs van Jahweh van de hemelse legers hebben verworpen, en het woord van de Heilige van Israël hebben veracht.

\*\*\*

In dit gedeelte spreekt de profeet 6 keer het waarschuwendende woord *Wee* uit over de slechte druiven. Het betreft hier niet verschillende groepen mensen, maar verschillende zonden die overigens soms ook met elkaar in verband staan. Steeds wordt een andere zonde genoemd (vgl. Mat.23:13-36, Luk.11:42-52).

**8** Wee hun die huis aan huis voegen, akker aan akker trekken, totdat er geen plaats meer is, en jullie alleen in het land zijn.

Bij de 1<sup>e</sup> wee gaat het over mensen die zichzelf steeds meer land toe-eigenen om zo veel oogsten, geld en goederen in bezit te krijgen. Vaak deed men dit via een corrupte rechtspraak, of op een andere oneerlijke manier (v.23, Mi.2:2, 7:3).

De Here wilde en wil echter niet, dat veel land in het bezit van weinig mensen komt. Toen de Israëlieten het beloofde land binnentrokken, moest het veroverde grondgebied gelijkmatig onder de mensen worden verdeeld (Num.33:54). Die gelijkmatige verdeling van de grond wilde de Here handhaven. De eventueel rechtmatig verkochte grond moest na elk 50<sup>e</sup> jaar (= jubeljaar) weer in bezit komen van de oorspronkelijke eigenaar of de erfgenaam (Lev.25:10,28).<sup>67</sup> Bij de treurige geschiedenis van Nabot blijkt duidelijk, dat een eenvoudige burger zich zijn land niet (blijvend) hoefde laten afnemen door een machtige koning, ook al wilde die koning er veel voor betalen (1Kon.21).

God zou de roofzuchtige grootgrondbezitters straffen. Ze zouden hun doel niet bereiken. Van hun rijkdom zou niets overblijven.

**9** Jahweh van de (hemelse) legers (sprak) in mijn oren: “Zeker, veel huizen zullen worden verwoest, grote en mooie (huizen) (zullen) zonder bewoner zijn.

**10** Ja, 10 wijngaarden zullen (slechts) één bat opleveren, en een homer zaaikoren zal (slechts) een efa opleveren.”

Een bat, een homer en een efa zijn inhoudsmaten uit de tijd van het Oude Testament. Een efa en een bat bevatten ongeveer 22 liters. Men gebruikte de bat voor vloeistoffen, en de efa voor droge stoffen. Tien efa is gelijk aan één homer (Ezech.45:11). Dat is de last die een ezel kan dragen: ongeveer 220 liters.

De opbrengst van 10 wijngaarden zou slechts 22 liters zijn. Het gezaaide koren zou zich niet vermeerderen. Integendeel,  $\frac{9}{10}$  deel van het zaaikoren zou verloren gaan. Brood en jonge wijn (= most) waren het dagelijkse eten en drinken uit de tijd (Gen.27:28,37, Num.18:12, Deut.7:13, 11:14, Jer.31:12, enz.). Denk maar aan het heilig avondmaal. Van het dagelijkse eten en drinken zou dus heel weinig overblijven.

**11** Wee hun die ‘s morgens vroeg opstaan om sterke drank te bemachtigen, en die verhit door de wijn tot (laat) in de nacht blijven rondhangen.

De 2<sup>e</sup> wee gaat over mensen die in de roes van de drank en het schijngenot (willen) leven. Al vroeg in de morgen laten ze zich benevelen door de drank. Dat is niet Gods bedoeling (Hand.2:15). Iemand die dronken is, ziet niet, waar de Here mee bezig is, en staat zijn of

---

<sup>67</sup> Eigenlijk was grond niet te koop, maar kocht je een aantal oogsten (Lev.25:14-16). Ook de huizen op landbouwgrond moesten in het jubeljaar weer aan de oorspronkelijke eigenaar of de erfgenaam worden teruggegeven (Lev.25:31).

haar relatie met Hem in de weg. Hij of zij kan zich dus ook niet voorbereiden op de dingen die in de toekomst gaan gebeuren.

**12** (Hand)harp en psalterion, tamboerijn en fluit en wijn zijn (op) hun drinkgelagen geweest, en (= maar) op de daden van Jahweh letten zij niet, en het werk van zijn handen hebben zij niet gezien.

Een *harp* was in de Oudheid veel kleiner dan tegenwoordig, en kon gemakkelijk worden meegenomen. Een *psalterion* was een draagbaar harpachtig instrument met klankkast, waarmee vroeger de Israëlieten het zingen begeleidden. De snaren werden met de vingers getokkeld. Een *tamboerijn* is een handtrommel met belletjes eromheen.

**13** Daarom zal mijn volk zonder kennis in ballingschap gaan. Zijn edelen zullen vergaan van de honger, en zijn (mensen)menigte versmachten van dorst (vgl. Hos.4:1,6, 6:6, Am.6:4-7).<sup>68</sup>

Met kennis wordt hier niet alleen kennis van God bedoeld door de geschreven woorden van zijn profeten te bestuderen, maar ook het persoonlijk kennen van de Here (Hos.4:1, 6:6). Doordat ze de Almachtige en zijn daden niet kenden, zagen ze evenmin de dreigende tekenen van de tijd. Ze zagen niet, hoe de woorden van de profeten van God geleidelijk in vervulling begonnen te gaan.

De macht van de Assyriërs werd steeds dreigender. Hun legers voerden in 722 voor Christus niet alleen het Tienstammenrijk in ballingschap, maar in 701 werden bovendien veel mensen uit het Tweestammenrijk Juda (waarschijnlijk 200.150) door koning Sanherib (705 – 681) in ballingschap gevoerd.<sup>69</sup> De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 zelfs de hoofdstad Jeruzalem. Hij nam de kwaadaardige koning Manasse (697 – 642) gevangen, en hij liet hem aan haken naar de stad Babel brengen (2Kron.33:10,11).<sup>70</sup>

In al die tijd bekeerde het overgrote deel van de Joden van het Tweestammenrijk Juda zich niet. In 605 en 597 had de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) het Tweestammenrijk al veroverd. Daarna kwamen de Joden opnieuw in opstand tegen de Babylonische koning, maar ze bekeerden zich niet tot God. Toen kwam de straf. In 586 veroverde Nebukadnezar II het Tweestammenrijk, en voerde het overgrote deel van het volk in ballingschap naar Babel (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21).

**14** Daarom zal het dodenrijk zijn keel openen, en zal het zijn muil mateloos (ver) open-sperren. Hun luister (= adel) en hun (mensen)menigte, hun tumult en vrolijkheid zullen erin zakken.

In die tijd dachten verreweg de meeste mensen, dat het dodenrijk onder de oppervlakte van de

---

<sup>68</sup> Ongeveer dezelfde woorden en dezelfde boodschap sprak de profeet Amos waarschijnlijk iets eerder uit in het Tienstammenrijk Israël (Am.5:27, 6:4-7), en Jesaja paste onder leiding van de Heilige Geest deze boodschap ook toe op veel Joden uit het Tweestammenrijk Juda.

In dezelfde tijd ongeveer verweet de profeet Hosea in het Tienstammenrijk Israël zijn volksgenoten gebrek aan kennis van God (Hos.4:1<sup>b</sup>,6<sup>a</sup>, 6:6). Zo werden alle 12 stammen van Israël door Gods profeten gewaarschuwd.

<sup>69</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>70</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

aarde was (vgl. Gen.37:35, 42:38, Num.16:31-33, Ps.49:15,16, Ezech.31;14-18, 32:18-32, Mat.11:23, Luk.10:15). Wel wist men, dat God zijn dienaren van het dodenrijk zou verlossen, en Hij ze zou opnemen (Ps.49:16, 73:23,24, 86:13, Jes.26:19, Dan.12:2).

De mensen die niet van de Here houden, gaan na hun sterven naar het dodenrijk (Ps.9:18). Daar wachten ze op hun eeuwige bestemming (Dan.12:2). Het dodenrijk is niet de hel of het eeuwige vuur, want later bij het laatste oordeel zal het dodenrijk met de doden worden geworpen in de poel van vuur (= de hel) (Op.20:11-15).

**15** De (gewone) mens zal worden neergebogen. De man (van adel) zal worden vernederd. De hoogmoedige ogen zullen vernederd worden.

**16** Jahweh van de (hemelse) legers zal worden verhoogd door recht, en de heilige God zal worden geheiligd door gerechtigheid.

**17** Lammeren zullen op de verwoeste plaatsen grazen als in hun (eigen) wei, en vette dieren zullen zich op de ruïnes voeden.

Alle steden in heel Israël zouden worden verwoest. De hoofdstad Jeruzalem zou zelfs zo worden verwoest, dat het als een akker zou worden omgeploegd (Mi.3:12).

Deze profetieën zijn in hun volle omvang in vervulling gegaan. Het Tienstammenrijk Israël is door de Assyriërs in 722 voor Christus leeggeroofd en weggevaagd. Het Tweestammenrijk Juda met de hoofdstad Jeruzalem is door de legers van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 totaal verwoest. Toen verreweg de meeste Joden na de ballingschap God nog niet wilden gehoorzamen, is Jeruzalem door de Romeinen opnieuw vernietigd.

Eeuwenlang lieten de Arabische herders hun schapen grazen in het heilige land. De ruïnes van de verwoeste steden dienden eveneens als weidegrond. Honderden jaren later zijn de huidige muren van Jeruzalem onder leiding van sultan Suleiman (1520 – 1566) herbouwd. Die muren staan iets verder naar het noorden. Daardoor ligt de oude stad van David (1012 – 972) zelfs buiten het ommuurde Jeruzalem. Ook daar kon nog eeuwenlang het vee grazen, en op ruïnes van het oude Jeruzalem zich voeden.

**18** Wee hun die de ongerechtigheid (naar zich toe) trekken met koorden van valsheid, en de zonde als met wagentouwen.

De 3<sup>e</sup> wee is tegen de overmoedige spotters gericht. Ze dreven met de dreigende profetieën van Jesaja de spot. Ze vroegen, of God maar wat wilde opschieten met het uitvoeren van zijn plannen (vgl. Jes.28:22, Jer.5:12, Ezech.12:22).

**19** Die zeggen: “Laat Hij haast maken, vaart zetten achter zijn werk, zodat wij het kunnen zien. Laat het besluit van de Heilige van Israël (maar) komen en gebeuren, zodat wij het leren kennen.”

**20** Wee hun die het kwade goed noemen, en het goede kwaad. Die duisternis voorstellen als licht, en licht als duisternis. Die bitter voorstellen als zoet, en zoet als bitter.

De 4<sup>e</sup> wee gaat over mensen die de waarheid verdraaien. Op een satanische manier beweren ze het tegenovergestelde van de waarheid.

**21** Wee hun die in hun eigen ogen wijs zijn, en volgens eigen inzicht verstandig (vgl. Spr.3:7).

De 5<sup>e</sup> wee hangt hiermee samen. Dwazen noemen zichzelf wijs, terwijl de wijsheid begint met het dienen en liefhebben van God (Job 28:28, Spr.1:7, Pred.5:6).

**22** Wee die helden zijn in het drinken van wijn, en dapperen in het mengen van sterke dranken.

**23** Die voor een geschenk de schuldige in het gelijk stellen, en de onschuldige zijn recht ontnemen.

De 6<sup>e</sup> wee laat zien, hoe gemeen die mensen waren. In het openbaar laten ze zich voordoen, alsof ze helden zijn, terwijl ze op een stiekeme en laffe manier door omkoping de onschuldige veroordelen, en de schuldige vrijspreken (Mi.2:2, 7:3).

Als je een gunstige uitspraak van de rechters wilde, dan moest je er voor betalen, want ze vroegen om beloning. Wie maar het meeste betaalde, kreeg het gelijk aan zijn kant. De rijke man kon het meeste betalen, hij kon dus zijn wensen uiten. Alleen naar hem, en zijn geld werd geluisterd, en de armere man werd ten onrechte veroordeeld (Mi.7:3).

**24** Daarom, zoals een vuurtong stoppels verteert, en brandend stro in elkaar zakt, (zo) zal hun wortel verrotten, en hun bloesem als stof opstuiven, omdat zij het onderwijs van Jahweh van de (hemelse) legers hebben verworpen, en het woord van de Heilige van Israël hebben veracht.

De mensen die grote zonden deden, waren vooral de rijken en leiders van het volk. Zij hoorden bij de wilde bessen of slechte vruchten van de wijngaard van God (v.1,2). Van hen zou niets overblijven. Zelfs hun wortel zou verrotten. Hun bloesem zou vergaan, hun nageslacht zou uitsterven.

De vorsten en leiders van heel Israël zouden uiteindelijk de zwaarste klappen krijgen. Tegen het einde van de regering van koning Menachem (747 – 736) van Israël moesten uiteindelijk de rijken de opgelegde belasting aan Assyrië betalen (2Kon.15:20). Dit gebeurde natuurlijk vaker, ook al is dat niet expliciet vermeld. De ene na de andere koning werd vermoord (2Kon.15:8-30). De bestuurders en koning Hosea (731 – 722), die de leiding hadden bij de opstand tegen Assyrië, zijn natuurlijk het zwaarst door hun veroveraars gestraft.

Evenals bij het Tienstammenrijk Israël viel er bij de rijke leiders in het Tweestammenrijk Juda het meeste te halen. Zij hadden bovendien de leiding bij het verzet tegen Babel, en werden mede daarom het hardste aangepakt. De Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) heeft de tempel en de huizen van de rijken in brand laten steken (2Kon.25:9). De hogepriester Seraja, enkele priesters en een deel van de Joodse adel werden op het bevel van de koning van Babel gedood (2Kon.25:18-21). Hij liet de zonen van vazalkoning Zedekia (597 – 586) voor zijn ogen vermoorden. Daarna liet hij de vazalkoning aan beide ogen blind maken. Als gevangene werd hij naar Babel weggevoerd. Hij stierf daar in de gevangenis (2Kon.25:7, Jer.39:6,7, 52:3-11). Verder werd bijna iedereen naar Babel gedeporteerd. Alleen enkele armen bleven achter (2Kon.25:12).

13. Het volk uit de verte.

Hoofdstuk 5:25-30

**25** Daarom is de woede van Jahweh tegen zijn volk ontbrand, en heeft Hij zijn hand tegen hen uitgestrekt. Hij heeft hen geslagen. De bergen beven. Hun lijken liggen als vuilnis midden op de straten. Bij dit alles is zijn woede niet gezakt, en blijft zijn hand tegen hen uitgestrekt.

**26** Hij zal een teken geven aan verre naties, en Hij zal ze van het einde van de aarde naar zich toe fluiten. Zie, ze komen vliegensvlug.

**27** Niemand onder hen zal vermoeid zijn of struikelen. Niemand zal sluimeren of slapen. De gordel om hun heupen zal niet losraken, en de riem van hun schoenen niet breken.

**28** Hun pijlen zullen scherp zijn, en al hun bogen gespannen. De hoeven van hun paarden zullen als kesteen zijn, en hun wielen van de strijdwagens als een wervelwind.

**29** Hun gebrul zal zijn als dat van een leeuw. Zij zullen brullen als jonge leeuwen. Zij zullen grommen, hun prooi grijpen, en wegslepen, en niemand zal het verlossen.

**30** Zij zullen op die dag tegen hen grommen, als het bulderen van de zee. Wie naar de aarde zal kijken, ziet daar duisternis en benauwdheid. Het licht zal verduisterd worden door de rookwolken.

\*\*\*

**25** Daarom is de woede van Jahweh tegen zijn volk ontbrand, en heeft Hij zijn hand tegen hen uitgestrekt. Hij heeft hen geslagen. De bergen beven.<sup>71</sup> Hun lijken liggen als vuilnis midden op de straten. Bij dit alles is zijn woede niet gezakt, en blijft zijn hand (tegen hen) uitgestrekt (vgl. Jes.9:11<sup>b</sup>,16<sup>b</sup>,20<sup>b</sup>, 10:4<sup>b</sup>; die in dezelfde tijd zijn ontstaan.).

Als een voorbode op Gods zware straffen was het hele volk Israël tijdens de regering van koning Jerobeam II (783 – 748) in het Tienstammenrijk en koning Uzzia (785 – 733) in het Tweestammenrijk door een zware aardbeving getroffen (Am.1:1). Die aardbeving moet veel indruk hebben gemaakt, want de profeet Zacharia gebruikte het meer dan 2 eeuwen later nog als een duidelijk voorbeeld (Zach.14:5). Het ligt dus voor de hand, dat er veel slachtoffers waren gevallen.

**26** Hij (= God) zal een teken geven aan verre naties, en Hij zal ze van het einde van de aarde naar zich toe fluiten. Zie, ze komen vliegensvlug (vgl. Deut.28:49).

Met de verre naties wordt het wereldrijk Assyrië bedoeld, dat al meerdere rijken aan zich had onderworpen. Tegen het einde van de regering van koning Menachem (747 – 736) hadden de Assyriërs het Tienstammenrijk Israël al bedreigd, maar toen de koning van Israël een grote som geld aan de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) gaf, trok hij zich met zijn legers naar zijn eigen land terug (2Kon.15:19,20).

Zeker voor het Tweestammenrijk Juda waren de Assyriërs nog een volk uit de verte, maar dat zou al binnen enkele jaren veranderen. Het Assyrische rijk zou niet alleen levensbedreigend zijn voor het Tienstammenrijk Israël, maar ook het Tweestammenrijk Juda zou door dit wereldrijk aan de rand van de afgrond worden gebracht.

---

<sup>71</sup> *De bergen beven of sidderen* is een personificatie. Een personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we ook in andere gedeelten van de Bijbel tegen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.13:13, Ezech.38:20, Joël 3:16). Zulke uitdrukkingen komen eveneens in het Nederlands voor. Dit betekent niet, dat er een echte aardbeving zou komen, maar dat de natuur als het ware mee zou leven met de emoties en belevenissen van de mensen. Het blijft hier echter concreet, en het is niet abstract of allegorisch bedoeld.

Deze profetieën uit de tijd van de regering van koning Jotam (733 – 732) begonnen in 732 voor Christus al in vervulling te gaan. Omdat koning Pekach (734 – 732) van het Tienstammenrijk Israël samen met de Arameeërs tegen de Assyrische koning Tiglatpileser III in opstand was gekomen (2Kron.28:5-16, Jes.7:1-6), veroverde die koning het Tienstammenrijk Israël. Voor straf werden de stammen in het noorden en ten oosten van de rivier de Jordaan naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 1Kron.5:26). Dat rijk werd de stok waarmee de Here begon te slaan (Jes.10:5,6).

**27** Niemand onder hen zal vermoeid zijn of struikelen. Niemand zal sluimeren of slapen. De gordel om hun heupen zal niet losraken, en de riem van hun schoenen niet breken.

**28** Hun pijlen zullen scherp zijn, en al hun bogen gespannen. De hoeven van hun paarden zullen als keisteen zijn, en hun wielen (van de strijdswagens) als een wervelwind.

**29** Hun gebrul zal zijn als dat van een leeuw. Zij zullen brullen als jonge leeuwen. Zij zullen grommen, hun prooi grijpen, en wegslepen, en niemand zal (het) verlossen.



**30** Zij zullen op die dag tegen hen grommen, als het grommen (= bulderen) van de zee. Wie naar de aarde zal kijken, ziet daar duisternis en benauwdheid. Het licht zal verduisterd worden door de (rook)wolken.

De Assyrische legers zouden duisternis en benauwdheid veroorzaken. Tijdens de oorlog gingen veel woningen en gebouwen in vlammen op. Ook gewassen en bomen werden in brand gestoken. Rookwolken verduisterden dan het licht van de zon, of van de maan en de sterren.

Deze profetie is inmiddels volledig in vervulling gegaan. De macht van Assyrië werd steeds dreigender. De Assyrische legers voerden in 722 voor Christus niet alleen het Tienstammenrijk in ballingschap, maar in 701 werden bovendien veel mensen uit het Tweestammenrijk Juda (waarschijnlijk 200.150) door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) in ballingschap gevoerd.<sup>72</sup> Koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib was opgevolgd, veroverde

<sup>72</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden

omstreeks 681 zelfs de hoofdstad Jeruzalem. Hij nam koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:10,11).

---

200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

#### 14. God stelt Jesaja aan als profeet.

#### Hoofdstuk 6

**1** In het jaar dat koning Uzzia stierf, zag ik de Heer zitten op een hoge en verheven troon, en zijn zomen van zijn mantel vulden de tempel.

**2** Serafs stonden boven Hem. Ieder had 6 vleugels: met 2 bedekte hij zijn gezicht, met 2 bedekte hij zijn voeten, en met 2 vloog hij.

**3** De één riep de ander toe: "Heilig, heilig, heilig is Jahweh van de hemelse legers, de hele aarde is vol van zijn heerlijkheid!"

**4** De deurpinnen in de drempels schudden van de stem van Hem die riep, en het huis werd met rook gevuld.

**5** Toen zei ik: "Wee mij, want ik ben verloren, omdat ik een man met smerige lippen ben, en woon te midden van een volk met smerige lippen. Mijn ogen hebben namelijk de Koning, Jahweh van de hemelse legers, gezien."

**6** Toen vloog één van de serafs naar mij toe met een gloeiende kool in zijn hand, die hij met een tang van het altaar had genomen.

**7** Hij raakte mijn mond daarmee aan, en zei: "Zie, deze heeft je lippen aangeraakt. Nu is je zonde geweken, en je schuld verzoend."

**8** Ik hoorde de stem van de Here, die zei: "Wie zal Ik sturen, en wie zal voor Ons gaan?" Ik zei: "Hier ben ik, stuur mij."

**9** Toen zei Hij: "Ga, en zeg tegen dit volk: "Hoort aldoor, maar verstaat niet, en ziet aldoor, maar merkt niet op."

**10** "Maak het hart van dit volk vet. Maak zijn oren doof, en strijk zijn ogen dicht. Anders zal het met zijn ogen zien, en met zijn oren horen, en met zijn hart verstaan, het zal zich bekeken, en genezen."

**11** Ik zei: "Hoelang, Heer?" Hij zei: "Totdat de steden verwoest zijn, zonder inwoner, en de huizen, zonder mens, en het land is verwoest tot een wildernis."

**12** "Jahweh zal de mensen ver weg brengen, en het verlaten gebied in het land zal groot zijn."

**13** "Is daarin nog een tiende deel, het zal weer verwoest worden. Zoals van een terebint en een eik na het omhakken een stronk overblijft, zo zal de stronk een heilig zaad zijn."

\*\*\*

In dit hoofdstuk beschrijft Jesaja, hoe en wanneer de Here hem aanstelde als profeet. Je zou verwachten, dat dit in het 1<sup>o</sup> hoofdstuk van het bijbelboek Jesaja zou staan. Het lijkt er dus op, dat dit hoofdstuk samen met andere gedeelten uit het bijbelboek Jesaja op een aparte rol stond. Later is die rol in het huidige bijbelboek Jesaja met andere profetieën samengevoegd tot een nieuwe eenheid (vgl. bijvoorbeeld de verzen Jes.5:25<sup>b</sup> met 9:11<sup>b</sup>,16<sup>b</sup>,20<sup>b</sup>, 10:4<sup>b</sup>; die in dezelfde tijd zijn ontstaan.).

Dit hoofdstuk is bij onze ordening van het bijbelboek Jesaja bij het eerste deel ingedeeld, omdat het evenals de voorgaande hoofdstukken is ontstaan tijdens de regering van de Judese koningen Uzzia (785 – 733) en Jotam (733 – 732). Ook wordt over Immanuël nog niet gesproken (Zie de inleiding bij deel 2.).

**1** In het jaar dat koning Uzzia stierf, zag ik de Heer zitten op een hoge en verheven troon, en zijn zomen (van zijn mantel) vulden de tempel.



Uzzia was een vrome koning. Daarom werd hij door de Here gezegend. Doordat hij lang regeerde, kon het Tweestammenrijk Juda met deze koning een lange periode van de zegeningen van God profiteren. De vijandige volken werden verslagen, en de welvaart nam toe. Uiterlijk leek alles goed te gaan (2Kron.26:1-15).

Doordat de vrome koning overmoedig werd, en de tempel wilde binnengaan om te offeren, werd hij door de Here met melaatsheid gestraft (2Kron.26:16-21). De doodzieke koning Uzzia stierf in 733 voor Christus (2Kon.15:5, 2Kron.26:3,23). In dat jaar werd Jesaja door God aangesteld als profeet.

In die tijd zag Jesaja de Here zitten op zijn troon. De apostel Johannes schreef in zijn evangelie, dat Jesaja toen de Here Jezus zag (Joh.12:41). Dat is niet zo verwonderlijk, want voor zijn geboorte als mens was Hij als God de Zoon in de hemel. (Joh.1:1,2,14-17).

**2** Serafs stonden boven Hem. Ieder had 6 vleugels: met 2 bedekte hij zijn gezicht, met 2 bedekte hij zijn voeten, en met 2 vloog hij.

Serafs worden alleen hier in de Bijbel genoemd. Seraf betekent zoiets als *branden*. Dat houdt verband met heilig maken en wegnemen van zonde. In dit tekstverband worden ze daarom zo genoemd, maar het is erg aannemelijk, dat het cherubs zijn geweest.

Cherubs worden ook wel de 4 wezens genoemd (Ezech.1). De beschrijving van de 4 wezens en die van de cherubs door de profeet Ezechiël is identiek (vgl. Ezech.1 en 10). Daardoor weten we, dat de 4 wezens cherubs zijn.<sup>73</sup> Evenals de serafs zijn de cherubs engelen (= knechten) met 6 vleugels (Op.4:8).

Cherubs zijn hemelse dienstknechten van God. Alleen aan Hem gehoorzamen ze. In de Bijbel komen we cherubs op de aarde tegen. Na de zondeval bewaakten cherubs de boom van het leven (Gen.3:24). Bij de bouw van de tabernakel en de tempel werden cherubs gemaakt. Ze stonden eveneens al bekend als de dragers van Gods troon (1Sam.4:4, 2Sam.6:2, 2Kon.19:15, 1Kron.13:6, Ps.80:2, 99:1 en Jes.37:16).

De 4 wezens of cherubs vertegenwoordigen niet alle boden of engelen van God. In het bijbelboek Openbaring worden de 4 wezens apart genoemd (Op.5:11, 7:11). Samen met alle hemelse dienaren loven zij God. We hebben hier dus te maken met een speciale groep engelen, die naast de andere engelen in de Openbaring als de 4 wezens worden aangeduid. Hun specifieke werkerrein ligt op de aarde. De aarde met de 4 windstreken.<sup>74</sup>

**3** De één riep de ander toe: “Heilig, heilig, heilig is Jahweh van de (hemelse) legers, de hele aarde is vol van zijn heerlijkheid!”<sup>75</sup>

Voortdurend onderstrepen de hemelse knechten de heiligheid van de Here. Dat wil zeggen, dat Hij afgescheiden is van de zonde en alles wat ook maar iets met zonde te maken heeft. Het is daarom heel bijzonder, dat die heilige God de zondige mensen niet aan hun lot wil overlaten.

**4** De deurpinnen in de drempels schudden van de stem van Hem die riep, en het huis werd met rook gevuld.

---

<sup>73</sup> Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijskerk, 2020.

<sup>74</sup> Zie Turennot T. van, De Openbaring mag niet verborgen blijven, Grijskerk, 2024.

<sup>75</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van Hem wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

In die tijd draaiden de deuren in gaten in de drempel en de bovendorpel. Het huis waar Jesaja was, trilde blijkbaar van de heerlijkheid van God

Het huis werd gevuld met rook. In die rookwolk was de heerlijkheid van de Almachtige aanwezig. In de vorm van zo'n wolk bedekte de heerlijkheid van de Here de tent van de samenkoms, de tabernakel (Ex.40:34-38) en de tempel (1Kon.8:10,11). Zo vervulde Gods heerlijkheid het huis waar de profeet was.

**5** Toen zei ik:” Wee mij, want ik ben verloren, omdat ik een man met smerige lippen ben, en woon te midden van een volk met smerige lippen. Mijn ogen hebben namelijk de Koning, Jahweh van de (hemelse) legers, gezien.”

In de tijd van het Oude Testament was men ervan overtuigd, dat men God niet kon zien zonder te sterven (Ex.33:20, Richt.13:22). Dit is maar ten dele waar. Voor de komst van de Here Jezus Christus (= Gezalfde) vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here.<sup>76</sup> Zo kon Mozes God de Zoon zien als een vuurvlam bij de brandende braambos zonder te sterven (Ex.3:2-6). Zo kon ook de slavin Hagar de Knecht van de Here zien in de woestijn (Gen.16:7-13), en Jesaja kon niet Jahweh, zoals hij dacht, maar de gezalfde Jezus zien op zijn troon (v.1, Joh.12:41). Mozes, die God de Zoon had gezien, vroeg, of hij de heerlijkheid van God de Vader (= Jahweh) mocht zien, en dat kon niet, want dat zou hij niet overleven (Ex.33:17-23).

In die allerheiligste omgeving voelde de profeet zich vuil en vies van de zonde. Die tegenstelling leek de profeet te groot. God liet echter deze grote kloof verdwijnen.

**6** Toen vloog één van de serafs naar mij toe met een gloeiende kool in zijn hand, die hij met een tang van het altaar had genomen.

Opmerkelijk is, dat de hemelse knecht van God de gloeiende kool wel in zijn hand kon vasthouden, maar met een tang van het altaar moest halen. We lezen, dat die vurige kool een reinigende, zuiverende en heilig makende kracht had. Het lijkt er dus op, dat het altaar een bron van heiligmaking was, die zelfs voor de seraf te sterk was. Met een tang moest hij een kool eruit halen, die hij vervolgens in zijn hand kon nemen.<sup>77</sup>

**7** Hij raakte mijn mond (daarmee) aan, en zei: “Zie, deze heeft je lippen aangeraakt. Nu is je zonde geweken, en je schuld verzoend.”

Door het heilige vuur van het altaar werden de zonden van Jesaja verzoend. Vanaf dat moment kon het gesprek met God beginnen.

**8** Ik hoorde de stem van de Here, die zei:” Wie zal Ik sturen, en wie zal voor Ons gaan?”<sup>78</sup> Ik zei: “Hier ben ik, stuur mij.”

**9** Toen zei Hij: “Ga, en zeg tegen dit volk: “Hoort aldoor, maar verstaat niet, en ziet aldoor, maar merkt niet op.”

Hoewel Jesaja zich gehoorzaam en vol enthousiasme aanmeldde voor zijn geestelijke taak als profeet, volgde daarna de ene teleurstelling na de andere. De Here noemde het volk Israël niet eens meer *mijn* volk, maar *dit* volk. Ook zou het overgrote deel van het volk Israël niet naar de profeet Jesaja willen luisteren. Integendeel, die mensen zouden zich nog meer tegen God

---

<sup>76</sup> Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

<sup>77</sup> Het reinigende altaar in de hemel is ook de plaats waar wierrook wordt verbrand. De gelovigen bidden, en met de rook stijgen de gebeden naar Gods troon (Ps.141:2, Luk.1:10, Op.5:8, 8:3,4, 11:1).

<sup>78</sup> Er staat niet *Wie zal voor Mij gaan?* Er staat *Wie zal voor Ons gaan?* Evenals bij het Hebreeuwse woord *Elohim* wordt God meervoudig aangeduid, als de drie-enige God.

gaan verzetten.<sup>79</sup> De goede prediking van het woord van de Here leidt nog steeds tot verharding en verzet of tot bekering.

**10** “Maak het hart van dit volk vet. Maak zijn oren doof, en strijk zijn ogen dicht. Anders zal het met zijn ogen zien, en met zijn oren horen, en met zijn hart verstaan, het zal zich bekeren, en genezen.”

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).<sup>80</sup> Een vet hart raakt afgesloten (vgl. Deut.32:15, Job 15:27, Ps.17:10, 119:70). Zo zouden de Israëlieten helemaal afgesloten raken van God. Ze zouden geestelijk blind en doof worden (Jes.29:9-14).

Na structurele ongehoorzaamheid en verharding van het volk trok de Here zich terug, en was bekering niet meer mogelijk. Met het overgrote deel van de generatie van Israël uit die tijd wilde God niets meer te maken hebben.

**11** Ik zei: “Hoelang, Heer?” Hij zei: “Totdat de steden verwoest zijn, zonder inwoner, en de huizen, zonder mens, en het land is verwoest tot een wildernis.”

De profeet kon deze verbijsterende boodschap nauwelijks geloven. Daarom vroeg hij, hoelang zijn schijnbaar vruchteloze werk zou moeten duren. Gods antwoord daarop was nog teleurstellender, maar bevatte uiteindelijk toch nog hoop.

**12** “Jahweh zal de mensen ver weg brengen, en het verlaten gebied in het land zal groot zijn.”

**13** “Is daarin nog een tiende deel, het zal weer verwoest worden. Zoals van een terebint en een eik na het omhakken een stronk overblijft, (zo) zal de stronk een heilig zaad zijn.”

De boom Israël zou worden omgehakt, maar een stronk zou blijven bestaan. Die stronk zal heilig zijn.

Het eerste gedeelte van deze profetie is door de volhardende ongehoorzaamheid van de Israëlieten in haar volle omvang in vervulling gegaan. In 722 voor Christus werd het hele Tienstammenrijk Israël door de Assyriërs veroverd. Het overgrote deel van de bevolking werd naar Assyrië gedeporteerd. Daarna heeft in 586 voor Christus de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) het Tweestammenrijk Juda veroverd, en de hoofdstad Jeruzalem verwoest.

Toen het volk terugkeerde uit de ballingschap, heeft het zich niet blijvend bekeerd. Ezra, Nehemia en Maleachi moesten herhaaldelijk waarschuwen en het volk terugbrengen tot hun God. Zelfs door de vervolgingen van koning Antiochus IV (175 – 164), kwam het volk niet blijvend tot inkeer. Ze stelden de hogepriester als koning aan. Rondom de troonopvolging vonden moord en doodslag plaats. Daardoor konden de Romeinen het Joodse land gemakkelijk veroveren. Ten slotte lieten de Joden hun Messias en de Verlosser van de zonden aan het kruis slaan.

In 70 na Christus werd een massale opstand van de Joden door keizer Vespasianus (69 – 79) en zijn zoon Titus (79 – 81) neergeslagen. De tempel en de stad Jeruzalem werden volledig verwoest (Luk.19:43,44, 21:20-24).

Daarna begon de eeuwenlange verstrooiing van de Joden (= diaspora). Velen van hen werden

---

<sup>79</sup> Gelukkig waren er ook nog mensen die wel naar het woord van God wilden luisteren. Daarbij hoorden bijvoorbeeld de leerlingen van God en koning Hizkia (727 – 697) (Jes.8:16, 37:1-7,21-35, 39:8).

<sup>80</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.

gevangen genomen, en naar Rome gebracht. Anderen vluchtten het land uit. De achtergebleven Joden herwonnen in 132 na Christus onder leiding van Bar Kochba hun onafhankelijkheid. Drie jaren later werd de massale opstand door de Romeinen neergeslagen. Opnieuw verlieten veel Joden het beloofde land. De zonde en het volgen van satan bracht en brengt verstrooiing.

In de Middeleeuwen zijn de Joden in heel de wereld verschrikkelijk getreiterd, vervolgd, gemarteld en vermoord. Het zwaard bleef hen achtervolgen. Het antisemitisme blijft de kop opsteken. De Tweede Wereldoorlog was daarvan het tragische dieptepunt.

Hoewel in 1948 de nieuwe staat Israël werd gesticht, gaat deze zuivering van ongehoorzame Israëlieten door tot de dag van vandaag. Dit zal doorgaan, totdat de volheid van de heidenen is binnengegaan (Rom.11:25). In die tijd zal het overblijfsel van Israël zich bekeren (Hos.3:5, 14:5, Zach.13:8,9). De stronk zal een heilig zaad zijn, dat weer gaat groeien (Jes.49:14-21). De bevolking in het heilige land zal weer talrijk worden, en lang leven (Jes.65:19-24).

## 2. Deel 2.

De hoofdstukken uit dit deel zijn in verschillende perioden van Jesaja's leven ontstaan. In die hoofdstukken staat het leidmotief Immanuël (= God is met ons) centraal, als de bron van troost in heel moeilijke tijden.<sup>81</sup>

Het eerste gedeelte (Jes.7:1-9:6) gaat vooral over de oorlog in het 1<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Achaz (732 – 727), en eindigt met de komst van de Messias.

Het tweede gedeelte (Jes.9:7-10:4) is ontstaan in het laatste regeringsjaar van koning Uz-zia (785 – 733) of het begin van de regering van koning Jotam (733 – 732). Het beschrijft, hoe de Here het Tienstammenrijk en het Tweestammenrijk straft.

Het laatste gedeelte (Jes.10:5-12:6) gaat over de verlossing van Gods volk.

### 1. Geloof alleen!

#### Hoofdstuk 7:1-9

**1** In de dagen van Achaz, een zoon van Jotam, een zoon van Uzzia, de koning van Juda, trok Resin, de koning van Aram, met Pekach, een zoon van Remalja, de koning van Israël, tegen Jeruzalem op voor de strijd, maar hij kon de strijd daartegen niet winnen.

**2** Toen men het koningshuis van David berichtte: “Aram heeft zich in Efraïm gelegerd”, beefde zijn hart en het hart van het volk, zoals de bomen van het woud beven voor de wind.

**3** Toen zei Jahweh tegen Jesaja: “Ga Achaz tegemoet, jij en je zoon Sjàaar-Jasjoev, naar het einde van het kanaal van de bovenste vijver, bij de grote weg naar het vollersveld.”

**4** “Zeg tegen hem: “Wees voorzichtig, wees rustig, en wees niet bang. Laat je niet van streek maken door die 2 rokende stompen brandhout, door de vlamme woede van Resin en Aram, en een zoon van Remalja,

**5** omdat Aram met Efraïm en een zoon van Remalja kwaad tegen jou beraamd heeft door te zeggen:

**6** “Laat ons tegen Juda optrekken, het angst aanjagen, het voor ons veroveren, en een zoon van Tabeal daarin koning maken.”

**7** Dit zegt de Heer Jahweh: “Het zal niet bestaan, en het zal niet gebeuren,

**8<sup>a</sup>** want de hoofdstad van Aram is Damascus, en het hoofd van Damascus is Resin.”

---

<sup>81</sup> Een leidmotief is een motief dat in een tekst, muziekstuk, schilderij of beeldhouwwerk steeds wordt herhaald. Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Een goed voorbeeld van een motief is de profetie van Immanuël (Jes.7:10-16). De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg. Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het vervolg (Jes.8:5-8) blijkt, dat het Achaz' eigen zoon Hizkia (727 – 697) was. Via deze vrome koningszoon zou God weer met zijn volk zijn. Voordat Hizkia goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd. Dat kan niet rechtstreeks op de Here Jezus slaan, want voordat Jezus de Verlosser geboren werd, waren Resin en Pekach al lang uit Achaz' rijk vertrokken, en was koning Achaz al eeuwen geleden gestorven.

In Matteüs 1:23 lezen we, dat deze geschiedenis nog eens zou gebeuren. Zoals God in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz zich over zijn volk had onfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in een donkere tijd. Een nog veel betere verlosser dan koning Hizkia zou worden geboren; een nieuwe Immanuël: Koning Jezus, God is met ons.

Zie Turenout T. van, Het Evangelie via de apostel Matteüs, Grijskerk, 2024.

9<sup>a</sup> “De hoofdstad van Efraïm is Samaria, en het hoofd van Samaria is een zoon van Remalja.”

8<sup>b</sup> “Binnen nog 9 of 8 jaren zal Efraïm worden verpletterd, en niet meer als volk bestaan.”

9<sup>b</sup> “Als jullie niet vast geloven, zullen jullie geen stand houden.”

\*\*\*

Het eerste stuk (Jes.7:1-9:6) van het tweede deel speelt zich af in de tijd van de oorlog van Aram en Efraïm (= het Tienstammenrijk Israël) tegen het Tweestammenrijk Juda. Deze oorlog begon en eindigde in het 1<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Achaz (732 – 727).

1 In de dagen van Achaz, een zoon van Jotam, een zoon van Uzzia, de koning van Juda, trok Resin, de koning van Aram, met Pekach, een zoon van Remalja, de koning van Israël, tegen Jeruzalem op voor de strijd, maar hij (= Resin) kon de strijd daartegen (= Jeruzalem) niet winnen.

Aan het einde van de regering van koning Jotam (733 – 732) wilde koning Resin (754 – 732) van Aram een coalitie van staten vormen om tegen de koning van Assyrië in opstand te komen. Koning Pekach (734 – 732) van het Tienstammenrijk Israël wilde daaraan wel meewerken, maar het Tweestammenrijk Juda weigerde. Toen wilde de koning van Aram samen met de koning van het Tienstammenrijk Israël door een gecombineerde aanval het Tweestammenrijk Juda dwingen om mee te doen. In die tijd stierf koning Jotam, en werd hij opgevolgd door zijn slechte zoon Achaz (732 – 727) (2Kon.15:32-38, 2Kron.27:1-9).

Het 1<sup>e</sup> vers van dit hoofdstuk geeft een korte samenvatting van het verloop van de strijd. Dit hoofdstuk gaat over het moment dat de strijd nog moest beginnen (v.2). Pas nadat koning Achaz de hulp van de Here had afgeslagen (v.12), kwamen de vijandelijke legers bij de hoofdstad. Hoewel de hoofdstad Jeruzalem later werd belegerd, waren de vijandelijke legers toen niet in staat deze plaats in te nemen (2Kon.16:5).

2 Toen men het (konings)huis van David berichtte: “Aram heeft zich in Efraïm geleverd”, beefde zijn hart en het hart van het volk, zoals de bomen van het woud beven voor de wind.

Het huis van David bestond uit de koning die toen in het Tweestammenrijk Juda regeerde, en van koning David (1012 – 972) afstamde: koning Achaz, en de andere leden van het koninklijk huis.

Het Tienstammenrijk Israël werd ook wel met de naam van de belangrijkste stam Efraïm aangeduid (Gen.48:8-20, v.9<sup>a</sup>).

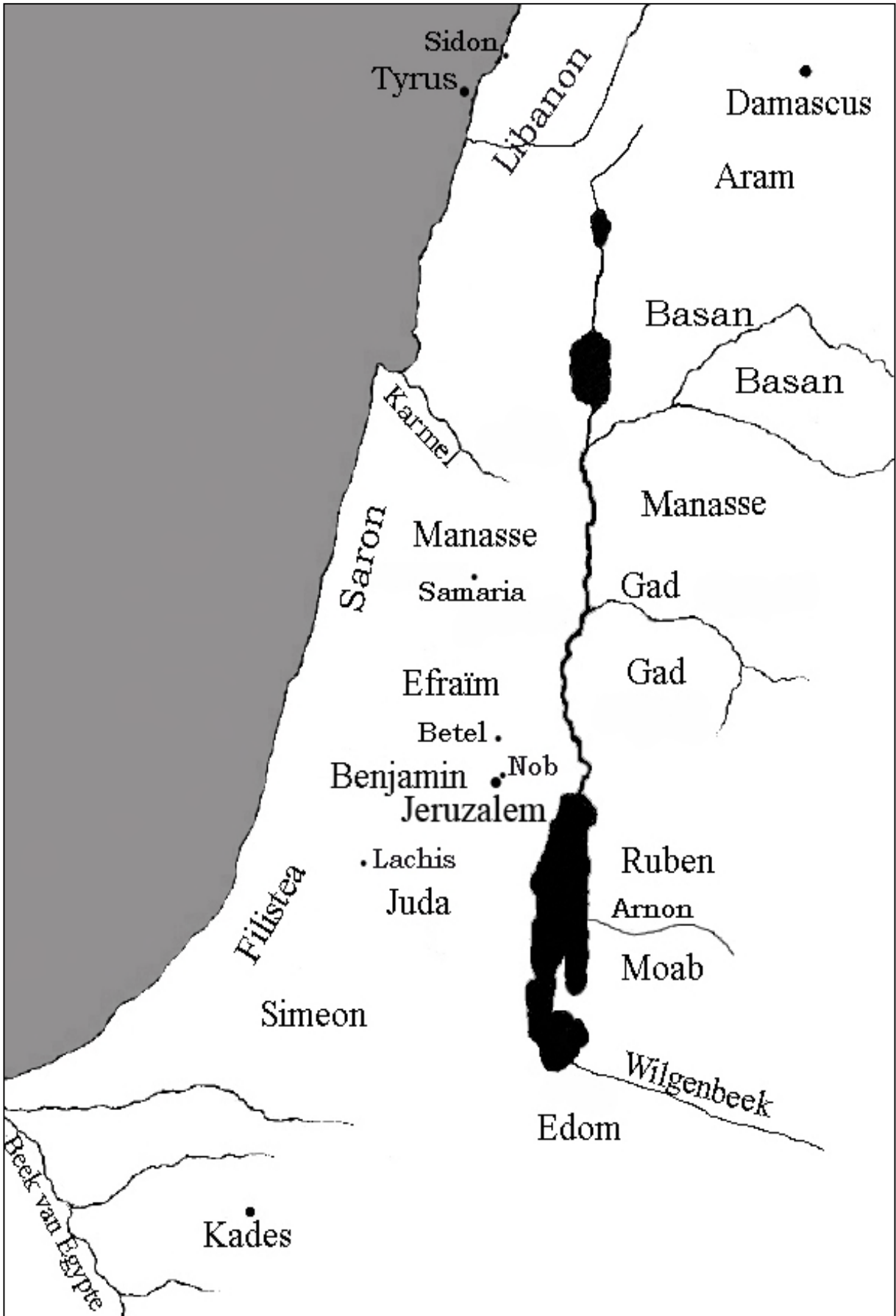
De legers van Aram waren Efraïm (= het Tienstammenrijk Israël) binnengetrokken om daarna gezamenlijk het Tweestammenrijk Juda aan te vallen. Het lijkt er sterk op, dat het initiatief uitging van de Aramese koning.

3 Toen zei Jahweh tegen Jesaja: “Ga Achaz tegemoet, jij en je zoon Sjuaar-Jasjoev (= Een rest zal terugkeren.), naar het einde van het kanaal van de bovenste vijver, bij de grote weg naar het vollersveld.”<sup>82</sup>

Op het vollersveld werd wol gevold. Wol werd dan vervilt, en tot een dichte, egale massa verwerkt. Waarschijnlijk lag dit veld aan de westkant van de stad Jeruzalem.

---

<sup>82</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”



Koning Achaz was naar het einde van het kanaal van de bovenste vijver gegaan om te kijken, of de watertoevoer naar de stad Jeruzalem in orde was. Hij wilde de hoofdstad goed voorbereiden voor een belegering door de Aramese en Israëlitische legers.

De naam van een zoon van Jesaja: Sjàaar-Jasjoev (= Een rest keert terug.) vormde de kern van boodschap van de profeet Jesaja. Na alle ellende zou uiteindelijk toch een rest of overblijfsel van het volk Israël naar het heilige land terugkeren. Het betekent echter ook, dat het volk voor de terugkeer als geheel uit het heilige land zou worden verdreven.

**4** “Zeg tegen hem: “Wees voorzichtig, wees rustig, (en) wees niet bang. Laat je niet van streek maken door die 2 rokende stompen brandhout, door de vlammeende woede van Resin en Aram, en een zoon van Remalja,

**5** omdat Aram (met) Efraïm en een zoon van Remalja kwaad tegen jou beraamd heeft door te zeggen:

Opvallend is, dat Pekach (734 – 732) niet in de eerste plaats als koning van het Tienstammenrijk Israël wordt aangeduid, maar geringschattend als een zoon van Remalja. Hij was niet van koninklijke afkomst, maar iemand die via een staatsgreep aan de macht was gekomen (2Kon.15:25).

Beide koningen worden 2 rokende stompen brandhout genoemd. Dat is dus geen degelijk hout waarmee iets tot stand kan worden gebracht. Het is slechts brandhout.

**6** “Laat ons tegen Juda optrekken, het angst aanjagen, het voor ons veroveren, en een zoon van Tabeal daarin koning maken.”

Ondanks dat koning Achaz (732 – 727) erg slecht was, wilde God hem toch helpen, omdat Resin (754 – 732) en Pekach (734 – 732) het koningshuis van David (1012 – 972) omver wilden werpen, terwijl de Here aan David een eeuwig koningshuis had beloofd (2Sam.7:11<sup>b</sup>,16). Dit betekent, dat uit zijn koningshuis de Here Jezus zou voortkomen, want Koning Jezus zal eeuwig regeren (Gen.49:10, Dan.7:13,14, Op.11:15).

Ook een zoon van Tabeal wordt niet bij zijn naam genoemd. Slechts de naam van zijn vader wordt weergegeven om duidelijk te maken, dat hij niet van koninklijke afkomst was. Wie Tabeal was, is verder onbekend. Waarschijnlijk was hij een Judeeër, die met Achaz' vijanden samenwerkte.

**7** Dit zegt de Heer Jahweh: “Het zal niet bestaan, en het zal niet gebeuren,

**8<sup>a</sup>** want de hoofdstad van Aram is Damascus, en het hoofd van Damascus is Resin.”

De volgorde van de tekst de verzen 8 en 9 is onduidelijk en warrig. Eerst zou Efraïm worden vernietigd (v.8<sup>b</sup>), en vervolgens blijft Samaria de hoofdstad van Efraïm, en een zoon van Remalja de koning van Samaria (9<sup>a</sup>). Het lijkt er sterk op, dat bij het overschrijven van deze tekst het tweede deel van het oorspronkelijk 8<sup>e</sup> vers op de verkeerde plaats terecht gekomen is. Kortom, het huidige vers 8<sup>b</sup> is verwisseld met het huidige vers 9<sup>a</sup>.

De volgorde zoals die hier wordt weergegeven, is veel duidelijker, en hoogstwaarschijnlijk de oorspronkelijke volgorde.<sup>83</sup>

**9<sup>a</sup>** “De hoofdstad van Efraïm (= het Tienstammenrijk) is Samaria, en het hoofd van Samaria is een zoon van Remalja.”

---

<sup>83</sup> Zie hiervoor ook Ridderbos J., Korte Verklaring, De profeet Jesaja, deel 1, 4<sup>e</sup> druk, 1952, pag. 58 en 60. Opmerkelijk is, dat eveneens in de Dode Zeerollen(, de Vulgaat) en de Griekse handschriften de verkeerde volgorde is overgenomen. Blijkbaar is deze vergissing tijdens het overschrijven dus al heel oud. Dit is ook zo met de hoogstwaarschijnlijke fout in vers 8<sup>b</sup>.



Zowel Aram met de hoofdstad Damascus als het Tienstammenrijk Israël met de hoofdstad Samaria zouden er geen gebied bij krijgen. Koning Resin of koning Pekach zouden niet via een vazalkoning over het Tweestammenrijk regeren. Deze profetie is ook in vervulling gegaan, want beide koning hebben nooit over het Tweestammenrijk Juda geregeerd.

**8<sup>b</sup>** “Binnen nog 9 en (= of) 8 jaren (9 en 8 niet optellen) zal Efraïm worden verpletterd, (en) niet (meer) als volk bestaan.”

In de Hebreeuwse tekst die ons is overgeleverd, staat, dat Efraïm binnen 65 jaren zal worden verpletterd. Op het moment, dat de profeet Jesaja deze profetie van God doorgaf was koning Achaz (732 – 727) net aan de regering (Zie de uitleg bij vers 1.). Gerekend vanaf het 1<sup>e</sup> regeringsjaar van Achaz: 732 voor Christus, komen we dan uit bij (732 – 65 = ) 667 voor Christus. Het Tienstammenrijk Israël is echter al tussen de jaren 725 en 722 door de Assyrische legers vernietigd. Een groot deel van de bevolking is in die jaren naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:4-6).<sup>84</sup> Dat is 8 à 9 jaren later, en geen 65 jaren.<sup>85</sup>

De boodschap dat één van de bezetters (het Tienstammenrijk Israël) pas over 65 jaren zou worden vernietigd, zou natuurlijk weinig troost bieden. Zeker niet als later zou blijken, dat de vernietiging van het Tienstammenrijk Israël al na 8 of 9 jaren plaatsvond. Hoogstwaarschijnlijk is mede door het toenemende gebruik van de Aramese taal hier een fout in de Hebreeuwse tekst geslopen. Tussen *60 en 5* en *9 en 8* is in het Hebreeuws slechts een beperkt verschil.<sup>86</sup> Omdat dit dan wel een sluitende verklaring oplevert, wordt daarvoor gekozen.

Binnen nog 9 en 8 jaren zou Efraïm worden verpletterd. Als het Tienstammenrijk Israël zijn eigen volksgenoten in het Tweestammenrijk Juda te gronde wilde richten, dan verdiende het niet veel beter. Deze troostrijke boodschap zou koning Achaz (732 – 727) en het koninklijk huis moeten bemoedigen.

**9<sup>b</sup>** “Als jullie niet vast geloven, zullen jullie geen stand houden.”

Die troostrijke boodschap voor koning Achaz en het koninklijk huis van het Tweestammenrijk Juda werd echter gevolgd door een waarschuwing. Als zij die boodschap niet zouden geloven, dan zouden zij ook geen stand houden.

Koning Achaz geloofde deze boodschap in elk geval niet. Hij dacht, dat Gods hulp waardeeloos was (v.12). Hij zocht liever hulp bij de onbetrouwbare Assyrische koning Tiglatpile-

---

<sup>84</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 9, hoofdstuk 14:1.

<sup>85</sup> Verscheidene uitleggers proberen dit op te lossen door te beweren, dat in 722 het Tienstammenrijk Israël niet is vernietigd, zoals de Bijbel dat aangeeft (2Kon.17), maar dat die vernietiging later kwam (Barnes A., Dächsel K.A., Delitzch F., en Ridderbos J.). Die vernietiging van het Tienstammenrijk zou komen, doordat de Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) vreemde volken naar het gebied van het Tienstammenrijk deporteerde (Ezra 4:2). Als dat al zomaar kon, bewijst dit juist, dat het Tienstammenrijk Israël als staat niet meer bestond. Een nieuwe verovering en wegvoering van het Tienstammenrijk Israël door de Assyrische koning Esarhaddon, zoals Dächsel beweert, berust uitsluitend op fantasie. Dit gaat tegen de Bijbel in (2Kon.17), en uit de Assyrische gegevens is daar ook niets over bekend.

Bovendien was het vooral de Assyrische koning Assurbanipal (669 – 627) (= Asnappar uit de Bijbel) die enkele volken naar het voormalige gebied van het Tienstammenrijk Israël deporteerde (Ezra 4:9,10). Hij deed dit niet om het Tienstammenrijk te vernietigen, maar om de opstanden van de Elamieten en Babyloniërs te onderdrukken. Vanaf 658/657 begon hij zijn strijd tegen de Elamieten, en vanaf 650 zijn strijd tegen de Babyloniërs. Dat is duidelijk later dan 65 jaren.

<sup>86</sup> Het komt erop neer, dat een thet ם aangezien voor een samech ם. Daardoor veranderde 9 in 60. Een chet ן werd gelezen en geschreven als een hee ן. Daardoor veranderde 8 in 5. Daarna werd 60 en 5 in het Nederlands vertaald als 65.

Deze fout is blijkbaar al heel oud, want in de Dode Zeerollen(, de Vulgaat) en in de Griekse handschriften staat *65 jaren*. Dit versterkt het vermoeden, dat het toenemende gebruik van de Aramese taal mede deze fout heeft veroorzaakt.

ser III (745 – 727) (2Kon.16:7, 2Kron.28:16). Daardoor werd het Tweestammenrijk Juda overstromd door vijandelijke legers (2Kron.28:17-21, v.17-20), en kwam aan de rampzalige regering van de slechte koning Achaz gelukkig snel een einde.

## 2. Het teken van Immanuël.

Hoofdstuk 7:10-25

**10** Jahweh sprak verder tegen Achaz:

**11** “Vraag van je God Jahweh voor jezelf een teken, uit diepte in het dodenrijk of uit de hoogte daarboven,

**12** maar Achaz zei: “Ik zal het niet vragen, en Jahweh niet op de proef stellen.”

**13** Toen zei hij: “Luister toch, huis van David! Is het jullie niet genoeg mensen te vermoeien, dat jullie ook mijn God vermoeien?”

**14** Daarom zal de Heer zelf aan jullie een teken geven. Ziet, een jonge vrouw is zwanger, en baart een zoon. Zij zal hem de naam Immanuël geven.

**15** Boter en honig zal hij eten, totdat hij in staat is het kwade te verwerpen, en het goede te kiezen,

**16** want voordat de jongen in staat is het kwade te verwerpen, en het goede te kiezen, zal het land van de 2 koningen voor wie jij in angst verkeert, verlaten zijn.

**17** Jahweh zal over jou, over je volk en over het koningshuis van je vader dagen laten aanbreken, zoals er niet aangebroken zijn sinds de dag dat Efraïm zich van Juda afscheidde: de onderdrukking van de koning van Assyrië!

**18** Op die dag zal Jahweh de vliegen aan het einde van de Egyptische rivieren en de bijen in het land Assyrië naar zich toe fluiten.

**19** Ze zullen komen, en allemaal neerstrijken in de dalen van de ravijnen en in de spleten van de rotsen, op alle doornstruiken en bij alle drinkplaatsen.

**20** Op die dag zal de Here met een scheermes, ingehuurd aan de overkant van de rivier: de koning van Assyrië, het hoofdhaar tot en met het haar van de voeten afscheren. Ook zal het de baard wegnemen.

**21** Op die dag zal een man een jonge koe en 2 schapen in het leven houden.

**22** Door de overvloed van melk die zij geven, zal hij boter eten, want boter en honig zal iedereen eten, die in het land is overgebleven.

**23** Op die dag zal elke plek waar 1000 druivenplanten ter waarde van 1000 zilverlingen waren, voor de doorns en de distels zijn.

**24** Met pijl en boog zal men daar komen, want het hele land zal één en al dorens en distels zijn.

**25** Op alle bergen die met de schoffel worden bewerkt, zal men niet komen uit vrees voor de dorens en distels. Het zal er zijn om de ossen in te drijven, en om het door het kleinvee te laten vertrappen.

\*\*\*

**10** Jahweh sprak verder tegen Achaz:

**11** “Vraag van je God Jahweh voor jezelf een teken, uit diepte in het dodenrijk of uit de hoogte daarboven,

**12** maar Achaz zei: “Ik zal (het) niet vragen, en Jahweh niet op de proef stellen.”

In die tijd dachten de (meeste) mensen, dat het dodenrijk onder de oppervlakte van de aarde was (vgl. Gen.37:35, 42:38, Num.16:31-33, Ps.49:15,16, Jes.5:14, Ezech.31;14-18, 32:18-32, Mat.11:23, Luk.10:15).

Bij een teken uit de hoogte boven het dodenrijk kan men denken aan het wonder van de stilstaande zon en maan in de tijd van Jozua (Joz.10:12-14), of aan de terugtrekkende schaduw bij koning Hizkia (727 – 697) (2Kon.20:8-11, Jes.38:7,8).

Koning Achaz (732 – 727) kreeg van de Here een zeer royaal aanbod. Vanaf de diepte in het dodenrijk tot en met de hoogte daarboven mocht hij kiezen. De koning van Juda weigerde echter. Dit deed hij op een schijnheilige manier, want zijn weigering motiveerde hij door een gedeelte van een tekst van Mozes te citeren (Deut.6:16).<sup>87</sup> Waarschijnlijk was de koning toch al van plan om de hulp van de Assyrische koning in te roepen, zoals hij na deze gebeurtenis al gauw deed (2Kon.16:7,8). Achaz koos de weg van het kwaad, en weigerde voortdurende die verkeerde weg te verlaten.

**13** Toen zei hij (= Jesaja): “Luister toch, huis van David! Is het jullie niet genoeg mensen te vermoeden, dat jullie ook mijn God vermoeden?”

De profeet verweet het koningshuis van David, dat ze niet alleen hem en de andere dienaren van de Here vermoeden door niet naar de waarschuwingen te luisteren, maar ook God vermoeden, omdat ze uiteindelijk niet naar zijn waarschuwingen en vermaningen wilden luisteren.

**14** Daarom zal de Heer zelf aan (of voor/van) jullie een (wonder)teken (of een signaal) (over)geven (of zetten). Zie(t), de (= een) jonge vrouw (of maagd/meisje) is zwanger, en baart een zoon. Zij zal zijn naam Immanuël (= God is met ons) (be)noemen (of (aan)roepen) (= Zij zal hem de naam Immanuël (= God is met ons) geven).

**15** Boter en honig zal hij eten, totdat hij in staat is het kwade te verwerpen, en het goede te kiezen,

**16** want voordat de jongen in staat is het kwade te verwerpen, en het goede te kiezen, zal het land van de 2 koningen voor wie jij in angst verkeert, verlaten zijn.

Ondanks dat Achaz het aangeboden teken van God niet nuttig achtte en verwierp, gaf de Here toch een teken. Welk teken dat zou zijn, bepaalde Hij toen zelf. De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg.<sup>88</sup> Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het feit dat deze vrouw die naam aan haar pasgeboren kind gaf, blijkt, dat zij het geloof en het vertrouwen in God had, dat koning Achaz miste.

Dat geloof en vertrouwen van die vrouw bleek heel nuttig en waardevol. Haar kind zou geen gebrek lijden. Het jongetje zou boter en honing eten. Boter en honing gaven in die tijd aan, dat er ruimschoots voldoende te eten was (Ex.3:8,17, 13:5, 33:3, Deut.32:14,15, v.22, enz.). Immanuël zou dus geen honger hoeven lijden.

Het is erg aannemelijk, dat met deze Immanuël de toekomstige koning Hizkia (727 – 697) wordt bedoeld. De gelovige moeder van Hizkia heette Abi(a) (2Kon.18:2, 2Kron.29:1). Na de dood van de slechte koning Achaz (732 – 727) was zijn zoon Hizkia nog te jong om het bestuur over te nemen. Hij was toen ongeveer 3 jaren oud. Daarom nam de hoogste ambtenaar

---

<sup>87</sup> Koning Achaz (732 – 727) rukte daarmee die tekst uit zijn verband, en maakte er wat anders van, dan de Here had bedoeld. Er stond niet alleen, dat je God niet op de proef mocht stellen, maar dat je Hem niet op een verkeerde manier op de proef mocht stellen, zoals bij Massa was gebeurd (Ex.17:7, Deut.6:16).

<sup>88</sup> Het Hebreeuwse woord voor jonge vrouw hoeft hier niet te betekenen, dat die vrouw nog maagd was. Integendeel, deze vrouw baarde een kind. Ze was dus normaal gesproken getrouwd.

Sebna (727 – 714) als regent deze taak op zich.<sup>89</sup> Toen Hizkia ongeveer 16 jaren oud geworden was, werd hij zelf koning.

Voordat Immanuël goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz (732 – 727) al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd.<sup>90</sup>

Deze profetie ging al gauw stapsgewijs in vervulling. In 732 voor Christus trok de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) met zijn legers naar Aram. Hij belegerde volgens de Assyrische inscripties de hoofdstad Damascus ongeveer 2 jaren, nam die in, en voerde de bevolking in ballingschap weg naar Kir. Koning Resin liet hij ter dood brengen (2Kon.16:9).

In het jaar 732/731 veroverde koning Tiglatpileser III heel het gebied ten oosten van de Jordaan en het noorden van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali en hoogstwaarschijnlijk ook Zebulon werden naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26). Over het restant van het Tienstammenrijk werd Hosea (731 – 722) een vazalkoning van het Assyrische rijk.

Jaren later kwam koning Hosea in opstand tegen de Assyrische koning. In 725/724 trokken de legers van de Assyrische koning het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en deporteerden die naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren veroverde de Assyrische koning in 722 de hoofdstad Samaria. De rest van het Tienstammenrijk werd toen naar Assyrië weggevoerd (2Kon.17:5,6). Immanuël was toen 7 of 8 jaren oud.

**17** Jahweh zal over jou (= Achaz), over je volk en over het (konings)huis van je vader

---

<sup>89</sup> In 2Kon.18:9-11 staat, dat Samaria in het 6<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia (727 – 697) door de Assyriërs werd veroverd en verwoest. Volgens berekeningen op grond van Assyrische gegevens vond de verovering van de hoofdstad van het Tienstammenrijk plaats in 722 voor Christus. Dan zou Hizkia in 727 de troon van zijn gestorven vader Achaz hebben overgenomen.

Volgens 2Kon.18:13 en Jes.36:1 echter viel de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) het Tweestammenrijk Juda in het 14<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia aan, en veroverde op de hoofdstad Jeruzalem na het hele land. Op grond van berekeningen van de Assyrische gegevens zou deze inval in 701 voor Christus hebben plaatsgevonden. In dat geval zou Hizkia in 714 met zijn regering zijn begonnen.

Alles pleit ervoor, dat koning Achaz (732 – 727) in 727 tegelijkertijd met de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) stierf. In het bijbelboek Jesaja (14:28,29) kunnen we namelijk lezen, dat in het sterfjaar van Achaz de slaande roede of stok van God: Tiglatpileser III, was weggenomen.

Dat Hizkia nog te jong was om na de dood van zijn vader de regering over te nemen, wordt ondersteund door het feit, dat hij nog geen zoon had, toen de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) in 712 of 711 voor Christus bij hem op bezoek kwam (2Kon.20:18, Jes.39:7).

Toen koning Achaz stierf was Sebna (727 – 714) hofmaarschalk. Dat was de hoogste ambtenaar aan het hof. Als hofmaarschalk had Sebna duidelijk koninklijke aspiraties, en hij liet voor zichzelf een koninklijk graf maken. De profeet Jesaja heeft zich daar openlijk tegen verzet, en Sebna (727 – 714) in opdracht van de Here gewaarschuwd en bestraft (Jes.22:15-25). Eljakim zou de functie van hofmaarschalk van Sebna overnemen, en als een vader voor zijn volk optreden. Natuurlijk heeft hij ook de jonge Hizkia op een vaderlijke manier bijgestaan (Jes.36:3).

Onder het bestuur van Sebna ging de kwaadaardigheid van de bestuurders en het volk gewoon door, en werd de pro-Assyrische politiek voortgezet. Toen in 722 het Tienstammenrijk door Assyrië in ballingschap werd gevoerd, deed Sebna niets om het Tienstammenrijk te hulp te komen. Ook liet Assyrië het pro-Assyrische Tweestammenrijk Juda met rust.

Opmerkelijk is eveneens, dat veel waarschuwingen en bestraffingen van de profeet Jesaja uit die periode zich wel richtten tegen de bestuurders en het volk, maar de jonge koning ontzagen.

<sup>90</sup> In Matteüs 1:23 lezen we, dat een vergelijkbare gebeurtenis zou gaan plaatsvinden. Zoals God in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz (732 – 727) zich over zijn volk had ontfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in de donkere tijd. Een nieuwe Immanuël werd geboren: Jezus de Verlosser, God is met ons.

De evangelist Matteüs gebruikte wel vaker vervulde profetieën of gebeurtenissen uit het Oude Testament als een motief (= de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal) voor zijn geschreven evangelie, waarbij die vervulde profetie of gebeurtenis opnieuw op een nieuwe manier in vervulling ging (vgl. Hos.11:1 met Mat.2:15, en Jer.31:15 met Mat.2:18). (Zie Turennot T. van, Het Evangelie via de apostel Matteüs, Grijskerk, 2024.)

dagen laten aanbreken, zoals er niet aangebroken zijn sinds de dag dat Efraïm zich van Juda afscheidde: de (onderdrukking van de) koning van Assyrië!

Voor Immanuël en zijn moeder zou de bevrijding van de legers van Aram en het Tienstammenrijk Israël een zegen zijn, maar koning Achaz (732 – 727) zou geen deel hebben aan die zegen. Gedurende de rest van zijn regeringsperiode werd zijn land belaagd door de Edomieten en de Filistijnen. Achaz werd een vazalkoning van Assyrië, en moest zware lasten opbrengen (2Kon.16:8, 2Kron.28:21). De Assyrische koning Tiglatpileser III deed enkele geen enkele moeite om koning Achaz te helpen. Integendeel, hij bracht de Judese koning alleen maar verder in het nauw (2Kron.28:17-20). Koning Achaz maakte zelfs de ondergang van het bedreigde Tienstammenrijk niet eens meer mee. Voor die tijd was hij al gestorven.

De Here zou het grootste deel van het Joodse volk laten onderdrukken door de Assyriërs. Ook deze profetie is in vervulling gegaan. In 701 voor Christus trok de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvolken van het Tweestammenrijk Juda. Daarna veroverde hij bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.<sup>91</sup> In hetzelfde jaar belegerde de Assyrische koning de hoofdstad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

Koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib (705 – 681) was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 zelfs de hoofdstad Jeruzalem. Hij nam koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:10,11).

**18** Op die dag zal Jahweh de vliegen aan het einde van de Egyptische rivieren en de bijen in het land Assyrië naar zich toe fluiten.

Het Tweestammenrijk Juda zou niet alleen door Assyrië worden onderdrukt. Ook het land Egypte in het zuidwesten zou daaraan bijdragen.

In 609 sneuvelde koning Josia (640 – 609) tegen farao Necho II (609 – 594) (2Kon.23:29). Drie maanden later werd koning Joahaz (609) door de Egyptische koning gevangen genomen, en Jozakim (608 – 597) werd een vazalkoning van farao Necho II. Het Joodse volk moest een hoge belasting aan Egypte betalen (2Kon.23:30-34).

**19** Ze zullen komen, en allemaal neerstrijken in de dalen van de ravijnen en in de spleten van de rotsen, op alle doornstruiken en bij alle drinkplaatsen.

**20** Op die dag zal de Here met een scheermes, ingehuurd aan de overkant van de rivier (de Eufraat): de koning van Assyrië, het hoofdhaar (tot) en (met) het haar van de voeten afscheren. Ook zal het de baard wegnemen.

De rivier is hier een andere naam voor de Eufraat (vgl. Gen.15:18, Deut.1:7, 11:24, Joz.1:4, Jes.8:7, 11:15).

Al het haar afscheren was in die tijd een grote vernedering. Het Assyrische rijk, waarop koning Achaz zijn vertrouwen stelde, zou het Tweestammenrijk Juda juist kaal scheren.

Het gebied van het Tweestammenrijk Juda zou vooral door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) worden leeggeplunderd (v.17).

**21** Op die dag zal een man een jonge koe en 2 schapen in het leven houden.

---

<sup>91</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

Voor de mensen die nog in het Tweestammenrijk Juda zouden overblijven, zou er hoop aan de horizon gloren. Ze zouden weer wat vee bezitten.

**22** Door de overvloed van melk die zij geven, zal hij boter eten, want boter en honig zal iedereen eten, die in het land is overgebleven (vgl. v.15).

Het weinige vee zou echter veel melk geven. Evenals Immanuël zou iedereen voldoende te eten hebben.

**23** Op die dag zal elke plek waar 1000 druivenplanten (ter waarde) van 1000 zilverlingen waren, voor de doorns en de distels zijn.

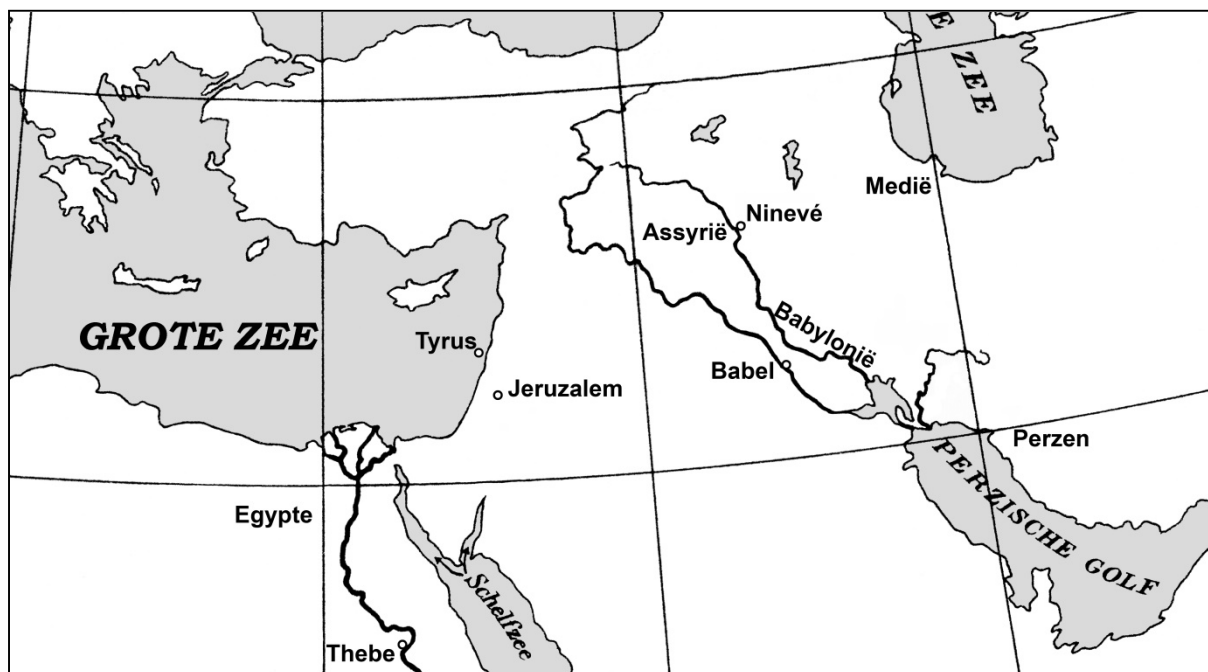
Deze verzen gaan over een grotere verwoesting van het land, dan die de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) in korte tijd aanrichtte.

**24** Met pijl en boog zal men daar komen, want het hele land zal (één en al) dorens en distels zijn.

Pijl en boog zouden nodig zijn om op de wilde dieren te jagen, die zich in het verwaarloosde woeste landschap zouden bevinden.

**25** Op alle bergen die met de schoffel worden bewerkt, zal men niet komen uit vrees voor de dorens en distels. Het zal er zijn om de ossen in te drijven, en om het door het kleinvee te laten vertrappen.

De profetie van de laatste 3 verzen is in vervulling gegaan, toen de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 het overgrote deel van de Joodse bevolking naar Babel liet deporteren. Na de terugkeer van een groep Joden in 537 onder leiding van de landvoogd Zerubbabel en de hogepriester Jozua trof men een verwoest land aan (vgl. Jes.32:9-14).



### 3. Haastig roof, spoedig buit.

Hoofdstuk 8:1-4

**1** Jahweh zei tegen mij: “Neem een groot schrijfbord, en schrijf daarop met menselijk handschrift: “Maher Sjalal Chasj Baz.”

**2** “Ik nam voor mij betrouwbare getuigen: de priester Uria en Zacharia, een zoon van Jeberechja.”

**3** Ik had gemeenschap met de profetes. Zij werd zwanger, en baarde een zoon. Jahweh zei tegen mij: “Noem hem: Maher Sjalal Chasj Baz,

**4** want voordat de jongen zal kunnen roepen: “Mijn vader en mijn moeder”, zal men de rijkdom van Damascus en de buit van Samaria voor de koning van Assyrië dragen.”

\*\*\*

Hoofdstuk 8 is evenals hoofdstuk 7 ontstaan in het 1<sup>e</sup> regeringsjaar van de slechte koning Achaz (732 – 727).

**1** Jahweh zei tegen mij: “Neem een groot schrijfbord, en schrijf daarop met menselijk (hand)schrift: “Maher Sjalal Chasj Baz (= Haastig roof, spoedig buit).”

De profeet Jesaja moest met een gewoon menselijk schrift schrijven, zodat alle mensen het ook konden lezen.<sup>92</sup> Er is geen enkele reden, waarom hij dat niet letterlijk zou hebben uitgevoerd (vgl. Jes.30:8, Jer.30:2, Ezech.4:1, Hab.2:2).

Er zou blijkbaar een tijd aanbreken, waarin geroofd en geplunderd zou worden.

**2** “Ik nam voor mij betrouwbare getuigen: de priester Uria en Zacharia, een zoon van Jeberechja.”

*De priester Uria* is waarschijnlijk de priester die in opdracht van koning Achaz (732 – 727) een altaar uit Damascus nabouwde (2Kon.16:11). Deze Uria volgde gehoorzaam de slechte bevelen van koning Achaz op, en was dus geen medestander van Jesaja. Het lijkt er dus sterk op, dat het hier over een onafhankelijke getuige gaat.

Wie in die tijd *Zacharia, een zoon van Jeberechja* was, is niet bekend. Het was niet de profeet Zacharia die samen met Haggai profeteerde (Zach.1:1), want die leefde rond 500 voor Christus, terwijl Jesaja zijn werk begon aan het einde van de 8<sup>e</sup> eeuw.<sup>93</sup>

De getuigen waren nodig om later, als de profetie in vervulling ging, te kunnen bewijzen, dat de profeet Jesaja de betreffende gebeurtenissen van tevoren had voorspeld.

**3** Ik (= Jesaja) had gemeenschap met de profetes. Zij werd zwanger, en baarde een zoon. Jahweh zei tegen mij: “Noem hem: Maher Sjalal Chasj Baz,

**4** want voordat de jongen zal kunnen roepen: “Mijn vader en mijn moeder”, zal men de rijkdom van Damascus en de buit van Samaria voor de koning van Assyrië dragen.”

Waarschijnlijk is *Maher Sjalal Chasj Baz* in 732 geboren, want de profeet Jesaja moest hem op dat moment een naam geven.

---

<sup>92</sup> Toen bij de Babylonische koning Belsazar (552 – 538) een hemelse hand op de muur schreef, moest dat door de profeet Daniël worden vertaald en uitgelegd (Dan.5:5-28).

<sup>93</sup> Het is wel heel goed mogelijk, dat deze Zacharia's die allebei een zoon van een Jeberechja waren, tot dezelfde familie behoorden. Omdat de profeet Zacharia een zoon van een priester was (Zie Turenout T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijpskerk, 2023.), was de 2<sup>e</sup> gelijknamige getuige uit vers 2 dit vermoedelijk ook. In dat geval zou Jesaja 2 getuigen hebben genomen, die allebei van priesterlijke afkomst waren. Uria was waarschijnlijk geen medestander van hem, maar Zacharia zou dat wel kunnen zijn geweest.



Deze profetie ging natuurlijk al gauw in vervulling. In 732 voor Christus trok de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) met zijn legers naar Aram. Hij belegerde volgens de Assyrische inscripties de hoofdstad Damascus ongeveer 2 jaren, nam de stad in, en voerde de bevolking in ballingschap weg naar Kir (2Kon.16:9).

In 732/731 veroverde Tiglatpileser III het gebied ten oosten van de Jordaan en het noorden van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali en hoogstwaarschijnlijk ook Zebulon werden naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26). Over het restant van het Tienstammenrijk werd Hosea (731 – 722) een vazalkoning van het Assyrische rijk.

#### 4. Assyrië in Juda.

Hoofdstuk 8:5-10

5 Jahweh sprak opnieuw tegen mij:

6 “Omdat dit volk het zacht stromende water van Siloach versmaadt, en er vreugde is over Resin en een zoon van Remalja,

7 daarom, zie, laat de Here tegen hen opkomen de machtige en vele wateren van de rivier: de koning van Assyrië met al zijn heerlijkheid. Deze zal buiten al zijn beddingen treden, en over al zijn oevers stromen.

8 Hij zal Juda binnendringen, het overstromen, er doorheen trekken. Hij zal reiken tot aan de hals, en zijn uitgespreide vleugels zullen de breedte van je land vullen, Immanuël.”

9 Spant samen, volken, en jullie zullen worden verpletterd. Hoort, alle verre landen! Omgordt jullie zelf, en jullie zullen worden verpletterd. Omgordt jullie zelf, en jullie zullen worden verpletterd.

10 Beraamt een plan, het zal worden verbroken. Spreekt een woord, het zal niet tot stand komen, want God is met ons.

\*\*\*

5 Jahweh sprak opnieuw tegen mij:

6 “Omdat dit volk het zacht stromende water van Siloach versmaadt, en er vreugde is over Resin en een zoon van Remalja,

7 daarom, zie, laat de Here tegen hen opkomen de machtige en vele wateren van de rivier (de Eufraat): de koning van Assyrië met al zijn heerlijkheid.<sup>94</sup> Deze zal buiten al zijn beddingen treden, en over al zijn oevers stromen.

Met dit volk wordt het volk uit het Tweestammenrijk Juda bedoeld (v.8).

De Judeeërs verachtten het zacht stromende water van Siloach.<sup>95</sup> Dat is een vijver aan de zuidoostkant van de stad Jeruzalem (vgl. Joh.9:7).<sup>96</sup> Het water van Siloach kwam uit de bron Gichon. In de tijd van koning Achaz (732 – 727) liep er een open water vanuit de bron Gichon naar de vijver Siloach.<sup>97</sup> Het hoogteverschil tussen de bron Gichon en de vijver Siloach was niet zo groot. Daarom stroomde het water niet zo snel. Het was lang niet zo indrukwekkend als de sneller stromende Assyrische Eufraat.

Zoals de Eufraat het beeld was van de Assyrische wereldmacht, is het water van Siloach het symbool van het rijk van God. Dat rijk lijkt maar eenvoudig en gewoon, maar het steekt in kracht en duurzaamheid ver boven alle onstuimige en tijdelijke aardse wereldrijken uit. Toch werd door de meeste Joden de rust van het langzame zuivere water dat in Jeruzalem stroomde, en de hoofdstad van helder water voorzag, niet erg gewaardeerd.

De Joden waren blij over koning Resin (754 – 732) van Aram en over Pekach (734 – 732) van het Tienstammenrijk Israël. Deze koningen zouden door koning Tiglatpileser III (745 – 727)

<sup>94</sup> De rivier is hier een andere naam voor de Eufraat (vgl. Gen.15:18, Deut.1:7, 11:24, Joz.1:4, Jes.7:20, 11:15).

<sup>95</sup> Eigenlijk verachtten de Israëlieten uit het Tienstammenrijk ook het zacht stromende water van Siloach, want ze vielen samen met de Arameeërs hun eigen volksgenoten in het Tweestammenrijk Juda aan, en wilden zelfs het koningshuis van David (1012 – 972) omverwerpen (Jes.7:6). Daarom werd het Tienstammenrijk Israël het eerst door Assyrië aangevallen.

<sup>96</sup> Flavius J., Joodse Oorlog, deel 5, hoofdstuk 4:1,2.

<sup>97</sup> Koning Hizkia (727 – 697) liet in verband met de dreigende Assyrische belegering een tunnel in de rotsen uithakken om het water onder de grond naar de Siloach-vijver te laten stromen. Hij liet daarna de rivieren dichtgooien, zodat de toekomstige belegeraars niet bij het water konden komen (2Kon.20:20, 2Kron.32:30).

worden verslagen. Toch was er geen echte reden om blij te zijn, want de hulp van deze Assyrische koning was door Achaz (732 – 727) duur betaald (2Kon.16:7,8, 2Kron.28:16,21). De meeste Joden vertrouwden liever op de vijandige wereldmacht Assyrië, dan op hun trouwe hemelse Vader. Dat was een dwaze en fatale vergissing.

**8** Hij zal Juda binnendringen, het overstromen, er doorheen trekken. Hij zal reiken tot aan de hals, en zijn uitgespreide vleugels zullen de breedte van je land vullen, Immanuel (= God is met ons).”

De legers van Assyrië zouden eveneens het heilige land van het Tweestammenrijk Juda overstromen. Het land van Immanuël.

Immanuël is hoogstwaarschijnlijk koning Hizkia (727 – 697) (Zie de uitleg bij Jes.7:14.).

De Here zou het grootste deel van het Joodse volk laten onderdrukken door de Assyriërs. Ook deze profetie is in vervulling gegaan. In 701 voor Christus trok de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvölker van het Tweestammenrijk Juda. Daarna veroverde hij bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.<sup>98</sup> In hetzelfde jaar belegerde de Assyrische koning de hoofdstad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

**9** Spant samen, volken, en jullie zullen worden verpletterd. Hoort, alle verre landen! Omgordt jullie zelf, en jullie zullen worden verpletterd. Omgordt jullie zelf, en jullie zullen worden verpletterd.

**10** Beraamt een plan, het zal worden verbroken. Spreekt een woord, het zal niet tot stand komen, want God is met ons (= Immanuël).

Toch zou de koning van het Assyrische wereldrijk niet het laatste woord hebben. Het ongehoof van koning Achaz (732 – 727) bracht alleen maar ellende, maar het geloof van koning Hizkia (727 – 697) gaf uitkomst. Toen deze wanhopige koning God om hulp bad, verlostte de Here Jeruzalem, en doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger. Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>99</sup> De Assyrische koning kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.18:13-19:36, 2Kron.32:1-23).

---

<sup>98</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>99</sup> Zie Herodotus, *Historiën*, deel 2, 141.

Flavius J., *Joodse Oudheden*, deel 10, hoofdstuk 1:5.

## 5. Een donkere tijd zal aanbreken.

Hoofdstuk 8:11-22

**11** Zo heeft immers Jahweh met de sterke hand tegen mij gezegd, en Hij waarschuwde mij niet de weg van dit volk te gaan, en zei:

**12** “Jullie mogen geen samenzwering noemen alles, wat dit volk een samenzwering noemt. Waarvoor zij vrezen, mogen jullie niet vrezen of ontzag hebben.”

**13** “Jahweh van de hemelse legers, Hem moeten jullie eren. Hebt ontzag voor Hem, en sidder voor Hem.”

**14** “Hij zal een heiligdom zijn, en een steen, waaraan men zich stoot, en een rotsblok, waarover men struikelt, voor de beide huizen van Israël een net en een valstrik voor de inwoners van Jeruzalem.”

**15** “Veel mensen onder hen zullen struikelen en vallen, gebroken worden, verstrikt raken, en gevangen worden.”

**16** Bind het getuigenis samen, verzegel het onderwijs onder mijn leerlingen.

**17** Ik zal wachten op Jahweh, die zijn gezicht verbergt voor het huis van Jakob. Op Hem zal ik hopen.

**18** Zie, ik en de kinderen die Jahweh mij heeft gegeven, zijn tekens en zinnebeelden in Israël afkomstig van Jahweh van de hemelse legers, die op de berg Zion woont.

**19** Wanneer ze tegen jullie zullen zeggen: “Raadpleegt de geesten van doden en waarzeggers die piepen en prevelen. Behoort een volk niet zijn afgoden te raadplegen, de doden te raadplegen voor de levenden?”

**20** Voor wie niet spreekt in overeenstemming met het woord van het onderwijs van God en het getuigenis, zal er geen nieuwe dag aanbreken!

**21** Hij zal uitgeput en hongerig rondtrekken. Als hij honger lijdt, zal hij in woede uitbarsten, en zijn koning en zijn goden vervloeken. Hij zal de blik naar boven richten.

**22** Hij zal naar de aarde kijken. Zie, benauwdheid en duisternis, angstaanjagende donkerheid, verstoten in de duisternis.

\*\*\*

**11** Zo heeft immers Jahweh met de sterke hand tegen mij gezegd, en Hij waarschuwde mij niet de weg van dit volk te gaan, en zei:

De Here trok een scherpe scheidslijn tussen Jesaja en de gehoorzame Joden aan de ene kant, en het overgrote ongehoorzame deel van de Joden aan de andere kant. God is met ons (= Immanuël) gold en geldt niet voor de mensen die niet van Hem houden, maar voor zijn dienaren.

**12** “Jullie mogen geen samenzwering noemen alles, wat dit volk een samenzwering noemt. Waarvoor zij vrezen, mogen jullie niet vrezen of ontzag hebben.”

Het overgrote deel van het volk zag de profeet Jesaja als iemand die luchtkastelen bouwde. Daardoor zouden hij en zijn geestverwanten een gevaar voor de veiligheid van de staat vormen. Zij zouden met hun fantasieën over God de vijandelijke legers van Aram en het Tienstammenrijk Israël, die het koningshuis van het Tweestammenrijk Juda omver wilden werpen, alleen maar in de kaart spelen (Jes.7:6). Verreweg de meeste Joden waren bang voor de legers van Aram en het Tienstammenrijk. Ze hadden wel veel ontzag voor Assyrië, maar niet voor de Here. Ze beschouwden niet Hem als hun verlosser, maar die onbetrouwbare grootmacht in het Tweestromenland.

**13** “Jahweh van de (hemelse) legers, Hem moeten jullie heiligen (= eren). Hebt ontzag voor Hem, en sidder voor Hem.”

De (gelovige) Joden moesten niet in de eerste plaats ontzag hebben voor de legers van Aram en het Tienstammenrijk Israël, maar voor de Heer van de hemelse legermachten. Ze moesten niet bang zijn voor Assyrië, maar eerbied hebben voor God. Op Hem moe(s)ten ze altijd vertrouwen!

**14** “Hij zal een heiligdom zijn, en een steen, waaraan men zich stoot, en een rotsblok, waarover men struikelt, voor de beide huizen van Israël een (klap)net en een valstrik voor de inwoners van Jeruzalem.”

Met *de beide huizen van Israël* wordt het Tweestammenrijk Juda en het Tienstammenrijk Israël bedoeld.

Het gaat hier over een klapnet dat op de grond ligt (vgl. Am.3:5). Als een vogel gelokt door voedsel op de as van 2 kleppen hipt, springen de kleppen omhoog, en klapt het net dicht. De opvliegende vogel valt op de grond, en is dan gevangen.

Voor het overgrote deel van de Israëlieten zou de Here de grootste vijand zijn, omdat ze Hem hebben veracht. Hij zou voor Jeruzalem veel gevaarlijker zijn, dan de Syrische koning Resin (754 – 732) en de Israëlitische koning Pekach (734 – 732) samen. Als God tegen je is, dan kan helemaal niemand je redden, ook Assyrië niet (vgl. Hos.5:13-15).

**15** “Veel (mensen) onder hen zullen struikelen en vallen, gebroken worden, verstrikt raken, en gevangen worden.”

**16** Bind het getuigenis samen, verzegel het onderwijs onder mijn leerlingen (vgl. 29:11).

De profeet Jesaja kreeg van God de opdracht om zijn geschreven getuigenissen samen te binden. Hij moest zijn profetieën opschrijven, verzamelen en verzegelen. Hij moest het verzegelen, dat is verborgen houden, voor mensen die niet naar de woorden van de Here wilden luisteren (vgl. Dan.12:9).

Met de leerlingen worden de mensen bedoeld, die wel naar de woorden van God wilden luisteren. Binnen die kring zou het woord van de Here worden bewaard.

**17** Ik zal wachten op Jahweh, die zijn gezicht verbergt voor het huis van Jakob. Op Hem zal ik hopen.

Voor het grootste deel van huis van Jakob, de Israëlieten (Gen.32:28), verborg de Here zich, maar zijn dienaren kunnen altijd op hem vertrouwen.

**18** Zie, ik en de kinderen die Jahweh mij heeft gegeven, zijn tekens en zinnebeelden in Israël (afkomstig) van Jahweh van de (hemelse) legers, die op de berg Zion woont.<sup>100</sup>

Jesaja (= Jahweh redt) en zijn kinderen: Sjûaar-Jasjoev (= Een rest zal terugkeren.) en Maher Sjalal Chasj Baz (= Haastig roof, spoedig buit), zijn alleen al door hun namen tekens van God in Israël (7:3, v.1,3).

**19** Wanneer ze tegen jullie zullen zeggen: “Raadpleegt de geesten van doden en waarzeggers die piepen en prevelen. Behoort een volk niet zijn (af)goden te raadplegen, de doden (te raadplegen) voor de levenden?”<sup>101</sup>

---

<sup>100</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

In het slot van dit vers laat de profeet Jesaja op een sarcastische manier zien, hoe dwaas de meeste Joden deden. Ze gingen aan dode mensen en nutteloze afgoden vragen, wat ze moesten doen.

Waarzeggerij was in Israël streng verboden (Lev.19:26,31, Deut.18:10,11,14). De Here zou die mensen uitroeien (Lev.20:6). Een waarzegger of waarzegster moest worden gestenigd (Deut.18:12,20).

**20** Voor wie niet spreekt in overeenstemming met het woord van het onderwijs (van God) en het getuigenis, zal er geen nieuwe dag aanbreken!

**21** Hij zal uitgeput en hongerig rondtrekken. Als hij honger lijdt, zal hij in woede uitbarsten, en zijn koning en zijn goden vervloeken. Hij zal de blik naar boven richten.

**22** Hij zal naar de aarde kijken. Zie, benauwdheid en duisternis, angstaanjagende donkerheid, verstoten in de duisternis.

In plaats van zijn toevlucht bij God te zoeken, zou men Hem en de koning vervloeken. Deze mensen zouden naar boven kijken en naar beneden, maar al die vervloekingen zouden en zullen geen uitkomst bieden. Zoiets maakt de ellende alleen maar groter. Zo zou het de hardnekkige en ongehoorzame Joden vergaan.

---

<sup>101</sup> Soms wordt deze regel als volgt vertaald: *Behoort een volk niet zijn God te raadplegen?*” De woorden *God* en *(af)goden* zijn allebei gebaseerd op het Hebreeuwse woord *Elohim*. In het Hebreeuws zijn beide vertalingen mogelijk, want in die taal wordt de drie-enige God bijna altijd in het meervoud weergegeven. Alleen de rest van de zin geeft hier de doorslag. In de vorm van een parallellisme wordt vaak in het Hebreeuws 2 keer ongeveer hetzelfde gezegd. Dat gebeurt ook in deze zin. Daarom is hier voor de vertaling van *Elohim* voor *(af)goden* gekozen.

## 6. De komst van de Messias.

Hoofdstuk 8:23-9:6

**23** Ja, er zal geen donkerheid zijn voor wie in benauwdheid is, zoals Hij in de eerste tijd minachting bracht over het land van Zebulon en over het land van Naftali. In de toekomst zal Hij eer brengen aan de weg van de zee over de Jordaan: het Galilea van de heidenvolken.

**1** Het volk dat in donkerheid wandelt, zal een groot licht zien. Over hen die wonen in een land van de schaduw van de dood, zal een licht schijnen.

**2** Uitbundig laat U hen juichen, U maakt zijn vreugde groot. Zij zullen zich voor U vreugden, als met de vreugde bij de oogst, zoals men juicht bij het verdelen van de buit,

**3** want het juk van hun last, de stang op hun schouders, de stok van zijn drijver, verbreekt U als op de dag van Midjan,

**4** want elke laars die dreunend stampt, en elke soldatenmantel gewenteld in bloed, zal worden verbrand als voedsel voor het vuur,

**5** want een Kind wordt ons geboren, een Zoon wordt ons gegeven, en de heerschappij zal op zijn schouder rusten, en men zal hem noemen Wonderbaarlijke Raadsman, Sterke God, Eeuwige Vader, Vrededorst.

**6** Aan de uitbreiding van deze regering en vrede op de troon van David zal geen einde komen, en over zijn koninkrijk, dat wordt gesticht en onderhouden door recht en gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid. De vurige ijver van Jahweh van de hemelse legers zal dit doen.

\*\*\*

**23** Ja, (of want) er zal geen donkerheid zijn voor wie in benauwdheid is, zoals Hij in de eerste tijd minachting bracht over het land van Zebulon en over het land van Naftali. In de toekomst zal Hij eer (of heerlijkheid) brengen aan de weg van de zee over(zijde) (of zijde/kant) de Jordaan: het Galilea (= het Gebied/de Streek)<sup>102</sup> van de (heiden)volken.

Tegenover het uitzichtloze lot van de ongehoorzame Israëlieten, stelde de profeet Jesaja in dit vers de prachtige toekomst van de dienaren van God.

Met *het land van Zebulon en Naftali* wordt het latere Galilea bedoeld. Hoogstwaarschijnlijk heeft er in die tijd een weg gelegen vanaf de Middellandse Zee naar het gebied aan de andere kant van de Jordaanrivier.

In Galilea woonden veel heidenen. Daarom werd het *Galilea* of *Gebied van de heidenen* genoemd.

Dit is hetzelfde gebied dat 732/731 voor Christus het allereerst door de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) werd veroverd. De meeste mensen werden toen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26). Juist in het gebied waar de duisternis het eerst begon, zou het licht van Gods genade het eerst doorbreken.

Deze profetie is letterlijk vervuld, doordat de Here Jezus in Galilea opgroeide, en vooral in het begin daar hoofdzakelijk zijn werk deed (Mat.4.13-16).

---

<sup>102</sup> Het woord *Galilea* is afkomstig van een Hebreeuws woord dat *draaien* of *opendraaien* betekent. Via de afgeleide betekenis van iets ronds zoals een *cirkel* of *kring* komt het dan uit bij de aanduiding van een *gebied* of *(land)streek*.

**1** Het volk dat in donkerheid wandelt, zal een groot licht zien. Over hen die wonen in een land van de schaduw van de dood, zal een licht schijnen.

Met het volk in donkerheid wordt de bevolking uit hetzelfde gebied bedoeld, dat in 732/731 voor Christus door Tiglatpileser III werd veroverd. Eeuwen later zou de gezalfde Jezus juist in dat gebied met zijn werk beginnen. Daar liet Hij zijn licht schijnen (Mat.4:16, Joh.1:4-9, 3:18,19, 8:12, 12:35,46).

**2** Uitbundig laat U hen juichen, U maakt zijn vreugde groot. Zij zullen zich voor U vreugden, als met de vreugde bij de oogst, zoals men juicht bij het verdelen van de buit,

**3** want het juk van hun last, de stang op hun schouders, de stok van zijn drijver, verbreekt U als op de dag van Midjan,

**4** want elke laars (of soldatenschoen) die dreunend stampet (of treedt/(ver)trapt), en (elke soldaten)mantel gewenteld in bloed, zal worden verbrand als voedsel voor het vuur,

**5** want een Kind wordt ons geboren, een Zoon wordt ons gegeven, en de heerschappij zal op zijn schouder rusten, en men zal hem noemen Wonderbaarlijke Raadsman, Sterke God, Eeuwige Vader, Vredevorst.

De dienaren van God, zouden heel blij zijn, want de overwinning van deze Koning zou de grootste overwinning in de geschiedenis zijn. Zelfs de grote overwinning op de Midjanieten zou daardoor worden overtroffen (Richt.7).

Sleutels werden gedragen door machthebbers (Jes.22:22, vgl. Mat.16:19, Op.3:7). In die tijd waren de sleutels vaak van hout. Mede daardoor waren die sleutels ook veel groter. Als iemand een sleutel meenam, dan werd die letterlijk op de schouder gelegd. Zo zou en zal de heerschappij op zijn schouder rusten.

De Here Jezus is de allerbeste raadgever. Hij is de sterke God, en de eeuwige Vader voor zijn kinderen. Hij zou de oorzaak van alle oorlogen en van al het kwaad overwinnen, en vrede brengen. Als de Vredevorst zal Hij voor eeuwig regeren.

**6** Aan de uitbreiding van deze regering en vrede op de troon van David zal geen einde komen, en over zijn koninkrijk, dat wordt gesticht en onderhouden door recht en gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid. De vurige ijver van Jahweh van de (hemelse) legers zal dit doen.<sup>103</sup>

Het rijk waarin de Here Jezus koning zou en zal zijn, breidt zich steeds verder uit, totdat het de hele wereld en de hele schepping zal vervullen. Het zal eveneens voor altijd en eeuwig bestaan (Dan.2:35,44). Hij is de koning die uit het nageslacht van David (1012 – 972) is geboren, en die dat koningshuis voor eeuwig zal laten voortduren, zoals de Here aan koning David had beloofd (2Sam.7:11,15,16, Luk.3:23-31).

Deze koning regeert niet zoals de kwaadaardige en slechte koning Achaz (732 – 727). Hij regeert zoals God de Vader dat wil.

Deze profetie is gedeeltelijk in vervulling gegaan. De gezalfde Jezus heeft door zijn lijden en zijn sterven aan het kruis, en door zijn opstanding uit het graf de zonde en de dood overwonnen (Hebr.7:27, 9:14,25-28, 10:10-14). Hij verbrak en verbreekt het vernietigingswerk van de satan (1Joh.3:8). Hij voer van de aarde naar de hemel (Luk.24:51, Hand.1:9,10), en Hij nam plaats naast God de Vader op de troon (Ps.110:1, Dan.7:13, Hand.2:34,35, 7:55,56, Hebr.8:1,

---

<sup>103</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”



12:2). Nu is Hij koning in de hemel, en bezit Hij al alle macht in de hemel en op de aarde (Dan.7:14, Mat.28:18).

In de toekomst zal de hemelse Vader (eerst) alle vijanden aan de Messias Jezus onderwerpen (Ps.110:1). Daarna zal de Here Jezus terugkeren, en op een nieuwe aarde voor eeuwig regeren (Op.21:1-7, 22:1-5).

De machtige God de Vader, die de Koning is van de hemelse legers, zal ervoor zorgen, dat dit zal gebeuren. Zijn almacht en vurige ijver vormen de beste garantie dat deze profetie helemaal in vervulling zal gaan.

## 7. God slaat Efraïm en Juda.

Hoofdstuk 9:7-10:4

**7** De Here heeft een woord gezonden in Jakob, en het is gevallen in Israël.

**8** Heel het volk zal het weten, Efraïm en de inwoners van Samaria die in hoogmoed en grootsheid van hart zeggen:

**9** “Bakstenen zijn gevallen, maar met gehouwen stenen zullen wij weer bouwen. Wilde vijgenbomen zijn geveld, maar ceders zullen wij daarvoor in de plaats zetten.”

**10** Jahweh zal tegenstanders afkomstig van Resin tegen hem opstellen, en Hij zal zijn vijanden ophitsen:

**11** Aram vanuit het oosten, en de Filistijnen vanuit het westen. Zij zullen Israël met heel hun mond verslinden. Bij dit alles bedaat zijn boosheid niet, en blijft zijn hand tegen hen uitgestrekt.

**12** Het volk bekeert zich niet tot Hem die het slaat, en Jahweh van de hemelse legers zoeken zij niet.

**13** Jahweh zal op één dag van Israël kop en staart, palmtak en riet afsnijden.

De kop en palmtak zijn hoog en aanzienlijk, de staart en het riet zijn laag en onaanzienlijk.

**14** De oudste en aanzienlijke zijn de kop, en de profeet die leugen onderwijst is de staart.

**15** De leiders van dit volk zijn misleiders, en wie zich laten leiden, raken verward.

**16** Daarom zal Jahweh de jonge mannen niet sparen, en zal Hij zich niet over de wezen en weduwen ontfermen, want zij zijn allemaal slecht, en doen het kwade. Elke mond spreekt dwaasheid. Bij dit alles bedaat zijn boosheid niet, en blijft zijn hand tegen hen uitgestrekt.

**17** Ja, slechtheid brandt als een vuur dat dorens en distels verteert. Het zal de dichte takken van het woud aansteken, en zij zullen in rookwolken opgaan.

**18** Door de woede van Jahweh van de hemelse legers wordt het land verbrand. Het volk zal voedsel worden voor het vuur. Een man zal zijn broer niet sparen.

**19** Men zal naar rechts bijten, en honger lijden. Men zal naar links eten, en niet verzadigd worden. Iedereen zal het vlees van zijn eigen arm eten:

**20** Manasse van Efraïm, en Efraïm van Manasse. Zij samen zullen zich keren tegen Juda. Bij dit alles bedaat zijn boosheid niet, en blijft zijn hand tegen hen uitgestrekt.

**1** Wee hun die onrechtvaardige wetten uitvaardigen, en de schrijvers die onderdrukking voorschrijven,

**2** om de armen weg te dringen van het recht, en de ellendigen van mijn volk het recht te beroven, zodat de weduwen hun buit worden, en zij de wezen zullen uitplunderen.

**3** Wat zullen jullie doen op de dag van de afrekening en de verwoesting die van ver zal komen? Naar wie zullen jullie vluchten om hulp, en waar zullen jullie je luister laten?

**4** Niets blijft over dan zich onder de gevangenen te bukken, en onder de gedoden zullen zij vallen. Bij dit alles bedaat zijn boosheid niet, en blijft zijn hand tegen hen uitgestrekt.

\*\*\*

Dit gedeelte is ouder dan het vorige. Het gaat over het Tienstammenrijk Israël, dat dus nog bestond (v.8), evenals Resin (754 – 732) de koning van Aram (v.10). Deze profetie is dus afkomstig uit de tijd voor de oorlog met Aram en het Tienstammenrijk Israël tegen het Tweestammenrijk Juda (732 v.Chr.). Waarschijnlijk stamt dit gedeelte uit dezelfde tijd als de hoofdstukken 2-5: uit de tijd van koning Uzzia (785 – 733) in of het begin van de regering van Jotam (733 – 732).

De verzen van dit gedeelte zijn verdeeld in 4 onderdelen. Elk onderdeel wordt weer afgesloten met een refrein.

Onderdeel 1 (9:7-11)

**7** De Here heeft een woord gezonden in Jakob, en het is gevallen in Israël.

Jakob werd later door de Here Israël genoemd (Gen.32:28).

**8** Heel het volk zal het weten, Efraïm (= Tienstammenrijk Israël) en de inwoners van Samaria die in hoogmoed en grootsheid van hart zeggen: <sup>104</sup>

**9** “Bakstenen zijn gevallen, maar met gehouwen stenen zullen wij (weer) bouwen. Wilde vijgenbomen zijn geveld, maar ceders zullen wij daarvoor in de plaats zetten.”

Het eerste verwijt, dat de meeste inwoners van het Tienstammenrijk Israël trof was de hoogmoed. Ze vertrouwden niet op God, maar op hun eigen kracht.

In de tijd van de koningen David (1012 – 972) en Salomo (972 – 932) werden alleen tempels en paleizen van steen gemaakt (1Kon.7:9-12). Toen de profeet Jesaja leefde gebruikten eveneens de rijken mensen dit materiaal om hun duurzame huizen te bouwen (Am.5:11).

Een cederboom was veel duurder dan een eenvoudige vijgenboom (1Kon.6 en 7:1-12).

In het Tienstammenrijk Israël waren stenen huizen verwoest, en vijgenbomen geveld. Door oorlog en strijd was het land dus economisch achterop geraakt.

Zolang koning Jerobeam II (783 – 748) in het Tienstammenrijk regeerde, ging het echter politiek en economisch voor de wind. Toen aan zijn langdurige regering een einde kwam, veranderde de situatie.

De veroveringen van de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) ten noorden van het Tienstammenrijk Israël vormden een steeds grotere bedreiging. Ook de politieke situatie in het Tienstammenrijk werd instabiel. Na de dood van koning Jerobeam II (783 – 748) volgde zijn zoon Zacharia (748 – 747) hem op (2Kon.14:29). Hij regeerde maar 6 maanden, en werd door de rebel Sjaloom vermoord (2Kon.15:8-10). Sjaloom (747) regeerde slechts één maand, en werd zelf weer vermoord door Menachem (747 – 736) (2Kon.15:13,14). Menachem werd niet meteen door iedereen als koning erkend, en hij wist in een burgeroorlog slechts met veel wreed geweld zijn troon veilig te stellen (2Kon.15:16).

De economische bloei en welvaart gingen eveneens sterk achteruit. Koning Menachem moest aan het einde van zijn regering in koning Tiglatpileser III (Pul) zijn meerdere erkennen. Hij werd slechts een vazalkoning van de Assyrische heerser, en moest heel veel belasting aan hem afdragen (2Kon.15:19,20). Menachem werd opgevolgd door zijn zoon Pekachja (736 – 734)

---

<sup>104</sup> Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25). Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur regelmatig veel voor.

(2Kon.15:22). Nadat hij bijna 2 jaren had geregeerd, werd hij weer door de kwaadaardige Pekach (734 – 732) vermoord (2Kon.15:23,25).

Door al die burgeroorlogen, die aanslagen op de troon en de Assyrische belastingen had het Tienstammenrijk Israël behoorlijk geleden.

**10** Jahweh zal tegenstanders (afkomstig) van Resin tegen hem opstellen, en Hij zal zijn vijanden ophitsen:

In dit gedeelte gaat het over het Tweestammenrijk Juda.<sup>105</sup> Tegen koning Achaz (732 – 727) van het Tweestammenrijk zou de Here de tegenstanders uit Aram opstellen.

**11** Aram vanuit het oosten, en de Filistijnen vanuit het westen. Zij zullen Israël met heel (hun) mond verslinden.<sup>106</sup> Bij dit alles bedaat zijn boosheid niet, en blijft zijn hand (tegen hen) uitgestrekt (Vgl. Jes.5:25<sup>b</sup>; dat in dezelfde tijd is ontstaan.).

Deze profetie is enkele jaren later al in vervulling gegaan. Het gaat hier over de tijd van de slechte koning Achaz (732 – 727), waarin het land door oorlogen met verschillende volken werd verwoest. De legers van koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van het Tienstammenrijk Israël vielen samen het Tweestammenrijk Juda aan (2Kon.16:5,6, 2Kron.28:5-8, Jes.7:1-16). Na de oorlog tegen Aram en het Tienstammenrijk Israël, brachten ook de Edomieten, Filistijnen en Assyriërs met hun legers het Tweestammenrijk Juda zware slagen toe (2Kron.28:17-21). De Arameeërs en Assyriërs woonden in het noordoosten van het Tweestammenrijk Juda, en de Edomieten en Filistijnen in het zuiden en zuidwesten.

Ondanks al deze slagen van God zou de hand van de Here zijn volk blijven straffen, omdat het overgrote deel zich maar niet wilde bekeren.

Onderdeel 2 (9:12-16)

**12** Het volk bekeert zich niet tot Hem die het slaat, en Jahweh van de (hemelse) legers zoeken zij niet.

**13** Jahweh zal op één dag van Israël kop en staart, palmtak en riet afsnijden.

De kop en palmtak zijn hoog en aanzienlijk, de staart en het riet zijn laag en onaanzienlijk.

**14** De oud(st)e en aanzienlijke zijn de kop, en de profeet die leugen onderwijst is de staart.

De valse profeten worden hier terecht als zeer onaanzienlijk aangeduid.

**15** De leiders van dit volk zijn misleiders, en wie zich laten leiden, raken verward.

**16** Daarom zal Jahweh de jonge mannen niet sparen, en zal Hij zich niet over de wezen en weduwen ontfermen, want zij zijn allemaal slecht, en doen het kwade. Elke mond spreekt dwaasheid. Bij dit alles bedaat zijn boosheid niet, en blijft zijn hand (tegen hen) uitgestrekt.

Onderdeel 3 (9:17-20)

**17** Ja, slechtheid brandt als een vuur dat dorens en distels verteert. Het zal de dichte takken van het woud aansteken, en zij zullen in rookwolken opgaan.

Zonde wordt vaak door zonde gestraft (Jak.1:15). Ook woekert de slechtheid vaak voort. Het

---

<sup>105</sup> Het kan hier niet gaan over het Tienstammenrijk Israël, want dat is nog nooit door de Filistijnen aangevallen, die ten zuidwesten van het Tweestammenrijk Juda woonden.

<sup>106</sup> Omdat het Tienstammenrijk Israël nauwelijks door de Filistijnen aangevallen kon worden, en dat ook nooit is gebeurd, moet met het woord *Israël* hier het Tweestammenrijk Juda zijn bedoeld.

begint bij kwaadwillende individuen laag bij de grond als dorens en distels. Ten slotte wordt het woud als geheel erdoor aangestoken.

**18** Door de woede van Jahweh van de (hemelse) legers wordt het land verbrand. Het volk zal voedsel worden voor het vuur. Een man zal zijn broer niet sparen.

**19** Men zal naar rechts bijten, en honger lijden. Men zal naar links eten, en niet verzadigd worden. Iedereen zal het vlees van zijn (eigen) arm (= verwanten) eten:

**20** Manasse van Efraïm, en Efraïm van Manasse. Zij samen (zullen zich keren) tegen Juda. Bij dit alles bedaat zijn boosheid niet, en blijft zijn hand (tegen hen) uitgestrekt.

Koning Menachem (747 – 736) kreeg tijdens de burgeroorlog in het Tienstammenrijk Israël steun vanuit het gebied ten zuiden van de plaats Tirsa (2Kon.15:16). In dat gebied woonde de stam Efraïm. Menachem werd opgevolgd door zijn zoon Pekachja (736 – 734) (2Kon.15:22). Nadat hij bijna 2 jaren had geregeerd, werd hij weer door Pekach (734 – 732) met hulp van 50 mannen uit Gilead vermoord (2Kon.15:23,25). In Gilead woonde de helft van de stam Manasse. De strijd om de troon leidde tot tegenstellingen in het Tienstammenrijk Israël. Hierbij schetste de profeet Jesaja de tijd waarin hij leefde.

Deze onderlinge strijd in het Tienstammenrijk Israël zou doorgaan. Koning Pekach werd bij een staatsgreep weer door Hosea vermoord (2Kon.15:30).

Jesaja voorspelde hier de strijd van het Tienstammenrijk Israël tegen het Tweestammenrijk Juda. In 732 vielen de legers van koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van het Tienstammenrijk Israël samen het Tweestammenrijk Juda aan (2Kon.16:5,6, 2Kron.28:5-8, Jes.7:1-16). Het Judese leger werd door koning Pekach van Israël verpletterend verslagen (2Kon.28:6-8).

Ondanks al deze slagen van God zou de hand van de Here zijn volk blijven straffen, omdat het overgrote deel zich maar niet wilde bekeren.

Onderdeel 4 (10:1-4)

**1** Wee hun die onrechtvaardige wetten uitvaardigen, en de schrijvers die onderdrukking voorschrijven,

**2** om de armen weg te dringen van het recht, en de ellendigen van mijn volk het recht te beroven, zodat de weduwen hun buit worden, en zij de wezen zullen uitplunderen.

Dit gedeelte gaat de corrupte rechtspraak, waarbij de armere mensen altijd het onderspit moesten delven (Jes.1:17,23, 3:14,15, 5:7,23, Jer.8:8, Mi.2:2, 7:3).

**3** Wat zullen jullie doen op de dag van de afrekening en de verwoesting die van ver zal komen? Naar wie zullen jullie vluchten om hulp, en waar zullen jullie je luister laten?

Met het volk dat van ver zou komen, wordt het Assyrische volk bedoeld (Jes.5:26).

**4** Niets blijft over dan zich onder de gevangenen te bukken, en onder de gedoden zullen zij vallen. Bij dit alles bedaat zijn boosheid niet, en blijft zijn hand (tegen hen) uitgestrekt.

Alle 12 stammen zouden de straf van God door het optreden van de Assyriërs ervaren (v.5). In 732/731 voor Christus veroverde de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) het een gedeelte van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali en hoogstwaarschijnlijk ook Zebulon werden naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26).

In 725 trokken de legers van de Assyrische koning het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en voerden die in ballingschap naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren

veroverde de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) in 722 de hoofdstad Samaria. De rest van het Tienstammenrijk werd toen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6).

Daarna trok koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvolken van het Tweestammenrijk Juda, en veroverde bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk naar Assyrië. In 701 voor Christus stond de Assyrische koning met zijn legers voor de poorten van Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 Jeruzalem. Hij nam koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:1-16).

Ondanks al deze slagen van God zou de hand van de Here zijn volk blijven straffen, omdat men zich maar niet wilde bekeren. In 605 en 597 had koning Nebukadnezar II (604 – 562) het Tweestammenrijk al veroverd. Daarna kwamen de Joden opnieuw in opstand tegen de Babylonische koning, maar ze bekeerden zich niet tot God. In 586 veroverde Nebukadnezar II het Tweestammenrijk, en voerde het overgrote deel van het volk in ballingschap naar Babel (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21).

Toen het volk na de ballingschap opnieuw de Here verliet, werd het onderdrukt, en kwam het ten slotte onder het Romeinse juk. Toch bleef Gods hand tegen hen uitgestrekt. Omdat het overgrote deel van de Joden zich niet bekeerde, werd heel Israël uiteindelijk onder de volken verstrooid.

## 8. Wee Assyrië.

Hoofdstuk 10:5-19

- 5** “Wee Assyrië, de roede van mijn boosheid, en de stok van mijn woede is in hun hand.”
- 6** “Naar een kwaadaardig volk zal Ik hem sturen, en tegen de natie waarop Ik woedend ben, zal Ik hem gebieden om roofgoed te roven en buit te halen, en om ze te vertrappen als het slijk van de straten.”
- 7** “Zelf bedoelt hij het niet zo, en zijn hart denkt hij niet zo. In zijn hart was hij erop uit om te verdelgen, en talloze volken uit te roeien,
- 8** want hij zegt: “Zijn mijn vorsten niet allemaal koningen?”
- 9** “Is het niet Kalno vergaan als Karchemis, Hamat als Arpad, Samaria als Damascus?”
- 10** “Als mijn hand de koninkrijken van de afgoden wist te vinden, hoewel hun gesneden beelden die van Jeruzalem en Samaria overtroffen,
- 11** zou ik dan niet met Jeruzalem en zijn beelden doen, zoals ik met Samaria en zijn afgoden gedaan heb?”
- 12** Wanneer de Here heel zijn werk op de berg Zion en in Jeruzalem heeft voltooid, zal Ik het hoogmoedige hart van de koning van Assyrië en de trotse blik in zijn ogen vergelden,
- 13** omdat hij zei: “Door de kracht van mijn hand heb ik het gedaan, en door mijn wijsheid, want ik ben verstandig. Ik heb de grenzen tussen de volken weggenomen, hun voorraden geplunderd, en als een machtige hen die op de troon zitten neergehaald.”
- 14** “Ja, mijn hand vond de rijkdom van de volken als een vogelnest, en zoals men verlaten eieren bijeenraapt, raapte ik de hele aarde bijeen. Niemand verroerde een vleugel, of deed de snavel open om te piepen.”
- 15** Zal een bijl zich beroemen tegen hem die ermee hakt? Zal een zaag pochen tegen hem die haar hanteert? Alsof een stok met iemand die hem omhoog heft, zwaait. Alsof een staf iemand die geen hout is, omhoog heft.
- 16** Daarom zal de Here, Jahweh van de hemelse legers, een uittering in zijn vet sturen, en onder zijn macht zal het gloeien als een gloeiend vuur.
- 17** Het Licht van Israël zal tot een vuur worden, en zijn Heilige een vlam. Die zal op één dag zijn distels en dorens verbranden en verteren.
- 18** De pracht van zijn wouden en van zijn vruchtbare velden zal Hij volledig vernietigen. Het zal zijn als een wegwijnende zieke.
- 19** De rest van de bomen van zijn woud zal te tellen zijn, een jongen zal ze kunnen opschrijven.

\*\*\*

De rest van dit hoofdstuk en de hoofdstukken 11 en 12 zijn afkomstig uit een latere tijd dan het vorige gedeelte. De hoofdsteden Samaria van het Tienstammenrijk Israël en Damascus van Aram zijn al veroverd (v.9,11). Damascus viel rond 731 in handen van de Assyriërs, en in 722 voor Christus onderging Samaria hetzelfde lot. Waarschijnlijk zijn deze profetieën in de tijd van de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) ontstaan, want de opschepperige toon die onder zijn opvolger Sanherib (705 – 681) tegen het belegerde Jeruzalem en koning Hizkia (727 – 697) werd aangeslagen, wordt in dit gedeelte voorspeld (v.8-11).

Het gaat hier over Gods oordeel over het trotse Assyrië, dat zijn volk niet alleen wilde straf-

fen, maar ook wilde vernietigen. Daarom zou de Here het volk Israël bevrijden, en het Assyrische rijk vernietigen.

5 “Wee Assyrië, de roede van mijn boosheid, en de stok van mijn woede is in hun hand.”

6 “Naar een kwaadaardig volk zal Ik hem sturen, en tegen de natie waarop Ik woedend ben, zal Ik hem gebieden om roofgoed te roven en buit te halen, en om ze te vertrappen als het slijk van de straten.”

God wilde niet alleen het Tienstammenrijk Israël, maar eveneens het Tweestammenrijk Juda straffen door middel van de onderdrukkende macht van Assyrië.

7 “Zelf bedoelt hij het niet zo, en zijn hart denkt hij niet zo. In zijn hart was hij erop uit om te verdelgen, en talloze volken uit te roeien,

8 want hij zegt: “Zijn mijn vorsten niet allemaal koningen?”

Soms waren die vorsten eerst koning, voordat hun gebieden door Assyrië werden veroverd. Na de verovering van die gebieden werden ze vazalkoningen van Assyrië (2Kon.25:28).

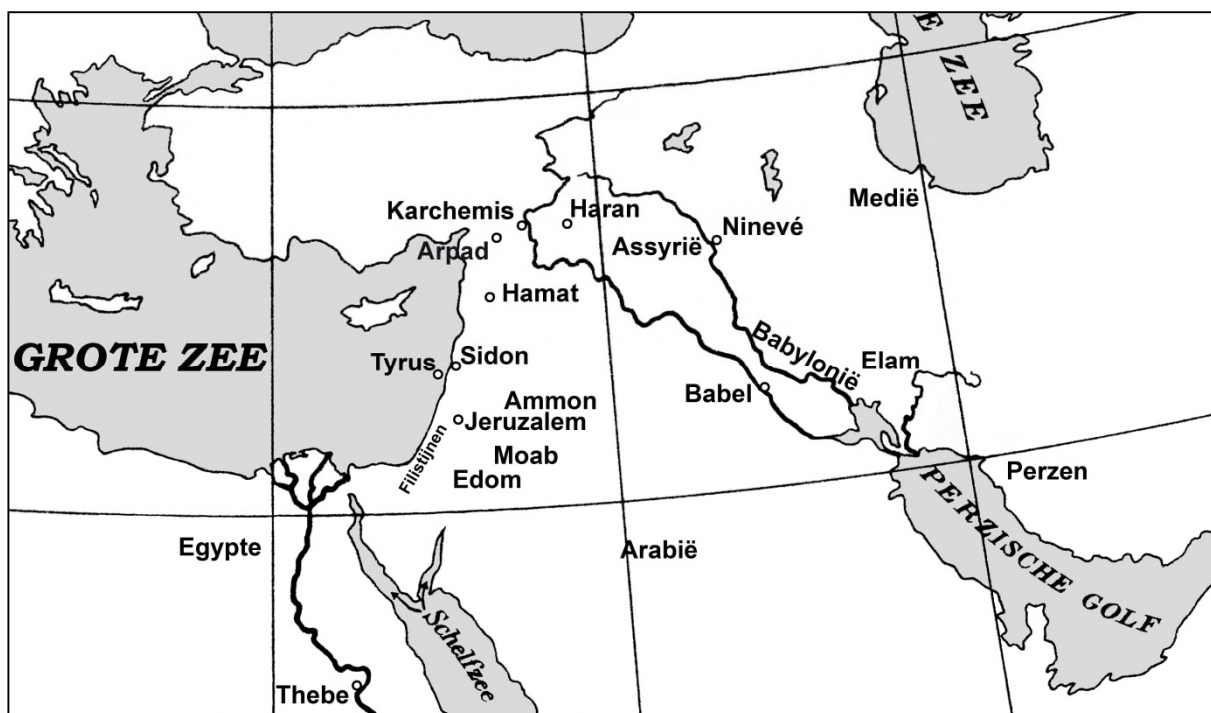
9 “Is (het) niet Kalno (vergaan) als Karchemis, Hamat als Arpad, Samaria als Damascus (vgl. 2Kon.18:33-35, Jes.36:18-20)?”

Kalno komt in de Assyrische schattingslijsten voor als Kullania. Het lag ten westen van de bovenloop van de Eufraat in het noordoosten van Syrië. Later is het door Assyrië veroverd.

Karchemis bevond zich op de plaats van de huidige stad Jerablus aan rivier de Eufraat. Vroeger woonden daar Hetieten. De Assyrische koning Sargon II (722 – 705) heeft deze plaats in 717 voor Christus veroverd.

De plaats Hamat lag aan de oostkant van de rivier Orontes ten noorden van het Tienstammenrijk Israël. Er woonde van oorsprong een Kanaänitische bevolking (Gen.10:18). Rond 721 voor Christus kwam de stad in Assyrische handen.

Op de plaats van het huidige Tell Rifat in Noord-Syrië lag de Aramese plaats Arpad. Na een opstand heroverde Sargon II deze stad in 720 voor Christus.





Damascus was de hoofdstad van Aram. Het is nog steeds de hoofdstad van het huidige Syrië.

Samaria, de hoofdstad van het Tienstammenrijk Israël is in 722 door Sargon II (722 – 705) veroverd.

Opvallend is, dat Kalno en Karchemis het verst van Jeruzalem aflagen, en dat Samaria het dichtst bij de hoofdstad van de Joden lag. Steeds worden hier plaatsen genoemd, die iedere keer dichterbij de stad Jeruzalem lagen. Zo leek het, alsof het gevaar op de hoofdstad afkwam.

**10** “Als mijn hand de koninkrijken van de afgoden wist te vinden, hoewel hun gesneden beelden (die) van Jeruzalem en Samaria overtroffen,

**11** zou ik dan niet met Jeruzalem en zijn beelden doen, zoals ik met Samaria en zijn afgoden gedaan heb?”

Een overwinning op een stad of volk, zag men in de tijd ook als een overwinning op de afgoden van die stad of het betreffende volk. Die goden waren immers niet in staat gebleken om hun dienaren te beschermen.

De gesneden beelden die de afgoden vertegenwoordigden, zouden beter en dus sterker zijn dan de Here. Daarmee werd de God van Israël gelasterd en bespot. Op die manier heeft de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) inderdaad via de rabsaké<sup>107</sup> en gezanten minachtend over de Here laten spreken (2Kon.18:33-35, 19:10-13, Jes.36:18-20, 37:11-13).

In 725 trokken de legers van de Assyrische koning het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en deporteerden die naar hun land. Na een belegering van 3 jaren veroverde koning Sargon II (722 – 705) in 722 de hoofdstad Samaria. De rest van het Tienstammenrijk werd toen eveneens naar Assyrië weggevoerd (2Kon.17:5,6).

Daarna ging de bovenstaande profetie van Jesaja in vervulling. In 701 voor Christus trok koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvolken van het Tweestammenrijk Juda, en veroverde bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk naar Assyrië. Uiteindelijk stond de koning met zijn legers voor de poorten van Jeruzalem, en hij liet koning Hizkia (727 – 697) en de Here God op een uitdagende manier beledigen en bespotten (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13). Die trotse beledigingen van de Assyrische koning kon God natuurlijk niet over zijn kant laten gaan.

**12** Wanneer de Here heel zijn werk op de berg Zion en in Jeruzalem heeft voltooid, zal Ik het hoogmoedige hart van de koning van Assyrië en de trotse blik in zijn ogen vergelden,

**13** omdat hij zei: “Door de kracht van mijn hand heb ik (het) gedaan, en door mijn wijsheid, want ik ben verstandig. Ik heb de grenzen tussen de volken weggenomen, hun voorraden geplunderd, en als een machtige hen die (op de troon) zitten neergehaald.”

**14** “Ja, mijn hand vond de rijkdom van de volken als een vogelnest, en zoals men verlaten eieren bijeenraapt, raapte ik de hele aarde bijeen. Niemand verroerde een vleugel, of deed de snavel open om te piepen.”

Het bezit van de volken wordt vergeleken met de eieren in een vogelnest. Een vogelnest dat verlaten is, wordt ook niet verdedigd.

De gewetenloze Assyrische koning ging er prat op, dat hij de bezittingen van veel volken

---

<sup>107</sup> Mogelijk is met het woord *rabsaké* het hoofd van de voedselvoorziening bedoeld, ofwel de Assyrische minister van landbouw.

roofde, zoals iemand een verlaten vogelnest leeghaalt, waarbij de weerstand en tegenstand afwezig is.

**15** Zal een bijl zich beroemen tegen hem die ermee hakt? Zal een zaag pochen tegen hem die haar hanteert? Alsof een stok met iemand die hem omhoog heft, zwaait. Alsof een staf iemand die geen hout is, omhoog heft.

God hanteerde Assyrië als een bijl, zaag, stok of staf om het ongehoorzame volk Israël te straffen (v.5).

**16** Daarom zal de Here, Jahweh van de (hemelse) legers,<sup>108</sup> een (uit)tering in zijn vet sturen, en onder zijn macht zal het gloeien als een gloeiend vuur.

**17** Het Licht van Israël zal tot een vuur worden, en zijn Heilige een vlam. Die zal op één dag zijn distels en dorens verbranden en verteren.

De kracht van het machtige Assyrië zou verdwijnen. Het Licht van Israël zou tot een vuur worden (vgl. Deut.9:3). In het oude verbond was God het Licht van Israël. Later noemde de gezalfde Jezus in de tijd van het nieuwe verbond (= Nieuwe Testament) zichzelf het Licht van de wereld (Joh.8:12, 9:5, 1Joh.1:5). De heilige God zou zelf het leger van Assyrië vernietigen. Hij zou beginnen bij de distels en de dorens: de laaggeplaatste gewone soldaten.

In 701 voor Christus nam Koning Sanherib (705 – 681) op de hoofdstad Jeruzalem na alle steden van het Tweestammenrijk Juda in. Zijn legers stonden klaar om deze laatste stad te veroveren, maar de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) verloor Jeruzalem,<sup>109</sup> en doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>110</sup> De Assyrische koning Sanherib kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren. Daar werd hij jaren later door 2 van zijn zonen doodgeslagen (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23).

**18** De pracht van zijn wouden en van zijn vruchtbare velden zal Hij volledig vernietigen. Het zal zijn als een wegwijnende zieke.

Het hele Assyrische rijk zou ten slotte verdwijnen. Het zou letterlijk wegwijnen. Sinds 640 kregen de Assyriërs last van de oprukkende Scythen. Na de dood van de sterke en krachtdadige koning Assurbanipal (669 – 627) brokkelde de Assyrische macht onder zijn zwakke opvolgers Assuretililani (627 – 623) en Sinsarishun (623 – 612) snel verder af.

Ook door de toenemende macht van het Babylonische rijk van Nabopolassar (625 – 605) en het Medische rijk van Cyaxares I (625 – 585) werd Assyrië ernstig bedreigd. In 614 werd de belangrijke stad Assur door de vijandelijke legers veroverd. Na een beleg van enkele weken werd de grote hoofdstad Ninevé in 612 voor Christus door koning Cyaxares I en koning Nabopolassar met hulp van de Scythen ingenomen en verwoest. Van de Assyrische macht bleef na de val van de hoofdstad Ninevé weinig meer over.

Na de val van Ninevé kon de Assyrische koning Assurballit II (612 – 608) met steun van Egypte in de stad Haran nog enkele jaren standhouden, maar in 609 werd met hulp van de

---

<sup>108</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: "Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd."

<sup>109</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

<sup>110</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 141.

Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 1:5.

Scythen deze nieuwe hoofdstad door Nabopolassar ingenomen. Dat betekende vrijwel het einde van het Assyrische rijk.<sup>111</sup>

**19** De rest van de bomen van zijn woud zal te tellen zijn, een jongen zal ze (kunnen) opschrijven.

Van de hooggeplaatste personen in Assyrië zouden er maar heel weinig overblijven.

---

<sup>111</sup> Zie over de ondergang van Assyrië ook Turennot T. van, Nahum, trooster, Grijskerk, 2018.

9. Een rest wordt gered.

Hoofdstuk 10:20-27

**20** Op die dag zal de rest van Israël en wat van het huis van Jakob ontkomen is, niet langer steunen op hem die het sloeg. In oprechtheid zal het steunen op Jahweh, de Heilige van Israël.

**21** Een rest zal zich bekeren, de rest van Jakob tot de sterke God.

**22** Ja, al is je volk Israël als het zand van de zee, een rest daarvan zal zich bekeren. Het einde dat overvloed van gerechtigheid, is vastbesloten.

**23** Het einde dat vastbesloten is, zal de Heer Jahweh van de hemelse legers, in het midden van de hele aarde uitvoeren.

**24** Daarom, dit zegt de Heer Jahweh van de hemelse legers: “Wees niet bang mijn volk dat in Zion woont, voor Assyrië, als het jou met de stok slaat, en zijn staf tegen je opheft, zoals Egypte deed,

**25** want nog een korte tijd, dan zal de boosheid voorbij zijn, en zal mijn woede hen vernietigen.”

**26** Jahweh van de hemelse legers zal de gesel over hem zwaaien. Zoals Midjan is geslagen bij de rots Oreb, zal Hij zijn staf opheffen over de zee, zoals in Egypte.

**27** Op die dag zal zijn last van jouw schouder worden weggenomen, en zijn juk van jouw hals. Het juk zal worden vernietigd.

\*\*\*

**20** Op die dag zal de rest van Israël en wat van het huis van Jakob ontkomen is, niet langer steunen op hem die het sloeg. In oprechtheid zal het steunen op Jahweh, de Heilige van Israël.

De Israëlieten die de straf van God zouden overleven, zullen niet meer vertrouwen op Assyrië of op andere volken. Koning Achaz (732 – 727) vond de hulp van Assyrië veel belangrijker dan de ondersteuning van de Here, maar de overgebleven Israëlieten zullen in de toekomst op God vertrouwen.

**21** Een rest zal zich bekeren, de rest van Jakob tot de sterke God.<sup>112</sup>

**22** Ja, al is je volk Israël als het zand van de zee, een rest daarvan zal zich bekeren. Het einde dat overvloed van gerechtigheid, is vastbesloten.

Het grootste deel van het talrijke volk Israël zou omkomen. Slechts een klein deel daarvan zal zich bekeren.

**23** Het einde dat vastbesloten is, zal de Heer Jahweh van de (hemelse) legers, in het midden van de hele aarde uitvoeren.

**24** Daarom, dit zegt de Heer Jahweh van de (hemelse) legers: “Wees niet bang mijn volk

---

<sup>112</sup> Dit vers wordt door sommige uitleggers vertaald als: *Een rest zal terugkeren, de rest van Jakob tot de sterke God*. Oppervlakkig gezien, zijn vanuit het Hebreeuws beide vertalingen mogelijk, maar in de context waarin het betreffende woord staat, is het niet juist. In de rest van het vers wordt namelijk gesproken over terugkeren tot de Here, en dat is nu eenmaal *bekeren*. Ook het vorige vers duidt op een bekering. Bovendien is in de Hebreeuwse taal het de gewoonte, dat iets vaak 2 keer met verschillende woorden wordt gezegd. Dat gebeurt eveneens in dit vers. Vanwege dit taalkenmerk van het Hebreeuws is de vertaling *terugkeren* dus eigenlijk onmogelijk.

dat in Zion woont,<sup>113</sup> voor Assyrië, als het jou met de stok slaat, en zijn staf tegen je opheft, zoals Egypte deed,

**25** want nog een korte tijd, dan zal de boosheid voorbij zijn, en zal mijn woede hen vernietigen.”

Evenals verscheidene koningen van Assyrië wilde ook een farao uit Egypte de Israëlieten uitroeien. Hij liet de mannen heel veel zwaar werk doen (Ex.1:8-14). Toen dat niet voldoende hielp, moesten alle pasgeboren jongetjes worden gedood, of in de rivier de Nijl worden gooid (Ex.1:15-22).

**26** Jahweh van de (hemelse) legers zal de gesel over hem zwaaien. Zoals Midjan is geslagen bij de rots Oreb, zal Hij zijn staf opheffen over de zee, zoals in Egypte.

De Midjanieten die het volk Israël jarenlang onderdrukten en beroofden, werden met hulp van God door de richter Gideon verpletterend verslagen (vgl. Jes.9:3). Oreb was één van de koningen van de Midjanieten. Hij werd gedood bij een rots die hier naar die koning is vernoemd (Richt.7:25).

Toen de Here de Israëlieten uit Egypte leidde, werden ze door het leger van de farao achtervolgd. God legde de Schelfzee gedeeltelijk droog, en maakte daarin een pad, zodat de Israëlieten naar de overkant konden lopen. De Egyptenaren gingen ze op dat pad achterna. Op het moment dat de Israëlieten de overkant hadden bereikt, strekte hun leider Mozes zijn staf uit over de Schelfzee. Onmiddellijk verdween het droge pad, en de Egyptenaren verdronken in de zee (Ex.14:9-30).

God heeft zijn volk van de Egyptenaren en Midjanieten verlost. Zo zou Hij de Israëlieten ook bevrijden van de wrede Assyriërs.

**27** In (= Op) die dag zal zijn last van(op) jouw schouder worden weggenomen, en zijn juk van(op) jouw hals (of nek). Het juk zal worden vernietigd (of gebroken) [( van(wege) vet(heid) (of (olijf)olie) )].<sup>114</sup>

---

<sup>113</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

<sup>114</sup> De Hebreeuwse tekst (overgeleverd door de Masoreten) (, de Vulgaat) en de Dode Zeerollen zijn hier niet in orde. Het juk zou van(wege) vet(heid) (of (olijf)olie) worden vernietigd. In de Griekse handschriften wordt in het slot van dit vers over *zijn angst voor jou* gesproken. Welke tekst het hier precies moet zijn, is niet met zekerheid te zeggen. De bedoeling van dit vers is echter wel duidelijk.

10. Tot hiertoe en niet verder.

Hoofdstuk 10:28-34

**28** Hij komt naar Ajat. Hij trekt door Migron. In Michmas bewaart hij zijn bagage.

**29** Zij trekken de bergpas door: "Geba is ons nachtkwartier". Rama siddert. Gibeä van Saul vlucht.

**30** Laat je stem horen, dochter van Gallim! Let op, Laïs! Arm Anatot!

**31** Madmena trekt zich terug. De inwoners van Gebim brengen zich in veiligheid.

**32** Vandaag nog zal hij in Nob staan. Hij zal zwaaien met zijn hand naar de berg van de dochter van Zion, de heuvel van Jeruzalem.

**33** Zie, de Heer Jahweh van de hemelse legers zal met veel geweld de bladerkroon afhakken, de rijzige stammen zullen worden omgehakt, en de hoge bomen neergehaald.

**34** Het struikgewas van het woud zal Hij neerslaan met het ijzer, en de Libanon zal vallen door een Machtige.

\*\*\*

**28** Hij komt naar Ajat. Hij trekt door Migron. In Michmas bewaart hij zijn bagage.

In deze verzen krijgen we een beschrijving over hoe het Assyrische leger vanuit het noorden naar de hoofdstad Jeruzalem zou trekken. De plaatsen die genoemd worden liggen, voor zover ze bekend zijn, steeds dichterbij de hoofdstad Jeruzalem.

Ajat is waarschijnlijk dezelfde plaats als Ai (Neh.11:31). Deze plaats lag vlak bij Betel ten noorden van Jeruzalem.

Migron lag ongeveer 1 kilometer ten zuidwesten van Michmas.

Twaalf kilometer ten noorden van de stad Jeruzalem lag Michmas in het gebied van de stam Benjamin. Geba lag iets verder naar het zuiden (1Sam.13:2,3). Daar zouden ze overnachten.

**29** Zij trekken de bergpas door: "Geba is ons nachtkwartier". Rama siddert. Gibeä van Saul vlucht.

Er waren meer plaatsen die Rama heetten. Hier wordt hoogstwaarschijnlijk de plaats Rama bedoeld uit het gebied van de stam Benjamin, dat 8 kilometer ten noorden van Jeruzalem lag.

Iets verder naar het zuiden lag de plaats Gibeä. Daar woonde koning Saul (1033 – 1012).

De paniek zou toeslaan. De inwoners van Rama zouden sidderen, die van de plaats Gibeä op de vlucht slaan.

**30** Laat je stem horen, dochter van Gallim! Let op, Laïs! Arm Anatot!

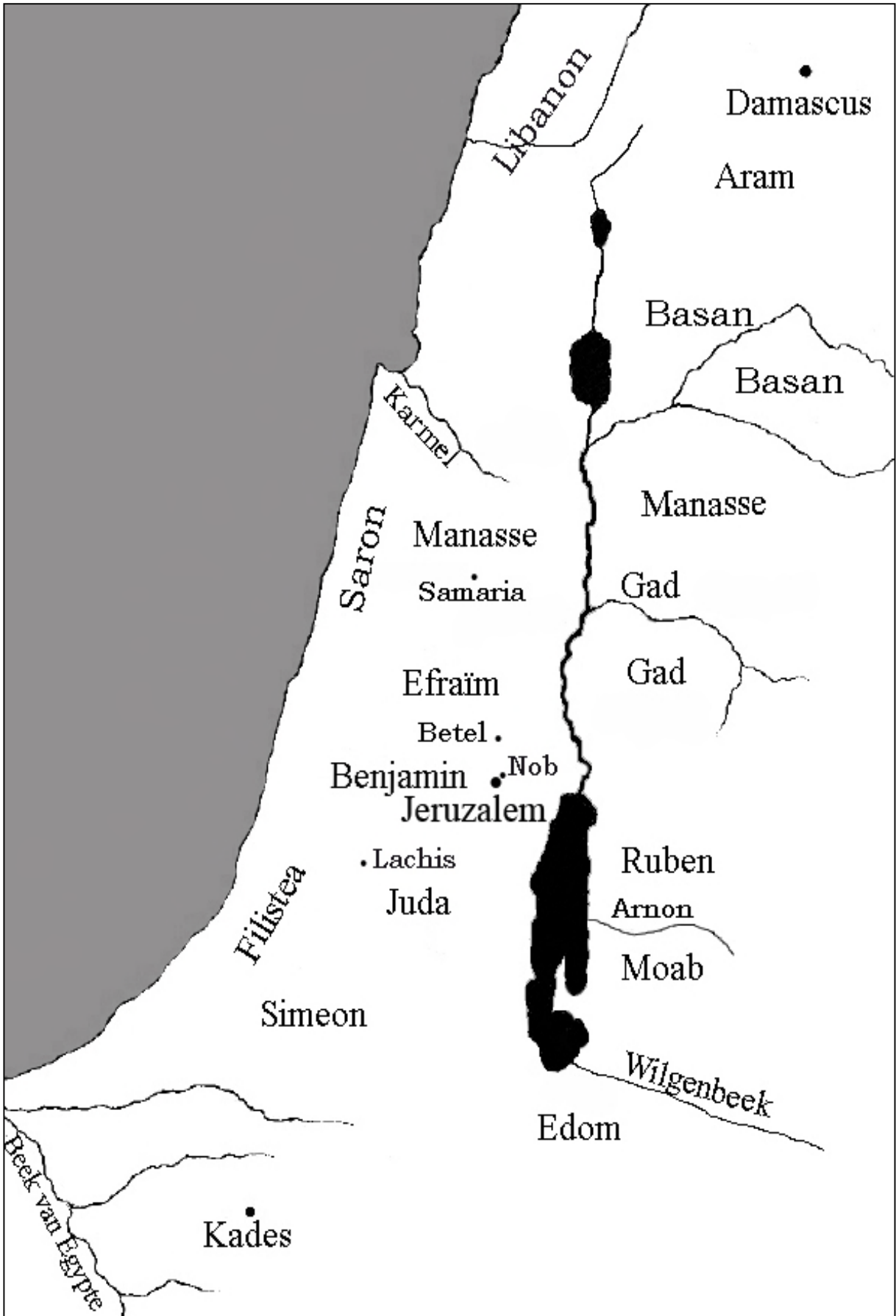
Waar de plaatsen Gallim en Laïs hebben gelegen, is niet bekend (1Sam.25:44). Anatot lag ongeveer 5 kilometer ten noorden van de stad Jeruzalem.

**31** Madmena trekt zich terug. De inwoners van Gebim brengen zich in veiligheid.

Waarschijnlijk lag een paar kilometer ten zuiden van Anatot de plaats Madmena. De ligging van Gebim is niet bekend.

**32** Vandaag nog zal hij in Nob staan. Hij zal zwaaien met zijn hand naar de berg van de dochter van Zion, de heuvel van Jeruzalem.

Vanuit de priesterstad Nob was de stad Jeruzalem zelfs te zien.



Toen deze profetie in vervulling ging, is het Assyrische leger van Sanherib (705 – 681) de stad Jeruzalem eerst voorbijgetrokken. Later kwam het Assyrische leger vanuit de plaats Lachis, die ten zuidwesten van de hoofdstad lag, naar Jeruzalem (2Kon.18:14,17, 2Kron.32:9, Jes.36:1,2).

**33** Zie, de Heer Jahweh van de (hemelse) legers zal met veel geweld de bladerkroon afhakken, de rijzige stammen zullen worden omgehakt, en de hoge (bomen) neergehaald.

**34** Het struikgewas van het woud zal Hij neerslaan met het ijzer, en de Libanon zal vallen door een Machtige.

De Libanon is een bergrug in Syrië ten noorden van het Tienstammenrijk. De grond is erg vruchtbaar (Ps.72:16, Hoog.4:11, Hos.14:6,7). De machtige ceders van de Libanon waren erg bekend (Richt.9:15, 2Kon.14:9, 2Kron.25:18, Ps.92:13).

De profeet Jesaja voorspelde, hoe de Here zou afrekenen met Assyrië, omdat het overmoedig geworden was. Koning Sanherib (705 – 681) had de Here uitgedaagd door tegen de Judese koning Hizkia (727 – 697) te zeggen: “*Laat jouw God op wie jij vertrouwt, je niet bedriegen door te zeggen: “Jeruzalem zal niet in de hand van de Assyrische koning worden gegeven (2Kon.19:10).”* Hoewel Assyrië het Joodse volk zou bedreigen, zou het in die tijd er niet in slagen Jeruzalem te veroveren. De Heer van de hemelse machten zou met geweld hun takken afhakken. Zelfs de hoogste bomen zouden worden omgehakt. Heel de Libanon zou door de Machtige worden geveld. Het Assyrische leger, dat de Libanon als een uitvalsbasis heeft gebruikt (vgl. 2Kon.19:23, Jes.37:24), wordt daarbij vergeleken met de bomen (ceders) van de Libanon.

De bevrijding van Jeruzalem en de smadelijke aftocht van koning Sanherib betekenden nog niet meteen het einde van het Assyrische rijk. Vaak komt het oordeel van de Here geleidelijk om de mensen de gelegenheid te geven zich te bekeren. In 701 voor Christus had koning Sanherib Gods macht ervaren, maar hij liet zich niet waarschuwen. Daarom werd hij 20 jaren later door 2 van zijn zonen vermoord (2Kon.19:37, Jes.37:38).

Ondanks de verlossing van koning Sanherib (705 – 681) bekeerden de Joden zich niet. Opnieuw sloeg God nog met zijn Assyrische stok. Omstreeks 681 veroverde koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib was opgevolgd, het Tweestammenrijk Juda en zelfs de hoofdstad Jeruzalem. Hij nam de slechte Joodse koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:1-16).

Toch zou het hele Assyrische rijk ten slotte verdwijnen. Sinds 640 kregen de Assyriërs last van de oprukkende Scythen. Na de dood van de sterke en krachtdadige koning Assurbanipal (669 – 627) brokkelde de Assyrische macht snel verder af. In 609 werd de laatste grote Assyrische stad door de Babylonische koning Nabopolassar (625 – 605) ingenomen. Dat was vrijwel het einde van het Assyrische rijk.<sup>115</sup>

---

<sup>115</sup> Zie over de ondergang van Assyrië ook Turenout T. van, Nahum, trooster, Grijskerk, 2018.



## 11. De Koning van het vrederijk.

Hoofdstuk 11:1-10

**1** Er zal een twijgje voortkomen uit de stronk van Isai, en een scheut uit zijn wortels zal vrucht dragen.

**2** Op Hem zal de Geest van Jahweh rusten, de Geest van wijsheid en inzicht, de Geest van beraad en kracht, de Geest van kennis en ontzag voor Jahweh.

**3** Hij zal vervuld zijn door ontzag voor Jahweh. Hij zal niet rechtspreken naar wat zijn ogen zien, en niet bestraffen naar wat zijn oren horen.

**4** Hij zal rechtvaardig rechtspreken over de zwakken, en de nederige mensen van het land zal Hij rechtmatig bestraffen. Hij zal de aarde slaan door de roede van zijn mond en met de adem van zijn lippen zal Hij de kwaadaardige mensen doden.

**5** Gerechtigheid zal een gordel om zijn heupen zijn, en de trouw een gordel om zijn middel.

**6** Een wolf zal bij het schaap zijn, en een luipaard zich neervlijen bij een geitenbokje. Een kalf en een jonge leeuw zullen samen zijn, en een kleine jongen zal ze hoeden.

**7** Een jonge koe en een berin zullen samen weiden, hun jongen zullen bij elkaar liggen, en een leeuw zal stro eten als een rund.

**8** Een zuigeling zal bij het hol van een adder spelen, en een peuter zal zijn hand uitsteken naar een nest van giftige slangen.

**9** Men zal geen kwaad doen, of onheil aanrichten op heel mijn heilige berg, want de aarde zal vol zijn van kennis van Jahweh, zoals het water de zee bedekt.

**10** Op die dag zal de Wortel van Isai als een vaandel voor de volken staan. Naar Hem zullen de natiën vragen, en zijn rustplaats zal heerlijk zijn.

\*\*\*

**1** Er zal een twijgje voortkomen uit de stronk van Isai, en een scheut uit zijn wortels zal vrucht dragen.

**2** Op Hem zal de Geest van Jahweh rusten, de Geest van wijsheid en inzicht, de Geest van beraad en kracht, de Geest van kennis en ontzag voor Jahweh.

God zou zijn volk verlossen van de Assyriërs en later ook van de Babyloniërs, omdat Hij wil, dat er uit de stronk van Isai een twijg tot bloei zou komen, en vrucht zou voortbrengen. Op die nakomeling van Isai zou de Geest van de Here rusten.

Welke boom is afgehakt, zodat er een stronk van overbleef? Wie is die stronk? Wie is die vrucht, waarop de Geest van de Heer zal rusten?

Een heel bekende en belangrijke zoon van Isai is koning David (1012 – 972). De Here had beloofd, dat Hij het koningshuis van David voor altijd zou laten bestaan. Na de dood van koning David zou zijn troon eeuwig standhouden (2Sam.7:11<sup>b</sup>,16). Dit betekent, dat uit hem de Here Jezus zou voortkomen. Koning Jezus zal eeuwig regeren. Om die belofte heeft koning David (1012 – 972) de Here uit de grond van zijn hart bedankt (2Sam.7:18-29).

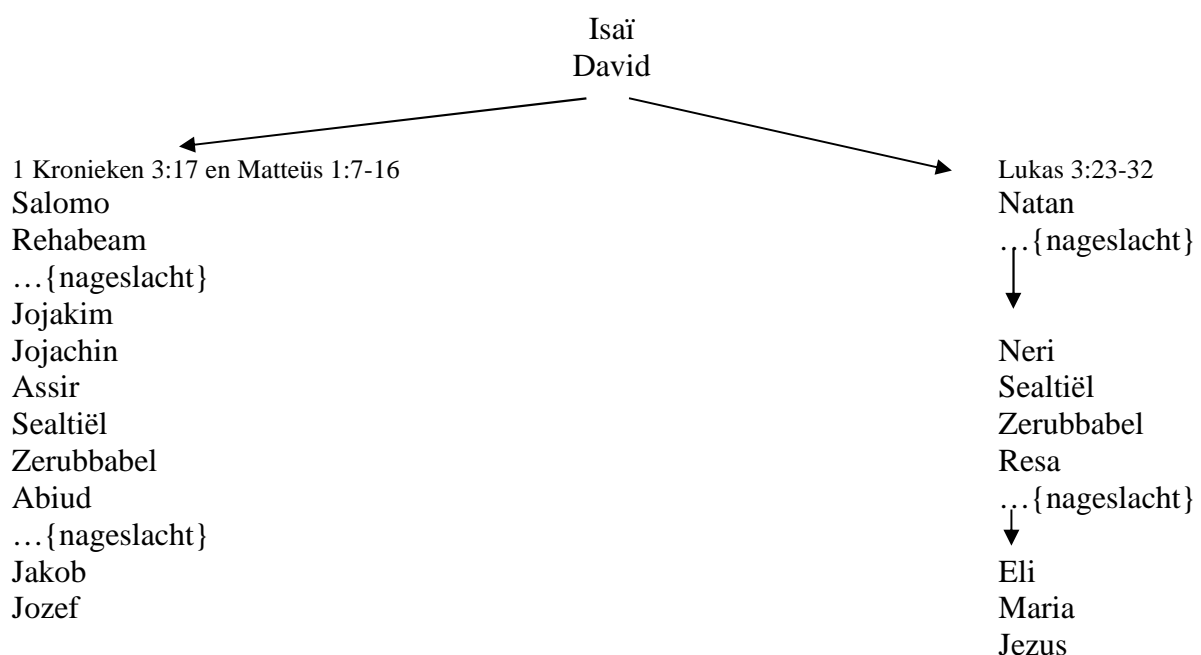
Koning David werd opgevolgd door zijn zoon Salomo (972 – 932). Het nageslacht van koning Salomo werd echter steeds slechter. Vooral koning Achaz (732 – 727) maakte het erg bond (2Kon.16, 2Kron.28). Na de vrome koning Josia (640 – 609) volgden er alleen nog maar slechte koningen.

Toen de kwaadaardige vazalkoning Jojakim (608 – 597) regeerde, liep de maat van de Here vol. Hij gaf aan de profeet Jeremia de boodschap dat er geen nageslacht van koning Jojakims zoon: Jojachin (597), op de troon van David zou zitten (Jer.22:24-26,30). Als koninklijke zegelring van God, zou dit geslacht niet meer functioneren. Zo'n ring werd in die tijd door koningen gebruikt als een soort handtekening om brieven en wetten te bekrachtigen (1Kon.21:8). De nakomelingen van Jojachin raakten dus het (onder)koningschap van God kwijt. Ook al kwam vazalkoning Jojachin nog een paar maanden op de troon, de Here hakte de boom om.

God veranderde wel zijn plannen, maar bleef trouw aan de belofte die Hij aan David had gedaan. Hij had aan David een eeuwig koningschap beloofd (2Sam.7:16). Na de ballingschap zei de profeet Haggai, dat de Here Zerubbabel als de koninklijke zegelring aan zijn hand zou doen (Hag.2:24).

Deze Zerubbabel kan dus niet de Zerubbabel zijn, die in het Evangelie van Matteüs wordt genoemd (1Kron.3:17 en Mat.1:7-12). Die Zerubbabel was een nakomeling van Jojachin, en dat nageslacht had de Here uitgesloten van de troon van David (Jer.22:30). Het Evangelie van Matteüs was in eerste instantie aan de Joden gericht. Het geeft bij het geslachtsregister van de Here Jezus de mannelijke lijn weer, die eindigt bij Jozef.<sup>116</sup> We weten echter, dat Jozef niet de echte vader van de gezalfde Jezus was.

In Lukas (3:23-31) lezen we over een andere Zerubbabel. Deze Zerubbabel is een nakomeling van Natan, een jongere broer van koning Salomo (2Sam.5:14, 1Kron.3:5, Jes.11:1,2, Hag.2:24). Aangezien de arts Lukas zijn evangelie in de eerste plaats aan de van oorsprong heidense Theofilus (= vriend van God) schreef, trok hij zich weinig aan van de Joodse cultuur. De mannelijke lijn van de (koninklijke) stamvaders was voor hem veel minder interessant. Bij de Romeinse cultuur, die in dit opzicht veel meer op de onze lijkt, was de gewone realiteit veel belangrijker. Daarom is het voor de hand liggend, dat Lukas in zijn geslachtslijst de voorouders van Maria, de moeder van de Here Jezus, weergeeft. Dit verklaart, waarom Lukas met een geslachtslijst kwam, die sterk afwijkt van die uit Matteüs (1).



<sup>116</sup> Zie Turenout T. van, Het Evangelie via de apostel Matteüs, Grijskerk, 2024.

Men meende, dat Jezus een zoon van Jozef was, maar in werkelijkheid was Hij een (klein)-zoon van (H)Eli, de vader van Maria. Die lezing is in de nieuwere bijbelvertalingen ten onrechte niet mogelijk. In de (herziene) Statenvertaling echter wel.<sup>117</sup> (Tip! Gebruik voor bijbelstudie ook de (herziene) Statenvertaling.) “*En Hij, Jezus, begon omtrent 30 jaren (oud) te wezen, zijnde, alzo men meende, (de) zoon van Jozef, den (zoon) van Heli, ...* (Luk.3:23).”

Vanwege de slechtheid van het nageslacht van koning Salomo (972 – 932) ging God verder met het nageslacht van Natan. Jezus is dus een nakomeling van Natan, een jongere broer van Salomo, en een zoon van koning David (1012 – 972) en Batseba (1Kron.3:5 en Luk.3:31, vgl. Zach.12:12,13). De Messiaanse belofte die God aan David had gedaan, werd bij vazalkoning Jojachin (597) weggehaald, en gegeven aan Zerubbabel. Daarmee werd het recht op het eeuwige koningschap overgedragen aan Zerubbabel en zijn nakomelingen.

We zullen het één en ander eens kort samenvatten. Uit de stronk van Isai (= David) schiet een twijgje (= Natan, een zoon van David) op, een scheut van zijn wortels komt tot bloei.

Toen de Here Jezus door Johannes de Doper werd gedoopt, daalde de Geest van God op Hem neer in de vorm van een duif (Mat.3:16, Mark.1:9-11, Luk.3:21,22, Hand.10:38).

**3** Hij zal vervuld zijn door ontzag voor Jahweh. Hij zal niet rechtspreken naar wat zijn ogen zien, en niet bestraffen naar wat zijn oren horen.

**4** Hij zal rechtvaardig rechtspreken over de zwakken, en de nederige mensen van het land zal Hij rechtmatig bestraffen. Hij zal de aarde (of het land) slaan door de roede van zijn mond en met de adem van zijn lippen zal Hij de kwaadaardige( mense)n doden.

Het is de taak van de rechters en de koning om eerlijke mensen te beschermen. De armere en nederige mens moet ook zijn recht krijgen. Veel rechters verwaarloosden hun taak, en waren corrupt (Jes.1:17, 10:1,2, Mi.7:3).

**5** Gerechtigheid zal een gordel om zijn heupen zijn, en de trouw een gordel om zijn middel.

Voordat de Here Jezus terug zal komen, zal God de Vader al zijn vijanden aan Hem onderwerpen (Ps.110:1, Zach.14:1-7, Hand.2:33-36, 2Tes.2:8, Hebr.10:12,13). Daarna zal de gezalfde Jezus terugkomen, en zal Hij gaan rechtspreken op een rechtvaardige en eerlijke manier (Op.20:11-15).

**6** Een wolf zal bij het schaap zijn, en een luipaard zich neervlijen bij een geitenbokje. Een kalf en een jonge leeuw zullen samen zijn, en een (kleine) jongen zal ze hoeden.

Er zal echt vrede zijn. Vrede tussen alle dieren onderling, en vrede tussen de mensen en de dieren.

**7** Een (jonge) koe en een berin zullen samen weiden, hun jongen zullen bij elkaar liggen, en een leeuw zal stro eten als een rund.

Een leeuw zal plantaardig voedsel eten!<sup>118</sup> De toestand zoals die in het paradijs was, zal worden hersteld.

**8** Een zuigeling zal bij het hol van een adder spelen, en een peuter zal zijn hand uitsteken naar een nest van giftige slangen.

Vreemd genoeg zullen er op de nieuwe aarde zuigelingen, peuters en kleuters voorkomen,

---

<sup>117</sup> Zie hiervoor ook de vertaling uit het Aramese Nieuwe Testament van E. Nierop, 2009.

<sup>118</sup> Tegenwoordig zijn alle katachtige dieren, waaronder dus ook leeuwen, zo sterk gedevolveerd, dat ze zonder dierlijk voedsel niet meer kunnen leven. Tegenwoordig kunnen ze namelijk uit plantaardig voedsel geen vitamine A samenstellen.

terwijl de Here Jezus duidelijk zei, dat het huwelijk na de opstanding uit de dood niet meer zal bestaan (Mat.22:23-30, Mark.12:18-25, Luk.20:27-36). Dat is geen reden om dit gedeelte van Jesaja dan maar symbolisch op te vatten. Hoe het precies zal zijn, weten we niet. Het lijkt er sterk op, dat er geen kinderen meer geboren zullen worden, omdat de mensen in die tijd niet meer kunnen sterven (Luk.20:34-36). Het getal van de mensen op de nieuwe aarde zal vol zijn (2Pet.3:9, Op.6:11). Wel is het mogelijk, dat gestorven baby's, peuters en kleuters van één of meer ouders die de Here dienen (1Kor.7:14, vgl. 1Kon.14:13), pas na de opstanding op de nieuwe wereld volwassen zullen worden. Hoe het precies zal zijn, zullen we moeten afwachten. De mogelijkheden die de almachtige God kent, weten wij niet, en kunnen wij bovendien lang niet allemaal bevatten.

**9** Men zal geen kwaad doen, of onheil aanrichten op heel mijn heilige berg, want de aarde zal vol zijn van kennis van Jahweh, zoals het water de zee bedekt (vgl. Hab.2:14).

**10** Op die dag zal de Wortel van Isai als een vaandel voor de volken staan. Naar Hem zullen de natiën vragen, en zijn rustplaats zal heerlijk zijn.

Met *de Wortel van Isai* wordt de Spruit bedoeld, die uit de wortel van Isai voortkwam (vgl. Op.5:5, 22:16). Hij zal voor eeuwig de Koning in het nieuwe Jeruzalem zijn (Op.21:1-22:5).

## 12. De terugkeer van de Israëlieten.

Hoofdstuk 11:11-16

**11** Op die dag zal de Here voor de tweede keer zijn hand uitstrekken om de rest van zijn volk terug te krijgen, die zal overblijven in Assyrië, in Egypte, in Patros, in Ethiopië, in Elam, in Sinear, in Hamat en op de eilanden in de zee.

**12** Hij zal een vaandel opheffen voor de heidenvolken, en Hij zal de verdrevenen van Israël verzamelen, en de verstrooiden van Juda vanuit de 4 hoeken van de aarde bijeen brengen.

**13** De jaloezie van Efraïm zal verdwijnen, en zij die Juda benauwen, zullen worden uitgeroeid. Efraïm zal niet jaloers zijn op Juda, en Juda zal Efraïm niet benauwen.

**14** Zij zullen in de richting van de zee de Filistijnen op de schouder vliegen. Samen zullen zij de zonen in het oosten plunderen. Naar Edom en Moab zullen zij hun hand uitstrekken, en de zonen van Ammon zullen hun gehoorzamen.

**15** Jahweh zal de zeetong van Egypte met de ban slaan. Hij zal met zijn hand naar de rivier wenken. Met zijn hevige wind zal Hij haar in 7 beken uit elkaar slaan. Men zal er op schoenen doorheen kunnen gaan.

**16** Er zal een gebaande weg zijn voor de rest van zijn volk die in Assyrië zal overblijven, zoals het was voor Israël op de dag dat het optrok uit het land Egypte.

\*\*\*

Nadat het Tienstammenrijk Israël in ballingschap was gevoerd, en voordat het Tweestammenrijk Juda in ballingschap zou gaan, voorspelde de profeet Jesaja al de terugkeer van alle 12 stammen van Israël.

**11** Op die dag zal de Here voor de tweede keer zijn hand uitstrekken om de rest van zijn volk terug te krijgen, die zal overblijven in Assyrië, in Egypte, in Patros, in Ethiopië, in Elam, in Sinear, in Hamat en op de eilanden in de zee.

Assyrië en Egypte waren de wereldmachten van die tijd. Het Assyrische rijk bevond zich ten noordoosten van Israël, en Egypte in het zuidwesten. Patros lag in het zuiden van Egypte. Dat is Boven-Egypte, het gebied rond de stad Thebe. Dit was de oorspronkelijke machtsbasis van de Egyptenaren. Ethiopië ligt nog verder naar het zuiden. Elam was door Assyrië veroverd. De Elamieten woonden ten oosten van de rivier de Tigris. Sinear is het Tweestromenland waarin de plaats Babel lag (Gen.10:10).<sup>119</sup> De plaats Hamat bevond zich aan de oostkant van de rivier Orontes ten noorden van het Tienstammenrijk Israël. Rond 721 voor Christus kwam ook deze stad in Assyrische handen. Met de eilanden in de zee worden de Griekse eilanden in de Middellandse Zee bedoeld.

In 725 trokken de legers van de Assyrische koning het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en deporteerden die naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren veroverde de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) in 722 de hoofdstad Samaria. De rest van het Tienstammenrijk werd toen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6, Jes.5).

In 586 veroverde Nebukadnezar II (604 – 562) het Tweestammenrijk Juda, en voerde het overgrote deel van het Joodse volk in ballingschap naar Babel. De hoofdstad en de tempel werden verwoest (2Kon.25:1-21, 2Kron.36:11-21, Jes.3, 5). De Tyriërs, Sidoniërs en de Filis-

---

<sup>119</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

tijnen hadden toen veel Joden van hun schatten beroofd, en ze hadden hen aan Grieken als slaven verkocht (Joël 3:5,6).<sup>120</sup>

Na de moord op de landvoogd Gedalja (586), die koning Nebukadnezar II had aangesteld, waren veel Joden tegen de wil van God in naar Egypte gevlucht (2Kon.25:26, Jer.41, 42, 44:15). De meeste van hen zijn nooit teruggekeerd. Later werden ze naar alle windrichtingen over de aarde verstrooid.<sup>121</sup>

De eerste keer dat de Here zijn hand uitstreckte om het volk Israël uit de ballingschap te bevrijden, is al in vervulling gegaan. Dat gebeurde in 538 voor Christus, toen de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) het Babylonische rijk veroverde, en alle Israëlieten het recht gaf om naar hun land terug te keren (2Kron.36:22,23, Ezra 1:1-4, 5:13-17, 6:3).<sup>122</sup>

Nadat eerst een rest van Juda was teruggekeerd onder leiding van Jozua en Zerubbabel, zou na veel eeuwen het hele volk Israël terugkeren. Veel Joden en Israëlieten zijn al teruggekeerd. Nog veel meer nakomelingen van Jakob (= Israël) zullen daarheen trekken.

**12** Hij zal een vaandel opheffen voor de (heiden)volken, en Hij zal de verdrevenen van Israël verzamelen, en de verstrooiden van Juda vanuit de 4 hoeken van de aarde bijeen brengen.

Uit de verre landen waarheen de Here hen heeft verstrooid, zal Hij hen verlossen (Jer.23:6-8, 30:10, Zach.10:6-12). De Here zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het land dat Hij aan hun voorvaders heeft gegeven (Jer.16:15-18, 30:3, Ezech.36:24, 37:1-14, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am.9:14,15, Zef.3:10-20).

**13** De jaloezie van Efraïm zal verdwijnen, en zij die Juda benauwen, zullen worden uitgeroeid. Efraïm zal niet jaloers zijn op Juda, en Juda zal Efraïm niet benauwen (vgl. Jes.7:1, 9:20).

Efraïm (= het Tienstammenrijk Israël) en het Tweestammenrijk Juda zullen worden herenigd (Ezech.37:16-20,22). We kunnen vandaag al zien, dat het onderscheid tussen de 12 stammen in de huidige staat Israël is verdwenen, en van een Tienstammenrijk en een Tweestammenrijk is al helemaal geen sprake meer. Die verdeeldheid is nu voorbij.

**14** Zij zullen in de richting van de zee de Filistijnen op de schouder vliegen. Samen zullen zij de zonen in het oosten plunderen. Naar Edom en Moab zullen zij hun hand uitstrekken, en de zonen van Ammon zullen hun gehoorzamen.

Als één volk zullen ze strijden tegen vijandige volken om hen heen.<sup>123</sup>

**15** Jahweh zal de zeetong van Egypte met de ban slaan. Hij zal met zijn hand naar de rivier wenken. Met zijn hevige wind zal Hij haar in 7 beken uit elkaar slaan. Men zal er op schoenen doorheen (kunnen) gaan.

De Zeetong van Egypte is de Rode Zee (= de vroegere Schelfzee). God zal die zee vervloeken. Wat precies de uitwerking daarvan zal zijn, moeten we afwachten.

---

<sup>120</sup> Zie Turennot T. van, Joël, Jahweh is God, Grijpskerk, 2024.

<sup>121</sup> Er waren ook Joden in Susan, dat ver in het oosten lag. De stad Susan lag in Elam (Ezra 4:9, Dan.8:2). Daar waren veel Joodse ballingen (Neh.1:1, Est.2:3,5,8, 4:16, 9:6,12,15,18, Dan.8:2).

<sup>122</sup> Ook de bevrijding uit de eerste ballingschap door een koning Kores was door Jesaja voorspeld (Jes.44:21-28, 45:1-7).

<sup>123</sup> Dit gebeurde in de tijd van de Makkabeeën ten dele ook wel, maar hoe meer grondgebied ze heroverden op vijandige volken, hoe groter de onderlinge verdeeldheid werd. Op den duur overtrof het aantal huursoldaten van vreemde volken die streden voor de Joodse priesterkoningen, het aantal Joodse soldaten. Het volk is in die tijd nooit een echte eenheid geweest. Het was hoofdzakelijk een gedeeltelijk herstel van het Tweestammenrijk Juda, en niet een eenheid van alle 12 stammen.

De rivier is hier een andere naam voor de Eufraat (v.16, vgl. Gen.15:18, Deut.1:7, 11:24, Jes.7:20, 8:7, Op.16:12). Die zal in 7 smallere rivieren splitsen, waar mensen kunnen doortrekken.

**16** Er zal een gebaande weg zijn voor de rest van zijn volk die in Assyrië zal overblijven, zoals het was voor Israël op de dag dat het optrok uit het land Egypte.

Zoals God vroeger de Israëlieten met zijn kracht uit Egypte bevrijdde, zo zal Hij ervoor zorgen, dat de Israëlieten zullen kunnen terugkeren naar het heilige land.

Als de heidenen God massaal verwerpen, zal de Here zich over Israël weer ontfermen (Rom.11:25-32). Als in de toekomst de volheid (= het overgrote deel) van de heidenen het koninkrijk van God is binnengegaan (Rom.11:25), zal de Here in zijn uitverkiezende genade de keiharde stenen harten van de Joden wegnemen, en hun een hart van vlees geven (Deut.30:6, Jer.32:39, Ezech.11:19, 36:26). God zal hun ogen openen voor het nieuwe verbond, dat Hij met hen sluit (Rom.11:27, Jer.31:31-34, 32:40-41, vgl. Hebr.8:8-12). In de toekomst zullen de Joden en Israëlieten zich nog bekeren, en Christenen worden (Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9).

### 13. Danklied van het verlost Israël.

#### Hoofdstuk 12

**1** Op die dag zul je zeggen: “Ik dank U, Jahweh. Hoewel U woedend op mij bent geweest, is uw woede bedaard, en troost U mij.”

**2** “Zie, God is mijn heil. Ik zal vertrouwen, en ik zal niet bang zijn, want mijn sterkte en mijn snarenspeel is Jahweh. Hij werd mij tot heil.”

**3** Je zal met vreugde water scheppen uit de bronnen van het heil.

**4** Op die dag zul je zeggen: “Dankt Jahweh, roept zijn naam aan, maakt onder de volken zijn daden bekend, verkondigt, dat zijn naam hoog verheven is.

**5** “Zingt voor Jahweh, want Hij heeft zeer grote dingen gedaan. Laat dit bekend worden over de hele aarde.”

**6** “Juicht en jubelt, inwoners van Zion, want groot in je midden is de Heilige van Israël.”

\*\*\*

**1** Op die dag zul je zeggen: “Ik dank U, Jahweh. Hoewel U woedend in (= op) mij bent geweest, is uw woede teruggekeerd (= bedaard), en troost U mij.”

Israël zal in die tijd een eenheid zijn, en wordt daarom ook in het enkelvoud als één volk toegesproken.

**2** “Zie, God is mijn heil (of mijn redding). Ik zal vertrouwen, en ik zal niet bang zijn, want mijn sterkte en mijn snarenspeel (of mijn muziek/melodie) is Jahweh. Hij werd mij (tot) heil (of redding).”

**3** Je zal met vreugde water scheppen uit de bronnen van het heil (of redding).

**4** Op die dag zul je zeggen: “Dankt Jahweh, roept zijn naam aan, maakt onder de volken zijn daden bekend, verkondigt, dat zijn naam hoog verheven is.

**5** “Zingt voor Jahweh, want Hij heeft zeer grote dingen gedaan. Laat dit bekend worden over de hele aarde.”

**6** “Juicht en jubelt, inwoners van Zion,<sup>124</sup> want groot in je midden is de Heilige van Israel.”

Als het volk Israël zich heeft bekeerd, dan is de Here door zijn Heilige Geest weer in hun midden.

Met lied eindigt het tweede deel van Jesaja.

---

<sup>124</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).



### 3. Deel 3.

In dit deel (Jes.13-23) komen vooral profetieën over bekende volken in het Midden-Oosten aan de orde. Deze profetieën zijn hoogstwaarschijnlijk in verschillende tijden ontstaan, en later bij elkaar geplaatst als de profetieën over de volken.<sup>125</sup>

#### 1. Profetie over Babel.

Hoofdstuk 13:1-14:23

- 1 Een openbaring over Babel, die Jesaja, een zoon van Amoz, heeft waargenomen.
- 2 Heft op een kale berg een vaandel op. Verheft je stem tegen hen. Wenkt met de hand, zodat ze de poorten van de edelen binnentrekken.
- 3 Ik zelf heb mijn heilige troepen opdracht gegeven. Ook heb Ik mijn helden, die uitgelaten zijn over mijn majesteit, opgeroepen om mijn boosheid te voltrekken.
- 4 Geluid van een grote mensenmenigte op de bergen. Geraas van de koninkrijken van verzamelde volken. Jahweh van de hemelse legers monstert een legermacht.
- 5 Zij komen uit een ver land, van het einde van de hemel, Jahweh en de werktuigen van zijn boosheid, om het hele land te verwoesten.
- 6 Jammert, want de dag van Jahweh is nabij. Hij komt als een verwoesting van de Almachtige.
- 7 Daarom zullen alle handen slap worden, en het hart van elke sterveling zal wegsmelten.
- 8 Zij zullen worden verschrikt. Krampen en weeën zullen hen aangrijpen. Ze zullen beven als een barendende vrouw. Man en makker met hun vlamme gezichten zullen verbijsterd zijn.
- 9 Zie, de dag van Jahweh komt, meedogenloos, met verbolgenheid en kokende woede om van het land een woestijn te maken. Hij zal zijn zondaren eruit wegvagen.
- 10 Ja, de sterren aan de hemel en hun sterrenbeelden zullen hun licht niet laten stralen. De opkomende zon zal donker zijn, en de maan zal zijn licht niet laten glanzen.
- 11 Ik zal het kwaad van de bewoonde wereld straffen, en de zondaren om hun slechtheid. Ik zal de trots van de hoogmoedige mensen laten ophouden, en de hooghartigheid van de geweldenaars vernederen.
- 12 Ik zal een sterveling kostbaarder maken dan zuiver goud, en een mens dan het fijne goud van Ofir.
- 13 Daarom zal Ik de hemel laten wankelen, en de aarde zal vanuit haar plaats laten beven door de verbolgenheid van Jahweh van de hemelse legers op de dag van zijn kokende woede.
- 14 Als een opgejaagde gazel en als schapen die niemand bijeen houdt, zal iedereen zich wenden naar zijn eigen volk, en iedereen zal vluchten naar zijn eigen land.
- 15 Iedereen die men vindt, zal worden neergestoken, en iedereen die men grijpt, zal vallen door het zwaard.

---

<sup>125</sup> Ook de profeten Jeremia (46-51), Ezechiël (25-32) en Amos (1:1-2:3) zetten de profetieën over de volken bij elkaar.

**16** Hun kleine kinderen zullen voor hun ogen worden verpletterd, hun huizen zullen worden geplunderd, en hun vrouwen zullen worden verkracht.

**17** “Zie, Ik zal de Meden tegen hen ophitsen, die aan zilver geen waarde hechten, en niet belust zijn op goud.”

**18** Hun bogen zullen jongens verpletteren. Zij zullen met de vrucht van de buik geen medelijden hebben, en hun ogen zullen kinderen niet ontzien.

**19** Babel, het sieraad van de koninkrijken, de trotse luister van de Chaldeeën, zal worden als Sodom en Gomorra, die God onderstboven keerde.

**20** Het zal nooit meer worden bewoond. Het zal van generatie op generatie niet worden bevolkt. Geen Arabier zal daar zijn tent opslaan. Geen herder zal daar neerstrijken.

**21** Wilde woestijndieren zullen er neerstrijken. Hun huizen zullen vol zitten met uilen. Struisvogels zullen er wonen, en wilde geiten zullen er rondspringen.

**22** Hyena's zullen huilen in zijn verlaten burchten, en jakhalzen in weelderige paleizen. Zijn tijd is bijna gekomen, en zijn dagen zijn geteld.

**1** Jahweh zal zich over Jakob ontfermen, en nog zal Hij Israël kiezen, en ze naar hun eigen grond brengen. De vreemdeling zal zich bij hen aansluiten, en zich bij het huis van Jakob voegen.

**2** Volken zullen hen nemen, en ze naar hun woonplaats brengen. Zij zullen aan het huis van Israël het land van Jahweh toewijzen. Zij die hen gevangen namen, zullen zij als slaven en als slavinnen gevangen nemen, en zij zullen over hun onderdrukkers heersen.

**3** Op een dag zal Jahweh jou rust geven van jouw lijden, van jouw onrust en van het harde slavenwerk dat door jou is gedaan.

**4** Jij zal deze spreuk over de koning van Babel aanheffen; jij zal zeggen: “Hoe is de drijver opgehouden! Opgehouden is de onderdrukking!”

**5** Jahweh heeft de stok van de slechte mensen verbroken, de scepter van de heersers,

**6** die in verbolgenheid zonder ophouden natiën sloeg, die in woede volken vertrad, en achtervolgde zonder medelijden.

**7** De hele aarde heeft rust, en is stil. Men breekt uit in gejubel.

**8** Zelfs de cipressen zijn blij over jou. De ceders van de Libanon zeggen: “Sinds jij neerligt, komt niemand naar ons toe om ons te om te hakken.”

**9** Het dodenrijk van beneden was over jou in beroering om je bij je komst te ontmoeten. Het heeft de gestorven mensen voor je wakker geschud, alle bokken van de aarde. Het dodenrijk heeft alle koningen van de volken van hun tronen laten opstaan.

**10** Zij zullen allemaal het woord nemen, en zij zullen tegen jou zeggen: “Ook jij, jij bent krachteloos geworden als wij. Je bent aan ons gelijk.”

**11** Je praal, de klank van je psalterions, is in het dodenrijk neergeworpen. Maden zijn onder je verspreid, en wormen bedekken je als een deken.

**12** Hoe ben jij uit de hemel gevallen, morgenster, zoon van de dageraad. Jij bent op de aarde neergeveld, overwinnaar van de volken!

**13** Je zei bij jezelf: “Ik zal naar de hemelen opklimmen. Boven de sterren van God zal ik mijn troon oprichten, en Ik zal ver in het noorden zetelen op de berg van de samenkomst.”

14 “Ik zal opstijgen boven de hoogte van de wolken. Ik zal mij aan de Allerhoogste gelijk maken.”

15 Toch zal je in het dodenrijk worden neergeworpen, in het diepst van de afgrond.

16 Wie je zien, zullen je aanstaren, op je letten: “Is dit man die de aarde liet sidderen, en die koninkrijken liet beven,

17 die van de wereld een woestijn maakte, en zijn steden verwoestte, en zijn gevangenen niet naar huis liet gaan?”

18 Alle koningen van de volken liggen met eer, ieder in zijn huis.

19 Jij bent ver van je graf weggeworpen, als een verafschuwde scheut, omringd met verslagenen die doorstoken zijn met het zwaard, die neerdalen in de steengroeve als een lijk dat is vertrapt.

20 Jij zal niet met hen in een graf worden verenigd, omdat jij je land te gronde hebt gericht, en je volk hebt gedood. Het nageslacht van de boosdoeners zal nooit meer worden genoemd.

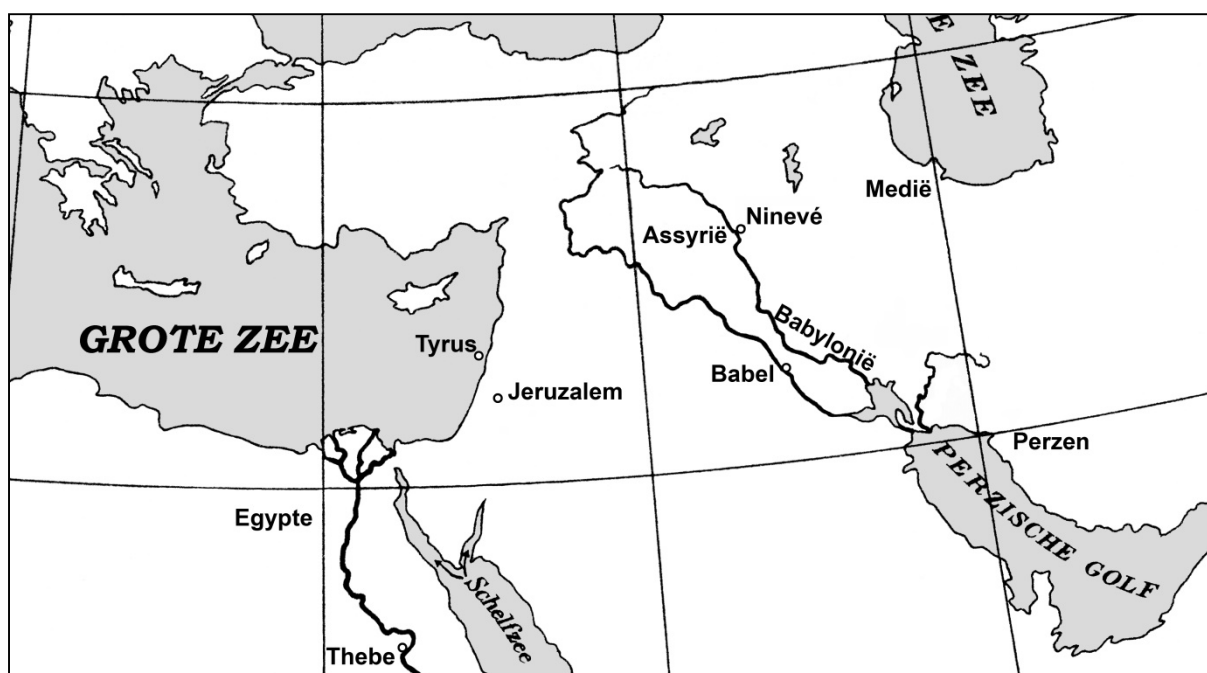
21 Maakt voor zijn zonen een slachtbank klaar om de ongerechtigheid van hun vaders. Zij zullen niet meer opstaan, de aarde in bezit nemen, en het wereldoppervlak vullen met steden.

22 “Ik zal tegen hen opstaan”, zegt Jahweh van de hemelse legers: “Ik zal naam en overblijfsel, kroost en nageslacht van Babylon uitroeien”, is het woord van Jahweh.

23 “Ik zal het maken tot een domein van de roerdomp en waterpoelen. “Ik zal het weg bezemen met de bezem van vernietiging”, is het woord van Jahweh van de hemelse legers.

\*\*\*

Dat de profetie over Babel aan het begin van dit deel staat, heeft niets te maken met de tijdsvolgorde van de profetieën. Het heeft meer te maken met het feit dat deze profetie de omvangrijkste is, en als de belangrijkste werd beschouwd.



Toen de profeet Jesaja over Babel sprak, was het Babylonische rijk nog helemaal geen we-

reldmacht.<sup>126</sup> Integendeel, het gebied was onderworpen aan het Assyrische wereldrijk. Kort na de dodelijke ziekte en het wonderlijke herstel van de Judese koning Hizkia (727 – 697) was het voor Jesaja al duidelijk geworden, dat het Tweestammenrijk Juda door het Babylonische rijk zou worden veroverd (Jes.39:6,7). Daarom is het waarschijnlijk, dat hij deze profetie omstreeks die tijd (712 v.Chr.) van God heeft gekregen.<sup>127</sup>

**1** Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetie/orakel) van (= over) Babel, die Jesaja, een zoon van Amoz, heeft waargenomen (of aanschouwd/gezien/voorzien/ervaren).

De naam Jesaja komt wel vaker in de Bijbel voor (1Kron.3:21, 25:3,15, 26:25, enz.). Om al die verschillende Jesaja's uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke Jesaja het gaat. Daarom wordt in dit vers vermeld, dat Jesaja een zoon was van Amoz.

De Joodse schrijvers uit de Oudheid beweren, dat hij afstamde van het koninklijk huis. Zijn vader Amoz, niet te verwarren met de profeet Amos, zou een broer van de Judese koning Amazia (797 – 785) zijn. Amazia was de vader van koning Uzzia (785 – 733). Jesaja zou dus een neef van koning Uzzia zijn geweest. Indirect wordt dit vanuit de Bijbel bevestigd (2Kron.26:22, 32:32, Jes.7, 37:5,6,21, 38:1,4,5, 39:3-8).

**2** Heft op een kale berg een vaandel op. Verheft je stem tegen hen. Wenkt met de hand, zodat ze de poorten van de edelen binnentrekken.

Omdat er een groot leger tegen het Babylonische rijk moest worden verzameld en opgesteld, moest er een vaandel op een kale berg worden geplaatst. Op die bergtop zonder bomen kon die vlag van een grote afstand worden gezien.

Dat grote leger zou de poorten van de edelen moeten binnentrekken. Die edelen waren de machthebbers van de stad Babel. Die stad moest door het nieuwe grote leger worden veroverd.

**3** Ik zelf heb mijn heilige troepen opdracht gegeven. Ook heb Ik mijn helden, die uitgelaten zijn over mijn majesteit, opgeroepen om mijn boosheid te voltrekken.

De heilige troepen van God zouden het leger met de strijd tegen Babel ondersteunen. De Here zou zijn hemelse legermacht sturen om zijn boosheid over Babel.

**4** Geluid van een grote mensenmenigte op de bergen. Geraas van de koninkrijken van verzamelde volken. Jahweh van de (hemelse) legers monstert een legermacht.

Er zou een grote mensenmenigte op de been komen. Die soldaten zouden zich op de bergen verzamelen, want bergen en hoogten zijn strategische plaatsen. God zou met zijn hemelse legermacht er zelf voor zorgen, dat dit grote mensenleger tegen Babel zou worden opgesteld.

**5** Zij komen uit een ver land, van het einde van de hemel[en], Jahweh en de werktuigen van zijn boosheid, om het hele land (of de hele aarde) te verwoesten.<sup>128</sup>

Het Babylonische rijk zou onder andere door de Meden worden veroverd (v.17). Die woonden

---

<sup>126</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

<sup>127</sup> Het kan ook zijn, dat de uitvoerige versie van de profetie over Babel, zoals die in dit gedeelte staat, en de minder uitvoerige versie in hoofdstuk 21:1-10, iets later kwamen.

<sup>128</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: "Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd."

ten noordoosten van dat machtige rijk. Dit was voor de Joden heel ver weg. De Meden zouden het wereldrijk, dat uit veel volken bestond, verwoesten.

**6** Jammert, want de dag van Jahweh is nabij. Hij komt als een verwoesting van de Almachtige.

**7** Daarom zullen alle handen slap worden, en het hart van elke sterveling zal wegsmelten.

**8** Zij zullen worden verschrikt. Krampen en weeën zullen hen aangrijpen. Ze zullen beven als een barende (vrouw). Man en makker met hun vlamme gezichten zullen verbijs-terd zijn.

**9** Zie, de dag van Jahweh komt, meedogenloos, met verbolgenheid en kokende woede om van het land een woestijn te maken. Hij zal zijn zondaren eruit wegvagen.

De Here zou de zondaren van het Babylonische rijk dus berechten.

**10** Ja, de sterren aan de hemel[en] en hun sterrenbeelden zullen hun licht niet laten stralen. De opkomende zon zal donker zijn, en de maan zal zijn licht niet laten glanzen.

Tijdens oorlogen gingen veel woningen en gebouwen in vlammen op. Ook gewassen en bomen werden in brand gestoken. Gewone wolken en wolken rook verduisterden dan het licht van de zon, of van de maan en de sterren. Het duidt eveneens op het verdwijnen van de gunst en goedheid van de Here. Het is een motief dat in de Bijbel veel vaker voorkomt (Jes.5:30, Ezech.32:7,8, Joël 2:2,3,10, Am.5:18-20, Mi.3:6, Zef.1:15).<sup>129</sup>

**11** Ik zal het kwaad van de bewoonde wereld straffen, en de zondaren om hun slechtheid. Ik zal de trots van de hoogmoedige( mense)n laten ophouden, en de hooghartigheid van de geweldenaars vernederen.

**12** Ik zal een sterveling kostbaarder maken dan zuiver goud, en een mens dan het fijne goud van Ofir.

Ofir was een bekende plaats waar veel goud vandaan kwam (1Kon.9:28, 10:11, 22:49, 1Kron.29:4, 2Kron.8:18, Job 22:24, Ps.45:10). Hoogstwaarschijnlijk lag deze plaats in Zuid-Arabië.

**13** Daarom zal Ik de hemel[en] laten wankelen, en de aarde zal vanuit haar plaats laten beven door de verbolgenheid van Jahweh van de (hemelse) legers op de dag van zijn kokende woede.

Door het geweld van de reusachtige legers en de talrijke strijdswagens zou het lijken, dat de aarde beefde, en door de hitte van het vuur van de woningen, gebouwen en gewassen die in

---

<sup>129</sup> Een motief is de kleinste eenheid in tijd en ruimte binnen een verhaal. Een goed voorbeeld van een motief is de profetie van Immanuël (Jes.7:10-16). De profeet Jesaja zei tegen de slechte koning Achaz (732 – 727), dat een jonge vrouw uit zijn omgeving op dat moment een zoon kreeg. Zij zou die zoon de naam Immanuël (= God is met ons) geven. Uit het vervolg (Jes.8:5-8) blijkt, dat het Achaz' eigen zoon Hizkia (727 – 697) was. Via deze vrome koningszoon zou God weer met zijn volk zijn. Voordat Hizkia goed en kwaad van elkaar kon onderscheiden, zou Achaz al bevrijd zijn van zijn belagers: koning Resin (754 – 732) van Aram en Pekach (734 – 732) van Israël. De bevolking van hun landen zou zijn weggevoerd. Dat kan niet rechtstreeks op de Here Jezus slaan, want voordat Jezus de Verlosser geboren werd, waren Resin en Pekach al lang uit Achaz' rijk vertrokken, en was koning Achaz al eeuwen geleden gestorven.

In Matteüs 1:23 lezen we, dat deze geschiedenis nog eens zou gebeuren. Zoals God in de tijd van de duistere periode van de zeer slechte koning Achaz zich over zijn volk had onfermd, zo zou Hij opnieuw zijn licht laten stralen in een donkere tijd. Een nog veel betere verlosser dan koning Hizkia zou worden geboren; een nieuwe Immanuël: Koning Jezus, God is met ons.

Zie Turenout T. van, Het Evangelie via de apostel Matteüs, Grijpskerk, 2024.

brand zouden staan, zou het lijken, dat de hemel of de lucht trilde (van angst). Zoals een Jood dat concreet beleefde, en de boosheid van God ervoer, zo werd het ook opgeschreven.<sup>130</sup>

**14** Als een opgejaagde gazel en als schapen die niemand bijeen houdt, zal iedereen zich wenden naar zijn (eigen) volk, en iedereen zal vluchten naar zijn (eigen) land.

Ballingen en huursoldaten die eerder zouden meestrijden met het Babylonische wereldrijk, zouden op dat moment wegvluchten naar hun eigen land en volk.

**15** Iedereen die men vindt, zal worden neergestoken, en iedereen die men grijpt, zal vallen door het zwaard.

**16** Hun kleine kinderen zullen voor hun ogen worden verpletterd, hun huizen zullen worden geplunderd, en hun vrouwen zullen worden verkracht.

**17** “Zie, Ik zal de Meden tegen hen ophitsen, die aan zilver geen waarde hechten, en niet belust zijn op goud.”

God die de legers tegen Babel liet verzamelen en opstellen, zou onder andere de Meden gebruiken om tegen het Babylonische rijk te strijden. Ook de Elamieten, die ten zuidoosten van Babel woonden, zouden meevechten (Jes.21:2,9).

Deze volken waren door het Babylonische rijk onderdrukt. Het ging hun niet in de eerste plaats om de buit, maar om hun bevrijding en om zich te wreken.<sup>131</sup>

**18** Hun bogen zullen jongens verpletteren. Zij zullen met de vrucht van de buik geen medelijden hebben, en hun ogen zullen kinderen niet ontzien.

**19** Babel, het sieraad van de koninkrijken, de trotse luister van de Chaldeeën, zal worden als Sodom en Gomorra, (die) God onderstboven keerde.

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat hoorde bij de regerende bovenlaag van het Babylonische rijk.<sup>132</sup>

De steden Sodom en Gomorra waren om hun grove en structurele zonden door de Here verwoest (Gen.18:16-19:29).

**20** Het zal nooit (meer) worden bewoond. Het zal van generatie op generatie niet worden bevolkt. Geen Arabier zal daar zijn tent opslaan. Geen herder zal daar neerstrijken.

**21** Wilde woestijndieren zullen er neerstrijken. Hun huizen zullen vol zitten met uilen. Struisvogels zullen er wonen, en wilde geiten zullen er rondspringen.

**22** Hyena's zullen huilen in zijn (verlaten) burchten, en jakhalzen in weelderige paleizen. Zijn tijd is bijna gekomen, en zijn dagen zijn geteld.

---

<sup>130</sup> *De hemel of lucht laten wankelen en aarde laten beven* is hier in onze taal een personificatie. Een personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komt ook in andere gedeelten in de Bijbel voor (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Als God de hemel en aarde laat beven, dan gaat er wat gebeuren. Hij zou dan bijvoorbeeld een koninkrijk omverwerpen, en tronen laten wankelen (v.19). Een Jood schreef op, wat hij waarnam, en niet hoe het was. Zo zeggen wij zelfs nog: “De zon gaat onder”, terwijl de aarde om de zon draait.

Sommige uitleggers denken aan een letterlijke beving van de aarde, zoals bij de wetgeving in de woestijn op de berg Sinaï. Daar wordt echter niet gesproken over het beven van de hemel en de aarde, maar over het beven van de berg Sinaï voor de heiligheid van God, die op de berg was (Ex.19:16-18).

<sup>131</sup> In de Bijbel staat ook, dat Susan, de hoofdstad van de Elamieten, door de Babyloniërs was veroverd. Daar hadden ze een paleis gebouwd (Dan.8:1,2).

<sup>132</sup> Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, de broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

God zou het Babylonische rijk vernietigen, omdat het de komst van zijn koninkrijk in de weg zou staan. De Babyloniërs zouden de Joden uit hun land halen, en plannen maken om de Joodse identiteit, cultuur en godsdienst uit te roeien (Dan.1:3-8). Dat bleek jaren later ook, toen de staat Babylonië met de koning moest worden aanbeden (Dan.3:1-23). Zo zou de komst van de Messias Jezus en zijn rijk in gevaar komen.

Deze profetieën van Jesaja over Babel zijn inmiddels in vervulling gegaan.<sup>133</sup> In 538 voor Christus veroverde Kores II (559/538 – 529), de koning van de Perzen en de Meden, het hele Babylonische rijk. Na die verovering werd de stad Babylon eerst nog mild behandeld. Toen die stad in opstand kwam, heeft de Perzische koning Darius I (521 – 485) in 521 Babel opnieuw veroverd. De opstandige stad werd door hem zwaar gestraft. Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken. Later werd de stad Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten beroofd.

Tijdens de regering van koning Alexander de Grote (336/332 – 323) kwam er een kort herstel, maar na zijn dood liep de stad Babel leeg door oorlogen en opstanden. Volgens de Romeinse geschiedschrijver Plinius waren er in zijn tijd, de 1<sup>e</sup> eeuw na Christus, nog slechts puinhopen van over. Tot op de dag van vandaag is Babel een ruïnestad.



**De verwoesting van Babel.**

---

<sup>133</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het tekstverband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

**1** Jahweh zal zich over Jakob ontfermen, en nog (of opnieuw) zal Hij Israël kiezen, en ze naar hun (eigen) grond brengen. De vreemdeling zal zich bij hen aansluiten, en zich bij het huis van Jakob voegen.<sup>134</sup>

De val van Babel betekende de bevrijding van het volk Israël. In 538 voor Christus gaf de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) de Joden en Israëlieten de vrijheid om naar hun land terug te keren. Hij stelde eveneens middelen ter beschikking stellen voor de herbouw van de tempel (Jes.44:28, 45:1-8, Ezra 1, 3:7, 4:3, 5:13,14, 6:3-5).

Slechts een klein deel van de Israëlieten maakte van deze gelegenheid gebruik. Door ongehoorzaamheid van het overgrote deel van de Joden is een deel van deze profetieën nog niet in vervulling gegaan.

Over het vrijwillig aansluiten van (veel) vreemdelingen bij het volk van Israël is dan ook niets bekend. Wel werden de vijandige Edomieten door de Joodse hogepriester en koning Johannes Hyrkanus de Makkabeeër (135 – 104) onderworpen. Ze moesten zich laten besnijden, en volgens de Joodse wetten gaan leven. Anders zouden ze hun bezittingen en land kwijt raken. De Edomieten hebben dat noodgedwongen geaccepteerd. Vanaf die tijd gedroegen ze zich volgens de leefregels van de Joden (vgl. Num.24:18).<sup>135</sup>

**2** Volken zullen hen nemen, en ze naar hun (woon)plaats brengen. Zij zullen aan het huis van Israël het land van Jahweh toewijzen. Zij die hen gevangen namen, zullen zij als slaven en als slavinnen gevangen nemen, en zij zullen over hun onderdrukkers heersen.

In de periode dat onder leiding van de Makkabeeën Israël werd bevrijd, en later als een zelfstandige staat zijn buurvölkeren versloeg, is deze profetie maar ten dele in vervulling gegaan. Tijdelijk werden de Joden de baas over de volken die hen vroeger onderdrukten, en steeds opnieuw wilden onderdrukken, maar door hardnekkige ongehoorzaamheid van de meeste mensen van Gods volk had dit geen blijvend resultaat.

**3** In (= Op) een dag zal Jahweh (aan) jou rust geven van jouw lijden (of jouw pijn), van jouw onrust (of jouw angst) en van het harde (of zware) (slaven)werk (of de harde (of zware) (slaven)dienst/slavernij) dat (of die) door jou (= vrouwelijk) is gewerkt (of gediend) (= gedaan).

**4** Jij zal deze spreuk (of dit spotlied) over de koning van Babel (op)heffen (of (op)nemen/(weg)dragen) (= aanheffen); jij zal zeggen: “Hoe is de drijver (onderdrukker) opgehouden! Opgehouden is de onderdrukking (of de aanval)!”<sup>136</sup>

**5** Jahweh heeft de stok van de slechte mensen verbroken, de scepter van de heersers,

**6** die in verbolgenheid zonder ophouden natiën sloeg, die in woede volken vertrad, en achtervolgde zonder medelijden.

Jahweh heeft de stok van Babel verbroken (Dan.5:25-28). De profeet Daniël heeft koning Nebukadnezar II (604 – 562) aangespoord om met zijn onderdrukkende activiteiten te stoppen (Dan.4:27), maar hij en zijn opvolgers luisterden niet.

**7** De hele aarde (of het hele land) heeft rust, (en) is stil. Men breekt uit in gejubel.

---

<sup>134</sup> Jakob werd later door de Here Israël genoemd (Gen.32:28).

<sup>135</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 9:1

<sup>136</sup> Deze weergave is gekozen op grond van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en een Dode Zeerol. De (Massetische) Hebreeuwse tekst spreekt hier plotseling over het einde van een gouden (stad), en dat past niet (in het parallellisme) op deze plaats.

Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in het Hebreeuws regelmatig voor.



**8** Zelfs de cipressen zijn blij over jou. De ceders van de Libanon (zeggen): “Sinds jij neerligt, komt niemand naar ons toe om ons te om te hakken.”

De Libanon is een bergrug in Syrië ten noorden van het Tienstammenrijk. De grond is erg vruchtbaar (Ps.72:16, Hoog.4:11, Hos.14:6,7). De machtige ceders van de Libanon waren erg bekend (Richt.9:15, 2Kon.14:9, 2Kron.25:18, Ps.92:13).

Tijdens de oorlog werden bomen gebruikt voor oorlogsdoeleinden, zoals stormrammen, belegeringstorens en -wallen, schepen en wapens, en het bouwen van (tijdelijke) onderkomens en huizen (Deut.20:20, vgl. Jes.37:24).

**9** Het dodenrijk van(uit) beneden was over jou in beroering om (je) bij je komst te ontmoeten. Het heeft de gestorven( mens)en voor je wakker geschud, alle bokken (= alle leiders) van de aarde.<sup>137</sup> Het (dodenrijk) heeft alle koningen van de volken van hun tronen laten opstaan.

In die tijd dachten veel mensen, dat het dodenrijk onder de oppervlakte van de aarde was (vgl. Gen.37:35, 42:38, Num.16:31-33, Ps.49:15,16, Ezech.31;14-18, 32:18-32, Mat.11:23, Luk.10:15). Wel wist men, dat God zijn dienaren van het dodenrijk zou verlossen en opnemen (Ps.49:16, 73:23,24, 86:13, Jes.26:19, Dan.12:2). De mensen die niet van de Here hielden, gaan na hun sterven naar het dodenrijk (Ps.9:18). Daar wachtten ze op hun eeuwige bestemming (Dan.12:2).<sup>138</sup>

**10** Zij zullen allemaal het woord nemen (of allemaal antwoorden), en zij zullen tegen jou zeggen: “Ook jij, jij bent krachteloos geworden als wij. Je bent aan ons gelijk.”

Omdat dode mensen in het dodenrijk niet kunnen spreken (Ps.6:6, Jes.38:18), weten we, dat het hier over beeldspraak gaat. De machtige Babylonische koning zou in het dodenrijk even krachteloos zijn, als de koningen die hij had verslagen. Hij zou aan ze gelijk worden.

**11** Je praal, de klank van je psalterions, is in het dodenrijk neergeworpen. Made(n) is (= zijn) onder je verspreid, en worm(en) bedekt (= bedekken) je (als een deken).

Een *psalterion* was een draagbaar harpachtig instrument met klankkast, waarmee vroeger de Israëlieten het zingen begeleidden. De snaren werden met de vingers getokkeld.

Maden en wormen vormen een heel grote tegenstelling met de pracht en praal waaraan de Babylonische koningen waren gewend.

**12** Hoe ben jij uit de hemel[en] gevallen, morgenster,<sup>139</sup> zoon van de dageraad. Jij bent op de aarde neergeveld, overwinnaar van de volken!

De Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) liet zich als een god aanbidden (Dan.3:1-23). Hij was de overwinnaar van de volken. Toch zou hij met de andere Babylonische koningen afdalen in het dodenrijk.

**13** Je zei in je hart (= zei bij jezelf): “Ik zal naar de hemel[en] opklimmen. Boven de sterren van God zal ik mijn troon oprichten, en Ik zal ver in het noorden zetelen op de berg van de samenkomst.”<sup>140</sup>

<sup>137</sup> Met *alle bokken* worden *alle leiders* van de kudde bedoeld (vgl. Jer.50:8).

<sup>138</sup> Het dodenrijk is niet de hel of het eeuwige vuur, want later bij het laatste oordeel zal het dodenrijk met de doden worden geworpen in de poel van vuur (= de hel) (Op.20:11-15).

<sup>139</sup> Hoogstwaarschijnlijk hadden de mensen uit die tijd geen scherp omljnd begrip van een ster. Een lichtgevende komeet of planeet zou men ook als een ster kunnen opvatten. Zo lijkt het er sterk op, dat met de morgenster de “lichtgevende” planeet Venus werd aangeduid.

<sup>140</sup> Er is hier sprake van personificatie, want een morgenster zegt niets bij zichzelf. Een personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we ook in andere gedeelten van de Bijbel te-

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).<sup>141</sup>

Voor de beleving van de Joden lag het Babylonische rijk ver in het noorden, omdat de Babylooniërs vanuit het noorden het heilige land binnenkwamen. Rechtstreeks naar het Tweestammenrijk trekken via de grote woestijnen, was in die tijd (vrijwel) onmogelijk.

De Babylonische koning zou in het verre noorden op een berg willen zetelen, waar de goden zouden samenkomen. Men stelde zich in die tijd voor, dat die godenberg zelfs boven de sterren uitrees.

**14** “Ik zal opstijgen boven de hoogte van de wolken. Ik zal mij aan de Allerhoogste gelijk maken.”

**15** Toch zal je in het dodenrijk worden neergeworpen, in het diepst van de afgrond.

**16** Wie je zien, zullen je aanstaren, op je letten: “Is dit man die de aarde liet sidderen, (en) die koninkrijken liet beven,

**17** die van de wereld een woestijn maakte, en zijn steden verwoestte, en zijn gevangenen niet naar huis liet (gaan)?”

**18** Alle koningen van de volken liggen met eer, ieder in zijn huis.

Met *zijn huis* wordt het koninklijke graf bedoeld, waarin elke koning is begraven.

**19** Jij bent (ver) van je graf weggeworpen, als een verafschuwde scheut, omringd met verslagenen die doorstoken zijn met het zwaard, die neerdalen in de steengroeve als een lijk dat is vertrappt.

De laatste Babylonische koning Belsazar (552 – 538) werd door de soldaten van koning Kores II (559/538 – 529) doodgeslagen (Dan.5:30). Het is niet erg aannemelijk, dat hij een koninklijke begrafenis heeft gekregen.

**20** Jij zal niet met hen in een graf worden verenigd, omdat jij je land te gronde hebt gericht, (en) je volk hebt gedood. Het nageslacht van de boosdoeners zal nooit (meer) worden genoemd.

**21** Maakt voor zijn zonen een slachtbank klaar om de ongerechtigheid van hun vaders. Zij zullen niet (meer) opstaan, de aarde in bezit nemen, en het wereldoppervlak vullen met steden.

De zonen en kleinzonen van Nebukadnezar II (604 – 562) zijn allemaal vermoord. Omdat ze zich niet bekeerden, moesten ze ook boeten voor de ongerechtigheden van hun voorvaders: Nabopolassar (625 – 605) en zijn zoon Nebukadnezar II (vgl. Ex.20:5,6, 34:7, Deut.5:9,10, 24:16, Jer.15:4, 32:18, Klaag.5:7, Ezech.18). Niemand uit dat geslacht heeft na de val van Babel ooit als koning geregeerd.

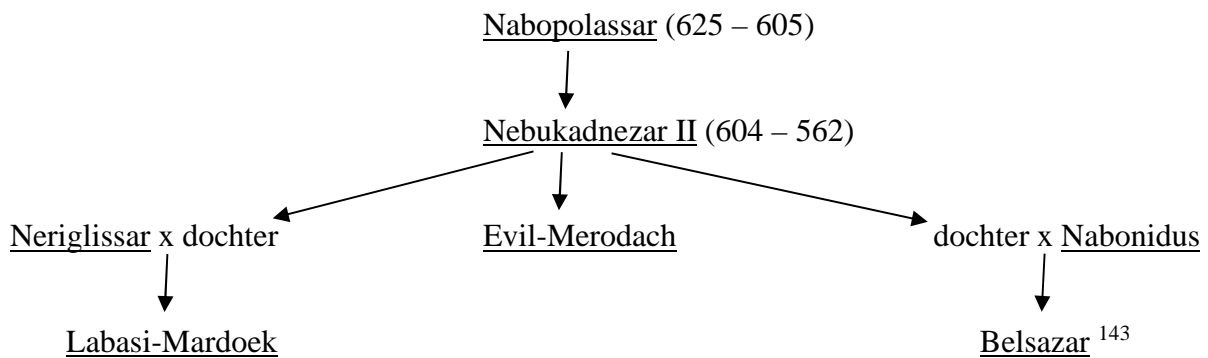
Na de dood van de Babylonische koning Nebukadnezar II volgde zijn zoon Amel-Mardoek (= Evil-Merodach) (562 – 560) hem op (2Kon.25:27, Jer.52:31). Twee jaren later werd hij vermoord door zijn zwager Neriglissar (560 – 556). Zijn zoon Labasi-Mardoek (556) die hem opvolgde, werd eveneens vermoord. Nabonidus (556 – 538), die hoogstwaarschijnlijk

---

gen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.14:31, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Zulke uitdrukkingen komen eveneens in het Nederlands voor. Bijvoorbeeld: Hij werd door de dood opgehaald, of de boom wuifde met zijn takken.

<sup>141</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.

met een dochter van koning Nebukadnezar II was getrouwd, nam samen met zijn zoon Belsazar (552 – 538) de leiding over (Jer.27:6,7). Ook Belsazar, de kleinzoon van Nebukadnezar II, werd doodgeslagen (Dan.5:30).<sup>142</sup>



**22** “Ik zal tegen hen opstaan”, zegt Jahweh van de (hemelse) legers: “Ik zal naam en overblijfsel, kroost (of kinderen) en nageslacht van Babylon afsnijden (= uitroeien)”, is het woord van Jahweh.

**23** “Ik zal het maken tot een domein van de roerdomp en waterpoelen. “Ik zal het weg bezemen met de bezem van vernietiging”, is het woord van Jahweh van de (hemelse) legers.

In 538 veroverde Kores II (559/538 – 529) het hele Babylonische rijk. Na een opstand in 521 heeft de Perzische koning Darius I (521 – 485) de stad Babel heroverd.<sup>144</sup> Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken. Later werd Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten beroofd. Uiteindelijk liep de stad leeg door oorlogen en opstanden. Volgens Plinius waren er in de 1<sup>e</sup> eeuw na Christus nog slechts puinhopen van over. Tot op de dag van vandaag is Babel een ruïnestad.

<sup>142</sup> Zie Turenhout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.

<sup>143</sup> De mensen waarvan de namen zijn onderstreept, regeerden als koning.

<sup>144</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

## 2. Profetie over Assyrië.

Hoofdstuk 14:24-27

**24** Jahweh van de hemelse legers heeft gezworen: “Zeker, zoals Ik heb gedacht, zo zal het gebeuren, en zoals heb Ik besloten, zal het tot stand komen.”

**25** “Ik zal Assyrië in mijn land verbreken, en zal het op mijn bergen vertrappen. Zijn juk zal van hen worden weggenomen, en zijn last zal van hun schouders worden weggenomen.”

**26** Dit is het besluit dat besloten is over de hele aarde, en dit is de hand die uitgestrekt is over alle volken.

**27** Als Jahweh van de hemelse legers het heeft besloten, wie zal het verijdelen, en zijn hand heeft uitgestrekt, wie zal die dan terugtrekken?

\*\*\*

Deze korte profetie gaat over het wereldrijk Assyrië uit de tijd waarin de profeet Jesaja zelf leefde. Er wordt in die profetie gesproken over het verbreken van Assyrië en het wegnemen van een juk (v.25). Dat heeft het Tienstammenrijk Israël niet meer mogen meemaken, want de bewoners daarvan zijn in 722 naar Assyrië gedeporteerd. Deze profetie is dus na 722 voor Christus ontstaan, en was in eerste instantie hoofdzakelijk bestemd voor het Tweestammenrijk Juda. Waarschijnlijk is deze goede boodschap kort voor of tijdens 701 voor Christus bedoeld als een bemoediging voor de vrome koning Hizkia (727 – 697) en andere gelovige Joden.

**24** Jahweh van de (hemelse) legers heeft gezworen: “Zeker, zoals Ik heb gedacht, zo zal het gebeuren, en zoals heb Ik besloten, zal het tot stand komen.”<sup>145</sup>

**25** “Ik zal Assyrië in mijn land verbreken, en zal het op mijn bergen vertrappen. Zijn juk zal van hen worden weggenomen, en zijn last zal van hun schouder(s) worden weggenomen.”

De vernedering van Assyrië zou voor het Tweestammenrijk Juda een grote bevrijding betekenen. De Joden hadden door hun wrede oorlogen veel ellende te verduren. In 701 voor Christus trok koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij veroverde bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.<sup>146</sup> In hetzelfde jaar bedreigde de machtige koning met zijn legers de hoofdstad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 Jeruzalem. Hij nam koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:10,11).

**26** Dit is het besluit dat besloten is over de hele aarde, en dit is de hand die uitgestrekt is over alle volken.

Dit besluit van God om de macht van de Assyriërs te verbreken had niet alleen betekenis voor het Tweestammenrijk Juda, maar ook voor alle bekende volken van die tijd. Ze hadden allemaal zwaar te lijden van de sterke en wrede legers van de Assyriërs.

---

<sup>145</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

<sup>146</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

**27** Als Jahweh van de (hemelse) legers (het) heeft besloten, wie zal het verijdelen, (en) zijn hand heeft uitgestrekt, wie zal die (dan) terugtrekken?

Deze profetie van Jesaja is stapsgewijs in vervulling gegaan. Hoewel Assyrië het Joodse volk zou bedreigen, zou het in die tijd er niet in slagen Jeruzalem te veroveren, want de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) verloor Jeruzalem.<sup>147</sup> Hij doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>148</sup> Koning Sanherib (705 – 681) kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren. Daar werd hij 20 jaren later door 2 van zijn zonen doodgeslagen (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23).

De bevrijding van Jeruzalem en de smadelijke aftocht van koning Sanherib betekenden nog niet meteen het einde van het Assyrische rijk. Vaak komt het oordeel van de Here geleidelijk om de mensen de gelegenheid te geven zich te bekeren. In 701 voor Christus had koning Sanherib Gods macht ervaren, maar hij liet zich niet waarschuwen. Daarom werd hij 20 jaren later door 2 van zijn zonen vermoord (2Kon.19:37, Jes.37:38).

Toch zou het hele Assyrische rijk ten slotte verdwijnen. Sinds 640 kregen de Assyriërs last van oprukkende Scythen. Na de dood van de krachtdadige koning Assurbanipal (669 – 627) brokkelde zijn wereldmacht snel verder af. De vrome koning Josia (640 – 609) van het Tweestammenrijk Juda kon in 629 voor Christus zelfs met zijn leger het gebied van het Tienstammenrijk Israël binnentrekken, dat toen nog als de provincie Samaria bij het Assyrische rijk hoorde. Daar vernielde de Judese koning de altaren van de afgoden, en liet hij de onwettig aangestelde priesters doden (2Kon.23:15-20, 2Kron.34:3-7).

In 609 voor Christus werd de laatste grote Assyrische stad door de Babylonische koning Nabopolassar (625 – 605) ingenomen. Dat betekende vrijwel het einde van het Assyrische rijk.<sup>149</sup>

---

<sup>147</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

<sup>148</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 141.

Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 1:5.

<sup>149</sup> Zie over de ondergang van Assyrië ook Turenout T. van, Nahum, trooster, Grijskerk, 2018.

### 3. Profetie over Filistea.

Hoofdstuk 14:28-32

**28** In het jaar dat koning Achaz stierf, kwam deze openbaring:

**29** “Verheug je maar niet, heel Filistea, omdat de stok die je sloeg, is gebroken, want uit de wortel van de slang zal een gifslang voortkomen, en haar vrucht zal een vurige vliegende slang zijn.”

**30** “De eerstgeborenen van de armen zullen grazen, en de ellendigen zullen veilig gaan liggen. Ik zal jouw wortel van honger laten sterven, en jouw overblijfsel zal Hij doden.”

**31** Huil, poort! Schreeuw het uit, stad! Sidder, heel Filistea, want uit het noorden komt rook, en in zijn gelederen blijft niemand achter!

**32** Wat zal men de gezanten van het volk antwoorden? Dat Jahweh Zion heeft gefundeerd, en de armen van zijn volk daar bescherming zullen vinden.

\*\*\*

**28** In het jaar dat koning Achaz stierf, kwam deze (draag)last (of deze opdracht) (= deze openbaring/profetie/dit orakel):

Jesaja kreeg deze profetie in 727 voor Christus, want in dat jaar stierf de slechte koning Achaz (732 – 727)

**29** “Verheug je (maar) niet, heel Filistea, omdat de stok die je sloeg, is gebroken, want uit de wortel van de slang zal een gifslang voortkomen, en haar vrucht zal een vurige vliegende slang (of draak) zijn.”

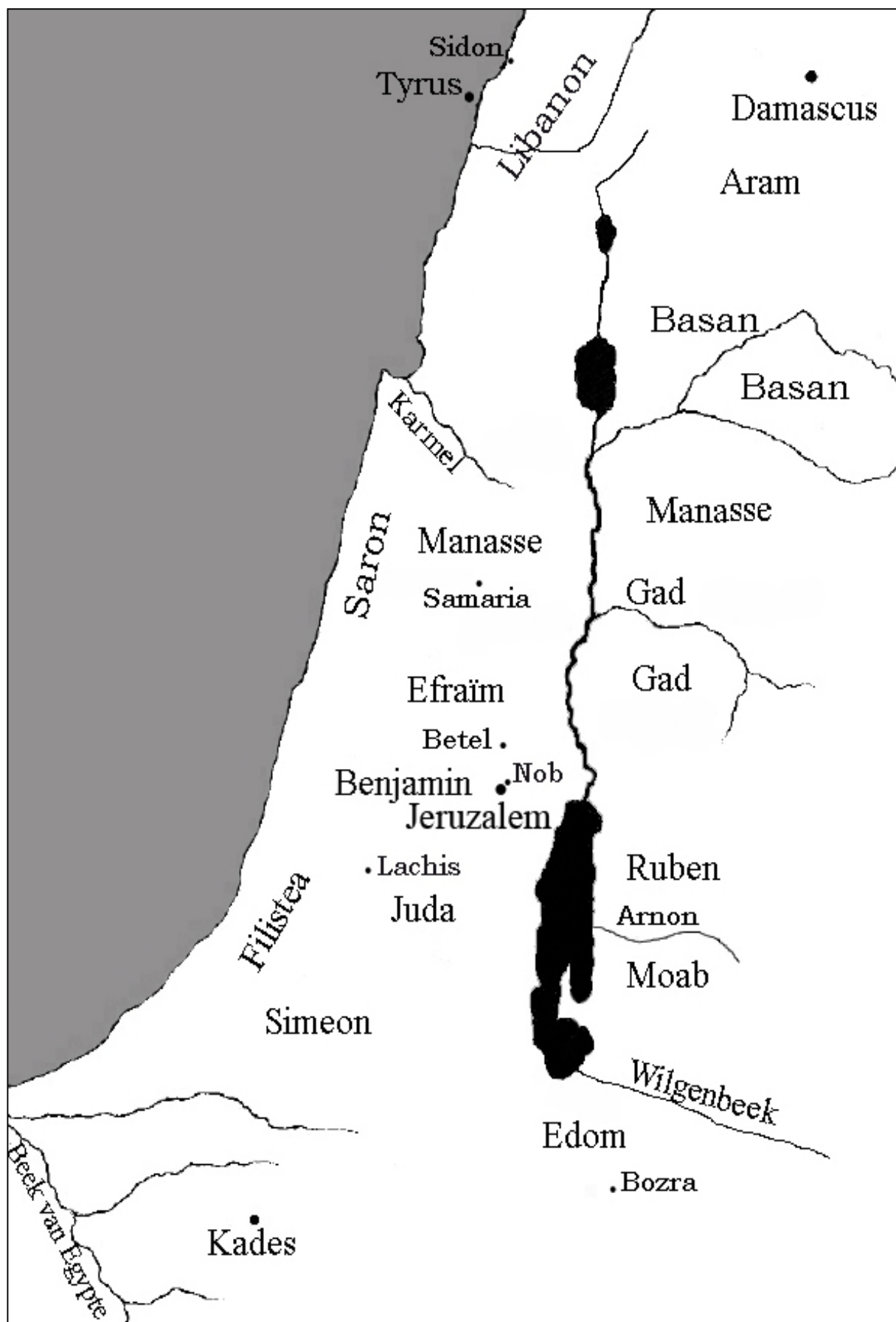
De Filistijnen waren afstammelingen van Misraïm, een zoon van Cham (1Kron.1:8-12). Ze kwamen oorspronkelijk van het eiland Kreta (vgl. Ezech.25:16, Zef.2:4,5). Van daaruit is een deel van hen naar de zuidwestkust van Kanaän vertrokken. Ze woonden daar in 5 steden, en elke stad had een koning. Deze koningen werkten met elkaar samen (b.v.1Sam.5,6). De 5 Filistijnse steden waren: Gaza, Askelon, Asdod, Ekron en Gat.

In de tijd waarin Jesaja deze profetie kreeg, werden de Filistijnen sinds 734 voor Christus onderdrukt door de Assyriërs. In 727 stierf niet alleen koning Achaz (732 – 727), maar ook de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727). Deze stok die de Filistijnen sloeg, werd gebroken. Daarom waren de Filistijnen blij, want ze dachten, dat de Assyrische dreiging wel gauw voorbij zou zijn.

De profeet Jesaja zei, dat de Filistijnen juist helemaal geen reden hadden om blij te zijn. Uit de stok: de wortel van de slang, zou een giftige slang voortkomen. Een zoon van Tiglatpileser III, de kroonprins zou voor nog veel meer ellende zorgen. Die zoon was Salmanassar V (727 – 722). Hij sloeg alle opstanden neer, die na het overlijden van zijn vader waren begonnen (vgl. 2Kon.17:3).

Daarna zou er een vurige vliegende slang komen. In hoeverre er vurige vliegende of ver springende slangen hebben bestaan is niet bekend. Het beeld is echter duidelijk: na de gifslang zou het zeker niet beter worden.

De opvolger van Salmanassar V was Sargon II (722 – 705). Toen hij het roer in Assyrië overnam, braken er allerlei opstanden uit. Eén voor één wist Sargon II deze opstanden neer te slaan. Toen hij in 722 Samaria veroverde, onderwierp hij eveneens de Filistijnen. Na een nieuwe opstand onder leiding van de stad Asdod werden de Filistijnen in 711 opnieuw door Sargon II verslagen (vgl. Jes.20:1). Asdod werd grotendeels vernield en ontmanteld. Veel Filistijnen werden doodgeslagen.



**30** “De eerstgeborenen van de armen zullen grazen, en de ellendigen zullen veilig gaan liggen. Ik zal jouw wortel van honger laten sterven, en jouw overblijfsel zal Hij doden.”

Ook het Tweestammenrijk Juda zou de gevolgen van de Assyrische machtsuitbreiding ondergaan. Het zou verarmen, maar de arme mensen van Gods volk zouden bij de Here bescherming vinden (v.32<sup>b</sup>). Toen koning Sargon II rond 721 en in 711 de opstanden van de Filistijnen neersloeg, liet hij het Tweestammenrijk Juda met rust.

De Here liet de wortel van de Filistijnen niet meteen door de Assyriërs vernietigen. Wel voerde God zijn vonnis over de Filistijnen langzaam uit, zodat ze zich konden bekeren. In 604 voor Christus veroverde de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) Asdod, Askelon, Gaza en Ekron. Er bleef toen van deze Filistijnse plaatsen niet veel over. Ekron werd slechts gedeeltelijk weer bewoond. In de van oorsprong Filistijnse steden kwam een gemengde bevolking te wonen, waarbij vooral de Fenicische invloed domineerde.

Na de heerschappij van de Perzen veroverde Alexander de Grote (336/332 – 323) deze gebieden. Op de stad Gaza na gaven alle van oorsprong Filistijnse steden zich vrijwillig aan hem over. Gaza werd bestormd en veroverd. De soldaten van koning Alexander vermoordden daar alle mannen, en ze verkochten de vrouwen en kinderen als slaven.

In 147 voor Christus werd Asdod door de leider Jonatan de Makkabeeër (161/152 – 142) in brand gestoken. De bevolking sneuvelde, of kwam om door het vuur. Askelon gaf zich vrijwillig over (1Mak.10:83-87, 11:4). Van de Syrische koning kreeg de hogepriester Jonatan de stad Ekron (1Mak.10:88,89). Daarna veroverde hij de stad Gaza (1Mak.11:61,62). Ondanks enkele opstanden duurde die Joodse overheersing tot de Romeinse tijd.

Van de Filistijnen zou een kleine rest overleven. De stad Ekron was de enige stad waar nog wat Filistijnse invloed zou overblijven. Die rest van de bevolking is geleidelijk in Israël en andere volken opgegaan (Zach.9:7<sup>b</sup>).

**31** Huil, poort! Schreeuw het uit, stad! Sidder, heel Filistea, want uit het noorden komt rook, en in zijn gelederen blijft niemand achter!

De poort moest huilen, de stad schreeuwen, en het Filistijnse land sidderen, want de poort zou worden opengebroken. De stad zou worden verwoest, en het land zou veel ellende meemaken.<sup>150</sup>

Vanuit het noorden vielen de Assyrische legers het gebied van de Filistijnen binnen. Wat de legers achterlieten, zoals gebouwen en gewassen, werd vaak in brand gestoken.

**32** Wat zal men de gezanten van het volk antwoorden? Dat Jahweh Zion heeft gefundeerd,<sup>151</sup> en de armen van zijn volk daar bescherming zullen vinden.

Waarschijnlijk waren er na het overlijden van koning Tiglatpileser III (745 – 727) uit Filistea gezanten naar het Tweestammenrijk Juda gekomen om aan de tijdelijke opvolger van koning Achaz: hofmaarschalk Sebna (727 – 714), te vragen om aan een opstand tegen Assyrië mee te doen.<sup>152</sup>

---

<sup>150</sup> Er is hier sprake van personificatie. Een personificatie is een vorm van beeldspraak waarbij dieren, planten of levenloze dingen menselijke eigenschappen krijgen toegeschreven, of op een menselijke manier reageren. Dit komen we ook in andere gedeelten van de Bijbel tegen (vgl. Richt.5:4,5, 2Sam.22:8, Ps.68:8,9, 76:9, Jes.13:13, Ezech.38:20, Joël 2:10, 3:16). Zulke uitdrukkingen komen eveneens in het Nederlands voor. Bijvoorbeeld: Hij werd door de dood opgehaald, of de boom wuifde met zijn takken.

<sup>151</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

<sup>152</sup> Dat Sebna tijdelijk de leiding in het Tweestammenrijk Juda had, blijkt uit de volgende gegevens:



Jesaja zei, dat de Here zijn volk in Zion, in Jeruzalem, zou beschermen. Daarmee raadde de profeet de leiding in het Tweestammenrijk Juda aan om niet op het verzoek van het Filistijnse gezantschap in te gaan.

Deze profetie over Gods bescherming van Jeruzalem is letterlijk in vervulling gegaan. Hoogstwaarschijnlijk liet de pro-Assyrische Sebna (727 – 714) zich inderdaad niet door de Filistijnse gezanten verleiden om met de opstand mee te doen, want Sargon II (722 – 705) liet het Tweestammenrijk Juda en de hoofdstad Jeruzalem met rust.

---

In 2Kon.18:9-11 staat, dat Samaria in het 6<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia (727 – 697) door de Assyriërs werd veroverd en verwoest. Volgens berekeningen op grond van Assyrische gegevens vond de verovering van de hoofdstad van het Tienstammenrijk plaats in 722 voor Christus. Dan zou Hizkia in 727 de troon van zijn gestorven vader Achaz hebben overgenomen.

Volgens 2Kon.18:13 en Jes.36:1 echter viel de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) het Tweestammenrijk Juda in het 14<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia aan, en veroverde op de hoofdstad Jeruzalem na het hele land. Op grond van berekeningen van de Assyrische gegevens zou deze inval in 701 voor Christus hebben plaatsgevonden. In dat geval zou Hizkia in 714 met zijn regering zijn begonnen.

Alles pleit ervoor, dat koning Achaz (732 – 727) in 727 tegelijkertijd met de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) stierf. In het bijbelboek Jesaja (14:28,29) kunnen we namelijk lezen, dat in het sterfjaar van Achaz de slaande roede of stok van God: Tiglatpileser III, was weggenomen.

Dat Hizkia nog te jong was om na de dood van zijn vader de regering over te nemen, wordt ondersteund door het feit, dat hij nog geen zoon had, toen de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) in 712 of 711 voor Christus bij hem op bezoek kwam (2Kon.20:18, Jes.39:7).

Toen koning Achaz stierf was Sebna (727 – 714) hofmaarschalk. Dat was de hoogste ambtenaar aan het hof. Als hofmaarschalk had Sebna duidelijk koninklijke aspiraties, en hij liet voor zichzelf een koninklijk graf maken. De profeet Jesaja heeft zich daar openlijk tegen verzet, en Sebna (727 – 714) in opdracht van de Here gewaarschuwd en bestraft (Jes.22:15-25). Eljakim zou de functie van hofmaarschalk van Sebna overnemen, en als een vader voor zijn volk optreden. Natuurlijk heeft hij ook de jonge Hizkia op een vaderlijke manier bijgestaan (Jes.36:3). Onder het bestuur van Sebna ging de kwaadaardigheid van de bestuurders en het volk gewoon door, en werd de pro-Assyrische politiek voortgezet. Toen in 722 het Tienstammenrijk door Assyrië in ballingschap werd gevoerd, deed Sebna niets om het Tienstammenrijk te hulp te komen. Ook liet Assyrië het pro-Assyrische Tweestammenrijk Juda met rust.

Opmerkelijk is eveneens, dat veel waarschuwingen en bestraffingen van de profeet Jesaja uit die periode zich wel richtten tegen de bestuurders en het volk, maar de jonge koning ontzagen.

#### 4. Profetie over Moab.

Hoofdstuk 15

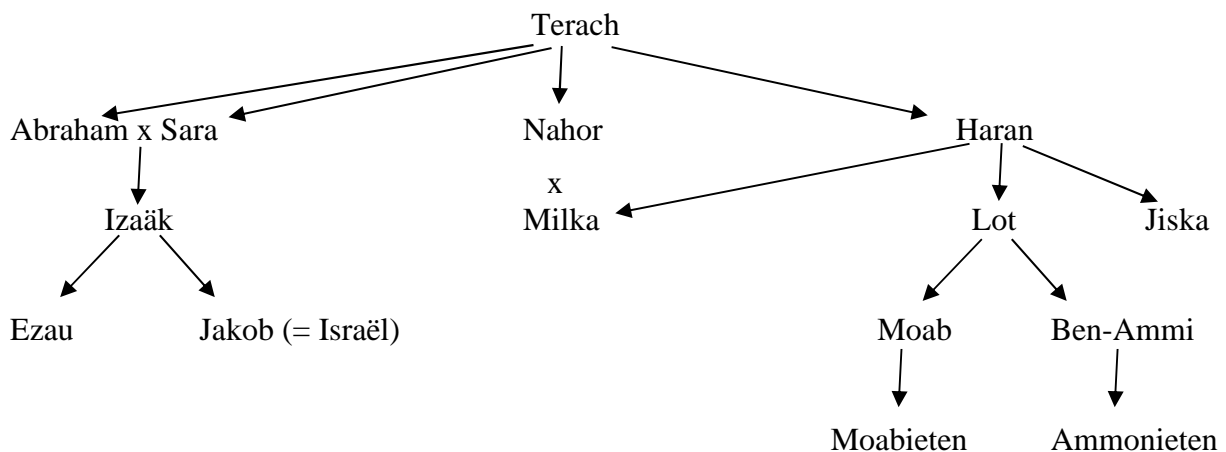
- 1 Een openbaring over Moab.
- 2 Men gaat op naar het huis van Dibon op de hoogten om te huilen. Over Nebo en Medeba zal Moab jammeren. Alle hoofden zijn kaalgeschoren, elke baard is afgesneden.
- 3 Op zijn straten heeft men zich met een rouwzak omgord. Op zijn daken en op zijn pleinen jammert iedereen, men zakt huilend in elkaar.
- 4 Ook Chesbon en Elale schreeuwen het uit. Tot Jahas wordt hun stem gehoord. Daarom slaan de gewapende mannen van Moab alarm. Zijn geest is gebroken.
- 5 Mijn hart schreeuwt het uit om Moab. Zijn vluchtelingen zijn al bij Zoar, Eglat-Sjelisjia. Ja, huilend gaat men de helling van Luchit op. Ja, op de weg naar Chornaïm laat men noodkreten opstijgen.
- 6 Zeker, de wateren van Nimrim worden woestenijen, het gras is verdord, de begroeiing verwelkt. Er is geen groen meer.
- 7 Daarom zullen zij wat zij gespaard en bewaard hebben, over de Wilgenbeek dragen.
- 8 Zeker, het geschreeuw doorkruist het grensgebied van Moab, zijn gejammer klinkt tot Eglaim, en zijn gejammer klinkt tot Beër-Elim.
- 9 Zeker, de wateren van Dimon zijn vol bloed. Ja, Ik zal over Dimon nog meer teweegbrengen: een leeuw over de overlevenden van Moab en over het overblijfsel van het land.

\*\*\*

De profeet Jesaja kreeg deze boodschap van God in 714/713 voor Christus. Verscheidene volken waren bezig in opstand te komen tegen de grootmacht Assyrië. Deze profetie was een ernstige waarschuwing aan het adres van de jonge koning Hizkia (727 – 697) om vooral niet met die opstand mee te doen, want binnen 3 jaren zou dit verzet door de Assyrische koning worden neergeslagen (Jes.16:13,14). In 711 maakte koning Sargon II (722 – 705) aan de opstand een einde.

- 1 Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetie/orakel) van (= over) Moab.

Zeker, in de nacht is Ar in Moab verwoest, het is stilgelegd! Zeker, in de nacht is Kir in Moab verwoest, het is stilgelegd!



De Moabieten woonden ten zuidoosten van Israël aan de oostkant van de Dode Zee. Het was een volk dat aan de Israëlieten verwant was. Het waren nakomelingen van een broer van Abraham (Gen.11:26-29, 19:30-38).

Ar was een hoofdstad van Moab (Deut.2:9,18,29). Het lag vlak bij de rivier de Arnon in de buurt van de huidige plaats Rabba (Num.21.14,15).

Kir in Moab wordt meestal Kir-Moab of Kir-Chareset genoemd. De plaats lag in het zuiden van Moab (2Kon.3:24,25). Waarschijnlijk is het de huidige plaats Kerak.

**2** Men gaat op naar het huis van Dibon (op) de hoogten om te huilen. Over Nebo en Medeba zal Moab jammeren. Alle hoofden zijn kaal(geschoren), elke baard is afgesneden.

Dibon, Nebo, Medeba, Chesbon (v.4), Elale en Jahas lagen ten noorden van de rivier de Arnon. Al deze plaatsen waren oorspronkelijk Moabitische plaatsen die door de Amorieten waren veroverd (Num.21:23,26-30). De Israëlieten veroverden onder leiding van Mozes deze plaatsen op de Amorieten (Num.21:15,23,30, Deut.2:32-36).

In 732/731 voor Christus veroverde de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) het gebied ten oosten van de rivier de Jordaan en het noorden van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, en Naftali werden naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26). Daardoor konden de Moabieten het vrijgekomen gebied dat ze eerder aan de Amorieten hadden verloren, weer in bezit nemen. In de tijd van de profeten Jesaja en Jeremia (48:1,2,18,21,22,34,45) hoorden de plaatsen Dibon, Nebo, Medeba, Chesbon, Elale en Jahas weer bij Moab.

Dibon lag 6 kilometer ten noorden van de rivier de Arnon. Na enige discussies werd de plaats aan de stam Gad toegewezen (Num.32:2-4,33-36, 33:45,46). Na de ballingschap gingen de Joden er weer wonen (Neh.11:25). Tegenwoordig heet die plaats Dhiban.

De plaats Nebo werd aan de stam Ruben toegewezen (Num.32:2-4,37,38). Na de ballingschap gingen de Joden er weer wonen (Neh.7:33).

De plaats Medeba hoorde ook bij de stam Ruben (Joz.13:9,16). Dat lag aan de noordoostkant van de Dode Zee. Hoogstwaarschijnlijk is het de huidige plaats Mdab 10 kilometer ten zuiden van Chesbon.

Het hoofd kaalscheren, de baard afsnijden en een rouwzak aandoen, waren in die tijd tekenen van groot verdriet (Scheren: Jes.22:12, Jer.16:6<sup>b</sup>, 41:5, 47:5<sup>a</sup>, 48:37<sup>a</sup>, Mi.1:16; Zakken dragen: Gen.37:34, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16).

**3** Op zijn straten heeft men zich met een (rouw)zak omgord. Op zijn daken en op zijn pleinen jammert iedereen, (men) zakt huilend in elkaar.

**4** Ook Chesbon en Elale schreeuwen het uit. Tot Jahas wordt hun stem gehoord. Daarom slaan de gewapende mannen van Moab alarm. Zijn geest is gebroken.

Chesbon (= Denkdorp) werd aan de stam Ruben gegeven (Num.32:37, Joz.13:15-17). Waarschijnlijk lag het midden in noorden van het grondgebied van de Rubenieten aan de grens met de stam Gad. Later hoorde het zelfs bij die stam, maar daarna kregen de Levieten deze stad (Joz.21:34-39, 1Kron.6:77-81). Tijdens de regering van hogepriester Alexander Jannaeus (103 – 76) hebben de Joden deze plaats heroverd.<sup>153</sup>

Elale (= God is verheven) lag 4 kilometer ten noordoosten van Chesbon. Het hoorde bij het gebied van de stam Ruben (Num.32:2,3,37).

---

<sup>153</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 15:4.

Jahas lag in het gebied van de stam Ruben, en het is toegewezen aan de Levieten (1Kron.6:77,78).

**5** Mijn hart schreeuwt het uit om Moab. Zijn vluchtelingen zijn al bij Zoar, Eglat-Sjelijisja (= Driejarige koe). Ja, huilend gaat men de helling van Luchit op. Ja, op de weg naar Choroñaïm laat men noodkreten opstijgen.

Zoar lag ten zuidoosten van de Dode Zee. Het lag op de grens van Moab (Jer.48:34). De vluchtelingen zouden dus helemaal naar het zuiden van hun land moeten vluchten. De vijand zou dus vanuit het noorden komen.

Eglat-Sjelijisja, Luchit en Choroñaïm zijn onbekende Moabitische plaatsen die in de buurt van Zoar gelegen moeten hebben (Jer.48:5,34).<sup>154</sup>

**6** Zeker, de wateren van Nimrim worden woestenijen, het gras is verdord, de begroeiing verwelkt. Er is geen groen (meer).

Het water van Nimrim moet waarschijnlijk aan de oostkant van de rivier de Jordaan ten hoogte van de plaats Jericho worden gezocht (vgl. Num.32:3,36, Joz.13:27, Jer.48:34).

**7** Daarom zullen zij wat zij gespaard en bewaard hebben, over de Wilgenbeek dragen.

De Wilgenbeek was een rivier in het zuiden van Moab. Deze rivier stroomde bij Zoar in de Dode Zee. De Moabieten zouden dus naar het uiterste zuiden van hun land vluchten, en bescherming zoeken achter de Wilgenbeek.

**8** Zeker, het geschreeuw doorkruist het grensgebied van Moab, zijn gejammer (klinkt) tot Eglāim, en zijn gejammer (klinkt) tot Beër-Elim.

Eglāim moet in Moab in de buurt van de Dode Zee hebben gelegen (Ezech.47:10). Waar de plaats precies lag, is onbekend.

Waar Beër-Elim (= Bron van Elim) in Moab lag is niet bekend.

**9** Zeker, de wateren van Dimon (= Dibon) zijn vol bloed. Ja, Ik zal over Dimon nog meer teweegbrengen: een leeuw over de overlevenden van Moab en over het overblijfsel van het land.

Dimon is een samenvoeging van het woord *Dibon* en (de medeklinkers van) het Hebreeuwse woord *daam* (= bloed).

## Hoofdstuk 16

**1** Heerser van het land, stuur lammeren van Sela door de woestijn naar de berg van de dochter van Zion.

**2** Als vluchtende vogels, opgejaagd uit een nest, zullen de dochters van Moab bij de doorwaadbare plaatsen van de Arnon zijn.

**3** Kom tot een besluit! Neem een beslissing! Maak op de volle middag je schaduw als de nacht! Verberg de verdrevenen! Verraad geen vluchtelingen!

---

<sup>154</sup> Mede omdat de ligging van Eglat-Sjelijisja (= Driejarige koe) onbekend is, koppelen sommige uitleggers deze naam aan Zoar. De plaats Zoar zou zo sterk zijn als een 3-jarige koe.

Barnes A., Barnes' Notes, Jesaja, 3<sup>e</sup> druk, Grand Rapids, 2005, pag. 290,291.

Delitzsch F., Commentary on the Old Testament, deel 7, Isaiah, 2<sup>e</sup> druk, Massachusetts, 2006, pag. 211, 212.

Ridderbos J., Korte Verklaring, De profeet Jesaja, deel 1, 4<sup>e</sup> druk, 1952, pag. 123,125.

Dit is erg onwaarschijnlijk, omdat deze plaats ook door de profeet Jeremia wordt genoemd, terwijl Eglat-Sjelijisja daar niet bij Zoar staat, maar bij Choroñaïm (Jer.48:34).

**4** Laat verdrevenen van Moab bij jou verblijven. Wees voor hen een schuilplaats tegen de verwoester, totdat het gedaan is met de onderdrukker, de verwoesting is beëindigd, de vertrappers van de aarde zijn verdwenen.

**5** Op goedgunstigheid zal een troon worden gevestigd. Daarop zal iemand trouw blijven zitten in de tent van David, iemand die oordeelt, die recht zoekt, en die bekwaam en snel gerechtigheid brengt.

**6** Wij hebben gehoord van de geweldige hoogmoed van Moab, van zijn trots, zijn arrogantie en zijn overmoed, zijn aanmatigend gezwets.

**7** Daarom zal Moab over Moab jammeren. Allemaal zullen zij jammeren. Om de rozijnenkoeken van Kir-Chareset zullen ze volkomen verslagen zuchten,

**8** want de akkers van Chesbon en de druivenplant van Sibma kwijnen weg. De heersers van de heidenvolken hebben de mooie druivenplanten neergeslagen. Zij reikten tot Jazer. Zij dwaalden de woestijn in. Zijn uitlopers spreidden zich uit, en staken de zee over.

**9** Daarom zal ik bij het huilen over Jazer, huilen over de druivenplant van Sibma. Ik zal jullie doordrenken met mijn tranen, Chesbon en Elale, want over je zomervruchten en je oogst is een geschreeuw uit de strijd neergedaald.

**10** “Zijn blijheid en vreugde zijn uit de boomgaarden weggenomen. In de wijngaarden wordt niet meer gejubeld en gejuicht. De druiventreder perst geen wijn meer in de perskuipen. Het vreugdegeschreeuw heb Ik laten ophouden.”

**11** Daarom klagen mijn ingewanden om Moab als een harp, en mijn binnenste om Kir-Cheres.

**12** Al verschijnt Moab, tobt hij zich af op de hoogte, en komt hij naar zijn heiligdom om te bidden, hij zal niets bereiken.

**13** Dit is het woord, dat Jahweh vroeger over Moab heeft gesproken.

**14** Nu heeft Jahweh gesproken door te zeggen: “Binnen 3 jaar, gerekend naar de jaren van een dagloner, zal de glorie van Moab met heel zijn grote mensenmenigte worden veracht. Het overblijfsel zal erg klein en onbeduidend zijn.”

\*\*\*

**1** Heerser van het land, stuur lammeren van Sela (= Rots) door de woestijn naar de berg van de dochter van Zion.

Sela was een plaats in het zuiden van Moab aan de overkant van de Wilgenbeek. De Judese koning Amazia (797 – 785) had deze plaats op de Moabieten veroverd, en gaf het de naam Jokteël (2Kon.14:1,7). Waarschijnlijk lag deze plaats 4 kilometer ten noordwesten van het Edomitische Bozra.<sup>155</sup>

De profeet Jesaja raadde de koning van de Moabieten aan om hulp te zoeken bij de dochter van Zion.<sup>156</sup> De Moabitische koning zou lammeren moeten sturen naar de Judese koning in Jeruzalem. Op die manier had koning Mesa zich jaren geleden onderworpen aan koning A-

---

<sup>155</sup> Omdat Sela *rots* betekent, denkt men meestal aan de Edomitische plaats Petra. Deze plaats ligt echter veel te ver naar het zuiden, en heeft zover bekend nooit bij Moab gehoord. Er wordt ook niet gesproken over het zoeken van hulp bij de Edomieten, maar over hulp zoeken bij de koning van Juda.

<sup>156</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

chab (875 – 854) van het Tienstammenrijk Israël (2Kon.3:4,5). Zo zouden de Moabieten hulp moeten zoeken bij koning Hizkia (727 – 697) van het Tweestammenrijk Juda.

**2** Als vluchtende vogels, opgejaagd uit een nest, zullen de dochters van Moab bij de doorwaadbare plaatsen van de Arnon zijn.

**3** Kom tot een besluit! Neem een beslissing! Maak op de volle middag je schaduw als de nacht! Verberg de verdrevenen! Verraad geen vluchtelingen!

De profeet Jesaja riep de Joden op om de Moabieten gastvrij te ontvangen. Het kwaad dat de Moabieten de Israëlieten hebben aangedaan, moesten ze daarbij vergeven.<sup>157</sup>

**4** Laat verdrevenen van Moab bij jou (ver)blijven. Wees voor hen een schuilplaats tegen de verwoester, totdat het gedaan is met de onderdrukker, de verwoesting is beëindigd, de vertrappers van de aarde zijn verdwenen.

**5** Op goedgunstigheid zal een troon worden gevestigd. Daarop zal iemand trouw blijven zitten in de tent van David, (iemand) die oordeelt, die recht zoekt, en die bekwaam en snel gerechtigheid brengt.

**6** Wij hebben gehoord van de geweldige hoogmoed van Moab, van zijn trots, zijn arrogantie en zijn overmoed, zijn aanmatigend gezwets.

Met *wij* worden de profeet Jesaja en zijn (gelovige) volksgenoten bedoeld.

**7** Daarom zal Moab over Moab jammeren. Allemaal zullen zij jammeren. Om de rozijnenkoeken van Kir-Chareset zullen ze volkomen verslagen zuchten,

Kir-Chareset is dezelfde plaats als Kir of Kir-Moab (Jes.51:1).

Men perste druiven ook wel samen om druivenkoeken te maken. Deze koeken werden vaak aan de afgoden geofferd (Jer.7:18, 44:19, Hos.3:1).

**8** want de akkers van Chesbon en de druivenplant van Sibma kwijnen weg. De heersers van de (heiden)volken hebben de mooie druivenplanten neergeslagen. Zij reikten tot Jazer. Zij dwaalden de woestijn in. Zijn uitlopers spreidden zich uit, en staken de zee over.

Chesbon lag oorspronkelijk in het gebied van de stam Ruben (Num.32:37, Joz.13:15-17, Jes.15:4).

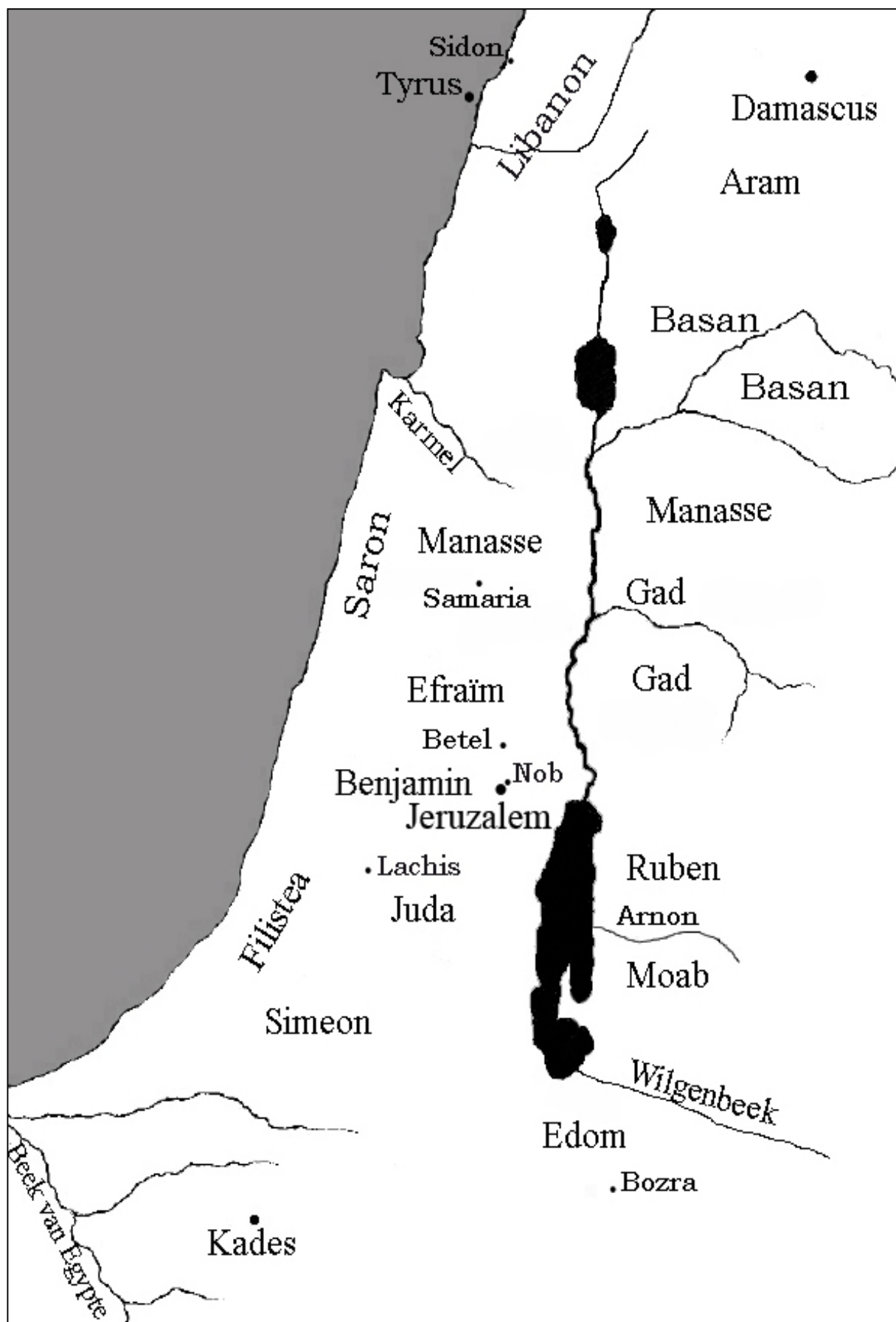
Sibma en Jazer lagen ten noorden van de rivier de Arnon. Het waren oorspronkelijk Moabitische plaatsen die door de Amorieten waren veroverd (Num.21:26-30). De Israëlieten veroverden onder leiding van Mozes deze plaatsen op de Amorieten (Num.21:32, Deut.2:32-36). Sibma werd door Mozes aan de Rubenieten gegeven (Num.32:37,38, Joz.13:15-19).

---

<sup>157</sup> De verhouding tussen de Moabieten en de Israëlieten was altijd gespannen. Tijdens de intocht van het volk Israël in het land Kanaän, wilde de Moabitische koning Balak het volk laten vervloeken (Num.22-24). Jaren later viel een coalitie van de Moabieten, Ammonieten en Amalekieten de Israëlieten aan. De Moabitische koning Eglon onderdrukte Gods volk. De richter Ehud moest zijn volksgenoten daarvan verlossen (Richt.3:12-30). Ook koning Saul (1033 – 1012) moest tegen de Moabieten strijden (1Sam.14:47). Toen David (1012 – 972) koning werd, vielen allerlei buurvölker, waaronder de Moabieten, hem aan. Met Gods hulp wist hij de vijandelijke legers te verslaan (2Sam.8:2,12).

Toen koning Josafat regeerde vielen de Moabieten, de Ammonieten en een deel van de Meünieten het Tweestammenrijk Juda aan. Ook deze oorlog had voor de Moabieten niet het gewenste resultaat (2Kron.20:1-30). Moabitische benden plunderden bovendien regelmatig gebieden van Israël (2Kon.13:20).

De Moabieten gedroegen zich eveneens erg onbetrouwbaar. In 601 voor Christus hielpen ze de koning van Babel om tegen de Joden te strijden (2Kon.24:2), maar in 597/596 probeerden ze samen met andere volken de Judese vazalkoning Zedekia (597 – 586) mee te laten doen met een opstand tegen koning Nebukadnezar II (604 – 562) (Jer.27). Toen Jeruzalem door de koning van Babel was veroverd, werden de Joden ook door de Moabieten gehoord en bespot (Zef.2:8).



De stam Gad kreeg Jazer (Num.32:34, Joz.13:24,25). Later werd Jazer aan de Levieten gegeven (Joz.21:38-40).

In 732/731 veroverde koning Tiglatpileser III (745 – 727) het gebied ten oosten van de rivier de Jordaan en het noorden van het Tienstammenrijk. De inwoners werden als ballingen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26). Daardoor konden de Moabieten het vrijgekomen gebied dat ze eerder aan de Amorieten hadden verloren, weer in bezit nemen. In de tijd van de profeten Jesaja en Jeremia (48:32) hoorden de plaatsen Sibma en Jazer weer bij Moab. Rond 164 voor Christus werd Jazer door Judas de Makkabeeër (166 – 161) heroverd (1Mak.5:3-8).

Eerst werden de gebieden rond Sibma en Jazer gebruikt voor de veeteelt (Num.32:1-4, Joz.21:39, 1Kron.6:81). Later verbouwde men in Sibma fruit, en legde men er wijngaarden aan (Jer.48:32).

Waarschijnlijk lag Sibma ongeveer 5 kilometer ten westzuidwesten van Chesbon. Waar Jazer heeft gelegen, is erg onzeker.

Met de zee wordt hier waarschijnlijk de Dode Zee bedoeld. Moab grensde aan geen enkele andere zee. Dit is niet zo vreemd, want Engedi dat aan de rand van de Dode Zee ligt, was eveneens bekend om de wijnbouw (Hoogl.1:14).

**9** Daarom zal ik bij het huilen over Jazer, huilen over de druivenplant van Sibma. Ik zal jullie doordrenken met mijn tranen, Chesbon en Elale, want over je zomer(vruchten) en je oogst is een geschreeuw uit de strijd neergedaald.

Elale lag 4 kilometer ten noordoosten van Chesbon (Num.32:2,3,37, Jes.15:4).

**10** “Zijn blijheid en vreugde zijn uit de boomgaarden weggenomen. In de wijngaarden wordt niet (meer) gejubeld en gejuicht. De (druiven)treder perst geen wijn (meer) in de perskuipen. Het (vreugde)geschreeuw heb Ik laten ophouden.”

**11** Daarom klagen mijn ingewanden om Moab als een harp, en mijn binnenste om Kir-Cheres (= Kir-Chareset v.7).

**12** Al verschijnt Moab, tobt hij zich af op de hoogte, en komt hij naar zijn heiligdom om te bidden, hij zal niets bereiken.

**13** Dit is het woord, dat Jahweh vroeger over Moab heeft gesproken.

**14** Nu heeft Jahweh gesproken door te zeggen: “Binnen 3 jaar, (gerekend) naar de jaren van een dagloner, zal de glorie van Moab met heel zijn grote (mensen)menigte worden veracht. Het overblijfsel zal erg klein en onbeduidend zijn.”

Aan de opstand van de Filistijnen in 713 tegen de Assyriërs deden ook de Moabieten mee. In 711 werd deze opstand door de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) neergeslagen. Sinds die tijd was het overblijfsel van Moab erg klein en onbeduidend.

Toch bekeerden de Moabieten zich niet van hun hoogmoed. Daarom bleef de vloek van deze profetie doorwerken. Veel profetieën gaan stapsgewijs in vervulling, zodat de betreffende mensen zich nog kunnen bekeren. Deze profetie over Moab werd later door de profeet Jeremia (48) met wat andere en steviger bewoordingen herhaald. Er zou van Moab zelfs niets meer overblijven. Zo is deze profetie definitief in vervulling gegaan. Het ging zo ver door, dat er van Moab helemaal niets meer overbleef.

De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus schreef, dat de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 581 voor Christus tijdens een veldtocht tegen Syrië en Egypte ook de



Moabieten onderwierp.<sup>158</sup> Later zouden de gevangengenomen Moabieten door koning Kores II (559 – 529) worden vrijgelaten (vgl. Jer.48:47),<sup>159</sup> maar als volk zouden ze ophouden te bestaan. De Moabieten zijn door de Arabische Nabateëën veroverd, en in dat volk opgegaan.<sup>160</sup> Dat is een groot verschil met de Israëlieten, want die bestaan nog steeds.

---

<sup>158</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

<sup>159</sup> De profeet Jeremia (48:47) zei namelijk, dat de Here een keer (ten goede) zou brengen in het lot van de Moabieten. Doordat ze echter na de ballingschap hun afgoden bleven dienen, en mede daardoor ook een struikelblok vormden voor Gods volk (Ezra 9:1,2, Neh.13:23, Mal.2:11,14,15), gingen ze hun ondergang tegemoet.

<sup>160</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 14:2.

## 5. Profetie over Aram en Efraïm.

Hoofdstuk 17:1-11

**1** Een openbaring over Damascus.

Zie, Damascus houdt op een stad te zijn. Het zal een puinhoop worden, een ruïne.

**2** Verlaten liggen de steden van Aroër. Zij zullen voor de kudden zijn, die er zullen neerliggen. Niemand zal ze opschrikken.

**3** “De vesting zal uit Efraïm verdwijnen, en het koningschap van Damascus en de rest van Aram. Het zal met hen gaan als met de glorie van de Israëlieten”, is het woord van Jahweh van de hemelse legers.

**4** “Op die dag zal de glorie van Jakob zwak worden, en het vet van zijn lichaam zal wegslinken.”

**5** “Het zal zijn zoals een maaier het koren bij elkaar pakt, en met zijn arm de aren oogst. Het zal zijn als iemand aren verzamelt in het dal Refaïm.”

**6** “Een nalezing zal ervan overblijven, zoals bij het afschudden van olijven: 2 of 3 vruchten boven in de top, 4 of 5 aan de vruchtdragende takken”, is het woord van Jahweh van Israël.

**7** Op die dag zal de mens acht slaan op zijn Maker, en zijn ogen zullen uitzien naar de Heilige van Israël.

**8** Hij zal geen acht slaan op de altaren, het werk van zijn eigen handen. Hij zal niet zien, wat zijn eigen vingers hebben gemaakt: de gewijde palen en de zonnepalen.

**9** Op die dag zullen zijn vestingsteden als een verlaten gebied in het woud zijn, en als de bergtop die ze om de Israëlieten hebben verlaten. Het zal een woestijn worden,

**10** want jij bent de God je heil vergeten, en aan je Rots die je vesting is, heb je niet gedacht. Daarom zal jij liefdesplanten poten, en vreemde stekken planten.

**11** Op de dag dat jij je planten zal laten opschieten, en jij ‘s morgens je zaaisel laat bloeien, verdwijnt de oogst op de dag van ziekte en niet te bestrijden leed!

\*\*\*

Deze profetie was gericht tegen het verbond tussen de Arameeërs en de Israëlieten uit het Tienstammenrijk. In 732 voor Christus kwam dit verbond tot stand. Samen vielen Aram en Israël het Tweestammenrijk Juda aan (2Kon.16:5,6, 2Kron.28:5-8, Jes.7:1). Daarom zouden ze ook samen door de Here worden berecht. Hoogstwaarschijnlijk is deze profetie eveneens in 732 ontstaan.

**1** Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetie/orakel) van (= over) Damascus.

Zie, Damascus houdt op een stad te zijn. Het zal een puinhoop worden, een ruïne.

Damascus was de hoofdstad van Aram, dat ten noorden van het Tienstammenrijk Israël lag.

Hoewel de profeet Jesaja vooral over het Tienstammenrijk Israël profeteerde, noemde hij in het opschrift alleen Damascus, de hoofdstad van Aram.

**2** Verlaten liggen de steden van Aroër. Zij zullen voor de kudden zijn, die (er) zullen neerliggen. Niemand zal (ze) opschrikken.

Er waren 3 steden die Aroër heetten. Twee daarvan lagen aan de oostkant van de rivier de Jordaan. Eén lag in het zuiden van het Tweestammenrijk Juda, 19 kilometer ten zuidoosten van Berseba. Het gaat hier dus over de 2 steden Aroër die in het Tienstammenrijk Israël lagen ten oosten van de Jordaan.

Eén van de steden Aroër lag aan de noordelijke oever van de Arnon ongeveer 22 kilometer ten oosten van de Dode Zee (Deut.2:36, 4:48, Joz.12:2). Het werd aan de stam Ruben toebedeeld (Joz.13,15,16, 1Kron.5:1,8). In de tijd van de profeten Jesaja en Jeremia (48:1,18-20) lag Aroër in gebied dat Moab had veroverd.

De andere plaats Aroër lag meer naar het noorden, waarschijnlijk ongeveer 3½ kilometer ten zuidwesten van Rabba, de hoofdstad van de Ammonieten (Deut.3:11, Joz.13:25, 2Sam.11:1)

**3** “De vesting zal uit Efraïm (= Tienstammenrijk Israël) verdwijnen, en het koningschap van Damascus en de rest van Aram. Het zal met hen gaan als met de glorie van de Israëlieten”, is het woord van Jahweh van de (hemelse) legers.<sup>161</sup>

De vestingen zouden uit het Tienstammenrijk Israël verdwijnen. Het koningschap van de Arameeërs zou eraan gaan. Zelfs een eventueel restant van het Aramese rijk zou worden vernietigd.

**4** “Op die dag zal de glorie van Jakob zwak (of gering) worden, en het vet van zijn lichaam zal wegslinken.”

Omdat het hier over het Tienstammenrijk Israël gaat, wordt met Jakob alleen dat rijk bedoeld. Van dat rijk zou weinig meer overblijven. Het vet, alle reserves, zou wegslinken.

**5** “Het zal zijn zoals een maaier het koren bij elkaar pakt, en met zijn arm de aren oogst. Het zal zijn als iemand aren verzamelt in het dal Refaïm.”

Het dal Refaïm lag ten zuidwesten van Jeruzalem (vgl. 2Sam.5:17-25, 23:13,14).

Als een maaier koren maait, en iemand daarna aren verzamelt, dan blijft er maar heel weinig over. Zo zou het ook met de inwoners van het Tienstammenrijk Israël gaan.

**6** “Een nalezing zal ervan overblijven, zoals bij het afschudden van olijven: 2 (of) 3 vruchten boven in de top, 4 (of) 5 aan de vruchtdragende takken”, is het woord van Jahweh van Israël.

**7** Op die dag zal de mens acht slaan (of zien) op zijn Maker, en zijn ogen zullen (uit)zien naar de Heilige van Israël.

In een tijd van grote ellende zullen de Israëlieten ontdekken, dat al die afgoden hen niet kunnen helpen. Er zal een tijd komen, dat alle Israëlieten zich zullen bekeren, en hun ogen zullen uitzien naar hun God. Hij alleen kan echt helpen.

**8** Hij zal niet zien naar (= geen acht slaan op) de altaren, het werk van zijn (eigen) handen. Hij zal niet zien, wat zijn eigen vingers hebben gemaakt: de gewijde palen en de zonnepalen.

Gewijde palen of boomstammen waren overblijfselen van de Kanaänitische afgodendienst. Bij zo'n gewijde paal stond vaak een altaar (Richt.6:25). Daarbij werd meestal de godin Astarte (= Groei) vereerd. Het was de godin van de vruchtbaarheid.

---

<sup>161</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Zonnezuilen kwamen vooral voor bij de dienst aan de afgod Baäl (= Heer/eigenaar/echtgenoot) (2Kron.34:3,4). Ook bij deze afgod speelde de vruchtbaarheid een grote rol.

**9** Op die dag zullen zijn vestingsteden als een verlaten gebied in het woud zijn, en (als) de bergtop die ze om de Israëlieten hebben verlaten. Het zal een woestenij worden,

**10** want jij bent de God je heil vergeten, en aan je Rots die je vesting is, heb je niet gedacht. Daarom zal jij liefdesplanten poten, en vreemde stekken planten.

De Liefelijke is de bijnaam van de afgod Tammoez (vgl. Ezech.8:14). Dat was een Babylonische afgod, die eveneens in Aram werd vereerd. Deze afgod werd vooral door vrouwen geëerd. Het was de god van de vruchtbaarheid, het koren en de lente. De volgelingen van Tammoez geloofden, dat deze god elk jaar bij de oogst in de 4<sup>e</sup> maand (juni/juli) stierf. Hij ging dan naar het dodenrijk. Terwijl de mannen de oogst binnenhaalden, gingen de vrouwen huilen over zijn dood. Elk voorjaar echter kwam hij weer tot leven. In Griekenland kreeg deze god de naam Adonis (= Heer). De verering van deze god ging gepaard met seksuele uitpattingen.

Ter ere van deze afgod plooitte men vreemde planten die snel groeiden, en daarna doodgingen. Dat deden de Israëlieten in het Tienstammenrijk ook.

**11** Op de dag dat jij je planten zal laten opschieten, en jij 's morgens je zaaisel laat bloeien, verdwijnt de oogst op de dag van ziekte en niet te bestrijden leed!

Tammoez zou zorgen voor de vruchtbaarheid en een goede oogst. De Here zou echter laten zien, dat alleen Hij voor een goede oogst kan zorgen. De oogst zou verdwijnen in een vreselijke tijd.

Deze profetie is al snel in vervulling gegaan. In 732 voor Christus trok de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) met zijn legers naar Aram. Hij belegerde volgens de Assyrische inscripties de hoofdstad Damascus ongeveer 2 jaren, nam het in, en voerde de bevolking in ballingschap weg naar Kir. Damascus hield (tijdelijk) op een stad te zijn, want de bevolking werd naar Kir gedeporteerd.<sup>162</sup> Tiglatpileser III liet de Aramese koning Resin (754 – 732) ter dood brengen (2Kon.16:9).

In 732/731 veroverde hij het gebied ten oosten van de Jordaan en het noorden van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali en hoogstwaarschijnlijk ook Zebulon werden als ballingen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26). Over het restant van het Tienstammenrijk werd Hosea (731 – 722) een vazalkoning van het Assyrische rijk.

Toen het overgrote deel van de Israëlieten uit het Tienstammenrijk zich niet bekeerde, werkte de vloek van deze profetie door. Vanaf 725 trokken de legers van de Assyrische koning het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en deporteerden die naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren veroverde de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) in 722 de hoofdstad Samaria. De rest van het Tienstammenrijk werd toen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6, vgl. Jes.5).

---

<sup>162</sup> Hoewel er niet staat, dat de stad Damascus voor altijd een ruïne- of spookstad zou blijven, is deze mogelijkheid wel aanwezig. Omdat deze stad nooit volledig is verwoest, zou dat nog kunnen gebeuren, maar het is niet waarschijnlijk.

## 6. Profetie over Assyrië.

Hoofdstuk 17:12-14

**12** Wee, het geraas van veel volken. Ze razen als het razen van zeeën, en wee het gebruik van natiën. Ze bruisen als het gebruik van geweldige wateren.

**13** Natiën bruisen, zoals veel wateren bruisen. Hij dreigt ze, en zij vluchten ver weg. Ze worden voor de wind opgejaagd als kaf op de bergen, en als bladeren voor de storm.

**14** 's Avonds, zie, daar is verschrikking. Voor de morgen aanbreekt, zijn zij er niet meer. Dit is het deel van hen die ons beroven, en het lot van hen die ons plunderen.

\*\*\*

In deze profetie wordt gesproken over het plunderen van de inwoners van het Tweestammenrijk door de legers van een wereldrijk. Dit moet tijdens het leven van de profeet Jesaja zijn gebeurd (v.14). Daarom is deze profetie waarschijnlijk in 701 voor Christus ontstaan. Toen werd het Tweestammenrijk door de Assyriërs bijna leeggeroofd.

**12** Wee, het geraas van veel volken. Ze razen als het razen van zeeën, en (wee) het gebruik van natiën. Ze bruisen als het gebruik van geweldige wateren.

Het geraas van veel volken doet aan Assyrië denken. Binnen het Assyrische rijk woonden veel verschillende volken (vgl. Jes.8:9).

**13** Natiën bruisen, zoals veel wateren bruisen. Hij dreigt ze, en zij vluchten ver weg. Ze worden voor de wind opgejaagd als kaf op de bergen, en als bladeren voor de storm.

**14** 's Avonds, zie, daar is verschrikking. Voor de morgen (aanbreekt), zijn zij (er) niet (meer). Dit is het deel van hen die ons beroven, en het lot van hen die ons plunderen.

Met het woord *ons* worden de profeet Jesaja en zijn volksgenoten bedoeld: de inwoners van het Tweestammenrijk Juda.

In 701 voor Christus trok de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij veroverde bijna alle Judese steden, en deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk Juda (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.<sup>163</sup> Daarna belegerde de Assyrische koning de hoofdstad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

Toch zou de koning van het Assyrische wereldrijk niet het laatste woord hebben. De Here verloor Jeruzalem, en doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger. Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>164</sup> De Assyrische koning kon niets anders doen, dan terugkeren naar zijn eigen land (2Kon.18:13-19:36, 2Kron.32:1-23).

---

<sup>163</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>164</sup> Zie Herodotus, *Historiën*, deel 2, 141.

Flavius J., *Joodse Oudheden*, deel 10, hoofdstuk 1:5.

## 7. Profetieën over Ethiopië.

### Hoofdstuk 18

- 1 Wee het land van vleugelgegons aan de overzijde van de rivieren van Ethiopië,
- 2 dat gezanten zendt over de zee, in biezen boten over het water. Gaat, snelle boden, naar een rijzig en glanzend volk, een natie gevreesd vanaf het begin, een volk van regel op regel en onderdrukking, van wie rivieren zijn land verdelen.
- 3 Alle inwoners van de wereld en bewoners van de aarde, wanneer men de banier opheft op de bergen, zullen jullie het zien, en wanneer men de hoorn blaast, zullen jullie het horen.
- 4 Ja, zo heeft Jahweh tegen mij gezegd: “Ik zal rustig blijven, en Ik zal vanuit mijn woonplaats toezien als de stralende hitte bij zonneschijn, als een nevel van dauw in de hitte van de oogsttijd.”
- 5 Ja, voor de oogst, als de bloei voorbij is, en de bloesem tot rijpende druif wordt, zal Hij de twijgen met snoeimessen afsnijden, en de takken wegnemen en afkappen.
- 6 Samen worden zij achtergelaten voor de roofvogels van de bergen en de dieren van de aarde. De roofvogels zullen daarop de zomer doorbrengen, en al de dieren van de aarde daarop de winter.
  
- 7 In die tijd zal een geschenk gebracht worden naar Jahweh van de hemelse legers door een rijzig en glanzend volk, een natie gevreesd vanaf het begin, een volk van regel op regel en onderdrukking, van wie rivieren zijn land verdelen, naar de plaats van de naam van Jahweh van de hemelse legers, de berg Zion.

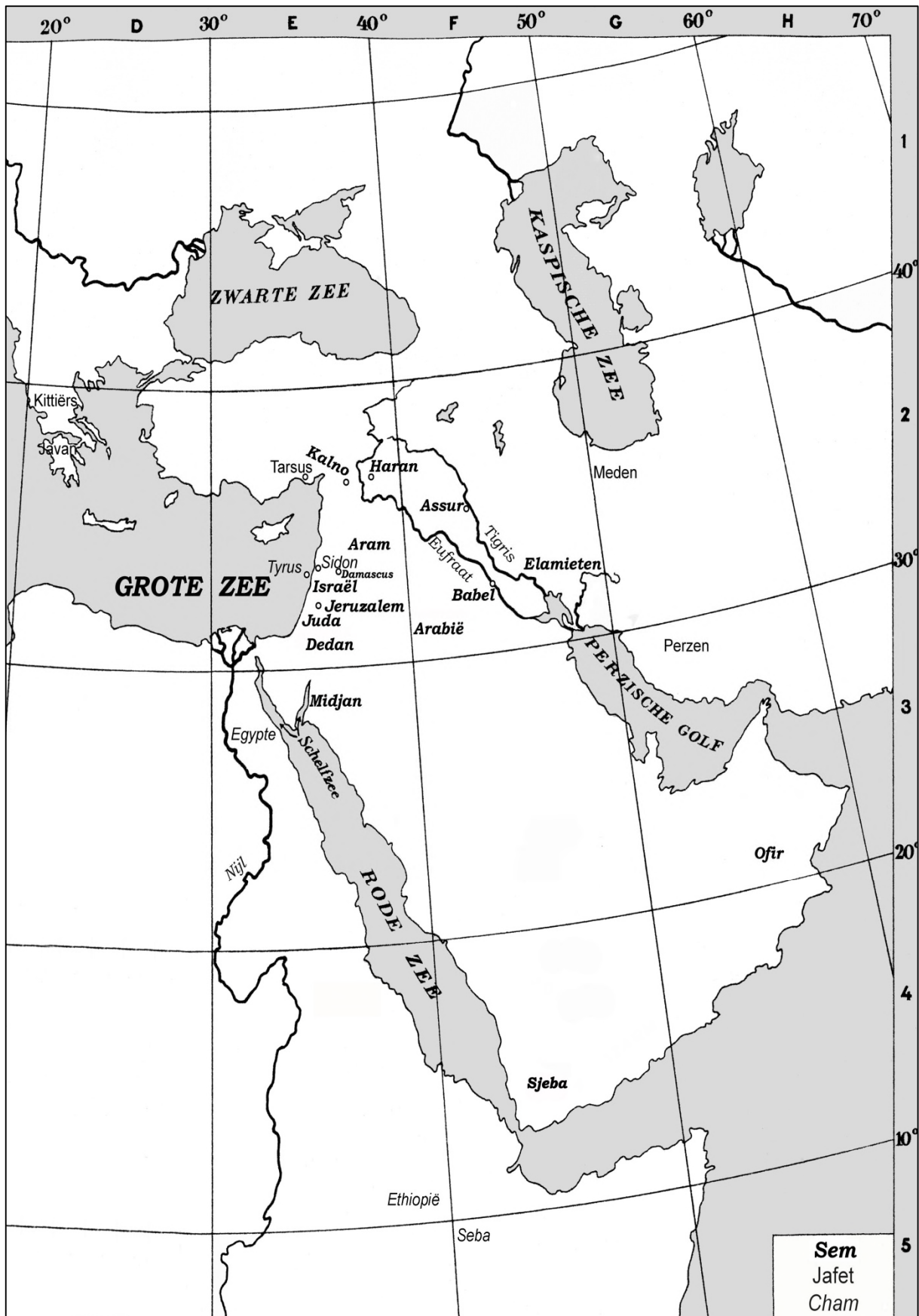
\*\*\*

Hoofdstuk 18 gaat over Ethiopië, hoofdstuk 19 over Egypte en hoofdstuk 20 over Ethiopië en Egypte. Egypte lag ten zuidwesten van het Tweestammenrijk Juda. Ten zuiden van Egypte lag Ethiopië. De Ethiopiërs stammen af van Kus, een zoon van Cham (Gen.10:6,7, 1Kron.1:8,9). Ze hebben met de Egyptenaren gedurende ongeveer een ½ eeuw samen één rijk gevormd.

Blijkbaar had dit verenigde rijk een gezantschap naar het Tweestammenrijk Juda gestuurd om een bondgenootschap tegen Assyrië op te richten (v.2). Voordat in 714 Hizkia (727 – 697) werkelijk aan de macht kwam, was vanwege de pro-Assyrische houding van zijn voorgangers: koning Achaz (732 – 727) en regent Sebna (727 – 714), zo'n gezantschap zinloos.

In 714 waren inderdaad de voorbereidingen van een opstand tegen Assyrië begonnen. De jonge Judese koning Hizkia wilde graag het Assyrische juk afwerpen (2Kon.18:7<sup>b</sup>). Hij was wel genegen om aan een gezamenlijke opstand tegen Assyrië mee te doen. Het lijkt er zelfs op, dat de Judese koning het Ethiopische gezantschap zelf heeft uitgenodigd (Jes.20:6). Waarschijnlijk kwam dat gezantschap in 714 naar het Tweestammenrijk Juda, en zijn in hetzelfde jaar deze profetieën over Ethiopië ontstaan. De profetieën uit de volgende 2 hoofdstukken volgen dan een korte tijd later.

Via de profetieën van deze hoofdstukken wilde de Here koning Hizkia en het Judese volk waarschuwen om de verlossing van Assyrië alleen van de Hem te verwachten. Ook de Ethiopiërs moesten op Gods redding wachten. Voor iedereen die hier niet naar wilde luisteren, zou het slecht aflopen. De vrome koning Hizkia luisterde, en deed niet aan de opstand mee. Toen de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) in 711 de opstand neersloeg, liet hij het Tweestammenrijk Juda met rust.



**1** Wee het land van vleugelgegons aan de overzijde van de rivieren van Ethiopië,

De rivier de Nijl stroomt door Ethiopië naar Egypte. Bovenin Egypte mondt de Nijl via een delta uit in de Middellandse Zee. Vooral bij de delta van de Nijl gonst het regelmatig van de vliegen en andere insecten.

**2** dat gezanten zendt over de zee, in biezen boten over het water. Gaat, snelle boden, naar een rijzig en glanzend volk, een natie gevreesd vanaf het begin, een volk van regel op regel en onderdrukking, van wie rivieren zijn land verdelen.

De Ethiopiërs hadden onder leiding van hun koning Shabaka (721 – 706) Egypte veroverd. Zij waren er de baas, en bepaalden wat er moest gebeuren. Via de Nijl en over de Middellandse Zee voeren papyrusboten met Ethiopische gezanten op verzoek van de Judese koning Hizkia (727 – 697) snel naar het Tweestammenrijk Juda (Jes.20:6). De Ethiopiërs en de Judese koning wilden zoveel mogelijk volken mobiliseren voor een opstand tegen het machtige wereldrijk Assyrië.

**3** Alle inwoners van de wereld en bewoners van de aarde, wanneer men de banier opheft op de bergen, zullen jullie het zien, en wanneer men de hoorn blaast, zullen jullie het horen.

Als de inwoners van de wereld een vaandel op de bergen zouden zetten, zodat die goed zichtbaar zou zijn, en op de hoorn zouden blazen om zich te verenigen in de strijd, dan zou God rustig blijven. Als de Assyriërs de legers van alle overwonnen volken bijeen zouden roepen voor de strijd, dan zou het bekend worden, wat er zou gaan gebeuren.

**4** Ja, zo heeft Jahweh tegen mij gezegd: “Ik zal rustig blijven, en Ik zal vanuit mijn woonplaats toezien als de stralende hitte bij zonneschijn, als een nevel van dauw in de hitte van de oogst(tijd).”

In die landen wordt het gewas niet alleen door de regen, maar ook door de dauw bevochtigd. De stralende zon en de dauw zijn nodig voor een goede oogst. God is als de stralende hitte, en als de dauw. Alleen Hij is nodig.

Vanuit zijn woonplaats zou de Here eerst rustig toekijken, hoe de Assyriërs hun legermachten zouden verzamelen voor de strijd.

**5** Ja, voor de oogst, als de bloei voorbij is, en de bloesem tot rijpende druif wordt, zal Hij de twijgen met snoeimessen afsnijden, en de takken wegnemen en afkappen.

De profeet Jesaja kwam met een grote belofte van de Here. Als de bewoners van de aarde rustig zouden blijven, en het van God zouden verwachten, dan zou Hij in actie komen tegen de Assyriërs. Na de bloei en voor de oogsttijd zou de Here de twijgen afsnijden, en de takken van Assyrië afkappen en wegnemen (Jes.10:33,34). Na de bloeitijd van de Assyriërs zou de oogsttijd van de Here komen. Alleen Hij zou ze overwinnen en berechten.

**6** Samen worden zij achtergelaten voor de roofvogels van de bergen en de dieren van de aarde. De roofvogels zullen daarop de zomer doorbrengen, en al de dieren van de aarde daarop de winter.

De Ethiopiërs zouden dus naar huis moeten gaan, en samen met de Joden op de daden van de Here wachten.

Koning Hizkia luisterde, en deed voorlopig met de opstand tegen Assyrië niet mee. De Ethiopiërs luisterden echter niet. Over de gevolgen daarvan kunnen we lezen in de volgende 2 hoofdstukken.

**7** In die tijd zal een geschenk gebracht worden naar Jahweh van de (hemelse) legers



door een rijzig en glanzend volk, een natie gevreesd vanaf het begin, een volk van regel op regel en onderdrukking, van wie rivieren zijn land verdelen, naar de plaats van de naam van Jahweh van de (hemelse) legers, de berg Zion.<sup>165</sup>

Met dit vers nam de profeet Jesaja een grote stap in de tijd. Deze profetie is nog niet in vervulling gegaan. In de toekomst zullen de Egyptenaren, de Israëlieten en de Assyriërs de Here gezamenlijk dienen (Jes.19:23-25).

---

<sup>165</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

**1** Een openbaring over Egypte.

Zie, Jahweh rijdt op een snelle wolk, en Hij komt naar Egypte. De afgoden van Egypte zullen voor Hem beven, en het hart van de Egyptenaren zal smelten in hun binnenste.

**2** “Ik zal Egyptenaren tegen Egyptenaren ophitsen, zodat iedereen zal strijden tegen zijn broer, en iedereen tegen zijn naaste, stad tegen stad, koninkrijk tegen koninkrijk.”

**3** “De Egyptenaren zullen hun bezinning verliezen, en Ik zal hun plannen in de war brengen. Zij zullen de afgoden raadplegen, de geesten van doden, de mediums en de waarzeggers.”

**4** “Ik zal de Egyptenaren overgeven in de hand van harde heren, en een wrede koning zal over hen heersen”, zegt de Heer Jahweh van de hemelse legers.

**5** Het zal water uit de zee opdrogen, en de rivier zal verdord, en droog zijn.

**6** De rivieren gaan verdampen, de kanalen van Egypte zullen kleiner worden en droog vallen. Riet en biezen zullen verwelken.

**7** De papyrusplanten langs de stroom, aan de oever van de stroom, en alles wat bij de stroom gezaaid is, dit alles zal verdrogen, verwaaien, en het zal er niet meer zijn.

**8** De vissers zullen treuren. Zij die de vishaken in de stroom uitwerpen, zullen klagen. Zij die het net over het water uitspannen, zullen verkommeren.

**9** De bewerkers van gekamd vlas en de wevers van linnen zullen verbijsterd zijn.

**10** Hun wevers zullen wanhopig zijn, alle loonarbeiders zielsbedroefd.

**11** Enkel dwazen zijn de vorsten van Zoan. Het advies van de wijste raadslieden van Farao is dwaas. Hoe kunnen jullie tegen Farao zeggen: “Ik ben een zoon van wijzen, een zoon van vroegere koningen?”

**12** Waar zijn zij dan, je wijzen? Laten zij je toch vertellen, zodat men zal weten, wat Jahweh van de hemelse legers over Egypte heeft besloten.

**13** De vorsten van Zoan zijn dwazen. De vorsten van Nof zijn bedrogen. Zij die de hoofdmannen van zijn stammen zijn, hebben Egypte laten verdwalen.

**14** Jahweh heeft hun een geest van verwarring ingegoten. Zij hebben Egypte laten verdwalen in al zijn daden, zoals een dronkaard waggelt in zijn uitbraaksel.

**15** Egypte zal geen werk hebben, dat hoofd of staart, palmtak of riet, zou kunnen doen.

**16** Op die dag zullen de Egyptenaren als vrouwen zijn. Zij zullen sidderen, en vrezen voor de dreigend zwaaiende hand van Jahweh van de hemelse legers, waarmee Hij dreigend tegen hen zwaait.

**17** Het land Juda zal voor de Egyptenaren een schrikbeeld zijn. Zo dikwijls iemand hen daaraan herinnert, zullen zij bang zijn voor het besluit dat Jahweh van de hemelse legers tegen hen heeft genomen.

**18** Op die dag zullen er 5 steden in het land Egypte zijn, die de taal van Kanaän spreken, en die zweren bij Jahweh van de hemelse legers. Eén zal genoemd worden: Stad van de zon.

**19** Op die dag zal er midden in het land Egypte een altaar voor Jahweh zijn, en aan zijn grens een gedenkteken voor Jahweh.

**20** Het zal in het land Egypte tot een teken en een getuigenis zijn voor Jahweh van de hemelse legers. Wanneer zij naar Jahweh roepen vanwege onderdrukkers, zal Hij naar hen een redder en een strijder sturen, en hij hen zal bevrijden.

**21** Jahweh zal aan Egyptenaren bekend worden, en de Egyptenaren zullen op die dag Jahweh kennen. Zij zullen Hem dienen met offer en geschenk, en aan Jahweh geloften doen en nakomen.

**22** Jahweh zal de Egyptenaren hard slaan en genezen. Zij zullen zich tot Jahweh bekeren. Hij zal zich door hen laten verbidden, en Hij zal hen genezen.

**23** Op die dag zal er een grote weg van Egypte naar Assyrië zijn. De Assyriërs zullen in Egypte komen, en de Egyptenaren in Assyrië. De Egyptenaren zullen met de Assyriërs Jahweh dienen.

**24** Op die dag zal Israël de derde zijn naast Egypte en Assyrië, een zegen in het midden van de aarde,

**25** die Jahweh van de hemelse legers zal zegenen met de woorden: “Gezegend is mijn volk Egypte, het werk van mijn handen: Assyrië, en mijn erfdeel Israël.”

\*\*\*

De profetieën uit het vorige hoofdstuk (18) zijn in 714 ontstaan, die uit het volgende hoofdstuk in 711 voor Christus (Jes.20:1). Hoogstwaarschijnlijk ontving Jesaja in de tussenliggende tijd de profetieën van dit hoofdstuk. In Egypte zouden burgeroorlogen komen (v.2). Er heerste voor die tijd dus rust. Waarschijnlijk wordt hier de rust onder farao Shabaka (721 – 706) bedoeld.

**1** Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetie/orakel) van (= over) Egypte.

Zie, Jahweh rijdt op een snelle wolk, en Hij komt naar Egypte. De afgoden van Egypte zullen voor Hem beven, en het hart van de Egyptenaren zal smelten in hun binnenste.

Het zal duidelijk zijn, dat dit vers niet letterlijk is bedoeld. Afgoden kunnen niet beven, want ze bestaan hoogstens in de hoofden van mensen. Het hart van de Egyptenaren zou ook niet gaan smelten. Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).<sup>166</sup> De Egyptenaren zullen dus helemaal beven van angst voor de dingen die de Here zou gaan doen. Hun afgoden kunnen hen niet helpen.

**2** “Ik zal Egyptenaren tegen Egyptenaren ophitsen, zodat iedereen zal strijden tegen zijn broer, en iedereen tegen zijn naaste, stad tegen stad, koninkrijk tegen koninkrijk.”

Egypte heeft perioden gekend, waarin het land was verdeeld in stadstaten en koninkrijkjes die tegen elkaar vochten. Aan deze verdeeldheid maakte de Ethiopische koning Shabaka een einde. Vanuit zijn land in het zuiden veroverde hij het hele land Egypte, en werd hij koning over beide landen. De verdeeldheid en burgeroorlogen zouden echter in de toekomst weer terugkeren.

Farao Tirhaka (690 – 664), een neef en oomzegger van farao Shabaka (721 – 706), werd in 671 voor Christus aangevallen door de Assyriërs. Ze namen Memfis in, en dwongen hem naar het zuiden uit te wijken. Beneden-Egypte viel uiteen in stadstaten en kleine koninkrijkjes, die

---

<sup>166</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.

onderling ruzie maakten. Toen Tirhaka meer invloed begon te krijgen, maakten de Assyriërs een zoon van Necho I (672 – 664), een lokale vorst van Saïs, vazalkoning van de delta van de Nijl. Die zoon heette Psammetichus I (664 – 609). In datzelfde jaar volgde in het zuiden van Egypte Tantamami (664 – 655) zijn oom Tirhaka op. De verwarring was compleet.

**3** “De Egyptenaren zullen hun bezinning verliezen, en Ik zal hun plannen in de war brengen. Zij zullen de afgoden raadplegen, de geesten van doden, de mediums en de waarzeggers.”

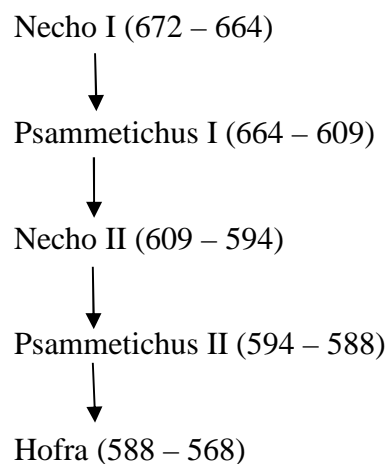
Pas na veel strijd kon Psammetichus I (664 – 609) heel Egypte veroveren. In eerste instantie werd hij daarbij door de Assyriërs geholpen. Later versterkte hij zijn leger door vooral veel gebruik te maken van Griekse huursoldaten. Hij kon zelfs het Assyrische juk afschudden.

**4** “Ik zal de Egyptenaren overgeven in de hand van harde heren, en een wrede koning zal over hen heersen”, zegt de Heer Jahweh van de (hemelse) legers.

De harde heren waren vooral farao Necho II (609 – 594) en Hofra (588 – 568). Volgens de Griekse geschiedschrijver Herodotus wilde farao Necho II een kanaal laten graven tussen de rivier de Nijl en de Rode Zee. Tijdens deze werkzaamheden zouden 120.000 mensen zijn omgekomen.<sup>167</sup> Pas daarna liet hij deze onmenselijke werkzaamheden staken.

Met dat kanaal had deze farao echter wel de welvaart van zijn land op het oog. Dat laatste zou van de wrede koning niet gezegd kunnen worden. Die had alleen zijn eigen belang op het oog. Dat zou weer uitlopen op een burgeroorlog.

Die wrede koning was farao Hofra (588 – 568). Hij was erg grillig, egoïstisch, agressief en barbaars.<sup>168</sup> Mede daarom werd hij door veel mensen gehaat. In 569 voor Christus brak er in Egypte een burgeroorlog uit. Farao Hofra werd door zijn eigen generaal Amasis verslagen. Zijn leger van Griekse huursoldaten werd verstrooid. Amasis (568 – 526) volgde Hofra op. Na de burgeroorlog werd Hofra door het volk gewurgd.<sup>169</sup>



Door die burgeroorlog werd Egypte ernstig verzwakt. Kort daarna viel de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) het verzwakte Egypte binnen. In een Babylonische inscriptie staat, dat deze verovering plaatsvond in het 37<sup>e</sup> regeringsjaar van Nebukadnezar II.<sup>170</sup> Dit is in 568 voor Christus

<sup>167</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 158.

<sup>168</sup> Herodotus, Historiën, deel 2, 162.

<sup>169</sup> Herodotus, Historiën, deel 2, 169.

<sup>170</sup> Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.

Hoewel Nebukadnezar II (604 – 562) het leger van Egypte versloeg, en het land beroofde, bezette hij het niet blijvend. Toch werd daardoor de chaos en verarming van het land verder in de hand gewerkt.

**5** Het zal water uit de zee opdrogen, en de rivier zal verdord, en droog zijn.

Egypte kende en kent maar één grote rivier, en dat is de Nijl. Als er gesproken wordt over *de rivier van Egypte*, dan wordt daarmee de Nijl bedoeld.

Met de zee wordt hier één of meerdere meren langs Nijl aangeduid.<sup>171</sup>

Aan de rivier de Nijl heeft Egypte zijn vruchtbaarheid te danken. Om het water van deze rivier zover mogelijk het land in te brengen had men een uitgebreid netwerk van kanalen gegraven. Alleen bij een sterk centraal gezag, waarbij de farao rust en orde kon bewaren, was het mogelijk dit kanalenstelsel aan te leggen, en goed te onderhouden. Als dit sterke centrale gezag ontbrak in tijden van burgeroorlog en chaos, dan werd het onderhoud van deze kunstmatige rivieren verwaarloosd, en kwamen die droog te liggen. Dan moesten veel Egyptenaren honger en gebrek lijden.

**6** De rivieren gaan verdampen, de kanalen van Egypte zullen kleiner worden en droog vallen. Riet en biezen zullen verwelken.

**7** De papyrusplanten langs de stroom, aan de oever van de stroom, en alles wat bij de stroom gezaaid is, (dit alles) zal verdrogen, verwaaien, en het zal er niet (meer) zijn.

**8** De vissers zullen treuren. Zij die de (vis)haken in de stroom uitwerpen, zullen klagen. Zij die het net over het water uitspannen, zullen verkommeren.

De vissers zou veel minder vis vangen. De weilanden en gewassen zoals koren en vlas zouden verdorren. Daardoor zouden de bewerkers van gekamd vlas, en de wevers veel minder werk hebben.

**9** De bewerkers van gekamd vlas en de wevers van linnen zullen verbijsterd zijn.

**10** Hun wevers zullen wanhopig zijn, alle loonarbeiders zielsbedroefd.

**11** Enkel dwaazen zijn de vorsten van Zoan (= Tanis). Het advies van de wijste raadslieden van Farao is dwaas. Hoe kunnen jullie tegen Farao zeggen: “Ik ben een zoon van wijzen, een zoon van vroegere koningen?”

Zoan lag bij de Egyptische grens in het noordoosten aan een zijtak van de Nijl. Het was de grensstad van Gosen. Het is 7 jaren na Hebron gesticht (Num.13:22). De Griekse naam voor de stad is Tanis. Het was de hoofdstad van de Hyksos, die Egypte eeuwenlang hebben bestuurd. Er zijn slechts ruïnes van de stad overgebleven.

Omdat de priesters in Egypte veel macht hadden, werden zonen van koningen vaak priester. Op die manier trokken de koningen zoveel mogelijk macht naar zich toe. Priesters waren ook de geleerden van die tijd. Men dacht, dat die priesters heel wijs waren.<sup>172</sup> Ze konden echter niet de nabije toekomst van hun land voorspellen.

**12** Waar zijn zij dan, je wijzen? Laten zij je toch vertellen, zodat men zal weten, wat Jahweh van de (hemelse) legers over Egypte heeft besloten.

---

<sup>171</sup> Dit blijkt onder andere uit het parallellisme in dit vers. Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in het Hebreeuws regelmatig voor. Met het water uit de zee wordt min of meer hetzelfde water bedoeld als het water in de rivier de Nijl.

Ook zou anders niet duidelijk zijn welke zee in Egypte hier wordt bedoeld.

<sup>172</sup> Herodotus, Historiën, deel 2, 77 en 160.

**13** De vorsten van Zoan zijn dwazen. De vorsten van Nof zijn bedrogen. Zij die de hoofdmannen (of leiders) <sup>173</sup> van zijn stammen zijn, hebben Egypte laten (ver)dwalen.

Nof is dezelfde stad als Memfis. Tijdens farao Amasis (568 – 526) was het de hoofdstad. Na de verwoesting van Jeruzalem en de moord op de landvoogd Gedalja (586) vluchtten veel Joden naar Nof om er te gaan wonen (Jer.44:1). Het was een belangrijke stad met veel tempels. Vooral de afgod Ptah en de Apisstier werden er vereerd.<sup>174</sup>

**14** Jahweh heeft hun een geest van verwarring ingegoten.<sup>175</sup> Zij hebben Egypte laten (ver)dwalen in al zijn daden, zoals een dronkaard waggelt in zijn (uit)braaksel.

De Here heeft de geest van de bestuurders van Egypte verward. Daardoor waren ze niet meer in staat het land goed te besturen.

**15** Egypte zal geen werk hebben, dat hoofd of staart, palmtak of riet, zou kunnen doen (vgl. Jes.9:13,14).

Door de verwaarlozing van het kanalsysteem van de Nijl zou er een grote werkeloosheid in Egypte ontstaan. Dit zou gelden voor zowel het aanzienlijke hoofd dat met een palmtak wordt vergeleken, als voor de onaanzienlijke staart die met riet wordt aangeduid.

**16** Op die dag zullen de Egyptenaren als vrouwen zijn. Zij zullen sidderen, en vrezen voor de (dreigend) zwaaiende hand van Jahweh van de (hemelse) legers, waarmee Hij (dreigend) tegen hen zwaait.

Alle mannelijke kracht zou uit het land Egypte zijn verdwenen. De inwoners zouden sidderen van angst.

**17** Het land Juda zal voor de Egyptenaren een schrik(beeld) zijn. Zo dikwijls iemand hen daaraan herinnert, zullen zij bang zijn voor het besluit dat Jahweh van de (hemelse) legers tegen hen heeft genomen.

Er staat niet, dat de Egyptenaren bang zouden zijn voor de Judeeërs of Joden. Vanuit het land van de Joden zouden de Egyptenaren in die tijd regelmatig worden aangevallen.

In 581 viel de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) Egypte aan, en voerde oorlog met farao Hofra (588 – 568). De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus vermeldt, dat de Babylonische koning Nebukadnezar II Egypte heeft veroverd. Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd.<sup>176</sup>

In een Babylonische inscriptie staat, dat Nebukadnezar II in zijn 37<sup>e</sup> regeringsjaar (= 568 v.Chr.) Egypte opnieuw veroverde.<sup>177</sup>

---

<sup>173</sup> Het Hebreeuwse woord voor *hoeksteen* kan ook *hoofdman* (of *leider*) betekenen. Zie verder voor de verantwoording van de vertaling *hoofdmannen* i.p.v. *hoekstenen* Ridderbos J., Korte verklaring, De profeet Jesaja, deel 1, 4<sup>e</sup> druk, 1952, pag. 139.

<sup>174</sup> Apis is een Egyptische afgod. Die werd voorgesteld als een stier met een zonnescijf tussen de horens. In de vroege geschiedenis was de stier een vruchtbaarheidssymbool. De farao's uit het Oude Egyptische Rijk werden vaak met de stier vereenzelvigd, en als zodanig afgebeeld. De Apisstier van Memfis werd als aardse belichaming van de afgod Ptah beschouwd.

<sup>175</sup> Dit was een Hebreeuwse manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid. Iemand die 70 jaar was, werd *een zoon van 70 jaren* genoemd. Een vette heuvel was *een heuvel van vet* (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen. In dit geval zou je dus kunnen spreken van een verwarde geest. God verwarde dus de geest van de bestuurders van Egypte.

<sup>176</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

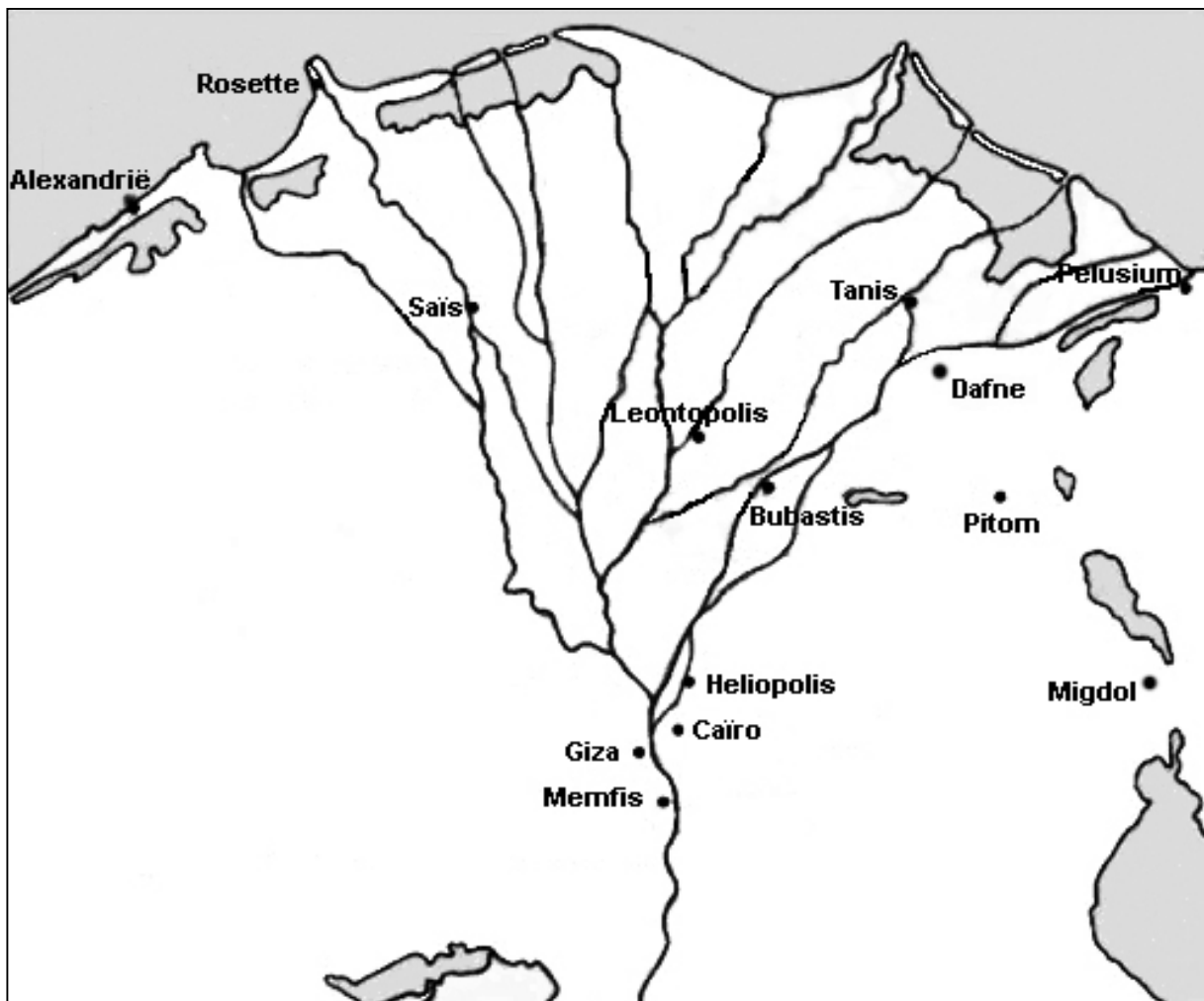
<sup>177</sup> Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.

Deze veroveringen van koning Nebukadnezar II in Egypte was het besluit dat de Here had genomen (Ezech.30:21,22,24,25).

**18** Op die dag zullen er 5 steden in het land Egypte zijn, die de taal van Kanaän spreken, en die zweren bij Jahweh van de (hemelse) legers. Eén zal genoemd worden: Stad van de zon (of Stad van verwoesting).<sup>178</sup>

De taal van Kanaän was in die tijd het Hebreeuws. In 5 steden van Egypte zou Hebreeuws worden gesproken, en men zou Jahweh vereren. Eén van die 5 steden zou Stad van de zon worden genoemd.

De stad van de zon was Heliopolis. Die naam betekent ook *stad van de zon* (Helios = de Griekse god van de zon, en polis = stad). Het was het centrum van de verering van de afgod Ra, de god van de zon. Vandaag ligt de plaats in één van de buitenwijken van Caïro, de huidige hoofdstad van Egypte.



In die 5 steden zouden Joden wonen. Er waren Joden naar Egypte gevlucht, nadat Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 het Tweestammenrijk Juda en de hoofdstad Jeruzalem had ver-

---

<sup>178</sup> Zowel de vertaling *Stad van de zon* als *Stad van verwoesting* is mogelijk. Beide teksten komen voor. In het Hebreeuws scheelt het maar één letter. Waarschijnlijk is het een woordspeling in het Hebreeuws. De *Stad van de zon* was Heliopolis (= Zonnestad). Daar werd vooral de zon aanbeden. Dat leidt nu eenmaal tot vernietiging. Abegg M. Jr., *The Dead Sea scrolls Bible*, San Francisco, 1999, pag. 299.

overd. De Babylonische koning had namelijk Gedalja (586) als landvoogd over het Tweestammenrijk aangesteld. Toen hij na enkele maanden werd vermoord, vluchtten veel Joden naar Egypte om aan de wraak van Nebukadnezar II te ontkomen (Jer.40:1-43:7).

In Migdol, in Tachpanches, in Nof en Patros woonden Joden (Jer.44:1,15). Migdol was een noordoostelijke grensplaats van Egypte (Ex.14:2, Num.33:7, Ezech.30:6). Tachpanches is dezelfde stad als Dafne. Het lag in het oosten van de Nijldelta. Nof is een andere naam voor Memphis. Tijdens de regering van farao Amasis (568 – 526) was het de hoofdstad. Patros lag in het zuiden van Egypte. Dat is Boven-Egypte, het gebied rond de stad Thebe. Dit was de oorspronkelijke machtsbasis van de Egyptenaren.

**19** Op die dag zal er midden in het land Egypte een altaar voor Jahweh zijn, en aan zijn grens een gedenkteken voor Jahweh.

Vanaf dit vers gaan de profetieën in steeds grotere stappen door de Egyptische geschiedenis. Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dichterbij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook hier.

De Syrische koning Antiochus IV (175 – 164), die eveneens de baas was in het heilige land, liet de gelovige Joden verschrikkelijk vervolgen. Gedurende zijn regering vluchtte een zoon van de vermoorde hogepriester Onias III (±190 – 174) naar Egypte. Rond 162 vroeg hij toestemming aan koning Ptolemeüs VI (181 – 145) om in Egypte een eigen tempel voor God te bouwen. De Egyptische koning gaf hem toestemming een tempel te bouwen in Leontopolis. Daar bouwde een zoon van Onias III een tempel, die leek op het huis van God in Jeruzalem. Wel was die nieuwe tempel wat kleiner en eenvoudiger.<sup>179</sup>

**20** Het zal in het land Egypte tot een teken en een getuigenis zijn voor Jahweh van de (hemelse) legers. Wanneer zij naar Jahweh roepen vanwege [het gezicht van] onderdrukkers, zal Hij naar hen een redder en een strijder sturen, en hij hen zal bevrijden (of verlossen).

In Egypte zou die nieuwe tempel en het altaar *een getuigenis zijn voor Jahweh*. Ruim 2 eeuwen heeft deze tempel er gestaan. Na de Joodse opstand in 70 na Christus tegen de Romeinen heeft keizer Vespasianus (69 – 79) deze tempel laten sluiten en verwoesten. Veel Egyptenaren werden in die tijd en de jaren erna Christenen.

In het Romeinse rijk hebben eerst de Joden en later vooral de Romeinen de Christenen zwaar vervolgd. Veel Christenen hebben de Here om verlossing gesmeekt. Hun redder en strijder kwam. Het was keizer Constantijn de Grote (306 – 337).

In het begin van de 4<sup>e</sup> eeuw na Christus was het Romeinse rijk onder 4 keizers verdeeld. Constantijn bleek de succesvolste te zijn. In 313 waren er nog maar 2 keizers: Constantijn in het westen en Licinius (307 – 324) in het oosten van het Romeinse rijk. In 312 bekeerde Constantijn zich tot het Christendom. Het jaar daarop kondigde hij samen met zijn medekeizer Licinius godsdienstvrijheid af binnen het hele Romeinse rijk.

In 320 begon keizer Licinius de Christenen opnieuw te vervolgen. Dit liet keizer Constantijn niet over zijn kant gaan. Het leidde tot een burgeroorlog. Na jaren van strijd wist Constantijn deze oorlog uiteindelijk te winnen. Zo bevrijdde hij alle Christenen in het oosten van het Romeinse rijk van hun onderdrukkers, en daarmee ook de Christenen in Egypte. Eén jaar later werd keizer Licinius geëxecuteerd.<sup>180</sup>

---

<sup>179</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 3:1-3.

<sup>180</sup> Er wordt ook wel beweerd, dat Alexander de Grote (336/332 – 323) die redder was. Het gaat hier echter over de tijd, dat de tempel *een getuigenis was voor Jahweh* en tijd daarna. Alexander leefde meer dan 150 jaren voor



**21** Jahweh zal aan Egyptenaren bekend worden, en de Egyptenaren zullen op die dag Jahweh kennen. Zij zullen (Hem) dienen met offer en geschenk, en aan Jahweh geloften doen en nakomen.

Na de dood van de Here Jezus werd al gauw het evangelie in Egypte verkondigd. Steeds meer Egyptenaren gingen de Here dienen. Na vele jaren hoorde bijna elke Egyptenaar bij de Christelijke kerk, maar het werd wel steeds meer een eigenwillige en nationalistische godsdienst.

Met het woord *offer* kunnen we denken aan het brengen van een wierookoffer. Toen Christus stierf voor onze zonden, en het hoogste offer bracht, was de offerdienst die naar zijn offer wees, overbodig geworden. Het voorhangsel van de tempel scheurde (Mat.27:51, Mark.15:38, Luk.23:45). De bloedige offerdiensten waren niet meer nodig. Alleen het reukoffer als teken van de opstijgende gebeden bleef zijn betekenis houden (Ps.141:2, Luk.1:10, Op.5:8, 8:3,4).

**22** Jahweh zal de Egyptenaren hard slaan en genezen. Zij zullen zich tot Jahweh bekeren. Hij zal zich door hen laten verbidden, en Hij zal hen genezen.

Sinds het land Egypte in de 7<sup>e</sup> eeuw na Christus door de Moslims werd veroverd, werden de Christenen regelmatig vervolgd en onderdrukt. Dit is doorgedaan tot op de dag van vandaag.

God slaat de Egyptenaren nog steeds, maar ze zullen genezen. Ze zullen zich bekeren, en Christenen worden. Dan zal God de Egyptenaren genezen en zegenen (v.25).

**23** Op die dag zal er een grote weg van Egypte naar Assyrië zijn. De Assyriërs zullen in Egypte komen, en de Egyptenaren in Assyrië. De Egyptenaren zullen met de Assyriërs (Jahweh) dienen.

Vroeger waren de Assyriërs en de Egyptenaren aartsvijanden. Als beide landen zich zullen bekeren tot de Here, en de inwoners van die landen massaal Christen worden, dan zal er vrede komen. God verandert mensen, en maakt van vijanden vrienden.

Er zal een weg tussen het Tweestromenland en Egypte worden aangelegd. Tussen die 2 landen ligt de staat Israël. Die weg zal dus dwars door Israël lopen. De Joden zijn trouwens al bezig met een grote weg van het noorden naar het zuiden.

**24** Op die dag zal Israël de derde zijn naast Egypte en Assyrië, een zegen in het midden van de aarde,

**25** die Jahweh van de (hemelse) legers zal zegenen met de woorden: "Gezegend is mijn volk Egypte, het werk van mijn handen: Assyrië, en mijn erfdeel Israël."

Ook de Israëlieten zullen zich bekeren. Het overgrote deel van de inwoners van die landen zullen in de toekomst bij het volk van God horen, en door Hem worden gezegend.

---

die tijd. Hij bevrijdde bovendien niet de mensen die de Here aanriepen om verlossing, maar hij verlostte alle Egyptenaren van de Perzische onderdrukking. Er waren zelfs Joden die met de Perzen samenwerkten. Daar komt nog bij, dat deze profetieën in steeds grotere stappen in de tijd vooruit gaan, terwijl dit een onlogische stap van meer dan 150 jaren terug zou betekenen.

## 9. Profetie over Egypte en Ethiopië.

### Hoofdstuk 20

**1** In het jaar dat de opperbevelhebber naar Asdod kwam, gestuurd door Sargon, de koning van Assyrië, en hij tegen Asdod streed, en het innam,

**2** in die tijd sprak Jahweh door Jesaja, een zoon van Amoz: “Ga, en maak de rouwzak om je middel los, en doe je sandalen van je voeten. Hij deed het zo, en liep naakt en barrevoets.

**3** Toen zei Jahweh: “Zoals mijn dienaar Jesaja 3 jaren lang ongekleeft en barrevoets heeft rondgelopen, als een teken en een voorteken voor Egypte en Ethiopië,

**4** zo zal de koning van Assyrië de gevangenen van Egypte en de ballingen van Ethiopië, jong en oud, naakt en barrevoets en met blote billen tot schande voor Egypte wegvoeren.”

**5** Zij zullen ontsteld en beschaamd wezen om Ethiopië, hun hoop, en om Egypte, hun trots.

**6** De inwoners van dit kustland zullen op die dag zeggen: “Zie, zo is het met hen, op wie wij onze hoop hebben gesteld, naar wie wij om hulp vluchtten om bevrijd te worden van de koning van Assyrië. Hoe zullen wij dan kunnen ontkomen?”

\*\*\*

Met het begin van deze profetie zijn we weer helemaal terug in de tijd waarin de profeet Jesaja leefde. In 713 voor Christus kwamen verscheidene volken tegen Assyrië in opstand.

**1** In het jaar dat de opperbevelhebber naar Asdod kwam, gestuurd door Sargon, de koning van Assyrië, en hij tegen Asdod streed, en het innam,

De Filistijnen deden onder leiding van de stad Asdod aan de opstand tegen Assyrië mee. Dit verzet werd door Egypte ondersteund en aangewakkerd. In 711 werden de opstandige Filistijnen door de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) verslagen. Asdod werd grotendeels vernield en ontmanteld (Jes.20:1). Deze profetie is dus in 711 voor Christus ontstaan.

**2** in die tijd sprak Jahweh door Jesaja, een zoon van Amoz: “Ga, en maak de (rouw)zak om je middel los, en doe je sandalen van je voeten. Hij deed (het) zo, en liep naakt en barrevoets.

De jonge Judese koning Hizkia (727 – 697) wilde eigenlijk aan de opstand meedoen. De profeet Jesaja heeft hem herhaaldelijk gewaarschuwd om daar van af te zien. Ook mocht de koning de Filistijnen niet helpen. Deze profetie is een extra waarschuwing voor Hizkia en de Joden om niet in opstand te komen tegen Assyrië, maar op God te vertrouwen. De vrome koning Hizkia luisterde, en deed niet aan het verzet mee. Toen de Assyrische koning Sargon II in 711 de opstand neersloeg, liet hij het Tweestammenrijk Juda met rust.

De naam Jesaja komt wel vaker in de Bijbel voor (1Kron.3:21, 25:3,15, 26:25, enz.). Om al die verschillende Jesaja's uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke Jesaja het ging. Daarom werd eveneens vermeld, dat hij een zoon van Amoz was.

Een zak was het teken van rouw (vgl. Gen.37:34, Jes.15:3, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16). De profeet Jesaja, die deze zak droeg, zag de situatie al somber in. Het zou nog erger worden. Hij moest 3 jaren lang poedelnaakt rondlopen! <sup>181</sup>

---

<sup>181</sup> Uit morele overwegingen betwijfelen veel uitleggers, of de profeet deze opdracht wel zo letterlijk uitvoerde. Jesaja zou alleen geen opperkleed aan hebben, maar wel (wollen) ondergoed. Toch is daar geen enkele reden voor. In het bijbelboek Jesaja staat, dat de profeet de opdracht gewoon letterlijk uitvoerde, en daar hebben we het maar mee te doen.

**3** Toen zei Jahweh: “Zoals mijn dienaar Jesaja 3 jaren lang ongekleed en barvoets heeft (rond)gelopen, (als) een teken en een voorteken voor Egypte en Ethiopië,

**4** zo zal de koning van Assyrië de gevangenen van Egypte en de ballingen van Ethiopië, jong en oud, naakt en barvoets en met blote billen (tot) schande voor Egypte wegvoeren.”

Egypte werd gezien als een machtig rijk, dat bij een opstand tegen Assyrië goede hulp kon bieden. De Ethiopische koning Shabaka (721 – 706) had vanuit zijn land in het zuiden het in die tijd verdeelde Egypte veroverd, en was koning over beide landen geworden. Van dit grote Ethiopisch-Egyptische rijk verwachtte men betrouwbare hulp. De profeet Jesaja waarschuwde echter, dat dit niet het geval was. Niet alleen het gebied van de Filistijnen, maar ook Egypte zou door de Assyriërs worden veroverd.

**5** Zij zullen ontsteld en beschaamd wezen om Ethiopië, hun hoop, en om Egypte, hun trots.

Deze profetie is stapsgewijs in vervulling gegaan. Daardoor kregen de Egyptenaren en Ethiopiërs de tijd om zich te bekeren. Helaas, ze bekeerden zich niet.

Farao Tirhaka (690 – 664), een neef en oomzegger van farao Shabaka, werd in 671 voor Christus aangevallen door de Assyriërs. Ze namen Memphis in, en dwongen Tirhaka naar het zuiden uit te wijken. Beneden-Egypte viel uiteen in stadstaten en kleine koninkrijkes, die onderling ruzie maakten. In 669 voor Christus viel Esarhaddon (681 – 669) het Egyptische rijk opnieuw aan, maar tijdens deze oorlog overleed de Assyrische koning.

Esarhaddon werd opgevolgd door Assurbanipal (669 – 627). Toen Tirhaka meer invloed in het verdeelde Egypte begon te krijgen, veroverde de Assyrische koning in 664 het hele land tot en met de zuidelijke stad Thebe.<sup>182</sup> Koning Assurbanipal maakte een zoon van farao Necho I (672 – 664), een lokale vorst van Saïs, vazalkoning van de delta van de Nijl. Die zoon heette Psammetichus I (664 – 609). Na veel strijd kon de vazalkoning Psammetichus I met hulp van de Assyriërs heel Egypte blijvend veroveren.

**6** De inwoners van dit kustland zullen in (= op) die dag zeggen: “Zie, zo is het met hen, op wie wij onze hoop hebben (gesteld), naar wie wij om hulp vluchtten om bevrijd (of verlost) te worden van(uit) de koning van Assyrië. Hoe zullen wij (dan kunnen) ontkomen?”

De inwoners van dit kustland zijn de Joden in het heilige land. Zij zouden zich na de veroveringen van Egypte in 671, 669 en 664 afvragen, wie hen van de Assyriërs kon bevrijden. Dat zouden ze zich niet hoeven afvragen, want ze konden weten, dat alleen Jahweh redt.

In die tijd regeerde in het Tweestammenrijk Juda de slechte koning Manasse (697 – 642). Omdat veel Joden zo kwaadaardig waren, leek hun onheil onafwendbaar. De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) veroverde omstreeks 681 Jeruzalem. Hij nam koning Manasse gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen. Toen de Judese koning zich in zijn gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning in het Tweestammenrijk Juda (2Kron.33:1-16). Alleen Jahweh redt.

---

Het komt trouwens veel vaker voor, dat profeten vreemde, en soms bizarre opdrachten van God krijgen. Deze opdrachten hebben een symbolische betekenis. Zo gaf de profeet Jesaja zijn zonen vreemde namen (Jes.7:3, 8:3). Jeremia mocht niet trouwen, en geen kinderen verwekken (Jer.16:2). De vrouw van de profeet Ezechiël zou binnenkort sterven, en daar mocht hij niet eens over in de rouw zijn (Ezech.24:16). Hosea moest met een overpelige vrouw trouwen (Hos.1:2,3, 3:1-3).

<sup>182</sup> Of de Assyrische veroveringen verder gingen dan de stad Thebe, is niet bekend. De profetie van dit hoofdstuk geeft echter aan, dat dit wel is gebeurd. Het is mogelijk, dat dit door de Assyriërs is gedaan, maar het kan later ook door veroveringen van de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) of de daarna volgende Perzische koningen in vervulling zijn gegaan.

## 10. Profetieën over Babel.

Hoofdstuk 21:1-10

**1** Een openbaring over de woestijn aan de zee.

Als wervelwinden uit het zuiden komt het vanuit de woestijn, vanuit een ontzagwekkend land.

**2** Een verschrikkelijk visioen is mij geopenbaard: een verrader, die verraadt, en een verwoester, die verwoest. Trek op, Elam! Beleger haar Medië! Al haar zuchten laat Ik ophouden.

**3** Daarom doen mijn lendenen erg zeer. Weeën hebben mij overvallen als de weeën van een barendende vrouw. Ik krimp ineen bij het horen, ik ben verschrikt bij het zien.

**4** Mijn hart slaat over. Beangstigende schrik overvalt mij. De schemering, die mij lief is, maakt Hij voor mij tot een verschrikking.

**5** Maakt de tafel klaar! Spreidt de kleden! Eet, drinkt! Sta op, vorsten, oliet het schild,

**6** want zo heeft de Heer tegen mij gezegd: “Ga! Zet een wachter uit! Laat hij vertellen, wat hij ziet!”

**7** “Ziet hij een strijdswagen met een paar ruiters, een wagen voor ezels en een wagen voor kamelen, laat hij dan scherp opletten, heel scherp!”

**8** De wachter riep: “Heer, ik sta overdag onafgebroken op de wachttorens, en ik ben alle nachten op mijn post.”

**9** “Kijk, daar komt een wagen van een man en een paar ruiters.” Hij antwoordde en zei: “Gevallen, gevallen is Babel, en alle gesneden beelden van zijn goden heeft Hij op de grond stukgebroken.”

**10** “Mijn gedorste volk en zoon van mijn dorsvloer, wat ik van Jahweh van de hemelse legers, de God van Israël, gehoord heb, heb ik jullie bekendgemaakt.”

\*\*\*

Toen Jesaja over Babel sprak, was het Babylonische rijk nog helemaal geen wereldmacht.<sup>183</sup> Integendeel, het gebied was onderworpen aan het Assyrische wereldrijk. Kort na de dodelijke ziekte en de wonderlijke genezing van koning Hizkia (727 – 697) was het voor de profeet Jesaja al duidelijk geworden, dat het Tweestammenrijk Juda door het Babylonische rijk zou worden veroverd (Jes.39:6,7). Daarom is het waarschijnlijk, dat Jesaja deze profetieën omstreeks die tijd (712 v.Chr.) van God heeft gekregen.<sup>184</sup>

**1** Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetic/orakel) van (= over) de woestijn (of de wildernis) aan de zee.

Als wervelwinden in de Negev (= uit het zuiden)<sup>185</sup> komt het (van)uit de woestijn, (van)uit een ontzagwekkend (of vreselijk) land.

---

<sup>183</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

<sup>184</sup> Het kan ook zijn, dat de uitvoeriger versie van de profetie over Babel, zoals die in dit gedeelte staat, en de nog uitvoeriger versie in hoofdstuk 13:1-14:23, iets later kwamen.

<sup>185</sup> Met het woord *Negev* (= droog of gedroogd) wordt niet de huidige Negev-woestijn aangeduid, maar het droge(re) en vaak ook hoger gelegen gebied in het zuiden van het heilige land. De grenzen van dat gebied zijn vaag.

Toen het schemerde in de avond (v.4), kreeg de profeet Jesaja deze *openbaring*.

Uit Babel kwam het bericht via de Syrisch-Arabische woestijn rechtstreeks naar de profeet Jesaja.

Het *ontzagwekkende land* was Babylonië. Vanuit dat land zou het Tweestammenrijk Juda veel ellende ervaren. Door koning Nebukadnezar II (604 – 562) zouden ze in ballingschap worden gevoerd.

**2** Een verschrikkelijk visioen is mij geopenbaard: een verrader, die verraadt, en een verwoester, die verwoest. Trek op, Elam! Beleger (haar) Medië! Al haar zuchten laat Ik ophouden.

God zou onder andere de Meden gebruiken om tegen het Babylonische rijk te strijden. Ze woonden ten noordoosten van Babel. Ook de Elamieten, die ten zuidoosten van Babel woonden, zouden meehelpen.

Al het zuchten van de Joden die de Babyloniërs hadden onderworpen, zou de Here laten ophouden. De Meden zouden de Israëlieten bevrijden van het Babylonische juk.

**3** Daarom doen mijn lendenen erg zeer. Weeën hebben mij overvallen als de weeën van een barend (vrouw). Ik krimp ineen bij het horen, ik ben verschrikt bij het zien.

De profeet Jesaja beschreef niet, wat hij zag, maar uit zijn reactie bleek wel, dat er iets heel verschrikkelijks zou gaan gebeuren (vgl. Jes.13:8,15,16).

**4** Mijn hart slaat over. Beangstigende schrik overvalt mij. De schemering, die mij lief is, maakt Hij voor mij tot een verschrikking.

**5** Maakt de tafel klaar! Spreidt de kleden! Eet, drinkt! Sta op, vorsten, oliet het schild,

**6** want zo heeft de Heer tegen mij gezegd: “Ga! Zet een wachter uit! Laat hij vertellen, wat hij ziet!”

Hierna kwam een nieuwe profetie over hetzelfde onderwerp. De profeet Jesaja richtte zich daarbij tot de Joden (v.7,10).

De feesttafel moest alvast worden klaargemaakt, en de riemen waaraan schilden werden gedragen, moesten met olijfolie worden ingesmeerd.<sup>186</sup>

Een wachter stond vroeger vaak op een toren van een stad of een paleis om te waarschuwen voor een aanval van de vijand (vgl. 2Kon.9:17-20). Het was een verantwoordelijke taak. Als een wachter niet goed oplette, dan konden de mensen zich niet goed voorbereiden op de aanval.

In de Bijbel zijn wachters bovendien vaak profeten van God (v.11,12, Jer.6:17, Ezech.3:16-21, 33:1-9, Hab.2:1). Zo is het ook hier. De wachter is de profeet Jesaja zelf. Hij was wachter, omdat de Here hem deze opdracht gaf. Jesaja deelde aan zijn volk deze openbaring mee (v.10).

**7** “Ziet hij een (strijd)wagen (met) een paar ruiters, een wagen voor ezels (en) een wagen voor kamelen, laat hij dan scherp opletten, heel scherp!”

De strijdwagen met de ruiters duiden op de komst van een naderend leger. De wagens voor de ezels en kamelen waren voor het vervoer van de bagage. Kamelen werden door de Perzen eveneens voor de strijd gebruikt.<sup>187</sup>

---

<sup>186</sup> Het schild en andere verdedigingswapens zou men nodig kunnen hebben bij de terugkeer naar het heilige land om zichzelf te kunnen beschermen.

Als de profeet Jesaja dit alles zou zien, dan moest hij het volk van God waarschuwen. Deze tekenen zouden in de verre toekomst hun verlossing van Babel betekenen.

**8** De wachter <sup>188</sup> riep: “Heer, ik sta overdag onafgebroken op de wachttoren, en ik ben alle nachten op mijn post.”

De wachter van God werd eerst ongeduldig, omdat het nog wel even duurde, voordat hij wat zag. Toch was hij niet voor niets op zijn post.

**9** “Kijk, daar komt een wagen van een man (en) een paar ruiters.” Hij antwoordde en zei: “Gevalen, gevallen is Babel, en alle gesneden beelden van zijn goden heeft Hij op de grond stukgebroken (vgl. Op.14:8, 18:2).”

Opeens zag de wachter een wagen en een paar ruiters. Hij meldde het onmiddellijk. De strijd zou beginnen.

Over die strijd wordt opnieuw niet gesproken (vgl. v.2,3). Na de aantocht van de legers van de Meden en Elamieten slaat de profeet de strijd over, en vermeldt hij het resultaat van de oorlog.

**10** “Mijn gedorste (volk) en zoon van mijn dorsvloer, wat ik van Jahweh van de (hemelse) legers, de God van Israël, gehoord heb, heb ik jullie bekendgemaakt.” <sup>189</sup>

Het gedorste volk was het Joodse volk. Om hun ongehoorzaamheid tegenover God zouden ze in de toekomst door de Babyloniërs zwaar en wreed worden onderdrukt.

Deze profetieën van Jesaja over Babel zijn inmiddels in vervulling gegaan. In 538 veroverde Kores II (559/538 – 529), de koning van de Meden en Perzen, het hele Babylonische rijk. Na die verovering werd de stad Babylon eerst nog mild behandeld. Kores II liet ook de afgodsbeelden met rust. Toen jaren later de inwoners van de stad in opstand kwamen, heeft de Perzische koning Darius I (521 – 485) in 521 Babylon heroverd. De opstandige stad werd door de koning zwaar gestraft. Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken. Later werd Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten beroofd. Hij verwijderde beelden van Babylonische afgoden. In 484 ging zelfs het gouden beeld van de afgod Mardoek tegen de grond.

De val van Babel betekende de bevrijding van het volk Israël. In 538 voor Christus gaf koning Kores II de Joden de vrijheid om naar hun eigen land terug te keren. Hij stelde eveneens midelen ter beschikking voor de herbouw van de tempel (Jes.44:28, 45:1-8, Ezra 1, 3:7, 4:3, 5:13,14, 6:3-5).

---

<sup>187</sup> Herodotus, Historiën, deel 1, 80, en deel 4, 129.

<sup>188</sup> In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *Een leeuw*, en in de Griekse handschriften *Uriah*. Op grond van de enige Dode Zeerol over dit gedeelte, de Syrische vertaling en het tekstverband is hier voor *De wachter* gekozen. De Here had zojuist opgedragen om een wachter aan te stellen (v.6,7). Over een leeuw of Uriah wordt in dit gedeelte verder niets vermeld.

<sup>189</sup> Vanaf hoofdstuk 40 schreef de profeet Jesaja hierover nog veel uitvoeriger.

## 11. Profetie over Edom.

Hoofdstuk 21:11,12

### 11 Een openbaring over Duma.

Men roept tegen mij uit Seïr: “Wachter, hoe is het met de nacht? Wachter, hoe is het met de nacht?”

12 De wachter zegt: “Morgen komt, maar ook nacht. Als jullie vragen willen, vraagt, komt dan terug.”

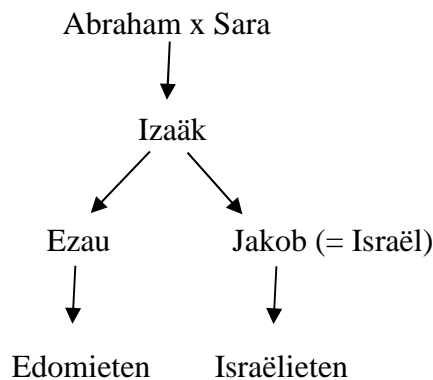
\*\*\*

Waarschijnlijk is deze profetie in 714 ontstaan. In dat jaar waren voorbereidingen voor een opstand tegen Assyrië begonnen. De jonge Judese koning Hizkia (727 – 697) wilde graag het Assyrische juk afwerpen (2Kon.18:7<sup>b</sup>). Hij was wel genegen om aan een gezamenlijke opstand tegen Assyrië mee te doen. Het lijkt er zelfs op, dat de Judese koning een Ethiopische gezantschap heeft uitgenodigd (Jes.18:1,2, 20:6). Waarschijnlijk kwamen in diezelfde tijd met het Ethiopische gezantschap eveneens gezanten uit Edom.

11 Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetie/orakel) van (= over) Duma.

Men roept tegen mij uit Seïr: “Wachter, hoe is het met de nacht? Wachter, hoe is het met de nacht?”

Met Duma worden de Edomieten bedoeld. Zij woonden op het gebergte van Seïr ten zuiden van het Tweestammenrijk Juda.

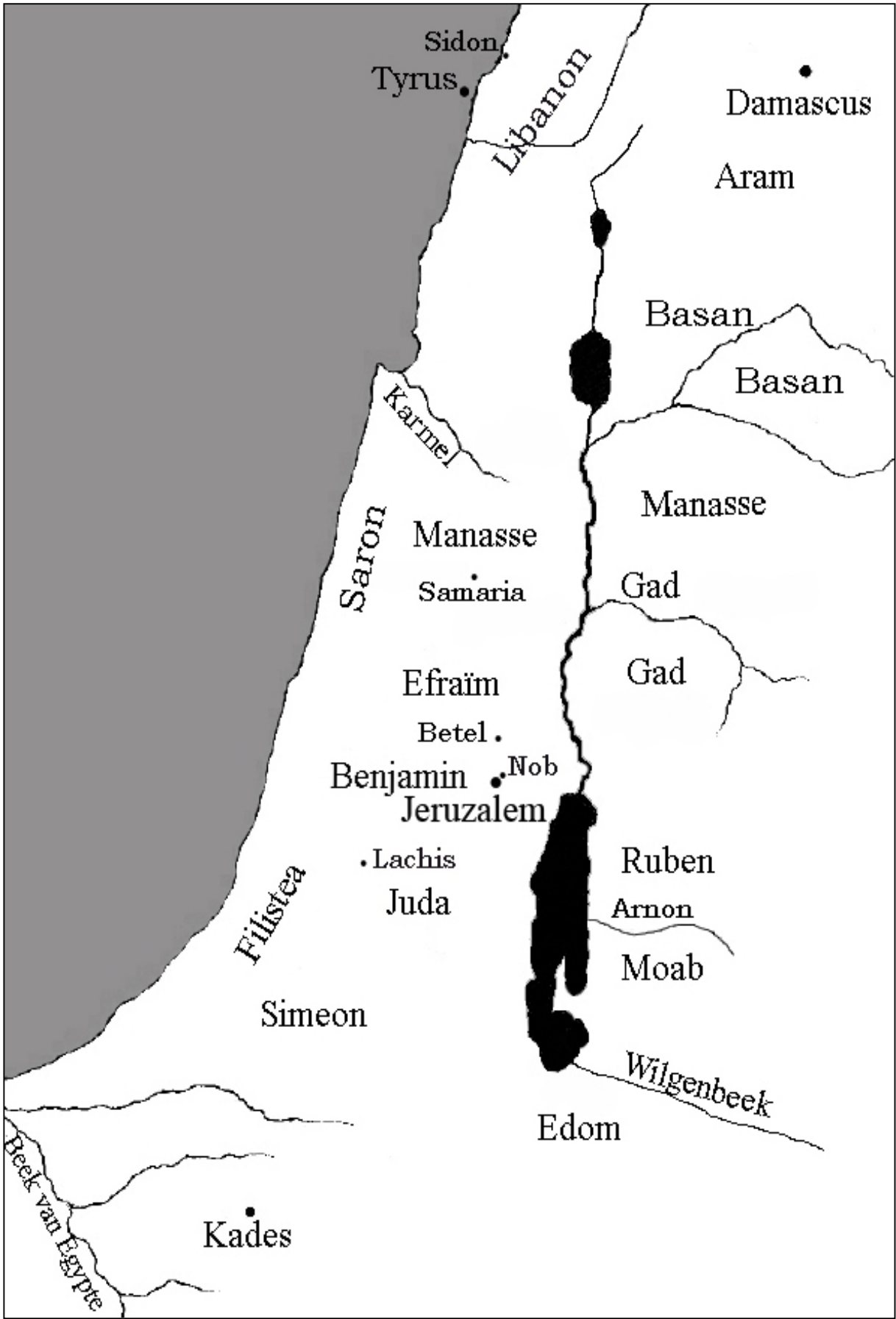


De Edomieten waren afstammelingen van Ezaü, een zoon van Izaak en de broer van Jakob (Gen.25:19-26,30). Ze waren dus nauw verwant met de Israëlieten.

In de tijd dat deze profetie is ontstaan, verkeerden de Edomieten in een ongunstige positie, want er wordt over *nacht* gesproken. Daarom verlangden de Edomieten naar de morgen.

In 732 voor Christus veroverde de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) het grondgebied van de Edomieten. Edom werd toen een vazalstaat van het Assyrische rijk. In de tijd van de profeet Jesaja waren ze nog steeds aan de Assyriërs onderworpen.

In de Bijbel zijn wachters vaak profeten van God (Jer.6:17, Ezech.3:16-21, 33:1-9, Hos.9:8<sup>a</sup>, Hab.2:1). Evenals in het vorige gedeelte is de profeet Jesaja hier de wachter. Aan hem werd door de Edomieten gevraagd, wat er in de toekomst zou gaan gebeuren. Dat die vraag 2 keer werd gesteld, geeft aan, dat de Edomieten het antwoord op deze vraag erg belangrijk vonden, en dat ze veel waarde hechtten aan wat de profeet Jesaja zou gaan zeggen.





Dat buitenlanders een profeet uit Israël raadplegen is niet zo vreemd. Het kwam wel meer voor (2Kon.5). Soms vroegen Israëlieten zelfs advies aan buitenlandse profeten (2Kon.1:2).

**12** De wachter zegt: “Morgen komt, maar ook nacht. Als jullie vragen willen, vraagt, komt dan terug.”

Het antwoord klinkt een beetje vaag. De profeet Jesaja beseftte dat wel, maar de Here had hem blijkbaar niet meer duidelijkheid gegeven. Om de Edomieten ter wille te zijn raadde hij hen aan om later nog eens terug te komen. Misschien zou hij dan meer weten.

Over het eventuele succes bij de opstand tegen Assyrië zei de profeet Jesaja niets. Dat hoefde hij ook niet te doen, want daarover was hij eerder al erg duidelijk geweest. Van die opstand zou niets terecht komen.

Wel zei de profeet Jesaja iets over de toekomstige positie van de Edomieten. Ondanks dat deze profetie een beetje vaag klonk, is het toch concreet in vervulling gegaan. Met de val van het Assyrische rijk in 612 herwonnen de Edomieten hun onafhankelijkheid. De morgen was toen voor hen aangebroken, maar er zou daarna weer nacht komen.

De onafhankelijkheid van de Edomieten duurde niet lang. In 605 maakte kroonprins Nebukadnezar (604 – 562) van hun land een vazalstaat van het Babylonische rijk. In die tijd begon de nieuwe nacht voor de Edomieten.

Helaas bekeerden ze zich niet. Toen de Babylonische koning Nebukadnezar II in 586 Jeruzalem veroverde, hadden de Edomieten zich verraderlijk bij de vijand aangesloten (Ob.1:13,14). Ze waren blij over de ondergang van de Israëlieten. De Edomieten wilden de huizen van de Joden afbreken, en deden mee aan de plunderingen (Ps.137:7, Ob.1:11,13). Joodse vluchtelingen waren op de kruispunten door hen vermoord; of gevangen genomen, en aan de Babyloniërs uitgeleverd (Ob.1:14). De nakomelingen van Ezau behandelden hun broedervolk zeer vijandig (Ps.137:7, Klaag.4:21,22, Ezech.25:12-14, 35:5,6,10,11, 36:5). Daarom zou aan hun nieuwe nacht geen einde meer komen (Jes.34, 63:1).<sup>190</sup>

---

<sup>190</sup> Zie daarover Turennot T. van, Obadja, dienaar van Jahweh, Grijskerk, 2020.

## 12. Profetie over Arabië.

Hoofdstuk 21:13-17

### 13 Een openbaring over Arabië.

In het woud van Arabië zullen jullie overnachten, karavanen van de Dedanieten.

**14** Brengt de dorstige water, inwoners van het land Tema. Gaat de vluchteling met brood tegemoet,

**15** want voor de zwaarden zijn zij gevlucht, voor het getrokken zwaard, voor de gespannen boog, en voor de druk van de oorlog.

**16** Ja, zo heeft de Heer tegen mij gezegd: “Binnen nog een jaar, naar de jaren van een dagloner, zal het gedaan zijn met al de heerlijkheid van Kedar.”

**17** Het aantal overgebleven boogschutters, helden van de zonen van Kedar, zal weinig zijn, want Jahweh van Israël, heeft het gesproken.

\*\*\*

De geschiedschrijver Herodotus noemde de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) ook koning over Arabië.<sup>191</sup> Als dat klopt, dan moet deze profetie in de tweede helft van 702 of in het begin van 701 voor Christus zijn ontstaan (v.16,17).

**13** Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetie/orakel) in (= over) Arabië.

In het woud van Arabië zullen jullie overnachten, karavanen van de Dedanieten.

De Dedanieten waren een handeldrijvende stam (Ezech.27:15,20, 38:13). Dedan was een zoon van Abraham en Ketura (Gen.25:1-3).<sup>192</sup> Waarschijnlijk woonden de Dedanieten in het noorden van Arabië in de buurt van de Edomieten (vgl. Jer.25:23, 49:8, Ezech.25:13).

Blijkbaar zouden ze worden overvallen, en zouden ze zich 's nachts in het woud van Arabië moeten verschuilen om daar de nacht door te brengen.

**14** Brengt de dorstige water, inwoners van het land Tema. Gaat de vluchteling met brood tegemoet,

**15** want voor de zwaarden zijn zij gevlucht, voor het getrokken zwaard, voor de gespannen boog, en voor de druk van de oorlog.

Tema was een zoon van Ismaël, de stamvader van de Arabieren (Gen.25:12-15, 1Kron.1:28-30). Ze woonden in het noordelijke deel van Arabië.

De inwoners van Tema zouden de Dedanieten met water en brood moeten helpen, omdat die blijkbaar door een vijandige macht van hun grondgebied zouden zijn weggejaagd.

**16** Ja, zo heeft de Heer tegen mij gezegd: “Binnen nog een jaar, naar de jaren van een dagloner, zal het gedaan zijn met al de heerlijkheid van Kedar.”

Ook Kedar was een zoon van Ismaël (Gen.25:12,13, 1Kron.1:28,29). Het was een belangrijke Arabische stam. De nakomelingen van Kedar woonden eveneens in het noorden van Arabië.

**17** Het aantal overgebleven boogschutters, helden van de zonen van Kedar, zal weinig zijn, want Jahweh van Israël, heeft (het) gesproken.<sup>193</sup>

---

<sup>191</sup> Herodotus, Historiën, deel 2, 141.

<sup>192</sup> Dedan moet hier niet worden verward met de Ethiopische Dedanieten (Gen.10:6,7).

<sup>193</sup> Ismaël, de stamvader van de Arabieren, werd boogschutter (Gen.21:20).

Volgens de geschiedschrijver Herodotus was de Assyrische koning Sanherib (705 – 681), toen hij de Judese koning Hizkia (727 – 697) belegerde, ook koning van Arabië.<sup>194</sup> Die belegering van Jeruzalem vond plaats in 701 voor Christus. Als het bericht van Herodotus klopt, dan moet Sanherib kort voor of tijdens de belegering van Jeruzalem het noorden van Arabië hebben veroverd, want in het begin van zijn regering had hij daar geen tijd en mogelijkheid voor. In die periode had die Assyrische koning al zijn aandacht nodig om allerlei opstanden in het Tweestromenland neer te slaan.<sup>195</sup>

---

<sup>194</sup> Herodotus, *Historiën*, deel 2, 141.

Zie ook het commentaar hierop van de Joodse geschiedschrijver Josefus: Flavius J., *Joodse Oudheden*, deel 10, hoofdstuk 1:4.

<sup>195</sup> Later zou de profeet Jeremia (49:28-33) de vernietiging van Kedar voorspellen. Ook hier is sprake van een stapsgewijze voltrekking van Gods oordeel, zodat de mensen de gelegenheid hadden om zich te bekeren.

### 13. Het lichtzinnige Jeruzalem.

Hoofdstuk 22:1-14

**1** Een openbaring over het dal van het visioen.

“Wat hebben jullie toch, dat jullie allemaal op de daken klimmen!”

**2** Rumoerige stad vol tumult, uitgelaten stad, je verslagenen zijn niet verslagen door het zwaard, of in de strijd gedood.

**3** Al je legeraanvoerders zijn samen gevlucht. Zonder één boogshot zijn zij gebonden. Al je mensen die werden gevonden, zijn samen vastgebonden, hoever zij ook waren weggevlucht.

**4** Daarom zei ik: “Wendt de blik van mij af. Laat mij hard huilen. Dringt niet aan om mij te troosten over de verwoesting van de dochter van mijn volk.”

**5** Ja, het is van de Heer Jahweh van de hemelse legers in het dal van het visioen een dag van verwarring, vertrapping en verbijstering: omverhalen van muren en geschreeuw tegen het gebergte.

**6** Elam neemt de pijlkoker op, met strijdswagen, mannen, en ruiters. Kir ontbloot het schild.

**7** Je mooiste dalen zullen vol staan met strijdwegens. De ruiters zullen zich in slagorde opstellen tegenover de poort.

**8** Hij zal de bescherming van Juda wegnemen. Op die dag zullen jullie naar het wapenarsenaal in het Woudhuis kijken.

**9** Jullie zien de bressen in de stad van David. Ja, het zijn er veel. Jullie bewaren het water van de Benedenvijver.

**10** Jullie tellen de huizen van Jeruzalem. Jullie breken huizen af om de muur te versterken.

**11** Jullie maken een reservoir tussen de beide muren voor het water van de oude vijver, maar jullie kijken niet naar Hem, die dit doet had. Hem die het lang geleden gepland had, zien jullie niet.

**12** De Heer Jahweh van de hemelse legers zal op die dag oproepen tot huilen en tot rouwen, tot kaalscheren en tot het aandoen van een rouwzak.

**13** Zie, er is vrolijkheid en blijheid. Men doodt runderen, en slacht schapen. Men eet vlees en drinkt wijn, en zegt: “Laten wij eten en drinken, want morgen zullen wij sterven.”

**14** Jahweh van de hemelse legers heeft zich in mijn oren geopenbaard: “Zeker, deze ongerechtigheid wordt jullie niet verzoend, totdat jullie sterven”, zegt de Heer Jahweh van de hemelse legers.

\*\*\*

Het gaat in dit hoofdstuk over een dreigende belegering van de stad Jeruzalem (v.10). De Assyriërs zouden de stad belegeren, en de Elamieten moesten hen daarbij helpen (v.6). Deze belegering gebeurde in 701 voor Christus. Hoogstwaarschijnlijk is in die tijd ook deze profetie ontstaan.

Dat het Tweestammenrijk Juda in de rij van de profetieën over de volken is opgenomen, lijkt misschien vreemd. Toch is dat niet zo. Jesaja profeteerde over de bekendste volken van die

tijd, en daar hoorde het Tweestammenrijk Juda eveneens bij. Het Tienstammenrijk Israël bestond niet meer, doordat de bevolking van dat rijk in 722 naar Assyrië was gedeporteerd.

**1** Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetie/orakel) van (= over) het dal van het visioen.

“Wat hebben jullie toch, dat jullie allemaal op de daken klimmen!”

Het dal van het visioen was de stad Jeruzalem. Rondom de hoofdstad zijn bergen (Ps.125:2). Midden in de Jeruzalem ligt de Zionsberg, maar die is iets lager dan de andere bergen (vgl. Jer.21:13).

Terwijl de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) de ene na de andere stad van het Tweestammenrijk Juda veroverde, leefden de inwoners van Jeruzalem, die zich niet direct bedreigd voelden, gewoon in vrolijkheid verder. Daarom confronteerde de profeet Jesaja ze met de ernst van de situatie.

Op de platte daken van de huizen konden de mensen de naderende legers van de Assyriërs zien.

**2** Rumoerige stad vol tumult, uitgelaten stad, je verslagenen zijn niet verslagen door het zwaard, of in de strijd gedood.

**3** Al je legeraanvoerders zijn samen gevlucht. Zonder (één) boog(schot) zijn zij gebonden. Al je mensen die werden gevonden, zijn samen (vast)gebonden, hoever zij ook waren weggevlucht.

Het Judese leger bond niet eens de strijd aan tegen de Assyrische overmacht. Zelfs de legeraanvoerders sloegen onmiddellijk op de vlucht. Een groot gedeelte van de Judese bevolking (waarschijnlijk 200.150 mensen) werd naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).<sup>196</sup>

**4** Daarom zei ik: “Wendt de blik van mij af. Laat mij hard huilen. Dringt niet aan om mij te troosten over de verwoesting van de dochter van mijn volk.”

De profeet Jesaja leefde wel mee met het Judese volk buiten de muren van Jeruzalem. Op de hoofdstad na werden alle steden ingenomen. De bevolking van die steden en het platteland werd doodgeslagen, of gevangen genomen.

Met *de dochter van mijn volk* wordt Jeruzalem bedoeld (Jes.1:8, 10:32, 52:2, Jer.4:11, Klaag.2:10, Ezech.16:44-55, 23). Hier vertegenwoordigt de hoofdstad heel het Tweestammenrijk Juda.

**5** Ja, het is van (of voor) de Heer Jahweh van de (hemelse) legers in het dal van het visioen een dag van verwarring, vertrapping en verbijstering: omverhalen van muren en geschreeuw tegen het gebergte.

**6** Elam neemt de pijlkoker op, met (strijd)wagen, mannen, en ruiters. Kir ontbloot het schild.

Elam was door Assyrië veroverd. Het gebied lag ten oosten van de rivier de Tigris in het Tweestromenland. De Elamieten waren vooral boogschutters (Jer.49:35). Van Kir is alleen

---

<sup>196</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

bekend, dat het in die tijd bij het Assyrische rijk hoorde (2Kon.16:9, Am.1:5). Misschien was het een deel van het Elamitische grondgebied.

Onderworpen volken moesten de Assyriërs helpen bij hun wrede oorlogen.

**7** Je mooiste dalen zullen vol staan met (strijd)wagens. De ruiters zullen zich in slagorde opstellen tegen(over) de poort.

**8** Hij zal de bescherming van Juda wegnemen. Op die dag zullen jullie naar het wapenarsenaal in het Woudhuis kijken.

Het Woudhuis was een reusachtig paleis, dat koning Salomo (972 – 932) had laten bouwen (1Kon.7:1-12). Het diende in de tijd van de profeet Jesaja als een opslagplaats voor wapens.

**9** Jullie zien de bressen in de stad van David. Ja, het zijn er veel. Jullie bewaren het water van de Benedenvijver.

De stad van David is de hoofdstad Jeruzalem (2Sam.5:6,9).

In verband met de dreigende aanval van de Assyriërs werden de zwakke plekken in de muren van de stad Jeruzalem hersteld. Koning Hizkia (727 – 697) heeft zich onder andere op deze manier op de belegering van de hoofdstad voorbereid (2Kron.32:2-5).

De Benedenvijver was de vijver Siloach. Die vijver lag binnen de muren van de stad Jeruzalem. In de tijd van koning Achaz (732 – 727) liep er een open water vanuit de bron Gichon naar de vijver Siloach. Koning Hizkia liet in verband met de dreigende Assyrische belegering een tunnel in de rotsen uithakken om het water onder de grond naar de vijver Siloach te laten stromen. Hij liet daarna de rivieren dichtgooien, zodat de toekomstige belegeraars niet bij het water konden komen (2Kon.20:20, 2Kron.32:2-4,30).

**10** Jullie tellen de huizen van Jeruzalem. Jullie breken huizen af om de muur te versterken.

**11** Jullie maken een reservoir tussen de beide muren voor het water van de oude vijver, maar jullie kijken niet naar Hem, die dit doet had. Hem die het lang geleden gepland had, zien jullie niet.

Om de kwaadaardigheid en slechtheid van het overgrote deel van het Judese volk had God deze Assyrische aanval op de hoofdstad Jeruzalem allang gepland. Alleen bekering kon de hoofdstad nog redden.

**12** De Heer Jahweh van de (hemelse) legers zal op die dag oproepen tot huilen en tot rouwen, tot kaalscheren en tot het aandoen van een (rouw)zak.

Het hoofd kaalscheren en een rouwzak aandoen, waren in die tijd tekenen van groot verdriet (Scheren: Jes.22:12, Jer.16:6<sup>b</sup>, 41:5, 47:5<sup>a</sup>, 48:37<sup>a</sup>, Mi.1:16; Zakken dragen: Gen.37:34, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16).

**13** Zie, er is vrolijkheid en blijheid. Men doodt runderen, en slacht schapen. Men eet vlees en drinkt wijn(, en zegt): “Laten wij eten en drinken, want morgen zullen wij sterven. (vgl. 1Kor.15:32<sup>b</sup>)”

**14** Jahweh van de (hemelse) legers heeft zich in mijn oren geopenbaard: “Zeker, deze ongerechtigheid wordt jullie niet verzoend, totdat jullie sterven”, zegt de Heer Jahweh van de (hemelse) legers.<sup>197</sup>

---

<sup>197</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*.

Als mensen zich niets meer van God willen aantrekken, en niet meer naar Hem willen luisteren, dan trekt Hij zich terug. Een groot deel van de bevolking van Jeruzalem was door de Here afgeschreven.

Hoewel koning Hizkia (727 – 697) de Here diende, verwachtte hij te veel van zijn eigen werk en inspanningen, en vertrouwde hij veel te veel op mensen in plaats van op God. Toen al zijn pogingen en inspanningen waren mislukt, bad hij uiteindelijk tot de Here. Alleen Hij kon de hoofdstad van Juda nog redden.

Dankzij Gods grote liefde en het gebed van de vrome koning Hizkia werd de stad Jeruzalem door de Here bevrijd. Hij doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger. Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>198</sup> De Assyrische koning kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.18:13-19:36, 2Kron.32:1-23).

---

Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: "Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd."

<sup>198</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 141.

Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 1:5.

#### 14. Profetieën over Sebna en Eljakim.

Hoofdstuk 22:15-25

**15** Dit zegt de Heer Jahweh van de hemelse legers: “Ga, treed binnen bij die hofmaarschalk, bij Sebna, die over het huis van de koning gaat, en zeg:

**16** “Wat hebt u hier, en wie hebt u hier, dat u hier voor uzelf een graftombe hebt uitgehakt? U, die in de hoogte uw graftombe uithakte. U, die in de rots uw rustplaats uitbikte!”

**17** “Zie, Jahweh zal u wegwerpen, zoals een man iets wegslingert. Hij zal u stevig ineenwikkelen.”

**18** “Hij zal u helemaal in elkaar rollen als een kluwen, u wegwerpen als een bal naar een zeer uitgestrekt land. Daar zult u sterven, en daar zullen uw praalwagens zijn, schandvlek van het huis van uw heer!”

**19** “Ik zal u wegstoten uit uw functie. Hij zal u van uw hoge post neerhalen.”

**20** “Op die dag zal Ik mijn knecht Eljakim, een zoon van Chilkia, roepen.”

**21** “Ik zal hem met uw gewaad bekleden, hem uw gordel omdoen, en uw bestuur zal Ik in zijn hand geven. Hij zal als een vader zijn voor de inwoners van Jeruzalem en voor het huis van Juda.”

**22** “Ik zal de sleutel van het koningshuis van David op zijn schouder leggen. Als hij opent, zal niemand sluiten, als hij sluit, zal niemand openen.”

**23** “Ik zal hem als een pin in een stevige plaats vastslaan. Hij zal voor het huis van zijn vader tot een eezetel worden.”

**24** “Men zal aan hem het hele gewicht van het huis van zijn vader hangen; de spruiten en de loten, al het kleine vaatwerk, vanaf het vaatwerk van de schalen tot en met al het vaatwerk van de kruiken.”

**25** “Op die dag”, is het woord van Jahweh van de hemelse legers, zal de pin die in een stevige plaats was vast geslagen, worden weggerukt.” Hij zal worden afgehakt, en zal vallen, en de last die eraan zal hangen, zal afgesneden worden, want Jahweh heeft gesproken.

\*\*\*

Na de dood van de Judese koning Achaz (732 – 727) was zijn zoon Hizkia (727 – 697) nog te jong om het bestuur over te nemen. Daarom nam de hoogste ambtenaar Sebna (727 – 714) als regent deze taak op zich.<sup>199</sup> Onder zijn leiding ging de kwaadaardigheid van de bestuurders en het volk gewoon door, en werd de pro-Assyrische politiek voortgezet.

---

<sup>199</sup> In 2Kon.18:9-11 staat, dat Samaria in het 6<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia (727 – 697) door de Assyriërs werd veroverd en verwoest. Volgens berekeningen op grond van Assyrische gegevens vond de verovering van de hoofdstad van het Tienstammenrijk plaats in 722 voor Christus. Dan zou Hizkia in 727 de troon van zijn gestorven vader Achaz (732 – 727) hebben overgenomen.

Volgens 2Kon.18:13 en Jes.36:1 echter viel de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) het Tweestammenrijk Juda in het 14<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia aan, en veroverde op de hoofdstad Jeruzalem na het hele land. Op grond van berekeningen van de Assyrische gegevens zou deze inval in 701 voor Christus hebben plaatsgevonden. In dat geval zou Hizkia in 714 met zijn regering zijn begonnen.

Alles pleit ervoor, dat koning Achaz in 727 tegelijkertijd met de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) stierf. In het bijbelboek Jesaja (14:28,29) kunnen we namelijk lezen, dat in het sterfjaar van Achaz de slaande roede of stok van God: Tiglatpileser III, was weggenomen.

Dat Hizkia nog te jong was om na de dood van zijn vader de regering over te nemen, wordt ondersteund door het feit, dat hij nog geen zoon had, toen de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) in 712 of 711 voor Christus bij hem op bezoek kwam (2Kon.20:18, Jes.39:7).

Het lijkt er sterk op, dat vooral de hofmaarschalk Sebna (727 – 714) als regent de regering voor Hizkia had



De profetieën die hieronder staan, zijn ouder dan het vorige gedeelte van dit hoofdstuk. In dat gedeelte uit 701 voor Christus was Sebna geen hofmaarschalk meer, maar was hij gedegradeerd tot schrijver. Eljakim had zijn functie als hofmaarschalk al van hem overgenomen (Jes.36:3). In de komende verzen was Sebna nog hofmaarschalk.

Dit gedeelte stamt dus uit de tijd dat Sebna (727 – 714) nog regent en hofmaarschalk was. Waarschijnlijk was het aan het einde van die periode, toen zijn koninklijke aspiraties door middel van een koninklijke graftombe duidelijker naar voren kwamen.

**15** Dit zegt de Heer Jahweh van de (hemelse) legers: “Ga, treed binnen bij die hofmaarschalk, bij Sebna, die over het huis (van de koning) gaat, (en zeg):

Een hofmaarschalk had na de koning de hoogste functie aan het hof (1Kon.4:6, 16:9, 18:3, 2Kon.10:5).<sup>200</sup> Hij bepaalde ook wie wel of niet bij de koning mocht komen (v.22).

Het is opmerkelijk, dat de profeet zomaar toegang had tot zo’n koninklijk bestuurder van het land. Dit wijst erop, dat Jesaja van koninklijke afkomst was.<sup>201</sup>

De naam Sebna komt maar heel weinig in de Bijbel voor. In dit gedeelte is hij hofmaarschalk. Op andere plaatsen in de Bijbel komt hij alleen voor als schrijver van Hizkia (727 – 697) (2Kon.18:18,26,37, 19:2, Jes.36:3,11,22, 37:2). Hoogstwaarschijnlijk was het dus dezelfde persoon.

**16** “Wat hebt u hier, en wie hebt u hier, dat u hier voor uzelf een graftombe hebt uitgehakt? U, die in de hoogte uw graftombe uithakte. U, die in de rots uw rustplaats uitbikte!”

In eerste instantie kan men zich verbazen over de felheid waarmee de profeet Jesaja tegen Sebna tekeer ging. Was het maken van een praalgraf nu zo slecht en zondig?

Een dergelijk graf was echter alleen voor aanzienlijke personen bestemd. Dat het in Jeruzalem, of op een hoogte (= heuvel of berg) in de omgeving van de hoofdstad werd uitgehakt, maakte zo’n graf koninklijk. Waarschijnlijk werd dit praalgraf in de buurt van de koningsgraven gemaakt (vgl. 2Kron.32:33). Hiermee toonde Sebna, dat hij koninklijke aspiraties had. Dat kan ook afgeleid worden uit de praalwagens die hij gebruikte (v.18).

**17** “Zie, Jahweh zal u wegwerpen, zoals een man iets wegslingert. Hij zal u stevig ineenwikkelen.”

**18** “Hij zal u helemaal in elkaar rollen als een kluwen, (u wegwerpen) als een bal naar een zeer uitgestrekt land. Daar zult u sterven, en daar zullen uw praalwagens zijn, schandvlek van het huis van uw heer!”

Onverschrokken en moedig kondigde de profeet Jesaja de koninklijke regent Sebna het oordeel van de Here aan. De profeet riskeerde daarbij zware straffen op grond van belediging van zo’n aanzienlijk man. Daarbij zou de steun van Hizkia nog weinig voor Jesaja kunnen beteke-

---

waargenomen. Een hofmaarschalk was de hoogste ambtenaar aan het hof. Sebna had duidelijk koninklijke aspiraties, en liet voor zichzelf een koninklijk graf maken. De profeet Jesaja heeft zich daar openlijk tegen verzet, en Sebna in opdracht van de Here gewaarschuwd en bestraft (v.15-21). Eljakim zou de functie van hofmaarschalk van Sebna overnemen, en als een vader voor zijn volk optreden. Natuurlijk heeft hij eveneens de jonge Hizkia op een vaderlijke manier bijgestaan (Jes.36:3).

Opmerkelijk is ook, dat veel waarschuwingen en bestraffingen van de profeet Jesaja uit die periode zich wel richtten tegen de bestuurders en het volk, maar de koning ontzagen.

<sup>200</sup> Jotam (733 – 732) nam als hofmaarschalk de functie van zijn melaatse vader: koning Uzzia (785 – 733), waar (2Kron.26:21<sup>b</sup>).

<sup>201</sup> De Joodse schrijvers uit de Oudheid beweren, dat hij afstamde van het koninklijk huis. Zijn vader Amoz, niet te verwarren met de profeet Amos, zou een broer van de Judese koning Amazia (797 – 785) zijn. Amazia was de vader van koning Uzzia (785 – 733). Jesaja zou dus een neef van koning Uzzia zijn geweest.

nen, want hij was in de praktijk nog niet als koning aan de regering. Dit getuigt van Jesaja's moed en zijn vertrouwen op God.<sup>202</sup>

Als Sebna zich niet zou bekeren, dan zou de Here hem uit Israël laten wegvoeren of verbannen. In een vreemd land zou hij sterven.

Het rijden in praalwagens was in die tijd een voorrecht dat alleen aan koningen toebehoorde (2Sam.15:1, 1Kon1:5).<sup>203</sup> Sebna was bezig een staatsgreep voor te bereiden, terwijl God aan koning David (1012 – 972) had beloofd, dat zijn koningshuis voor eeuwig zou bestaan (2Sam.7:12-16). Vanuit die invalshoek was de harde en felle reactie van de profeet Jesaja goed te verklaren.

**19** “Ik zal u wegstoten uit uw functie. Hij zal u van uw (hoge) post neerhalen.”

**20** “Op die dag zal Ik mijn knecht Eljakim, een zoon van Chilkia, roepen.”

God duidde Eljakim aan als *mijn knecht*. Hij was dus iemand die de Here diende. Eljakim was een vroom man, terwijl Sebna God niet diende, zoals Hij dat wil.

**21** “Ik zal hem met uw gewaad bekleden, hem uw gordel omdoen, en uw bestuur zal Ik in zijn hand geven. Hij zal als een vader zijn voor de inwoners van Jeruzalem en voor het huis van Juda.”

**22** “Ik zal de sleutel van het (konings)huis van David op zijn schouder leggen. Als hij opent, zal niemand sluiten, als hij sluit, zal niemand openen.”

In die tijd waren de sleutels vaak van hout. Mede daardoor waren die sleutels ook veel groter. Als iemand een sleutel meenam, dan werd die letterlijk op de schouder gelegd (vgl. Jes.9:5, Mat.16:19, Op.3:7).

**23** “Ik zal hem (als) een pin in een stevige plaats vastslaan. Hij zal voor het huis van zijn vader tot een erzetel worden.”

Eljakim zou zijn functie goed uitoefenen. Hij zou als een vader de jonge Hizkia (727 – 697) bijstaan om het land goed te besturen. Toch zou hij geen goede vader zijn voor zijn eigen kinderen. Hij zou ze, evenals de rest van zijn familie, verwennen en op een oneerlijke manier bevoordelen.

**24** “Men zal aan hem het hele gewicht van het huis van zijn vader hangen; de spruiten en de loten, al het kleine vaatwerk, vanaf het vaatwerk van de schalen tot en met al het vaatwerk van de kruiken.”

Vriendjespolitiek en een verkeerde vorm van netwerken zouden hoogtij vieren aan het koninklijke hof. Mensen kregen niet meer een functie als ambtenaar, omdat ze geschikt en bekwaam waren, maar omdat ze bij de familie van Eljakim hoorden. Deze kruiwagenpolitiek zou de oorzaak worden van zijn val. Eljakim zou met zijn hele kliek aan de kant worden gezet.

**25** “Op die dag”, is het woord van Jahweh van de (hemelse) legers, zal de pin die in een stevige plaats was vast geslagen, worden weggerukt.” Hij zal worden afgehakt, en zal vallen, en de last die eraan zal hangen, zal afgesneden worden, want Jahweh heeft gesproken.

Deze profetieën van Jesaja zijn maar ten dele in vervulling gegaan. In 701 voor Christus was

---

<sup>202</sup> Zelfs een vrome koning als Asa (913 – 873) in het Tweestammenrijk liet een profeet van de Here in de gevangenis zetten (2Kron.16:7-10).

<sup>203</sup> Soms mocht de eerste minister op uitdrukkelijk bevel van de koning in een mindere praalwagen rijden, dan die van de vorst zelf (Gen.41:41-43), maar dat was bij Sebna niet aan de orde. Hier was sprake van een poging om geleidelijk de troon van het koningshuis van David over te nemen.

Sebna geen hofmaarschalk meer. Eljakim had die functie van hem overgenomen (Jes.36:3). Sebna was echter niet verbannen of gedeporteerd naar een vreemd land. Integendeel, hij was schrijver van de koning geworden (Jes.36:3).<sup>204</sup>

Aan Gods straffen en beloften zijn meestal voorwaarden verbonden (vgl. Jer.18:7-10). Als iemand zich bekeert, dan voert de Here zijn straffen maar ten dele, of zelfs helemaal niet uit. Zo is het hoogstwaarschijnlijk ook hier gegaan.

Eljakim zou met zijn hele kliek ten val komen. Over de vervulling daarvan is in de Bijbel niets bekend. Het is erg aannemelijk, dat dit wel in vervulling is gegaan. Na de vrome koning Hizkia (727 – 697) kwam zijn slechte zoon Manasse (697 – 642) aan de macht. Het is niet erg waarschijnlijk, dat hij die “vrome” kliek ongemoeid liet.

---

<sup>204</sup> Opvallend is ook, dat hij niet aangeduid wordt als *Sebna een zoon van ....*, terwijl dat bij de hofmaarschalk Eljakim en de kanselier Joach volgens de gewoonte wel gebeurt. Blijkbaar was de naam Sebna voldoende. Dat wijst erop, dat het over de ex-hofmaarschalk gaat. Verder komt de naam Sebna in de Bijbel niet voor. Dit duidt er eveneens op, dat het over dezelfde persoon gaat.

**1** Een openbaring over Tyrus.

Jammert, schepen van Tarsis, want het is verwoest, zodat er geen huis en haven meer is. Vanuit het land van de Kittiers, is het hun bekend gemaakt.

**2** Weest stil, bewoners van het eiland, handelaren van Sidon, van wie de vertegenwoordigers de zee en de vele wateren doorkruisen.

**3** Het zaad van Sjichor, de oogst van de Nijl is haar inkomen. Zij is de marktplaats voor de heidenvolken.

**4** Schaam je, Sidon, want de zee zegt, de vesting van de zee zegt: "Ik heb geen weeën meer, en baar niet. Ik breng geen jonge mannen groot, en laat geen meisjes opgroeien."

**5** Als het bericht Egypte bereikt, siddert men bij het bericht over Tyrus.

**6** Steekt over naar Tarsis! Jammert, bewoners van het eiland!

**7** Is dit jullie uitgelaten stad, waarvan haar verleden erg lang is, waarvan haar voeten haar wegdroegen om zich ver weg te vestigen?

**8** Wie heeft dit over Tyrus besloten, de stad die kronen uitdeelde, waarvan kooplieden vorsten zijn, en waarvan handelaren de groten van de aarde zijn?

**9** Jahweh van de hemelse legers heeft besloten om alle trots en glorie te ontluisteren, om alle aanzienlijken van de aarde verachtelijk te maken.

**10** Trek door je land als de Nijl, dochter van Tarsis, er is geen haven meer.

**11** Hij heeft zijn hand uitgestrekt over de zee. Hij heeft koninkrijken laten beven. Jahweh heeft over de koopmansstad bevel gegeven zijn vestingen te verwoesten.

**12** Hij heeft gezegd: "Jij zal niet langer uitgelaten zijn, geschonden maagd, dochter van Sidon! Sta op, steek over naar de Kittiers. Zelfs daar zal je geen rust hebben."

**13** Zie, het land van de Chaldeeën, dit is het volk. Het was niet Assyrië. Zij bestemden het voor woestijnbewoners. Zij richtten hun stormtorens op. Zij slechtten zijn burchten. Men maakte het tot een ruïne.

**14** Jammert, schepen van Tarsis, want jullie vesting is verwoest.

**15** Op die dag zal Tyrus worden vergeten, 70 jaren lang, overeenkomstig de dagen van één koning. Na verloop van 70 jaren zal het Tyrus vergaan als het lied van de hoer:

**16** "Neem een harp, ga de stad rond, vergeten hoer! Speel mooi, zing veel, zodat er aan je zal worden gedacht."

**17** Na verloop van 70 jaren zal Jahweh naar Tyrus omzien. Zij zal terugkeren naar haar hoerenloon, en hoerij bedrijven met alle koninkrijken van de wereld op het aardoppervlak.

**18** Haar koopwaar en haar hoerenloon zal heilig worden voor Jahweh. Het zal niet worden opgepot of bewaard, maar haar winst zal zijn voor hen die bij Jahweh wonen om tot verzadiging te eten, en om zich fraai te kleden.

\*\*\*

**1** Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profetie/orakel) van (= over) Tyrus.

Jammert, schepen van Tarsis, want het is verwoest, zodat er geen huis en ingang (= haven) meer is. Vanuit het land van de Kittiers, is het hun bekend gemaakt.

Tyrus lag in het noorden aan de kust van de Middellandse Zee. Het was al heel lang een sterke vesting (Joz.19:29, Jes.23:7). Tyrus lag grotendeels op een eiland, dat ruim 600 meter van de kust af lag. De stad was omringd door een muur die meer dan 15 meter hoog was. Een ander deel van de stad lag op het vaste land.<sup>205</sup>

Tyrus was een dochterstad van Sidon, maar al gauw overschaduwde de dochterstad haar moederstad in rijkdom en macht. Het was een machtige handelsstad (Jes.23:8). De 2 grote havens waren de Sidonische haven aan de noordkant en de Egyptische haven aan de zuidkant.

Tijdens de regering van koning David (1012 – 972) stuurde Hiram I (980 – 947), de latere Fenicische koning van de stad Tyrus, cederhout, timmerlieden en steenhouwers naar de stad Jeruzalem om voor de koning van Israël een paleis te bouwen (2Sam.5:11, 1Kron.14:1). De koning van Tyrus hielp eveneens mee met het bouwen van de tempel en het paleis van koning Salomo (972 – 932) (1Kon.5:1-12, 2Kron.2).

De stad Tyrus had later een slechte invloed op de Israëlieten. Koning Achab (875 – 854) van Israël trouwde met de kwaadaardige Izebel. Zij was een dochter van Etbaäl I (878 – 847) de koning van Tyrus en Sidon.<sup>206</sup> Door haar invloed werd in Israël de Fenicische afgodsdienst van de Baäl (= Heer, echtgenoot) ingevoerd (1Kon.16:31,32).

De mannen van de stad Tyrus waren ondernemende handelsreizigers en bekwame zeelieden. Vanuit die stad werden veel kolonies of dochtersteden gesticht. Deze steden konden in de buurt liggen, maar ook ver weg. Zo stichtten ze rond 814 voor Christus in Afrika de bekende stad Carthago.

Tarsis is een zoon van Javan. Javan is de stamvader van de Ioniërs (Gen.10:2,4, 1Kron.1:7).<sup>207</sup> Het nageslacht van Tarsis bestond dus uit Grieken die vooral op de eilanden en in de kustgebieden woonden (vgl. Num.24:24, Ps.72:10, Jer.2:10 en Dan.11:30). Aanvankelijk trokken de nakomelingen van Tarsis naar Cilicië in het huidige Turkije waar ze de stad Tarsis stichtten. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is Tarsis dezelfde plaats als Tarsus.<sup>208</sup> Daar werd later de apostel Paulus geboren (Hand.21:39, 22:3).

Later zwierven ze uit over de Middellandse Zee, en trokken ze naar het zuiden van het huidige Spanje. Daar stichtten ze de stad Tartessos. Volgens de geschiedschrijver Herodotus lag de plaats Tartessos (gerekend vanaf de Middellandse Zee) voorbij de Zuilen van Hercules (= de Straat van Gibraltar of ingang van de Middellandse Zee).<sup>209</sup>

Als de Bijbel spreekt over de plaats Tarsis, dan kunnen daar 2 plaatsen mee worden bedoeld: Tarsus in Cilicië of Tartessos in Zuid-Spanje. Uit de context moet blijken over welke plaats het gaat.<sup>210</sup>

---

<sup>205</sup> Tyrus is de vergriekste vorm van het Hebreeuwse Sor, dat eigenlijk *rots* betekent.

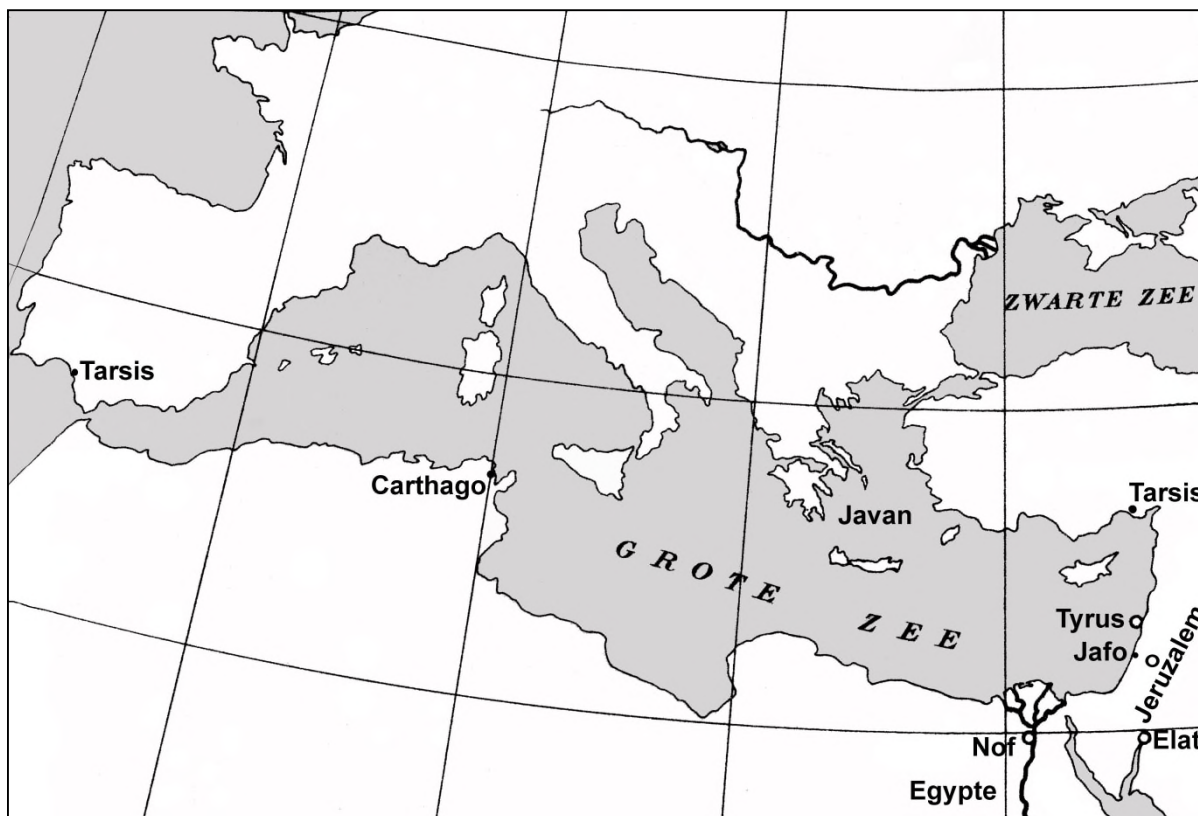
<sup>206</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 8, hoofdstuk 13:1,2.

<sup>207</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>208</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>209</sup> Herodotus, Historiën, deel 4, 152.

<sup>210</sup> Koning Salomo (972 – 932) bijvoorbeeld liet, hoogstwaarschijnlijk vanuit Elat (= Eilat), een handelsvloot naar Tarsis varen. Eens in de 3 jaren kwam die vloot in Israël terug, beladen met goud en zilver, ivoor, apen en pauwen (1Kon.10:22, 2Kron.9:21). Deze vloot had er natuurlijk geen 3 jaren voor nodig om heen en terug naar Tarsis in het huidige Turkije te varen. Hoogstwaarschijnlijk voeren ze via de Rode Zee om Afrika heen naar het zuiden van Spanje. Via de Middellandse Zee ging het wel sneller, maar zeeschepen voeren in die tijd vooral



Omdat in dit hoofdstuk de inwoners van Tyrus en ook de andere Feniciërs wordt aangeraden om naar Tarsis te vluchten (v.6), moet die plaats natuurlijk ver weg liggen in een gebied dat niet door dezelfde vijand zou worden bedreigd. Daarom is hier hoogstwaarschijnlijk de plaats Tartessos in Zuid-Spanje bedoeld.

De Kittiers zijn nakomelingen van Javan (Ioniërs) (Gen.10:2,4). Het waren Grieken die vooral op de eilanden en in de kustgebieden woonden (vgl. Num.24:24, Jer.2:10 en Dan.11:30). Oorspronkelijk werden met de Kittiers de inwoners van de Fenicische kolonie Kittion bedoeld. Deze kolonie lag aan de oostkant van het eiland Cyprus. Later gaf men die naam aan alle bewoners van het eiland (v.12, Jer.2:10<sup>a</sup>).

Als handelaren het eiland Cyprus als laatste haven verlaten om naar hun thuisland Fenicië te varen, zou het verdrietige nieuws van de ondergang van de stad Tyrus tot hen doordringen.

**2** Weest stil (of Zwiigt), bewoners van het eiland (of van de kust), handelaar (= handelaren) van Sidon, van wie de vertegenwoordigers de zee en de vele wateren doorkruisen.<sup>211</sup>

---

langs de kust. De enige haven aan de westkust van Israël was bij Jafo (= Joppe) (2Kron.2:16, Ezra 3:7, Jona 1:3), maar die was waarschijnlijk minder geschikt, want ook koning Josafat (873 – 849) wilde vanuit Esjon-Geber, dat vlak bij Elat ligt, naar Ofir en Tarsis varen (1Kon.22:49,50, 2Kron.20:35-37).

Dat men uit de context moet opmaken welke van de 2 plaatsen met Tarsis wordt bedoeld, geldt eveneens voor andere historische bronnen. Volgens een inscriptie van de Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) bijvoorbeeld, hadden alle koningen die midden op de zee wonen vanaf Cyprus (= Ladanana) en Griekenland (= Laman) tot en met Tarsisi zich aan zijn voeten onderworpen. (Zie Borger R., *Die Inschriften Asarhaddons Königs von Assyrien*, Beiheft 9, Graz 1956, 86). Deze Assyrische koning heeft over gebieden of zeeën in de buurt van Spanje en zelfs van Italië helemaal geen enkele macht uitgeoefend. Wel was hij machtig in de buurt van Tarsus in Cilicië. Dit bevestigt ook de bewering van Flavius Josefus, dat Tarsus dezelfde plaats is als Tarsis in het huidige Turkije.

<sup>211</sup> In het slot van vers 2 staat in de (Masoretische) Hebreeuwse tekst *overstekende* (of *doorkruisende*) de zee,

**3** Het zaad van Sjichor, de oogst van de stroom (= de Nijl) is haar inkomen. Zij is de marktplaats voor de (heiden)volken.

*Sjichor* is een andere naam voor de rivier de Nijl in Egypte, of een deel van die rivier.

**4** Schaam je, Sidon, want de zee zegt, de vesting van de zee zegt: “Ik heb geen weeën (meer), en baar niet. Ik breng geen jonge mannen groot, en laat geen meisjes opgroeien.”

Ten noorden van Tyrus ligt de stad Sidon. Het is een stad aan de kust van de Middellandse Zee. De Sidoniërs stammen af van Kanaän, een zoon van Cham (Gen.10:6,15,19). Hoogstwaarschijnlijk zijn alle Feniciërs afstammelingen van Sidon.

De zee was voor de Feniciërs de belangrijkste bron van bestaan. Via die zee dreven ze per schip handel met heel de toen bekende wereld. De Feniciërs dreven ook veel handel met de Egyptenaren. De zee verschaftte aan hen de economische middelen om hun kinderen groot te brengen.

De vesting van de zee is de stad Tyrus. Die stad zou van zijn kinderen worden beroofd. Het zou lijken, alsof er in Tyrus helemaal geen kinderen waren geboren.

**5** Als het bericht Egypte bereikt, siddert men bij het bericht over Tyrus.

De Egyptenaren, die veel van hun producten aan de Feniciërs verkochten, zouden sidderen van angst voor de ondergang van de stad Tyrus. Ze waren bang, dat de machtige vijand die *de vesting van de zee* in kon nemen, eveneens hen zou treffen. Die angst was zeker niet onterecht (Ezech.29:17-20).<sup>212</sup>

**6** Steekt over naar Tarsis! Jammert, bewoners van het eiland!

De inwoners van Tyrus en de andere Feniciërs werden aangeraden om naar Tarsis te vluchten. Hiermee wordt de plaats Tartessos in Zuid-Spanje bedoeld (zie v.1).

**7** Is dit jullie uitgelaten (stad), waarvan haar verleden erg lang is, waarvan haar voeten haar wegdroegen om zich ver weg te vestigen?

Tyrus is een oude stad. Vanuit deze plaats waren op allerlei andere plaatsen dochtersteden ofwel koloniën gesticht.

**8** Wie heeft dit over Tyrus besloten, (de stad) die kronen uitdeelde, waarvan kooplieden vorsten zijn, en waarvan handelaren de groten van de aarde zijn?

In sommige koloniën heersten koningen die door de invloedrijke moederstad Tyrus waren aangesteld.

De kooplieden van Tyrus waren rijk als vorsten, en hoorden daardoor bij de aanzienlijke mensen van de aarde. Ze beheersten de wereldhandel.

**9** Jahweh van de (hemelse) legers heeft [het] besloten om alle trots en glorie te ontluisteren, om alle aanzienlijken van de aarde verachtelijk te maken.

**10** Trek door je land als de stroom (= de Nijl), dochter van Tarsis, er is geen haven meer.

Na de val van Tyrus werden de koloniën onafhankelijker en zelfstandiger. Ze konden niet

---

*hebben zij jou gevuld.* Op grond van de Dode Zeerollen van Jesaja en de Griekse handschriften is voor *van wie de vertegenwoordigers de zee en de vele wateren doorkruisen.*

<sup>212</sup> In 573 veroverde de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) via een belegering en onderhandelingen de sterke stad Tyrus.

In een Babylonische inscriptie staat, dat Nebukadnezar II in zijn 37<sup>e</sup> regeringsjaar Egypte binnenviel (Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106). Dat is in het jaar 568 voor Christus. De koning van Babylonië is met een geweldige buit uit Egypte weer naar het noorden vertrokken.

meer gebruik maken van de havens van Tyrus. Daardoor moesten en konden ze meer gebruik maken van hun eigen havens en vervoersmogelijkheden.<sup>213</sup>

**11** Hij heeft zijn hand uitgestrekt over de zee. Hij heeft koninkrijken laten beven. Jahweh heeft over (de) koopman(sstad) bevel gegeven zijn vestingen te verwoesten.

**12** Hij heeft gezegd: “Jij zal niet langer uitgelaten zijn, geschonden maagd, dochter van Sidon! Sta op, steek over naar de Kittiers. Zelfs daar zal je geen rust hebben.”

Tyrus was een dochterstad van Sidon. Deze dochter was door een verovering geschonden.

De inwoners van de stad Tyrus werden aangeraden om naar de Kittiers op het eiland Cyprus te vluchten (vgl. v.1). Het was geen advies, maar een profetie over wat de Tyriërs in die tijd zouden doen. Ook op het eiland Cyprus zouden ze geen rust krijgen.

**13** Zie, het land van de Chaldeeën, dit is het volk. Het was niet Assyrië. Zij bestemden het voor woestijnbewoners. Zij richtten hun stormtorens op. Zij slechtten zijn burchten. Men maakte het tot een ruïne.

De Chaldeeën waren oorspronkelijk een volk dat hoorde bij de regerende bovenlaag van het oude Babylonische rijk. Tijdens de regering van koning Nebukadnezar II (604 – 562) waren de Chaldeeën nog een aparte klasse van priesters en geleerden.<sup>214</sup>

Niet de Assyriërs zouden de stad Tyrus vernederen, maar de Chaldeeën. Hoewel Tyrus schatting aan Assyrië betaalde, is de stad nooit door dit volk veroverd. Gedurende de regering van koning Eluleüs (729 – 694) kwam de stad in opstand tegen de Assyriërs. Vanaf 726 tot en met 722 voor Christus belegerde koning Salmanassar V (727 – 722) de stad zonder succes.<sup>215</sup>

**14** Jammert, schepen van Tarsis, want jullie vesting is verwoest.

**15** Op die dag zal Tyrus worden vergeten, 70 jaren lang, overeenkomstig de dagen van één koning. Na verloop van 70 jaren zal het Tyrus vergaan als het lied van de hoer:

**16** “Neem een harp, ga de stad rond, vergeten hoer! Speel mooi, zing veel, zodat er aan je zal worden gedacht.”

Evenals de Joden zouden de Tyriërs 70 jaren hebben te lijden van de Babyloniërs (2Kron.36:21, Jer.25:11,12, 29:10, Dan.9:2). Na 70 jaren zou de handel van de stad Tyrus weer opbloeien.

**17** Na verloop van 70 jaren zal Jahweh naar Tyrus omzien. Zij zal terugkeren naar haar hoerenloon, en hoerij bedrijven met alle koninkrijken van de wereld op het aardoppervlak.

Dat de handel wordt vergeleken met hoerij, wil niet zeggen, dat al het bedrijven van handel op zichzelf verkeerd is. Wel was het handeldrijven van Tyrus verkeerd, omdat het normloos was. Zo werden er ook slaven gekocht, en ver weg weer verkocht. Hun handel ging bovendien gepaard met echte hoerij. Scheepslui die maanden en soms jaren onderweg waren, gingen in de koloniesteden vaak letterlijk naar de hoeren.

**18** Haar koopwaar en haar hoerenloon zal heilig (= apart gezet) worden voor Jahweh. Het

---

<sup>213</sup> Voordat het spoorwegverkeer rond 1870 opkwam, ging het snelste en goedkoopste goederenvervoer over water. Duurzame rijken ontstonden dus aan rivieren of zeeën. Hierbij kunnen we denken aan het oude Egypte langs de Nijl, en het Babylonische en Assyrische rijk in het Tweestromenland. Alleen vanuit het schip konden grote steden worden gevoed.

<sup>214</sup> Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, de broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

<sup>215</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 9, hoofdstuk 14:2.



zal niet worden opgepot of bewaard, maar haar winst zal zijn voor hen die bij Jahweh wonen om tot verzadiging te eten, en om zich fraai te kleden.

Het zou er op uitdraaien, dat het bijeenvergaarde loon van Tyrus niet in die stad zou blijven. Het zou ten goede komen aan de dienaren van God.

Toen deze profetie ontstond, leefde de profeet Jesaja in een tijd dat het Assyrische wereldrijk erg machtig was. De Chaldeeën waren aan dit volk onderworpen. Het leek erop, dat deze profetieën over Tyrus door de Assyriërs in vervulling zouden gaan. Sanherib (705 – 681) had de Fenicische steden op Tyrus na al ingenomen. Zijn opvolger Esarhaddon (681 – 669) zou deze steden met harde hand onderdrukken. Toch zouden niet de Assyriërs maar de Chaldeeën de stad Tyrus vernederen (v.13, Ezech.26:7-11).<sup>216</sup>

Dat is ook in vervulling gegaan. Door de toenemende macht van het Babylonische rijk van Nabopolassar (625 – 605) en het Medische rijk van Cyaxares I (625 – 585) en de komst van de Scythen werd Assyrië ernstig bedreigd. In 614 werd de belangrijke stad Assur door de vijandelijke legers veroverd. Na een beleg van enkele weken werd de grote hoofdstad Ninevé in 612 voor Christus door koning Cyaxares I en koning Nabopolassar met hulp van de Scythen ingenomen en verwoest. Van de Assyrische macht bleef na de val van de hoofdstad Ninevé weinig meer over. De Assyriërs hebben de stad Tyrus nooit kunnen veroveren.

In 585 trok de Babylonische koning Nebukadnezar II tegen haar op. Het deel van Tyrus dat op de vaste wal lag, nam hij in. Het gedeelte dat op het eiland in zee was gebouwd, werd 13 jaren door hem belegerd (585 – 573).<sup>217</sup> Na onderhandelingen gaf de stad zich over. Hoewel koning Nebukadnezar II vestingen voor de verdediging liet afbreken (v.11, Ezech.26:7-11), spaarde hij de stad, maar de inwoners moesten wel schatting aan hem betalen.

Toen Nebukadnezar II (604 – 562) in Tyrus de baas werd, verdween de Tyrische koning Etbaäl III (591 – 573) van het toneel. Of Babylonische koning hem liet doden, is niet bekend. Wel weten we, dat zijn zoon Baäl II (573 – 564) hem opvolgde, nadat hij trouw had moeten zweren aan Nebukadnezar II.

Na 70 jaren zou de Babylonische dreiging en onderdrukking verdwijnen. In 609 werd met hulp van de Scythen de nieuwe Assyrische hoofdstad Haran door de Babylonische koning Nabopolassar (625 – 605) ingenomen. Vanaf het begin van de regering van de kwaadaardige vazalkoning Jojakim (608 – 597) bleek steeds meer, dat de volken ondergeschikt werden aan Babel.<sup>218</sup> In 608 voor Christus schakelde de Babylonische kroonprins Nebukadnezar zijn laatste Assyrische tegenstander uit. Vanaf 608 tot en met 538 voor Christus waren de volken onder de dreiging of het juk van Babel. In 538 kwam aan die dienstbaarheid een einde. Dit gebeurde toen de Perzische koning Kores II (559 – 529) in dat jaar het laatste bolwerk van het Babylonische rijk veroverde. Hoewel de onderworpen volken aan Kores II onderdanig moesten blijven, gaf hij ze evenals de Joden veel vrijheden terug.

Dienaren van God zouden betaald worden uit de schatten van Tyrus. Ook dat is (ten dele) in

---

<sup>216</sup> Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijpskerk, 2020.

<sup>217</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:1; Flavius J., Tegen de Grieken, deel 1:20,21.

<sup>218</sup> In 609 voor Christus wilde farao Necho II (609 – 594) het kwijnende Assyrische rijk redden. Hij trok met zijn leger door het Tweestammenrijk Juda om de Assyrische koning te helpen, zonder dat hij de Joden wilde lastig vallen. De Judese koning Josia (640 – 609) wilde echter niet, dat de farao met zijn leger over het Joodse grondgebied trok. Hij kwam hem daarom met zijn leger tegemoet. Farao Necho II en koning Josia ontmoetten elkaar in Megiddo. Ondanks de waarschuwingen van de farao bond koning Josia tegen Gods wil in de strijd aan. In die strijd sneuvelde de Joodse koning (2Kon.23:29, 2Kron.35:20-24).

Het verzwakte leger van de farao trok verder naar het noorden, maar de hulp aan de Assyrische koning was zonder succes. Dit betekende het definitieve einde van het Assyrische rijk. Het Babylonische rijk nam de positie van wereldmacht van Assyrië over.

vervulling gegaan. Nadat een deel van de Joden in 537 voor Christus uit de ballingschap was teruggekeerd, werd de verwoeste tempel herbouwd. Bij de herbouw ondervonden de Joden steun van de Sidoniërs en de Tyriërs (Ezra 3:7). Dit gold niet alleen voor de Sidoniërs en Tyriërs. Alle onderworpen volken in het Perzische rijk betaalden jarenlang mee aan de herbouw en het onderhoud van de tempel. Dat begon al tijdens de regering van de Perzische koning Kores II (559 – 529) (Ezra 1:4,7-11, 6:3-5). Koning Darius I (521 – 485) liet de gouverneur Tattenai uit de staatskas fors meebetalen aan de tempelbouw en de offerdienst (Ezra 6:6-10). De Perzische koning Artaxerxes I (465 – 424) ging hiermee door (Ezra 7:15-22). Zo liet hemelse Vader de (buur)volken meebetalen aan zijn huis en zijn kinderen. Er zal nog grotere vervulling van deze profetie komen (Zie de uitleg bij Jes.60:10).

#### 4. Deel 4.

Het centrale thema van dit deel is: de verlossing van de mensen die de Here (willen) gehoorzamen. Dit gebeurt, doordat Hij hun vijanden berecht.

In het eerste gedeelte (Jes.24 en 25) gaat het over het einde van de wereld. Daarna volgt er een danklied voor die bevrijding. Dan komt het eeuwige feest van God, waarbij er voor de vijanden van zijn dienaren geen bestaan meer mogelijk is.

Daarna komt het gedeelte (Jes.26 en 27) over de verlossing van de Israëlieten. Het begint met een danklied. Vervolgens kunnen we lezen over de vernietiging van de vijanden van het volk Israël, waarna er weer een lied wordt gezongen. Deze keer bezingt God de bevrijding van zijn volk. Dit gedeelte eindigt met de toekomst van de Israëlieten.

##### 1. Berechting van de wereld.

##### Hoofdstuk 24

**1** Zie, Jahweh maakt de aarde leeg, en verwoest het. Hij keert het oppervlak ervan onderstboven, en verstrooit zijn inwoners.

**2** Het vergaat het volk als de priester, de slaaf als zijn heer, de slavin als haar meesteres, de koper als de verkoper, wie uitleent, als wie leent, de crediteur als de debiteur.

**3** De aarde zal volledig worden leeggemaakt, en worden leeggeplunderd, want Jahweh heeft dit woord gesproken.

**4** Hij treurt. Hij verwelkt. De aarde kwijnt weg. Hij verwelkt. De voornaamste mensen van het volk van de aarde kwijnen weg.

**5** De aarde is ontwijd door zijn bewoners, omdat zij de wetten hebben overtreden. Elk voorschrift hebben zij veranderd, en het eeuwige verbond hebben zij verbroken.

**6** Daarom verslindt een vloek de aarde en zijn schuldige bewoners. Daarom worden de bewoners van de aarde verbrand, en blijven er weinig stervelingen over.

**7** De jonge wijn treurt, de druivenplant verkwijnt, alle vrolijke mensen zuchten.

**8** De vrolijke tamboerijnen zwijgen. Het rumoer van de pretmakers houdt op. De vrolijke harp zwijgt.

**9** Zij drinken geen wijn meer onder gezang. Sterke drank is bitter, voor wie het drinkt.

**10** De chaotische stad is gebroken. Elk huis is gesloten, zodat niemand erin kan.

**11** In de straten is er gejammer over de wijn. Alle blijdschap is ondergegaan. De vrolijkheid is van de aarde verdwenen.

**12** Wat overblijft in de stad, is verwoesting, en de poort is tot puin verbrijzeld.

**13** Ja, zo zal het zijn op de aarde, onder de volken als bij het afslaan van de olijven, als bij de nalezing, wanneer de wijnoogst voorbij is.

**14** Zij zullen hun stem verheffen. Zij zullen jubelen over de majesteit van Jahweh. Ze zullen juichen vanaf de zee.

**15** Eert daarom Jahweh in de landen van het licht, in de kustlanden van de zee de naam van Jahweh van Israël.

**16<sup>a</sup>** Vanaf de einden van de aarde horen wij lofzangen: heerlijkheid voor de Rechtvaardige.

**16<sup>b</sup>** Ik echter zeg: “Ik kwijn weg, ik kwijn weg, wee mij! Verraders plegen verraad, ja, verraders handelen erg verraderlijk.”

**17** Angst en valkuil en valstrik over jullie, bewoners van de aarde.

**18** Wie dan vlucht voor het angstaanjagende geluid, in de valkuil zal vallen. Wie uit de valkuil klimt, zal in de valstrik gevangen worden. Ja, de sluizen in de hoogte worden geopend, en de fundamente van de aarde zullen beven.

**19** Barstend barst de aarde, splijtend splijt de aarde, wankelend wankelt de aarde.

**20** De aarde zal waggelen als een dronkaard. Hij zwaait heen en weer als een nachthut. Zijn overtreding zal zwaar op hem drukken. Hij zal vallen, en niet meer opstaan.

**21** Op die dag zal Jahweh het leger van de hoogte in de hoogte en de koningen van de grond op de grond straffen.

**22** Zij zullen bijeengebracht worden als gevangenen in een cisterne. Zij zullen opgesloten worden in een gevangenis. Na veel dagen zullen zij worden gestraft.

**23** De volle maan zal worden beschaamd, en de gloeiende zon zal worden beschaamd, als Jahweh van de hemelse legers zal regeren op de berg Zion en in Jeruzalem. Tegenover zijn oudsten zal er heerlijkheid zijn.

\*\*\*

In dit gedeelte gaat het over de jongste dag, het laatste oordeel van God, het einde van de wereldgeschiedenis en het einde van deze aarde.

**1** Zie, Jahweh maakt de aarde leeg, en verwoest het. Hij keert het oppervlak ervan onderstboven, en verstroot zijn inwoners.<sup>219</sup>

**2** Het vergaat het volk als de priester, de slaaf als zijn heer, de slavin als haar meesteres, de koper als de verkoper, wie uitleent, als wie leent, de crediteur (= de schuldeiser) als de debiteur (= iemand die schuld heeft).

**3** De aarde zal volledig worden leeggemaakt, en worden leeggeplunderd, want Jahweh heeft dit woord gesproken.

De aarde zal dus niet ten onder gaan aan iets van buitenaf, maar door roofzucht en wanbeheer.

**4** Hij (= de aarde) treurt. Hij verwelkt. De aarde kwijnt weg. Hij verwelkt. De voorname(n) van het volk van de aarde kwijnen weg.

**5** De aarde (of het land) is ontwijd onder (= door) zijn bewoners, (om)dat zij de wetten hebben overtreden. (Elk(e)) voorschrift (of inzetting) hebben zij veranderd, en het eeuwige verbond hebben zij verbroken.

De wetten van God zijn zowel aan de Israëlieten, als aan de heidenen bekend gemaakt. Ze overtreden echter de wetten van de Here, en maken regels naar eigen goeddunken.

---

<sup>219</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Met *het eeuwige verbond* wordt het verbond bedoeld, dat God via Noach sloot met de hele mensheid. Daarin wordt onder andere de doodslag verboden. Van dat verbond is de regenboog het teken (Gen.9:1-17).

**6** Daarom verslindt een vloek de aarde en zijn schuldige bewoners. Daarom worden de bewoners van de aarde verbrand, en blijven er weinig stervelingen over.

Doordat de mensen zich niet aan Gods wetten zullen houden, zal de aarde verloederen door de vloek van de Here. Geleidelijk zal heel de schepping eraan gaan, en er zullen weinig stervelingen overblijven.

**7** De most (= jonge wijn) treurt, de druivenplant verkwijnt, alle vrolijke mensen zuchten.

**8** De vrolijke tamboerijnen zwijgen. Het rumoer van de pretmakers houdt op. De vrolijke harp zwijgt.

**9** Zij drinken geen wijn meer onder gezang. Sterke drank is bitter, voor wie het drinkt.

**10** De chaotische stad is gebroken. Elk huis is gesloten, zodat niemand erin kan.

**11** In de straten is er gejammer over de wijn. Alle blijdschap is ondergegaan. De vrolijkheid is van de aarde verdwenen.

**12** Wat overblijft in de stad, is verwoesting, en de poort is tot puin verbrijzeld.

**13** Ja, zo zal het zijn op de aarde, onder de volken als bij het afslaan van de olijven, als bij de nalezing, wanneer de wijnoogst voorbij is.

**14** Zij zullen hun stem verheffen. Zij zullen jubelen over de majesteit van Jahweh. Ze zullen juichen vanaf de zee.

De dienaren van de Here zullen door deze rampen niet in paniek raken. Wanneer er tekenen zijn aan zon, de maan en de sterren, en op de aarde radeloze angst heerst onder de volken om het bulderen van zee en het ontwricht raken van de schepping, zullen zij hun hoofden omhoog heffen, want hun verlossing is dan heel dichtbij (Luk.21:25,26,28). Zij zullen juichen over de grote majesteit van God.

**15** Eert daarom Jahweh in (de landen van) het licht, in de kustlanden van de zee de naam van Jahweh van Israël.

De profeet spoort daarom de mensen aan om God te eren en Hem te dienen. Dit moet overal gebeuren: in de landen van het licht (= Het oosten, waar de zon opkomt.) en in de kustlanden van de zee. Voor de Joden was dat in die tijd het westen. Overal op de aarde zullen de lofzangen voor God worden gehoord.

**16<sup>a</sup>** Vanaf de einden van de aarde horen wij lofzangen: heerlijkheid voor de Rechtvaardige.

**16<sup>b</sup>** Ik echter zeg: “Ik kwijn weg, ik kwijn weg, wee mij! Verraders plegen verraad, ja, verraders handelen erg verraderlijk.”

Jesaja ervoer zijn profetie die hij van God ontving, als verschrikkelijk. De mensen die zullen zingen, zullen hun vreugde alleen maar kunnen putten uit hun leven met de Here, want op de aarde zal volstrekte liefdeloosheid en rechteloosheid heersen onder het overgrote deel van de mensen. Men zal elkaar verraden en bedriegen.

**17** Angst en (val)kuil en (val)strik over jullie, bewoners van de aarde.

**18** Wie dan vlucht voor het angstaanjagende geluid, in de (val)kuil zal vallen. Wie uit de (val)kuil klimt, zal in de (val)strik gevangen worden. Ja, de sluizen in de hoogte worden geopend, en de fundamenten van de aarde (zullen) beven.

Doordat de sluizen in de hemel zullen worden geopend, zal het veel regenen op de aarde. De aarde zal beven, en uit het lood raken.

**19** Barstend barst de aarde, splijtend splijt de aarde, wankelend wankelt de aarde.

**20** De aarde zal waggelen als een dronkaard. Hij zwaait heen en weer als een (nacht)-hut. Zijn overtreding zal zwaar op hem drukken. Hij zal vallen, en niet meer opstaan (vgl. Op.6:12-14).

Door de overtreding van Gods wetten zal de aarde waggelen, en uit de normale koers raken. Het dreigt dan helemaal verkeerd te gaan. Als de schepping op het punt staat om in elkaar te storten, zal God komen.

Vanuit een nachthutje kon men 's nachts op de schapen passen.

**21** Op die dag zal Jahweh het leger van de hoogte in de hoogte en de koningen van de grond op de grond straffen.

Met *het leger van de hoogte in de hoogte* worden de ongehoorzame hemelse knechten van God bedoeld. Deze engelen zijn de satan gevolgd in hun opstand tegen God (vgl. Job.4:18, Ef.6:12, Hebr.2:16<sup>a</sup>, 2Pet.2:4, Jud.1:6, Op.20:1-3). Samen met de kwaadaardige koningen van de aarde zullen deze duivelen worden berecht.

**22** Zij zullen bijeengebracht worden als gevangenen in een cisterne (= een grote waterput). Zij zullen opgesloten worden in een gevangenis. Na veel dagen zullen zij worden gestraft.

Vroeger gebruikte men in het heilige land grote waterbakken ofwel cisternen om tijdens het regenseizoen in de maanden oktober en november het regenwater op te vangen voor de rest van het jaar. Een cisterne zonder water werd soms als een gevangenis gebruikt (Gen.37:23,24, Jer.38:6-13, Zach.9:11).

**23** De volle maan zal worden beschaamd, en de gloeiende zon zal worden beschaamd, als Jahweh van de (hemelse) legers zal regeren op de berg Zion en in Jeruzalem. Tegenover zijn oudsten zal er heerlijkheid zijn.

De oudsten zijn de vertegenwoordigers van de gemeente van God (Op.4:4). Tegenover die oudsten zal God aanwezig zijn om over de ongehoorzame mensen en engelen te recht te spreken. De oudsten mogen daarvan getuigen zijn.

## 2. Danklied voor de bevrijding.

Hoofdstuk 25:1-5

**1** Jahweh, U bent mijn God. U zal ik roemen. Ik zal uw naam danken, want U hebt wonderen gedaan. Besluiten vanuit een ver verleden zijn betrouwbaar. Amen.

**2** Ja, U hebt van de stad een steenhoop gemaakt, van de versterkte veste een bouwval, van de burcht van de vreemden iets wat geen stad is. In eeuwigheid zal die niet worden herbouwd.

**3** Daarom zal een sterk volk U eren. De stad van gewelddadige volken zal U vrezen,

**4** want U bent voor de zwakke een vesting geweest, een vesting voor de arme in zijn nood, een schuilplaats tegen de stortbui, een schaduw tegen de hitte. Ja, de rukwind van geweldenaars is als een stortbui tegen een muur.

**5** Het rumoer van de vreemden zult U onderdrukken als hitte in een dorre streek, hitte door de schaduw van een wolk. Het gezang van geweldenaars zal worden gedempt.

\*\*\*

**1** Jahweh, U bent mijn God. U zal ik verhogen (= roemen). Ik zal uw naam danken (vgl. Ps.118:28), want U hebt wonderen gedaan. Besluiten vanuit een ver verleden zijn betrouwbaar. Amen.

Het woord *Amen* betekent *waarheid* en/of *zekerheid*. Het is een erkenning en bevestiging van alles wat aan dat woord vooraf gaat (vgl. Num.5:22, Deut.27:15-26, 1Kon.1:36, 1Kron.16:36, Neh.5:13).

**2** Ja, U hebt van de stad een steenhoop gemaakt, van de versterkte veste een bouwval, van de burcht van de vreemden (iets wat) geen stad (is). In eeuwigheid zal die niet worden herbouwd.

De macht van Gods vijanden zal voor altijd worden verbroken. Die macht zal nooit meer terugkomen, want de oude wereld zal vergaan.

**3** Daarom zal een sterk volk U eren. De stad van gewelddadige volken zal U vrezen,

**4** want U bent voor de zwakke een vesting geweest, een vesting voor de arme in zijn nood, een schuilplaats tegen de stortbui, een schaduw tegen de hitte. Ja, de (ruk)wind van geweldenaars is als een stortbui tegen een muur.

Het sterke volk zal God wel moeten eren en vrezen. Niet uit liefde voor Hem, maar uit angst, omdat de Here zijn dienaren voor altijd van deze onderdrukkers heeft bevrijd (vgl. Op.15:4).

**5** Het rumoer van de vreemden zult U onderdrukken als hitte in een dorre streek, hitte door de schaduw van een wolk. Het gezang van geweldenaars zal worden gedempt.

### 3. De Here bevrijdt zijn volk.

Hoofdstuk 25:6-12

**6** Op deze berg zal Jahweh van de hemelse legers voor alle volken een feestmaal van rijkelijke gerechten aanrichten, een feestmaal met gerijpte wijnen, met rijkelijke gerechten vol merg, met gezuiverde en gerijpte wijnen.

**7** Hij zal op deze berg de sluier vernietigen, die alle volken omsluit, en de bedekking, die alle naties bedekt.

**8** Hij zal de dood voor altijd verslinden. De Heer Jahweh zal de tranen van alle gezichten afvegen. De smaad van zijn volk zal Hij van de hele aarde wegnemen, want Jahweh heeft het gesproken.

**9** Men zal op die dag zeggen: “Zie, dit is onze God. Wij hebben naar Hem uitgezien, en Hij zal ons redden. Dit is Jahweh. Wij hebben naar Hem uitgezien. Wij zullen juichen, en we zullen blij zijn door zijn redding.”

**10** Ja, de hand van Jahweh zal op deze berg rusten. Moab zal onder Hem worden vertrapt, zoals stro vertrapt wordt in gier.

**11** Hij zal zijn handen in zijn midden uitspreiden, zoals een zwemmer ze uitspreidt om te zwemmen. Hij zal zijn hoogmoed vernederen ondanks zijn listige handelingen.

**12** Je ontoegankelijke vestingmuren zal Hij neerhalen en neerwerpen. Hij zal het op de aarde neerstorten tot in het stof.

\*\*\*

Na het danklied van Gods verlost dienaren volgt hier een verdere beschrijving van de bevrijding en de zorg van de Here voor zijn volk. Het gaat hier niet alleen over de Israëlieten, maar over alle kinderen van de hemelse Vader.

**6** Op deze berg zal Jahweh van de (hemelse) legers voor alle volken een feestmaal van rijkelijke gerechten aanrichten, een feestmaal met gerijpte wijnen, met rijkelijke gerechten vol merg, met gezuiverde (en) gerijpte wijnen.

Met deze berg wordt de nieuwe wereld bedoeld.

**7** Hij zal op deze berg de sluier vernietigen, die alle volken omsluit, en de bedekking, die alle naties bedekt.

Vroeger omhulde iemand zijn hoofd, als hij of zij veel verdriet had (2Sam.15:30, Est.6:12). Die sluier of bedekking zal niet meer nodig zijn, want God zal al het verdriet wegnemen. Daarom zal de Here die sluier vernietigen.

**8** Hij zal de dood voor altijd verslinden (1Kor.15:54<sup>b</sup>). De Heer Jahweh zal de tranen van alle gezichten afvegen (vgl. Op.7:17<sup>b</sup>, 21:4<sup>a</sup>). De smaad van zijn volk zal Hij van de hele aarde wegnemen, want Jahweh heeft het gesproken.

**9** Men zal in (= op) die dag zeggen: “Zie, dit is onze God. Wij hebben naar Hem uitgezien (of Wij hebben Hem verwacht), en Hij zal ons redden. Dit is Jahweh. Wij hebben naar Hem uitgezien. Wij zullen juichen, en we zullen blij zijn door zijn redding.”

**10** Ja, de hand van Jahweh zal op deze berg rusten. Moab zal onder Hem worden vertrapt, zoals stro vertrapt wordt in gier (= in mestwater).

Niet alleen de Moabieten zouden door God worden berecht. Moab wordt hier slechts als een indrukwekkend voorbeeld genoemd. Op de nieuwe wereld is voor alle vijanden van de Here en van zijn dienaren geen plaats.



**11** Hij zal zijn handen in zijn midden uitspreiden, zoals een zwemmer ze uitspreidt om te zwemmen. Hij zal zijn hoogmoed vernederen ondanks zijn listige handelingen.

**12** Je ontoegankelijke vestingmuren zal Hij neerhalen en neerwerpen. Hij zal (het) op de aarde neerstorten tot in het stof.

#### 4. De Here bevrijdt zijn volk Israël.

#### Hoofdstuk 26

**1** Op die dag zal in het land Juda dit lied gezongen worden: “Wij hebben een sterke stad. Voor vrijheid zet Hij muren en wallen.”

**2** “Doet de poorten open. Een rechtvaardig volk dat zijn trouw bewaart, kan binnengaan.”

**3** “Standvastige mensen zult U in volkomen vrede bewaren, omdat men op U vertrouwt.”

**4** “Vertrouwt op Jahweh voor altijd, want Jahweh is een eeuwige rots.”

**5** “Ja, Hij heeft de bewoners van de hoogte, van de ontoegankelijke stad neergehaald. Hij heeft haar vernederd. Hij heeft haar tot de aarde toe vernederd. Hij heeft haar neergestort tot in het stof.”

**6** “Voeten zullen haar vertrappen, de voeten van ellendigen, de voetstappen van armen.”

**7** Het pad van de rechtvaardigen is effen. U baant voor de rechtvaardige een effen spoor.

**8** Zeker, de weg van uw oordelen, Jahweh, hebben wij verwacht. Naar uw naam en naar uw gedachtenis gaat onze ziel uit.

**9** Met mijn ziel verlang ik naar U in de nacht. Ja, met mijn geest in mij zoek ik U ijverig, want als uw oordelen op de aarde zijn, leren de inwoners van de wereld rechtvaardigheid.

**10** Wordt de kwaadaardige genade bewezen, hij leert geen rechtvaardigheid. Hij bedrijft onrecht in een land van oprechtheid, en de majesteit van Jahweh ziet hij niet.

**11** Jahweh, uw hand is opgeheven. Zij beseffen het niet. Zij zullen het echter beseffen, en beschaamd staan over uw ijver voor uw volk. Ja, het vuur voor uw tegenstanders zal hen verteren.

**12** Jahweh, U zult vrede voor ons beschikken, want ook al onze daden hebt U voor ons voor elkaar gebracht.

**13** Onze God Jahweh, andere heren dan U hebben over ons geheerst. Door U alleen erkennen wij uw naam.

**14** Doden herleven niet, de gestorven mensen staan niet op. Daarom hebt U hen vergolden. U vernietigde hen. Elke gedachtenis aan hen liet U verloren gaan.

**15** U hebt het volk vermeerderd, Jahweh, U hebt het volk vermeerderd. U hebt Uzelf verheerlijkt. U hebt alle einden van het land ver weggeplaatst.

**16** Jahweh, in de nood hebben zij U gezocht. Toen uw straf hen trof, hebben ze fluisterend gebeden.

**17** Zoals een zwangere vrouw die bijna gaat baren, ineenkrimpt, en in haar weeën schreeuwt, zo waren wij voor U, Jahweh.

**18** Wij zijn zwanger geweest. Wij zijn verzwakt, alsof wij wind hebben gebaad. Redding hebben wij de aarde niet gebracht, en wereldbewoners zijn niet geboren.

**19** Je doden zullen leven. Met mijn lijk zullen zij opstaan. Ontwaakt en jubelt, jullie die wonen in het stof, want je dauw is een dauw van lichten! De aarde zal de gestorven mensen teruggeven.

**20** Kom, mijn volk. Ga je kamers in, en sluit je deuren achter je. Verberg je een ogenblik, totdat de woede over is.

**21** Ja, zie, Jahweh trekt weg vanuit zijn plaats om de ongerechtigheid van de bewoners van de aarde aan hen te vergelden. De aarde zal het erop vergoten bloed aan het licht brengen, en het zal zijn vermoorde mensen niet langer bedekken.

\*\*\*

De profeet Jesaja hoorde opnieuw een lied van de verlostten, die zingen tot eer van God. In dit gedeelte gaat het in eerste instantie niet over het tijdperk van de laatste jaren en dagen van de wereld. Deze profetie gaat vooral over de verlossing en bekering van de Israëlieten. Het lied wordt dan ook gezongen in het heilige land.

**1** Op die dag zal in het land Juda dit lied gezongen worden: “Wij hebben een sterke stad. Voor vrijheid zet Hij muren en wallen.”

Met de sterke stad wordt hier Jeruzalem bedoeld. De poorten van de stad zullen worden geopend, en de bekeerde mensen zullen daardoor naar binnen mogen gaan.

**2** “Doet de poorten open. Een rechtvaardig volk dat zijn trouw bewaart, kan binnengaan.”

**3** “Standvastige mensen zult U in volkomen vrede bewaren, omdat men op U vertrouwt.”

**4** “Vertrouwt op Jahweh voor altijd, want Jahweh is een eeuwige rots (vgl. Deut.32:4).”

**5** “Ja, Hij heeft de bewoners van de hoogte, van de ontoegankelijke stad neergehaald. Hij heeft haar vernederd. Hij heeft haar tot de aarde toe vernederd. Hij heeft haar neergestort tot in het stof.”

De vijanden van de Israëlieten zijn met hulp van de Here verslagen. Hun stad is neergehaald. Welke stad dat precies is of zal zijn, wordt niet vermeld of aangeduid. Voeten van de onderdrukte mensen zullen die stad vertrappen.

**6** “Voet(en) zal (= zullen) haar vertrappen,<sup>220</sup> de voeten van ellendige(n) (of arme(n)/nederige(n)), de voetstappen van armen (of zwakken).”

**7** Het pad van de rechtvaardige(n) is effen. U baant voor de rechtvaardige een effen spoor.

**8** Zeker, de weg (of het pad/de manier) van uw oordelen (of uw rechtsuitspraken), Jahweh, hebben wij verwacht (of op de weg ..., hebben wij gewacht/gehoopt).<sup>221</sup> Naar uw naam en naar uw gedachtenis gaat (onze) ziel uit.

**9** Met mijn ziel verlang ik naar U in de nacht. Ja, met mijn geest in mij zoek ik U ijverig, want als uw oordelen op de aarde zijn, leren de inwoners van de wereld rechtvaardigheid.

**10** Wordt de kwaadaardige genade bewezen, hij leert geen rechtvaardigheid. Hij bedrijft onrecht in een land van oprechtheid, en de majesteit van Jahweh ziet hij niet.

God moest de slechte Israëlieten wel straffen, want anders zouden ze zich nooit bekeren.

---

<sup>220</sup> In de Hebreeuwse taal zijn steden vrouwelijk.

<sup>221</sup> In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier: *hebben wij op U gewacht (of gehoopt/hebben wij U verwacht)*. Op grond van de Griekse handschriften, de enige Dode Zeerol over dit gedeelte en het zinsverband is voor *hebben wij verwacht* gekozen.

**11** Jahweh, uw hand is opgeheven. Zij beseffen het niet. Zij zullen het echter beseffen, en beschaamd staan (over uw) ijver voor (uw) volk. Ja, het vuur voor uw tegenstanders zal hen verteren.

In de toekomst zal God alle vijanden van Israël verslaan. Die vijanden beseften dat nog niet, maar ze zullen het beseffen. Ze zullen de strijd verliezen, en beschaamd staan over Gods ijver voor zijn volk.

**12** Jahweh, U zult vrede voor ons beschikken, want ook al onze daden hebt U voor ons voor elkaar gebracht.

**13** Onze God Jahweh, andere heren dan U hebben over ons geheerst. Door U alleen erkennen wij uw naam.

Vreemde volken hebben over de Israëlieten geheerst, maar de Here heeft ze ervan verlost.

**14** Doden (her)leven niet, de gestorven( mens)en staan niet op. Daarom hebt U hen vergolden. U vernietigde hen. Elke gedachtenis aan hen liet U verloren gaan.

Met dit vers wordt niet bedoeld, dat er geen opstanding uit de dood zou bestaan. Meerdere plaatsen in de Bijbel gaan juist daarover. Ook de profeet spreekt enkele verzen later over de opstanding uit de dood (v.19).

De gedode vijanden zullen niet (her)leven of opstaan om Gods volk weer aan te vallen. De onderdrukkers zullen nooit weer terugkeren, want de Here heeft hun slechte daden vergolden, en Hij heeft ze vernietigd. Van hun wereldrijken is niets meer over.

De Israëlieten zijn onderdrukt door de Assyriërs, de Babyloniërs, de Perzen, de Syriërs en de Romeinen. Van al die volken en wereldrijken is niets meer over. Men zal er helemaal niet meer aan denken.

**15** U hebt het volk vermeerderd (of U hebt aan het volk toegevoegd), Jahweh, U hebt het volk vermeerderd. U hebt Uzelf verheerlijkt. U hebt alle einden (of alle grenzen) van het land (of van de aarde) ver weggeplaatst.

Van een spectaculaire groei van het Joodse volk is nu nog steeds geen sprake, maar in de toekomst zullen de Israëlieten weer een groot volk worden. Mede daardoor zal God zich verheerlijken op de hele aarde. In de tijd dat de Here zijn volk strafte om zijn hardnekkige ongehoorzaamheid, nam het aantal Israëlieten juist af.

**16** Jahweh, in de nood (of de benauwdheid) hebben zij U gezocht. Toen uw straf hen trof, hebben ze fluisterend gebeden.

**17** Zoals een zwangere (vrouw) die bijna gaat baren, ineenkrimpt, en in haar weeën schreeuwt, zo waren wij vanuit uw gezicht (= voor U), Jahweh.

**18** Wij zijn zwanger geweest. Wij zijn verzwakt, alsof wij wind (of adem/geest) hebben gebaard. Redding[en] hebben wij de aarde (of het land) niet aangedaan (= gebracht), en wereldbewoners zijn niet gevallen (= geboren).

**19** Je doden zullen leven. (Met) mijn lijk zullen zij opstaan. Ontwaakt en jubelt, jullie die wonen in het stof, want je dauw is een dauw van lichten (of van (heel) licht worden)! De aarde (of Het land) zal de gestorven( mens)en laten vallen (= baren/teruggeven).<sup>222</sup>

---

<sup>222</sup> Dit is één van de weinige teksten uit het Oude Testament, die over de lichamelijke opstanding uit de dood gaat (vgl. Ps.49:16, 73:23,24,26, Dan.12:2,13). Ook de mensen die de Here niet wilden dienen zullen opstaan (Dan.12:2).

Gods dienaren zullen op de jongste dag met een vernieuwd lichaam opstaan, en jubelen over de prachtige toekomst die dan zal gaan komen.

Een groot gedeelte van het jaar regent het niet in Israël, en moeten de planten vocht krijgen door dauw. Dauw en licht zijn tekens van leven, want beide zijn ze noodzakelijk voor de plantengroei in Israël (Gen.27:28,39, Ps.133:3, Spr.19:12, Hos.14:6).

**20** Kom, mijn volk. Ga je kamers in, en sluit je deuren achter je. Verberg je een ogenblik, totdat de woede over is.

De profeet Jesaja leefde nog in de tijd dat het Joodse volk door Assyrië werd bedreigd en onderdrukt.

**21** Ja, zie, Jahweh trekt weg vanuit zijn plaats om de ongerechtigheid van de bewoners van de aarde (of van het land) op (= aan) hen te vergelden. De aarde (of Het land) zal het erop (vergoten) bloed aan het licht brengen, en het zal zijn vermoorde( mense)n niet langer bedekken.

Al het onrecht dat is gedaan, zal eens door God worden vergolden, ook al kan dat nog heel lang duren. De aarde zal het bewijs van het onrecht: het bloed en de lijken van de vermoorde mensen, niet langer bedekt houden.

## Hoofdstuk 27

**1** Op die dag zal Jahweh met zijn harde, grote en sterke zwaard berechten een vuurspuwende draak: een snelle slang, en een vuurspuwende draak: een kronkelende slang; en Hij zal de draak in de zee ombrengen.

**2** “Op die dag zal er een wijngaard zijn met bruisende wijn. Zingt daarvan.”

**3** “Ik, Jahweh, bescherm hem. Ik zal hem aldoor water geven. Ik zal hem nacht en dag beschermen, zodat niemand hem kan beschadigen.”

**4** “Ik ben niet woedend. Wie mij met dorens en distels de strijd zouden aanbindt, zal ik aanvallen, en helemaal in brand steken,

**5** of wie zich aan mijn macht vastklampt, laat hij vrede met Mij sluiten, laat hij vrede met Mij sluiten.”

**6** In de toekomst zal Jakob wortel schieten, Israël bloeien en uitspruiten. Zij zullen het wereldoppervlak vullen met vruchten.

**7** Heeft Hij hem neergeslagen, zoals de slag van die hem heeft (neer)geslagen? Of is hij gedood, zoals de doodslag van zijn gedoden?

**8** Door hem te verdrijven hebt U hem bestreden. Op de dag van de oostenwind verbleef hij in zijn harde wind.

**9** Daarom zal hierdoor de ongerechtigheid van Jakob worden verzoend. Hierin zal de volle vrucht van de verwijdering van zijn zonde bestaan, dat hij alle altaarstenen zal maken als verpulverde kalkstenen. Geen gewijde palen en wierookaltaren zullen overeind blijven staan,

**10** want de versterkte stad ligt eenzaam, een woonplaats ontvolkt en verlaten als een woestijn. Daar zal een kalf grazen, en daar zal hij liggen, en aan haar takken een einde maken.

**11** Wanneer de takken verdroogd zijn, worden zij afgebroken. Vrouwen komen, en steken ze aan. Omdat het geen volk van inzicht is, ontfermt zijn Maker er zich niet over, en is zijn Formeerder het niet genadig.

**12** Op die dag zal Jahweh de aren uitkloppen van de rivier tot aan de Beek van Egypte. Ja, jullie zullen één voor één worden ingezameld, zonen van Israël.

**13** Op die dag zal er op een grote hoorn worden geblazen. Zij die verloren waren in het land Assyrië, en die verdreven waren in het land Egypte, zullen komen, en zich neerbuigen voor Jahweh op de heilige berg in Jeruzalem.

\*\*\*

**1** Op die dag zal Jahweh met zijn harde, grote en sterke zwaard berechten een vuurspuwende draak: een snelle slang, en een vuurspuwende draak: een kronkelende slang; en Hij zal de draak (of het monster) in de zee ombrengen.

In dit vers gaat het over 3 dieren: 1. Een vuurspuwende draak: een snelle slang,  
2. Een vuurspuwende draak: een kronkelende slang,  
3. De draak of het zeemonster.

De Here zal de 2 vuurspuwende draken en de draak berechten. Na die berechting zal God zijn volk verlossen uit 2 gebieden: het Tweestromenland en Egypte (v.13).

Met een vuurspuwende draak werd een groot slangachtig dier bedoeld, dat zowel op de aarde als in het water kon leven (Job 40:20-41:25/41:1-34).<sup>223</sup> Deze 2 vuurspuwende draken leefden in het Tweestromenland. Met de verschillende toevoegingen: *een snelle slang* en *een kronkelende slang* worden 2 rijken in dat gebied aangeduid: het Assyrische en het Babylonische rijk.

Met de draak in de zee wordt het Egyptische rijk bedoeld (vgl. Ps.74:13, (Jes.30:7, 51:9)). In de toekomst zou en zal de Here die rijken in beide gebieden vernietigen om zo zijn volk te bevrijden.

Na die bevrijding volgt het lied van de verlostte mensen. Het lied gaat over een wijngaard.

**2** “Op die dag zal er een wijngaard zijn met bruisende wijn. Zingt daarvan.”

Hier gaat het niet over een gewone wijngaard, maar over de wijngaard van de Here. Gods wijngaard is zijn volk, dat Hij zal beschermen. Israël wordt wel vaker met een wijngaard of druivenplant vergeleken (Ps.80:9-12, Jes.3:14, 5:1-7 Jer.2:21, 12:10, Hos.10:1, Mat.21:33-41, Mark.12:1-9, Luk.20:9-16).

**3** “Ik, Jahweh, bescherm hem. Ik zal hem aldoor water geven. Ik zal hem nacht en dag beschermen, zodat niemand hem kan beschadigen.”

**4** “Ik ben niet woedend. Wie mij met dorens en distels de strijd zouden aanbindt, zal ik aanvallen, en helemaal in brand steken,

**5** of wie zich aan mijn macht vastklampt, laat hij vrede met Mijn sluiten, laat hij vrede met Mij sluiten.”

Wie Gods wijngaard wil verknoeien met dorens en distels, zal door de Here worden aangevallen. Met de dorens en de distels worden de zonden bedoeld, die de wijngaard te gronde richten (vgl. Luk.8:4-15). Zo wil hemelse Vader geen afgoderij of eigenwillige godsdienst. Hij wil, dat zijn kinderen alleen Hem dienen en vertrouwen.

---

<sup>223</sup> Uit de beschrijving van ditzelfde dier (= de leviatan) in het bijbelboek Job (40:20-41:25/41:1-34) blijkt, dat het hier (niet over een krokodil, maar) over een (inmiddels uitgestorven) vuurspuwende draak gaat.



**Vernietiging van een vuurspuwende draak.**

**6** In de toekomst zal Jakob wortel schieten, Israël bloeien en uitspruiten.<sup>224</sup> Zij zullen het wereldoppervlak vullen met vruchten.

Heel de wereld heeft nu al deel aan de vruchten van Jakob. Dankzij de Here Jezus, die uit Jakob is voortgekomen, kunnen alle mensen weer bij God komen. Iedereen in de wereld kan bij het volk van de Here worden ingelijfd (Rom.11:17,25,26). Heel veel mensen uit allerlei volken zijn al bij het heil uit Israël gaan horen.

De profeet Jesaja is erg verbaasd over de profetie die hij van God heeft gekregen. Vol van verwondering vraag hij zich af, wat er in de toekomst met Israël en Assyrië zal zijn gebeurd. Zou de Here dan werkelijk Assyrië hebben neergeslagen, zoals het Israël heeft geslagen? Zou Hij in die tijd dat machtige wereldrijk hebben vernietigd, zoals het veel mensenlevens had vernietigd?

**7** Heeft Hij hem (= Assyrië) (neer)geslagen, (zo)als de slag (of de klap) van die hem (= Israël) heeft (neer)geslagen? Of is hij (= Assyrië) gedood, (zo)als de doodslag (of het doden) van zijn gedoden (= De mensen die door Assyrië zijn gedood.)?

Het Tienstammenrijk Israël was door de Assyriërs veroverd en vernietigd. De Here wilde zijn volk echter niet vernietigen, maar het juist behouden, en naar Hem laten terugkeren. God zou daarom nog harder terugslaan, en zijn volk beschermen. Het gevaarlijke Assyrische rijk zou van de aardbodem verdwijnen. Dat is ruim een eeuw later in vervulling gegaan.

Plotseling zet het profetische blikveld met de volgende 4 verzen tijdelijk een grote stap terug in de tijd. De relatie met God wordt pas echt hersteld, als de Joden zich bekeren. In de tijd waarin de profeet Jesaja leefde, was het nog niet zo ver. Eerst zou God zich nog terugtrekken, zodat andere volken de Israëlieten zouden straffen.

**8** Door hem te verdrijven (of weg te sturen) hebt U hem bestreden. Op de dag van de oostenwind verbleef hij (= Israël) in zijn harde wind.

De inwoners van het Tienstammenrijk Israël waren grotendeels naar Assyrië gedeporteerd. Later zouden eveneens de Joden uit het Tweestammenrijk Juda naar Babylonië worden weggevoerd.

De oostenwind komt uit de woestijn. Door deze hete en droge wind verschroeien de planten.

In het oosten ligt ook het Tweestromenland. Daar vandaan kwamen Israëls vijanden: eerst de Assyriërs, en later de Babyloniërs.

**9** Daarom zal hierdoor de ongerechtigheid van Jakob worden verzoend. Hierin zal de volle vrucht van de verwijdering van zijn zonde bestaan, dat hij alle altaarstenen zal maken als verpulverde kalkstenen. Geen gewijde palen en wierookaltaren zullen overeind blijven staan,

**10** want de versterkte stad ligt eenzaam, een woonplaats ontvolkt en verlaten als een woestijn. Daar zal een kalf grazen, en daar zal hij liggen, en aan haar takken een einde maken.

De versterkte stad is hier Jeruzalem (vgl. Jes.26:1). De profeet Jesaja zag in deze verzen de nabije toekomst van de Joden: de verwoesting van de stad Jeruzalem en de Babylonische ballingschap. Het heilige land zou een woestijn worden.

**11** Wanneer de takken verdroogd zijn, worden zij afgebroken. Vrouwen komen, en steken ze aan. Omdat het geen volk van inzicht is, ontfermt zijn Maker er zich niet over, en is zijn Formeerder het niet genadig.

---

<sup>224</sup> Jakob werd later door de Here Israël genoemd (Gen.32:28).



Het volk zonder inzicht was Israël. Daar ontfermde God zich tijdelijk niet over.

Met de volgende 2 verzen wordt er in de tijd weer een grote stap vooruit gezet.

**12** Op die dag zal Jahweh de aren uitkloppen van de rivier tot aan de Beek van Egypte. Ja, jullie zullen één voor één worden ingezameld, zonen van Israël.

De Beek van Egypte vormde de zuidwestelijke grens van Israël (Gen.15:18, 1Kon.8:65). De oostgrens zal de Jordaan zijn (vgl. Ezech.47:13-20).<sup>225</sup> Dit was oorspronkelijk eveneens het gebied, dat God door Mozes aan zijn volk had toegewezen (Num.34:1-12).<sup>226</sup>

**13** Op die dag zal er op een grote hoorn worden geblazen. Zij die verloren waren in het land Assyrië, en die verdreven waren in het land Egypte, zullen komen, en zich neerbuigen voor Jahweh op de heilige berg in Jeruzalem.

De Israëlieten zullen in de toekomst naar het heilige land gaan. Voor een deel is dat vandaag al in vervulling gegaan. Ook zullen ze zich in de toekomst bekeren tot de Here.<sup>227</sup>

---

<sup>225</sup> Zie Turennot T. van, Ezechiël, God maakt sterk, Grijskerk, 2020.

<sup>226</sup> Het grondgebied dat de Here aan Abram en zijn nageslacht gaf, is veel groter, maar dat is niet alleen voor de Joden, maar ook voor de andere nakomelingen van Abram (Gen.15:18).

<sup>227</sup> Dit alles is niet vervuld, toen een klein deel van de Joden in 537 voor Christus onder leiding van Zerubbabel terugkeerde naar het beloofde land. Er zou verlossing komen voor heel het volk Israël, en de bevolking zou minstens even talrijk zijn als vroeger (Jes.26:15). Dat is nooit gebeurd. Ook kunnen we nergens in het Oude Testament lezen, dat de Joden na de ballingschap massaal en structureel de Here dienden. Een alsmaar groter deel van Joodse volk werd juist steeds ongehoorzamer.

## 5. Deel 5.

De profetieën in dit deel van het bijbelboek Jesaja gaan weer vooral over de tijd waarin de profeet zelf leefde.

De eerste profetie (Jes.28:1-6) spreekt over de toekomstige wegvoering van het Tienstammenrijk Israël. Deze profetie is kort voor 725 voor Christus ontstaan. Het was ook een waarschuwing voor het Tweestammenrijk Juda.

In het volgende gedeelte (Jes.28:7-29:24) profeteerde Jesaja vooral tegen het Tweestammenrijk Juda. Het begin daarvan is uit dezelfde tijd afkomstig als de voorgaande profetie. De overige boodschappen van God kreeg Jesaja waarschijnlijk tussen 725 en ongeveer 714 voor Christus. Vooral de kwaadaardige Joodse leiders werden door de Here gewaarschuwd. Hoewel God het Tweestammenrijk Juda heel zwaar zou straffen, zou Hij het toch niet vernietigen, zoals andere volken. De Joden zullen zich in de toekomst bekeren.

Het derde gedeelte (Jes.30-33) gaat over de tijd dat koning Sargon II (722 – 705) van Assyrië werd opgevolgd door Sanherib (705 – 681) en de jaren daarna. Deze periode eindigt in 701 voor Christus. Jesaja waarschuwde om vooral niet met hulp van Egypte tegen Assyrië in opstand te komen. God zelf zou Assyrië straffen, en zijn volk verlossen. De Israëlieten zullen uiteindelijk weer veilig in hun eigen land wonen.

### 1. Profetie over Efraïm.

Hoofdstuk 28:1-6

**1** Wee de trotse kroon van de dronkaards van Efraïm, een verwelkende bloem, een prachtig sieraad op het hoofd van een vruchtbaar dal van hen die door de wijn zijn overmand.

**2** Zie, de Here heeft iemand die machtig en sterk is als een storm met hagel, een verwoestende storm. Als een storm van geweldige, overstromende wateren, werpt hij ze met de hand tegen de aarde.

**3** De trotse kroon van de dronkaards van Efraïm zal met voeten worden vertreden.

**4** Een verwelkende bloem, een prachtig sieraad op het hoofd van een vruchtbaar dal zal zijn als een vroege vijg voor de zomer, die iemand ziet, en zo uit zijn hand opslokt.

**5** Op die dag zal Jahweh van de hemelse legers tot een sierlijke kroon en een prachtige krans zijn voor de rest van zijn volk,

**6** en tot een geest van het recht voor wie zit om recht te spreken, en tot een kracht voor wie de strijd terugdringen naar de poort.

\*\*\*

Het gaat hier over Efraïm. Dat is het Tienstammenrijk Israël met de hoofdstad Samaria. Deze profetie moet dus voor het jaar 722 zijn ontstaan, want toen zijn de bewoners van het Tienstammenrijk naar Assyrië gedeporteerd. Ook was de Assyrische inval in het Tienstammenrijk in 725 voor Christus nog niet begonnen. Jesaja kreeg deze profetie dus na het sterfjaar van koning Uzzia (785 – 733) en voor de Assyrische inval in 725 (Jes.6:1).

**1** Wee de trotse kroon van de dronkaards van Efraïm, een verwelkende bloem, een prachtig sieraad op het hoofd van een vruchtbaar dal van hen die door de wijn zijn overmand.

De kroon van de dronkaards van Efraïm is de hoofdstad Samaria. Vooral de rijke bestuurders van die stad leidden een losbandig leven (Am.4:1). De stad was al aan het verwelken; het ging in die tijd minder voorspoedig.

**2** Zie, de Here heeft iemand die machtig en sterk is als een storm met hagel, een verwoestende storm. Als een storm van geweldige, overstromende wateren, werpt hij ze met de hand tegen de aarde.

**3** De trotse kroon van de dronkaards van Efraïm zal met voeten worden vertreden.

In 725 trokken de legers van de Assyrische koning het Tienstammenrijk binnen. Ze namen Israëlieten gevangen, en brachten die naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren veroverde de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) in 722 de hoofdstad Samaria. De rest van het Tienstammenrijk werd toen ook naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6).

**4** Een verwelkende bloem, een prachtig sieraad op het hoofd van een vruchtbaar dal zal zijn als een vroege vijg voor de zomer, die iemand ziet, en zo uit zijn hand opslokt.

Een volwassen vijgenboom levert 2 oogsten per jaar: één in het begin van de zomer en één in het najaar. De vroege vijgen zijn in juni of juli al eetbaar. Deze kleine zomeroogst bestaat uit vruchtjes die in het vorige najaar al zijn gevormd, en aan de boom zijn blijven hangen. Ze zijn van veel betere kwaliteit, dan de vijgen die in de late herfst worden geoogst.

**5** Op die dag zal Jahweh van de (hemelse) legers tot een sierlijke kroon en een prachtige krans zijn voor de rest van zijn volk,

**6** en tot een geest van het recht voor wie zit om recht te spreken, en tot een kracht voor wie de strijd terugdringen naar de poort.

Het restant gelovige Israëlieten dat nog in het Tienstammenrijk (en het Tweestammenrijk Juda) zou overblijven, zou een betere kroon krijgen. Niet de slechte stad Samaria zou hun kroon zijn, maar Jahweh.

De Here zou en zal een bron zijn van kracht voor mensen die eerlijk en volgens het recht willen handelen. Deze mensen spelen geen eigen rechter, maar dringen de onderlinge strijd terug naar de poort. Dat was de plaats waar vroeger rechtszaken werden gevoerd (2Sam.15:2, Spr.24:7, Jes.29:21, Am.5:10,12,15, Zach.8:16).<sup>228</sup>

---

<sup>228</sup> Het gaat hier niet over het terugdringen van vijandelijke legers in de stad naar de poort. De vijanden moesten niet naar de poort, maar de poort uit. Meestal lukte dat ook niet, want dan zou men eveneens de belegeraars buiten de stad wel kunnen weggagen.

## 2. Profetieën over de leiders van Juda.

Hoofdstuk 28:7-22

**7** Ook dezen zwalken van wijn en dwalen door sterke drank. Priester en profeet zwalken door sterke drank. Ze zijn opgeslokt door de wijn. Ze dwalen door sterke drank. Ze zwalken bij een visioen. Ze struikelen bij een gerechtelijke uitspraak.

**8** Ja, alle tafels zijn vol walgelijk uitbraaksel, geen schone plek is er over.

**9** Wie zal hij dan kennis bijbrengen, en wie zal hij een boodschap laten begrijpen? Zij die van de moedermelk af zijn, die van de borst zijn afgenomen?

**10** Ja, het is voorschrift op voorschrift, voorschrift op voorschrift, regel op regel, regel op regel, hier een beetje, daar een beetje.

**11** Ja, door mensen met een vreemde spraak en een andere taal zal Hij tegen dit volk spreken.

**12** Hij, die tegen hen zei: “Dit is de rust, geeft de vermoeide rust, en dit is de verademing.” Zij wilden niet luisteren.

**13** Zo zal het woord van Jahweh voor hen zijn: voorschrift op voorschrift, voorschrift op voorschrift, regel op regel, regel op regel, hier een beetje, daar een beetje, zodat zij bij hun weggaan achterover vallen, en worden verpletterd, verstrikt raken, en worden gevangen.

**14** Daarom, hoort het woord van Jahweh, spotters en heersers over dit volk in Jeruzalem.

**15** Omdat jullie zeggen: “Wij hebben een verbond met de dood gesloten, en met het dodenrijk zijn wij een verdrag aangegaan. Wanneer de overstromende gesel voorbijtrekt, zal hij niet bij ons komen, want wij hebben van leugen ons toevluchtsoord gemaakt, en in bedrog hebben wij ons verborgen”

**16** Daarom, dit heeft de Heer Jahweh gezegd: “Zie, Ik leg in Zion een steen, een gekeurde steen, een kostbare, goed gefundeerde hoeksteen. Hij die gelooft, zal niet opgewonden zijn.”

**17** “Ik zal van het recht een meetlint maken, en van de gerechtigheid een paslood. De hagel zal het toevluchtsoord van de leugen wegvagen, en het water zal de schuilplaats wegspoelen.”

**18** Je verbond met de dood zal worden tenietgedaan, en je verdrag met het dodenrijk zal geen stand houden. Wanneer de overstromende gesel voorbij zal trekken, dan zullen jullie daardoor worden vertrapt.

**19** Zo vaak als hij voorbij zal trekken, zal hij jullie grijpen, want morgen aan morgen zal hij voorbijtrekken, bij dag en bij nacht. Het begrijpen van de boodschap zal een verschrikking zijn,

**20** want het bed zal te kort zijn om zich daarop uit te strekken, en de deken te smal om zich daarin te wikkelen.

**21** Ja, Jahweh zal opstaan, zoals bij de berg Perasim. Hij zal woedend zijn, zoals in het dal van Gibeon om zijn werk te doen. Vreemd zal zijn werk zijn. Hij zal zijn daad verrichten. Ongewoon zal zijn daad zijn.

**22** Nu dan, spot niet, zodat jullie banden niet nog vaster worden, want over een vast besloten einde over het hele land heb ik gehoord van de Heer Jahweh van de hemelse legers.

\*\*\*

De komende verzen zijn waarschijnlijk in dezelfde tijd ontstaan als het vorige gedeelte. Het 7<sup>e</sup> vers verwijst nog naar de bovenstaande verzen. In dit gedeelte gaat het niet over het Tienstammenrijk Israël, maar over het Tweestammenrijk Juda. De hofmaarschalk en regent Sebna (727 – 714) nam in die tijd de regering van koning Hizkia (727 – 697) waar, omdat die nog te jong was om te regeren.<sup>229</sup> Onder zijn leiding ging de kwaadaardigheid van de bestuurders en het volk gewoon door, en werd de pro-Assyrische politiek voortgezet.

**7** Ook dezen zwalken van wijn en (ver)dwalen door sterke drank. Priester en profeet zwalken door sterke drank. Ze zijn opgeslokt door de wijn. Ze (ver)dwalen door sterke drank. Ze zwalken bij een visioen. Ze struikelen bij een gerechtelijke uitspraak (vgl. Mi.3:9-11).

Evenals de Israëlieten in Samaria maakten vooral de leiders van de Joden zich schuldig aan grove uitpattingen. Onder invloed van drank deden ze hun zogenaamde geestelijke taken. De valse profeten meenden allerlei visioenen te zien. Beschonken priesters spraken recht, en deden allerlei verkeerde gerechtelijke uitspraken.

**8** Ja, alle tafels zijn vol walgelijk (uit)braaksel, geen (schone) plek is er over.

**9** Wie zal hij (dan) kennis bijbrengen, en wie zal hij een boodschap laten begrijpen? Zij die van de (moeder)melk af zijn, die van de borst zijn afgenomen?

De beschonken mannen aan de tafels en de dronken leiders van het Joodse volk begonnen de profeet Jesaja om zijn waarschuwingen te bespotten. De priesters, die het volk in Gods wet moesten onderwijzen, meenden de vermaningen van de profeet niet nodig te hebben. Hij moest de kleuters die net van de borst af waren, maar les gaan geven.<sup>230</sup>

**10** Ja, het is voorschrift op voorschrift, voorschrift op voorschrift, regel op regel, regel op regel, hier een beetje, daar een beetje.

*Voorschrift op voorschrift, voorschrift op voorschrift, regel op regel, regel op regel*, moet in het oud-Hebreeuws ongeveer zo hebben geklonken: Tsawlatsaaw tsawlatsaaw kawlakaaw kawlakaaw. Op deze manier probeerden de trotse en beschonken leiders van het volk de profeet belachelijk te maken.

---

<sup>229</sup> In 2Kon.18:9-11 staat, dat Samaria in het 6<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia (727 – 697) door de Assyriërs werd veroverd en verwoest. Volgens berekeningen op grond van Assyrische gegevens vond de verovering van de hoofdstad van het Tienstammenrijk plaats in 722 voor Christus. Dan zou Hizkia in 727 de troon van zijn gestorven vader Achaz (732 – 727) hebben overgenomen.

Volgens 2Kon.18:13 en Jes.36:1 echter viel de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) het Tweestammenrijk Juda in het 14<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia aan, en veroverde op de hoofdstad Jeruzalem na het hele land. Op grond van berekeningen van de Assyrische gegevens zou deze inval in 701 voor Christus hebben plaatsgevonden. In dat geval zou Hizkia in 714 met zijn regering zijn begonnen.

Alles pleit ervoor, dat koning Achaz in 727 tegelijkertijd met de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) stierf. In het bijbelboek Jesaja (14:28,29) kunnen we namelijk lezen, dat in het sterfjaar van Achaz de slaande roede of stok van God: Tiglatpileser III, was weggenomen.

Dat Hizkia nog te jong was om na de dood van zijn vader de regering over te nemen, wordt ondersteund door het feit, dat hij nog geen zoon had, toen de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) in 712 of 711 voor Christus bij hem op bezoek kwam (2Kon.20:18, Jes.39:7).

Het lijkt er sterk op, dat vooral de hofmaarschalk Sebna (727 – 714) als regent de regering voor Hizkia had waargenomen. Een hofmaarschalk was de hoogste ambtenaar aan het hof. Sebna had duidelijk koninklijke aspiraties, en liet voor zichzelf een koninklijk graf maken. De profeet Jesaja heeft zich daar openlijk tegen verzet, en Sebna in opdracht van de Here gewaarschuwd en bestraft (Jes.22:15-25). Eljakim zou de functie van hofmaarschalk van Sebna overnemen, en als een vader voor zijn volk optreden. Natuurlijk heeft hij ook de jonge Hizkia op een vaderlijke manier bijgestaan (Jes.36:3).

Opmerkelijk is bovendien, dat veel waarschuwingen en bestraffingen van de profeet Jesaja uit die periode zich wel richtten tegen de bestuurders en het volk, maar de koning ontzagen.

<sup>230</sup> In die tijd gingen jonge kinderen, totdat ze kleuter werden, nog aan de borst (2Mak.7:27).

**11** Ja, door mensen met een vreemde spraak en een andere taal zal Hij tegen dit volk spreken.

De klanken van de profeet Jesaja klonken de leiders van het Joodse volk misschien vreemd in de oren, de Here zou hen nog door vreemdere klanken en zelfs in een andere taal toe laten spreken. Als de Assyriërs met hun vreemde taal later zouden komen, zou de Here door deze mensen van zich laten horen (Jes.36:11-13).

**12** Hij, die tegen hen zei: “Dit is de rust, geeft de vermoeide rust, en dit is de verademing.” Zij wilden niet luisteren.

Alleen de woorden van de Here geven rust, maar de meeste mensen wilden er toen niet naar luisteren. Dat is helaas ook vandaag het geval.

**13** Zo zal het woord van Jahweh voor hen zijn: voorschrift op voorschrift, voorschrift op voorschrift, regel op regel, regel op regel, hier een beetje, daar een beetje, zodat zij bij hun weggaan achterover vallen, en worden verpletterd, verstrikt raken, en worden gevangen.

De Here zou hen door de Assyriërs voorschrift op voorschrift, voorschrift op voorschrift, regel op regel, regel op regel laten opleggen met hier een beetje, daar een beetje.

In de tijd van koning Achaz (732 – 727) hebben de Joden uit het Tweestammenrijk zich min of meer vrijwillig aan de Assyriërs onderworpen (2Kon.16:7,8,18, 2Kron.28:20,21). Ze moesten jaarlijks schatting aan hun koning afdragen (2Kon.18:7<sup>b</sup>). Later hebben de Assyriërs blijkbaar de belastingen verhoogd, en de regels aangescherpt.

**14** Daarom, hoort het woord van Jahweh, spotters en heersers over dit volk in Jeruzalem.

**15** Omdat jullie zeggen: “Wij hebben een verbond met de dood gesloten, en met het dodenrijk zijn wij een verdrag aangegaan. Wanneer de overstromende gesel voorbijtrekt, zal hij niet bij ons komen, want wij hebben van leugen ons toevluchtsoord gemaakt, en in bedrog hebben wij ons verborgen”

De Joden hadden in het verleden een verbond met Assyrië gesloten. Dat gebeurde in 732 voor Christus. In dat jaar vielen de legers van koning Resin (754 – 732) van Aram en koning Pekach van het Tienstammenrijk Israël samen het Tweestammenrijk Juda aan (2Kon.16:5,6, 2Kron.28:5-8, Jes.7:1-16). Het Judese leger werd door koning Pekach (734 – 732) van Israël verpletterend verslagen (2Kon.28:6-8). Daarom riep de slechte koning Achaz (732 – 727) de hulp van de Assyrische koning in, en sloot met hem een verbond (2Kon.16:7,8).

Deze gemakkelijke onderwerping van het Tweestammenrijk Juda kwam de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) wel goed uit. Hij trok daarom in 732 voor Christus met zijn legers naar Aram, en belegerde volgens de Assyrische inscripties de hoofdstad Damascus ongeveer 2 jaren. Daarna nam hij die stad in, en voerde de bevolking in ballingschap weg naar Kir (2Kon.16:9).

In 732/731 veroverde koning Tiglatpileser III het gebied ten oosten van de Jordaan en het noorden van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali en hoogstwaarschijnlijk ook Zebulon werden als ballingen naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26).

Het verbond met de Assyriërs noemde de profeet Jesaja een verbond met de dood en het dodenrijk. Als de overstromende gesel van de Assyriërs voorbij zou trekken, dan zou hij niet bij de Joden komen, meenden ze. Het verbond bestond echter uit leugen en bedrog. Het was geen echt verbond. Zolang het de Assyriërs gunstig uitkwam, lieten ze het Tweestammenrijk Juda met rust, maar ze hielpen de Joden niet (2Kron.28:16-21). Ze gebruikten de Joden alleen maar om flink belasting te laten betalen.

**16** Daarom, dit heeft de Heer Jahweh gezegd: “Zie, Ik fundeer (= leg (1Pet.2:6)) in Zion een steen, een gekeurde steen, een kostbare, goed gefundeerde hoek(steen).<sup>231</sup> Hij die gelooft, zal niet opgewonden zijn (of zal zich niet haasten).”<sup>232</sup>

De kostbare hoeksteen in Zion is de gezalfde Jezus (Hand.4:10-12, Rom.9:33, Ef.2:20, 1Pet.2:6-8, vgl. Ps.118:22). Hij stamt uit het koningshuis van David (1012 – 972). Een verbond met Hem is wel betrouwbaar. Iemand die op Hem zijn vertrouwen stelt, hoeft niet in paniek te raken, want hij of zij zal niet beschaamd uitkomen.

**17** “Ik zal van het recht een meetlint maken, en van de gerechtigheid een paslood. De hagel zal het toevluchtsoord van de leugen wegvagen, en het water zal de schuilplaats wegspoelen.”

De Here zou volgens het recht alles bekijken en opmeten. Met een goed paslood zou God kijken, of alles wel klopte. Later zou blijken, dat het leugengebouw van de leiders van Juda op zandgrond stond (Mat.7:26,27). Het had geen goed fundament. Hagelbuien zouden het toevluchtsoord van leugens wegvagen, en het water zou het wegspoelen.

**18** Je verbond met de dood zal worden tenietgedaan, en je verdrag met het dodenrijk zal geen stand houden. Wanneer de overstromende gesel voorbij zal trekken, dan zullen jullie daardoor worden vertrappt.

**19** Zo vaak als hij voorbij zal trekken, zal hij jullie grijpen, want morgen aan morgen zal hij voorbijtrekken, bij dag en bij nacht. Het begrijpen van de boodschap zal een verschrikking zijn,

**20** want het bed zal te kort zijn om zich daarop uit te strekken, en de deken te smal om zich daarin te wikkelen.

**21** Ja, Jahweh zal opstaan, zoals bij de berg Perasim. Hij zal woedend zijn, zoals in het dal van Gibeon om zijn werk te doen. Vreemd zal zijn werk zijn. (Hij zal) zijn daad verrichten. Ongewoon zal zijn daad zijn.

De plaats (Baäl-)Perasim lag ten westen van de stad Jeruzalem. Gibeon lag ten noordwesten van de hoofdstad in het gebied van de stam Benjamin.

(Baäl-)Perasim en Gibeon zijn 2 plaatsen waar koning David (1012 – 972) de Filistijnen versloeg. Daarbij greep de Here als hulp van David zelf in (1Kron.14:11-16). Met dezelfde kracht zou God aan de kant van de Assyriërs meestrijden tegen de ongehoorzame Joden.

**22** Nu dan, spot niet, zodat jullie banden niet nog vaster worden, want over een vast besloten einde over het hele land heb ik gehoord van de Heer Jahweh van de (hemelse) legers.

De vervulling van deze laatste profetie (v.17-22) begon in 701 voor Christus. In dat jaar nam Koning Sanherib (705 – 681) op de hoofdstad Jeruzalem na alle steden van het Tweestammenrijk Juda in. Er werden veel mensen uit het Tweestammenrijk Juda (waarschijnlijk 200.150) door de Assyrische koning Sanherib in ballingschap gevoerd.<sup>233</sup> Zijn legers stonden klaar om Jeruzalem als laatste stad te veroveren.

---

<sup>231</sup> Een hoeksteen zit ter versteviging boven in een hoek van een gebouw (Ps.118:22<sup>b</sup>).

<sup>232</sup> In de Griekse handschriften staat in het slot van vers 16 (*Hij zal niet worden beschaamd*). Dit is in overeenstemming met het citaat van de apostel Petrus (1Pet.2:6). Hoewel het niet de oorspronkelijke tekst is, citeerde Petrus dit gedeelte uit één van de Griekse handschriften, en schreef hij zo door de leiding van de Heilige Geest de woorden op, die toen vermeld moesten worden.

<sup>233</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld.

Dat de stad Jeruzalem toen niet werd veroverd, was het gevolg van het gebed van de gelovige koning Hizkia (727 – 697). Op grond van dat gebed verlostte de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) Jeruzalem,<sup>234</sup> en Hij doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). De Assyrische koning Sanherib kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23).

Toen het overgrote deel van het Joodse volk zich niet bekeerde, en de slechte koning Manasse (697 – 642) in het Tweestammenrijk Juda regeerde, trokken de Assyrische legers omstreeks 681 opnieuw voorbij (v.19). Koning Esarhaddon (681 – 669), die de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) was opgevolgd, veroverde zelfs de hoofdstad Jeruzalem. Hij nam koning Manasse gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:10,11).<sup>235</sup> Toen hij zich in zijn gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning in het Tweestammenrijk Juda (2Kron.33:1-16).

Alleen een verbond met God is betrouwbaar.

---

Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>234</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

<sup>235</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.



### 3. God straft Israël wel, maar vernietigt het niet.

Hoofdstuk 28:23-29

**23** Hoort, en luistert naar mijn stem! Let op, en luistert naar mijn woorden!

**24** Ploegt een ploeger de hele dag door om te zaaien, Blijft hij zijn land opentrekken om te eggen?

**25** Immers, als hij de oppervlakte gelijk gemaakt heeft, strooit hij dille uit, en zaait hij komijn. Tarwe zet hij op rijen, gerst in vakken, en spelt langs de randen.

**26** Zijn God onderwijst hem over de juiste manier. Hij leert hem,

**27** dat dille niet met een dorsslee wordt gedorst, en dat men geen wagenwiel over komijn rolt, dat dille met een stok wordt uitgeklopt, en komijn met een staf.

**28** Wordt broodkoren verbrijzeld? Hij dorst het toch niet altijd door? Al drijft hij zijn wagenwiel en zijn paarden eroverheen, hij verpulvert het niet.

**29** Ook dit gaat van Jahweh van de hemelse legers uit. Hij is wonderbaar van raad. In beleid is Hij uitstekend.

\*\*\*

**23** Hoort, en luistert naar mijn stem! Let op, en luistert naar mijn woorden (of mijn toespraak)!

**24** Ploegt een ploeger de hele dag door om te zaaien, Blijft hij zijn land opentrekken om te eggen?

**25** Immers, als hij de oppervlakte gelijk gemaakt heeft, strooit hij dille uit, en zaait hij komijn. Tarwe zet hij op rijen, gerst in vakken, en spelt langs de randen.

**26** Zijn God onderwijst hem over de juiste manier. Hij leert hem,

**27** dat dille niet met een dorsslee wordt gedorst, en (dat) men geen wagenwiel over komijn rolt, dat dille met een stok wordt uitgeklopt, en komijn met een staf.

In die tijd dorste men met een dorsslee of dorswagen. Die werd meestal door ossen en soms door paarden over het graan getrokken.

Dille en komijn zouden echter bij deze behandeling helemaal verpulveren. Daarom werden die handmatig met een stok gedorst.

**28** Wordt broodkoren verbrijzeld? Hij dorst het toch niet altijd door? Al drijft hij zijn wagenwiel en zijn paarden eroverheen, hij verpulvert het niet.

**29** Ook dit gaat van Jahweh van de (hemelse) legers uit. Hij is wonderbaar van raad. In beleid is Hij uitstekend.

God, die de landbouwer het goede inzicht geeft, gaat zelf ook verstandig om met zijn volk. Er is een tijd van ploegen en eggen, een tijd om het heilige land open te scheuren en te straffen.

Toch straft de Here zijn volk om het te behouden, en niet om het te vernietigen. Hij gaat niet door met ploegen, eggen en dorsen. Het zwakke dorst Hij zelfs handmatig om het maar niet verloren te laten gaan. God straft niet iedereen even zwaar.<sup>236</sup>

---

<sup>236</sup> Toen bijvoorbeeld de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 de hoofdstad Jeruzalem veroverde, werd vooral de ongehoorzame en kwaadaardige bovenlaag van de bevolking zwaar gestraft. Veel mensen uit die rijke bovenlaag werden doodgeslagen (2Kon.25:7,18-21, Jer.39:6-8). Alleen de arme mensen mochten in het heilige land blijven (2Kon.25:12, Jer.39:10).

Na het ploegen en eggen zaait de Here weer voor een betere toekomst. Hij wil het vrome overblijfsel juist behouden, en laten groeien. Dat was een hoopvolle boodschap van genade voor de weinige gelovige Joden die nog waren overgebleven. Deze boodschap geldt eveneens voor de mensen die vandaag God willen dienen.

#### 4. Jeruzalem benauwd en verlost.

Hoofdstuk 29:1-8

**1** “Wee Ariël, Ariël, stad waar David zich legerde! Voegt jaar bij jaar. Laat de feesten hun kringloop volbrengen.

**2** Ik zal echter Ariël in het nauw drijven. Er zal gekreun en gesteun zijn. Het zal Mij als een Ariël zijn.”

**3** “Ik zal je rondom belegeren. Ik zal je met een bolwerk insluiten, en schansen tegen je opwerpen.”

**4** Jij zal worden vernederd. Je zal spreken vanuit de aarde, vanuit het stof zal jouw toespraak worden gedempt. Als van een geest zal je stem vanuit de aarde zijn, en je toespraak zal piepen vanuit het stof.

**5** De menigte van je vijanden zal worden als fijn stof, en de menigte van geweldenaars als wegstuivend kaf. Het zal plotseling in een ogenblik gebeuren.

**6** Jij zal door Jahweh van de hemelse legers worden gestraft met donder, aardbeving en een geweldig geluid, wervelwind, storm en een verterende vuurvlam.

**7** Als een droom, een visioen in de nacht, zal de menigte van al de volken worden, die tegen Ariël strijden. Ja, allemaal die tegen hem en zijn vestingen strijden, en die hem in het nauw drijven.

**8** Het zal zijn, zoals wanneer een hongerige droomt, dat hij eet, maar als hij wakker wordt, is hij nog onverzadigd, en zoals wanneer een dorstige droomt, dat hij drinkt, maar als hij wakker wordt, is hij nog uitgeput en dorstig. Zo zal het zijn met de menigte van alle heidenvolken, die tegen de berg Zion strijden.

\*\*\*

**1** “Wee Ariël, Ariël (= leeuw van God of vuurhaard), stad waar David zich legerde! Voegt jaar bij jaar. Laat de feesten hun kringloop volbrengen.

Ariël betekent hier waarschijnlijk vuurhaard (vgl. Ezech.43:15,16). Daarmee wordt de stad Jeruzalem bedoeld, want dat was de stad waar koning David (1012 – 972) woonde.

De jaarlijkse feesten zoals het paasfeest (Ex.12) en het Loofhuttenfeest (Lev.23:34-43) werden in Jeruzalem volop gevierd.

**2** Ik zal echter Ariël in het nauw drijven. Er zal gekreun en gesteun zijn. Het zal Mij als een Ariël zijn.”

De inwoners van de stad Jeruzalem zouden het erg benauwd krijgen. De stad wordt zelfs met een vuurhaard vergeleken.

**3** “Ik zal je rondom belegeren. Ik zal je met een bolwerk insluiten, en schansen tegen je opwerpen.”

**4** Jij zal worden vernederd. Je zal spreken vanuit de aarde (of vanuit het land), vanuit het stof (of vanuit de grond) zal jouw toespraak (of zullen jouw woorden) worden gedempt. Als (van) een geest zal je stem vanuit de aarde zijn, en je toespraak zal piepen vanuit het stof.

Het zou er zo dreigend voor de inwoners van Jeruzalem uitzien, dat ze nog nauwelijks durfden te praten. Als ze al iets tegen elkaar zouden zeggen, dan zouden ze gedempt spreken.

5 De menigte van je vijanden zal worden als fijn stof,<sup>237</sup> en de menigte van geweldenaars als wegstuivend kaf. Het zal plotseling in een ogenblik gebeuren (vgl. Jes.10:33,34).

Plotseling zou de benauwende situatie van Jeruzalem totaal veranderen. God zou ingrijpen, en de stad verlossen. Hij zou de menigte van geweldenaars in een ogenblik wegvagen.

6 Jij zal door Jahweh van de (hemelse) legers worden gestraft met donder, aardbeving en een geweldig geluid, wervelwind, storm en een verterende vuurvlam.

Alsof er een geweldig storm of orkaan heeft gewoed, vergezeld met aardbevingen en een verterende vuurvlam, zo zou er van die mensenmenigte vrijwel niets overblijven.

7 Als een droom, een visioen in de nacht, zal de menigte van al de volken worden, die tegen Ariël strijden. Ja, allemaal die tegen hem en zijn vestingen strijden, en die hem in het nauw drijven.

Het zou lijken, alsof die gevaarlijke menigte van Jeruzalems vijanden slechts een bange droom was geweest.

8 Het zal zijn, zoals wanneer een hongerige droomt, dat hij eet, maar als hij wakker wordt, is hij (nog) onverzadigd, en zoals wanneer een dorstige droomt, dat hij drinkt, maar als hij wakker wordt, is hij (nog) uitgeput en dorstig. Zo zal het zijn met de menigte van alle (heiden)volken, die tegen de berg Zion strijden.

Men droomde er al van de hoofdstad Jeruzalem in te nemen, maar het werd geen werkelijkheid. Integendeel, heel het Tweestammenrijk Juda werd van de Assyrische mensenmenigte bevrijd.

Voor een belangrijk deel is deze profetie in vervulling gegaan. In 701 voor Christus trok de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvolken van het Tweestammenrijk Juda. Daarna veroverde hij bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.<sup>238</sup> In hetzelfde jaar belegerde de Assyrische koning de hoofdstad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

Hoewel Assyrië de hoofdstad van het Joodse volk zou bedreigen, zou het in die tijd er niet in slagen Jeruzalem te veroveren, want de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) verlostte Jeruzalem.<sup>239</sup> Hij doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>240</sup> De Assyrische koning Sanherib (705 – 681) kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23).

---

<sup>237</sup> In plaats van het woord *vijanden* heeft de (Masoretische) Hebreeuwse tekst *vreemden*(, de Vulgaat *aanvallers*) en de Griekse handschriften *respectlozen*. Op grond van het parallelisme is hier voor de tekst van de complete Dode Zeerol van het bijbelboek Jesaja gekozen. Dat past ook het beste in de context. (Bij een parallelisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit komt in Hebreeuwse teksten veel voor.)

<sup>238</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>239</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

<sup>240</sup> Zie Herodotus, *Historiën*, deel 2, 141.

Flavius J., *Joodse Oudheden*, deel 10, hoofdstuk 1:5.

Toch is deze profetie daarmee niet volledig in vervulling gegaan. De Assyrische mensenmenigte is niet gestraft met donder, aardbeving, een geweldig geluid, wervelwind, storm en een verterend vuur (v.6).<sup>241</sup>

Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dichterbij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook hier.

In de toekomst zal de stad Jeruzalem opnieuw door een mensenmenigte in het nauw worden gebracht. Dan zal de Here weer ingrijpen (Zach.14:3). Hij zal met donder, aardbeving, een geweldig geluid, wervelwind, storm en een verterend vuur al zijn vijanden verslaan (Zach.14:1-7).<sup>242</sup>

Na die strijd zal aan de wisseling van dag en nacht een einde komen. 's Avonds zal het licht blijven. Het zal dus één eeuwige dag zijn (Op.22:5), waarvan het begin alleen bij Jahweh bekend is (Mat.24:36, Mark.13:32).

---

<sup>241</sup> Dit kan men wel proberen weg te poetsen als een dichterlijke omschrijving, maar dergelijke fantasieën passen niet bij de realistische cultuur van het Midden-Oosten in die tijd.

<sup>242</sup> Zie Turenout T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijpskerk, 2023.

## 5. Profetie over geestelijk verblinde mensen.

Hoofdstuk 29:9-16

**9** Talmt, en weest verbaasd. Weest blij, en weest blind. Zij zijn dronken, maar niet van wijn. Zij waggelen, maar niet van sterke drank,

**10** want Jahweh heeft een geest van diepe slaap over jullie uitgestort, en Hij heeft je ogen, de profeten, toegesloten, en je hoofden, de zieners, omhuld.

**11** Zo werd het visioen van dit alles voor jullie als de woorden van een verzegeld boek, dat men geeft aan iemand die kan lezen, terwijl men zegt: “Lees dit eens”, maar hij zegt: “Ik kan het niet, want het is verzegeld;”

**12** en het boek wordt gegeven aan iemand die niet kan lezen, terwijl men zegt: “Lees dit eens”, maar hij zegt: “Ik kan niet lezen.”

**13** De Here zei: “Omdat dit volk Mij slechts met mond nadert, en met zijn lippen eert, en zijn hart ver van Mij houdt, en hun ontzag voor Mij slechts een aangeleerd gebod van mensen is,

**14** daarom, zie, Ik ga verder wonderlijk met dit volk te handelen, wonderlijk en wonderbaar: de wijsheid van zijn wijzen zal vergaan, en het verstand van zijn verstandigen zal zich verbergen.”

**15** Wee, hun die een plan voor Jahweh diep verbergen. Hun daden gebeuren in het duister, en ze zeggen: “Wie ziet ons, en wie kent ons?”

**16** Jullie draaien de zaak om! Zal de pottenbakker op één lijn gesteld worden met de klei, zodat het maaksel over zijn maker zal zeggen: “Hij heeft mij niet gemaakt?” en dat het gevormde ding over zijn pottenbakker zegt: “Hij heeft geen inzicht?”

\*\*\*

**9** Talmt, en weest verbaasd. Weest blij, en weest blind. Zij zijn dronken, maar niet van wijn. Zij waggelen, maar niet van sterke drank,

**10** want Jahweh heeft een geest van diepe slaap over jullie uitgestort, en Hij heeft je ogen, de profeten, toegesloten, en je hoofden, de zieners, omhuld.

Omdat vooral de leiders van het Joodse volk steeds ongehoorzamer werden, en niet naar Gods herhaaldelijke waarschuwingen wilden luisteren, sloeg Hij ze met geestelijke blindheid.

Gods profeten en zieners zijn geestelijke leiders van het volk. Zij geven de boodschappen van de Here door. Zo horen ze te functioneren als ogen en hoofden van het volk. De valse profeten waar de leiders van het Joodse volk naar wilden luisteren, hadden geen contact met God. Ze praatten de volksleiders alleen maar naar de mond (Mi.3:11<sup>b</sup>).

**11** Zo werd het visioen van dit alles voor jullie als de woorden van een verzegeld boek, dat men geeft aan iemand die kan lezen, terwijl men zegt: “Lees dit eens”, maar hij zegt: “Ik kan (het) niet, want het is verzegeld;”

**12** en het boek wordt gegeven aan iemand die niet kan lezen, terwijl men zegt: “Lees dit eens”, maar hij zegt: “Ik kan niet lezen.”

De profetieën van de profeten van God begrijpen ze niet meer.

**13** De Here zei: “Omdat dit volk Mij slechts met mond nadert, en met zijn lippen eert, en zijn hart ver van Mij houdt, en hun ontzag voor Mij (slechts) een aangeleerd gebod van mensen is (vgl. Mat.15:8,9),

**14** daarom, zie, Ik ga verder wonderlijk met dit volk te handelen, wonderlijk en wonderbaar: de wijsheid van zijn wijzen zal vergaan, en het verstand van zijn verstandigen zal zich verbergen.”

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).<sup>243</sup>

De dienst aan de Here beperkte zich tot een ritueel uitvoeren van gebeden uit gewoonte. Het was puur een hypocriete uiterlijke godsdienst zonder echte liefde voor God. Men meende, dat de Here door veel gebeden, offers en religieuze feesten wel om te kopen was (Mi.6:6-8).

De geestelijke blindheid zou ervoor zorgen, dat de wijsheid en het verstand zouden verdwijnen (vgl. Mat.11:25, Luk.10:21).

**15** Wee, hun die een plan voor Jahweh diep verbergen. Hun daden gebeuren in het duister, en ze zeggen: “Wie ziet ons, en wie kent ons?”

Ze vergeleken God met mensen. Ze dachten, dat de Here hun slechte praktijken, die ze stiekem uitvoerden, niet zou opmerken. Hij zou over hun verborgen zonden geen inzicht hebben, en daarvan niets weten.

**16** Jullie draaien (de zaak) om! Zal de pottenbakker op één lijn gesteld worden met de klei, zodat het maaksel over zijn maker zal zeggen: “Hij heeft mij niet gemaakt?” en dat het gevormde (ding) over zijn pottenbakker zegt: “Hij heeft geen inzicht?”

Uit dit alles blijkt al de geestelijke blindheid van de leiders van het Joodse volk.

---

<sup>243</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.

## 6. De prachtige toekomst van Israël.

Hoofdstuk 29:17-24

**17** Is het niet nog een korte tijd, dat de Libanon in een vruchtbaar veld wordt veranderd, en het vruchtbare veld als een woud zal worden beschouwd?

**18** Op die dag zullen de doven woorden uit een boek horen, en vanuit donkerheid en duisternis zullen de ogen van blinden zien.

**19** Nederige mensen zullen steeds blijer zijn over Jahweh, en de armen onder de mensen zullen zich verheugen over de Heilige van Israël,

**20** want de geweldenaar wordt vernietigd, en de spotter vergaat. Iedereen die uit is op onrecht, wordt uitgeroeid.

**21** Zij die een mens om een woord schuldig verklaren, zij die valstrikken leggen voor wie opkomt voor het recht in de poort, en zij die de rechtvaardige zonder reden aan de kant drukken.

**22** Daarom, dit heeft Jahweh gezegd, die Abraham heeft verlost, tegen het huis van Jakob: "Jakob zal nu niet meer worden beschaamd, en zijn gezicht zal nu niet meer verbleken,

**23** want als hij zijn kinderen ziet, het maaksel van mijn handen in zijn midden, zullen zij mijn naam heiligen, en zij zullen de Heilige van Jakob heiligen." Voor de God van Israël zullen zij diep ontzag hebben.

**24** Zij die geestelijk dwalen, zullen inzicht krijgen, en zij die morren, zullen onderwijs accepteren.

\*\*\*

**17** Is het niet nog een korte tijd, dat de Libanon in een vruchtbaar veld wordt veranderd, en het vruchtbare veld als een woud zal worden beschouwd?

Als iets bij God binnen een korte tijd zal gebeuren, wil dat niet zeggen, dat het volgens ons menselijk denken ook kort zal duren, want één dag is voor de Here als 1000 jaren, en 1000 jaren als één dag (Ps.90:4, 2Pet.3:8). Wat voor de Here heel kort lijkt, kan voor ons wel heel lang duren.

**18** Op die dag zullen de doven woorden uit een boek horen, en vanuit donkerheid en duisternis zullen de ogen van blinden zien.

Dit gedeelte vormt een grote tegenstelling met het vorige. In de toekomst zal de Here de geestelijke doofheid en blindheid waarmee Hij de meeste Joden heeft gestraft (v.10-14, Jes.42:18-20, 43:8), wegnemen. Het overgrote deel van de Israëlieten zal zich bekeren, en Jezus de Gezalfde als hun verlosser aannemen.

**19** Nederige mensen zullen steeds blijer zijn over Jahweh, en de armen onder de mensen zullen zich verheugen over de Heilige van Israël,

**20** want de geweldenaar wordt vernietigd, en de spotter vergaat. Iedereen die uit is op onrecht, wordt uitgeroeid.

In de tijd van de profeet Jesaja vormden de nederige en arme mensen een grote tegenstelling met de trotste kwaadaardige leiders van het volk (vgl. Mat.5:3-12).

**21** Zij die een mens om een woord schuldig verklaren, zij die valstrikken leggen voor wie opkomt voor het recht in de poort, en zij die de rechtvaardige zonder reden aan de kant drukken.



In de poort werden in die tijd rechtszaken gevoerd (2Sam.15:2, Spr.24:7, Am.5:10,12,15, Zach.8:16). Het gebeurde ook wel, dat onschuldige mensen aan de kant werden geduwd, zodat ze hun zaak niet (behoorlijk) konden verdedigen. Oneerlijke rechters lieten dat gewoon gebeuren.

**22** Daarom, dit heeft Jahweh gezegd, die Abraham heeft verlost (of vrijgelaten), tegen het huis van Jakob: “Jakob zal nu niet (meer) worden beschaamd, en zijn gezicht zal nu niet (meer) verbleken,

**23** want als hij (= Jakob) zijn kinderen ziet, het maaxsel van mijn handen in zijn midden, zullen zij mijn naam heiligen, en zij zullen de Heilige van Jakob heiligen.” Voor de God van Israël (= Jakob) zullen zij diep ontzag hebben.

Met het huis van Jakob worden alle Israëlieten bedoeld (Gen.32:28). Ze zullen God dienen, en de Here zal hen beschermen tegen hun vijanden.

**24** Zij die geestelijk dwalen, zullen inzicht krijgen, en zij die morren, zullen onderwijs accepteren.

Deze profetie is nog niet vervuld. De Israëlieten hebben zich nog niet massaal bekeerd. Verreweg de meeste Joden zijn nog steeds geestelijk doof en blind. Ze hebben de Here Jezus nog niet als hun Messias (= Gezalfde) aangenomen.

## 7. Profetie tegen het verbond met Egypte.

Hoofdstuk 30:1-7

**1** “O wee, opstandige zonen”, is het woord van Jahweh. “Die een plan maken, dat echter niet van Mij uitgaat, en een verbond sluiten, dat echter niet van mijn Geest uitgaat, om zonde op zonde te stapelen.”

**2** “Zij gaan op weg om af te dalen naar Egypte zonder Mij te raadplegen, om zichzelf machtiger te maken door de macht van Farao, en om toevlucht te zoeken in de schaduw van Egypte”

**3** “De macht van Farao zal jullie beschaming worden, en de toevlucht in de schaduw van Egypte tot schande.”

**4** Al zijn de leiders in Zoan geweest, en hebben zijn gezanten Chanes bereikt,

**5** zij zullen allemaal beschaamd staan om een volk dat hun geen voordeel brengt; geen hulp en voordeel biedt, maar schande en ook hoon.

**6** Een openbaring over dieren in de Negev.

**7** Egypte is onbeduidend, en zijn hulp is niets waard. Daarom noem ik het: Stilzittende Rahab.

\*\*\*

Na 714 voor Christus begon in het Tweestammenrijk Juda koning Hizkia (727 – 697) niet alleen in naam, maar eveneens in de praktijk met zijn regering. Zijn voorgangers waren voorstanders geweest van de pro-Assyrische politiek. De jonge Judese koning moest echter van de Assyriërs niets hebben, en zocht meer steun bij Egypte. Zolang de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) regeerde, luisterde koning Hizkia nog naar de profeet Jesaja (Jes.18-20).

Toen Sargon II werd opgevolgd door Sanherib (705 – 681), liet de Judese koning zich door zijn pro-Egyptische geestverwanten overhalen om een verbond met de farao te sluiten (v.6). Het leek een verstandige beslissing. In het oosten van het Assyrische rijk sloegen de Babyloniërs de broer van koning Sanherib dood, die hij daar als vazalkoning had aangesteld. Mero-dach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) werd koning in Babel. Hij streed tegen de Assyriërs, en zocht daarvoor steun bij Egypte en andere landen. In Egypte regeerden de Ethiopiërs die het land hadden veroverd. Deze grote Ethiopisch-Egyptische eenheidsstaat leek een machtige bondgenoot. Ook de Filistijnen deden aan de opstand mee. In deze profetie worden echter de leiders en de koning van het Tweestammenrijk Juda opnieuw door de Here gewaarschuwd.

**1** “(O) wee, opstandige zonen”, is het woord van Jahweh. “Die een plan maken, dat echter niet van Mij uitgaat, en een verbond sluiten, dat echter niet van mijn Geest uitgaat, om zonde op zonde te stapelen.”

**2** “Zij gaan op weg om af te dalen naar Egypte zonder Mij te raadplegen, om zichzelf machtiger te maken door de macht van Farao, en om toevlucht te zoeken in de schaduw van Egypte”

Ze hadden via de profeet Jesaja niet aan de Here gevraagd, of Hij deze politiek wel goed zou keuren. Uitsluitend op eigen inzicht hadden ze gehandeld.

**3** “De macht van Farao zal jullie beschaming worden, en de toevlucht in de schaduw van Egypte tot schande.”

**4** Al zijn de leiders in Zoan geweest, en hebben zijn gezanten Chanes bereikt,

**5** zij zullen allemaal beschaamd staan om een volk dat hun geen voordeel brengt; geen hulp en voordeel biedt, maar schande en ook hoon.

De plaats Zoan lag bij de Egyptische grens in het noordoosten aan een zijtak van de Nijl (vgl. Jes.19:11). Het was de grensstad van Gosen. De Griekse naam voor de stad is Tanis. Er zijn slechts ruïnes van de stad overgebleven.

De ligging van Chanes is niet zeker. Op grond van het parallellisme moet het in de buurt van Zoan hebben gelegen.<sup>244</sup>

In die tijd werden Ethiopië en Egypte geregeerd door farao Shebitku (706 – 690). Het leek een machtig rijk, maar dat was meer schijn dan werkelijkheid.

**6** Een (draag)last (of Een opdracht) (= Een openbaring/profeticie/orakel) van (= over) dieren in de Negev.

Door een land van benauwdheid en angst, waar leeuwin en leeuw, adder en vurige vliegende (slang (of draak)) zijn (vgl. Jes.14:29),<sup>245</sup> vervoeren zij op de ruggen van jonge ezels hun vermogen, en op de bulten van dromedarissen hun schatten naar een volk (dat hun) geen voordeel zal brengen.<sup>246</sup>

Met het woord *Negev* (= droog of gedroogd) wordt niet de huidige Negev-woestijn aangeduid, maar het droge(re) en vaak ook hoger gelegen gebied in het zuiden van het heilige land. De grenzen van dat gebied zijn vaag. Met schatten trok men door dat droge(re) gebied naar Egypte om hulp in te kopen. Daarbij werden de gevaren van de wildernis getrotseerd.

In zo'n gebied kwamen toen gevaarlijke dieren voor zoals leeuwen en slangen. In hoeverre er vurige vliegende of ver springende slangen hebben bestaan is niet bekend.

**7** Egypte is onbeduidend, en zijn hulp is niets (waard). Daarom noem ik het: Stilzittende Rahab (= Bullebak of Opschepper).

Egypte wordt wel vaker in de Bijbel met Rahab aangeduid (Ps.87:4, 89:11, Jes.51:9).

---

<sup>244</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in het Hebreeuws regelmatig voor.

<sup>245</sup> Het Hebreeuwse woord voor *slang* kan ook *draak* betekenen.

<sup>246</sup> Kamelen kwamen en komen in Israël niet voor. Die leven in gebieden waar het ook vriest. Het Hebreeuwse woord voor *kameel* en *dromedaris* is hetzelfde. Men heeft daar het Nederlandse woord *kameel* voor gekozen, maar het moet gelezen worden als *dromedaris*. Dromedarissen komen vandaag in Israël nog steeds veel voor.

## 8. De gevolgen van ongehoorzaamheid.

Hoofdstuk 30:8-17

**8** “Kom nu! Schrijf het in hun bijzijn op een kleitablet, en noteer het op een boekrol! Het zal blijven staan voor later, voor altijd tot eeuwig,

**9** want het is een opstandig volk. Het zijn leugenachtige zonen; zonen die niet naar de wet van Jahweh hebben willen luisteren,

**10** die tegen zieners hebben gezegd: “Jullie mogen niet zien”, en tegen de voorspellers: “Jullie mogen voor ons de waarheid niet voorspellen. Spreekt tegen ons aangename dingen. Voorspelt bedriegerijen.”

**11** “Wijkt van de weg af, buigt van het pad af, Houdt de Heilige van Israël bij ons vandaan.”

**12** Daarom, dit zegt de Heilige van Israël: “Omdat jullie dit woord verwerpen, en op onderdrukking en slechtheid vertrouwen, en daarop steunen,

**13** daarom zal deze ongerechtigheid voor jullie zijn als een steeds groter en wijder wordende scheur in een hoge muur, die plotseling, onverwachts, in elkaar stort.”

**14** Hij zal hem stukbreken, zoals een pottenbakkerskruik stukgebroken wordt. Die wordt meedogenloos verbrijzeld, zodat in zijn gruis geen scherf wordt gevonden om vuur van de haard te halen en water uit de cisterne te scheppen.

**15** Ja, dit zegt de Heer Jahweh, de Heilige van Israël: “Door bekering en rust zouden jullie worden gered. In stilheid en vertrouwen zou je kracht zijn, maar jullie hebben niet gewild.”

**16** “Jullie zeggen: “Nee, op paarden zullen wij vluchten.” Daarom zullen jullie vluchten. “Op de snelle paarden zullen wij rijden.” Daarom zullen jullie achtervolgers snel zijn.”

**17** Duizend zullen er vluchten voor het dreigen van één. Voor het dreigen van 5 zullen jullie vluchten, totdat jullie overblijven als een seinpaal op een bergtop en als een vaandel op een heuvel.

\*\*\*

Jesaja moest de volgende boodschap schriftelijk op een kleitablet vastleggen, zodat het bewaard zou blijven voor het nageslacht. Het zou voor altijd een waarschuwing zijn, en een bewijs, dat Gods woorden en profetieën in vervulling gaan. Dit was nodig, want het was en is een opstandig volk, dat zelfs tot op de dag van vandaag grotendeels nog niet naar God wil luisteren.

**8** “Kom nu! Schrijf het in hun bijzijn op een (klei)tablet, en noteer het op een (boek)rol! Het zal blijven (staan) voor een latere dag (= voor later), voor altijd tot eeuwig,

**9** want het is een opstandig volk. Het zijn leugenachtige zonen; zonen (die) niet naar de wet van Jahweh hebben willen luisteren,

**10** die tegen zieners hebben gezegd: “Jullie mogen niet zien”, en tegen de voorspellers: “Jullie mogen voor ons de waarheid niet voorspellen. Spreekt tegen ons aangename dingen. Voorspelt bedriegerijen (vgl. 1Kon.22:12, Mi.2:11).”

De kwaadaardige leiders van het Joodse volk wilden de waarheid niet horen. Ze verboden de profeten van de Here om hun belangrijke werk te doen. Ze wilden alleen geveleid worden met mooie, maar leugenachtige praatjes.

**11** “Wijkt van de weg af, buigt van het pad af, Houdt de Heilige van Israël bij ons vandaan.”

**12** Daarom, dit zegt de Heilige van Israël: “Omdat jullie dit woord verwerpen, en op onderdrukking en slechtheid vertrouwen, en daarop steunen,

**13** daarom zal deze ongerechtigheid voor jullie zijn als een (steeds) groter en wijder wordende scheur in een hoge muur, die plotseling, onverwachts, in elkaar stort.”

De zonden van het Tweestammenrijk Juda worden vergeleken met een scheur aan de bovenkant van een muur. Oppervlakkig bekeken valt het niet zo erg op, maar als er niets aan dit soort scheuren wordt gedaan, worden ze groter en breder. Daardoor kunnen ze de muur te gronde richten. Zo zouden de zonden van veel Joden, die zich steeds maar opstapelden, het Tweestammenrijk te gronde richten.

**14** Hij zal hem stukbreken, zoals een pottenbakkerskruik stukgebroken wordt. Die wordt meedogenloos verbrijzeld, zodat in zijn gruis geen scherf wordt gevonden om vuur van de haard te halen en water uit de cisterne (= de grote waterput) te scheppen.

Door een vijandige macht zou het Tweestammenrijk Juda als een kruik worden verbrijzeld, en tot stof worden verpulverd.

**15** Ja, dit zegt de Heer Jahweh, de Heilige van Israël: “Door bekering en rust zouden jullie worden gered. In stilheid en vertrouwen zou je kracht (of je heldhaftigheid) zijn, maar jullie hebben niet gewild.”

**16** “Jullie zeggen: “Nee, op paarden zullen wij vluchten.” Daarom zullen jullie vluchten. “Op de snelle (paarden) zullen wij rijden.” Daarom zullen jullie achtervolgers snel zijn.”

Hoewel het aantal paarden van het Tweestammenrijk Juda ten opzichte van de Assyriërs niet veel voorstelde (Jes.36:8), waren er genoeg paarden in het land (Jes.2:7). Verder verwachtten de Joden ook nog paarden uit Egypte (Jes.36:9).

**17** Duizend (zullen er vluchten) voor het dreigen van één. Voor het dreigen van 5 zullen jullie vluchten, totdat jullie overblijven als een seinpaal op een bergtop en als een vaandel op een heuvel.

In het heilige land zouden slechts heel weinig Joden overblijven. Hun geringe aantal in het heilige land zou lijken op een eenzame vlag op een heuvel.

## 9. De gevolgen van gehoorzaamheid.

Hoofdstuk 30:18-26

**18** Daarom blijft Jahweh wachten om jullie genadig te zijn. Daarom zal Hij zich verheffen om zich jullie te ontzien, want Jahweh is een God van recht. Gelukkig is iedereen die op Hem wacht.

**19** Ja, het volk zal in Zion in Jeruzalem wonen. Jij zal niet meer huilen. Hij zal je zeker genadig zijn op het geluid van je geroep. Zodra Hij dat hoort, zal Hij je antwoorden.

**20** Hij geeft jullie wel brood van de benauwdheid en water van de onderdrukking, maar je leraren zullen zich niet meer verbergen, en je ogen zullen je leraren zien.

**21** Wanneer jij naar rechts, of wanneer jij links zou willen gaan, zullen je oren achter jou het woord horen zeggen: "Dit is de weg, wandelt daarop."

**22** Je zal je met zilver bedekte gesneden beelden en je met goud overtrokken gegoten beelden onrein verklaren. Jij zal ze als een menstruatiedoek wegwerpen. Je zal zeggen: "Weg ermee!"

**23** Hij zal regen geven voor het zaad, waarmee jij de grond zal bezaaien, en brood als opbrengst van de grond. Het zal rijkelijk en overvloedig zijn. Je vee zal op die dag op uitgestrekte weiden grazen.

**24** De ossen en de jonge ezels die de grond bewerken, zullen smakelijk voer eten, dat gewand is met een schep en een hooivork.

**25** Op elke hoge berg en op elke verheven heuvel zullen beken en waterstromen zijn op de dag van de grote slachting, wanneer de torens zullen vallen.

**26** Het licht van de maan zal zijn als het licht van de zon. Op de dag, waarop Jahweh de breuk van zijn volk verbindt, en de toegebrachte wonde geneest, zal het licht van de zon 7 maal sterker zijn als het licht van 7 dagen tegelijk.

\*\*\*

**18** Daarom blijft Jahweh wachten om jullie genadig te zijn. Daarom zal Hij zich verheffen om zich jullie te ontzien, want Jahweh is een God van recht. Gelukkig is iedereen die op Hem wacht.

God blijft wachten, totdat Hij met het restant van de Israëlieten dat overblijft, zijn werk kan doen. Voor het volk Israël is nog een rijke toekomst weggelegd.

Vooraf voor de gelovige Joden die nog over zouden en zullen blijven, is deze profetie een grote bemoediging. Uiteindelijk zal God genadig zijn, en de Israëlieten niet laten vernietigen (vgl. Jes.28:23-29).

**19** Ja, het volk zal in Zion in Jeruzalem wonen. Jij zal niet meer huilen. Hij zal je zeker genadig zijn op het geluid van je geroep. Zodra Hij dat hoort, zal Hij je antwoorden.

**20** Hij geeft jullie wel brood van de benauwdheid en water van de onderdrukking, maar je leraren zullen zich niet meer verbergen, en je ogen zullen je leraren zien.

*Brood van de benauwdheid en water van de onderdrukking* was in die tijd het eten dat een gevangene kreeg (1Kon.22:27, 2Kron.18:26). Veel Joden zouden een tijd in de gevangenis moeten doorbrengen. Hierbij kunnen we ook denken aan de tijd van de Babylonische ballingschap.

De leraren hoeven zich niet meer te verbergen, omdat de kwaadaardige mensen hen naar het leven staan. De Israëlieten zullen zich bekeren, en zich weer door de leraren die God aan hen zal geven, laten onderwijzen.

**21** Wanneer jij naar rechts, of wanneer jij links zou willen gaan, zullen je oren achter jou het woord horen zeggen: “Dit is de weg, wandelt daarop.”

**22** Je zal je met zilver bedekte gesneden beelden en je met goud overtrokken gegoten beelden onrein verklaren. Jij zal ze als een menstruatiedoek wegwerpen. Je zal zeggen: “Weg ermee!”

**23** Hij zal regen geven voor het zaad, waarmee jij de grond zal bezaaien, en brood als opbrengst van de grond. Het zal rijkelijk en overvloedig zijn. Je vee zal op die dag op uitgestrekte weiden grazen.

Dan zullen de Israëlieten geen brood van benauwdheid hoeven eten. De Here zal ze rijk en overvloedig zegenen.

**24** De ossen (of De runderen) en de jonge ezels (of de jonge ezelhengsten) d(i)e de grond (of het land) (be)werken (of dienen), zullen smakelijk (of gezouten) (meng)voer eten, dat (of dat/hetwelk) gewand (of gezeefd/uitgestrooid) is met een schep en een hooivork (of een wankvork).

Graan wordt na het dorsen *gewand*. In die tijd gebeurde dat op een (hoge) plaats waar de wind vrij spel had. Daar werd het gedorste graan *met een schep en een hooivork* omhoog geworpen. Het kaf werd dan weggeblazen, en de graankorrels uit de aren bleven over.<sup>247</sup>

**25** Op elke hoge berg en op elke verheven heuvel zullen beken (en) (water)stromen zijn op de dag van de grote slachting, wanneer de torens zullen vallen.

Als vijandige volken de Israëlieten zullen aanvallen, zal het slecht met ze aflopen. Hun belegeringstorens zullen vallen, en er zal dan een grote slachting worden aangericht.

**26** Het licht van de maan zal zijn als het licht van de zon. Op de dag, waarop Jahweh de breuk van zijn volk verbindt, en de toegebrachte wonde geneest, zal het licht van de zon 7 maal (sterker) zijn als het licht van 7 dagen (tegelijk).

God zal niet alleen water geven (v.25<sup>a</sup>), maar ook veel licht, zodat de gewassen goed kunnen groeien. Zo zal de Here zijn volk Israël genezen.<sup>248</sup>

Deze profetie is nog niet vervuld. Veel Israëlieten zijn al naar de staat Israël vertrokken, maar van een massale bekering en zo'n grote zegen van God is helaas nog geen sprake.

---

<sup>247</sup> Wat er na het wassen overbleef, moest nog worden gezeefd om het zand eruit te verwijderen.

<sup>248</sup> In hoeverre hier het stijlkenmerk van hyperbool (= overdrijving) is gebruikt, is moeilijk aan te geven. Wel is duidelijk, dat het volk Israël in de toekomst door God rijkelijk gezegend zal worden.

10. God veroordeelt Assyrië.

Hoofdstuk 30:27-33

**27** Zie, de naam van Jahweh komt van ver. Zijn boosheid brandt, en een zware rook stijgt op. Zijn lippen zijn vol woede, zijn tong is als een verterend vuur.

**28** Zijn adem is als een overstromende beek, die tot de hals reikt om volken te schudden in de zeef van vernietiging. Tussen de kaken van de heidenvolken is een bit dat hen laat verdwalen.

**29** Bij jullie zullen liederen klinken, als in de nacht, waarin men zich heiligt voor een feest en hartelijke blijheid, als van iemand die optrekt met de fluit om te komen bij de berg van Jahweh, bij de Rots van Israël.

**30** Jahweh zal zijn machtige stem laten horen. In hevige woede zal Hij het neerkomen van zijn arm laten zien: een verterende vuurvlam, slagregens, stortbuien en hagelstenen.

**31** Ja, Assyrië zal voor de stem van Jahweh sidderen, als Hij met een stok slaat.

**32** Elke slag van de verdiende stok die Jahweh daarop zal laten neerkomen, zal zijn met tamboerijnen en met harpen. Met veel zware strijd zal Hij hen bestrijden.

**33** Ja, een verbrandingsplaats is al klaargemaakt. Ook is die voor de koning klaargemaakt. Hij heeft hem diep en wijd gemaakt. Voor zijn brandstapel is er vuur en hout in overvloed. Als met een zwavelstroom steekt de adem van Jahweh hem aan.

\*\*\*

**27** Zie, de naam van Jahweh komt van ver. Zijn boosheid brandt, en een zware rook (stijgt op). Zijn lippen zijn vol woede, zijn tong is als een verterend vuur.

Als je de naam van iemand roept, dan roep je die persoon zelf. Als je Gods naam aanroept, dan roep je Hem eveneens. Een roepnaam is gekoppeld aan een persoon. Met de naam van Jahweh wordt God dus zelf bedoeld. Hij komt van ver.

**28** Zijn adem is als een overstromende beek, die tot de hals reikt om volken te schudden in de zeef van vernietiging. Tussen de kaken van de (heiden)volken is een bit dat (hen) laat (ver)dwalen.

Met de volken worden vooral de verschillende volken binnen het wereldrijk Assyrië bedoeld (v.31). Deze volken zou de Here met het bit tussen hun kaken de verkeerde kant op sturen. De strijd van God tegen dit wereldrijk zou de bevrijding van het Tweestammenrijk Juda betekenen.

**29** Bij jullie zullen liederen (klinken), als in de nacht, waarin men zich heiligt voor een feest en hartelijke blijheid, als (van) iemand die optrekt met de fluit om te komen bij de berg van Jahweh, bij de Rots van Israël.

**30** Jahweh zal zijn machtige stem laten horen. In hevige woede zal Hij het neerkomen van zijn arm laten zien: een verterende vuurvlam, slagregens, stortbuien en hagelstenen.

In deze verzen (27-33) is duidelijk sprake van beeldspraak. Iedere keer wordt het woordje *als* gebruikt. De Here heeft de Assyriërs nooit letterlijk met een stok geslagen, en ze evenmin concreet in brand gestoken.

**31** Ja, Assyrië zal voor de stem van Jahweh sidderen, (als Hij) met een stok slaat.

**32** Elke slag van de verdiende stok die Jahweh daarop zal laten neerkomen, zal zijn met tamboerijnen en met harpen. Met veel zware strijd zal Hij hen bestrijden.



**33** Ja, een verbrandingsplaats is al klaargemaakt. Ook is die voor de koning klaargemaakt. Hij heeft hem diep (en) wijd gemaakt. Voor zijn brandstapel is er vuur en hout in overvloed. Als (met) een zwavelstroom steekt de adem van Jahweh hem aan (vgl. Jes.10:5-19).<sup>249</sup>

Het Assyrische rijk zou worden vernietigd. Deze profetie is al na ongeveer een eeuw in vervulling gegaan. Sinds 640 kregen de Assyriërs last van de oprukkende Scythen. Na de dood van de sterke en krachtvolle koning Assurbanipal (669 – 627) brokkelde de Assyrische macht onder zijn zwakke opvolgers Assuretiliani (627 – 623) en Sinsarishun (623 – 612) snel verder af.

Door de toenemende macht van het Babylonische rijk van Nabopolassar (625 – 605) en het Medische rijk van Cyaxares I (625 – 585) en de komst van de Scythen werd Assyrië ernstig bedreigd. In 614 werd de belangrijke stad Assur door de vijandelijke legers veroverd. Na een beleg van enkele weken werd de grote hoofdstad Ninevé in 612 voor Christus door koning Cyaxares I en koning Nabopolassar met hulp van de Scythen ingenomen en verwoest. Van de Assyrische macht bleef na de val van de hoofdstad Ninevé weinig meer over.

Na de val van Ninevé kon de Assyrische koning Assurballit II (612 – 608) met steun van Egypte in de stad Haran nog enkele jaren standhouden, maar in 609 werd met hulp van de Scythen deze nieuwe hoofdstad door Nabopolassar ingenomen. Dat betekende vrijwel het einde van het Assyrische rijk.<sup>250</sup>

---

<sup>249</sup> Dit vers roept herinneringen op aan de offerdienst voor de god Moloch (= koning). In het dal Tofet (= de verbrandingsplaats) in de buurt van Jeruzalem werden kinderen aan deze afgod geofferd (Lev.18:21, 20:2-5, 1Kon.11:7, 2Kon.16:3, 17:17, 21:6, 23:10, 2Kron.33:6, Jer.32:35).

<sup>250</sup> Zie over de ondergang van Assyrië ook Turennot T. van, Nahum, trooster, Grijpskerk, 2018.

## 11. Niet Egypte, maar de Here is God.

### Hoofdstuk 31

**1** Wee, hun die afdalen naar Egypte om hulp, die steunen op paarden en vertrouwen op strijdwagens, omdat zij talrijk zijn, en op ruiters, omdat zij erg machtig zijn, maar niet uitzien naar de Heilige van Israël, en niet vragen naar Jahweh.

**2** Toch is ook Hij wijs. Hij laat het kwaad komen, en neemt zijn woorden niet terug. Hij zal opstaan tegen het huis van de kwaaddoeners en tegen de hulp van hen die onrecht bedrijven.

**3** De Egyptenaren echter zijn mensen en geen god. Hun paarden zijn vlees en geen geest. Jahweh zal zijn hand uitstrekken. De helper zal struikelen, en die geholpen wordt, zal vallen. Samen zullen zij allemaal vergaan.

**4** Ja, dit heeft Jahweh tegen mij gezegd: “Zoals een leeuw of een jonge leeuw over zijn prooi gromt, als de hele menigte herders tegen hem wordt samengeropen, en Hij niet bang wordt voor hun stemmen, en niet geïntimideerd is door hun geluid, zo zal Jahweh van de hemelse legers neerdalen om op de berg Zion en op zijn heuvel te strijden.”

**5** Als vliegende vogels, zo zal Jahweh van de hemelse legers Jeruzalem beschermen. Hij zal beschermen en verlossen. Hij zal voorbijgaan en bevrijden.

**6** Bekeert jullie tot Hem, van Wie de zonen van Israël diep zijn afgevallen.

**7** Ja, op die dag zal iedere man de zilveren en gouden afgoden verwerpen, die je handen voor je tot zonde hebben gemaakt.

**8** Assyrië zal niet vallen door een zwaard van een man. Niet een zwaard van een mens zal hem verslinden. Hij zal niet voor het zwaard vluchten. Zijn jonge mannen zullen als dwangarbeiders zijn.

**9** “Zijn rots zal van angst verder trekken. Zijn leiders zullen bang zijn voor een teken”, is het woord van Jahweh, die in Zion een licht van vuur heeft, en een oven in Jeruzalem.

\*\*\*

**1** Wee, hun die afdalen naar Egypte om hulp, die steunen op paarden en vertrouwen op (strijd)wagens, omdat zij talrijk zijn, en op ruiters, omdat zij erg machtig zijn, maar niet uitzien naar de Heilige van Israël, en niet vragen naar Jahweh.

Dit hoofdstuk sluit aan op het begin van het vorige hoofdstuk. Toen de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) werd opgevolgd door zijn zoon Sanherib (705 – 681), sloot de Judese koning Hizkia (727 – 697) een verbond met farao Shebitku (706 – 690). Dat scheen een verstandige beslissing, want Egypte leek een machtig land. In die tijd waren de Ethiopiërs in Egypte de baas. Beide landen vormden toen één grote staat. De Joden verwachtten, dat de Egyptische ruitery hen tegen de Assyriërs zou kunnen beschermen.

**2** Toch is ook Hij wijs. Hij laat het kwaad komen, en neemt zijn woorden niet terug. Hij zal opstaan tegen het huis van de kwaaddoeners en tegen de hulp van hen die onrecht bedrijven.

Hoewel het besluit van de Joden wijs leek, is God toch wijzer dan die mensen. Het sluiten van een verbond met Egypte was een dwaze beslissing.

Met het huis van kwaaddoeners wordt het Tweestammenrijk Juda bedoeld. Zowel de Joden als de helpende Egyptenaren zouden in hun plannen niet slagen. Ze zouden de strijd tegen de Assyriërs verliezen.

**3** De Egyptenaren (echter) zijn mensen en geen god. Hun paarden zijn vlees en geen geest. Jahweh zal zijn hand uitstrekken. De helper zal struikelen, en die geholpen wordt, zal vallen. Samen zullen zij allemaal vergaan.

Het is dwaasheid om meer vertrouwen te stellen op mensen en paarden, dan op God.

**4** Ja, dit heeft Jahweh tegen mij gezegd: “Zoals een leeuw of een jonge leeuw over zijn prooi gromt, als de hele menigte herders tegen hem wordt samengeropen, en Hij niet bang wordt voor hun stem(men), en niet geïntimideerd is door hun geluid, zo zal Jahweh van de (hemelse) legers neerdalen om op de berg Zion en op zijn heuvel te strijden.”<sup>251</sup>

Als een leeuw een prooi heeft, dan zal niet gauw iemand dat van hem durven afpakken. Ook niet als veel mensen heel hard schreeuwen. God vergeleek zich in dit vers met zo’n leeuw.

Als vliegende vogels zou de Here met zijn hemelse legers neerdalen.

**5** Als vliegende vogels, zo zal Jahweh van de (hemelse) legers Jeruzalem beschermen. Hij zal beschermen en verlossen. Hij zal voorbijgaan en bevrijden.

**6** Bekeert jullie tot (Hem, van) Wie de zonen van Israël diep zijn afgevallen.

**7** Ja, op die dag zal iedere man de zilveren en gouden afgoden verwerpen, die je handen voor je (tot) zonde hebben gemaakt.

De Judese koning Hizkia (727 – 697) zou de resterende afgoden laten stukslaan (2Kon.18:4, 2Kron.31:1).

**8** Assyrië zal niet vallen door een zwaard (van) een man. Niet een zwaard (van) een mens zal hem verslinden. Hij zal niet voor het zwaard vluchten.<sup>252</sup> Zijn jonge mannen zullen als dwangarbeiders (of schatplichtigen/belastingplichtigen) zijn.

Assyrië zou niet door het zwaard van soldaten worden verslagen, maar door de machtige hand van God.

**9** “Zijn rots zal van(uit) angst (of vrees/schrik) verder trekken (of voorbijgaan). Zijn leiders (Zijn vorsten) zullen bang (of ontzet/ontsteld) zijn vanuit (= voor) een teken (of banier/vlag(genmast)/(waarschuwend) voorbeeld (vgl. Num.26:10<sup>b</sup>)”, is het woord van Jahweh, die in Zion een licht (van vuur) [voor Hem (= voor Zich)] heeft, en een oven [voor Hem (= voor Zich) heeft] in Jeruzalem.

Met de rots van Assyrië wordt de koning bedoeld. Als de Here zijn wonderteken zou laten zien, dan zou de Assyrische koning samen met de leiders van zijn legers naar zijn land terugkeren.

In 701 voor Christus nam Koning Sanherib (705 – 681) op de hoofdstad Jeruzalem na alle steden van het Tweestammenrijk Juda in. De hulp van Egypte bleek waardeloos. Pas toen de Assyrische legers hun land zouden binnenvallen, trok het Egyptische leger op om tegen hen te strijden (2Kon.19:8,9, Jes.37:8,9).

In het Tweestammenrijk Juda stonden de Assyriërs klaar om de hoofdstad te veroveren, maar de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) verlostte Jeruzalem (en Egypte),<sup>253</sup> en Hij doodde

---

<sup>251</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

<sup>252</sup> In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *Hij zal vluchten vanuit (= voor) [het gezicht van] een zwaard van (of voor) hem (= zichzelf)*. In navolging van de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en de complete Dode Zeerol van dit bijbelboek is voor *Hij zal niet voor het zwaard vluchten* gekozen.

's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>254</sup> De Assyrische koning Sanherib kon niets anders doen, dan vanaf de grens met Egypte langs Jeruzalem trekken om vervolgens naar zijn land terug te keren (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23).

---

<sup>253</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

<sup>254</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 141.

Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 1:5.

## 12. De mooie toekomst van Israël.

Hoofdstuk 32:1-8

**1** Zie, een koning zal regeren in gerechtigheid, en vorsten zullen besturen in overeenstemming met het recht.

**2** Een man zal zijn als een beschutting tegen de wind, en als een schuilplaats tegen de storm, als waterstromen in een dorre streek, als de schaduw van een machtige rots in een dorstig land.

**3** De ogen van wie zien, zullen niet meer verduisterd zijn, en de oren van wie horen, zullen luisteren.

**4** Het hart van wie onbezonnen is, zal inzicht en kennis krijgen, en de tong van de stamelaars zal in staat zijn om duidelijk te spreken.

**5** Een dwaas zal niet meer edel genoemd worden, en van de slechterik zal niet meer gezegd worden: grootmoedig.

**6** Ja, een dwaas spreekt dwaasheid. Zijn hart bedenkt onrecht om kwaadaardigheid te doen, en afval te spreken tegenover Jahweh, wie honger heeft, onverzadigd te laten, en wie dorst heeft, het drinken te onthouden.

**7** De middelen van de slechterik zijn slecht. Hij beraamt schandelijke plannen om de zwakken door leugentaal te gronde te richten, zelfs wanneer de arme zijn rechtzaak bepleit.

**8** De edelmoedige bedenkt edelmoedigheid. Hij staat voor wat edelmoedig is.

\*\*\*

**1** Zie, een koning zal regeren in gerechtigheid, en vorsten zullen besturen in overeenstemming met het recht.

In de tijd van de profeet Jesaja gebeurde vaak precies het tegenovergestelde. Rechters waren meestal corrupt (Jes.1:17,23, 3:14,15, 5:7,23, 10:1,2, Mi.3:9-11<sup>a</sup>, 7:3).

Het gaat hier over de tijd na de massale bekering van de Israëlieten (v.3). Het overgrote deel van hen zal Christen worden. Na die bekering zal een koning het heilige land goed besturen. Die koning hoeft niet de Here Jezus te zijn. Het parallellisme van dit vers geeft eerder aan, dat de Here hiermee een gewone koning of misschien wel een president bedoelt.<sup>255</sup>

**2** Een man zal zijn als een beschutting tegen de wind, en als een schuilplaats tegen de storm, als waterstromen in een dorre streek, als de schaduw van een machtige rots in een dorstig land.

**3** De ogen van wie zien, zullen niet meer verduisterd zijn, en de oren van wie horen, zullen luisteren.

Toen Jesaja profeteerde waren de Joden nog geestelijk blind en doof (Jes.6:10, 29:9-14). In die tijd zal het volk Israël van zijn geestelijke blindheid en doofheid zijn genezen.

**4** Het hart van wie onbezonnen is, zal inzicht en kennis krijgen, en de tong van de stamelaars zal in staat zijn om duidelijk te spreken.

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voor-

---

<sup>255</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in het Hebreeuws regelmatig voor.

komen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25). Het betekent dus, dat alle onbezonnen mensen in het heilige land inzicht en kennis zullen krijgen.

Het begin van alle inzicht en kennis is het houden van de Here, en het willen doen, wat Hij graag wil (Job 28:28, Spr.1:7).

**5** Een dwaas zal niet meer edel genoemd worden, en van de slechterik zal niet meer gezegd worden: grootmoedig (vgl. Pred.10:6,7).<sup>256</sup>

**6** Ja, een dwaas spreekt dwaasheid. Zijn hart bedenkt onrecht om kwaadaardigheid te doen, en afval te spreken tegenover Jahweh, wie honger heeft, onverzadigd te laten, en wie dorst heeft, het drinken te onthouden.

**7** De middelen van de slechterik zijn slecht. Hij beraamt schandelijke plannen om de zwakken door leugentaal te gronde te richten, zelfs wanneer de arme zijn recht(zaak) bepleit.

**8** De edelmoedige bedenkt edelmoedigheid. Hij staat voor wat edelmoedig is.

Als veel dwaze slechteriken aan de macht komen, gaat het slecht met een land.

Deze profetie is nog niet in vervulling gegaan, want de Israëlieten hebben zich nog niet massaal bekeerd.

---

<sup>256</sup> Het gaat hier dus niet over de tijd waarin Gods dienaren op de nieuwe aarde zullen leven, want dwaasheid en slechtheid zullen (in veel beperktere mate) nog steeds voorkomen.

### 13. Zorgeloze vrouwen en de zorgzame God.

Hoofdstuk 32:9-20

**9** Zorgeloze vrouwen, staat op! Luistert naar mijn stem, zorgeloze dochters! Hoort mijn woorden!

**10** Over een jaar en wat dagen zullen jullie sidderen, onbezorgde dochters, want het zal gedaan zijn met de wijnoogst. De inzameling van de oogst zal niet komen.

**11** Beeft, zorgeloze vrouwen! Siddert, onbezorgde dochters! Kleedt je uit! Maakt jezelf naakt! Omgordt je heupen met een rouwzak!

**12** Slaat jullie rouwklagend op de borst om de aangename velden, om de vruchtbare druivenplant,

**13** om het akkerland van mijn volk, waar dorens en distels zullen opgroeien, ja om al de vreugdevolle huizen in de uitgelaten stad.

**14** Ja, een paleis zal verlaten zijn. Het rumoer van de stad zal ophouden. Hoogte en wachttorens zullen voor altijd als holen zijn, een vreugde voor de wilde ezels, een weide voor de kudden,

**15** totdat over ons een Geest wordt uitgestort uit den hoge. Woestijn zal een vruchtbare akker worden, en een vruchtbare akker zal als een woud worden beschouwd.

**16** Het recht zal in de woestijn wonen, en de gerechtigheid zal op de vruchtbare akker verblijven.

**17** De vrucht van de gerechtigheid zal vrede zijn, en de uitwerking van de gerechtigheid rust en veiligheid tot in eeuwigheid.

**18** Mijn volk zal in een vredig verblijf wonen, in veilige woningen, in rustige rustplaatsen.

**19** Als het hagelt, zal het neerkomen op het woud, en in het bos diep wegzakken.

**20** Gelukkig zijn jullie die aan alle wateren zaaien, die rund en ezel loslaten.

\*\*\*

De profetieën van dit gedeelte zijn hoogstwaarschijnlijk in 702 voor Christus ontstaan, want over een jaar en een aantal dagen zouden ze in vervulling gaan (v.10). In 701 voor Christus trok de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvolken van het Tweestammenrijk Juda. Daarna veroverde hij bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.<sup>257</sup> In hetzelfde jaar belegerde de Assyrische koning de hoofdstad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

Alleen het geloof van koning Hizkia (727 – 697) gaf uitkomst. Toen deze wanhopige koning God om hulp bad, verlostte de Here Jeruzalem, en doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger. Koning Sanherib kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.18:13-19:36, 2Kron.32:1-23).

Door het gebed van de vrome koning Hizkia is deze profetie voorlopig niet in vervulling ge-

---

<sup>257</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

gaan (vgl. 1Kon.21:29, 2Kon.22:15-20, 2Kron.12:5-8, Jer.18:7-10, Jes.38:1-8, Jona 3:4,10), maar uitstel is bij God nog geen afstel. Afstel komt er alleen bij structurele gehoorzaamheid, en daarvan was in het Tweestammenrijk Juda geen sprake. Omstreeks 681 veroverde koning Esarhaddon (681 – 669) zelfs Jeruzalem. Hij nam de slechte koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:1-16).

In al die tijd bekeerde het overgrote deel van de Joden van het Tweestammenrijk Juda zich niet. Toen kwam de straf. In 586 veroverde Nebukadnezar II (604 – 562) het Tweestammenrijk Juda, en hij voerde het overgrote deel van het Joodse volk in ballingschap naar Babel. De hoofdstad en de tempel werden verwoest (2Kon.25:1-21, 2Kron.36:11-21, Jes.3).

Toen de Joden zich na de ballingschap niet structureel bekeerden, en de Messias Jezus aan het kruis lieten slaan, werden ze na enkele opstanden door de Romeinen grotendeels het heilige land uitgejaagd.

**9** Zorgeloze vrouwen, staat op! Luistert naar mijn stem, zorgeloze (of onbezorgde) dochters! Hoort mijn woorden (of mijn toespraak)!

De zorgeloze vrouwen en onbezorgde dochters waren vrouwen van rijke bestuurders in het Tweestammenrijk Juda. Ze leidden vaak een lux, overdadig en onbezorgd leven, terwijl andere Joden crepeerden (Jes.3:16-4:1, vgl. Am.4:1-3). De profeet Jesaja wilde ze uit hun onbezorgdheid wakker schudden.

**10** Over een jaar (en wat) dagen zullen jullie sidderen, onbezorgde (dochters), want het zal gedaan zijn met de wijnoogst. De inzameling (van de oogst) zal niet komen.

**11** Beeft, zorgeloze (vrouwen)! Siddert, onbezorgde (dochters)! Kleedt je uit! Maakt jezelf naakt! Omgordt je heupen (met een (rouw)zak)!

Het aandoen van een zak om de heupen was in die tijd een teken van groot verdriet (Gen.37:34, Jes.15:3, 20:2, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16).

**12** (Slaat) jullie rouwklagend op de borst om de aangename velden, om de vruchtbare druivenplant,

**13** om het akkerland van mijn volk, waar dorens en distels zullen opgroeien, ja om al de vreugde(volle) huizen in de uitgelaten stad.

Eerst wordt beschreven, hoe verlaten en treurig het platteland eraan toe zou zijn. Daarna wordt de trieste situatie in de stad Jeruzalem aangeduid.

**14** Ja, een paleis zal verlaten zijn. Het rumoer van de stad zal ophouden. Hoogte en wachttorens zullen voor altijd als holen zijn, een vreugde voor de wilde ezels, een weide voor de kudden,

**15** totdat over ons een Geest wordt uitgestort uit den hoge. Woestijn zal een vruchtbare (akker) worden, en een vruchtbare (akker) zal als een woud worden beschouwd.

Deze situatie zal totaal veranderen als een Geest uit de hoge wordt uitgestort. Met die Geest wordt de Heilige Geest bedoeld. Als de Israëlieten zich door het uitstorten van de Heilige Geest bekeren, dan zal de situatie radicaal in hun voordeel veranderen.

De vruchtbare akkerbouw en bosbouwgebieden zullen in omvang toenemen. Er zal minder woestijngebied zijn. Toch zal er nog woest woestijngebied overblijven. Niet overal zullen gewassen kunnen groeien (v.20). Volmaakt zal het nog niet zijn.

**16** Het recht zal in de woestijn wonen, en de gerechtigheid zal op de vruchtbare (akker) verblijven.



Goed bestuur en eerlijke rechtspraak zullen overal aanwezig zijn, zelfs in de woestijn.

**17** De vrucht van de gerechtigheid zal vrede zijn, en de uitwerking van de gerechtigheid rust en veiligheid tot in eeuwigheid.

**18** Mijn volk zal in een vredig verblijf wonen, in veilige woningen, in rustige rustplaatsen.

**19** Als het hagelt, zal het neerkomen (of afdalen) (op) het woud, en in het bos diep wegzakken.<sup>258</sup>

**20** Gelukkig zijn jullie die aan alle wateren zaaien, die rund en ezel loslaten.

Zonder vrees voor de vijand kan er worden gezaaid. Het vee zal gewoon vredig kunnen rondlopen. Het zal niet worden geroofd, want het recht zal zelfs in de woestijn wonen (v.16).

Deze laatste profetie is nog niet in vervulling gegaan. De Israëlieten hebben zich nog niet massaal bekeerd, en er is nog steeds geen echte vrede en veiligheid in het heilige land.

---

<sup>258</sup> De (Masoretische) Hebreeuwse tekst is hier *Het zal hagelen met (of door/in) (= bij) het afdalen (of neerkomen) (naar) het woud, en de stad zal laag worden (of zijn) in de Laagte (of de vernedering) (= de Sjefela)*. De weergave *Als het hagelt, zal het neerkomen (of afdalen) (op) het woud, en in het bos diep wegzakken* is gekozen op grond van de complete Dode Zeerol van Jesaja. Ook de enigszins warrige tekst in de Griekse handschriften heeft in grote lijnen dezelfde betekenis. De Hebreeuwse woorden voor *stad* (עיר) en *bos* (יער) lijken namelijk erg veel op elkaar. (Zie hiervoor Abegg M. Jr., *The Dead Sea scrolls Bible*, San Francisco, 1999, pag. 319.)

14. God verwoest de verwoester, en redt zijn dienaren.

Hoofdstuk 33

**1** Wee, jij verwoester, die zelf niet verwoest is. Verrader, die zelf niet verraden is. Als jij het verwoesten hebt voltooid, zal jij worden verwoest. Als jij gereed bent met verraden, zal men jou verraden.

**2** Jahweh, wees ons genadig! Naar U hebben wij uitgezien. Wees hun arm elke morgen, ja ons heil in tijd van benauwdheid!

**3** Voor daverend geluid vluchten natiën weg. Als U zich verheft, worden volken verstrooid.

**4** Jullie buit zal worden verzameld, zoals een rups verzamelt. Zoals sprinkhanen erop afstormen, stormt men erop af.

**5** Jahweh is hoog verheven, want Hij woont in de hoogte. Hij heeft Zion met recht en gerechtigheid vervuld.

**6** Je tijden zullen vast zijn. Een rijkdom van heil, wijsheid en kennis, en ontzag voor Jahweh is zijn schat.

**7** Zie, hun dapperen schreeuwen het uit op de straat. De vredeboden huilen bitter.

**8** De hoofdwegen zijn verlaten, de reiziger ontbreekt. Hij heeft het verbond verbroken, steden veracht, sterveling niet geteld.

**9** Het land treurt, verkwijnt. De Libanon staat beschaamd, hij is verwelkt. De Saron is als een woestijn geworden. Basan en Karmel schudden hun bladeren af.

**10** “Nu zal Ik opstaan”, zegt Jahweh: “Nu zal Ik worden verhoogd. Nu zal Ik worden opgetild.”

**11** “Jullie zijn zwanger van stro, jullie zullen stoppels baren. Jullie adem is een vuur dat je zal verteren.”

**12** “Volken zullen verbrande kalk worden. Als afgesneden dorens zullen ze met vuur worden verbrand.”

**13** “Hoort wat Ik heb gedaan, jullie die ver weg zijn. Jullie die dichtbij zijn, erkent mijn macht.”

**14** De zondaars in Zion zijn bang. Huivering heeft de huichelaars aangegrepen. Wie van ons kan verblijven bij een verterend vuur? Wie van ons kan verblijven bij een eeuwige gloed?

**15** Hij, die wandelt in gerechtigheid, en oprecht spreekt, die winst door afpersing veracht, die zijn handen weerhoudt om een omkoopgeschenk aan te nemen, die zijn oor dichtstopt om niet over bloedvergieten te horen, en die zijn ogen sluit om geen kwaad te zien.

**16** Die mens zal op hoogten wonen. Rotsvestingen zullen zijn burcht wezen. Zijn brood zal hem gegeven worden, zijn water zal zeker zijn.

**17** Je ogen zullen de Koning in zijn schoonheid waarnemen. Zij zullen een wijd uitgestrekt land zien.

**18** Je hart zal de verschrikking overpeinzen. Waar is de schrijver? Waar is de weger? Waar is de teller van de torens?

**19** Het onbeschaamde volk zal je niet meer zien, het volk met een duistere spraak die je niet kunt begrijpen, met een vreemde taal die je niet kunt verstaan.

**20** Bezie Zion, de stad van onze feestelijke bijeenkomsten! Je ogen zullen Jeruzalem zien, een veilige woonplaats, een tent die niet zal worden afgebroken, waarvan de pinnen nooit meer zullen worden uitgerukt, en waarvan geen koorden zullen worden gebroken.

**21** Ja, de machtige Jahweh zal voor ons een plaats van rivieren en van brede stromen zijn. Geen roeiboot zal daarop varen, en geen statig schip zal het passeren.

**22** Jahweh is immers onze Rechter. Jahweh is onze Wetgever. Jahweh is onze Koning. Hij zal ons redden.

**23** Je touwen hangen slap. Zij houden de mast niet in zijn voetstuk. Zij spannen het zeil niet. De rijke buit wordt verdeeld. Zelfs lammen roven roofgoed.

**24** Geen inwoner zal zeggen: "Ik ben ziek". Het volk dat daar woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben ontvangen.

\*\*\*

Dit gedeelte is in 701 voor Christus ontstaan. De Assyriërs waren oppermachtig, en hun koning Sanherib (705 – 681) was het Tweestammenrijk Juda al binnengevallen. Dit had hij gedaan om de opstandige staten onder leiding van Egypte te straffen. De Assyrische koning handelde bedrieglijk (v.1,7). Ondanks dat de Judese koning Hizkia op zijn eisen inging, bleef hij Jeruzalem belegeren om het te veroveren (2Kon.18:13-17<sup>a</sup>).

**1** Wee, jij verwoester, die zelf niet verwoest is. Verrader, die zelf niet verraden is. Als jij het verwoesten hebt voltooid, zal jij worden verwoest. Als jij gereed bent met verraden, zal men jou verraden.

De verwoester was de Assyrische koning Sanherib. In 701 voor Christus trok hij met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvölker van het Tweestammenrijk Juda. Daarna veroverde hij bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.<sup>259</sup> In hetzelfde jaar belegerde de Assyrische koning de hoofdstad Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

Sanherib (705 – 681) was ook een verrader. Hij vroeg aan koning Hizkia (727 – 697) een hele grote som geld. De Judese koning moest 300 talenten zilver en 30 talenten goud betalen.<sup>260</sup> Toen hij dat grote bedrag betaalde, trok de Assyrische koning niet met zijn legers weg, zoals was afgesproken. Hij wilde daarna de onvoorwaardelijke overgave van de stad Jeruzalem (2Kon.18:13-17<sup>a</sup>,31,32).

Hoewel Assyrië het Joodse volk zou bedreigen, zou het in die tijd er niet in slagen Jeruzalem te veroveren, want de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) verloor Jeruzalem.<sup>261</sup> Hij doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). De Assyrische legermacht werd door God verwoest. Koning Sanherib (705 – 681) kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.19:35,36, 2Kron.32:21<sup>a</sup>).

---

<sup>259</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>260</sup> Een talent is ruim 30 kg. Er moest dus ongeveer 10.000 kg zilver en 1.000 kg goud worden betaald!

<sup>261</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

Twintig jaren later werd koning Sanherib zelf verraden, en op een laffe manier verwoest door 2 van zijn zonen. Ze sloegen hem dood, toen hij zich neerboog voor zijn afgod (2Kon.19:37, 2Kron.32:21<sup>b</sup>).

**2** Jahweh, wees ons genadig! Naar U hebben wij uitgezien (of Op U hebben wij gehoopt). Wees hun arm elke morgen, ja ons heil (of onze redding) in tijd van benauwdheid!

Hier wordt gebeden om de verlossing van de Assyriërs.

**3** Voor daverend geluid vluchten natiën weg. Als U zich verheft, worden volken verstrooid.

Met het Assyrische leger trokken ook soldaten uit overwonnen volken mee. Dat leger bestond dus uit meerdere volken (vgl. Jes.8:7-10). Voor Gods macht konden die volken natuurlijk geen standhouden. De buit zou voor de Joden zijn.

**4** Jullie buit zal worden verzameld, (zoals) een rups verzamelt. Zoals sprinkhanen erop afstormen, stormt men erop af.

In 701 hebben de Joden na het ingrijpen van God de buit van de Assyriërs mogen binnenhalen. De restanten van het gehavende Assyrische leger konden dat in hun haast nooit allemaal meenemen. Bovendien kreeg koning Hizkia van andere volken nog allerlei geschenken (2Kron.32:23).

**5** Jahweh is hoog verheven, want Hij woont in de hoogte (= de hemel). Hij heeft Zion met recht en gerechtigheid vervuld.<sup>262</sup>

**6** Je tijden zullen vast zijn. Een rijkdom van heil, wijsheid en kennis, en ontzag voor Jahweh is zijn schat.

De tijden zullen weer hun vaste regelmaat krijgen. Hierbij kan men bijvoorbeeld denken aan zaaien en oogsten, of aan de jaarlijkse feesten. Die regelmaat wordt dan niet verstoord door vijandelijke legers.

Het begin van alle wijsheid en kennis is het houden van de Here, en het willen doen, wat Hij graag wil (Job 28:28, Spr.1:7).

**7** Zie, hun dapperen schreeuwen het uit op de straat. De vredeboden huilen bitter.

Met dit vers deed de profeet Jesaja weer een stapje terug in de tijd. Het gaat hier nog over de Assyrische overmacht die het Tweestammenrijk Juda op de hoofdstad Jeruzalem na bezet houdt.

De dappere soldaten en de vredeboden brachten de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) de grote som geld die vrede zou moeten brengen. Het geld bracht echter geen vrede, omdat de koning zijn belofte brak, en Jeruzalem bleef belegeren (2Kon.18:15-17<sup>a</sup>). Daarom schreeuwden de dappere soldaten bij hun terugkomst in Jeruzalem hun onmacht uit op straat, en huilten de vredeboden bitter.

**8** De hoofdwegen zijn verlaten, de reiziger ontbreekt. Hij heeft het verbond verbroken, steden veracht, sterveling niet geteld.

Koning Sanherib had bijna alle Judese steden veroverd. Hij deporteerde veel inwoners van het

---

<sup>262</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië.<sup>263</sup> Daardoor waren de hoofdwegen verlaten, en werd het land verwaarloosd. Veel gebouwen en gewassen werden volgens de gewoonte van die tijd door de Assyrische legers in brand gestoken. Ook de natuur had last van de vijandelijke legers (vgl. Jes.14:8, 37:24).

**9** Het land treurt, verkwijnt. De Libanon staat beschaamd, hij is verwelkt. De Saron is als een woestijn geworden. Basan en Karmel schudden (hun bladeren) af.

De Libanon is een bergrug in Syrië ten noorden van het Tienstammenrijk. De grond is erg vruchtbaar (Ps.72:16, Hoog.4:11, Hos.14:6,7). De machtige ceders van de Libanon waren erg bekend (Richt.9:15, 2Kon.14:9, 2Kron.25:18, Ps.92:13).

De Saron-vlakte ligt tussen de Karmel en de plaats Jafo of Joppe. Daar waren vruchtbare weidegronden.

Ten oosten van het Meer van Galilea lag het vruchtbare gebied Basan. Deze streek was eveneens bekend door de eiken die daar groeiden (Ezech.27:6, Zach.11:2).

In het noordwesten van Israël ligt het heuvelachtige gebied van de Karmel (= de Boomgaard). Vanaf de Middellandse Zee strekt het zich landinwaarts uit in de richting van het zuidoosten. Daar waren veel wijngaarden en olijfbomen.

**10** “Nu zal Ik opstaan”, zegt Jahweh: “Nu zal Ik worden verhoogd. Nu zal Ik worden opgetild.”

**11** “Jullie zijn zwanger van stro, jullie zullen stoppels baren. Jullie adem is een vuur dat je zal verteren.”

Het stro en de stoppels zouden worden verbrand.

**12** “Volken zullen verbrande kalk worden. (Als) afgesneden dorens zullen ze met vuur worden verbrand.”

Het Assyrische leger, dat uit meerdere volken bestond (vgl. Jes.8:7-10, v.3), zou als bij het verbranden van kalk één brandende massa worden (vgl. Jes.30:33).

**13** “Hoort wat Ik heb gedaan, jullie die ver weg zijn. Jullie die dichtbij zijn, erkent mijn macht.”

Wat de Here met het Assyrische leger heeft gedaan, is een waarschuwing voor alle volken. Zowel Joden als heidenen moeten Gods almacht erkennen.

**14** De zondaars in Zion zijn bang. Huivering heeft de huichelaars aangegrepen. Wie van ons kan verblijven bij een verterend vuur? Wie van ons kan verblijven bij een eeuwige gloed? Zondaren die met God niets te maken willen hebben, zijn terecht bang. Voor hen is er geen toekomst.

De vragen uit dit vers worden in de volgende verzen (vooral 15-17) beantwoord.

**15** Hij, die wandelt in gerechtigheid, en oprecht spreekt, die winst door afpersing veracht, die zijn handen weerhoudt om een omkoopgeschenk aan te nemen, die zijn oor dichtstopt om

---

<sup>263</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

niet over bloedvergieten te horen (Jes.1:15, 59:3), en die zijn ogen sluit om geen kwaad te zien (Ps.15, 24:3-6).

Het wonen bij God is alleen mogelijk voor mensen die van Hem houden. Voor zulke mensen is de Here juist een grote zegen.

**16** Die (mens) zal op hoogten wonen. Rotsvestingen zullen zijn burcht wezen. Zijn brood zal (hem) gegeven worden, zijn water zal zeker zijn.

**17** Je ogen zullen de Koning in zijn schoonheid waarnemen. Zij zullen een wijd uitgestrekt land zien.

Met de Koning wordt niet Hizkia (727 – 697) maar de Here bedoeld (v.22).

**18** Je hart zal de verschrikking overpeinzen. Waar is de schrijver? Waar is de weger? Waar is de teller van de torens?

Dit vers roept herinneringen op uit de tijd dat de Assyriërs nog de baas waren. De schrijver schreef de opgebrachte belasting op. De weger woog het goud en het zilver dat aan de vijand moest worden betaald.

Torens werden geteld om te kijken, hoe men het beste een stad kon veroveren.

**19** Het onbeschaamde volk zal je niet (meer) zien, het volk met een duistere spraak die je niet kunt begrijpen, met een vreemde taal die je niet kunt verstaan.

Met het onbeschaamde volk worden de wrede en verraderlijke Assyriërs bedoeld. Ze spraken een taal die de meeste Joden niet konden verstaan (Jes.36:11-13). De wereldtaal van die tijd was niet het Assyrisch maar het Aramees (Jes.36:11).

**20** Bezie (of Profeteer over) Zion, de stad van onze feestelijke bijeenkomsten! Je ogen zullen Jeruzalem zien, een veilige woonplaats, een tent die niet zal worden afgebroken, waarvan de pinnen nooit (meer) zullen worden uitgerukt, en waarvan geen koorden zullen worden gebroken.

**21** Ja, de machtige Jahweh zal voor ons een plaats van rivieren en van brede stromen zijn. Geen roeiboot zal daarop varen, en geen statig schip zal het passeren.

Geen roeiboot met gezanten om verbonden te sluiten met heidense volken, zal daarop varen. Geen statig oorlogsschip zal meer passeren.

**22** Jahweh is immers onze Rechter. Jahweh is onze Wetgever. Jahweh is onze Koning. Hij zal ons redden.

De Joden moesten niet vertrouwen op andere volken. Alleen Jahweh redt.

**23** Je touwen hangen slap. Zij houden de mast niet in zijn voetstuk. Zij spannen het zeil niet. De rijke buit wordt verdeeld. Zelfs lammen roven roofgoed.

Het Assyrische legers worden hier vergeleken met een schip. Van hun legers zou vrijwel niets overblijven. Zelfs lamme mensen zouden kunnen meedoen met het binnenhalen van de buit.<sup>264</sup>

**24** Geen inwoner zal zeggen: “Ik ben ziek”. Het volk dat daar woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben (ontvangen).

God wilde, dat Jeruzalem voor altijd veilig zou zijn. De Here stelt echter meestal voorwaarden aan het vervullen van zijn beloften (vgl. Jer.18:7-10). Wij kunnen door ons handelen en

---

<sup>264</sup> In hoeverre hier het stijlkenmerk van hyperbool (= overdrijving) is gebruikt, is moeilijk aan te geven. Het geeft wel de grootsheid van Gods overwinning op de Assyriërs aan.

bidden zijn plannen beïnvloeden, en zelfs veranderen. In het paradijs wilde de Here, dat de mensen voor altijd gelukkig zouden zijn, maar Adam en Eva hebben door hun zonden Gods plannen verstoord (Gen.3). De Here beloofde de Israëlieten, dat ze voor altijd in het land Kanaän mochten blijven wonen, maar door hun slechte gedrag moest Hij ze in ballingschap laten voeren.

Door de structurele ongehoorzaamheid van de Joden en Israëlieten voor en na de ballingschap is de laatste profetie van dit hoofdstuk nog niet in vervulling gegaan. In plaats daarvan zijn ze over de hele aarde verstrooid.

Uitstel is echter bij God geen afstel. Het veilige Jeruzalem zal er komen, nadat de Israëlieten zich massaal zullen bekeren (Jes.32:15-20).

## 6. Deel 6.

Evenals bij deel 4 is het centrale thema van dit deel: de verlossing van Gods volk. Dit gebeurt, doordat de Here hun vijanden berecht, en de Israëlieten zich massaal bekeren.

In het begin (Jes.34:1-4,9,10) gaat het over het einde van de wereld. Daarna komt steeds meer de veroordeling en berechting van de Edomieten aan de orde (Jes.34:5-8,11-17).

Dan komt het gedeelte (Jes.35) over de bekering en bevrijding van de Israëlieten. In het heilige land zullen Gods dienaren een prachtige toekomst tegemoet gaan.

### 1. God veroordeelt heidenvolken en Edom.

#### Hoofdstuk 34

**1** Komt dichterbij, jullie heidenvolken, om te horen, en jullie natiën, let op! Laat de aarde en alles wat erop is, en eruit voortkomt, luisteren,

**2** want Jahweh is woedend op alle heidenvolken, en woedend op heel hun leger. Hij heeft ze met de ban geslagen, ze ter slachting overgegeven.

**3** Hun verslagenen zullen worden weggeworpen, en de stank zal van hun lijken opstijgen. De bergen smelten door hun bloed.

**4** Heel het leger aan de hemel zal vergaan, en de hemel zal als een boekrol worden opgerold. Heel het leger zal vallen, zoals de bladeren vallen van de druivenplant, en zoals vijgen vallen van de vijgenboom.

**5** “Ja, mijn zwaard is in de hemel dronken geworden. Zie, het zal op Edom neerdalen, op het volk dat door mijn banvloek werd veroordeeld.”

**6** Jahweh heeft een zwaard vol bloed: het bloed van de lammeren en geitenbokken. Het druipt van vet: het vet van de nieren van de rammen, want Jahweh richt een offer aan in Bozra, en een grote slachting in het land van Edom.

**7** Spiesbokken zullen met hen neervallen, en jonge en sterke stieren. Hun land zal doordrenkt zijn met bloed, en hun grond zal verzadigd zijn met vet,

**8** want Jahweh houdt een dag van wraak, een jaar van vergelding voor de rechtszaak van Zion.

**9** Zijn beken zullen in pek worden veranderd, en zijn grond in zwavel. Zijn land zal tot brandend pek worden.

**10** 's Nachts en overdag zal het niet uitgaan. Voor altijd zal zijn rook opstijgen. Van generatie op generatie zal het verwoest blijven. Voor eeuwig en altijd zal niemand daardoorheen trekken.

**11** Pelikaan en roerdomp zullen het bezitten, uil en raaf zullen daar verblijven. Hij zal het meetlint van woestheid daarover uitspannen, en het paslood van leegheid.

**12** Zijn edelen zal men tot het koningschap roepen, maar zij zullen er niet zijn. Er zullen geen leiders meer zijn.



**13** In zijn paleizen zullen dorens opschieten, netels en distels in zijn vestingen. Het zal een woonplaats voor de jakhalzen zijn, een hof voor struisvogels.

**14** Wilde woestijndieren zullen hyena's tegenkomen. Een bok zal zijn soortgenoot roepen. Ja, het geluid van de uil zal er uitsterven, en voor zichzelf een rustplaats vinden.

**15** Daar zal de grote uil nestelen, en eieren leggen. Ze zal ze uitbroeden. Ze zal ze koesteren in haar schaduw. Ja, daar zullen gieren zich verzamelen, de één bij de ander.

**16** Zoekt het na in het boek van Jahweh, en leest. Niet één van hen zal ontbreken, niet één zal de ander missen, want zijn mond heeft het zelf geboden, en zijn geest heeft ze bijeengebracht.

**17** Hij toch heeft voor hen het lot geworpen, en zijn hand heeft hun het land met het meetlint toebedeeld. Voor altijd zullen zij het bezitten, van generatie tot generatie zullen ze daarin wonen.

\*\*\*

De eerste 4 verzen gaan over Gods oordeel over alle vijandige volken van de wereld (vgl. Jes.24 en 25). In de verzen daarna richt zich de woede van de Here vooral op de Edomieten.

**1** Komt dichterbij, jullie (heiden)volken, om te horen, en jullie natiën, let op! Laat de aarde en alles wat erop is, en eruit voortkomt, luisteren,

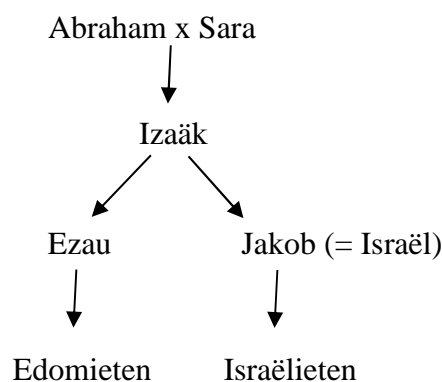
**2** want Jahweh is woedend op alle (heiden)volken, en woedend op heel hun leger. Hij heeft ze met de ban geslagen, ze ter slachting overgegeven.

**3** Hun verslagenen zullen worden weggeworpen, en de stank zal van hun lijken opstijgen. De bergen smelten door hun bloed.

**4** Heel het leger aan de hemel[en] zal vergaan, en de hemel[en] zullen (= zal) als een boekrol worden opgerold. Heel het leger zal vallen, zoals de bladeren vallen van de druivenplant, en zoals (vijgen) vallen van de vijgenboom (Mat.24:29, Op.6:12-17).

Met heel het leger aan de hemel worden de zon, de sterren, de manen en alle planeten bedoeld. Aan het einde van de wereldgeschiedenis zal heel de aarde en zelfs de hele schepping vergaan. Alle mensen zullen genoodzaakt zijn om de almacht van God te erkennen (vgl. Jes.24).

**5** “Ja, mijn zwaard is in de hemel[en] dronken geworden. Zie, het zal op Edom neerdalen, op het volk dat door mijn banvloek werd veroordeeld.”



Vanaf dit vers gaat het over het oordeel van de Here over de Edomieten. Ze woonden ten zuiden van Israël. Het waren afstammelingen van Ezau, een zoon van Izaäk en de broer van Jakob (Gen.25:19-26,30, 36:9).

De Edomieten hebben echter de Israëlieten altijd gehaat. Toen de Israëlieten het land Kanaän wilden binnentrekken, weigerden ze hen de toegang door hun grenzen af te sluiten (Num.20:14-21). Via een omweg bereikten de Israëlieten het land Kanaän.

In dat land werden ze regelmatig door de Edomieten aangevallen. Steeds probeerden ze vanuit het zuiden land van de stam Juda af te pakken. Daardoor moest koning Saul (1033 – 1012) tegen de Edomieten strijden (1Sam.14:47). Koning David (1012 – 972) versloeg de Edomieten, en onderwierp ze (2Sam.8:13,14). Ze bleven aan de koningen van Israël onderworpen, totdat de slechte koning Joram (849 – 842) ging regeren (1Kon.22:48, 2Kon.8:20-22). Toen onttrok Edom zich, en werd het weer een zelfstandige staat met een eigen koning. Ondanks allerlei oorlogen met de Joden bleef dit lange tijd zo (2Kon.14:7).

Na de val van Jeruzalem (586) reageerden de Edomieten zeer vijandig en wraakzuchtig tegenover de Joden (Ps.137:7). Ze hielpen de Babyloniërs met de verovering van Jeruzalem, ze doodden vluchtende Joden, en roofden hun bezittingen en hun land (Ob.1:10-14). Daarom zou God ze berechten.

**6** Jahweh heeft een zwaard vol bloed: het bloed van de lammeren en geitenbokken. Het druipt van vet: het vet van de nieren van de rammen, want Jahweh richt een offer aan in Bozra, en een grote slachting in het land van Edom.

*Bozra* (= Schaapskooi) was een hoofdstad van de Edomieten (Gen.36:33, 1Kron.1:44). De stad lag ongeveer 40 kilometer ten zuidzuidoosten van de Dode Zee. Het is nog steeds een ruïne.

**7** Spiesbokken zullen met hen neervallen (of (af)dalen), en jonge met (= en) sterke (of machtige) stieren. Hun land zal doordrenkt zijn met bloed, en hun grond zal verzadigd zijn met vet,

**8** want Jahweh houdt een dag van wraak, een jaar van vergelding voor de rechtszaak van Zion.<sup>265</sup>

Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dichterbij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook hier.

**9** Zijn beken zullen in pek worden veranderd, en zijn grond in zwavel. Zijn land zal tot brandend pek worden.

**10** 's Nachts en overdag zal het niet uitgaan. Voor altijd zal zijn rook opstijgen. Van generatie op generatie zal het verwoest blijven. Voor eeuwig en altijd zal niemand daardoorheen trekken.

De vernietiging van het gebied waar de Edomieten woonden, wordt beschreven als de vernietiging van de steden Sodom en Gomorra (Gen.19:24-28). Die verwoeste steden grensden aan

---

<sup>265</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

het woongebied van de Edomieten. Deze beschrijving gaat evenals de eerste 4 verzen over het eindoordeel van God.

Vanaf het volgende vers wordt weer de gewone eigentijdse verwoesting van het gebied van de Edomieten beschreven. De genoemde dieren zouden daar niet altijd tussen het brandende pek en zwavel leven.

**11** Pelikaan en roerdomp zullen het bezitten, uil en raaf zullen daar verblijven. Hij zal het meetlint van woestheid daarover uitspannen, en het paslood van leegheid.

**12** Zijn edelen zal men tot het koningschap roepen, maar zij (zullen) er niet zijn. Er zullen geen leiders (meer) zijn.

In Edom werden koningen niet opgevolgd door een zoon of een ander familielid. Als een koning stierf, dan nam een ander machtig persoon het koningschap over. Tegenwoordig zouden we het eerder een presidentschap noemen (Gen.36:31-39).

**13** In zijn paleizen zullen dorens opschieten, netels en distels in zijn vestingen. Het zal een woonplaats voor de jakhalzen zijn, een hof voor struisvogels.

**14** Wilde woestijndieren zullen hyena's tegenkomen. Een bok zal zijn soortgenoot roepen. Ja, het geluid van de uil zal er uitsterven, en voor zichzelf een rustplaats vinden.

**15** Daar zal de grote uil nestelen, en eieren leggen. Ze zal (ze) uitbroeden. Ze zal (ze) koesteren in haar schaduw. Ja, daar zullen gieren zich verzamelen, de één bij de ander.

**16** Zoekt het na in het boek van Jahweh, en leest. Niet één van hen zal ontbreken, niet één zal de ander missen, want zijn mond heeft het zelf geboden, en zijn geest heeft ze (= deze woorden in het boek van God) bijeengebracht.<sup>266</sup>

*Het boek van Jahweh* is de rol waarin deze profetie stond geschreven. Van al die planten en dieren die erin worden genoemd, zou er niet één ontbreken.

**17** Hij toch heeft voor hen het lot geworpen, en zijn hand heeft hun het (land) met het meetlint toebedeeld. Voor altijd zullen zij het bezitten, van generatie tot generatie zullen ze daarin wonen.

God zelf had het heilige land aan alle Israëlieten gegeven (Gen.17:8, 32:9, 48:3,4). De Here wilde in dat land tussen zijn volk wonen. Het was zijn land (Ps.132:14, Jer.2:7, 16:18). Daar wilden de Edomieten geen rekening mee houden. Zij wilden het land in bezit nemen, en hun afgoden meenemen.

Omdat de Edomieten de Joden wilden vernietigen, zou God hen vernietigen. Ook de profeten Jeremia, Ezechiël, Amos, Obadja en Maleachi profeteerden over de definitieve ondergang van Edom (Jer.49:7-22, Ezech.35, Am.1:11,12, 9:12, Ob.1, Mal.1:3,4).

Nog geen jaar na de verovering van Jeruzalem door koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 voor Christus zag de profeet Ezechiël de verslagen legers en koningen van Assur, Elam, Edom en Sidon terug in het dodenrijk (Ezech.32:17-30, vgl. Jer.25:9-11, 27:3-11). Blijkbaar had de koning van Babel de Edomieten hard aangepakt.

Nadat koning Nebukadnezar II de Ammonieten en Moabieten had verslagen, en hun grondgebied had veroverd, gedroegen deze volken zich nog steeds erg opstandig. Daarom onderwierp

---

<sup>266</sup> Vanwege het parallellisme is deze tekstinterpretatie gekozen. (Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderden. Dit kwam in het Hebreeuws regelmatig voor.)

hij ze in 581 voor Christus tijdens een veldtocht tegen Egypte opnieuw.<sup>267</sup> Aan de opstand van deze volken konden de Edomieten blijkbaar niet meedoen, omdat ze al in 585 te zeer waren verzwakt.

De Babylonische koning Nabonidus (556 – 538) drong de Edomieten in 554 voor Christus verder terug.<sup>268</sup> In de tijd van de profeet Maleachi (±432 v. Chr.) had God het bergachtige landschap van de Edomieten laten verwoesten,<sup>269</sup> zodat de jakhalzen er ronddoelden. Die verwoesting was nog niet zo lang geleden gebeurd, want de Edomieten verwachtten, dat ze hun land weer snel konden opbouwen (Mal.1:3,4).

In de eerste helft van de 5<sup>e</sup> eeuw voor Christus hadden de Nabateeën de Edomieten uit het grootste deel van hun gebied verdrongen. Veel Edomieten werden in deze Arabische stam opgenomen. Wie niet onder de heerschappij van de Nabateeën wilde leven, moest naar het noorden en westen verhuizen

De door de Nabateeën verzwakte Edomieten werden door de Joodse hogepriester en koning Johannes Hyrkanus (135 – 104) onderworpen. Ze moesten zich laten besnijden, en volgens de Joodse wetten gaan leven. Vanaf die tijd gedroegen ze zich volgens de leefregels van de Joden (vgl. Num.24:18).<sup>270</sup> Het restant van de Edomieten is opgegaan in het Joodse volk. Sinds de 2<sup>e</sup> eeuw na Christus vernemen we van de Edomieten niets meer. Hun gebied is voor het overgrote deel nog steeds woest en verlaten.

---

<sup>267</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7

<sup>268</sup> Zie de Naboniduskroniek, kolom 1:17.

<sup>269</sup> Zie Turenout T. van, Maleachi, Boodschapper van Jahweh, Grijskerk, 2023.

<sup>270</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 9:1

## 2. God verlost zijn dienaren.

### Hoofdstuk 35

**1** De woestijn en het dorre land zullen blij zijn. De steppe zal zich verheugen, en bloeien als de narcis.

**2** Zij zal welig bloeien, en zich verheugen, ja, juichen en jubelen. Aan haar zal de heerlijkheid van de Libanon worden gegeven, de luister van de Karmel en de Saron. Zij zullen de heerlijkheid van Jahweh zien, de luister van onze God.

**3** Versterkt de slappe handen, en verstevigt de knikkende knieën.

**4** Zegt tegen de ontmoedigen van hart: “Weest sterk, weest niet bang! Zie, jullie wrekende God zal komen. Jullie vergeldende God zal zeker komen, en Hij zal jullie redden.

**5** Dan zullen de ogen van de blinden worden geopend, en de oren van de doven worden ontsloten.

**6** Dan zal de kreupele mens springen als een hert. De tong van de stomme zal jubelen, want in de woestijn zullen waterstromen losbarsten, en beken in de steppe.

**7** Het gloeiende land zal een waterpoel worden, en dorstige grond waterbronnen. In een leefgebied en rustplaats van jakhalzen, zal gras met riet en biezen zijn.

**8** Daar zal een hoofdstraat en een weg zijn. Het zal de heilige weg worden genoemd. Geen onreine zal eroverheen gaan. Hij zal alleen voor hen zijn. Een willekeurige weggebruiker en dwazen zullen er niet op dwalen.

**9** Er zal geen leeuw zijn, en geen verscheurend dier zal daarop komen. Zij zullen daar niet worden gevonden. De verlost en zullen erop wandelen.

**10** Wie door Jahweh zijn vrijgekocht, zullen terugkeren. Zij zullen met gejubel Zion binnenkomen. Eeuwige blijheid zal op hun hoofd zijn. Zij zullen vreugde en blijheid krijgen. Verdriet en gezucht zullen wegvluchten.

\*\*\*

Tegenover de beschrijving van de ondergang van de Edomieten en andere vijandige volken staat de verlossing van Gods volk (vgl. Jes.26 en 27).

**1** De woestijn en het dorre land zullen blij zijn. De steppe zal zich verheugen, en bloeien als de narcis.

In tegenstelling met de woeste en grotendeels verlaten gebieden van de Edomieten wordt hier de prachtige toekomst van het heilige land beschreven.

**2** Zij zal welig bloeien, en zich verheugen, ja, juichen en jubelen. Aan haar zal de heerlijkheid van de Libanon worden gegeven, de luister van de Karmel en de Saron (vgl. Jes.33:9). Zij zullen de heerlijkheid van Jahweh zien, de luister van onze God.

De Libanon is een gebergte ten noorden van Israël. In de Bijbel is het vooral bekend en beroemd om de cederbomen (1Kon.4:33<sup>a</sup>, 5:6-10, 7:2, Hoog.5:15).

In het noordwesten van Israël ligt het heuvelachtige gebied van de Karmel (= Boomgaard). Vanaf de Middellandse Zee strekt het zich landinwaarts uit in de richting van het zuidoosten. Daar waren veel wijngaarden en olijfbomen.

De Saron-vlakte ligt tussen de Karmel en de plaats Jafo of Joppe. Daar waren vruchtbare weidegronden.

In woestijnen en steppen zullen dus boomgaarden, wijngaarden en weidegronden zijn. In de

huidige staat Israël zijn dergelijke ontwikkelingen al aan de gang. Door kunstmatige bevoeiing van steppe- en woestijngronden zijn er nieuwe landbouwgebieden ontstaan.

**3** Versterkt de slappe handen, en verstevigt de knikkende knieën.

**4** Zegt tegen de ontmoedigden van hart: “Weest sterk, weest niet bang! Zie, jullie wrekende God zal komen. Jullie vergeldende God zal zeker komen, en Hij zal jullie redden.

**5** Dan zullen de ogen van de blinden worden geopend, en de oren van de doven worden ontsloten.

De ogen van het overgrote deel van de Israëlieten waren en zijn nog steeds geestelijk blind, en de oren nog geestelijk doof (Jes.6:10, 29:9-14). Aan die geestelijke blindheid en doofheid zal God een einde maken. Verreweg de meeste Israëlieten zullen zich in de toekomst bekeren en Christenen worden.

Geestelijk herstel zal uiteindelijk ook zal leiden tot lichamelijk herstel.<sup>271</sup> Daarvan toonde de Here Jezus al iets aan door blinde mensen weer te laten zien, kreupele mensen te laten lopen, melaatse mensen te reinigen, dove mensen te laten horen, dode mensen op te wekken, en aan arme mensen het evangelie te verkondigen (Mat.11:5).

**6** Dan zal de kreupele (of verlamde) (mens) springen als een hert. De tong van de stomme zal jubelen, want in de woestijn zullen waterstromen losbarsten, en beken in de steppe.

**7** Het gloeiende (land) zal een (water)poel worden, en dorstige (grond) waterbronnen. In een leefgebied en rustplaats van jakhalzen, zal gras met riet en biezen zijn.

**8** Daar zal een hoofdstraat en een weg zijn. Het zal de heilige weg worden genoemd. Geen onreine zal eroverheen gaan. Hij zal (alleen) voor hen zijn. Een (willekeurige) weggebruiker en dwazen zullen er niet op dwalen.

**9** Er zal geen leeuw zijn, en geen verscheurend dier zal daarop komen. Zij zullen daar niet worden gevonden. De verlost (of De losgekochten) zullen (erop) wandelen.

**10** Wie door Jahweh zijn vrijgekocht, zullen terugkeren. Zij zullen met gejubel Zion binnenkomen. Eeuwige<sup>272</sup> blijheid zal op hun hoofd zijn. Zij zullen vreugde en blijheid (ver)krijgen. Verdriet en gezucht zullen wegluchten.

Deze profetieën zijn slechts gedeeltelijk in vervulling gegaan. Een groot deel van de Israëlieten is al teruggekeerd naar het heilige land, maar de ogen en oren zijn bij het overgrote deel van de Joden nog steeds geestelijk gesloten. Van eeuwige vreugde en blijheid in het kennen van de Here is nog geen sprake.

---

<sup>271</sup> Een letterlijke en figuurlijke betekenis (en/of vervulling)) hoeven elkaar niet uit te sluiten, ook al wordt dat vaak (onbewust) gedacht.

<sup>272</sup> Het woord *eeuwige* hoeft in het Oude Testament niet hetzelfde te betekenen als *altijd*. Met *eeuwige* kan ook een langdurige periode worden aangeduid.

## 7. Deel 7.

Dit deel is een profetisch geschiedenisboek over de tijd dat koning Hizkia (727/714 – 697) regeerde over het Tweestammenrijk Juda. Deze geschiedenis is niet chronologisch (= in tijdsvolgorde), maar thematisch geschreven.

Eerst gaat het over de dreigende ondergang van het Tweestammenrijk Juda door de verovering van Assyrië (Jes.36 en 37). Alleen door het rechtstreekse ingrijpen van God werd de Joodse staat van de ondergang gered. (701 v. Chr.)

Het tweede gedeelte (Jes.38) beschrijft de dodelijke ziekte van koning Hizkia en zijn wonderlijke genezing. (712 v. Chr.)

In het laatste fragment (Jes.39) kunnen we lezen over het bezoek van het gezantschap van de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) en de gevolgen daarvan (712/711 v. Chr.)

De tekst van dit deel komt in grote lijnen ook voor in het tweede boek Koningen (18:13-20:19). Hoogstwaarschijnlijk is de profeet Jesaja de schrijver ervan. De profeet was namelijk eveneens een geschiedschrijver. Hij beschreef de geschiedenis van koning Uzzia (785 – 733) en van koning Hizkia (2Kron.26:22, 32:32).

### 1. Sanherib bedreigt Jeruzalem.<sup>273</sup>

#### Hoofdstuk 36

**1** In het 14<sup>e</sup> jaar van koning Hizkia trok Sanherib, de koning van Assyrië, op tegen alle versterkte steden van Juda, en nam ze in.

**2** De koning van Assyrië stuurde de rabsaké vanuit Lachis met een sterk leger naar Jeruzalem, naar koning Hizkia. Hij stelde zich op bij de waterleiding van de bovenste vijver op de hoofdweg naar het Blekersveld.

**3** Eljakim, een zoon van Chilkia, het hoofd van de hofhouding, Sebna de schrijver en Joach, een zoon van Asaf, de kanselier, gingen naar hem toe.

**4** De rabsaké zei tegen hen: “Zegt toch tegen Hizkia: “Dit zegt de grote koning, de koning van Assyrië: “Wat is dat voor een vertrouwen, dat jij koestert?”

**5** “Ik zeg: “Enkel lippentaal. Voor oorlog is beleid en kracht nodig. Op wie vertrouwt jij toch, dat je tegen mij in opstand komt?”

**6** “Zie, jij vertrouwt op die geknakte rietstaf, op Egypte, die, als iemand daarop steunt, hem in de hand dringt, en die doorboort. Zo is Farao, de koning van Egypte, voor allen die op hem vertrouwen.”

**7** “Als jij tegen mij zegt: “Wij vertrouwen op onze God Jahweh.” Is Hij het niet, van Wie Hizkia offerhoogten en altaren heeft verwijderd, en tegen Juda en Jeruzalem zei: “Voor dit altaar in de tempel in Jeruzalem zullen jullie je neerbuigen?”

**8** “Nu dan, ga toch een weddenschap aan met mijn heer, de koning van Assyrië. Ik zal je 2000 paarden geven, als jij van jouw kant in staat bent de ruiters daarvoor te leveren.”

**9** “Hoe zou jij ooit de aanval kunnen afslaan van één enkele bevelhebber; één van de

---

<sup>273</sup> De geschiedenis van dit hoofdstuk wordt ook beschreven in 2Kon.18:13-37.

onbeduidendste dienaren van mijn heer? Jij vertrouwt bij jezelf voor strijdagens en ruiters op Egypte!”

**10** “Nu dan, ben ik zonder Jahweh tegen dit land opgetrokken om het te verwoesten? Jahweh heeft tegen mij gezegd: “Trek op tegen dit land, en verwoest het.”

**11** Toen zeiden Eljakim, Sebna en Joach tegen de rabsaké: “Spreek toch Aramees tegen je dienaren, want wij verstaan dat wel. Spreek geen Judees tegen ons ten aanhoren van het volk dat op de stadsmuur is.”

**12** De rabsaké zei echter: “Heeft mijn heer mij alleen naar jullie heer en naar jullie gestuurd om deze woorden te spreken? Is het niet ook naar de mannen die op de stadsmuur zitten om met jullie hun eigen stront te eten, en hun pis te drinken?”

**13** De rabsaké bleef staan, en riep met een luide stem in het Judees, en zei: “Luistert naar de woorden van de grote koning, de koning van Assyrië!”

**14** “Dit zegt de koning: “Laat Hizkia jullie niet bedriegen, want hij zal jullie niet kunnen verlossen.”

**15** “Hizkia moet jullie niet op Jahweh laten vertrouwen door te zeggen: “Jahweh zal ons zeker verlossen. De stad zal niet in de macht van de koning van Assyrië worden gegeven.”

**16** “Luistert niet naar Hizkia, want dit zegt de koning van Assyrië: “Maakt vrede met mij. Komt uit de stad naar mij toe. Iedereen mag eten van zijn druivenplant en van zijn vijgenboom, en mag het water van zijn cisterne drinken,

**17** totdat ik kom, en jullie meevoer naar een land als een land van jullie, een land van koren en nieuwe wijn, een land van brood en wijngaarden.”

**18** “Laat Hizkia jullie niet misleiden door te zeggen: “Jahweh zal ons verlossen.” Heeft iemand van de goden van de heidenvolken zijn land verlost vanuit de macht van de koning van Assyrië?”

**19** “Waar zijn de goden van Hamat en Arpad? Waar zijn de goden van Sefarwaïm, zodat zij Samaria vanuit mijn macht hebben verlost?”

**20** “Wie waren er onder alle goden van deze landen, die hun land vanuit mijn hand hebben verlost, dat Jahweh Jeruzalem vanuit mijn hand zou kunnen verlossen?”

**21** Zij waren stil, en antwoordden hem met geen enkel woord, want het bevel van de koning was: “Jullie mogen hem niet antwoorden.”

**22** Toen kwamen Eljakim, een zoon van Chilkia, het hoofd van de hofhouding, Sebna de schrijver en Joach, een zoon van Asaf, de kanselier, met gescheurde kleren bij Hizkia. Zij vertelden hem de woorden van de rabsaké.

\*\*\*

Na de dood van de Judese koning Achaz (732 – 727) was zijn zoon Hizkia nog te jong om het bestuur over te nemen. Daarom nam de hoogste ambtenaar Sebna (727 – 714) als regent deze taak op zich.<sup>274</sup> Onder zijn bestuur ging de kwaadaardigheid van de leiders en het volk ge-

---

<sup>274</sup> In 2Kon.18:9-11 staat, dat Samaria in het 6<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia (727 – 697) door de Assyriërs werd veroverd en verwoest. Volgens berekeningen op grond van Assyrische gegevens vond de verovering van de hoofdstad van het Tienstammenrijk plaats in 722 voor Christus. Dan zou Hizkia in 727 de troon van zijn gestorven vader Achaz (732 – 727) hebben overgenomen.

Volgens 2Kon.18:13 en Jes.36:1 echter viel de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) het Tweestammenrijk Juda in het 14<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia aan, en veroverde op de hoofdstad Jeruzalem na het hele land. Op grond van berekeningen van de Assyrische gegevens zou deze inval in 701 voor Christus hebben plaatsge-



woon door, en werd de pro-Assyrische politiek voortgezet. Toen in 722 het Tienstammenrijk Israël door Assyrië in ballingschap gevoerd werd, deed Sebna niets om de Israëlieten in het noorden te helpen. Ook liet Assyrië het pro-Assyrische Tweestammenrijk Juda met rust.

Toen Hizkia (727 – 697), de zoon en rechtmatige opvolger van koning Achaz (732 – 727), zelf in staat was de macht aan zich te trekken, veranderde er veel in het Tweestammenrijk Juda. Van de pro-Assyrische politiek moest hij niets hebben. Daarom was hij geneigd om mee te doen met een coalitie tegen Assyrië. Tegen dat laatste waarschuwde de profeet Jesaja. Koning Hizkia moest alleen op de Here vertrouwen. Dat was voldoende, want God verzwakte in die dagen de Assyrische macht. Het had te maken met een lastige tegenstander in Babylon. Dat was koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702).<sup>275</sup> Pas in 710 voor Christus lukte het de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) om Merodach-Baladan te verslaan, en Babel te heroveren.

Toen Sargon II werd opgevolgd door Sanherib (705 – 681), liet Hizkia zich door zijn pro-Egyptische geestverwanten overhalen om een verbond met de farao te sluiten. Het leek een verstandige beslissing. In het oosten van het Assyrische rijk sloegen de Babyloniërs de broer van koning Sanherib dood, die hij daar als vazalkoning had aangesteld. Merodach-Baladan werd opnieuw koning in Babel. Hij streed tegen de Assyriërs, en zocht daarvoor steun bij Egypte en andere landen.

In Egypte regeerden de Ethiopiërs die het land hadden veroverd. Deze grote Ethiopisch-Egyptische eenheidsstaat leek een machtige bondgenoot. Ook de Filistijnen deden aan de opstand mee.

In 702 voor Christus werd echter het leger van de dappere koning van Babel door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) verslagen. Merodach-Baladan vluchtte naar Elam. Daarna trok de Assyrische koning met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvolken van het Tweestammenrijk Juda, en veroverde bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk naar Assyrië (waarschijnlijk 200.150).<sup>276</sup> In 701 voor Christus stond Sanherib met zijn legers voor de poorten van Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.8:6-8, 28:14-22, 29:1-4, 33).

**1** In het 14<sup>e</sup> jaar van koning Hizkia trok Sanherib, de koning van Assyrië, op tegen alle versterkte steden van Juda, en nam ze in.

---

vonden. In dat geval zou Hizkia in 714 met zijn regering zijn begonnen.

Alles pleit ervoor, dat koning Achaz in 727 tegelijkertijd met de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) stierf. In het bijbelboek Jesaja (14:28,29) kunnen we namelijk lezen, dat in het sterfjaar van Achaz de slaande roede of stok van God: Tiglatpileser III, was weggenomen.

Dat Hizkia nog te jong was om na de dood van zijn vader de regering over te nemen, wordt ondersteund door het feit, dat hij nog geen zoon had, toen de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) in 712 of 711 voor Christus bij hem op bezoek kwam (2Kon.20:18, Jes.39:7).

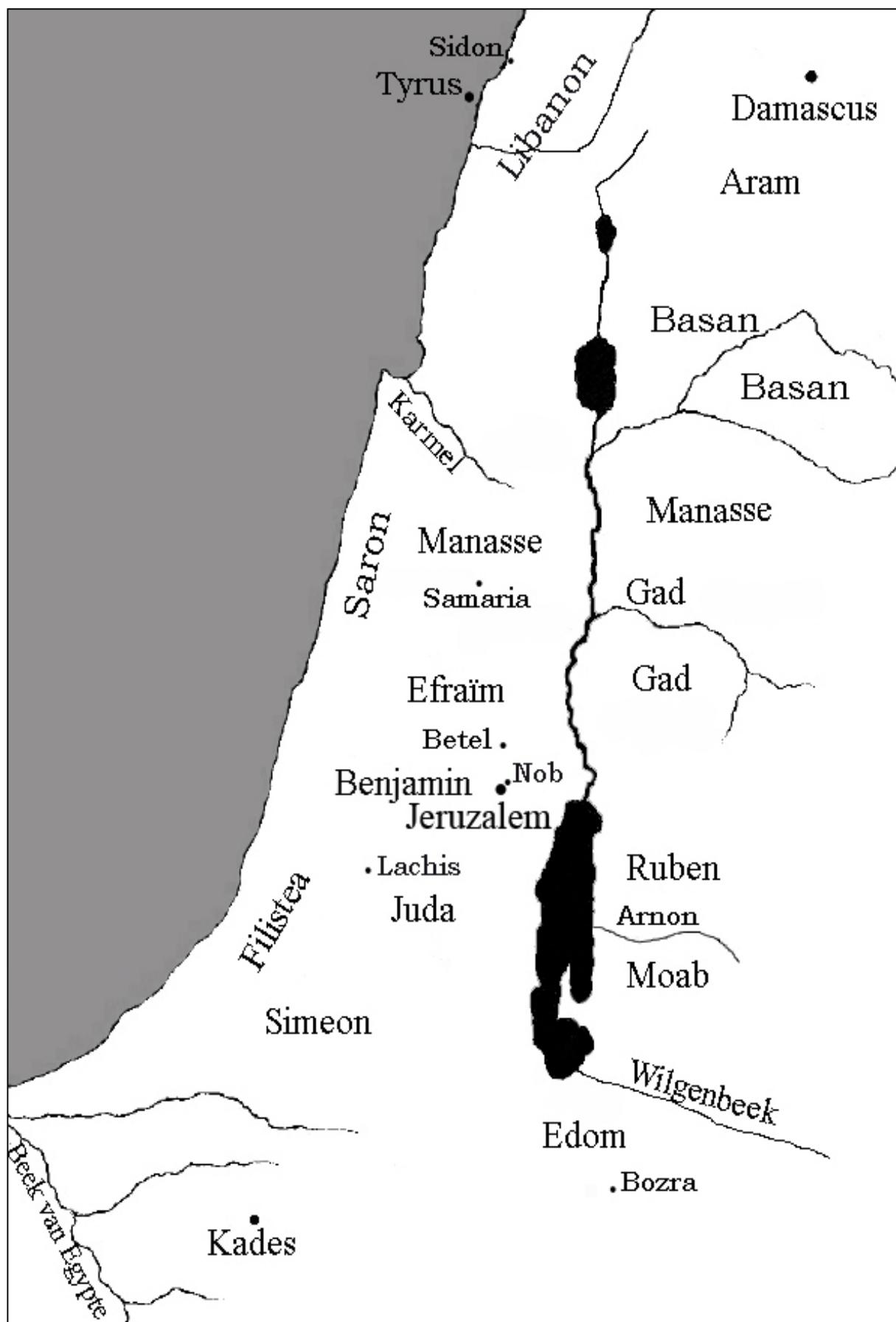
Het lijkt er sterk op, dat vooral de hofmaarschalk Sebna (727 – 714) als regent de regering voor Hizkia had waargenomen. Een hofmaarschalk was de hoogste ambtenaar aan het hof. Sebna had duidelijk koninklijke aspiraties, en liet voor zichzelf een koninklijk graf maken. De profeet Jesaja heeft zich daar openlijk tegen verzet, en Sebna in opdracht van de Here gewaarschuwd en bestraft (Jes.22:15-25). Eljakim zou de functie van hofmaarschalk van Sebna overnemen, en als een vader voor zijn volk optreden. Natuurlijk heeft hij ook de jonge Hizkia op een vaderlijke manier bijgestaan (Jes.36:3).

Opmerkelijk is bovendien, dat veel waarschuwingen en bestraffingen van de profeet Jesaja uit die periode zich wel richtten tegen de bestuurders en het volk, maar de koning ontzagen.

<sup>275</sup> Merodach-Baladan betekent: (de afgod) Mardoek heeft een zoon gegeven.

<sup>276</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld.

Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.



Vanuit het tweede bijbelboek Koningen weten we, dat Koning Sanherib (705 – 681) erg onbetrouwbaar was (vgl. Jes.33:1). Hij vroeg aan koning Hizkia (727 – 697) een hele grote som geld. De Judese koning moest 300 talenten zilver en 30 talenten goud betalen.<sup>277</sup> Toen hij dat grote bedrag betaalde, trok de Assyrische koning niet met zijn legers weg, zoals was afgesproken. Sanherib wilde daarna de onvoorwaardelijke overgave van de stad Jeruzalem (2Kon.18:13-17<sup>a</sup>,31,32).

**2** De koning van Assyrië stuurde de rabsaké vanuit Lachis met een sterk leger naar Jeruzalem, naar koning Hizkia. Hij stelde zich op bij de waterleiding van de bovenste vijver op de hoofdweg naar het Blekersveld.

De plaats Lachis lag ten zuidwesten van de hoofdstad Jeruzalem (vgl. 2Kon.18:14,17, 2Kron.32:9).

**3** Eljakim, een zoon van Chilkia, het hoofd van de hofhouding, Sebna de schrijver en Joach, een zoon van Asaf, de kanselier, gingen naar hem toe.

Eljakim was hofmaarschalk. Een hofmaarschalk had na de koning de hoogste functie aan het hof (1Kon.4:6, 16:9, 18:3, 2Kon.10:5).<sup>278</sup> Hij bepaalde ook wie wel, of niet bij de koning mocht komen.

De naam Sebna komt maar heel weinig in de Bijbel voor. In dit gedeelte is hij schrijver. Op een andere plaats in de Bijbel komt hij voor als hofmaarschalk van koning Hizkia (727 – 697) (Jes.22:15-19). Hoogstwaarschijnlijk was het dus dezelfde persoon.

Joach was beheerder van het rijksarchief. Het is best mogelijk, dat hij eveneens minister van financiën was.

**4** De rabsaké <sup>279</sup> zei tegen hen: “Zegt toch tegen Hizkia: “Dit zegt de grote koning, de koning van Assyrië: “Wat is dat voor een vertrouwen, dat jij koestert?”

De rabsaké sprak hier koning Hizkia op een onbeschofte manier niet eens aan als koning. Hij noemde hem rechtstreeks bij zijn naam, terwijl hij zijn eigen heer *de grote koning* noemde.

**5** “Ik zeg: “Enkel lippentaal. Voor oorlog is beleid en kracht (nodig). Op wie vertrouwt jij toch, dat je tegen mij in opstand komt?”

**6** “Zie, jij vertrouwt op die geknakte rietstaf, op Egypte, die, als iemand daarop steunt, hem in de hand dringt, en die doorboort. Zo is Farao, de koning van Egypte, voor allen die op hem vertrouwen.”

**7** “Als jij tegen mij zegt: “Wij vertrouwen op onze God Jahweh.” Is Hij het niet, van Wie Hizkia (offer)hoogten en altaren heeft verwijderd, en tegen Juda en Jeruzalem zei: “Voor dit altaar (in de tempel in Jeruzalem) zullen jullie je neerbuigen?”

De vrome koning Hizkia (727 – 697) had inderdaad alle offerhoogten in het Joodse land laten verwijderen (2Kon.18:4). De Here wilde namelijk, dat er op één plaats in het heilige land voor Hem werd geofferd (Deut.12:11-14). Daarvoor had men de stad Jeruzalem uitgekozen. Daar was de tempel van de Here gebouwd. God stond achter deze keuze, en zijn heerlijkheid vulde de tempel (1Kon.8:10,11).

Veel Joden wilden ook op andere plaatsen dichterbij hun huis offeren. In naam heette dat

---

<sup>277</sup> Een talent is ruim 30 kg. Er moest dus ongeveer 10.000 kg zilver en 1.000 kg goud worden betaald!

<sup>278</sup> Jotam (733 – 732) nam als hofmaarschalk de functie van zijn melaatse vader: koning Uzzia (785 – 733), waar (2Kron.26:21<sup>b</sup>).

<sup>279</sup> Mogelijk is met het woord *rabsaké* het hoofd van de voedselvoorziening bedoeld, ofwel de Assyrische minister van landbouw.

offeren aan Jahweh, maar het was in strijd met wat de Here wilde. Deze ongehoorzame offerdienst zette de deur open voor het dienen van allerlei andere heren (= Baäls) en koningen (= Molochs). Geleidelijk slopen er allerlei heidense gebruiken binnen (Jer.44:17-19).

Deze eigenwillige offerdienst had veel aanhang bij het Joodse volk. Veel Joden verwachtten daar voorspoed en zegen van (Jer.44:17-19). Toen koning Hizkia deze altaren liet verwijderen, maakte hij zich bij hen niet populair. Deze dwaze en ongehoorzame Joden probeerde de Assyrische rabsaké tegen koning Hizkia en zijn regering op te stoken.

**8** “Nu dan, ga toch een weddenschap aan met mijn heer, de koning van Assyrië. Ik zal je 2000 paarden geven, als jij van jouw kant in staat bent de ruiters daarvoor te leveren.”

Het is niet zo, dat het Tweestammenrijk geen 2000 soldaten had, of onvoldoende ruiters bezat. De Joden hadden geen 2000 soldaten die eveneens te paard konden strijden. Bovendien werden in die tijd voor de strijd meestal paarden voor strijdwagens gespannen. Een paard met een strijdwagen had 1 ruiter met 1 of 2 militairen nodig. Het Tweestammenrijk Juda was veel kleiner dan het wereldrijk Assyrië, en kon daar uit eigen kracht natuurlijk nooit tegenop. Dat wisten de Joden ook wel. Daarom had de regering van koning Hizkia een verbond met Egypte gesloten. Men verwachtte uit dat land voldoende ruiters en strijdwagens (Jes.31:1), maar de farao verdedigde alleen zijn eigen land (Jes.37:8,9). Daar hadden de Egyptenaren meer dan voldoende aan, want zij konden zonder de hulp van de Almachtige zich evenmin tegen de Assyriërs goed verdedigen (Jes.31:3).<sup>280</sup>

**9** “Hoe zou jij ooit het gezicht kunnen laten omdraaien (= ooit de aanval kunnen afslaan) van één enkele bevelhebber; één van de onbeduidendste (of geringste/kleinste) dienaren van mijn heer? Jij vertrouwt bij jezelf voor (strijd)wagens en ruiters op Egypte!”

**10** “Nu dan, ben ik zonder Jahweh tegen dit land opgetrokken om het te verwoesten? Jahweh heeft tegen mij gezegd: “Trek op tegen dit land, en verwoest het.”

Alle nieuwe profetieën moeten eerst worden getoetst door ze met de betrouwbare overlevering van God te vergelijken. Deze profetie kan de toets niet doorstaan. God luistert niet naar mensen die niet naar Hem willen luisteren. De Here spreekt niet rechtstreeks met mensen die Hem absoluut niet willen dienen.<sup>281</sup> Die omgang heeft de hemelse Vader alleen met zijn kinderen (Gen.18:16-33, 1Sam.28:6, Ps.25:14, Spr.15:8,29). Wat de rabsaké hier zei, was dus een grote leugen. De Here heeft zelfs tegen zijn eigen profeten nooit gezegd, dat Assyrië de Joodse staat moest vernietigen.

**11** Toen zeiden Eljakim, Sebna en Joach tegen de rabsaké: “Spreek toch Aramees tegen je dienaren, want wij verstaan dat (wel). Spreek geen Judees tegen ons ten aanhoren van het volk dat op de (stads)muur is.”

De Assyriërs spraken een taal die de meeste Joden niet konden verstaan (Jes.28:11, 33:19). De wereldtaal van die tijd was niet het Assyrisch maar het Aramees (Ezra 4:7).

---

<sup>280</sup> De Ethiopische farao Tirhaka (690 – 664) werd in 671 voor Christus aangevallen door de Assyriërs. Ze namen Memphis in, en dwongen Tirhaka naar het zuiden uit te wijken. Beneden-Egypte viel uiteen in stadstaten en kleine koninkrijkes, die onderling ruzie maakten. Toen Tirhaka meer invloed begon te krijgen, maakten de Assyriërs een zoon van Necho I (672 – 664), een lokale vorst van Saïs, vazalkoning van de delta van de Nijl. Die zoon heette Psammetichus I (664 – 609). Na veel strijd kon Psammetichus I met hulp van de Assyriërs zelfs heel Egypte veroveren. Aan de Ethiopische overheersing van Egypte was toen een einde gekomen.

<sup>281</sup> Bileam lijkt hierop een uitzondering te vormen (Num.22-24). Toch is dat niet zo. Bileam wordt vaak ten onrechte afgeschilderd als een heidense waarzegger. Dat blijkt nergens uit de Bijbel. Integendeel, hij had contact met de Here. Hij was een profeet. Bileam diende hoogstwaarschijnlijk wel de Here, en wilde in eerste instantie niet met de gezanten van koning Balak meegaan. Hij ging pas mee, toen God het toestond. De profeet Bileam liet zich echter verleiden door het geld van koning Balak, en werd ongehoorzaam (Deut.23:5, Joz.24:10). Toen hij daarin volhardde, en zelfs een tegenstander van God werd, leidde dat tot zijn ondergang (Num.31:8,16).

**12** De rabsaké zei echter: “Heeft mijn heer mij (alleen) naar jullie heer en naar jullie gestuurd om deze woorden te spreken? Is het niet (ook) naar de mannen die op de (stads)muur zitten om met jullie hun (eigen) stront te eten, en hun pis te drinken?”

Ook uit dit vers blijkt, dat de vernederende en beledigende toespraak van de rabsaké vol leugens en overdrijving was, want de watervoorziening van de belegerde stad Jeruzalem was heel goed geregeld. Koning Hizkia (727 – 697) had in verband met de dreigende Assyrische belegering een tunnel in de rotsen laten uithakken om het water onder de grond naar de Siloach-vijver te laten stromen. Hij had daarna de rivieren laten dichtgooien, zodat de toekomstige belegeraars niet bij het water konden komen (2Kon.20:20, 2Kron.32:2-4). Voor de belegeraars dreigde eerder een tekort aan water, dan voor de belegerden. Tot op de dag van vandaag bestaat de tunnel van koning Hizkia nog steeds, en het water dat daardoor stroomt, is van goede kwaliteit.

De belegering van Jeruzalem heeft niet lang geduurd, en de hoofdstad was goed op een Assyrische aanval en een langdurig beleg voorbereid. Van grote honger in de stad was nog helemaal geen sprake. Stront eten was dus absoluut nog geen realiteit. Met hele leugens, halve waarheden en dreigementen probeerde de rabsaké de Joden tegen elkaar uit te spelen en te intimideren.

**13** De rabsaké bleef staan, en riep met een luide stem in het Judees, en zei: “Luistert naar de woorden van de grote koning, de koning van Assyrië!”

**14** “Dit zegt de koning: “Laat Hizkia jullie niet bedriegen, want hij zal jullie niet kunnen verlossen (of bevrijden).”

**15** “Hizkia moet jullie niet op Jahweh laten vertrouwen door te zeggen: “Jahweh zal ons zeker verlossen (of bevrijden). De stad zal niet in de hand (= de macht) van de koning van Assyrië worden gegeven.”

**16** “Luistert niet naar Hizkia, want dit zegt de koning van Assyrië: “Maakt vrede met mij. Komt uit (de stad) naar mij toe. Iedereen mag eten van zijn druivenplant en van zijn vijgenboom, en mag het water van zijn cisterne (= zijn grote waterput) drinken,

**17** totdat ik kom, en jullie meevoer naar een land als een land van jullie, een land van koren en nieuwe wijn, een land van brood en wijngaarden.”

In en rond de steden van die tijd waren reusachtige waterputten die in de regenmaanden oktober en november veel regenwater opvingen. Vaak vingen deze cisternen voldoende regenwater op voor een heel jaar!

Als de stad Jeruzalem zich zou overgeven, dan zou de bevolking van de stad evenals de andere Joden in het Tweestammenrijk Juda worden weggevoerd naar Assyrië. Dat wisten de inwoners van Jeruzalem ook wel. Tijdens zo'n deportatie waren de Assyriërs meestal erg wreed (2Kron.33:11, Am.4:2,3). De eventuele wegvoering van de inwoners van Jeruzalem naar Assyrië werd door de rabsaké wel heel erg rooskleurig voorgesteld!

**18** “Laat Hizkia jullie niet misleiden door te zeggen: “Jahweh zal ons verlossen (of bevrijden).” Heeft een man (= iemand) van de goden van de (heiden)volken zijn land verlost vanuit de hand (= de macht) van de koning van Assyrië?”

De rabsaké schilderde Jahweh af, als een zwakke god, die zijn volk niet kon verlossen. De afgoden van Assyrië zouden de sterkste zijn. De afgoden van de andere volken en Jahweh waren zwakker, want die waren niet in staat om hun volk de overwinning over de Assyriërs te bezorgen.

**19** “Waar zijn de goden van Hamat en Arpad? Waar zijn de goden van Sefarwaïm, zodat zij Samaria vanuit mijn hand (= mijn macht) hebben verlost (of bevrijd)?”

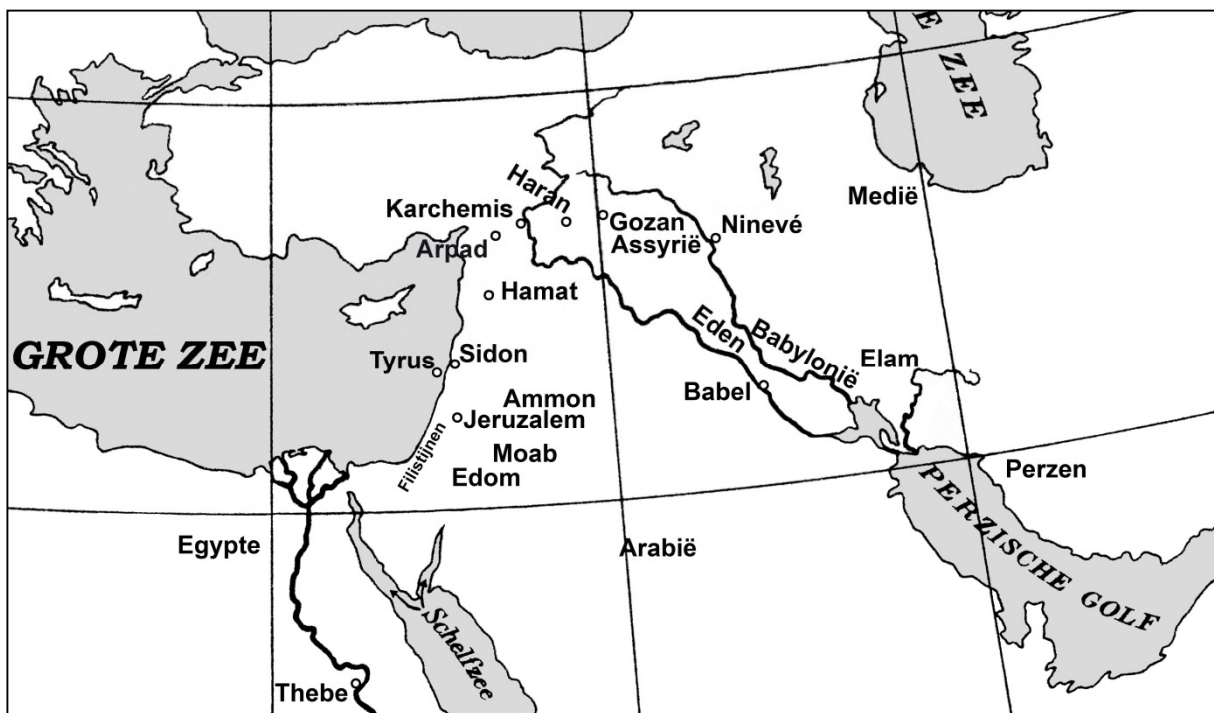
De plaats Hamat lag aan de oostkant van de rivier Orontes ten noorden van het Tienstammenrijk Israël. Er woonde van oorsprong een Kanaänitische bevolking (Gen.10:18). Rond 721 voor Christus kwam de stad in Assyrische handen.

Op de plaats van het huidige Tell Rifat in Noord-Syrië lag de Aramese plaats Arpad. Na een opstand heroverde Sargon II (722 – 705) deze stad in 720 voor Christus.

Met Sefarwaïm wordt hoogstwaarschijnlijk ook een plaats in Syrië bedoeld. Waar die plaats precies gelegen heeft, is niet bekend.

Samaria was de hoofdstad van het Tienstammenrijk Israël. De bewoners van dat rijk zijn van 724 tot 722 voor Christus bijna allemaal naar Assyrië gedeporteerd.

**20** “Wie waren er onder alle goden van deze landen, die hun land vanuit mijn hand hebben verlost (of bevrijd), dat Jahweh Jeruzalem vanuit mijn hand zou kunnen verlossen (of bevrijden)?”



**21** Zij waren stil, en antwoordden hem met geen enkel woord, want het bevel van de koning was: “Jullie mogen hem niet antwoorden.”

De leugenachtige redevoering van de rabsaké had niet het gewenste effect. Het volk bleef koning Hizkia (727 – 697) gehoorzamen.

**22** Toen kwamen Eljakim, een zoon van Chilkia, het hoofd van de hofhouding, Sebna de schrijver en Joach, een zoon van Asaf, de kanselier, met gescheurde kleren bij Hizkia. Zij vertelden hem de woorden van de rabsaké.

In die tijd maakte men soms een scheur in de kleren als teken van rouw (1Sam.4:12, 2Sam.1:2, 3:31, 13:31, 15:32, 2Kon.5:8, enz.).

## 2. Eerste voorspelling over Juda's bevrijding.<sup>282</sup>

Hoofdstuk 37:1-7

**1** Zodra koning Hizkia dit hoorde, scheurde hij zijn kleren, bedekte zich met een rouwzak, en ging het huis van Jahweh binnen.

**2** Ook zond hij Eljakim, een zoon van Chilkia, het hoofd van de hofhouding, Sebna, de schrijver en de oudsten van de priesters bedekt met rouwzakken naar de profeet Jesaja, een zoon van Amoz.

**3** Zij zeiden tegen hem: "Dit zegt Hizkia: "Deze dag is een dag van benauwdheid, bestraffing en bespottig, want kinderen zijn aan de geboorte toe, en er is geen kracht om te baren."

**4** "Misschien zal jouw God Jahweh de woorden van de rabsaké horen, die zijn heer, de koning van Assyrië, heeft gestuurd om de levende God te honen, en zal Hij straffen om de woorden die jouw God Jahweh heeft gehoord. Wil je een gebed opzenden voor het overblijfsel dat er nog is."

**5** Toen kwamen de dienaren van koning Hizkia bij Jesaja.

**6** Jesaja zei tegen hen: "Dit moeten jullie tegen je heer zeggen: "Dit heeft Jahweh gezegd: "Weest niet bang voor de woorden die u hebt gehoord, waarmee de jongens van de koning van Assyrië Mij hebben gelasterd."

**7** "Zie, Ik stuur een geest in hem. Hij zal een gerucht horen, en hij zal naar zijn land terugkeren. Ik zal hem door het zwaard in zijn eigen land neervellen."

\*\*\*

**1** Zodra koning Hizkia (dit) hoorde, scheurde hij zijn kleren, bedekte zich met een (rouw)zak, en ging het huis van Jahweh binnen.

In die tijd maakte men soms een scheur in de kleren als teken van rouw (1Sam.4:12, 2Sam.1:2, 3:31, 13:31, 15:32, 2Kon.5:8, enz.), of droeg men een (rouw)zak (vgl. Gen.37:34, Jes.15:3, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16). Koning Hizkia (727 – 697) deed zowel het één als het ander, en ging zo naar de tempel, het huis van God.

**2** Ook zond hij Eljakim, een zoon van Chilkia, het hoofd van de hofhouding, Sebna, de schrijver en de oudsten van de priesters bedekt met (rouw)zakken naar de profeet Jesaja, een zoon van Amoz.

Koning Hizkia stuurde een zware delegatie met gezanten naar Jesaja om te vragen, of de profeet voor de stad Jeruzalem en heel het Tweestammenrijk Juda wilde bidden. Dit gaf wel aan, dat de koning grote waarde hechtte aan het gebed van iemand die heel dicht bij de Here leefde. Een gebed voor zo'n dienaar van God heeft veel kracht.

Eindelijk nam koning Hizkia (727 – 697) een verstandige beslissing. De profeet Jesaja had de Judese koning herhaaldelijk gewaarschuwd om niet op eigen kracht of op de macht van Egypte of andere bondgenoten te vertrouwen, maar alleen op de Here. Daar had koning Hizkia steeds minder vaak gehoor aan gegeven. Dat had alleen maar steeds meer ellende gebracht. Nu wilde de jonge koning het helemaal anders doen. Hij wilde niet meer handelen naar eigen inzicht, maar alleen alles van God verwachten.

---

<sup>282</sup> De geschiedenis van dit gedeelte wordt ook beschreven in 2Kon.19:1-7.

De naam Jesaja komt wel vaker in de Bijbel voor (1Kron.3:21, 25:3,15, 26:25, enz.). Om al die verschillende Jesaja's uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke persoon het gaat. Daarom wordt ook vermeld, dat Jesaja een zoon was van Amoz.

**3** Zij zeiden tegen hem: “Dit zegt Hizkia: “Deze dag is een dag van benauwdheid, bestraffing en bespotting, want kinderen zijn aan de geboorte toe, en er is geen kracht om te baren.”

Een vrouw die in die tijd geen kracht had om te baren, zou daaraan met haar kind overlijden. Met die hopeloze positie van zo'n vrouw vergeleek koning Hizkia de ernstige toestand van het Tweestammenrijk Juda.

**4** “Misschien zal jouw God Jahweh de woorden van de rabsaké horen, die zijn heer, de koning van Assyrië, heeft gestuurd om de levende God te honen, en zal Hij straffen om de woorden die jouw God Jahweh heeft gehoord. Wil je een gebed opzenden voor het overblijfsel dat er (nog) is.”

Met de woorden *jouw God Jahweh* duidde koning Hizkia aan, dat de profeet Jesaja dichter bij de Here leefde dan hijzelf. Jesaja was Hem trouw gebleven, hij had gedacht het zelf wel op te kunnen lossen. God sprak eveneens door middel van zijn profeet Jesaja, en (nog) niet rechtstreeks tegen koning Hizkia.

Met het overblijfsel wordt de stad Jeruzalem bedoeld, die nog niet door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) was veroverd.

**5** Toen kwamen de dienaren van koning Hizkia bij Jesaja.

**6** Jesaja zei tegen hen: “Dit moeten jullie tegen je heer zeggen: “Dit heeft Jahweh gezegd: “Weest niet bang voor de woorden die u hebt gehoord, waarmee de jongens van de koning van Assyrië Mij hebben gelasterd.”

Koning Hizkia kreeg meer dan hij had gevraagd. De profeet Jesaja kwam al met een antwoord van de Here. God zou zijn volk verlossen.

**7** “Zie, Ik stuur een geest in hem. Hij zal een gerucht horen, en hij zal naar zijn land terugkeren. Ik zal hem door het zwaard in zijn eigen land neervellen.”

Deze profetie gaf de koning weer moed en kracht. Daarom ging hij niet op de eisen van Sanherib in.

Sanherib zou horen, dat Tirhaka (690 – 664), de koning van Ethiopië, was uitgetrokken om tegen hem te strijden (v.9). Ook zouden 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger worden gedood (2Kon.19:35, Jes.37:36). Daarna zou de Assyrische koning Sanherib niets anders kunnen doen, dan naar zijn land terugkeren. Daar zou hij 20 jaren later door 2 van zijn zonen worden doodgeslagen (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23, v.36-38).

God zou echter wachten met de vervulling van deze profetie, totdat de persoonlijke band tussen Hem en koning Hizkia was hersteld. Hij wilde niet alleen via de profeet Jesaja met koning Hizkia (727 – 697) spreken. Zoals met al zijn kinderen wilde de hemelse Vader het gebed van de koning zelf horen.



### 3. Sanherib bedreigt Jeruzalem opnieuw.<sup>283</sup>

Hoofdstuk 37:8-13

**8** Toen de rabsaké terugkeerde, vond hij de koning van Assyrië, strijdend tegen Libna, want hij had gehoord, dat hij uit Lachis was vertrokken.

**9** Hij hoorde over Tirhaka, de koning van Ethiopië, zeggen: “Hij is uitgetrokken om tegen u te strijden.” Toen hij dat hoorde, stuurde hij gezanten naar Hizkia om te zeggen:

**10** “Dit moeten jullie tegen Hizkia, de koning van Juda zeggen: “Laat je God, op wie jij vertrouwt, je niet bedriegen door te zeggen: “Jeruzalem zal niet in de macht van de koning van Assyrië worden gegeven.”

**11** “Zie, jij zelf hebt gehoord, wat de koningen van Assyrië met alle landen hebben gedaan door ze met de ban te slaan. Zou jij dan worden verlost?”

**12** “Hebben soms de goden van de heidenvolken die mijn voorvaders hebben vernietigd, hen verlost: Gozan, Haran, Refef en de zonen van Eden die in Telassar waren?”

**13** “Waar is de koning van Hamat, de koning van Arpad, de koning van de stad Sefarwaim, van Hena en van Iwwa?”

\*\*\*

**8** Toen de rabsaké<sup>284</sup> terugkeerde, vond hij de koning van Assyrië, strijdend tegen Libna, want hij had gehoord, dat hij uit Lachis was vertrokken.

Koning Hizkia ging niet op de eisen van de rabsaké in. Ook kwamen de inwoners van Jeruzalem niet tegen hun koning in opstand. De rabsaké kon ondanks zijn grote mond niets anders doen dan terugkeren naar zijn heer.

De ligging van de plaats Libna is onzeker. Hoogstwaarschijnlijk lag het in de buurt van Lachis ten zuidwesten van de hoofdstad Jeruzalem.

**9** Hij (= Sanherib) hoorde over Tirhaka, de koning van Ethiopië, zeggen: “Hij is uitgetrokken om tegen u te strijden.” Toen hij (dat) hoorde, stuurde hij gezanten naar Hizkia om te zeggen:

**10** “Dit moeten jullie tegen Hizkia, de koning van Juda zeggen: “Laat je God, op wie jij vertrouwt, je niet bedriegen door te zeggen: “Jeruzalem zal niet in de hand (= de macht) van de koning van Assyrië worden gegeven.”

In die tijd waren de Ethiopiërs in Egypte de baas. Beide landen vormden toen één grote staat, waarvan Shabaka (721 – 706) koning was. Waarschijnlijk regeerde Tirhaka (690 – 664) toen in Ethiopië als onderkoning. Later werd hij koning over Ethiopië en Egypte. Of Tirhaka werkelijk in aantocht was, is niet bekend.

Door het gerucht over Tirhaka werd Sanherib (705 – 681) iets gematigder. Opeens werd Hizkia aangesproken als de koning van Juda. Ook het valse vertrouwen op Egypte werd niet meer genoemd. De Judese koning werd in dit gedeelte voorgesteld, als iemand die tevergeefs op zijn zwakke God Jahweh vertrouwde. De profeet Jesaja en andere gelovige dienaren van de koning zouden hem misleiden. Deze boodschap werd eveneens in brieven overhandigd (v.14).

**11** “Zie, jij zelf hebt gehoord, wat de koningen van Assyrië met alle landen hebben gedaan door ze met de ban te slaan. Zou jij (dan) worden verlost (of bevrijd)?”

---

<sup>283</sup> De geschiedenis van dit gedeelte wordt ook beschreven in 2Kon.19:8-13.

<sup>284</sup> Mogelijk is met het woord *rabsaké* het hoofd van de voedselvoorziening bedoeld, ofwel de Assyrische minister van landbouw.

**12** “Hebben (soms) de goden van de (heiden)volken die mijn (voor)vaders hebben vernietigd, hen verlost (of bevrijd): Gozan, Haran, Rezef en de zonen van Eden die in Telassar waren?”

Aan de bovenloop van de Chaboerrivier lag de plaats Guzana of Gozan. Toen de inwoners van deze stad in 759 voor Christus in opstand kwamen tegen de Assyriërs, werden ze zwaar gestraft. In 722 voor Christus werden de Israëlieten uit het Tienstammenrijk daarheen gedeporteerd (2Kon.17:6, 18:11).

Haran is een plaats in het noordwesten van het Tweestromenland. Daar woonde een deel van de familie van Abraham (Gen.11:31,32 27:43, 28:10). In de 8<sup>e</sup> eeuw voor Christus is het door Assyrië veroverd (2Kon.19:12).

Rezef was ook door de Assyriërs onderworpen. Het lag in het noordoosten van Syrië.

Bij de middenloop van de Eufraat en de Tigris lag het gebied dat Eden heette. Eden is eveneens door Assyrië veroverd (2Kon.19:12, Jes.37:12, Am.1:5). De plaats Telassar moet in die buurt hebben gelegen. Waar dat precies was, is niet bekend.

**13** “Waar is de koning van Hamat, de koning van Arpad, de koning van de stad Sefarwaïm, van Hena en van Iwwa?”

De plaats Hamat lag aan de oostkant van de rivier Orontes ten noorden van het Tienstammenrijk Israël. Er woonde van oorsprong een Kanaänitische bevolking (Gen.10:18). Rond 721 voor Christus kwam de stad in Assyrische handen.

Op de plaats van het huidige Tell Rifat in Noord-Syrië lag de Aramese plaats Arpad. Na een opstand heroverde Sargon II (722 – 705) deze stad in 720 voor Christus.

Met Sefarwaïm wordt hoogstwaarschijnlijk ook een plaats in Syrië bedoeld. Waar die plaats precies gelegen heeft, is niet bekend.

Waar Hena en Iwwa hebben gelegen, is niet bekend.

**14** Hizkia nam de brieven uit de hand van de gezanten, en las ze. Hij ging op naar het huis van Jahweh. Hizkia spreidde ze voor Jahweh uit.

**15** Hizkia bad tot Jahweh, en zei:

**16** “Jahweh van de hemelse legers, God van Israël, die boven de cherubs troont. U alleen bent God van alle koninkrijken van de aarde. U hebt de hemel en de aarde gemaakt.”

**17** “Richt, Jahweh, uw oor, en luister! Open, Jahweh, uw ogen, en zie! Luister naar al de woorden van Sanherib, die hij heeft gestuurd om de levende God te honen!”

**18** “Het is waar, Jahweh, de koningen van Assyrië hebben alle landen met hun grondgebied verwoest.”

**19** “Hun goden hebben ze in het vuur geworpen, want het waren geen goden, maar het werk van mensenhanden, hout en steen, en zij hebben die verwoest.”

**20** “Nu dan onze God Jahweh, red ons vanuit zijn macht, en alle koninkrijken van de aarde zullen weten, dat U Jahweh bent, alleen U.”

\*\*\*

**14** Hizkia nam de brieven uit de hand van de gezanten, en las ze. Hij ging op naar het huis van Jahweh. Hizkia spreidde ze voor Jahweh uit.

**15** Hizkia bad tot Jahweh, en zei:

**16** “Jahweh van de (hemelse) legers, God van Israël, die (boven) de cherubs troont. U alleen bent God van alle koninkrijken van de aarde. U hebt de hemel[en] en de aarde gemaakt.”

Cherubs zijn hemelse knechten van God. In de Bijbel komen we cherubs op de aarde tegen. Na de zondeval bewaakten cherubs de boom van het leven (Gen.3:24). Bij de bouw van de tabernakel en de tempel werden cherubs gemaakt. Ze stonden ook al bekend als de dragers van Gods troon (1Sam.4:4, 2Sam.6:2, 2Kon.19:15, 1Kron.13:6, Ps.80:2, 99:1).

Koning Hizkia (727 – 697) vroeg aan de Here, of Hij aan Sanherib (705 – 681) duidelijk wilde maken, dat er maar één God is: Jahweh.

**17** “Richt, Jahweh, uw oor, en luister! Open, Jahweh, uw ogen, en zie! Luister naar al de woorden van Sanherib, die hij heeft gestuurd om de levende God te honen!”

**18** “Het is waar, Jahweh, de koningen van Assyrië hebben alle landen met hun grondgebied verwoest.”

**19** “Hun goden hebben ze in het vuur geworpen, want het waren geen goden, maar het werk van mensenhanden, hout en steen, en zij hebben die verwoest.”

**20** “Nu dan onze God Jahweh, red ons vanuit zijn hand (= zijn macht), en alle koninkrijken van de aarde zullen weten, dat U Jahweh bent, alleen U.”

Het gebed van de vrome koning Hizkia, zijn persoonlijke gesprek met God dat niet meer uitsluitend via de profeet Jesaja verliep, had grote kracht (Jak.5:16). Zo'n relatie wil de hemelse Vader met al zijn kinderen. Daarbij komt, dat het gebed van de Judese koning vol was van

---

<sup>285</sup> De geschiedenis van dit gedeelte wordt ook beschreven in 2Kon.19:14-19.

zijn liefde voor de Here en zijn grote naam, en dat hij alles van Hem verwachtte (vgl. Ps.115).  
Zo'n gebed is van onschatbare waarde.

5. Tweede voorspelling over Juda's bevrijding.<sup>286</sup>

Hoofdstuk 37:21-35

**21** Jesaja, een zoon van Amoz, liet tegen Hizkia zeggen: "Dit heeft Jahweh gezegd, de God van Israël, omdat je naar Mij hebt gebeden over Sanherib, de koning van Assyrië."

**22** "Dit is het woord, dat Jahweh over hem heeft gesproken: "Zij veracht jou, zij bespot jou, de jonge vrouw, dochter van Zion. Zij schudt het hoofd achter jou, de dochter van Jeruzalem."

**23** "Wie heb jij gehoond en gelasterd? Tegen wie heb jij de stem verheven, en je ogen hoogmoedig opgeslagen? Tegen de Heilige van Israël!"

**24** "Door je dienaren heb jij mijn Heer gehoond, en gezegd: "Met mijn talrijke strijdswagens heb ik de hoge bergen bestegen, de flanken van de Libanon. Ik hak zijn statige ceders en zijn mooiste cipressen om. Ik bereik zelfs zijn hoogste top, het woud van zijn Karmel."

**25** "Ik heb gegraven, en dronk water. Ik heb met mijn voetzolen alle waterstromen van Beneden-Egypte drooggelegd."

**26** "Heb jij niet van lang geleden gehoord? Ik heb het in de dagen van oudsher vormgegeven. Nu heb Ik het laten gebeuren. Jij moest de versterkte steden verwoesten tot puinhopen."

**27** "Haar inwoners waren bijna machteloos, ontsteld en beschaamd. Zij werden als gras op het veld, groen kruid, gras op daken, een veld voor het volledig opgroeit."

**28** "Ik ken je zitten, je uitgaan, je binnenkomen en je razen tegen Mij."

**29** "Omdat jij tegen Mij geraasd hebt, en je overmoed tot mijn oren is opgestegen, zal Ik mijn haak in je neus slaan, en mijn bit tussen je lippen leggen, en je laten terugkeren langs de weg die jij gekomen bent."

**30** "Dit zal voor jou het teken zijn: "Men zal dit jaar eten, wat vanzelf groeit, en in het 2<sup>e</sup> jaar, wat daarvan opkomt. In het 3<sup>e</sup> jaar zal men zaaïen, oogsten, wijngaarden planten, en de vrucht daarvan eten."

**31** De ontsnapt van het huis van Juda, wat over is, zullen naar beneden wortel schieten, en naar boven toe vrucht dragen.

**32** Ja, van Jeruzalem zal een overblijfsel uitgaan, en ontsnapt van de berg Zion. De ijver van Jahweh van de hemelse legers zal dit doen.

**33** Daarom, dit heeft Jahweh gezegd over de koning van Assyrië: "Hij zal in deze stad niet komen. Hij zal geen pijl daarin schieten, geen schild daartegen opheffen, en geen belegeringswal ertegen opwerpen."

**34** "Langs de weg die hij gekomen is, zal hij terugkeren, en in deze stad zal hij niet komen", is het woord van Jahweh.

**35** "Ik zal deze stad beschermen om haar te redden omwille van Mijzelf en omwille van mijn dienaar David."

\*\*\*

**21** Jesaja, een zoon van Amoz, liet tegen Hizkia zeggen: "Dit heeft Jahweh gezegd, de God van Israël, omdat je naar Mij hebt gebeden over Sanherib, de koning van Assyrië."

---

<sup>286</sup> De geschiedenis van dit gedeelte wordt ook beschreven in 2Kon.19:20-34.

Kort na het gebed van koning Hizkia (727 – 697) kreeg de profeet Jesaja een profetie. De inhoud daarvan liet Jesaja door één of meer boodschappers aan de koning overbrengen.

**22** “Dit is het woord, dat Jahweh over hem heeft gesproken: “Zij veracht jou, zij bespot jou, de jonge vrouw, dochter van Zion.<sup>287</sup> Zij schudt het hoofd achter jou, de dochter van Jeruzalem.”

**23** “Wie heb jij gehoond en gelasterd? Tegen wie heb jij de stem verheven, en je ogen hoog(moedig) opgeslagen? Tegen de Heilige van Israël!”

**24** “Door je dienaren heb jij mijn Heer gehoond, en gezegd: “Met mijn talrijke (strijd)wagens heb ik de hoge bergen bestegen, de flanken van de Libanon. Ik hak zijn statige ceders en zijn mooiste cipressen om. Ik bereik zelfs zijn hoogste top, het woud van zijn Karmel.”

De Libanon is een bergrug in Syrië ten noorden van het Tienstammenrijk Israël. Hoge bergen waren strategische plaatsen van waaruit men zich goed kon verdedigen, en de vijand kon aanvallen.

De ceders en cipressen van de Libanon waren erg bekend (Richt.9:15, 2Kon.14:9, 2Kron.25:18, Ps.92:13). Tijdens de oorlog werden bomen gebruikt voor oorlogsdoeleinden, zoals stormrammen, belegeringstorens en -wallen, schepen en wapens, en het bouwen van (tijdelijke) onderkomens en huizen (Deut.20:20, vgl. Jes.14:8).

In het noordwesten van Israël ligt het heuvelachtige gebied van de Karmel (= Boomgaard). Vanaf de Middellandse Zee strekt het zich landinwaarts uit in de richting van het zuidoosten. Daar waren veel wijngaarden en olijfbomen.

**25** “Ik heb gegraven, en dronk water. Ik heb met mijn voetzolen alle (water)stromen van Beneden-Egypte drooggelegd.”

Tegenover al de grootspraak van de Assyrische koning, zei de Here, dat die koning slechts een stok in zijn hand was om zijn volk te straffen (Jes.10:15).

**26** “Heb jij niet van lang geleden gehoord? Ik heb het in de dagen van oudsher vormgegeven. Nu heb Ik het laten gebeuren. Jij moest de versterkte steden verwoesten tot puinhopen.”

**27** “Haar inwoners waren bijna machteloos, ontsteld en beschaamd. Zij werden (als) gras op het veld, groen kruid, gras op daken, een veld voor het volledig opgroeit.”

De platte daken van de huizen in die tijd bestonden uit riet en takken, dat deels overdekt was met aarde of klei. Daarop groeide ook wel gras.

Een korenveld dat nog niet volledig is opgegroeid, biedt evenals een grasveld vrijwel geen weerstand, als je eroverheen wilt lopen.

**28** “Ik ken je zitten, je uitgaan, je binnenkomen en je razen tegen Mij.”

**29** “Omdat jij tegen Mij geraasd hebt, en je overmoed tot mijn oren is opgestegen, zal Ik mijn haak in je neus slaan, en mijn bit tussen je lippen (leggen), en je laten terugkeren langs de weg die jij gekomen bent.”

Door het ingrijpen van de Here zou de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) langs dezelfde

---

<sup>287</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

weg terugkeren, als waarlangs hij was gekomen. Hij zou zijn doel niet bereiken, en Jeruzalem en Egypte niet veroveren (v.33,34).

**30** “Dit zal voor jou (= koning Hizkia) het teken zijn: “Men zal dit jaar eten, wat vanzelf groeit, en in het 2<sup>e</sup> jaar, wat daarvan opkomt. In het 3<sup>e</sup> jaar zal men zaaien, oogsten, wijngaarden planten, en de vrucht daarvan eten.”

Door de oorlog en de Assyrische bezetting van bijna heel het Tweestammenrijk Juda was men aan oogsten en zaaien niet toegekomen. Men moest leven van de vruchtbomen, en wat vanzelf opkwam. Dat kon ook, want veel Joden waren door Sanherib al naar Assyrië gedeporteerd.

Ook het jaar daarop zouden de Joden nog niet echt kunnen oogsten. Pas in het 3<sup>e</sup> jaar zou het volledige ritme van zaaien en oogsten weer zijn hersteld.

**31** De ontsnapt van het huis van Juda, wat over is, zullen naar beneden wortel schieten, en naar boven toe vrucht dragen.

**32** Ja, van Jeruzalem zal een overblijfsel uitgaan, en ontsnapt van de berg Zion. De ijver van Jahweh van de (hemelse) legers zal dit doen.

**33** Daarom, dit heeft Jahweh gezegd over de koning van Assyrië: “Hij zal in deze stad niet komen. Hij zal geen pijl daarin schieten, geen schild daartegen opheffen, en geen (belegerings)wal ertegen opwerpen.”

Een belegeringswal was een dam die men zo dicht mogelijk bij de stadsmuur steeds hoger opwierp, zodat men dan vanaf gelijke hoogte of iets hoger de muur de stad kon bestormen. Zo'n wal is door koning Sanherib (705 – 681) nooit bij Jeruzalem aangelegd. Ook is de Joodse hoofdstad toen nog niet door de Assyrische legers bestormd.

**34** “Langs de weg die hij gekomen is, zal hij terugkeren, en in deze stad zal hij niet komen”, is het woord van Jahweh.

**35** “Ik zal deze stad beschermen om haar te redden omwille van Mij(zelf) en omwille van mijn dienaar David.”

God had aan koning David (1012 – 972) een eeuwig koningshuis beloofd (2Sam.7:4-16). Uit de stam Juda en uit het koningshuis van David zou de grote redder voortkomen. Die koning is de Here Jezus. Hij regeert eeuwig (vgl. Dan.7:13,14, Jes.11:1-5, 53:2-12, Luk.3:23-32). Om de komst van die Redder mogelijk te maken, wilde God de stad Jeruzalem en het koningshuis van David beschermen.

## 6. God bevrijdt Juda, en berecht Sanherib.<sup>288</sup>

Hoofdstuk 37:36-38

**36** Toen trok de hemelse Knecht van Jahweh erop uit, en sloeg in het legerkamp van Assyrië 185.000 man neer. Toen men vroeg in de morgen opstond, zie, het waren allemaal dode lichamen.

**37** Dus brak Sanherib, de koning van Assyrië, op. Hij aanvaardde de terugtocht, en hij bleef in Ninevé.

**38** Toen hij zich neerboog in het huis van zijn god Nisrok, doodden zijn zonen, Adramelech en Saretser, hem met het zwaard. Zij ontkwamen naar het land Ararat. Zijn zoon Esarhaddon regeerde in zijn plaats.

\*\*\*

**36** Toen trok de (hemelse) Knecht van Jahweh erop uit, en sloeg in het legerkamp van Assyrië 185.000 man neer. Toen men vroeg in de morgen opstond, zie, het waren allemaal dode lichamen.

Pas toen koning Hizkia (727 – 697) merkte, dat al zijn vertrouwen op mensen, koningen en volken zinloos was, verhoorde de Here zijn gebed. De koning van Juda moest leren, dat alleen God echt kan redden.

In de nacht die op de profetie van Jesaja volgde (2Kon.19:36), doodde de Knecht van Jahweh 185.000 mannen uit het Assyrische leger. Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest (vgl. 2Sam.24:16,16).<sup>289</sup> Koning Sanherib (705 – 681) kon niets anders doen dan met het restant van zijn leger naar Ninevé vluchten (2Kon.19:14-36).

**37** Dus brak Sanherib, de koning van Assyrië, op. Hij aanvaardde de terugtocht, en hij bleef in Ninevé.

Na die terugkeer naar Ninevé in 701 voor Christus heeft koning Sanherib het Tweestammenrijk Juda nooit meer aangevallen.

**38** Toen hij zich neerboog in het huis van zijn god Nisrok, doodden zijn zonen, Adramelech en Saretser, hem met het zwaard. Zij ontkwamen naar het land Ararat. Zijn zoon Esarhaddon regeerde in zijn plaats.

De bevrijding van Jeruzalem en de smadelijke aftocht van koning Sanherib betekenden nog niet meteen het einde van de Assyrische koning. Vaak komt het oordeel van de Here geleidelijk om de mensen de gelegenheid te geven zich te bekeren. In 701 had koning Sanherib Gods macht ervaren, maar hij liet zich niet waarschuwen. Daarom werd hij 20 jaren later door 2 van zijn zonen vermoord (2Kon.19:37, 2Kron.32:21<sup>b</sup>). Zijn zoon Esarhaddon (681 – 669) volgde hem op.

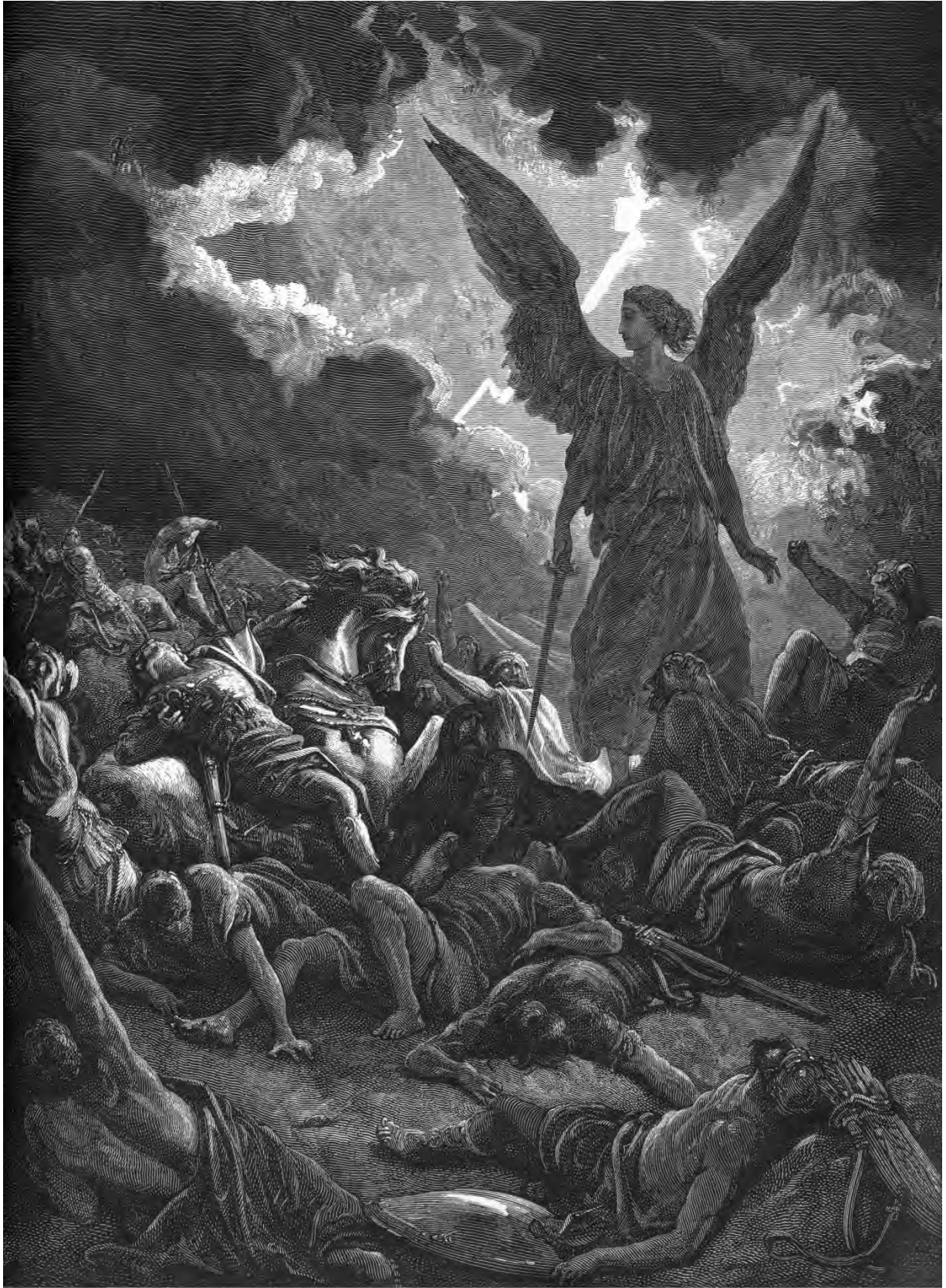
---

<sup>288</sup> De geschiedenis van dit gedeelte wordt ook beschreven in 2Kon.19:35-37.

<sup>289</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 141.

Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 1:5.





**De hemelse Knecht van God verslaat 185.000 mannen.**

7. Koning Hizkia wordt ziek, en geneest.<sup>290</sup>

Hoofdstuk 38:1-8

**1** In die dagen werd Hizkia dodelijk ziek. De profeet Jesaja, een zoon van Amoz, kwam bij hem, en zei tegen hem: “Dit heeft Jahweh gezegd: Regel de zaken voor je huis, want jij zal sterven, en niet leven.”

**2** Hizkia keerde zijn gezicht naar de muur, en bad tot Jahweh,

**3** en zei: “Ach Jahweh, denk er toch aan, dat ik in trouw en met een volkomen hart voor U gewandeld heb, en gedaan heb, wat goed is in uw ogen.” Hizkia moest hard huilen.

**4** Het woord van Jahweh werd tot Jesaja gericht:

**5** “Ga, en zeg tegen Hizkia: “Dit heeft Jahweh gezegd, de God van je voorvader David: “Ik heb je gebed gehoord. Ik heb je tranen gezien. Zie, Ik zal 15 jaren aan je levensdagen toevoegen.”

**6** “Ik zal jou en deze stad uit de macht van de koning van Assyrië verlossen. Ik zal deze stad beschermen.

**7** “Dit zal voor jou het teken zijn van Jahweh, dat Jahweh zal doen wat Hij heeft gesproken.”

**8** “Zie, Ik laat de schaduw die door de zon op de treden van Achaz’ trap is gedaald, 10 treden teruggaan.” De zon ging 10 treden terug op de treden die zij was gedaald.

\*\*\*

In 712 voor Christus werd koning Hizkia ziek.<sup>291</sup> Dit gebeurde dus 11 jaren eerder dan de geschiedenis van de vorige 2 hoofdstukken.

727 – 697 Regering van koning Hizkia.

712 Koning Hizkia wordt ernstig ziek, maar geneest door een wonder.

705 – 681 Regering van de Assyrische koning Sanherib.

701 Sanherib veroverd het Tweestammenrijk Juda, en belegert Jeruzalem.

**1** In die dagen werd Hizkia dodelijk ziek. De profeet Jesaja, een zoon van Amoz, kwam bij hem, en zei tegen hem: “Dit heeft Jahweh gezegd: Regel (de zaken) voor je huis, want jij zal sterven, en niet leven.”

De naam Jesaja komt wel vaker in de Bijbel voor (1Kron.3:21, 25:3,15, 26:25, enz.). Om al die verschillende Jesaja’s uit elkaar te houden, moest erbij worden gezegd, over welke Jesaja het gaat. Daarom wordt daarbij vermeld, dat Jesaja een zoon was van Amoz.

De boodschap van Jesaja sloeg in als een bom. Koning Hizkia (727/714 – 697) had zelf nog maar 2 jaren geregeerd.<sup>292</sup> Hij had de Here gediend, en moest nog veel gevolgen van de slechte regering van zijn vader Achaz (732 – 727) opruimen. Goede hervormingen waren nog hard nodig. Ook had hij nog geen zoon om hem op te volgen. Zijn zoon Manasse was nog niet geboren (2Kon.21:1, Jes.39:7). Daarbij waren de Joden aan de Assyriërs onderworpen, en moesten ze jaarlijks belasting aan hen betalen (v.6).

**2** Hizkia keerde zijn gezicht naar de muur, en bad tot Jahweh,

<sup>290</sup> De geschiedenis van dit gedeelte wordt ook beschreven in 2Kon.20:1-11.

<sup>291</sup> Koning Hizkia regeerde 29 jaren. Toen hij beter werd, mocht hij nog 15 jaren leven. Hij stierf in 697 voor Christus. Hij was dus in 712 (= 697 + 15 (jaren)) ziek.

<sup>292</sup> Zie hiervoor de voetnoot uit de inleiding boven Jes.36:1.

**3** en zei: “Ach Jahweh, denk er toch aan, dat ik in trouw en met een volkomen hart voor U gewandeld heb, en gedaan heb, wat goed is in uw ogen.” Hizkia moest hard huilen.

Hizkia zocht in zijn gebed niet in de eerste plaats zijn eigen belang, maar het belang van Gods volk en zijn koninkrijk. Hij begreep niet, waarom hij nu juist het veld zou moeten ruimen. In zijn gebed kwam zijn liefde voor God en zijn naaste vooral tot uiting. Naar zo'n gebed in gehoorzaamheid luistert de Here altijd, al verhoort Hij het misschien op een andere manier als wij verwachten.

**4** Het woord van Jahweh werd tot Jesaja gericht:

Door gebed en bekering wijzigt de Here soms zijn plannen (Gen.20, Am.7:1-9). God was zo boos op de stad Ninevé, dat hij haar wilde verwoesten. Toen de bevolking van die stad zich bekeerde, veranderde de Here zijn plannen, en spaarde de stad (Jona 3:10). Zo ging het ook met het gelovige gebed van koning Hizkia (727 – 697). Door zijn gebed kwam de profetie dat hij spoedig zou sterven, niet uit (Jak.5:16). Zijn leven werd met 15 jaren verlengd.

**5** “Ga, en zeg tegen Hizkia: “Dit heeft Jahweh gezegd, de God van je (voor)vader David: “Ik heb je gebed gehoord. Ik heb je tranen gezien. Zie, Ik zal 15 jaren aan je (levens)dagen toevoegen.”

**6** “Ik zal jou en deze stad (van)uit de (hand)palm (= de macht) van de koning van Assyrië verlossen (of bevrijden). Ik zal deze stad beschermen.<sup>293</sup>

**7** “Dit zal voor jou het teken zijn van Jahweh, dat Jahweh zal doen wat Hij heeft gesproken.”

**8** “Zie, Ik laat de schaduw die door de zon op de treden van Achaz' trap is gedaald, 10 treden teruggaan.” De zon ging 10 treden terug op de treden die zij was gedaald.

De zonnewijzer was een soort klok. Dergelijke tijdmeters werden in het Tweestromenland gebruikt. Waarschijnlijk heeft koning Achaz (732 – 727) die naar Assyrisch voorbeeld laten bouwen. Deze zeer slechte koning nam wel meer dingen van de Assyriërs over (2Kon.16:10).

Het is normaal dat de schaduw van de zon op de zonnewijzer vooruit gaat (2Kon.20:10). Dat die schaduw 10 treden terugging was een groot wonder.

De genezing van koning Hizkia (727 – 697) wordt hier niet expliciet genoemd. In het tweede bijbelboek Koningen (20:7) gebeurt dat wel. Hij genas binnen 3 dagen (2Kon.20:5<sup>b</sup>). Toch kunnen we ook uit het bijbelboek Jesaja door de beschrijving van het grote wonder van de zonnewijzer en het opschrift van het lied van koning Hizkia opmaken (v.9), dat God hem genas.

---

<sup>293</sup> In het 2<sup>e</sup> bijbelboek Koningen (20:7) wordt na de inhoud van dit vers vermeld, dat koning Hizkia een vijgenkoek op het gezwel moest leggen. In die tijdsvolgorde zal het ook wel zijn gegaan. In het bijbelboek Jesaja gaat het meer over het grote wonder van de genezing, en wordt het gebruik van de vijgenkoek pas achteraf als minder belangrijk vermeld (Jes.38:21).

## 8. Koning Hizkia bedankt God.<sup>294</sup>

Hoofdstuk 38:9-22

**9** Geschrift van Hizkia, de koning van Juda, toen hij ziek geweest was, en van zijn ziekte was genezen.

**10** Zelf zei ik: “In de bloei van mijn dagen moet ik de poorten van het dodenrijk binnengaan. Ik word van de rest van mijn jaren beroofd.”

**11** Ik heb gezegd: “Ik zal Jahweh in het land van de levenden niet zien. Ik zal met de bewoners die zijn opgehouden te bestaan naar geen mens meer kijken.”

**12** “Mijn leven werd afgebroken, en van mij weggerukt als de tent van een herder. Ik rolde mijn leven op als een wever. Hij snijdt mij van het weefgetouw af. Dag en nacht beëindigt U mijn leven.”

**13** “Met mij wordt afgerekend tot de morgen. Als een leeuw, zo breekt Hij al mijn botten. Dag en nacht geeft U mij prijs.”

**14** “Als een zwaluw, zo tjipl ik. Ik koer als een duif. Mijn ogen kijken smekend omhoog. Here, ik ben angstig, wees voor mij een borg.”

**15** “Wat zal ik zeggen? Hij heeft tegen mij gesproken, en Hij heeft het gedaan. Ik zal al mijn jaren rustig verdergaan na dit bittere zielenleed.”

**16** “Here, bij deze dingen leeft men. Daarin is het leven van mijn geest. U maakt mij gezond, en laat mij leven.”

**17** “Zie, mijn bittere beproeving werd tot heil. U hield van mijn ziel. Vanuit het graf van ontbinding vandaan hebt U al mijn zonden achter uw rug geworpen.”

**18** “Ja, niet het dodenrijk kan U bedanken. De dood kan U niet loven. Wie in de cisterne neerdalen, kunnen niet op uw trouw hopen.”

**19** “De levende, de levende, die bedankt U, zoals ik vandaag. Een vader zal uw trouw aan zijn zonen bekend maken.”

**20** “Jahweh was er om mij te redden, en wij zullen mijn muziek spelen alle dagen van ons leven over het huis van Jahweh.”

**21** Jesaja had gezegd: “Laat men een klomp vijgen nemen, en als een pleister op de zweer leggen, dan zal hij genezen.”

**22** Hizkia had gezegd: “Wat is het teken, dat ik naar het huis van Jahweh zal opgaan?”

\*\*\*

**9** Geschrift van Hizkia, de koning van Juda, toen hij ziek geweest was, en van zijn ziekte was genezen.

Het geschrift van koning Hizkia (727 – 697) bestond uit een lied of psalm die later aan de tekst van de profeet Jesaja is toegevoegd.

**10** Zelf zei ik: “In de bloei van mijn dagen moet ik de poorten van het dodenrijk binnengaan. Ik word van de rest van mijn jaren beroofd.”

In die tijd dachten veel mensen, dat het dodenrijk onder de oppervlakte van de aarde was (vgl. Gen.37:35, 42:38, Num.16:31-33, Ps.49:15,16, Ezech.31;14-18, 32:18-32, Mat.11:23, Luk.10:15). Wel wist men, dat God zijn dienaren van het dodenrijk zou verlossen en zou op-

---

<sup>294</sup> Dit gedeelte komt niet voor in het 2<sup>e</sup> bijbelboek Koningen.

nemen (Ps.49:16, 73:23,24, 86:13, Jes.26:19, Dan.12:2). De mensen die niet van de Here houden, gaan na hun sterven naar het dodenrijk (Ps.9:18). Daar wachten ze op hun eeuwige bestemming (Dan.12:2).<sup>295</sup>

**11** Ik heb gezegd: “Ik zal Jah(weh) in het land van de levenden niet zien. Ik zal met de bewoners die zijn opgehouden te bestaan naar geen mens meer kijken.”

**12** “Mijn leven werd afgebroken, en van mij weggerukt als de tent van een herder. Ik rolde mijn leven op als een wever. Hij snijdt mij van het weefgetouw af. Dag en nacht beëindigt (of voltooit) U mij(n leven).”

Zoals een wever zijn werk oprolt, als het klaar is, zo trof koning Hizkia maatregelen, voordat het einde kwam. Met die maatregelen was de koning hoogstwaarschijnlijk al begonnen, voordat de profeet Jesaja kwam. Het einde zou komen met het afsnijden van de nieuwe lap van het weefgetouw.

**13** “Met mij wordt afgerekend tot de morgen. Als een leeuw, zo breekt Hij al mijn botten. Dag en nacht geeft U mij prijs.”

**14** ”Als een zwaluw, zo tijlp ik. Ik koer als een duif. Mijn ogen kijken smekend omhoog. Here, ik ben angstig, wees voor mij een borg.”

Een borg stond garant voor iemands leven (Gen.43:9, 44:32, Joz.2:14, Hebr.7:22), of voor de betaling van iemands schulden (Spr.11:15, 20:16, 22:26,27, 27:13, Hebr.7:22).

**15** “Wat zal ik zeggen? Hij heeft tegen mij gesproken, en Hij heeft het gedaan. Ik zal al mijn jaren rustig verdergaan na dit bittere zielenleed.”

God sprak via de profeet Jesaja tegen Hizkia (727 – 697). De Here zorgde ervoor, dat de koning weer beter werd.

**16** “Here, bij deze (dingen) leeft men. Daarin is het leven van mijn geest. U maakt mij gezond, en laat mij leven.”

**17** “Zie, mijn bittere beproeving werd tot heil. U hield van mijn ziel. Van(uit) het graf van ontbinding vandaan hebt U al mijn zonden achter uw rug geworpen.”

De bittere beproeving van de koning veranderde de Here weer in heil en geluk. De genezing van Hizkia was voor hem een (extra) bewijs, dat God zijn zonden had vergeven.

**18** “Ja, niet het dodenrijk kan U (be)danken. De dood kan U niet loven. Wie in de cisterne (= de grote waterput) neerdalen, kunnen niet op uw trouw hopen.”

Een cisterne is een groot waterreservoir. Als het in de maanden oktober en november regende, werd het water voor de rest van het jaar daarin opgevangen. Sommige cisternen waren enorm groot, en konden gemakkelijk een groot aantal mensen bevatten. Het wordt min of meer denkbeeldig voorgesteld, alsof de diepte van de cisterne het voorportaal van de onderwereld is.

Hizkia geloofde blijkbaar, dat hij na zijn sterven tijdelijk in het dodenrijk zou zijn (v.10). Daar zou hij God niet kunnen danken en loven. Ook daarom wilde hij blijven leven. In de tijd van het Oude Testament geloofde men trouwens wel in een lichamelijke opstanding uit de dood (Ps.49:16, 73:23,24, Jes.26:19, Dan.12:2,13).<sup>296</sup>

---

<sup>295</sup> Het dodenrijk is niet de hel of het eeuwige vuur, want later bij het laatste oordeel zal het dodenrijk met de doden worden geworpen in de poel van vuur (= de hel) (Op.20:11-15).

<sup>296</sup> In die tijd dacht men, dat het dodenrijk onder de oppervlakte van de aarde was (vgl. Gen.37:35, 42:38, Num.16:31-33, Ps.49:15,16, Ezech.31:14-18, 32:18-32, Mat.11:23, Luk.10:15). De ongelovigen die sterven, gaan naar het dodenrijk (Ps.9:18). Daar wachten ze op hun eeuwige bestemming (Dan.12:2).

**19** “De levende, de levende, die (be)dankt U, zoals ik vandaag. Een vader zal uw trouw aan zijn zonen bekend maken.”

Een dode vader kan niet de trouw van God aan zijn zonen bekend maken. Dat wilde koning Hizkia (727 – 697) nog graag doen. In het jaar dat hij dodelijk ziek was en genas, was zijn zoon nog niet geboren (Zie eveneens Jes.39:7.). Zijn zoon Manasse (697 – 642) was 12 jaren oud, toen hij 15 jaren later zijn vader opvolgde (2Kon.21:1).

**20** “Jahweh was (er) om mij te redden, en wij zullen mijn muziek spelen alle dagen van ons leven over (of ten gunste van) het huis van Jahweh (vgl. 2Kron.29:30).”

**21** Jesaja had gezegd: “Laat men een klomp vijgen nemen, en als een pleister op de zweer leggen, dan zal hij genezen.”

Vijgen werden vroeger als geneeskrachtig beschouwd. Ze werden in de vorm van pleisters vooral tegen gezwollen gebruikt. Het kan zeker waar zijn, dat koning Hizkia daardoor genas, maar dat doet aan het grote wonder niets af. Of God geneest via middelen of door een rechtstreeks ingrijpen, in beide gevallen is Hij de grote heemeester.

In het 2<sup>e</sup> bijbelboek Koningen (20:7) wordt de inhoud van dit vers vlak na de profetie over de genezing van koning Hizkia vermeld. In die tijdsvolgorde zal het ook wel zijn gegaan. In het bijbelboek Jesaja gaat het meer over het grote wonder van de genezing, en wordt het gebruik van de vijgenkoek pas achteraf als minder belangrijk vermeld.

**22** Hizkia had gezegd: “Wat is het teken, dat ik naar het huis van Jahweh zal opgaan?”

Ook dit laatste vers is een vermelding achteraf. De volgorde van deze hoofdstukken is duidelijk thematisch en niet chronologisch (= in tijdsvolgorde).

---

Het dodenrijk is niet de hel of het eeuwige vuur, want later bij het laatste oordeel zal het dodenrijk met de doden worden geworpen in de poel van vuur (= de hel) (Op.20:11-15).

Vooraf vanuit het Nieuwe Testament mogen we weten, dat God direct na de dood de zielen van zijn dienaren bij zich neemt in de hemel (Luk.16:19-31, 23:43, 2Kor.5:8, Fil.1:23,24, Op.6:9-11, vgl. Ps.49:15,16).

## 9. Het gezantschap van Merodach-Baladan.<sup>297</sup>

### Hoofdstuk 39

**1** In die tijd stuurde Merodach-Baladan, een zoon van Merodach-Baladan, de koning van Babel, gezanten met brieven en een geschenk naar Hizkia, omdat hij had gehoord, dat hij ziek was geweest, en was genezen.

**2** Hizkia was blij over hun komst. Hij liet hun de schathuizen zien: het zilver en het goud, de specerijen en de kostbare olie, zijn hele wapenhuis, en alles wat in zijn schatkamers te vinden was. Er was niets in zijn huis en in zijn hele rijk, dat Hizkia hun niet liet zien.

**3** Toen kwam de profeet Jesaja bij koning Hizkia. Hij zei tegen hem: “Wat hebben deze mannen gezegd, en waarvandaan zijn zij bij u gekomen?” Hizkia zei: “Uit een ver land zijn zij bij mij gekomen, uit Babel.”

**4** Hij zei: “Wat hebben zij in uw huis gezien?” Hizkia zei: “Alles wat in mijn huis is, hebben zij gezien. Er is niets in mijn schatkamers, dat ik hun niet heb laten zien.”

**5** Toen zei Jesaja tegen Hizkia: “Luister naar het woord van Jahweh van de hemelse legers:

**6** “Zie, er komen dagen, dat alles wat in je huis is, en wat je voorvaders hebben opgeslagen tot op deze dag, naar Babel zal worden weggevoerd. Niets zal er overblijven”, heeft Jahweh gezegd.”

**7** “Van je zonen, die uit je zullen voortkomen, die je zal verwekken, zullen zij nemen, om eunuchen te zijn in het paleis van de koning van Babel.”

**8** Hizkia zei tegen Jesaja: “Het woord van Jahweh, dat jij hebt gesproken, is goed.” Ook zei hij: “Want er zal in mijn dagen zeker vrede zijn.”

\*\*\*

In 712 voor Christus werd koning Hizkia ziek.<sup>298</sup> Kort na zijn genezing kwam een gezantschap van de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) bij hem op bezoek om hem te feliciteren met het herstel van zijn ziekte.<sup>299</sup>

De Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) organiseerde het verzet tegen Assyrië. Meer dan 10 jaren wist hij tegenover het machtige Assyrische rijk zijn onafhankelijkheid te bewaren. Koning Sargon II (722 – 705) van Assyrië onderdrukte het verzet, en verdreef in 710 voor Christus Merodach-Baladan uit Babel. Na de dood van Sargon II lukte het hem om troon te heroveren, en 9 maanden lang in Babel te regeren. In 702 werd het leger van de dappere koning van Babel door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) verslagen.<sup>300</sup> Merodach-Baladan vluchtte naar Elam. Hij stierf daar enkele jaren later in ballingschap.

727 – 697 Regering van koning Hizkia.

722 – 710 Regering van de Babylonische koning Merodach-Baladan.

712 Koning Hizkia wordt ernstig ziek, maar geneest door een wonder.

<sup>297</sup> De geschiedenis van dit gedeelte wordt ook beschreven in 2Kon.20:12-19.

<sup>298</sup> Koning Hizkia regeerde 29 jaren. Toen hij beter werd, mocht hij nog 15 jaren leven. Hij stierf in 697 voor Christus. Hij was dus in 712 (= 697 + 15 (jaren)) ziek.

<sup>299</sup> Merodach-Baladan betekent: (de afgod) Mardoek heeft een zoon gegeven.

<sup>300</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

- 712 of 711 Een gezantschap van koning Merodach-Baladan bezoekt koning Hizkia.  
 705 – 681 Regering van de Assyrische koning Sanherib.  
 703 – 702 Regering van de Babylonische koning Merodach-Baladan.  
 701 Sanherib verovert het Tweestammenrijk Juda, en belegert Jeruzalem.

**1** In die tijd stuurde Merodach-Baladan, een zoon van (Merodach-)Baladan, de koning van Babel, (gezanten) met brieven en een geschenk naar Hizkia, omdat hij had gehoord, dat hij ziek was geweest, en was genezen.

In Babel had men gehoord van het wonder dat bij de zonnewijzer was gebeurd (2Kron.32:31). De schaduw van de zon was 10 treden teruggegaan (Jes.38:8).

Natuurlijk kwamen de Babylonische gezanten niet belangeloos naar koning Hizkia. Ze wilden met het Tweestammenrijk een verbond sluiten tegen het machtige Assyrië. Bovendien ver-schafte het grondgebied van de Joden een verbinding met het land Egypte, dat ook niets van de Assyriërs moest hebben.

**2** Hizkia was blij over hun (komst). Hij liet hun de schathuizen zien: het zilver en het goud, de specerijen en de kostbare olie, zijn hele wapenhuis, en alles wat in zijn schatkamers te vinden was. Er was niets in zijn huis en in zijn hele rijk, dat Hizkia hun niet liet zien.

Koning Hizkia (727 – 697) voelde zich erg gevleid en vereerd. Hij wilde zich goed voordoen, en laten zien, dat hij toch nog wel iets voorstelde. De gezanten moesten een hoge dunk krijgen van zijn rijkdom en macht (vgl. 2Kron.32:27,28).

**3** Toen kwam de profeet Jesaja bij koning Hizkia. Hij zei tegen hem: “Wat hebben deze mannen gezegd, en waarvandaan zijn zij bij u gekomen?” Hizkia zei: “Uit een ver land zijn zij bij mij gekomen, uit Babel.”

Op de eerste vraag durfde de koning de profeet blijkbaar geen antwoord te geven. Uit het antwoord op de tweede vraag blijkt duidelijk, hoe trots Hizkia was. Uit een heel ver land wa-ren ze speciaal voor hem gekomen, uit het grote Babel nog wel!

**4** Hij zei: “Wat hebben zij in uw huis gezien?” Hizkia zei: “Alles wat in mijn huis is, hebben zij gezien. Er is niets in mijn schatkamers, dat ik hun niet heb laten zien.”

**5** Toen zei Jesaja tegen Hizkia: “Luister naar het woord van Jahweh van de (hemelse) legers:

**6** “Zie, er komen dagen, dat alles wat in je huis is, en wat je (voor)vaders hebben opge-slagen tot op deze dag, naar Babel zal worden weggevoerd. Niets zal er overblijven”, heeft Jahweh gezegd.”

**7** “Van je zonen, die uit je zullen voortkomen, die je zal verwekken, zullen zij nemen, om eunuchen (= gecastreerde mannelijke hovelingen) te zijn in het paleis van de koning van Babel.”

Koning Hizkia (727 – 697) had nog geen zoon, maar hij zou er wel één krijgen. Drie jaren later werd zijn zoon Manasse (697 – 642) geboren (2Kon.21:1).

Deze profetieën zijn in vervulling gegaan. In 605 voor Christus sloeg kroonprins Nebukadnezar het beleg om Jeruzalem. Een deel van de tempelschat werd door de kroonprins meegenomen naar Babel (2Kon.24:1, 2Kron.36:6,7). Bovendien nam hij Judese prinses mee. Daniël en zijn vrienden waren daar eveneens bij (Dan.1:1-6). Zij werden eunuchen aan het hof van de koning.

Na een opstand veroverde Nebukadnezar II (604 – 562) in 597 Jeruzalem opnieuw. Hij voerde alle schatten van de tempel en van het paleis mee naar Babel. Het goud werd zelfs van de



tempel afgehaald. Ook alle weerbare mannen, ambachtslieden en rijke mensen werden meegenomen naar Babel (2Kon.24:1,8-16, 2Kron.36:10).

Daarna kwamen de Joden opnieuw tegen deze koning in opstand, maar ze bekeerden zich niet tot God. Daarom zijn ze in 586 door de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) in ballingschap gevoerd (2Kon.25:1-17, 2Kron.36:11-21, Jer.52:29).

**8** Hizkia zei tegen Jesaja: “Het woord van Jahweh, dat jij hebt gesproken, is goed.” Ook zei hij: “Want er zal in mijn dagen zeker vrede zijn.”

Hierin handelde koning Hizkia verkeerd en egoïstisch. Hij toonde geen echt berouw om zijn zonde. Hoogmoedig vertrouwde hij nog steeds op rijkdom, macht en menselijke bondgenoten. Hij liet zelfs geen medelijden en bezorgdheid blijken om wat het nageslacht van de Joden zou moeten meemaken. Door bekering en gebed zou echter de laatste profetie van dit hoofdstuk niet in vervulling hoeven gaan (vgl. Jer.18:7-10).

De vrome en zondige koning moest door schade en schande nog veel leren. In het jaar 701 zou hij moeten erkennen, dat rijkdom, macht of menselijke bondgenoten geen uitkomst konden bieden,<sup>301</sup> maar dat alleen Jahweh redt (Jes.37:14-20).

---

<sup>301</sup> Al het zilver uit de schatkamers van het koninklijk paleis moest koning Hizkia (727 – 697) in 701 al afstaan aan de koning van Assyrië (2Kon.18:14,15).

## 8. Deel 8.

Het centrale thema van dit deel is, dat God zijn volk verlost. Vertrouwen op afgoden is dan ook dwaasheid, want die kunnen niet redden (Jes.44:6-20, 46), maar de Here kan dat wel.

Van 724 tot en met 722 voor Christus hadden de Assyriërs de Israëlieten uit het Tienstammenrijk naar hun land gedeporteerd. In 701 werden heel veel Joden uit het Tweestammenrijk Juda naar Assyrië weggevoerd.<sup>302</sup> Vanuit dat perspectief voorzag de profeet Jesaja de toekomstige ballingschap van het overgrote deel van de Joden, en de verlossing van alle Joden en Israëlieten door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) in 538 (Jes.36:6,7, 41:1-7,25, 43:14, 44:21-28, 45:1-13, 46:11, 47, 48:14).

Deze profetieën zijn dus hoogstwaarschijnlijk afkomstig uit de tijd na de Assyrische inval in het Tweestammenrijk Juda in 701 voor Christus, en voor het sterfjaar van de jonge koning Hizkia (727 – 697) (Jes.1:1, 36:1).

De Joden en Israëlieten zouden niet alleen uit het Tweestromenland worden verlost. Ze zullen eveneens terugkeren naar hun land, en een machtig volk worden (Jes.41:10-20, 43:1-8). Het overgrote deel van het volk Israël zal zich bekeren (Jes.42:16, 43:21, 44:1-5).

Ze zouden ook door de Here Jezus worden verlost van hun zonden en schuld. Hij zal al zijn dienaren uit alle volken vergaderen, en hen als de goede Herder leiden (Jes.40:3-11, 42:1-7, 45:14-22,25). Voor God zal iedereen uiteindelijk moeten buigen (Jes.45:23,24)

### 1. God zal Zion verlossen.

Hoofdstuk 40:1-11

**1** “Troost, troost mijn volk!” zegt jullie God.

**2** Spreekt tegen het hart van Jeruzalem. Roept haar toe, dat haar strijd volbracht is, dat haar ongerechtigheid verzoend is, dat zij uit de hand van Jahweh dubbel ontvangen heeft voor al haar zonden.

**3** Een stem van iemand roept in de woestijn: “Maakt de weg van Jahweh klaar! Effent in de wildernis een baan voor onze God!”

**4** “Elk dal zal worden verhoogd, en elke berg en heuvel zal worden verlaagd. Het bultige zal effen worden, en de woeste plaatsen vlak.”

**5** De heerlijkheid van Jahweh zal zich openbaren, en al het vlees zal dit gezamenlijk zien, want de mond van Jahweh heeft het gesproken.

**6** Een stem zegt: “Roep!” Hij zegt: “Wat zal ik roepen?” “Al het vlees is gras, en al zijn schoonheid als een bloem van het veld.”

**7** “Het gras is verdort, de bloem is verwelkt, als de wind van Jahweh daarover heeft gewaaid. Zeker, het volk is gras.”

**8** “Het gras is verdort, de bloem is verwelkt, maar het woord van onze God houdt eeuwig stand.”

---

<sup>302</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

**9** Klim op een hoge berg, boodschapper van goed nieuws van Zion! Verhef je stem met kracht, boodschapper van goed nieuws van Jeruzalem! Verhef die! Jij bent toch niet bang! Zeg tegen de steden van Juda: “Ziet, jullie God!”

**10** “Ziet, de Heer Jahweh! Hij zal komen met kracht, en zijn arm zal heersen. Ziet, zijn loon is bij Hem, en zijn werk gaat voor Hem uit.”

**11** “Als een herder zal Hij zijn kudde weiden. Met zijn arm zal Hij de lammeren bijebrengen, en aan zijn borst zal Hij ze dragen. De nog zogende lammeren zal Hij zorgzaam leiden.”

\*\*\*

**1** “Troost, troost mijn volk!” zegt jullie God.

Deze profetie gold in eerste instantie vooral voor Israëlieten die in 722 door de Assyriërs naar het Tweestromenland waren gedeporteerd.

De Joden uit het Tweestammenrijk Juda zouden in 586 bijna allemaal naar Babel worden gevoerd. Daar zouden ze moeten blijven, totdat een nieuwe generatie was opgevoerd.

Daarna wilde Jahweh ze verlossen. Samen met de Israëlieten uit het Tienstammenrijk zouden zij door Hem worden bevrijd. Deze vertroosting gold dus voor heel het volk Israël.

Veel Israëlieten en Joden maakten van Gods verlossing uit de ballingschap door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) geen gebruik. Ze bleven liever in ballingschap, dan dat ze terugkeerden naar het heilige land. Door hun structurele zonden raakten de Israëlieten uiteindelijk verstrooid over de hele wereld. Toch zal de Here ze verlossen.

**2** Spreekt tegen het hart van Jeruzalem. Roept haar toe, dat haar strijd volbracht is, dat haar ongerechtigheid verzoend is, dat zij uit de hand van Jahweh dubbel ontvangen heeft voor al haar zonden.

Het volk Israël of Juda wordt in de Bijbel een zoon van de God Jahweh genoemd (Ex.4:22,23, Deut.32:6, Jes.63:16, Jer.31:9<sup>b</sup>, Ezech.21:10<sup>b</sup>/15<sup>b</sup>, Hos.11:1, Mat.2:15<sup>b</sup>). Vergeleken met de heidenen (Hebr.12:7, Op.14:6,7), was Israël de eerste en oudste zoon van de Here (Ex.4:22, Op.14:1-5). In die tijd erfde in Israël de oudste zoon altijd een dubbel deel (Deut.21:17). Ook van de straf van de Almachtige erfde Israël het dubbele deel. Dat was dus de erfenis van deze ongehoorzame oudste zoon.

**3** Een stem (of Een geluid) van een (aan)roepende (= van iemand roept/een omroeper) in (of door) de woestijn (of de wildernis): “Maakt (of Ruimt ... op) de weg van Jahweh klaar (of schoon)! Effent (of Maakt ... recht) in (of door) de wildernis (of de steppe/woestijn) een (heer)baan (of een gebaande weg) voor (of van/naar) onze God!”

Zoals een heraut vroeger de komst van de koning aankondigde, zo zou de komst van God worden aangekondigd. Gebrekkige wegen moesten in die tijd dan in orde worden gebracht.

Deze profetie is in vervulling gegaan. Vanuit de woestijn heeft Johannes de Doper de komst van de Here Jezus aangekondigd (Mat.3:1-3, 11:10-14, Mark.1:3, Luk.3:4, Joh.1:19,23). De profeet Maleachi voorspelde eveneens, dat Johannes de Doper de komst van de verlosser Jezus bekend zou maken (Mal.3:1).<sup>303</sup>

Niet de woeste wegen hinderden de komst van de Messias, maar de oorzaak van de woeste wegen: de structurele zonde van het volk Israël. Het was een oproep voor de Joden om zich te bekeren.

---

<sup>303</sup> Zie Turenout T. van, Maleachi, boodschapper van Jahweh, Grijskerk, 2023.

4 “Elk dal zal worden verhoogd, en elke berg en heuvel zal worden verlaagd. Het bultige zal effen worden, en de woeste plaatsen vlak.”

Alle hindernissen die de 1<sup>e</sup> komst van de Messias op aarde in de weg stonden, en ook zijn 2<sup>e</sup> komst in de weg staan, zouden en zullen verdwijnen. De Here Jezus zou de macht van de zonde vernietigen (Hebr.1:3). De gevolgen daarvan zullen in de toekomst volledig merkbaar worden. Woestijnen, wildernissen en verwoeste gebieden als gevolg van de zonde zullen op de nieuwe aarde helemaal verdwenen zijn.<sup>304</sup>

5 De heerlijkheid van Jahweh zal zich openbaren, en al het vlees zal (dit) gezamenlijk zien, want de mond van Jahweh heeft (het) gesproken.

Op de jongste dag zullen alle mensen de heerlijkheid van God zien (Mat.16:27). Dit zal zeker gebeuren, want Jahweh heeft het gezegd.<sup>305</sup>

Met *al het vlees* worden alle levende mensen en soms eveneens dieren bedoeld. Alle levende wezens bestaan slechts tijdelijk op deze aarde.

6 Een stem zegt: “Roep!” Hij zegt: “Wat zal ik roepen?” “Al het vlees is gras, en al zijn schoonheid als een bloem van het veld.”

Een stem zei tegen de profeet Jesaja, dat hij moest roepen. Daarop vroeg de profeet: “Wat zal ik roepen?”

7 “Het gras is verdort, de bloem is verwelkt (of afgevallen/neergevallen/vergaan), als de wind van Jahweh daarover heeft gewaaid (of geblazen). Zeker, het volk is gras.”

Met die verdrogende wind wordt waarschijnlijk de oostenwind vanuit de woestijn bedoeld. Als deze wind begint te waaien, verdrogen de planten en bloemen.

8 “Het gras is verdort, de bloem is verwelkt (of afgevallen/neergevallen/vergaan), maar het woord van onze God houdt eeuwig stand (Ps.103:15-17<sup>a</sup>).”

Tegenover de tijdelijkheid van de mensen en ook van de dieren op aarde staat het woord van God. Dat houdt eeuwig stand (vgl. 1Pet.1:24).

9 Klim op een hoge berg, boodschapper (van goed nieuws) van Zion!<sup>306</sup> Verhef je stem met kracht, boodschapper (van goed nieuws) van Jeruzalem! Verhef die! Jij bent (toch) niet bang! Zeg tegen de steden van Juda: “Ziet, jullie God!”

In de tijd van de profeet Jesaja had het Joodse volk het niet gemakkelijk. Steeds was er de gevaarlijke dreiging van de Assyriërs. Dit kwam, doordat het overgrote deel van de mensen God niet gehoorzaamde. Deze Joden dienden de afgoden, hielden zich niet aan de wetten van de Here, en ze behandelden hun (arme) volksgenoten slecht.

Jesaja is in vers 9 (nog steeds) de boodschapper van Zion ofwel van Jeruzalem. Hij moest de hoofdstad en alle andere steden van Juda toeroepen, dat de mensen zich op God moesten rich-

---

<sup>304</sup> Een figuurlijke en een letterlijke betekenis van een profetie hoeven elkaar niet uit te sluiten, zoals vaak ten onrechte (onbewust) wordt gedacht. Vaak is de letterlijke betekenis het gevolg van de figuurlijke betekenis.

<sup>305</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

<sup>306</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

ten. Kortom, ze moesten zich volledig bekeren. Als ze dat zouden doen, dan hoefden ze niet meer bang te zijn.

**10** “Ziet, de Heer Jahweh! Hij zal komen met kracht, en zijn arm zal heersen. Ziet, zijn loon is bij Hem, en zijn werk gaat voor Hem uit (Jes.62:11, Mat.16:27, Op.22:12).”

Ook al wilde het overgrote deel van de Joden zich niet bekeren, dan hoefden de aan God gehoorzame volksgenoten van de profeet nog niet bang te zijn. Hun toekomst was en is bij de Here altijd zeker. Al *zijn werk* van verlossing van zonde en redding van mensen *zou voor Hem uitgaan*.

Op de jongste dag zal de gezalfde Jezus terugkomen, en *zijn loon zal bij Hem zijn*. Zijn trouwe volgelingen zal Hij belonen. Na zijn 2<sup>e</sup> komst zal Hij eveneens *met kracht* op aarde *heersen*.

De vertroosting van het volk van God geldt dus niet alleen voor heel het gehoorzame deel van de Israëlieten (v.1), maar voor alle kinderen van de hemelse Vader; inclusief zijn dienaren uit de andere volken.

**11** “Als een herder zal Hij zijn kudde weiden. Met (of Door/In) zijn arm zal Hij de lammeren bijeenbrengen, en in (= en aan) zijn borst zal Hij ze dragen. De (nog) zogende(= drinkende)( lammere)n zal Hij (zorgzaam) leiden.”<sup>307</sup>

De Here Jezus is de goede Herder (Joh.10:11-15, Hebr.13:20, 1Pet.2:25). Hij zal goed voor zijn kudde zorgen. Na zijn terugkomst zal hij op de nieuwe aarde als koning regeren. Pas dan, zal het echt vrede zijn.

---

<sup>307</sup> Dit alles is niet vervuld, toen een klein deel van de Joden (en een nog kleiner deel van de Israëlieten) in 537 voor Christus onder leiding van Zerubbabel terugkeerde naar het beloofde land. Nergens kunnen we in het Oude Testament lezen, dat deze mensen na de ballingschap massaal en structureel de Here dienden, en dat de gezalfde Jezus hun koning was. Van duurzame vrede was geen sprake. Een steeds groter deel van Joodse volk werd steeds ongehoorzamer. Het werk van de priester Ezra, en het kordate en hardhandige optreden van de landvoogd Nehemia kon de keiharde harten van de meeste mensen niet veranderen. Na de duidelijke waarschuwingen van de profeet Maleachi sprak God eeuwenlang niet meer via zijn profeten tegen de Joden in het heilige land.

## 2. Alleen de almachtige God geeft nieuwe kracht.

Hoofdstuk 40:12-31

**12** Wie mat de wateren met zijn handpalm, bepaalde de omvang van de hemel met een span, vatte het stof van de aarde in een maatbeker, woog de bergen met een weegschaal, en de heuvels met een balans?

**13** Wie heeft de Geest van Jahweh bestuurd, en heeft Hem als zijn raadgever onderwezen?

**14** Wie vroeg Hij om raad, wie gaf Hem inzicht, leerde Hem het rechte pad, bracht Hem kennis bij, en liet Hem de weg van het verstand zien?

**15** Zie, heidenvolken zijn als een druppel uit een emmer, en als stof van een weegschaal worden ze beschouwd. Zie, de eilanden draagt Hij weg als fijn stof.

**16** De Libanon is niet genoeg om te branden, en zijn wilde dieren niet voor een brandoffer.

**17** Al de heidenvolken zijn als niets tegenover Hem. Zij worden voor Hem beschouwd als nietig en niets.

**18** Met wie dan willen jullie God vergelijken, en welke vergelijking op Hem toepassen?

**19** Een ambachtsman giet een beeld. Een edelsmid overdekt het met goud, en smeedt zilveren kettingen.

**20** Wie hiervoor te arm is, kiest een stuk hout dat niet verrot. Hij zoekt voor zich een kundig ambachtsman om een beeld te maken, dat niet wankelt.

**21** Weten jullie het niet? Hebben jullie het niet gehoord? Is het je vanaf het begin niet verteld? Hebben jullie geen begrip van de fundamenten van de aarde?

**22** Hij zetelt boven het rond van de aarde, en zijn bewoners zijn als sprinkhanen. Hij spant de hemel uit als een dunne doek, en spreidt hem uit als een tent om in te wonen.

**23** Hij maakt machthebbers tot niets, rechters van de aarde tot nutteloosheid.

**24** Nauwelijks zijn zij geplant, nauwelijks gezaaid, nauwelijks wortelt hun stam in de aarde, of Hij blaast al op hen, zodat zij verdorren, en een storm neemt ze weg als stoppels.

**25** “Met wie zouden jullie Mij willen vergelijken, dat Ik aan hem gelijk zou zijn?” zegt de Heilige.

**26** Slaat jullie ogen naar omhoog, en ziet. Wie heeft dit alles geschapen? Hij, die hun leger voltallig tevoorschijn brengt. Hij roept ze allemaal bij naam. Door grootheid van zijn macht en sterke kracht ontbreekt er niet één.

**27** Waarom zeg jij, Jakob, en spreek jij, Israël: “Mijn weg is voor Jahweh verborgen, en mijn recht gaat aan mijn God voorbij?”

**28** Weet jij het niet? Heb jij het niet gehoord? Een eeuwig God is Jahweh, Schepper van de einden van de aarde. Hij wordt niet moe, Hij wordt niet afgemat. Zijn verstand is niet te doorgronden.

**29** Hij geeft een vermoeide kracht, en bij een machteloze vermeedert Hij sterkte.

**30** Jongeren zullen moe en afgemat worden. Zelfs jonge mannen zullen struikelen.

**31** Wie Jahweh verwachten, zullen hun kracht vernieuwen. Zij zullen opstijgen met vleu-

gels als arenden. Zij zullen rennen, en worden niet afgemat. Zij zullen verdergaan, en worden niet moe.

\*\*\*

**12** Wie mat de wateren met zijn handpalm, bepaalde de omvang van de hemel[en] met een span, vatte het stof van de aarde in een maatbeker (of in  $\frac{1}{3}$  (efa)),<sup>308</sup> woog de bergen met een weegschaal, en de heuvels met een balans?

In dit gedeelte wordt de grote macht en majesteit van de Here beschreven. Dit vormt eveneens de garantie dat zijn woorden zullen uitkomen.

**13** Wie heeft de Geest van Jahweh bestuurd, en heeft Hem (als) zijn raadgever onderwezen?

**14** Wie vroeg Hij om raad, (wie) gaf Hem inzicht, leerde Hem het rechte pad, bracht Hem kennis bij, en liet Hem de weg van het verstand zien?

Ook is God zeer wijs en intelligent. Het antwoord op al deze vragen moet dan ook zijn, dat niemand zelfs maar enigszins met de Here kan worden vergeleken. We kunnen Hem niet doorgronden, maar wel nederig, en vol eerbied en ontzag bewonderen.

**15** Zie, (heiden)volken zijn als een druppel (van)uit een emmer, en als stof van een weegschaal worden ze beschouwd. Zie, de eilanden draagt (of werpt) Hij weg als fijn (stof).

In de beleving van de Joden lagen vrijwel alle eilanden in de Middellandse Zee.

**16** De Libanon is niet genoeg om te branden, en zijn wilde dieren niet voor een brandoffer.

De Libanon is een bergrug in Syrië ten noorden van het Tienstammenrijk. De grond is erg vruchtbaar (Ps.72:16, Hoog.4:11, Hos.14:6,7). De machtige ceders van de Libanon waren erg bekend (Richt.9:15, 2Kon.14:9, 2Kron.25:18, Ps.92:13).

Zelfs al het hout van de Libanon was niet toereikend voor een offer dat met Gods majesteit en almacht overeenstemt.

**17** Al de (heiden)volken zijn als niets tegenover (of voor) Hem. Zij worden voor Hem beschouwd vanuit (= als) nietig en niets (of woestheid).

**18** Met wie dan willen jullie God vergelijken, en welke vergelijking op Hem toepassen?

Tegenover de almacht en majesteit van God stelde de profeet Jesaja in de volgende verzen de dwaasheid van de afgodendienst (vgl. Rom.1:23).

Afgodendienst is niet alleen dwaas, het is ook gevaarlijk. In zijn afscheidslied stelde Mozes het dienen van de afgoden gelijk aan het dienen van de duivelen (Deut.32:16,17).

**19** Een ambachtsman giet een beeld. Een edelsmid overdekt het met goud, en smeedt zilveren kettingen.

De duurdere beelden werden meestal in brons gegoten. Daarna werden ze met goud overtrokken, en vervolgens met kettingen versierd.

**20** Wie hiervoor te arm is, kiest een stuk hout (dat) niet verrot. Hij zoekt voor zich een kundig ambachtsman om een beeld te maken, (dat) niet wankelt.

---

<sup>308</sup> Een bat en een efa bevatten ongeveer 22 liter. Het zijn inhoudsmaten uit de tijd van het Oude Testament, waarbij men de efa gebruikte voor droge stoffen en de bat voor vloeistoffen. Een derde deel van 22 liter is ruim 7 liter.

Ironisch voegde de profeet Jesaja eraan toe, dat het hout van een afgod vooral niet mag rotten. Ook mag zo'n onmachtig beeld niet omvallen.

**21** Weten jullie het niet? Hebben jullie het niet gehoord? Is het je vanaf het begin niet verteld? Hebben jullie geen begrip van de fundamenteën van de aarde?

De profeet Jesaja was verbijsterd over zoveel dwaasheid van zijn volksgenoten. Zelfs de hemel[en] vertellen Gods eer (Ps.19:2,3, vgl. Job 12:7-10). Opnieuw begint hier een beschrijving van de almachtige God.

Men dacht vroeger, dat de aarde een plat vlak was, waaraan 4 hoeken zaten. Dat waren de 4 windstreken (vgl. Op.7:1). Het gebied rond de Middellandse Zee met enkele randgebieden eromheen was de aarde. Daaronder waren de fundamenteën, en daarboven was de hemel. De gedachte was, dat die fundamenteën eveneens door de Here zouden zijn gemaakt, en zouden vertellen van zijn grootheid en almacht.<sup>309</sup>

**22** Hij zetelt boven het rond van de aarde, en zijn bewoners zijn als sprinkhanen. Hij spant de hemel[en] uit als een dunne doek, en spreidt hem uit als een tent om in te wonen.

**23** Hij maakt machthebbers tot niets, rechters van de aarde tot nutteloosheid.

**24** Nauwelijks zijn zij geplant, nauwelijks gezaaid, nauwelijks wortelt hun stam in de aarde, of Hij blaast al op hen, zodat zij verdorren, en een storm neemt ze weg als stoppels.

**25** “Met wie zouden jullie Mij willen vergelijken, dat Ik aan hem gelijk zou zijn?” zegt de Heilige.

In dit vers was de Here aan het woord. In het volgende vers ging de profeet Jesaja verder.

**26** Slaat jullie ogen naar omhoog, en ziet. Wie heeft dit (alles) geschapen? Hij, die hun leger voltallig tevoorschijn brengt. Hij roept ze allemaal bij naam. Door grootheid van (zijn) macht en sterke kracht ontbreekt er niet één.

Zelfs de talloze sterren en planeten heeft de Here geschapen. Hij kent ze allemaal!

**27** Waarom zeg jij, Jakob, en spreek jij, Israël: “Mijn weg is voor Jahweh verborgen, en mijn recht gaat aan mijn God voorbij?”<sup>310</sup>

Veel Joden dachten, dat de Here niet in de gaten had, wat er allemaal op aarde gebeurde. Ze dachten, dat ze hun slechte handelingen voor Hem verborgen konden houden. Ook vrome Joden die werden onderdrukt, meenden, dat de Here niet naar ze omzag, of niet machtig genoeg was om ze te helpen.

**28** Weet jij het niet? Heb jij het niet gehoord? Een eeuwig God is Jahweh, Schepper van de einden van de aarde. Hij wordt niet moe, Hij wordt niet afgemat. Zijn verstand is niet te doorgronden.

De macht van de Here kent geen grenzen. Hij is nooit te moe om te helpen. Hij geeft zelfs de vermoeide en machtloze nieuwe kracht en energie.

**29** Hij geeft een vermoeide kracht, en bij een machtloze vermeerderd Hij sterkte.

**30** Jongeren zullen moe en afgemat worden. Zelfs jonge mannen zullen struikelen.

---

<sup>309</sup> De Bijbel is niet bedoeld als een wetenschappelijk boek. Als de Here met ons spreekt, past Hij zich aan onze beperkte kennis en ons begrensde begrip aan. Het is echter wel onze taak om kennis te vermeerderen, en ons begrip te verruimen. God wil, dat we zelf zijn schepping onderzoeken.

<sup>310</sup> Jakob werd later door de Here Israël genoemd (Gen.32:28). Met Jakob en Israël worden hier de Joden bedoeld.



**31** Wie Jahweh verwachten, zullen (hun) kracht vernieuwen. Zij zullen opstijgen met vleugels als arenden. Zij zullen rennen, en worden niet afgemat. Zij zullen verdergaan, en worden niet moe (vgl. Ps.84:8).

### 3. God scheidt een overwinnaar.

Hoofdstuk 41:1-7

**1** “Weest stil voor Mij, kustlanden. Laten volken hun kracht vernieuwen. Laten zij dichtbij komen. Laten zij dan spreken. Laten wij samen dichtbij elkaar komen voor het oordeel.”

**2** “Wie heeft vanuit het oosten een rechtvaardige laten opkomen, hem geroepen om te gaan? Hij levert volken aan hem uit, en laat hem koningen vertreden. Hij maakt hun zwaarden als stof, hun bogen als wegwaaiende stoppels.”

**3** “Hij achtervervolgt hen. Hij gaat veilig verder op een pad dat hij met zijn voeten nog niet had betreden.”

**4** “Wie heeft dit bewerkt, en gedaan? Die de generaties roept vanaf het begin. Ik Jahweh ben de eerste, en met de laatste generaties. Ik ben Het.”

**5** De kustlanden zagen het, en zij werden bevreesd. De einden van de aarde sidderden. Zij kwamen dichterbij, en zij traden toe.

**6** Man en makker hielpen elkaar, en hij zei tegen zijn broer: “Houd moed!”

**7** Een ambachtsman bemoedigde een edelsmid. Wie met de hamer plet, hem die op het aambeeld slaat door van het soldeersel te zeggen: “Het is goed.” Hij zette het met spijkers vast, zodat het niet zou wankelen.

\*\*\*

**1** “Weest stil voor Mij, kustlanden. Laten volken (hun) kracht vernieuwen. Laten zij dichtbij komen. Laten zij dan spreken. Laten wij samen dichtbij (elkaar) komen voor het oordeel.”

Met de kustlanden werden vroeger de landen rondom de Middellandse Zee bedoeld. Die volken moesten hun krachten vernieuwen om zich klaar te maken. De Here zou ze vragen stellen, die ze zouden moeten beantwoorden.

Als zelfs aan heidense volken deze vragen gesteld konden worden, dan moesten de Joden vast en zeker het antwoord weten!

**2** “Wie heeft vanuit het oosten een rechtvaardige laten opkomen, hem geroepen om te gaan? Hij levert volken aan hem uit, en laat hem koningen vertreden. Hij maakt hun zwaarden als stof, hun bogen als wegwaaiende stoppels.”

De Here zou een rechtvaardige man uit het oosten laten komen om koningen te vertreden. Met die rechtvaardige man uit het noordoosten (v.25) wordt koning Kores II (559/538 – 529) bedoeld (vgl. Jes.44:28, 45:1). Deze Perzische koning kwam uit het noordoosten, en onderwierp het ene volk na het andere. Ook het Babylonische rijk, dat de Joden en Israëlieten in ballingschap gevangen hield, werd door hem onder de voet gelopen. In 538 gaf hij aan alle Joden en Israëlieten de vrijheid om weer terug te keren naar hun land, en de tempel weer te herbouwen (2Kron.36:22,23, Ezra 1:1-4,7,8, Jes.44:28).

Dit wonder was zo groot, dat iedereen, en zeker het Joodse volk, wel moest beseffen, dat een machtige God dit had gedaan.

**3** “Hij (= Kores II) achtervervolgt hen. Hij gaat veilig verder op een pad (dat) hij met zijn voeten nog niet had betreden.”

**4** “Wie heeft (dit) bewerkt, en gedaan? Die de generaties roept vanaf het begin. Ik Jahweh ben de eerste, en met de laatsten (= de laatste generaties). Ik ben Hem (= Het).”

Vanaf het allereerste begin van de schepping heeft de Here alle generaties geschapen. Hij was en is er altijd. Hij is de God die dit grote wonder heeft gedaan.

**5** De kustlanden zagen (het), en zij werden bevreesd. De einden van de aarde sidderden. Zij kwamen dichterbij, en zij traden toe.

Men dacht vroeger, dat de aarde een plat vlak was, waaraan 4 hoeken zaten (v.9). Dat waren de 4 windstreken (vgl. Op.7:1). Het gebied rond de Middellandse Zee met enkele randgebieden eromheen was de aarde. Tot aan de grenzen van de aarde zouden de mensen voor de Perzische koning Kores II sidderen.

De mensen zouden bij elkaar komen, en elkaar moed inspreken. Ook zouden ze steun zoeken bij hun afgoden.

**6** Man en makker hielpen elkaar, en hij zei tegen zijn broer: "Houd moed!"

**7** Een ambachtsman bemoedigde een edelsmid. Wie met de hamer plet, hem die op het aambeeld slaat door van het soldeersel te zeggen: "Het is goed." Hij zette het met spijkers vast, (zodat) het niet zou wankelen.

Hun zelfgemaakte afgod zou al klaar staan om hen tegen Kores II te beschermen.

#### 4. God zal Israël bevrijden.

Hoofdstuk 41:8-29

**8** “Jij, Israël, mijn knecht, Jakob, die Ik uitgekozen heb, nageslacht van mijn vriend Abraham,

**9** die Ik van de einden van de aarde gegrepen heb, en geroepen uit zijn uithoeken. Tegen wie Ik zei: “Jij bent mijn knecht. Ik heb je uitgekozen, en Ik heb je niet verworpen.”

**10** “Wees niet bevreesd, want Ik ben met je. Wees niet angstig, want Ik ben je God. Ik versterk je, ook help Ik je. Ook ondersteun Ik je met mijn rechterhand vol gerechtigheid.”

**11** “Zie, allen die tegen je in woede ontstoken zijn, zullen beschaamd staan, en te schande worden. De mannen die jou aanklagen, zullen worden als niets, en zij zullen omkomen.”

**12** “Jij zal hen zoeken, maar je zal hen niet vinden. De mannen die je bestoken, zij zullen worden als niets. De mannen die strijd tegen je voeren, worden vernietigd.”

**13** “Ja, Ik ben je God Jahweh, die je rechterhand vastgrijpt, die tegen jou zegt: “Wees niet bang, Ikzelf help je.”

**14** “Wees niet bang, wormpje van Jakob, weinig mensen van Israël! Ikzelf zal je helpen”, is het woord van Jahweh: “Je Verlosser is de Heilige van Israël.”

**15** “Zie, Ik heb jou gemaakt als een scherpe, nieuwe dorsslee met dubbele sneden. Jij zal bergen dorsen en verbrijzelen, en heuvels zal je maken als kaf.”

**16** “Jij zal ze wannen, de wind zal ze opnemen, en de storm zal ze verstrooien. Jij zal je verheugen in Jahweh, je beroemen in de Heilige van Israël.”

**17** “De ellendigen en de armen zoeken naar water, maar het is er niet. Hun tong verdroogt van dorst. Ik, Jahweh, zal hen verhoren. Ik, de God van Israël, zal hen niet verlaten.”

**18** “Ik zal op kale hoogten rivieren laten ontspringen, en bronnen midden in valleien. Ik zal van de woestijn een waterplas maken, en van het dorre land waterbronnen.”

**19** “Ik zal in de woestijn ceder, acacia, mirt en olijfboom zetten. Ik zal in de wildernis cipres, plataan en dennenboom bij elkaar plaatsen,

**20** zodat men zal zien en erkennen, bedenken en tegelijk begrijpen, dat de hand van Jahweh dit heeft gedaan, en de Heilige van Israël het geschapen heeft.”

**21** “Dient je aanklacht in”, zegt Jahweh: “Komt met jullie bewijzen”, zegt de Koning van Jakob.

**22** Laten zij aanvoeren, en ons bekendmaken, wat er zal gebeuren. Vertelt, hoe het vroeger was. Wij zullen het ter harte nemen, en de afloop ervan weten, of laat ons het toekomstige horen.

**23** Maakt de dingen bekend die hierna zullen gebeuren, en wij zullen weten, dat jullie goden zijn. Doet ten minste iets, goed of kwaad, en wij zullen verbijsterd zijn, en wij zullen het samen inzien.

**24** Zie, jullie zijn niets, en je werk is niets. Een gruwel is hij, die voor je kiest.

**25** “Ik laat iemand uit het noorden opstaan. Hij zal komen, vanwaar de zon opkomt. Hij zal mijn naam aanroepen. Hij zal komen, en vorsten als leem vertrappen, zoals een pottenbakker de klei.”

**26** Wie heeft het vanaf het begin bekendgemaakt, zodat wij het kunnen weten? Van tevo-

ren, zodat wij moeten zeggen: “Het is juist?” Inderdaad, niemand maakte het bekend. Inderdaad, niemand liet het horen. Inderdaad, niemand hoorde jullie woorden.

**27** “Zie, eerst naar Zion, zie hen. Aan Jeruzalem zal Ik een boodschapper geven.”

**28** “Zie Ik rond, niemand, niemand van hen geeft raad, of kan antwoord geven, als Ik ze vragen zou stellen.”

**29** “Zie, zij allemaal zijn nietigheid. Hun werken zijn niets. Hun gegoten beelden zijn wind en wanorde.”

\*\*\*

**8** “Jij, Israël, mijn knecht, Jakob, die Ik uitgekozen heb, nageslacht van mijn vriend Abraham,

**9** die Ik van de einden van de aarde gegrepen heb, en geroepen uit zijn uithoeken. Tegen wie Ik zei: “Jij bent mijn knecht. Ik heb je uitgekozen, en Ik heb je niet verworpen.”

Abraham was een vriend van God (2Kron.20:7, Jak.2:23).

Met *de einden van de aarde* en *zijn uithoeken* wordt bedoeld, dat Abraham uit een land kwam, dat ver weg was. Hij kwam uit de plaats Ur in het gebied van de Chaldeeën (Gen.11:31, 15:7, Neh.9:7).<sup>311</sup> Daar woonden later ook de Babyloniërs.

Hoewel veel mensen bang zouden zijn voor de Perzische koning, zouden de Israëlieten geen enkele reden hebben om te vrezen.

**10** “Wees niet bevreesd, want Ik ben met je. Wees niet angstig, want Ik ben je God. Ik versterk je, ook help Ik je. Ook ondersteun Ik je met mijn rechterhand vol gerechtigheid.”

De rechterhand is meestal de sterkste en handigste hand. Met de rechterhand van God wordt de onmetelijke kracht van de Here bedoeld (Ex.15:6,12, Ps.80:18, 89:14, 118:15,16).

**11** “Zie, allen die tegen je (in woede) ontstoken zijn, zullen beschaamd staan, en te schande worden. De mannen die jou aanklagen, zullen worden als niets, en zij zullen omkomen.”

**12** “Jij zal hen zoeken, maar je zal hen niet vinden. De mannen die je bestoken, zij zullen worden als niets. De mannen die strijd tegen je voeren, worden vernietigd.”

**13** “Ja, Ik ben je God Jahweh, die je rechterhand vastgrijpt, die tegen jou zegt: “Wees niet bang, Ikzelf help je.”

**14** “Wees niet bang, worm(pje) van Jakob, weinig( mens)en van Israël!<sup>312</sup> Ikzelf zal je helpen”, is het woord van Jahweh: “Je Verlosser (of Je Loskoper) is de Heilige van Israël.”

Van het machtige volk Israël uit de tijd van koning David (1012 – 972) en koning Salomo (972 – 932) was niet veel meer over. Het was in de tijd van de profeet Jesaja en vooral daarna nog maar volk dat vergelijkbaar is met een kleine worm. Dit volk dat weinig meer voor zou stellen, zou de Here gaan helpen.

**15** “Zie, Ik heb jou gemaakt (of (aan)gesteld) als een scherpe, nieuwe dorsslee met (dubbele) randen (= sneden). Jij zal bergen dorsen en verbrijzelen, en heuvels zal je maken als kaf.”

---

<sup>311</sup> Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, de broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

<sup>312</sup> Jakob werd later door de Here Israël genoemd (Gen.32:28). Met Jakob en Israël worden hier de Joden bedoeld.

In die tijd dorste men met een dorsslee of dorswagen. Die werd meestal door ossen en soms door paarden over het graan getrokken. Israël wordt hier met een goede dorsslee met dubbele sneden vergeleken.

De Israëlieten zullen niet alleen worden verlost van hun vijanden, maar ze zullen die bovendien verpletterend overwinnen. Van die vijanden zal niets meer overblijven.

**16** “Jij zal ze wannen (of zeven/uitstrooien), de wind zal ze opnemen (of (op)heffen/ (weg)dragen), en de storm zal ze verstrooien. Jij zal je verheugen in Jahweh, je beroemen in de Heilige van Israël.”

Graan wordt na het dorsen *gewand*. In die tijd gebeurde dat op een (hoge) plaats waar de wind vrij spel had. Daar werd het gedorste graan met een schep en/of een hooivork omhoog geworpen (Jes.30:24). Het kaf werd dan weggeblazen, en de graankorrels uit de aren bleven over.<sup>313</sup>

**17** “De ellendigen en de armen zoeken naar water, maar het is er niet. Hun tong verdroogt van dorst. Ik, Jahweh, zal hen verhoren. Ik, de God van Israël, zal hen niet verlaten.”

Waarschijnlijk is deze profetie uit een tijd van grote droogte, waarin weinig drinkbaar water beschikbaar was. Als er moeilijk aan water is te komen, dan hebben de armen en de zwakken in de samenleving daar het meeste onder te lijden.

**18** “Ik zal op kale hoogten rivieren laten ontspringen, en bronnen midden in valleien. Ik zal van de woestijn een waterplas maken, en van het dorre land waterbronnen.”

God beloofde, dat Hij het zal laten regenen. Zelfs de woestijnen zullen ruimschoots voldoende water hebben.

**19** “Ik zal in de woestijn ceder, acacia, mirt en olijfboom zetten. Ik zal in de wildernis cipres, plataan en dennenboom bij elkaar plaatsen,

**20** zodat men zal zien en erkennen, bedenken en tegelijk begrijpen, dat de hand van Jahweh dit heeft gedaan, en de Heilige van Israël het geschapen heeft.”

Deze profetieën zijn nog maar ten dele in vervulling gegaan. Veel Joden zijn teruggekeerd naar het heilige land. Met water worden droge gebieden en woestijnen al ontgonnen. Toch is er nog niet ruimschoots voldoende water. Dit komt, doordat het overgrote deel van de Joden Jahweh nog steeds niet erkent als hun Heer. Een nog groter deel van de Joden erkent nog steeds niet de gezalfde Jezus als hun Messias (= hun Gezalfde) en Verlosser.

Toch zal die tijd komen. Als de heidenen God massaal verwerpen, zal de Here zich over Israël weer ontfermen (Rom.11:25-32). Wanneer in de toekomst de volheid (= het overgrote deel) van de heidenen het koninkrijk van God is binnengegaan (Rom.11:25), zal de Here in zijn grote genade de keiharde stenen harten van de Joden wegnemen, en hun een hart van vlees geven (Deut.30:6, Jer.32:39, Ezech.11:19, 36:26). God zal hun ogen openen voor het nieuwe verbond, dat Hij met hen sluit (Rom.11:27, Jer.31:31-34, 32:40-41, vgl. Hebr.8:8-12). In de toekomst zullen verreweg de meeste Joden en Israëlieten zich nog bekeren, en Christenen worden (Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). Dan zal deze profetie volledig in vervulling gaan.

In de komende verzen komt de Here via zijn profeet Jesaja weer terug op het dwaze vertrouwen op afgoden en de komst van de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) uit het begin van dit hoofdstuk (v.1-7).

---

<sup>313</sup> Wat er na het wannen overbleef, moest nog worden gezeefd om het zand eruit te verwijderen.

**21** “Dient je aanklacht in”, zegt Jahweh: “Komt met jullie bewijzen”, zegt de Koning van Jakob.

In dit gedeelte ging de Here een rechtszaak tegen de afgoden aanspannen (v.23). Hij vroeg aan die afgoden om met de bewijzen te komen, waarmee ze konden aantonen, dat ze werkelijk god zijn, en echt iets voorstellen.

De Here noemde zich *Koning van Jakob*. Hij wil de echte koning van zijn volk Israël zijn, en die positie wil Hij met niemand delen.

**22** Laten zij aanvoeren, en ons (= de Here en zijn volk) bekendmaken, wat er zal gebeuren. Vertelt, hoe het vroeger was. Wij zullen het ter harte nemen, en de afloop ervan weten, of laat ons het toekomstige horen.

De afgoden moesten daden laten zien, die bij goden horen: het verleden goed kennen, de toekomst voorspellen, hun dienaren zegenen, en hun vijanden straffen.

**23** Maakt de dingen bekend die hierna zullen gebeuren, en wij zullen weten, dat jullie goden zijn. Doet ten minste iets, goed of kwaad, en wij zullen verbijsterd zijn, en wij zullen (het) samen (in)zien.

**24** Zie, jullie zijn niets, en je werk is niets. Een gruwel is hij, die voor je kiest.

De afgoden kunnen niets. De almachtige God kan wel daden laten zien. Hij zou uit het noordoosten koning Kores II (559/538 – 529) laten komen. De afgoden konden hun volken en dienaren evenmin beschermen door de Perzische koning tegen te houden.

**25** “Ik laat (iemand) uit het noorden opstaan. Hij zal komen, vanwaar de zon opkomt (= het oosten). Hij zal mijn naam aanroepen. Hij zal komen, en vorsten als leem vertrappen, zoals een pottenbakker de klei.”

Of koning Kores II letterlijk de naam van de Here heeft aangeroepen, is niet uit de geschiedenis bekend. Wel erkende de Perzische koning, dat Jahweh, de God van de hemel, aan hem alle koninkrijken die hij had veroverd, in zijn macht had gegeven. Ook zei hij, dat de Here hem de opdracht had gegeven om in Jeruzalem de tempel te laten bouwen (Ezra 1:2). Het was eveneens de bedoeling, dat de Joden voor de Perzische koningen zouden bidden (Ezra 6:10). Koning Kores II geloofde in Jahweh, zoals hij tegelijkertijd in afgoden geloofde. Op die manier zal hij de naam van de Here wel hebben aangeroepen.

**26** Wie heeft het vanaf het begin bekendgemaakt, zodat wij het kunnen weten? Van tevoren, zodat wij moeten zeggen: “Het is juist?” Inderdaad, niemand maakte (het) bekend. Inderdaad, niemand liet (het) horen. Inderdaad, niemand hoorde jullie woorden.

**27** “Zie, eerst naar Zion, zie hen. Aan Jeruzalem zal Ik een boodschapper geven.”

Die boodschapper zou de bevrijding van de Israëlieten afkondigen. Toen koning Kores II het Babylonische rijk had veroverd, gaf hij het Joodse volk de vrijheid om naar hun eigen land te trekken.

**28** “Zie Ik rond, niemand, niemand van hen geeft raad, of kan antwoord geven, als Ik ze vragen zou stellen.”

Geen afgod bestaat. Zelfs de Here kan er niet één vinden. Hij kan geen raad vragen, en evenmin vragen aan de afgoden stellen. Ze stellen niets voor.

**29** “Zie, zij allemaal zijn nietigheid. Hun werken zijn niets. Hun gegoten beelden zijn wind en wanorde.”

## 5. De Knecht van de Here I.

Hoofdstuk 42:1-7

**1** “Zie, mijn Knecht, die Ik ondersteun, mijn Uitgekozene, in wie Ik een genoegen heb. Ik heb mijn Geest op Hem gelegd. Hij zal de heidenvolken recht openbaren.

**2** Hij zal niet schreeuwen. Hij zal geen ophef maken. Hij zal zijn stem op straat niet laten horen.

**3** Het geknakte riet zal hij niet verbreken, en de kwijnende vlaspit zal hij niet uitdoven. Naar waarheid zal hij recht openbaren.

**4** Hij zal niet wegwijnen, en niet worden geknakt, totdat Hij op aarde recht zal hebben gebracht, en op zijn wet zullen de kustlanden wachten.

**5** Dit heeft Jahweh gezegd, die de hemel schiep, en hem uitspande, die de aarde uitbreidde met alles wat daaruit ontspruit, die aan het volk daarop adem geeft, en geest aan hen die daarop wandelen:

**6** “Ik, Jahweh, heb Jou geroepen in gerechtigheid. Ik zal je hand vasthouden. Ik zal je beschermen. Ik zal je bestemmen tot een verbond met mensen, tot een licht voor de volken

**7** om ogen van blinden te openen, om wie geboeid is, uit de kerker te leiden, uit de gevangenis, wie in duisternis zitten.”

\*\*\*

De volgende verzen gaan over de Knecht van de Here. De evangelist Matteüs gaf aan, dat deze profetie met de komst van de Here Jezus door zijn werk is vervuld (Mat.12:15-21).<sup>314</sup> Die Knecht van de Here is dus Jezus de Gezalfde zelf.

**1** “Zie, mijn Knecht, die Ik ondersteun, mijn Uitgekozene, in wie Ik een genoegen heb. Ik heb mijn Geest op Hem gelegd. Hij zal de (heiden)volken recht openbaren.

De Messias (= Gezalfde (Hebreeuws)) Jezus kwam op aarde als een knecht. Hij was dienstbaar om de mensen te verlossen van hun zonden. Hij was wel Gods Knecht, en God de Vader houdt heel veel van zijn Zoon.

Toen de verlosser Jezus zich door Johannes de Doper liet dopen, legde God zijn Geest op Hem (Mat.3:16,17, Mark.1:10,11, Luk.3:21,22, Joh.1:32-34). Voordat de Here Jezus zijn werk begon, werd Hij gezalfd met de Heilige Geest. Daarom wordt Hij Jezus Christus (= Gezalfde (Grieks)) genoemd. Met die Heilige Geest ondersteunde God de Vader zijn Zoon.

Jezus de Gezalfde zou en zal aan de alle volken Gods recht bekend maken. Dat recht ziet niet de wet als doel, maar als middel. Het doel van het Goddelijk recht is: De Here liefhebben boven alles, en van je medemens evenveel houden, als je van jezelf houdt (Mat.22:34-40, Mark.12:28-34, Luk.10:25-37, Rom.13:8-10).

Deze hoofdsom van de wet: de echte liefde, heeft de Here Jezus door middel van zijn apostelen en andere volgelingen van Hem ook aan de heidenen bekend laten maken.

**2** Hij zal niet schreeuwen. Hij zal geen ophef maken. Hij zal zijn stem op straat niet laten horen.

De gezalfde Jezus gedroeg zich niet als de machthebbers van de wereld. Hij imponeerde de mensen niet door geschreeuw en verheffing van stem. Als een lam werd Hij naar de slachtbank geleid, maar Hij deed zijn mond niet open (Jes.53:7, Mat.27:14, Mark.15:5).

---

<sup>314</sup> Zie Turennot T. van, Het Evangelie via de apostel Matteüs, Grijskerk, 2024.



**3** Het geknakte riet zal hij niet verbreken, en de kwijnende vlaspit zal hij niet uitdoven. Naar waarheid zal hij recht openbaren.

*Het geknakte riet en de kwijnende vlaspit zijn voorbeelden van zwakheid (2Kon.18:21, Richt.16:9, Jes.36:6, 43:17, Ezech.29:6,7).*

De Here Jezus onderdrukte de zwakken in de samenleving niet, zoals veel koningen en bestuurders doen. Integendeel, Hij hielp ze juist. In zijn grote liefde genas Hij veel mensen die ziek waren. Door die liefde vervulde Hij de wet, en openbaarde Hij naar waarheid, wat echt recht is.

**4** Hij zal niet wegwijnen, en niet worden geknakt, totdat Hij op aarde recht zal hebben gebracht, en op zijn wet zullen de kustlanden wachten.

Bij zijn werk op aarde stuitte Jezus de Gezalfde op tegenstand. Vooral veel Joodse leraren van de wet en verreweg de meeste priesters moesten niets van Hem hebben. Hij kwijnde echter niet weg, en werd niet geknakt, totdat Hij klaar was met zijn werk en onderwijs op aarde.

Met de kustlanden werden vroeger de landen rondom de Middellandse Zee bedoeld. Eigenlijk worden daar al de volken van de wereld mee aangeduid. Bij al die volken is er altijd een verlangen naar echte liefde, en naar de volmaakte wet (Rom.8:19-22).

De verlosser Jezus herstelde de koppeling tussen de wet en de liefde, die de satan altijd ongedaan wil maken. Liefde zonder recht is geen liefde, maar persoonlijke willekeur. Recht zonder liefde is geen recht, maar wetticisme.

**5** Dit heeft Jahweh gezegd, die de hemel[en] schiep, en hem uitspande, die de aarde uitbreidde met alles wat daaruit ontspruit, die aan het volk daarop adem geeft, en geest aan hen die daarop wandelen:

**6** “Ik, Jahweh, heb Jou geroepen in gerechtigheid. Ik zal je hand vasthouden. Ik zal je beschermen. Ik zal je bestemmen tot een verbond met mensen, tot een licht voor de volken

**7** om ogen van blinden te openen, om wie geboeid is, uit de kerker te leiden, uit de gevangenis, wie in duisternis zitten.”

De almachtige God de Vader heeft zijn lieve Zoon in gerechtigheid geholpen en bijgestaan. Door Jezus de Gezalfde kon de Here een nieuw verbond met zijn volk sluiten (Jes.61:8<sup>b</sup>, Jer.31:31-34, Ezech.16:60, Hebr.8:6-13). Hij was het Licht in de duisternis waarin de volken leefden (Jes.49:6, Luk.2:32).

De Heiland opende letterlijk en geestelijk de ogen van blinden mensen. Hier gaat het vooral om geestelijk blinde mensen (Jes.6:10, 29:9-14, 32:3).<sup>315</sup> De Zoon van God verlost veel mensen uit de gevangenis van de zonde en de dood (Joh.3:16,17). Hij betaalde de schuld van de hele mensheid (1Joh.2:1,2).<sup>316</sup> Door zijn evangelie (= zijn blijde boodschap) van echte vrede bevrijdt Hij heel veel mensen die in geestelijke duisternis zitten.

---

<sup>315</sup> Zoals al eerder in het bijbelboek Jesaja geeft het verband aan, dat het hier over geestelijke blindheid gaat. De Here Jezus was en is ook niet een letterlijk, maar een geestelijk licht voor de volken. Hij heeft evenmin gevangenen letterlijk uit de gevangenis gehaald, maar wel heel veel mensen uit de macht van de geestelijke duisternis verlost.

<sup>316</sup> Dit betekent niet, dat alle mensen daarvan gebruik maken. Iedereen die God in gehoorzaamheid dient, krijgt vergeving van zonden, en wordt voor eeuwig verlost. In principe kan iedereen zalig worden, want de verlosser Jezus heeft alle schuld al betaald.

6. Een zondig volk en een genadige God.

Hoofdstuk 42:8-43:8

**8** “Ik ben Jahweh, dat is mijn naam, en mijn eer zal Ik aan geen ander geven, evenmin mijn lof aan gesneden afgodsbeelden.”

**9** “De eerste dingen, zie, ze zijn gekomen, en nieuwe dingen kondig Ik jullie aan. Voor dat zij ontkiemen, laat Ik ze jullie horen.”

**10** Zingt voor Jahweh een nieuw lied, zijn lof van het einde van de aarde, jullie die de zee bevaren en alles wat daarin is, jullie eilanden en hun bewoners.

**11** Laat de woestijn aanheffen en zijn steden, de dorpen waar Kedar woont. Laten zij die in de rotsen wonen, jubelen, vanaf de top van de bergen juichen.

**12** Laten zij Jahweh eer bewijzen, en zijn lof op de eilanden verkondigen.

**13** Jahweh zal uittrekken als een held. Als een krijgsman zal Hij strijd lust opwekken. Hij zal brullen. Ja, Hij zal het uitschreeuwen. Hij zal zijn vijanden overweldigen.

**14** “Een lange tijd heb Ik Mij stilgehouden. Ik heb gezwegen, en Mij ingehouden. Als een barende vrouw zal Ik het uitschreeuwen. Ik zal hijgen, en tegelijk snuiven.”

**15** “Ik zal bergen en heuvels uitdrogen, en al hun gewas zal Ik laten verdorren. Ik zal rivieren tot eilanden maken, en meren zal Ik laten opdrogen.”

**16** “Ik zal de blinden leiden op een weg die zij niet kenden. Op paden die zij niet kenden, zal Ik hen laten treden. Ik zal duisternis voor hen in licht veranderen, en bochtige wegen in rechte. Deze dingen zal Ik voor hen doen. Ik zal ze niet verlaten.”

**17** Zij zullen terugdeinzen, en diep beschaamd worden, die op gesneden beelden vertrouwen, die tegen gegoten beelden zeggen: “Jullie zijn onze goden.”

**18** “Jullie doven, hoort, en jullie blinden, kijkt om te zien!”

**19** “Wie is blind als mijn knecht, en doof als de bode die Ik stuur?” Wie is er blind als de volmaakte, en blind als de knecht van Jahweh?

**20** Je hebt wel veel gezien, en je let niet op. Je hebt open oren, en luistert niet.

**21** Jahweh had er genoeg in omwille van zijn gerechtigheid de wet groot te maken en te verheerlijken.

**22** Dit is een beroofd en uitgeplunderd volk, allemaal in holen gevangen. In gevangenis zijn zij weggeborgen. Zij zijn een prooi geworden, en niemand verlost; een buit geworden, en niemand zegt: “Geef terug.”

**23** Wie onder jullie hoort dit; let op, en luistert naar het vervolg?

**24** Wie heeft Jakob aan plundering overgegeven, en Israël aan rovers? Is het niet Jahweh, tegen wie wij gezondigd hebben? Zij wilden niet in zijn wegen gaan, en zij hebben niet naar zijn wet geluisterd.

**25** Daarom stortte Hij zijn laaiende woede over hem uit, en het geweld van de oorlog. Dat zette hem rondom in vlam, en hij merkte het niet op. Hij stak hem in brand, en hij nam het niet ter harte.

**1** “Nu”, dit heeft jouw Schepper Jahweh gezegd, Jakob, en je Formerder, Israël: “Wees niet bang, want Ik heb je verlost. Ik heb je bij je naam geroepen. Jij bent van Mij.”

**2** “Als jij door het water trekt, ben Ik bij je. Trek je door rivieren, zij zullen je niet overspoelen. Als jij door het vuur gaat, zal je niet verschroeien, en zal de vlam je niet verbranden.”

**3** “Ja, Ik ben je God Jahweh, de Heilige van Israël, je Redder. Ik gaf Egypte voor jou als losgeld, Ethiopië en Seba in jouw plaats.”

**4** “Omdat jij kostbaar bent in mijn ogen en verheerlijkt, en Ik van je houd, zal Ik mensen geven in plaats van jou, en volken in plaats van jouw leven.”

**5** “Wees niet bang, want Ik ben met je. Ik zal je nakomelingen uit het oosten halen, en vanuit het westen zal Ik je bijeenbrengen.”

**6** “Ik zal tegen het noorden zeggen: “Geef”, en tegen het zuiden: “Houd niet terug. Breng mijn zonen van ver en mijn dochters van het einde van de aarde.”

**7** “Iedereen die naar mijn naam genoemd is, die Ik geschapen heb tot mijn eer, die Ik geformeerd heb, ja, die Ik gemaakt heb.”

**8** “Laat het blinde volk, dat ogen heeft, en de doven, die oren hebben, gaan.”

\*\*\*

**8** “Ik ben Jahweh, dat is mijn naam, en mijn eer zal Ik aan geen ander geven, evenmin mijn lof aan gesneden (afgods)beelden.”

De Here wil de eer die aan Hem toekomt, niet delen met de afgoden.

**9** “De eerste dingen, zie, ze zijn gekomen, en nieuwe dingen kondig Ik jullie aan. Voordat zij ontkiemen, laat Ik ze jullie horen.”

De vroegere gebeurtenissen zijn voorbij, nieuwe gaan komen. Voordat dit zou gaan gebeuren, voorspelde de profeet Jesaja, wat voor nieuws er zou gaan komen.

Waarschijnlijk waren die vroegere gebeurtenissen straffen van de Here. De profeet wilde het volk van God moed inspreken. Als de straffen voorbij zijn, dan zal er een veel betere tijd komen.

**10** Zingt voor Jahweh een nieuw lied, zijn lof van het einde van de aarde, jullie die de zee bevaren en alles wat daarin is, jullie eilanden en hun bewoners.

**11** Laat de woestijn aanheffen en zijn steden, de dorpen waar Kedar woont. Laten zij die in de rotsen wonen, jubelen, vanaf de top van de bergen juichen.

Kedar was een zoon van Ismaël (Gen.25:12,13, 1Kron.1:28,29). Zijn nakomelingen woonden in het noorden van Arabië. Het was een belangrijke Arabische stam.

Het gaat hier dus over mensen die op woeste plaatsen wonen. Zij worden opgeroepen om te gaan juichen.

**12** Laten zij Jahweh eer bewijzen, en zijn lof op de eilanden verkondigen.

Alle dienaren van God, waar ook ter wereld, krijgen een oproep om te gaan juichen, en Hem eer te bewijzen, want de Here zal het grote ongehoorzame deel van zijn volk Israël hard aanpakken, en zijn plannen verder uitvoeren.

**13** Jahweh zal uittrekken als een held. Als een krijgsman zal Hij strijd lust opwekken. Hij zal brullen. Ja, Hij zal het uitschreeuwen. Hij zal zijn vijanden overweldigen.

Na vers 13 neemt de Here weer het woord. Hij zou lang zwijgen. Dat zwijgen betrof meer zijn daden dan zijn woorden. God zou in actie komen.

**14** “Een lange tijd heb Ik Mij stilgehouden. Ik heb gezwegen, en Mij ingehouden. Als een barende (vrouw) zal Ik het uitschreeuwen. Ik zal hijgen, en tegelijk snuiven.”

**15** “Ik zal bergen en heuvels uitdrogen, en al hun gewas zal Ik laten verdorren. Ik zal rivieren tot eilanden maken, en meren zal Ik laten opdrogen.”

God zou zijn volk Israël zwaar straffen. De bedoeling daarvan is, dat de Israëlieten zich zullen bekeren.

**16** “Ik zal de blinden leiden op een weg die zij niet kenden. Op paden die zij niet kenden, zal Ik hen laten treden. Ik zal duisternis voor hen in licht veranderen, en bochtige wegen in rechte. Deze dingen zal Ik voor hen doen. Ik zal ze niet verlaten.”

Hier gaat het over geestelijk blinde mensen (Jes.6:10, 29:9-14, 32:3, 42:7). God zal hun geestelijke duisternis in licht veranderen. Op nieuwe rechte wegen zullen ze gaan. Kortom, ze zullen zich bekeren.

**17** Zij zullen terugdeinzen, en diep beschaamd worden, die op gesneden beelden vertrouwen, die tegen gegoten beelden zeggen: “Jullie zijn onze goden.”

Het gevolg zal zijn, dat ze zich diep gaan schamen over de afgoden die ze hebben gediend (vgl. Zach.12:10-14).

De ogen van het overgrote deel van de Israëlieten waren en zijn nog steeds geestelijk blind, en de oren nog geestelijk doof (Jes.6:10, 29:9-14). Aan die geestelijke blindheid en doofheid zal God een einde maken (Jes.35:5). De Israëlieten zullen zich in de toekomst massaal bekeren en Christenen worden.

**18** “Jullie doven, hoort, en jullie blinden, kijkt om te zien!”

In dit vers worden de Israëlieten opgeroepen om zich te bekeren. Omdat zo ongehoorzaam waren had de Here een diepe slaap over ze uitgestort (Jes.29:9-14). Daaruit moeten ze ontwaken.

**19** “Wie is blind als mijn knecht, en doof als de bode die Ik stuur?” Wie is er blind als de volmaakte, en blind als de knecht van Jahweh?

De blinde en dove knecht van Jahweh is hier niet de gezalfde Jezus, maar zijn volk Israel (1Kron.16:13<sup>a</sup>, Ps.105:6<sup>a</sup>, 136:22, Jes.41:8<sup>a</sup>, 44:1,2,21, 45:4, enz.). Deze geestelijk blinde knecht van Jahweh vormt een grote tegenstelling met de ziende Knecht van Jahweh: de Here Jezus. Beide knechten komen regelmatig in het bijbelboek Jesaja voor.

**20** Je hebt wel veel gezien, en je let niet op. Je hebt open oren, en luistert niet.

Het volk Israël heeft veel daden van God gezien, maar er niet (voldoende) op gelet. Dit uitgekozen volk van de Here heeft wel met open oren veel gehoord, maar niet geluisterd.

Menigmaal heeft de Here zijn volk bevrijd en verlost van zijn vijanden. De Israëlieten hebben de wetten van God gekregen. Die wetten werden ook voorgelezen. De Here heeft eveneens zijn profeten gestuurd, maar zijn volk was horende doof en ziende blind. Voor het overgrote deel van de Joden geldt dit helaas nog steeds.

**21** Jahweh had er genoeg in omwille van zijn gerechtigheid de wet groot te maken en te verheerlijken.

**22** Dit is een beroofd en uitgeplunderd volk, allemaal in holen gevangen. In gevangenis-zen zijn zij weggeborgen. Zij zijn een prooi geworden, en niemand verlost (of bevrijdt); een buit geworden, en niemand zegt: “Geef terug.”

In de tijd dat de profeet Jesaja deze profetie aan zijn volksgenoten doorgaf, had de Here zijn volk zwaar gestraft. Ze waren een prooi geworden voor de Assyriërs. Alleen God kon ze nog verlossen en bevrijden.

**23** Wie onder jullie hoort dit; let op, en luistert naar het vervolg?

**24** Wie heeft Jakob aan plundering overgegeven, en Israël aan rovers? Is het niet Jahweh, tegen wie wij gezondigd hebben? Zij wilden niet in zijn wegen gaan, en zij hebben niet naar zijn wet geluisterd.

**25** Daarom stortte Hij zijn laaiende woede over hem (= Israël) uit, en het geweld van de oorlog. Dat zette hem rondom in vlam, en hij merkte het niet op. Hij stak hem in brand, en hij nam het niet ter harte.

**1** “Nu”, dit heeft jouw Schepper Jahweh gezegd, Jakob, en je Formeerder, Israël: “Wees niet bang, want Ik heb je verlost (of losgekocht). Ik heb je door (= bij) je naam geroepen. Jij bent van Mij.”

Tegenover de donkere tijd waarin de profeet Jesaja leefde, en die in de nabije toekomst nog donkerder zou worden, voorspelde hij een mooie toekomst. De Here zou en zal zijn volk Israel niet in de steek laten, want Hij heeft het al eerder menigmaal verlost. Hij heeft het uit Egypte bij zijn naam geroepen, want het is zijn volk.

**2** “Als jij door het water trekt, ben Ik bij je. Trek je door rivieren, zij zullen je niet overspoelen. Als jij door het vuur gaat, zal je niet verschroeien, en zal de vlam je niet verbranden.”

**3** “Ja, Ik ben je God Jahweh, de Heilige van Israël, je Redder. Ik gaf Egypte voor jou als losgeld, Ethiopië en Seba in jouw plaats.”

Egypte lag ten zuidwesten van het Tweestammenrijk Juda. Ten zuiden van Egypte ligt Ethiopië. De Ethiopiërs stammen af van Kus, een zoon van Cham (Gen.10:6,7, 1Kron.1:8,9). Ze hebben met de Egyptenaren gedurende ongeveer een ½ eeuw samen één rijk gevormd. Seba was een zoon van Kus. Zijn nageslacht hoort bij Ethiopiërs (Gen.10:7).

Assyrië en Egypte waren de wereldmachten van die tijd. Beide zouden door God worden berecht. Het Assyrische rijk is door de Babyloniërs vernietigd. Het Egyptische rijk is door de Perzen zwaar gestraft.<sup>317</sup>

---

<sup>317</sup> Door de toenemende macht van het Babylonische rijk van Nabopolassar (625 – 605) en het Medische rijk van Cyaxares I (625 – 585) en de komst van de Scythen werd Assyrië ernstig bedreigd. In 614 werd de belangrijke stad Assur door de vijandelijke legers veroverd. Na een beleg van enkele weken werd de grote hoofdstad Ninevé in 612 voor Christus door koning Cyaxares I en koning Nabopolassar met hulp van de Scythen ingenomen en verwoest. Van de Assyrische macht bleef na de val van de hoofdstad Ninevé weinig meer over.

Na de val van Ninevé kon de Assyrische koning Assurballit II (612 – 608) met steun van Egypte in de stad Haran nog enkele jaren standhouden, maar in 609 werd met hulp van de Scythen deze nieuwe hoofdstad door Nabopolassar ingenomen. Dat betekende vrijwel het einde van het Assyrische rijk.

Hoewel de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) het leger van Egypte verscheidene malen versloeg, en het land beroofde, bezette hij het niet blijvend. Ook de opvolgers van koning Kores II (538 – 529) konden hun macht vanaf 525 – 411 voor Christus in Egypte met wisselend succes handhaven. Ze behandelden Egypte welwillend, en het land behield een grote mate van zelfstandigheid. Vanaf 411 werd Egypte steeds onafhankelijker. In 374 voor Christus deed Artaxerxes II (405 – 358) een vergeefse poging om het land opnieuw te onderwerpen. Uiteindelijk lukte dat zijn opvolger Artaxerxes III (358 – 338) wel. In 343 veroverde hij Egypte, en farao Nectanebo II (360 – 343) moest via de Nijl naar Ethiopië vluchten.

In tegenstelling tot zijn voorgangers pakte de Perzische koning Artaxerxes III het zojuist veroverde Egypte hard en ongenadig aan. Alle tempels en paleizen werden verwoest, en vestingen neergehaald. Allerlei schatten en kunstwerken werden naar Perzië gesleept. Egypte werd een puinhoop, en bleef dat jarenlang.

**4** “Omdat jij kostbaar bent in mijn ogen en verheerlijkt, en Ik van je houd, zal Ik mensen geven in plaats van jou, en volken in plaats van jouw leven.”

**5** “Wees niet bang, want Ik ben met je. Ik zal je nakomelingen uit het oosten halen, en vanuit het westen zal Ik je bijeenbrengen.”

Met het oosten wordt het Tweestromenland bedoeld. In dat gebied waren achtereenvolgens het Assyrische en het Babylonische rijk. Het Tienstammenrijk Israël is in de jaren 724 – 722 door de Assyriërs in ballingschap gevoerd. In 701 had koning Sanherib (705 – 681) ook heel veel Joden van het Tweestammenrijk Juda naar Assyrië laten deporteren.<sup>318</sup> Daarna is het overgrote deel van het Tweestammenrijk in 586 voor Christus door de Babyloniërs naar het Tweestromenland weggevoerd. In het oosten woonden dus veel Israëlieten en Joden. Daarvan zou na de ballingschap slechts een klein deel terugkeren.

Met het westen of beter gezegd het zuidwesten, wordt Egypte aangeduid. Nadat koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 het Tweestammenrijk Juda en de hoofdstad Jeruzalem had veroverd, waren er veel Joden naar Egypte gevlucht. De Babylonische koning had namelijk Gedalja (586) als landvoogd over het Tweestammenrijk aangesteld. Toen hij na enkele maanden werd vermoord, vluchtten veel Joden naar Egypte om aan de wraak van Nebukadnezar II te ontkomen (Jer.40:1-43:7). In Egypte woonden dus na 586 veel Joden (Jer.44:1,15).

Hoewel in 581 voor Christus koning Nebukadnezar II Egypte heeft veroverd, en veel Joden naar Babel heeft gedeporteerd (Jer.44:26-30),<sup>319</sup> zijn jaren later daar toch weer Joden gaan wonen. De Egyptische koning Ptolemeüs I (323 – 285) heeft de stad Jeruzalem met bedrog veroverd, en veel inwoners uit het heilige land naar Egypte gedeporteerd.<sup>320</sup>

Later werden de Joden en Israëlieten in alle windrichtingen over de aarde verstrooid.<sup>321</sup> Uit alle windrichtingen haalt God ze weer terug.

**6** “Ik zal tegen het noorden zeggen: “Geef”, en tegen het zuiden: “Houd niet terug. Breng mijn zonen van ver en mijn dochters van het einde van de aarde:”

De Here noemt hier de Israëlieten zijn zonen en zijn dochters. Hij is de vader van zijn volk (Ex.4:22, Deut.14:1<sup>a</sup>, 32:6<sup>b</sup>, ).

**7** “Iedereen die naar mijn naam genoemd is, die Ik geschapen heb tot mijn eer, die Ik geformeerd heb, ja, die Ik gemaakt heb.”

**8** “Laat het blinde volk, dat ogen heeft, en de doven, die oren hebben, gaan.”

Alle Israëlieten moeten naar het heilige land gaan, ook de nog geestelijk blinde en dove Israëlieten met ogen en oren. De heidenvolken zullen ze niet langer vast houden.

Deze profetie is voor een groot deel in vervulling gegaan. Drie jaren na de Tweede Wereldoorlog werd de staat Israël uitgeroepen. Steeds meer Joden trekken naar de nieuwe Joodse staat. Er zullen nog veel meer Joden en Israëlieten daarheen trekken. Uit de verre landen waarheen de Here hen had verstrooid, zal Hij hen verlossen (Jer.23:6-8, 30:10, Zach.10:6-12). God zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het land dat Hij aan hun voorvaders heeft

---

<sup>318</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd.

Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>319</sup> Flavius J., *Joodse Oudheden*, deel 10, hoofdstuk 9:7.

<sup>320</sup> Flavius J., *Joodse Oudheden*, deel 12, hoofdstuk 1:4-9.

<sup>321</sup> Er waren ook Joden in Susan, dat ver in het oosten lag. De stad Susan lag in Elam (Ezra 4:9, Dan.8:2). Daar waren veel Joodse ballingen (Neh.1:1, Est.2:3,5,8, 4:16, 9:6,12,15,18, Dan.8:2).

gegeven (Jes.11:11-16, Jer.16:15-18, 30:3, Ezech.37:21,22,28, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am.9:14,15).

Het overgrote deel van de Joden heeft zich nog steeds niet bekeerd. Pas als de heidenen de Here massaal verwerpen, zal God zich weer over Israël ontfermen (Rom.11:25-32). De Here zal in zijn uitverkiezende genade de keiharde stenen harten van de Joden wegnemen, en hun een hart van vlees geven (Deut.30:6, Jer.32:39, Ezech.11:19, 36:26,27). De Israëlieten zullen zich bekeren (Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). God zal hun ogen openen voor het nieuwe verbond, dat Hij met hen sluit (Ezech.37:26, Rom.11:27, Jer.31:31-34, 32:40-41, vgl. Hebr.8:8-12). Ze zullen hun Koning en Messias Jezus dienen.

## 7. Alleen God verlost, en maakt iets nieuws.

Hoofdstuk 43:9-21

**9** “Laat alle volken samenkomen, en de natiën zich verzamelen. Wie onder hen kan dit aankondigen, en de eerste dingen laten horen? Laten zij hun getuigen naar voren brengen, zodat zij in het gelijk gesteld worden. Laat ze horen, en zeggen: “Het is waarheid.”

**10** “Jullie zijn mijn getuigen”, is het woord van Jahweh; “mijn knecht, die Ik uitgekozen heb, zodat jullie het zullen weten, en jullie Mij zullen geloven en inzien, dat Ik het ben. Voor Mij is er geen God geformeerd, en na Mij zal er geen zijn.”

**11** “Ik, Ik ben Jahweh, en buiten Mij is er geen Redder.”

**12** “Ik heb verkondigd, en Ik heb gered, en Ik heb laten horen: er is geen vreemde god bij jullie. Jullie zijn mijn getuigen”, is het woord van Jahweh: “Ik ben God.”

**13** “Ook vanaf het moment dat de dag bestond, ben Ik. Niemand verlost uit mijn hand. Ik zal werken, en wie zal het tegenhouden?”

**14** Dit heeft Jahweh gezegd, jullie Verlosser, de Heilige van Israël: “Om jullie stuur Ik iemand naar Babel, en laat al de Chaldeeën als vluchtelingen afdalen naar de schepen waarover zij jubelden.”

**15** “Ik ben Jahweh, jullie Heilige, de Schepper van Israël, jullie Koning.”

**16** Dit heeft Jahweh gezegd, die in een zee een weg baant, en een pad in machtige wateren.

**17** Die strijdwagen en paard laat uittrekken, leger en helden. Samen liggen zij neer, zij staan niet weer op. Zij zijn uitgeblust, als een vlaspit uitgedoofd.

**18** “Denkt niet aan de eerste dingen, en let niet op oude zaken.”

**19** “Zie, Ik maak iets nieuws. Nu zal het ontkiemen. Zullen jullie het niet herkennen? Ja, Ik zal een weg in de woestijn maken, en paden in de wildernis.”

**20** “De dieren van het veld zullen Mij eren, jakhalzen en struisvogels, want Ik geef water in de woestijn, rivieren in de wildernis om mijn uitgekozen volk te laten drinken.”

**21** “Dit volk dat Ik voor Mij geformeerd heb, zal mijn lof vertellen.”

\*\*\*

**9** “Laat alle volken samenkomen, en de natiën zich verzamelen. Wie onder hen kan dit aankondigen, en de eerste dingen laten horen? Laten zij hun getuigen naar voren brengen, zodat zij in het gelijk gesteld worden. Laat ze horen, en zeggen: “Het is waarheid.”

Opnieuw vroeg de Here aan de heidenen en hun afgoden om met bewijzen te komen, dat die afgoden echt god zijn (vgl. Jes.41:21-29). Van de grote daden van de afgoden horen we niets. Integendeel, het overgrote deel van de afgoden van die tijd, is vandaag vrijwel onbekend. Wie dient er vandaag nog de Moloch, de Baäl of Astarte?

**10** “Jullie zijn mijn getuigen”, is het woord van Jahweh; “mijn knecht, die Ik uitgekozen heb, zodat jullie het zullen weten, en jullie Mij zullen geloven en inzien, dat Ik het ben. Voor Mij is er geen God geformeerd, en na Mij zal er geen zijn.”

De knecht van Jahweh is hier zijn volk Israël (vgl. Jes.42:19). Het volk Israël wordt in de Bijbel veel vaker Gods knecht genoemd (1Kron.16:13<sup>a</sup>, Ps.105:6<sup>a</sup>, 136:22, Jes.41:8<sup>a</sup>, 44:1,2,21, 45:4, enz.).



Het volk Israël heeft van de grote daden van de Here gehoord. Ze hebben veel profetieën in vervulling zien gaan. Zij kunnen getuigen, dat Jahweh echt God is.

**11** “Ik, Ik ben Jahweh, en buiten Mij is er geen Redder.”

Het volk van God verkeerde blijkbaar niet in een gunstige positie, want de Here benadrukte hier, dat alleen Hij ze kan redden. De Joden werden door de Babyloniërs onderdrukt (v.14).

**12** “Ik heb verkondigd, en Ik heb gered, en Ik heb laten horen: er is geen vreemde (god) bij jullie. Jullie zijn mijn getuigen”, is het woord van Jahweh: “Ik ben God.”

Hoewel de Joden konden weten, dat alleen de Here God is, hebben ze vaak veel afgoden ge-diend.

**13** “Ook vanaf (het moment dat) de dag bestond, ben Ik. Niemand verlost (of bevrijdt) (van)uit mijn hand. Ik zal werken, en wie zal het tegenhouden?”

**14** Dit heeft Jahweh gezegd, jullie Verlosser, de Heilige van Israël: “Om jullie stuur Ik (iemand) naar Babel,<sup>322</sup> en laat al de Chaldeeën als vluchtelingen afdalen naar de schepen waarover zij jubelden.”<sup>323</sup>

De Here zou de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) met zijn leger naar Babel sturen. Dan zouden de Chaldeeën vluchten, want hij zou het Babylonische rijk veroveren.

Deze Perzische koning zou in 538 voor Christus aan de ballingschap van de Israëlieten uit het Tienstammenrijk en de Joden uit het Tweestammenrijk een einde maken.

**15** “Ik (ben) Jahweh, jullie Heilige, de Schepper van Israël, jullie Koning.”

**16** Dit heeft Jahweh gezegd, die in een zee een weg baant, en een pad in machtige wateren.

Toen de Here zijn volk uit Egypte verlost, baande Hij een weg door de Schelfzee. De Egyptenaren gingen de Israëlieten op het pad door de zee achterna. Op het moment dat Gods volk de overkant had bereikt, liet de Here het water weer terugstromen, zodat het pad verdween. Daardoor verdronk het Egyptische leger in de Schelfzee (Ex.14:9-30, Neh.9:9-11).

**17** Die (strijd)wagen en paard laat uittrekken, leger en held(en). Samen liggen zij neer, zij staan niet weer op. Zij zijn uitgeblust, als een vlaspit uitgedoofd.

**18** “Denkt niet aan de eerste dingen, en let niet op oude zaken.”

Doordat het overgrote deel van de Israëlieten de afgoden dienden, en ongehoorzaam waren aan de wetten van God, werden ze zwaar gestraft. Eerst gingen ze in ballingschap. Toen ze na de ballingschap structureel ongehoorzaam bleven, werden ze over de hele aarde verstrooid. Daar moeten ze niet meer aan denken, want de Here zou en zal iets nieuws gaan doen.

**19** “Zie, Ik maak iets nieuws. Nu zal het ontkiemen. Zullen jullie het niet herkennen? Ja, Ik zal een weg in de woestijn maken, en paden in de wildernis.”<sup>324</sup>

---

<sup>322</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

<sup>323</sup> Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, de broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

<sup>324</sup> Vanwege het parallellisme is voor de tekst van de Dode Zeerol gekozen. Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur regelmatig voor.

**20** “De dieren van het veld zullen Mij eren, jakhalzen en struisvogels, want Ik geef water in de woestijn, rivieren in de wildernis om mijn uitgekozen volk te laten drinken.”

Tegenwoordig lopen er in de staat Israël al wegen door de woestijn. Ook wordt de woestijn kunstmatig bevoeid met water, zodat mensen en dieren daar kunnen drinken. Toch is er nog niet voldoende water, maar de Here zal nog veel meer water geven (30: 25<sup>a</sup>, 35:6<sup>b</sup>,7, 41:18).

Als de dieren blij zijn met het water, dan eren ze daarmee de Here, die dit alles mogelijk maakt.

**21** “Dit volk dat Ik voor Mij geformeerd heb, zal mijn lof vertellen.”

In de toekomst zullen de Joden en de Israëlieten zich nog bekeren, en zullen ze Christenen worden (Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9).

8. God zal zijn dwaze volk bekeren.

Hoofdstuk 43:22-44:5

**22** “Jij hebt Mij niet aangeroepen, Jakob, dat je moeite voor Mij hebt gedaan, Israël.”

**23** “Jij hebt Mij niet de schapen van je brandoffers gebracht, en met je slachtoffers hebt jij Mij niet geëerd. Ik heb je niet lastig gevallen om een offer, en Ik heb je niet vermoeid om wie-rook.”

**24** “Jij hebt Mij voor zilvergeld geen kalmoes gekocht, en met het vet van je offers heb jij Mij niet gevoed. Integendeel, jij hebt Mij lastig gevallen met je zonden, hebt Mij vermoeid met je ongerechtigheden.”

**25** “Ik, Ik ben het, die je overtredingen uitwis omwille van Mijzelf, en aan je zonden denk Ik niet.”

**26** “Herinner Mij er maar aan. Laten we samen een rechtszaak voeren. Vertel maar, zodat jij in het gelijk gesteld kan worden.”

**27** “Je eerste voorvader heeft al gezondigd, en je woordvoerders zijn tegen Mij opstandig geweest.

**28** “Daarom ontwijdde Ik heilige leiders, en gaf Ik Jakob prijs aan de ban, Israël aan beschimpingen.”

**1** “Nu, hoor, Jakob, mijn knecht, en Israël, die Ik uitgekozen heb.”

**2** Dit heeft Jahweh gezegd, je Maker en je Formeerder van de moederschoot af, die jou zal helpen: “Wees niet bang, mijn dienaar Jakob, en Jesjurun, die Ik uitgekozen heb.”

**3** “Ja, Ik zal water gieten op het dorstige, en stromen op het droge. Ik zal mijn Geest op je nageslacht uitgieten, en mijn zegen op je nakomelingen.”

**4** “Zij zullen opkomen tussen het gras, als wilgen aan waterstromen.”

**5** “De één zal zeggen: “Ik ben van Jahweh” Een ander zal zich noemen met de naam Jakob, en weer een ander zal met zijn hand schrijven: “Van Jahweh”, en de naam Israël aannemen.”

\*\*\*

**22** “Jij hebt Mij niet aangeroepen, Jakob, dat je moeite voor Mij hebt gedaan, Israël.”

In de tijd dat de profeet Jesaja leefde en de periode daarna, ging het over het algemeen slecht met het Tienstammenrijk Israël en het Tweestammenrijk Juda. Men zou verwachten, dat de Israëlieten er moeite voor zouden doen om zich te bekeren en te bidden tot God om verlossing. Toch was dat niet het geval.

**23** “Jij hebt Mij niet de schapen van je brandoffers gebracht, en met je slachtoffers hebt jij Mij niet geëerd. Ik heb je niet lastig gevallen om een offer, en Ik heb je niet vermoeid om wie-rook.”

Vanaf 724 tot en met 722 werd het overgrote deel van de inwoners van het Tienstammenrijk Israël naar Assyrië gedeporteerd. In 701 had de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) eveneens heel veel Joden van het Tweestammenrijk Juda naar zijn eigen land in ballingschap laten voeren.<sup>325</sup> Die Israëlieten en Joden konden toen geen brandoffers en reukoffers meer brengen (Hos.2:10, 3:4, 9:4). God vroeg in die tijd dat ook niet van hen.

---

<sup>325</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de

Vanuit het thema of onderwerp Ballingschap zag Jesaja met zijn profetische blik, dat het Tweestammenrijk Juda in 586 hetzelfde lot zou ondergaan. Evenals de inwoners van het Tienstammenrijk zouden de Joden door de Babyloniërs naar het Tweestromenland worden gedeporteerd (v.14).

De tempel zou met de altaren worden verwoest. Daardoor werd het offeren volgens de richtlijnen die God had gegeven onmogelijk.

**24** “Jij hebt Mij voor zilver(geld) geen kalmoes gekocht, en met het vet van je offers heb jij Mij niet gevoed. Integendeel, jij hebt Mij lastig gevallen met je zonden, hebt Mij vermoeid met je ongerechtigheden.”

Kalmoes is een vaste moerasplant, en komt van nature voor in India en in het zuiden van China. Tegenwoordig groeit de plant eveneens in Europa en Noord-Amerika. De wortelstok heeft een scherpe geur. Het werd in Israël voor de heilige zalfolie gebruikt (Ex.30:23).

Die heilige zalfolie kon niet voor de tempel en de priesters worden gebruikt (Ex.30:22-33). Ook kon het vet van de slachtoffers niet aan de Here worden gegeven door het te verbranden (Ex.29:13, Lev.3:16<sup>b</sup>, 4:19,26,31,35<sup>a</sup>, 7:13<sup>a</sup>, enz.). Daarover maakte God evenmin verwijten. De Here viel ze niet lastig.

Wel hebben de Israëlieten en de Joden de Here lastig gevallen met hun zonden, en Hem met hun verkeerde daden vermoeid. Toch wil de Here, omdat Hij nu eenmaal een geweldige lieve God is, niet meer aan die zonden denken.

**25** “Ik, Ik ben het, die je overtredingen uitwis omwille van Mijzelf, en aan je zonden denk Ik niet.”

**26** “Herinner Mij er (maar) aan. Laten we samen een rechtszaak voeren. Vertel (maar), zodat jij in het gelijk gesteld kan worden.”

De Here is niet alleen een lieve, maar tegelijkertijd een rechtvaardige God. In een rechtszaak wilde Hij het Tienstammenrijk Israël en de Joden in de ballingschap na de straf vrijspreken. Dit zou later bovendien gelden voor het Tweestammenrijk Juda.

Daarna ging God uitleggen, waarom het Tienstammenrijk Israël en het Tweestammenrijk Juda zo zwaar werden gestraft.

**27** “Je eerste (voor)vader heeft (al) gezondigd, en je woordvoerders zijn tegen Mij opstandig geweest.

De eerste voorvader van Israël is Adam. Ook al is hij de voorvader van de hele mensheid, dan blijft hij toch eveneens de voorvader van Israël. Door Adam kwam de zonde in de wereld (Gen.3).<sup>326</sup>

De woordvoerders van Israël moesten het volk onderwijzen en de woorden van God doorgeven. Dat waren de priesters en de profeten. Veel priesters en profeten waren opstandig tegenover God. De priesters die dienstdeden bij de gouden kalveren waren onwettig aangesteld, want ze hoorden niet bij het nageslacht van Aäron (Ex.28). De profeten waren in meerderheid valse profeten. Zelfs sommige profeten van de Here waren opstandig geweest (1Kon.13, Jona).

---

rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd.

Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>326</sup> Als iemand in zonde leeft, en zich niet wil bekeren, dan rust ook de zonde van zijn onbekeerde voorouders op zijn schouders (Ex.20:5, Deut.5:9, Ezech.18).

De Israëlieten waren dus met zonden en slechtheid doordrenkt. Vooral de leiders en de kwaadaardige bovenlaag van de bevolking gaven het verkeerde voorbeeld. Daarom werden die mensen, waar bij plunderingen het meeste te halen viel, zowel in het Tienstammenrijk Israël als in het Tweestammenrijk Juda het eerst en het zwaarst gestraft (2Kon.15:19,20, 25:9,7,12, 18-21, Jer.39:6,7, 52:3-11).

**28** “Daarom ontviidde Ik heilige leiders, en gaf Ik Jakob prijs aan de ban, Israël aan beschimpingen.”

God ontviidde de priesters en profeten die in de ogen van de Israëlieten heilig waren. Het Tienstammenrijk Israël werd geslagen met de ban: het werd leeggeroofd, en de bewoners werden naar Assyrië gedeporteerd. Ook het Tweestammenrijk Juda werd voor een groot deel naar het Tweestromenland weggevoerd.

**1** “Nu, hoor, Jakob, mijn knecht, en Israël, die Ik uitgekozen heb.”

**2** Dit heeft Jahweh gezegd, je Maker en je Formeerder van de (moeder)schoot af, die jou zal helpen: “Wees niet bang, mijn dienaar Jakob, en Jesjurun, die Ik uitgekozen heb.”

Het volk Israël wordt in de Bijbel wel vaker met Jesjurun aangeduid (Deut.32:15, 33:5,26). Het betekent *rechtschapen zijn* of *oprecht zijn*. Dit vormt een tegenstelling met de naam Jakob (= bedrieger).

**3** “Ja, Ik zal water gieten op het dorstige, en stromen op het droge. Ik zal mijn Geest op je nageslacht uitgieten, en mijn zegen op je nakomelingen.”

God zou zijn Heilige Geest uitstorten op het nageslacht van Israël. Voor een deel is dat al op de eerste Pinkerdag gebeurd (Hand.2). De bekering van het overgrote deel van de Joden en Israëlieten moet echter nog komen. Door die bekering zullen de nakomelingen van Jakob door de Here rijk worden gezegend.

**4** “Zij zullen opkomen tussen het gras, als wilgen aan waterstromen.”

**5** “De één zal zeggen: “Ik ben van Jahweh” Een ander zal (zich) noemen met de naam Jakob, en (weer) een ander zal (met) zijn hand schrijven: “Van Jahweh”, en de naam Israël aannemen.”

Niet alleen Joden en Israëlieten zouden en zullen zich bekeren, en dienaren van God worden. Ook heidenen zullen kinderen van de hemelse Vader worden, en zichzelf Israëliet noemen. Joden en heidenen zullen samen als Christenen in het heilige land wonen (Ps.87, Jes.66:20,21, Zach.8:23).

## 9. Afgoden bestaan niet.

Hoofdstuk 44:6-20

**6** Dit heeft Jahweh gezegd, de Koning van Israël en zijn Verlosser, Jahweh van de hemelse legers: “Ik ben de eerste, en Ik ben de laatste, en buiten Mij zijn er geen goden.”

**7** “Wie is als Ik? Laat hij het uitroepen, en het verkondigen, en het Mij voorleggen. Ik gaf een volk voor eeuwig een plaats. Wat in de toekomst zal gebeuren, mogen zij bekendmaken.”

**8** “Weest niet bang, en vreest niet. Heb Ik het jullie toen niet laten horen, en bekend gemaakt? Jullie zijn mijn getuigen. Is er een god buiten Mij? Er is geen andere rots, Ik ken er geen.”

**9** Zij, die gesneden beelden maken, zijn allemaal nutteloos. Hun geliefde voorwerpen leveren niets op. Zijzelf zijn hun getuigen. Ze zien niets, en weten niets, zodat zij beschaamd zullen worden.

**10** Wie maakt een god, en giet een beeld, dat geen voordeel oplevert (vgl. Hab.2:18)?

**11** Zie, al de aanhangers daarvan zullen worden beschaamd. De ambachtslieden zijn slechts mensen. Laten zij bijeenkomen, en laten ze allemaal opstaan. Zij zullen bang worden. Ze zullen zich gezamenlijk schamen.

**12** Een ambachtsman voor ijzer bewerkt een bijl in kolengloed. Hij vormt het met hammers, en bewerkt het met zijn sterke arm. Zelfs lijdt hij honger, en heeft geen kracht meer. Hij drinkt geen water, en hij raakt afgemat.

**13** Een ambachtsman voor hout spant een meetlint uit. Hij tekent het hout af met de stift. Hij bewerkt het met schaven, en hij tekent het met een passer af. Hij maakt het naar de vorm van een man, als een menselijke schoonheid om in een huis te wonen.

**14** Hij hakt voor zich ceders om. Hij neemt een cipres of een eik. Hij kweekt die op voor zichzelf tussen de bomen van het woud. Hij plantte een pijnboom, en de regen maakt hem groot.

**15** Het is brandhout voor de mens. Hij neemt daarvan, en warmt zich. Ook steekt hij het aan, en bakt brood. Ook maakt hij er een god van, en buigt zich neer. Hij maakt er een gesneden beeld van, en knielt daarvoor neer.

**16** De helft daarvan verbrandt hij in het vuur. Bij die helft eet hij vlees, braadt een braadstuk, en wordt verzadigd. Ook warmt hij zich, en zegt: “Ha, ik word warm. Ik zie licht.”

**17** De rest ervan heeft hij als een god gemaakt. Voor zijn gesneden beeld, hij knielt er voor neer. Hij buigt zich, en hij aanbidt het, en hij zegt: “Verlos mij, want u bent mijn god!”

**18** Zij hebben geen kennis en geen inzicht, want Hij heeft hun ogen dichtgesmeerd, zodat zij niet zien, en hun harten gesloten, zodat zij niet begrijpen.

**19** Niemand neemt het ter harte. Er is geen kennis en geen inzicht om te zeggen: “De helft daarvan verbrandde ik in het vuur. Ook bakte ik op zijn kolen brood. Ik braadde vlees, en ik at. Van zijn overschot maak ik een gruwel. Voor een blok hout kniel ik neer.”

**20** Hij voedt zich met as. Een bedrogen hart heeft hem misleid. Hij laat zijn ziel niet verlossen, en hij zegt niet: “Is er geen bedrog in mijn rechterhand?”

\*\*\*

Opnieuw komt hier het bestaan van Jahweh als de enige God aan de orde. De afgoden bestaan niet, en hun verering wordt beschreven als een grote dwaasheid.

**6** Dit heeft Jahweh gezegd, de Koning van Israël en zijn Verlosser, Jahweh van de (hemelse) legers: “Ik ben de eerste, en Ik ben de laatste, en buiten Mij zijn er geen goden.”

God bestaat eeuwig. Voor Hem was er geen enkele andere god, en na Hem zal er nooit een andere zijn. Alleen de Here is God.

**7** “Wie is als Ik? Laat hij het uitroepen, en het verkondigen, en het Mij voorleggen. Ik gaf een volk voor eeuwig een plaats. Wat in de toekomst zal gebeuren, mogen zij bekendmaken.”

De Here heeft voor eeuwig zijn volk Israël uitgekozen, en het een plaats gegeven om te wonen.

**8** “Weest niet bang, en vreest niet. Heb Ik het jullie toen niet laten horen, en bekend gemaakt? Jullie zijn mijn getuigen. Is er een god buiten Mij? Er is geen (andere) rots, Ik ken er geen.”

Een vaste rots is een betrouwbare plaats om op te bouwen (Mat.7:24-26, Luk.6:48,49). We kunnen op God nog beter vertrouwen dan op een vaste rots (Jes.26:4).

**9** Zij, die gesneden beelden maken, zijn allemaal nutteloos. Hun geliefde voorwerpen leveren niets op. Zijzelf zijn hun getuigen. Ze (= de afgodendienaars) zien niets, en weten niets, zodat zij beschaamd zullen worden (v.11,18).

Afgodsbeelden werden meestal niet gezien als een symbool van een god, maar werden min of meer daaraan gelijkgesteld. De afgod woonde in dat beeld, of sterker nog, de afgod was dat beeld.

De getuigen zijn hier de afgodendienaren. Zij kunnen, als ze eerlijk zijn, zelf ervaren, dat ze eigenlijk niets aan die beelden hebben.

**10** Wie maakt een god, en giet een beeld, dat geen voordeel oplevert?

**11** Zie, al de aanhangers daarvan zullen worden beschaamd. De ambachtslieden zijn slechts mensen. Laten zij bijeenkomen, en laten ze allemaal opstaan. Zij zullen bang worden. Ze zullen zich gezamenlijk schamen.

Mensen zijn door God gemaakt. Toch denken ze, dat ze levende goden kunnen maken. Ze zullen bedrogen uitkomen.

Om de dwaasheid van de afgodendienst nog duidelijker aan te tonen, beschreef de profeet, hoe de beelden worden gemaakt, en uit welk materiaal ze bestaan. Eerst wordt een bijl gesmeed om bomen om te hakken.

**12** Een ambachtsman voor ijzer bewerkt een bijl in kolen(gloed). Hij vormt het met hammers, en bewerkt het met zijn sterke arm. Zelfs lijdt hij honger, en heeft geen kracht (meer). Hij drinkt geen water, en hij raakt afgemat.

Hier volgt een beschrijving van het maken van mooie houten afgodsbeelden.

**13** Een ambachtsman voor hout spant een (meet)lint uit. Hij tekent het (hout) af met de stift. Hij bewerkt het met schaven, en hij tekent het met een passer af. Hij maakt het naar de vorm van een man, als een menselijke schoonheid om in een huis te wonen.

**14** Hij hakt voor zich ceders om. Hij neemt een cipres of een eik. Hij verstevigt (= kweekt (die) op) voor zichzelf tussen de bomen van het woud. Hij plantte een pijnboom, en de regen maakt hem groot.

De houten afgodsbeelden varieerden in prijs. De duurdere werden van cederhout gemaakt, de goedkopere van eiken- of cipressenhout, en de allergeodkoopste van het hout van de pijnboom.

**15** Het is brandhout voor de mens. Hij neemt daarvan, en warmt zich. Ook steekt hij het aan, en bakt brood. Ook maakt hij er een god van, en buigt zich neer. Hij maakt er een gesneden beeld van, en knielt daarvoor neer.

**16** De helft daarvan verbrandt hij in het vuur. Bij die helft eet hij vlees, braadt een braadstuk, en wordt verzadigd. Ook warmt hij zich, en zegt: “Ha, ik word warm. Ik zie licht.”

**17** De rest ervan heeft hij als een god gemaakt. Voor zijn gesneden beeld, hij knielt ervoor neer. Hij buigt zich, en hij aanbidt het, en hij zegt: “Verlos mij, want u bent mijn god!”

**18** Zij hebben geen kennis en geen inzicht, want Hij heeft hun ogen dichtgesmeerd, zodat zij niet zien, en hun harten (gesloten), zodat zij niet begrijpen.

De mensen die de afgodsbeelden vereren zijn geestelijk blind ((Jes.6:10, 29:9-14, 32:3, 42:7,16-19, 43:8, v.9). Als mensen God wel kennen, maar structureel ongehoorzaam zijn, dan maakt de Here ze geestelijk blind (Jes.29:10, Rom.11:8).

Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).<sup>327</sup> Als de harten gesloten zijn, dan zijn die mensen dus helemaal gesloten, en begrijpen ze geestelijk niets.

**19** Niemand neemt het ter harte. Er is geen kennis en geen inzicht om te zeggen: “De helft daarvan verbrandde ik in het vuur. Ook bakte ik op zijn kolen brood. Ik braadde vlees, en ik at. Van zijn overschot maak ik een gruwel. Voor een blok hout kniel ik neer.”

**20** Hij voedt zich met as. Een bedrogen (of bespot(telijk)) hart heeft hem misleid. Hij laat zijn ziel (= zijn leven) niet verlossen (of bevrijden), en hij zegt niet: “(Is er) geen bedrog (of geen leugen) in mijn rechter(hand)?”

De as is een aanduiding voor de brandbare en vergankelijke afgoden (Gen.18:27, Job 30:19). Dit is een grote tegenstelling met de enige eeuwige echte God.

---

<sup>327</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse dichtkunst veel voor.



10. God zal zijn volk door Kores laten bevrijden.

Hoofdstuk 44:21-45:8

**21** “Denk hieraan, Jakob en Israël, want jij bent mijn knecht. Ik heb je geformeerd. Jij bent mijn knecht, Israël. Jij zal door Mij niet worden vergeten.”

**22** “Ik heb je overtredingen weggeveegd als een nevel, en je zonden als een wolk. Keer terug naar Mij, want Ik heb je verlost!”

**23** Jubel, hemel, want Jahweh heeft het gedaan. Juicht, diepten van de aarde. Breekt uit in gejubel, bergen, woud met alle bomen daarin, want Jahweh heeft Jakob verlost, en Hij zal zichzelf in Israël verheerlijken.

**24** Dit heeft je Verlosser Jahweh gezegd, en je Formeerder van de moederschoot af: “Ik ben Jahweh, die alles gemaakt heb, die de hemel heb uitgespannen, Ik ben het alleen, die zelf de aarde heb uitgebreid,

**25** Ik, die de tekenen van zwetser tenietdoe, en de waarzeggers voor gek zet, die de wijzen laat terugwijken, en hun kennis tot dwaasheid maak,

**26** die het woord van zijn knecht bevestig, en de raad van zijn boden uitvoer, die tegen Jeruzalem zeg: “Het zal worden bewoond”, en tegen de steden van Juda, “Zij zullen worden herbouwd, Ik zal haar puinhopen weer laten oprijzen,

**27** Ik ben Jahweh, die tegen de diepte zeg: “Word droog. Je rivieren zal Ik laten opdrogen,

**28** die tegen Kores zeg: “Hij is mijn herder.” Hij zal al mijn wensen uitvoeren door over Jeruzalem te zeggen: “Het zal worden herbouwd”, en over de tempel: “Het zal worden gefundeerd.”

**1** Dit heeft Jahweh gezegd tegen zijn gezalfde, tegen Kores, van wie Ik de rechterhand heb gevat om volken voor hem neer te werpen: “De lendenen van koningen zal Ik ontgorden, om deuren voor hem te openen. Poorten zullen niet gesloten zijn.”

**2** “Ik zelf zal voor je uitgaan, en de obstakels zal ik vlak maken. Bronzen deuren zal Ik verbreken, en ijzeren grendels verbrijzelen.”

**3** “Ik zal je duistere schatten en verborgen rijkdommen geven, zodat jij zal weten, dat Ik Jahweh ben. Die je bij je naam roept, is de God van Israël.”

**4** “Om mijn dienaar Jakob, mijn uitgekozen Israël, riep Ik jou bij je naam. Ik gaf jou een erenaam, hoewel jij Mij niet kende.”

**5** “Ik ben Jahweh, en niemand anders. Buiten Mij zijn er geen goden. Ik zal je omgorden, hoewel jij Mij niet kende,

**6** zodat men het zal weten vanwaar de zon opkomt, en vanwaar zij ondergaat, dat er buiten Mij niemand is. Ik ben Jahweh, en niemand anders.”

**7** “Ik maak het licht, en Ik schep de duisternis. Ik maak vrede, en Ik schep onheil. Ik ben Jahweh, die dit alles doet.”

**8** “Hemel, druppel van boven, en laat de wolken gerechtigheid doen neerstromen. Laat de aarde zich openen. Laten ze geluk voortbrengen, en laten ze daarbij gerechtigheid doen opkomen. Ik ben Jahweh. Ik heb het geschapen.”

\*\*\*

**21** “Denk hieraan, Jakob en Israël, want jij bent mijn knecht. Ik heb je geformeerd. Jij bent mijn knecht, Israël. Jij zal door Mij niet worden vergeten.”

**22** “Ik heb je overtredingen weggeveegd als een nevel, en je zonden als een wolk. Keer terug naar Mij, want Ik heb je verlost (of losgekocht)!”

De structurele zonden staan tussen de Here en zijn volk in. Als die zonden zijn weggeveegd, dan is de terugkeer naar God weer mogelijk, en kan de relatie tussen Hem en zijn volk weer worden hersteld.

Toen de profeet Jesaja aan die verlossing van zonden dacht, riep hij op om te jubelen.

**23** Jubel[t], hemel[en], want Jahweh heeft het gedaan. Juicht, diepten van de aarde. Breekt uit in gejubel, bergen, woud met alle bomen daarin, want Jahweh heeft Jakob verlost, en Hij zal zichzelf in Israël verheerlijken.

Vanaf de hemel in de hoogte tot en met de diepe dalen in de aarde wilde de profeet het gejuich horen.

**24** Dit heeft je Verlosser Jahweh gezegd, en je Formeerder van de (moeder)schoot af: “Ik ben Jahweh, die alles gemaakt heb, die de hemel[en] heb uitgespannen, Ik ben (het) alleen, die zelf de aarde heb uitgebreid,

**25** (Ik,) die de tekenen van zwetser tenietdoe, en de waarzeggers voor gek zet, die de wijzen laat terugwijken, en hun kennis tot dwaasheid maak,

**26** die het woord van zijn knecht bevestig, en de raad van zijn boden uitvoer, die tegen Jeruzalem zeg: “Het zal worden bewoond”, en tegen de steden van Juda, “Zij zullen worden herbouwd, Ik zal haar puinhopen (weer) laten oprijzen,

Vooraf de profeten van de afgoden en de heidense waarzeggers hadden zogenaamde wetenschappelijke manieren om de toekomst te voorspellen. Dit deed men door de lever van een offerschaap te lezen, of naar de vlucht van de vogels of de sterren in de lucht te kijken. Men gebruikte ook allerlei ingewikkelde berekeningen aan de hand van formules en tabellen.

Als de profetieën van de valse profeten en de voorspellingen van de waarzeggers niet uitkomen, dan blijkt duidelijk de dwaasheid van hun zogenaamde wijsheid en kennis.

De knecht en boden van de Here zijn de profeten die voorspelden, dat Jeruzalem en de steden van het Tweestammenrijk Juda weer zouden worden herbouwd.

**27** (Ik ben Jahweh), die tegen de diepte zeg: “Word droog. Je rivieren zal Ik laten opdrogen,

**28** die tegen Kores zeg: “Hij is mijn herder.” Hij zal al mijn wensen uitvoeren door over Jeruzalem te zeggen: “Het zal worden herbouwd”, en (over) de tempel: “Het zal worden gefundeerd.”

God is almachtig, en kan de rivieren droogleggen, zodat mensen erdoor kunnen trekken (Ex.14:21,22, Joz.3:14-17, Op.16:12).

Volgens de geschiedschrijver Herodotus liet koning Kores II (559/538 – 529) een rivier aan de rand van de stad Babylon of Babel vrijwel droogleggen, zodat zijn soldaten erdoor konden trekken. De stad zou zijn veroverd, voordat de inwoners het goed en wel in de gaten hadden.<sup>328</sup>

Deze profetie is al uitgekomen. De Perzische koning Kores II veroverde in 538 voor Christus

---

<sup>328</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 1, 191.

Het bijbelboek Daniël (5) geeft ook de indruk, dat de stad Babel door een verrassingsaanval is veroverd.

het hele Babylonische rijk. Hij gaf de Israëlieten uit het Tienstammenrijk en de Joden uit het Tweestammenrijk de vrijheid om weer naar het heilige land terug te keren. Ook gaf Kores II de opdracht om de tempel weer te herbouwen (Ezra 5:13-15).

**1** Dit heeft Jahweh gezegd tegen zijn gezalfde, tegen Kores, van wie Ik de rechterhand heb gevat om volken voor hem neer te werpen: “De lendenen van koningen zal Ik ontgorden, om deuren voor hem te openen. Poorten zullen niet gesloten zijn.”

De Perzische koning Kores II (559/538 – 529) is door de Here gezalfd. God heeft hem zelf aangesteld om volken neer te werpen. De Here zou hem leiden bij de rechterhand, en hem helpen.

Rondom de lendenen droeg men de wapens. Zonder die wapens was men machteloos in de strijd.

**2** “Ik zelf zal voor je uitgaan, en de obstakels zal ik vlak maken. Bronzen (of Koperen) deuren zal Ik verbreken, en ijzeren grendels verbrijzelen.”

Volgens de geschiedschrijver Herodotus had in die tijd de stad Babel in de muur 100 bronzen poorten.<sup>329</sup> Bronzen deuren zijn erg sterk.

**3** “Ik zal je (= Kores II) duistere schatten en verborgen rijkdommen geven, zodat jij zal weten, dat Ik Jahweh ben. Die (je) bij je naam roept, is de God van Israël.”

**4** “Om mijn dienaar Jakob, mijn uitgekozen Israël, riep Ik jou (= Kores II) bij je naam. Ik gaf jou een ere naam, hoewel jij Mij niet kende.”

**5** “Ik ben Jahweh, en niemand anders. Buiten Mij zijn er geen goden. Ik zal je omgorden, hoewel jij Mij niet kende,

**6** zodat men het zal weten vanwaar de zon opkomt (= oosten), en vanwaar (zij) ondergaat (= westen), dat er buiten Mij niemand is. Ik ben Jahweh, en niemand anders.”

Toen koning Kores II (559/538 – 529) door de Here voor de strijd werd omgord, gaf de Here hem de wapens en middelen om te overwinnen.

**7** “Ik maak het licht, en Ik schep de duisternis. Ik maak vrede, en Ik schep onheil.<sup>330</sup> Ik ben Jahweh, die dit alles doet.”

De Here kan zijn volk vrede geven, maar ook straffen met onheil. Hij is almachtig.

**8** “Hemel[en], druppel[t] van boven, en laat de wolken gerechtigheid doen neerstromen. Laat de aarde zich openen. Laten ze (= de wolken met gerechtigheid) geluk voortbrengen, en laten ze daarbij gerechtigheid doen opkomen. Ik ben Jahweh. Ik heb het geschapen.”

Als regen zou gerechtigheid neerstromen. Zoals de regen in het droge land de groei van het gewas mogelijk maakt, zo zou gerechtigheid geluk voortbrengen. God zou door middel van koning Kores II het onrecht op de aarde bestrijden. De Israëlieten en Joden mochten van de Perzische koning weer terugkeren naar hun eigen land.

---

<sup>329</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 1, 179.

<sup>330</sup> God is niet de oorzaak van het onheil en het kwaad, maar Hij laat het wel of niet toe, en stuurt het aan. Hij heeft er controle over. De oorzaak van het kwaad ligt in de ongehoorzaamheid van de satan en de eerste mensen. Het kwaad is ook niet geschapen, maar ontstaat door het losmaken van onderlinge verbanden en relaties. Als bijvoorbeeld de liefde wordt losgekoppeld van het recht, dan wordt liefde persoonlijke willekeur, en recht ontardt in wetticisme. Satan koppelde het koningschap van de mens los van dienstbaarheid aan God en de naaste. Dat leidde tot egoïsme, heerszucht en vervreemding van de Here en elkaar. Deze dingen zien we helaas ook vandaag maar al te vaak om ons heen, en als we niet heel goed oppassen, eveneens bij onszelf.



**Koning Kores II laat het tempelgerei teruggeven.**

11. God zal Israël op zijn eigen manier verlossen.

Hoofdstuk 45:9-13

**9** Wee hem die met zijn Maker strijdt. Laat een potscherf strijden met scherven op de grond. Zal ook de klei tegen die het vorm geeft, zeggen: “Wat maakt jij?”, of zal jouw werk zeggen: “Hij heeft geen handen?”

**10** Wee hem, die tegen een vader zegt: “Wat verwek jij?”, tegen een vrouw: “Waarom heb jij barensweeën?”

**11** Dit heeft Jahweh gezegd, de Heilige van Israël, en zijn schepper: “Jullie vragen Mij naar de toekomstige dingen over mijn zonen, en over het werk van mijn handen geven jullie Mij bevelen.”

**12** “Ik ben het, die de aarde heeft gemaakt, en Ik heb daarop de mens geschapen. Mijn eigen handen hebben de hemel uitgespannen, en aan heel hun sterrenleger heb Ik mijn bevelen gegeven.”

**13** “Ik ben het, die hem verwekt heb in gerechtigheid, en al zijn wegen zal Ik vlak maken. Hij is het, die mijn stad herbouwen zal, en die mijn ballingen vrij zal laten gaan, zonder betaling en zonder geschenk, heeft Jahweh van de hemelse legers gezegd.”

\*\*\*

**9** Wee hem die met zijn Maker strijdt. (Laat) een potscherf (strijden) met scherven op de grond. Zal ook de klei tegen die het vorm geeft, zeggen: “Wat maakt jij?”, of (zal) jouw werk (zeggen): “Hij heeft geen handen?”

De Here doorzag, dat sommige Israëlieten het niet met zijn beslissingen eens waren. Waarom werden ze zo zwaar gestraft? Moest een heidense koning hen verlossen? Waarom krijgen ze niet een zelfstandige staat met een eigen koning?

Als een mens met God onenigheid heeft over zijn werk, is dat even belachelijk, als de klei het niet eens is met de pottenbakker.

**10** Wee hem, die tegen een vader zegt: “Wat verwek jij?”, tegen een vrouw (= zijn moeder): “Waarom heb jij barensweeën?”

**11** Dit heeft Jahweh gezegd, de Heilige van Israël, en zijn schepper: “Jullie vragen Mij naar de toekomstige dingen over mijn zonen, en over het werk van mijn handen geven jullie Mij bevelen.”

De Here verweet de Joden, dat ze het beter dachten te weten dan Hijzelf. Ze wilden Gods plannen over de toekomst van zijn volk weten om vervolgens commentaar te kunnen leveren. De Here weet echter veel beter het beste uit te kiezen voor zijn volk, want Hij is de almachtige en alwetende God.

**12** “Ik ben het, die de aarde heeft gemaakt, en Ik heb daarop de mens geschapen. Mijn eigen handen hebben de hemel[en] uitgespannen, en aan heel hun (sterren)leger heb Ik mijn bevelen gegeven.”

**13** “Ik ben het, die hem verwekt heb in gerechtigheid, en al zijn wegen zal Ik vlak maken. Hij is het, die mijn stad (her)bouwen zal, en die mijn ballingen vrij zal laten gaan, zonder betaling en zonder geschenk, heeft Jahweh van de (hemelse) legers gezegd.”

De Here heeft koning Kores II (559/538 – 529) geboren laten worden om zijn volk te verlossen. Dit is ook in vervulling gegaan. Deze Perzische koning gaf in 538 voor Christus aan de Israëlieten en aan de Joden toestemming om naar het heilige land terug te gaan. Hij gaf even-

eens de tempelschatten terug, die de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) had geroofd (2Kron.36:22,23, Ezra 1, 3:7, 4:3<sup>b</sup>,5:13-15, 6:3-5).

Het kostte allemaal niets Integendeel, de tempelbouw werd zelfs uit de heidense staatskas betaald (Ezra 6:4<sup>b</sup>)! De eerste tijd na de ballingschap werden de priesters, Levieten en (deels de) offers bekostigd uit de koninklijke schatkist (Ezra 7:15-17,20-24)!

## 12. God zal Israël voor altijd verlossen.

Hoofdstuk 45:14-25

**14** Dit heeft Jahweh gezegd: “Het werk van Egypte en de koopwaar van Ethiopië, de Sabeeërs, stervelingen van grote lengte, zullen bij jou komen, en van jou zijn. Zij zullen je volgen, in boeien komen, en zij zullen zich voor je neerbuigen. Zij zullen jou smeken: “Zeker, bij jou is God, en er is absoluut geen andere God.”

**15** Zeker, U bent een God, die zich verborgen houdt. De God van Israël is de Redder.

**16** Zij zijn beschaamd en ook zijn ze allemaal te schande geworden. De ambachtslieden van afgodsbeelden zijn samen in schande verdergaan.

**17** Israël is door Jahweh gered met een redding van eeuwigheden. Jullie zullen niet beschaamd staan, en jullie zullen voor eeuwig niet te schande worden.

**18** Ja, dit heeft Jahweh gezegd, die de hemel geschapen heeft, de God die de aarde gevormd en gemaakt heeft, Hij heeft het gefundeerd. Hij heeft het niet geschapen om een chaos te zijn, Hij heeft het gevormd om te bewonen: “Ik ben Jahweh en niemand anders.”

**19** “Ik heb niet in het geheim gesproken, in een duistere plaats op aarde. Ik heb tegen het nageslacht van Jakob niet gezegd: “Zoek Mij tevergeefs. Ik ben Jahweh, die spreekt wat recht is, die bekendmaakt wat rechtmatig is.”

**20** Verzamelt jullie, en komt! Komt samen dichterbij, jullie die uit de heidenvolken ontsnapt zijn! Zij, die hun houten beeld rondragen, en die bidden tot een god die niet redden kan, weten niets.

**21** “Maakt bekend, en brengt naar voren! Zeker, laten zij samen overleggen. Wie heeft dit vanuit lang geleden laten horen, heeft het van toen af verkondigd? Ben Ik het niet, Jahweh? Er is geen andere God behalve Ik. Een rechtvaardige en reddende God is er niet uitgezonderd Ik.”

**22** “Wendt jullie naar Mij, en wordt gered, alle einden van de aarde, want Ik ben God, en niemand anders!”

**23** “Ik heb bij Mijzelf gezworen, vanuit mijn mond is een rechtvaardig woord uitgegaan, en het zal niet terugkeren, dat voor Mij elke knie zich zal buigen, en elke tong zal zweren.”

**24** “Zeker, door Jahweh”, heeft men van Mij gezegd: “zijn rechtvaardige daden en kracht.” Bij Hem zal men komen. Zij zullen allemaal beschaamd staan, die tegen Hem in woede ontstoken zijn.”

**25** “In Jahweh zullen zij worden gerechtvaardigd. Het hele nageslacht van Israël zal zich beroemen.”

\*\*\*

**14** Dit heeft Jahweh gezegd: “Het werk van Egypte en de koopwaar van Ethiopië, de Sabeeërs, stervelingen van grote lengte, zullen bij jou komen, en van jou zijn (vgl. Jes.43:3). Zij zullen je volgen, in boeien komen, en zij zullen zich voor je neerbuigen. Zij zullen jou smeken: “Zeker, bij jou is God, en er is absoluut geen andere God.”

Egypte lag ten zuidwesten van het Tweestammenrijk Juda. Ten zuiden van Egypte ligt Ethiopië. De Ethiopiërs stammen af van Kus, een zoon van Cham (Gen.10:6,7, 1Kron.1:8,9). Ze hebben met de Egyptenaren gedurende ongeveer een ½ eeuw samen één rijk gevormd. Seba was een zoon van Kus. Zijn nageslacht hoort bij Ethiopiërs (Gen.10:7).

Na de dood van de Here Jezus werd al gauw het evangelie in Egypte verkondigd. Steeds meer

Egyptenaren gingen de Here dienen. Na vele jaren hoorde bijna elke Egyptenaar bij de Christelijke kerk, maar het werd helaas steeds meer een eigenwillige en nationalistische godsdienst.

Sinds het land Egypte in de 7<sup>e</sup> eeuw na Christus door de Moslims werd veroverd, werden de Christenen regelmatig vervolgd en onderdrukt. Dit is doorgegaan tot op de dag van vandaag.

De Egyptenaren en Ethiopiërs zullen zich echter massaal bekeren, Christenen worden, en vriendschappelijke relaties aangaan met de Israëlieten (Jes.19:22-25).

**15** Zeker, U bent een God, die zich verborgen houdt. De God van Israël is de Redder.

God is verborgen, doordat Hij voor ons beperkte menselijke verstand niet te doorgronden is (Ps.139:6,17,18, 145:3, Jes.40:28, 55:9, Rom.11:33).

Ondanks dat wij God maar zeer beperkt kunnen begrijpen, is Hij toch de redder van zijn volk.

**16** Zij zijn beschaamd en ook zijn ze allemaal te schande geworden. De ambachtslieden van afgodsbeelden zijn samen in schande verdergaan.

Ze staan nu nog beschaamd, omdat hun afgoden hen niet konden helpen. Toch zullen de Israëlieten niet van de aardbodem verdwijnen.

**17** Israël is door Jahweh gered (met) een redding van eeuwigheden. Jullie zullen niet beschaamd staan, en jullie zullen voor eeuwig niet te schande worden.

De Here zal Israël altijd trouw blijven. Hij blijft zoeken naar gelovige Israëlieten om daarmee verder te gaan, totdat het overgrote deel van de Joden en Israëlieten zich zal bekeren.

**18** Ja, dit heeft Jahweh gezegd, die de hemel[en] geschapen heeft, de God die de aarde gevormd en gemaakt heeft, Hij heeft het gefundeerd. Hij heeft het niet geschapen om een chaos te zijn, Hij heeft het gevormd om te bewonen: "Ik ben Jahweh en niemand anders."

De Here heeft de aarde niet geschapen om een chaos te zijn, maar Hij maakte er voor de mensen en de dieren een geschikte woonplaats van.

**19** "Ik heb niet in het geheim gesproken, in een duistere plaats op aarde. Ik heb tegen het nageslacht van Jakob niet gezegd: "Zoek Mij tevergeefs (Deut.30:11-14). Ik ben Jahweh, die spreekt wat recht is, die bekendmaakt wat rechtmatig is."

De Here heeft zich door zijn profeten regelmatig en duidelijk aan de Israëlieten bekend gemaakt. Dit begon met de profeet Mozes in Egypte. Ook heeft de Here zijn wetten aan het volk gegeven, en zo gesproken wat recht is.

Hierin vormt de Here een grote tegenstelling met de afgoden en heidense waarzeggerij. Uit allerlei raadselachtige en vage formuleringen van geheimzinnige spreuken moet men de zogenaamde bedoeling en wil van een afgod zien uit te zoeken, of de toekomst leren kennen. God spreekt wat waarheid is, heidense orakels zijn vaak dubbelzinnig en leugenachtig.

**20** Verzamelt jullie, en komt! Komt samen dichterbij, jullie die uit de (heiden)volken ontsnapt zijn! Zij, die hun houten beeld (rond)dragen, en die bidden tot een god die niet redden kan, weten niets.

Hier sprak de Here tegen de Israëlieten. Het gaat dus over de Israëlieten die uit de volken zijn ontkomen, en zullen terugkeren naar het heilige land.

De houten beelden van afgoden werden in het Tweestromenland en ook wel in andere landen in plechtige processies gedragen.

**21** "Maakt bekend, en brengt naar voren! Zeker, laten zij samen overleggen. Wie heeft dit vanuit lang geleden laten horen, heeft het van toen af verkondigd? Ben Ik (het) niet, Jahweh?"



Er is geen andere God behalve (of alleen/uitgezonderd/buiten) Ik. Een rechtvaardige en redende God is er niet uitgezonderd (of behalve) Ik.”

Opnieuw worden in dit vers de afgoden uitgedaagd om te bewijzen, of ze wel echt god zijn (Jes.41:21-23, 43:9). Ze moesten daden laten zien, die bij goden horen: het verleden goed kennen, de toekomst kunnen voorspellen, en hun dienaren zegenen en verlossen.

**22** “Wendt jullie naar Mij, en wordt gered, alle einden van de aarde (of van het land), want Ik ben God, en niemand anders!”

Hier lezen we een prachtige oproep. De Here wil een God van alle mensen zijn. Met deze boodschap richtte Hij zich tot de heidenen. Hij wil niet alleen de Israëlieten, maar eveneens de heidenen redden. De hemelse Vader roept ze ook vandaag op. Hij wil ze verlossen van hun zonden en schuld. Iedereen kan zich daarvan laten verlossen door vrijwillig voor de Here te buigen, en Hem lief te hebben (vgl. Luk.11:9-13). Die lieve God is dat dubbel en dwars waard.

**23** “Ik heb bij Mijzelf gezworen, vanuit mijn mond is een rechtvaardig woord uitgegaan, en het zal niet terugkeren, dat voor Mij elke knie zich zal buigen, en elke tong zal zweren.”

Op de jongste dag zal uiteindelijk elke knie voor God (moeten) buigen, en elke tong zal zijn naam (moeten) belijden (Rom.14:11, Fil.2:10,11, Op.11:13).

**24** “Zeker, door ( of met/in) Jahweh”, heeft men (of hij) van Mij gezegd: “zijn rechtvaardigheden (= rechtvaardige daden) en kracht.” Tot (= Bij) Hem zal men (of hij) komen. Zij zullen allemaal beschaamd staan, die door (of in) (= tegen) Hem (in woede) ontstoken zijn.”

De mensen die God niet wilden (of willen) dienen en eren, en zijn vijanden waren (of zijn), komen zeker bedrogen uit.

**25** “In Jahweh zullen zij worden gerechtvaardigd. Het hele nageslacht van Israël zal zich beroemen.”

Bij het nageslacht van Israël zullen ook de heidenen horen, die zich bij het volk van de Here hebben aangesloten. Zij zullen eveneens dienaren van de Almachtige van Israël zijn (Ps.87, Jes.66:20,21, Zach.8:23, Rom.11:11-26).

13. De afgoden uit het Tweestromenland kunnen niets, God wel.

Hoofdstuk 46

**1** Bel is neergebogen. Nebo heeft zich gebukt. Hun afgoden zijn voor de dieren en het vee geworden. Wat jullie ronddroegen, is een zware last voor vermoeide dieren.

**2** Zij hebben zich gebogen, zij hebben samen neergebogen. Zij kunnen de beeldenlast niet redden, en hun ziel is in gevangenschap gegaan.

**3** “Luistert naar Mij, huis van Jakob en heel het overblijfsel van het huis Israël, die gedragen zijn vanaf de moederschoot, die gedragen zijn vanaf de baarmoeder!”

**4** “Tot je ouderdom ben Ik dezelfde, en tot je grijsheid van haren toe zal Ikzelf je dragen. Ikzelf heb het gedaan, Ikzelf zal jullie optillen, Ikzelf zal jullie dragen, en Ik zal jullie redden.”

**5** “Met wie willen jullie Mij vergelijken en gelijkstellen, Mij gelijk achten, dat wij aan elkaar gelijk zouden zijn?”

**6** “Zij schudden goud uit een beurs, en wegen zilver in een weegschaal. Zij huren een edelsmid, en hij maakt er een god van. Zij knielen. Ook buigen zij zich neer.”

**7** Zij tillen hem op de schouder. Zij dragen hem, en zetten hem op zijn plaats. Daar staat hij. Hij wijkt niet van zijn plaats. Ja, schreeuwt iemand tegen hem, hij kan niet antwoorden. Hij kan hem niet redden vanuit zijn benauwdheid.

**8** “Denkt hieraan, en weest flink. Jullie overtreders, neemt het ter harte.”

**9** “Denkt aan gebeurtenissen van vroeger, van heel lang geleden, dat Ik God ben, en niemand anders, God, en niemand is aan Mij gelijk.”

**10** “Ik, die vanaf het begin de afloop verkondig, en van lang geleden, wat nog niet gebeurd is, die zegt: “Mijn besluit zal worden volbracht, en Ik zal al mijn wensen uitvoeren.”

**11** “Ik, die uit het oosten een roofvogel roept, uit een ver land de man van zijn en mijn besluit. Zeker, Ik heb gesproken, Ik zal het ook laten gebeuren. Ik heb het gepland, Ik zal het ook doen.”

**12** “Luistert naar Mij, jullie hooghartigen, jullie die ver van rechtvaardigheid verwijderd zijn.”

**13** Ik breng mijn rechtvaardigheid dichtbij. Het zal niet ver weg zijn, en mijn heil zal niet treuzelen. Ik zal in Zion heil geven, aan Israël mijn luister.”

\*\*\*

**1** Bel is neergebogen. Nebo heeft zich gebukt. Hun afgoden zijn voor de dieren en het vee geworden. Wat jullie (rond)droegen, is een zware last voor vermoeide (dieren).

Bel of Baäl (= Heer, echtgenoot) was een aanduiding van een belangrijke afgod in het Tweestromenland (Dan.4:8). Zowel de Assyriërs als de Babyloniërs gebruikte deze titel voor hun belangrijkste afgoden.

Nebo of Neboe was een afgod die bij de Arameeërs, de Assyriërs en later bij de Babyloniërs heel populair was. Vooral in de tijd dat de Assyriërs erg machtig waren, werd deze afgod veel vereerd. In een Assyrische inscriptie staat zelfs, dat de god Nebo een barmhartige en vergevingsgezinde god is, en dat elke latere vorst op geen enkele andere god moet vertrouwen.<sup>331</sup> In

---

<sup>331</sup> Zie Aalders G.Ch., Commentaar op het Oude Testament: Obadja en Jona, Kampen, 1958, pag. 106.

het Babylonische rijk werd hij beschouwd als de zoon van Mardoek, de belangrijkste afgod van de Babyloniërs. Het was de god van de schrijvers en de wijzen.

Deze belangrijke afgoden zouden moeten bukken en buigen voor de vijand. Die vijand zou koning Kores II (559/538 – 529) zijn. Deze Perzische koning zou niet uit eigen kracht kunnen winnen, maar hij zou door de almachtige God Jahweh worden geholpen (Jes.45:1-5,13).

De afgoden uit Mesopotamië (= Tweestromenland) zouden als buit door dieren worden weggedragen. De dieren zouden onder die ware last gebukt gaan.

**2** Zij hebben (zich) gebogen (of gehurkt), zij hebben samen neergebogen (of geknield). Zij kunnen de (beelden)last niet redden (of bevrijden), en hun ziel (= zichzelf) is in gevangenschap gegaan.

De Assyrische en Babylonische afgoden zouden zo onmachtig blijken, dat ze niet eens in staat zouden zijn om hun eigen beelden te redden. Met die beelden gaan ze zelf in figuurlijke zin ook in gevangenschap.

Deze profetieën van Jesaja over het Tweestromenland zijn inmiddels geleidelijk in vervulling gegaan. In 538 veroverde Kores II het hele Babylonische rijk. Na die verovering werd de stad Babel of Babylon eerst nog mild behandeld. Toen de stad in opstand kwam, heeft de Perzische koning Darius I (521 – 485) in 521 Babel opnieuw veroverd. De opstandige stad werd door hem zwaar gestraft. Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken. Later werd Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten beroofd.

**3** “Luistert naar Mij, huis van Jakob en heel het overblijfsel van het huis Israël, die gedragen zijn vanaf de (moeder)schoot, die gedragen zijn vanaf de baarmoeder!”

Met het huis van Jakob worden hier de Joden uit het Tweestammenrijk Juda bedoeld, en met het overblijfsel van Israël worden de enkele nog overgebleven Israëlieten uit het Tienstammenrijk aangeduid, dat in 722 door de Assyriërs in ballingschap is gevoerd.

Vanaf de moederschoot, vanaf de baarmoeder, dus vanaf het ontstaan van het volk Israël had de Here zijn volk gedragen (Deut.32:11,12<sup>a</sup>). In Egypte groeide de nakomelingen van Jakob, die door God Israël werd genoemd (Gen.32:28), uit tot een groot en sterk volk (Ex.1:7).

**4** “Tot (je) ouderdom ben Ik dezelfde, en tot (je) grijsheid van haren toe zal Ikzelf (je) dragen. Ikzelf heb (het) gedaan, Ikzelf zal (jullie) optillen, Ikzelf zal (jullie) dragen, en Ik zal (jullie) redden (of bevrijden).”

De Assyrische en Babylonische afgoden moesten worden gedragen. Bij de Here is het totaal anders. Hij wordt niet gedragen, maar Hij draagt zijn volk.

**5** “Met wie willen jullie Mij vergelijken en gelijkstellen, Mij gelijk achten, dat wij aan elkaar zouden gelijk zijn?”

**6** “Zij schudden goud uit een beurs, en wegen zilver in een weegschaal. Zij huren een edelsmid, en hij maakt er een god van. Zij knielen. Ook buigen zij zich neer.”

De waarde van het geld bestond in die tijd uit de waarde van het metaal waarvan het was gemaakt. Hier gaat het over gouden en zilveren munten.

**7** Zij tillen hem op de schouder. Zij dragen hem, en zetten hem op zijn plaats. Daar staat hij. Hij wijkt niet van zijn plaats. Ja, schreeuwt iemand tegen hem, hij kan niet antwoorden. Hij kan hem niet redden vanuit zijn benauwdheid.

De afgoden zijn onmachtig. Het is een grote dwaasheid om de almachtige God Jahweh in te ruilen voor die onmachtige afgoden!

**8** “Denkt hieraan, en weest flink. Jullie overtreders, neemt het ter harte.”

**9** “Denkt aan gebeurtenissen van vroeger, van heel lang geleden, dat Ik God ben, en niemand anders, God, en niemand is aan Mij gelijk.”

**10** “(Ik,) die vanaf het begin de afloop verkondig, en van lang geleden, wat (nog) niet gebeurd is, die zegt: “Mijn besluit zal worden volbracht, en Ik zal al mijn wensen uitvoeren.”

**11** “(Ik,) die uit het oosten een roofvogel roept, uit een ver land de man van zijn en mijn besluit. Zeker, Ik heb gesproken, Ik zal het ook laten gebeuren. Ik heb het gepland, Ik zal het ook doen.”

Met de roofvogel wordt koning Kores II (559/538 – 529) bedoeld. Snel als een roofvogel kwam hij uit het oosten, uit het ver weg liggende Perzië, en hij voerde Gods plannen uit.

**12** “Luistert naar Mij, jullie hooghartigen, jullie die ver van rechtvaardigheid (verwijderd) zijn.”

**13** Ik breng mijn rechtvaardigheid dichtbij. Het zal niet ver (weg) zijn, en mijn heil (of mijn redding) zal niet treuzelen. Ik zal in Zion heil (of redding) geven, aan Israël mijn luster (of mijn pracht/(h)eer(lijkheid).”

## 14. De ondergang van Babel.

### Hoofdstuk 47

**1** “Daal af, en ga in het stof zitten, jonkvrouw, dochter Babel. Ga op de aarde zitten. Er is geen troon, dochter van de Chaldeeën, want men zal jou niet langer fijngevoelig en teer noemen.”

**2** “Pak de molen beet, en maal meel. Doe je sluier af. Til de rok op. Maak de benen bloot. Ga door rivieren.”

**3** “Je naaktheid zal worden ontbloot. Ja, je schaamte zal worden gezien. Ik zal wraak nemen, en Ik zal geen mens sparen.”

**4** Onze Verlosser is Jahweh van de hemelse legers. Zijn naam is de Heilige van Israël.

**5** “Ga stil zitten, en ga het donker in, dochter van de Chaldeeën, want men zal je niet meer meesteres van de koninkrijken noemen.

**6** “Ik was woedend op mijn volk. Ik ontheiligde mijn eigendom, en gaf hen over in jouw macht. Jij bewees hen geen barmhartigheid. Voor de grijsaard maakte jij je juk buitengewoon zwaar.

**7** “Je zei: “Ik zal voor eeuwig meesteres blijven. Tot nu toe nam je dit niet ter harte, en dacht je niet aan de afloop daarvan.”

**8** “Welnu, hoor dit, genotzoekster, die zo onbezorgd woont, die bij jezelf zegt: “Ik en niemand anders. Ik ga niet als een weduwe neerzitten. Ik zal geen verlies van kinderen kennen.”

**9** “Deze 2 zullen je overkomen, plotseling, op één dag: verlies van kinderen en weduwschap. In volle omvang zullen zij jou overkomen, ondanks je vele toverijen en je zeer krachtige bezweringen.”

**10** “Jij vertrouwde op je kwaadheid. Jij zei: “Niemand ziet mij.” Je wijsheid en je kennis zijn het, die je verleid hebben, zodat jij bij jezelf zei: “Ik ben het, en niemand anders.”

**11** “Onheil zal jou overkomen. Je zal niet weten, wanneer het gaat gebeuren. Een ramp zal je overvallen. Je zal niet in staat zijn om er vanaf te komen. Plotseling zal verwoesting je overkomen. Je zal het niet voorzien.”

**12** “Blijf maar bij je bezweringen, en je talrijke toverijen waarmee jij je van jongs af hebt afgetobd. Misschien kan je er voordeel van hebben. Misschien zal je schrik aanjagen.”

**13** “Jij bent afgemat door je vele plannen. Laten zij toch opstaan, en je redden, die de hemel indelen, die zien in de sterren, die volgens nieuwe maansdagen bekendmaken, van de dingen die jou zullen overkomen.”

**14** “Zie, zij zijn als stoppels. Vuur verbrandt hen. Zij kunnen hun leven niet verlossen vanuit de greep van de vlammen. Het is geen kolengloed om op te warmen, geen lichtvlam om ertegenover te zitten.”

**15** “Zo zullen ze zijn voor wie jij je hebt afgemat. Met wie jij van jongs af aan zaken hebt gedaan. Ieder dwaalt zijn kant uit. Er is niemand die je redt.”

\*\*\*

**1** “Daal af, en ga in het stof zitten, jonkvrouw, dochter Babel.<sup>332</sup> Ga op de aarde zitten.

---

<sup>332</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.).

Er is geen troon, dochter van de Chaldeeën,<sup>333</sup> want men zal jou niet langer fijngevoelig en teer noemen.”

De Chaldeeën waren een volk uit Babylonië, dat hoorde bij de regerende bovenlaag (vgl. Dan.1:4, 3:8, 9:1).

Babel, de hoofdstad van het Babylonische rijk wordt hier voorgesteld als een adellijke vrouw, die vaak op de troon zat. De adellijke dame zou als een slavin worden. Wat een vernedering!

**2** “Pak de molen (beet), en maal meel. Doe je sluier af. Til de rok op. Maak de benen bloot. Ga door rivieren.”

Met een molensteen malen, was het zwaarste slavinnenwerk. Bij dat werk hoort passende kleding, en geen sluier of een lange rok. Als gevangene zou ze eveneens door rivieren moeten trekken. Dat gaat het beste met blote benen.

**3** “Je naaktheid zal worden ontbloot. Ja, je schaamte zal worden gezien. Ik zal wraak nemen, en Ik zal geen mens sparen.”

Gevangenen werden ook wel vernederd door ze helemaal uit te kleden (Jer.13:26, Klaag.1:8, Ezech.16:39, 23:29, Nah.3:5).

**4** Onze (= Israëls) Verlosser is Jahweh van de (hemelse) legers. Zijn naam is de Heilige van Israël.

**5** “Ga stil zitten, en ga het donker in, dochter van de Chaldeeën, want men zal je niet meer meesteres van de koninkrijken noemen.

De koning van Babel werd koning van de koningen genoemd (Ezech.26:7, Dan.2:37).

**6** “Ik was woedend op mijn volk. Ik ontheiligde mijn eigendom, en gaf hen over in jouw hand (= jouw macht). Jij bewees hen geen barmhartigheid. Voor de grijsaard maakte jij je juk buitengewoon zwaar.

Babel zou haar macht tegenover Gods volk misbruiken, en daarom zou de Here haar berechten.

**7** “Je zei: “Ik zal voor eeuwig meesteres blijven. Tot nu toe nam je dit niet ter harte, en dacht je niet aan de afloop daarvan.”

**8** “Welnu, hoor dit, genotzoekster, die zo onbezorgd woont, die bij jezelf zegt: “Ik en niemand anders. Ik ga niet als een weduwe neerzitten. Ik zal geen verlies (van kinderen) kennen.”

Babel zou aan haar egoïsme te gronde gaan.

Vroeger werd een vrouw door haar man onderhouden. Als de man stierf, dan hoorden de kinderen die taak op zich te nemen. Als zowel de man als de kinderen wegvielen, dan was zo'n weduwe onbeschermd, en had ze ook geen inkomen. Kortom, zo'n situatie was een grote ramp.

**9** “Deze 2 zullen je overkomen, plotseling, op één dag: verlies (van kinderen) en weduwschap. In volle omvang zullen zij jou overkomen, ondanks je vele toverijen en je zeer krachtige bezweringen.”

---

Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

<sup>333</sup> Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, de broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

Deze profetieën van Jesaja over Babel zijn inmiddels in vervulling gegaan. In 538 veroverde Kores II (559/538 – 529), de koning van de Meden en Perzen, het hele Babylonische rijk. Na die verovering werd de stad Babylon eerst nog mild behandeld. Toen de stad in opstand kwam, heeft de Perzische koning Darius I (521 – 485) in 521 Babel opnieuw veroverd. De opstandige stad werd door hem zwaar gestraft. Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken. Later werd Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten beroofd. Tijdens de regering van Alexander de Grote (336/332 – 323) kwam er een kort herstel, maar na zijn dood liep de stad Babel leeg door oorlogen en opstanden. Volgens de Romeinse geschiedschrijver Plinius waren er in zijn tijd, de 1<sup>e</sup> eeuw na Christus, nog slechts puinhopen van over. Tot op de dag van vandaag is Babel een ruïnestad.

Toverijen en bezweringen kwamen in Babel veel voor. Wetenschap en magie, astrologie en astronomie (= sterrenkunde) vloeiden in elkaar over, en kenden geen duidelijke scheiding. Toverij en waarzeggerij werden als kennis en wetenschap beschouwd.

**10** “Jij vertrouwde op je kwaadheid. Jij zei: “Niemand ziet mij.” Je wijsheid en je kennis zijn het, die je verleid hebben, zodat jij bij jezelf zei: “Ik ben het, en niemand anders.”

Met kwaadheid wordt de onderdrukking van volken bedoeld. Vooral de Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) onderdrukte de onderworpen volken. Hij buitte ze enorm uit om zo van Babel een prachtige stad te maken (Dan.4:27-30).

De Babylonische koning dacht, dat niemand zijn plannen doorzag, of hem zou kunnen dwarsbomen. Daarmee ontkende hij de macht van de God Jahweh.

Door de zogenaamde wijsheid en kennis van de astrologen en waarzeggers werden de Babylonische koningen verleid. Daardoor vertrouwden die koningen erop, dat het altijd goed zou blijven gaan met hun rijk, terwijl dat niet het geval was. De waarschuwingen van de profeet Daniël sloegen ze in de wind (Dan.2:39, 4:27-33, 5:17-30).

**11** “Onheil zal jou overkomen. Je zal niet weten, wanneer het gaat gebeuren. Een ramp zal je overvallen. Je zal niet in staat zijn om er vanaf te komen. Plotseling zal verwoesting je overkomen. Je zal het niet voorzien.”

**12** “Blijf maar bij je bezweringen, en je talrijke toverijen waarmee jij je van jongs af hebt afgetobd. Misschien kan je er voordeel van hebben. Misschien zal je schrik aanjagen.”

**13** “Jij bent afgemat door je vele plannen. Laten zij toch (blijven) (op)staan, en je redden, die de hemel[en] indelen, die zien (of schouwen/voorspellen) in (of door) de sterren, die volgens nieuwe maansdagen bekendmaken, van(uit) (de dingen) die jou zullen overkomen.”

Astronomen delen de hemel in, en nemen sterren waar. Deze sterrenkundigen waren in die tijd ook astrologen. Ze dachten, dat ze op grond van de stand van de sterren de toekomst konden voorspellen. Hun indeling van de hemellichamen, speelt in de astrologie van vandaag nog een grote rol. Denk maar aan de dierenriem of aan sterrenbeelden.

**14** “Zie, zij zijn als stoppels. Vuur verbrandt hen. Zij kunnen hun ziel (= hun leven) niet verlossen (of bevrijden) vanuit de hand (= de greep) van de vlammen. Het is geen kolen(gloed) om op te warmen, (geen) licht(vlam) om ertegenover (of ervoor) te zitten.”

Aan de astrologen en waarzeggers zou de stad Babel niets hebben. Die zouden hun eigen leven niet eens kunnen redden. Ze zouden in de vlammen omkomen.

**15** “Zo zullen ze zijn (voor) wie jij je hebt afgemat. (Met wie) jij van jongs af aan zaken hebt gedaan. Ieder dwaalt zijn kant uit. Er is niemand die je redt.”

Die zogenaamd wetenschappelijke waarzeggers werden door de staat opgeleid. Ze werden voor hun diensten duur betaald. Voor hen matte de stad Babel zich af. Met hen deed de stad zaken. Ze zouden de stad echter niet kunnen redden. Geen mens zou de stad redden.



15. God zal zijn ongehoorzame volk uit het Tweestromenland bevrijden.

Hoofdstuk 48

**1** Hoort dit, huis van Jakob, jullie die genoemd worden met de naam Israël, en uit de lendenen van Juda voortgekomen zijn. Die zweren bij de naam van Jahweh, en de God van Israël vermelden zij, maar niet in waarheid en niet in rechtvaardigheid.

**2** Ja, zij noemen zich van de heilige stad, en zij vertrouwen op de God van Israël. Jahweh van de hemelse legers is zijn naam.

**3** “De eerste gebeurtenissen heb Ik van toen af aan bekend gemaakt. Zij zijn uit mijn mond voortgekomen, en Ik heb ze laten horen. Plotseling liet Ik ze gebeuren.”

**4** “Omdat Ik wist, dat je hard bent, en je nek een ijzeren pees is, en je voorhoofd van koper is.”

**5** “Ik heb het je van toen af aan bekend gemaakt. Voordat het kwam, heb Ik je het laten horen, zodat jij niet zou zeggen: “Mijn afgod heeft het gedaan, en mijn gesneden of gegoten beeld heeft het geboden.”

**6** “Jij hebt het gehoord. Bekijk het alles. Zou jij het zelf niet verkondigen? Van nu aan laat Ik je nieuwe dingen horen, verborgen dingen, die je niet wist.”

**7** “Nu zijn zij geschapen en niet van toen, en voor vandaag heb je er niet van gehoord, zodat jij niet zou zeggen: “Zie, ik wist het.”

**8** “Ook heb jij niet gehoord, ook niet geweten, ook heeft zich toen je oor niet geopend, want Ik wist, dat jij erg trouweloos zou zijn. Vanaf de moederschoot word je een rebel genoemd.”

**9** “Om mijn naam vertraag Ik mijn boosheid, en om mijn lof bedwing Ik Mij, jou ten goede, zodat je niet wordt uitgeroeid.”

**10** “Zie, Ik heb je gezuiverd, maar niet met zilvergeld. Ik heb je gereinigd in de smeltoven van de ellende.”

**11** “Om Mij, om Mij doe Ik het. Hoe groot de ontwijding ook zal zijn. Mijn eer zal Ik aan geen ander geven.”

**12** “Luister naar Mij, Jakob, en Israël, mijn geroepene. Ik ben dezelfde. Ik ben de eerste, ook ben Ik de laatste.”

**13** “Ja, mijn hand heeft de aarde gefundeerd, en mijn rechterhand heeft de hemel uitgespannen. Roep Ik hen, zij staan daar samen.”

**14** Komt bij elkaar, jullie allemaal, en luistert. Wie onder hen heeft dit verkondigd? Jahweh houdt van hem. Hij zal zijn wensen in Babel uitvoeren, en zijn arm aan Chaldeeën tonen.

**15** “Ik, Ik heb gesproken. Ja, Ik heb hem geroepen. Ik heb hem laten komen, en hij zal op zijn weg voorspoedig zijn.”

**16** Komt dichterbij mij, hoort dit: “Van het begin heb ik niet in het verborgene gesproken. Vanaf de tijd dat het gebeurde, ben ik daar. Nu heeft de Heer Jahweh mij met zijn Geest gestuurd.”

**17** Dit zegt je Verlosser Jahweh, de Heilige van Israël: “Ik ben je God Jahweh, die je leert, wat nuttig is. Die je leidt op de weg die jij moet gaan.”

**18** “Och, had jij maar op mijn geboden gelet. Je vrede zou zijn als een rivier, en je gerechtigheid als de golven van de zee.”

**19** “Je nageslacht zou zijn als het zand, en je nakomelingen als de korrels daarvan. Hun naam zou niet worden uitgeroeid, of worden vernietigd voor mijn ogen.”

**20** Gaat weg uit Babel, vlucht bij de Chaldeeën vandaan. Verkondigt het met gejuich. Laat dit horen. Verspreidt het tot aan het einde van de aarde. Zegt: “Jahweh heeft zijn dienaar Jakob verlost.”

**21** Zij leden geen dorst, toen Hij hen door de woestijnen leidde. Hij liet voor hen water uit de rots stromen. Hij spleet de rots, en het water stroomde eruit.

**22** “Er is geen vrede”, heeft Jahweh gezegd; “voor de kwaadaardige mensen.”

\*\*\*

**1** Hoort dit (of Luistert hiernaar), huis van Jakob, (jullie) die genoemd (of geroepen) worden met (of door) de naam Israël, en (van)uit de lendenen van Juda voortgekomen (of weggetrokken) zijn.<sup>334</sup> Die zweren (of (ver)vloeken) door (of met/in) (= bij) de naam van Jahweh, en [door (of met/in)] de God van Israël vermelden zij (of laten zij herinneren), (maar) niet in (of door/met) waarheid en niet in (of door/met) rechtvaardigheid (of gerechtigheid) (vgl. Deut.6:13, 10:20).

Hier sprak de profeet Jesaja tegen de Joden uit het Tweestammenrijk Juda, nadat het Tienstammenrijk Israël in 722 voor Christus door de Assyriërs naar het Tweestromenland was gedeporteerd. In 701 had de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) ook heel veel Joden van het Tweestammenrijk Juda naar zijn eigen land in ballingschap laten voeren.<sup>335</sup>

**2** Ja, zij noemen zich van de heilige stad, en zij vertrouwen op de God van Israël. Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam.

**3** “De eerste gebeurtenissen heb Ik van toen af aan bekend gemaakt. Zij zijn uit mijn mond voortgekomen, en Ik heb ze laten horen. Plotseling liet Ik ze gebeuren.”

De eerste gebeurtenissen zijn de dingen die God in het recente verleden had gedaan. Het overgrote deel van de Israëlieten, en een groot deel van de Joden was naar Assyrië gedeporteerd. Dit kon gebeuren, doordat het volk zo ongehoorzaam was. Het zou echter niet bij die eerste gebeurtenissen blijven.

**4** “Omdat Ik wist, dat je hard bent, en je nek een ijzeren pees is, en je voorhoofd van koper (of brons) is.”

Het overgrote deel van het Joodse volk was nog steeds hardnekkig en ongehoorzaam. Koper was in die tijd een voorbeeld van hardheid en kracht. Een keihard voorhoofd is een teken van onbeschaamdheid (Ezech.2:4, 3:7).

**5** “Ik heb (het) je van toen af aan bekend gemaakt. Voordat het kwam, heb Ik je (het)

---

<sup>334</sup> Volgens de (Masoretische) Hebreeuwse tekst van dit vers zouden de meeste Joden uit het Tweestammenrijk uit de *wateren* van Juda zijn voortgekomen. Waarschijnlijk is hier een spelfout gemaakt, want de meeste Joden komen niet uit de wateren (מים), maar uit de *lendenen* (מיתני) van Juda (v.19). Deels impliciet hebben ook de Griekse handschriften deze lezing of inhoud.

Abegg M. Jr., *The Dead Sea scrolls Bible*, San Francisco, 1999, pag. 349.

Ridderbos J., *Korte Verklaring, De profeet Jesaja*, deel 2, 3<sup>e</sup> druk, 1953, pag. 112.

<sup>335</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd.

Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

laten horen, zodat jij niet zou zeggen: “Mijn afgod heeft het gedaan, en mijn gesneden of gegoten beeld heeft het geboden.”

**6** “Jij hebt (het) gehoord. Bekijk het alles. Zou jij (het) zelf niet verkondigen? Van nu aan laat Ik je nieuwe dingen horen, verborgen dingen, die je niet wist.”

Met de nieuwe dingen wordt hier de verlossing van de Israëlieten en Joden door de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) bedoeld. In 538 gaf hij ze toestemming om naar hun eigen land te gaan.

**7** “Nu zijn zij geschapen en niet van toen, en voor vandaag heb je er niet van gehoord, zodat jij niet zou zeggen: “Zie, ik wist het.”

**8** “Ook heb jij niet gehoord, ook niet geweten, ook heeft zich toen je oor niet geopend, want Ik wist, dat jij erg trouweloos zou zijn. Vanaf de (moeder)schoot word je een rebel genoemd.”

**9** “Om mijn naam vertraag Ik mijn boosheid, en (om) mijn lof bedwing Ik Mij, jou ten goede, zodat je niet wordt uitgeroeid.”

Het Joodse volk misdroeg zich zo, dat de Here alle redenen had om het uit te roeien. Er werden zelfs kinderooffers gebracht (2Kon.16:3).

**10** “Zie, Ik heb je gezuiverd, maar niet met zilver(geld). Ik heb je gereinigd in de smeltoven van de ellende.”

De Here heeft de zonden van zijn volk niet met geld af kunnen kopen, maar met zijn eigen bloed aan het kruis. Daardoor kon Hij het reinigen in de smeltoven van ellende.

Door het lijden in de strijd en de ballingschap wilde de Here zijn volk reinigen, en verder zuiveren. De mensen die grote zonden deden, waren vooral de rijken en leiders van het volk. Zij kregen uiteindelijk de zwaarste klappen. Tegen het einde van de regering van koning Menachem (747 – 736) van het Tienstammenrijk Israël moesten de rijken de opgelegde belasting aan Assyrië betalen (2Kon.15:20). Dit gebeurde natuurlijk vaker, ook al is dat niet expliciet vermeld. De ene na de andere koning werd vermoord (2Kon.15:8-30). De bestuurders en koning Hosea (731 – 722), die de leiding hadden bij de opstand tegen Assyrië, zijn natuurlijk het zwaarst door hun veroveraars gestraft.

Evenals bij het Tienstammenrijk Israël viel er bij de rijke leiders in het Tweestammenrijk Juda het meeste te halen. Op de stad Jeruzalem na werd het Tweestammenrijk in 701 voor Christus door de Assyriërs bezet en beroofd (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13). De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 zelfs Jeruzalem. Hij nam koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:1-16).<sup>336</sup>

Deze geschiedenis zou zich in de tijd van de machtige Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) gaan herhalen. De rijke bovenlaag van het volk had toen de leiding bij het verzet tegen Babel, en werd mede daarom het hardst aangepakt. De Babylonische koning liet de tempel en de huizen van de rijken in brand steken (2Kon.25:9). De hogepriester Seraja, enkele priesters en een deel van de Joodse adel werden op het bevel van de koning gedood (2Kon.25:18-21). Hij liet de zonen van de Judese vazalkoning Zedekia (597 – 586) voor de ogen van hun vader vermoorden. Daarna liet hij Zedekia aan beide ogen blind maken. Als gevangene werd hij naar Babel weggevoerd. Hij stierf in de gevangenis (2Kon.25:7,

---

<sup>336</sup> Toen koning Manasse (697 – 642) zich in zijn gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning in het Tweestammenrijk Juda.

Jer.39:6,7, 52:3-11). Verder werd toen bijna iedereen naar Babel gedeporteerd. Alleen enkele armen bleven achter (2Kon.25:12).

**11** “Om Mij, om Mij doe Ik het. Hoe groot de ontwijding (ook) zal zijn. Mijn eer zal Ik aan geen ander geven.”

Door zijn volk te redden wilde de Here eveneens de eer van zijn heilige naam redden. Verre weg de meeste mensen dachten in die tijd, dat de afgoden van ieder volk meestreden in de oorlog. Daarom verwoestten ze de tempels van de afgoden van de vijanden. Het volk dat de strijd won, had de sterkste afgod. Om die reden namen de Filistijnen de ark van de God Jahweh mee als buit voor hun afgod Dagon (1Sam.5:1,2), en daarom nam koning Nebukadnezar II (604 – 562) een deel van de tempelschatten en de heilige vaten mee naar de tempel van zijn afgod in Babel (Dan.1:1,2, 5:2,3,23). Men dacht dus, dat Jahweh een zwakke en verliezende god was. De afgoden van de Assyriërs zouden veel sterker zijn (Jes.37:10-13). Dit gold later ook voor de Babyloniërs. De heidenen beseften daardoor helemaal niet, dat de Here de enige en almachtige God is.

**12** “Luister naar Mij, Jakob, en Israël, mijn geroepene. Ik ben dezelfde. Ik ben de eerste, ook ben Ik de laatste.”

De Here is de eerste en de laatste. Hij alleen is de eeuwige God (Jes.41:4).

**13** “Ja, mijn hand heeft de aarde gefundeerd, en mijn rechterhand heeft de hemel[en] uitgespannen. Roep Ik hen, zij staan daar samen.”

Hij is de almachtige God, die dit allemaal kan doen.

**14** Komt bij elkaar, jullie allemaal, en luistert. Wie onder hen heeft dit verkondigd? Jahweh houdt van hem (= koning Kores II). Hij zal zijn wensen in Babel uitvoeren, en zijn arm (aan) Chaldeeën (tonen).

De Perzische koning zou in 538 voor Christus het Babylonische rijk met Gods hulp veroveren, en zijn volk bevrijden.

De Chaldeeën waren een volk uit Babylonië,<sup>337</sup> dat hoorde bij de regerende bovenlaag (vgl. Dan.1:4, 3:8, 9:1).

**15** “Ik, Ik heb gesproken. Ja, Ik heb hem geroepen. Ik heb hem laten komen, en hij zal op zijn weg voorspoedig zijn.”

De Here had de levensweg van de Perzische koning Kores II (559 – 529) al uitgestippeld, voordat hij was geboren.

**16** Komt dichterbij mij, hoort dit: “Van het begin heb ik niet in het verborgene gesproken. Vanaf de tijd dat het gebeurde, ben ik daar. Nu heeft de Heer Jahweh mij met zijn Geest gestuurd.”

De profeet Jesaja riep zijn volksgenoten op om dichterbij te komen, zodat ze beter naar hem konden luisteren. De Here heeft hem gestuurd. De profeet werd ook geleid door de Heilige Geest. Hij sprak niet in het geheim, maar in het openbaar. Veel van zijn profetieën waren toen al uitgekomen.

**17** Dit zegt je Verlosser Jahweh, de Heilige van Israël: “Ik ben je God Jahweh, die je leert, wat nuttig is. Die je leidt in (= op) de weg (die) jij moet gaan.”

---

<sup>337</sup> Het Hebreeuwse woord voor *Chaldeeën* is *Kasdim*. Waarschijnlijk stammen de Kasdim af van Kesed. Kesed of Chesed was een zoon van Nahor, de broer van Abraham (Gen.22:20-22). Kesed, de vermoedelijke voorvader van de Chaldeeën was dus een oomzegger van Abraham.

**18** “Och, had jij maar op mijn geboden gelet. Je vrede zou zijn als een rivier, en je gerechtigheid als de golven van de zee.”

**19** “Je nageslacht zou zijn als het zand, en je nakomelingen als de korrels daarvan. Hun naam zou niet worden uitgeroeid, of worden vernietigd voor mijn ogen.”

**20** Gaat weg uit Babel, vlucht bij de Chaldeeën vandaan. Verkondigt het met gejuich. Laat dit horen. Verspreidt het tot aan het einde van de aarde. Zegt: “Jahweh heeft zijn dienaar Jakob verlost (of losgekocht).”

Rond en in de stad Babel zou de laatste strijd in het Babylonische rijk worden gevoerd. De Perzische koning Kores II (559/538 – 529) zou in 538 deze stad veroveren en alle Joden en Israëlieten weer toestemming geven om terug te keren naar hun land.

**21** Zij leden geen dorst, toen Hij hen door de woestijnen leidde. Hij liet voor hen water uit de rots stromen. Hij spleet de rots, en het water stroomde eruit.

De profeet Jesaja riep zijn volksgenoten op om de Here volkomen te vertrouwen. Hij vergeleek daarom de toen nog toekomstige bevrijding van de Joden en Israëlieten uit het Babylonische rijk met de verlossing van de Israëlieten uit de slavernij in Egypte. Toen de Here zijn volk uit Egypte had verlost, en het door de woestijn naar het land Kanaän leidde, gaf Hij de Israëlieten water uit de rots, zodat ze geen dorst hoefden te lijden (Ex.17:6, Num.20:7-11, Deut.8:15,16).

God is te vertrouwen. Zoals vroeger zal Hij ook in de toekomst voor zijn dienaren zorgen. Die zorg en troost moeten de kwaadaardige mensen missen.

**22** “Er is geen vrede”, heeft Jahweh gezegd; “voor de kwaadaardige(mense)n.”

## 9. Deel 9.

Het negende deel van het bijbelboek Jesaja gaat over het verlossingswerk van de gezalfde Jezus. Hij is door zijn lijden en zijn sterven de Redder van veel Joden, Israëlieten en veel heidenen (Jes.49:1-7, 50:4-11, 52:14, 53).

De meeste van deze profetieën zijn hoogstwaarschijnlijk ontstaan vanaf de tijd rond de Assyrische inval in het Tweestammenrijk Juda in 701 voor Christus tot en met het sterfjaar van koning Hizkia (727 – 697) (Jes.36:1). In 701 verloor de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) Jeruzalem van de Assyriërs door 's nachts 185.000 mannen uit het vijandelijke leger te doden (2Kon.19:35, Jes.51:1-52:12, 54, 55, 56:1-8).<sup>338</sup>

Sommige profetieën zijn ontstaan tijdens de eerste regeringsjaren van Manasse (697 – 642). Waarschijnlijk nam in die tijd de hofmaarschalk Eljakim de regering van de jonge koning waar. De kwaadaardigheid en wetteloosheid namen toe, en dit leidde uiteindelijk tot kinderoffers en een bloedige vervolging van de gelovige Joden (Jes.56:9-57:13).

Na de verstrooiing van de Joden en Israëlieten zullen alle 12 stammen terugkeren naar hun land, en een machtig volk worden (Jes.49:8-50:3, 57:14). Het overgrote deel van het volk Israël zal zich bekeren (Jes.57:15-19). Ook heidenen die bij het volk van God willen horen, zullen zich bij hen voegen (Zach.8:23).

Veertig dagen na zijn opstanding voer de gezalfde Jezus naar de hemel (Hand.1:2-9). Hij werd verhoogd en verheven (Jes.52:13). Als Hij terugkomt, zal uiteindelijk iedereen voor Hem moeten buigen (Jes.52:15).

### 1. De Knecht van de Here II.

Hoofdstuk 49:1-7

**1** Luistert naar Mij, kustlanden; en let op, volken van ver. Jahweh heeft Mij geroepen vanaf de moederschoot, vanaf de baarmoeder heeft Hij mijn naam genoemd.

**2** Hij maakte mijn mond als een scherp zwaard. In de schaduw van zijn hand verborg Hij Mij. Hij maakte van Mij een puntige pijl. Hij stak mij in zijn pijlkoker.

**3** Hij zei tegen Mij: "Jij bent mijn Knecht, Israël, in Wie Ik Mij zal verheerlijken."

**4** Ikzelf zei: "Voor niets matte Ik Mij af, en nutteloos en tevergeefs verbruikte Ik mijn kracht. Zeker, mijn recht is bij Jahweh, en mijn loon is bij mijn God."

**5** Nu heeft Jahweh gezegd, die Mij van de moederschoot aan vormde tot zijn Knecht, om Jakob bij Hem terug te brengen, en om Israël bij Hem te mogen vergaderen. Ik zal in de ogen van Jahweh worden geëerd, en mijn God zal mijn kracht zijn.

**6** Hij zei: "Het is te gering, dat Jij voor Mij een Knecht zou zijn om de stammen van Jakob op te richten, en om die van Israël bewaard werden, terug te brengen. Ik zal je geven als een licht van de heidenvolken om mijn heil te zijn tot aan het einde van de aarde."

**7** Dit heeft Jahweh gezegd, de Verlosser van Israël, zijn Heilige, tegen de diep Verachte, de bij het volk Verafschuwde, tegen de Knecht van heersers: "Koningen zullen het zien en

---

<sup>338</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

opstaan. Vorsten, zij zullen zich neerbuigen, ter wille van Jahweh, die trouw is, de Heilige van Israël, die Jou uitgekozen heeft.”

\*\*\*

**1** Luistert naar Mij, kustlanden; en let op, volken van ver. Jahweh heeft Mij geroepen vanaf de (moeder)schoot, vanaf de baarmoeder heeft Hij mijn naam genoemd.

Met de kustlanden werden vroeger de landen rondom de Middellandse Zee bedoeld. Eigenlijk worden daar al de volken van de wereld mee aangeduid (vgl. Jes.24:15, 41:5, 42:4). Deze profetie is dus (indirect) vooral voor de heidenvolken bedoeld.

Hier sprak de profeet Jesaja niet over zichzelf, want hij richtte zich niet tot de heidenvolken, maar tot de Joden. Hij was ook geen licht van de heidenvolken, en hij was evenmin tot heil voor de hele aarde (v.6). Nee, via de profeet Jesaja sprak hier de Zoon van God. Hij is een grote zegen voor Joden, Israëlieten en heidenen.

God de Vader heeft zijn Zoon naar de aarde gestuurd om iedereen die in Hem gelooft, en van Hem houdt, te redden van de zonden (Joh.3:16, 5:36,37, 8:18,28, 12:46,49,50 42:6,7).

Vanaf de baarmoeder heeft God de Vader zijn Zoon bij zijn naam genoemd. Voordat Hij werd geboren, werd Hij door zijn hemelse Vader *Jezus* genoemd (Mat.1:21, Luk.1:31).

**2** Hij maakte mijn mond als een scherp zwaard. In de schaduw van zijn hand verborg Hij Mij. Hij maakte van Mij een puntige pijl. Hij stak mij in zijn pijlkoker.

Jezus de Gezalfde is een medestrijder van God. Met zijn mond als een scherp zwaard zou Hij de wereld veroveren (Op.1:16, 2:12,16, 6:2, 19:15,21). Door de verkondiging van het evangelie werd en wordt het werk van de duivel afgebroken.

Deze Medestrijder van God wordt eveneens door zijn Vader beschermd. In de schaduw van zijn hand beschut de Here zijn Zoon (vgl. Jes.42:6, 51:16).

Door middel van deze puntige Pijl vernietigde de hemelse Vader het rijk van de dood (Jes.25:8).

**3** Hij zei tegen Mij: “Jij bent mijn Knecht (Jes.42:1), Israël (= God zal strijden), in Wie Ik Mij zal verheerlijken.”

De Here Jezus strijdt met God tegen het kwaad. In Hem zou God de Vader zich verheerlijken (vgl. Joh.12:28).

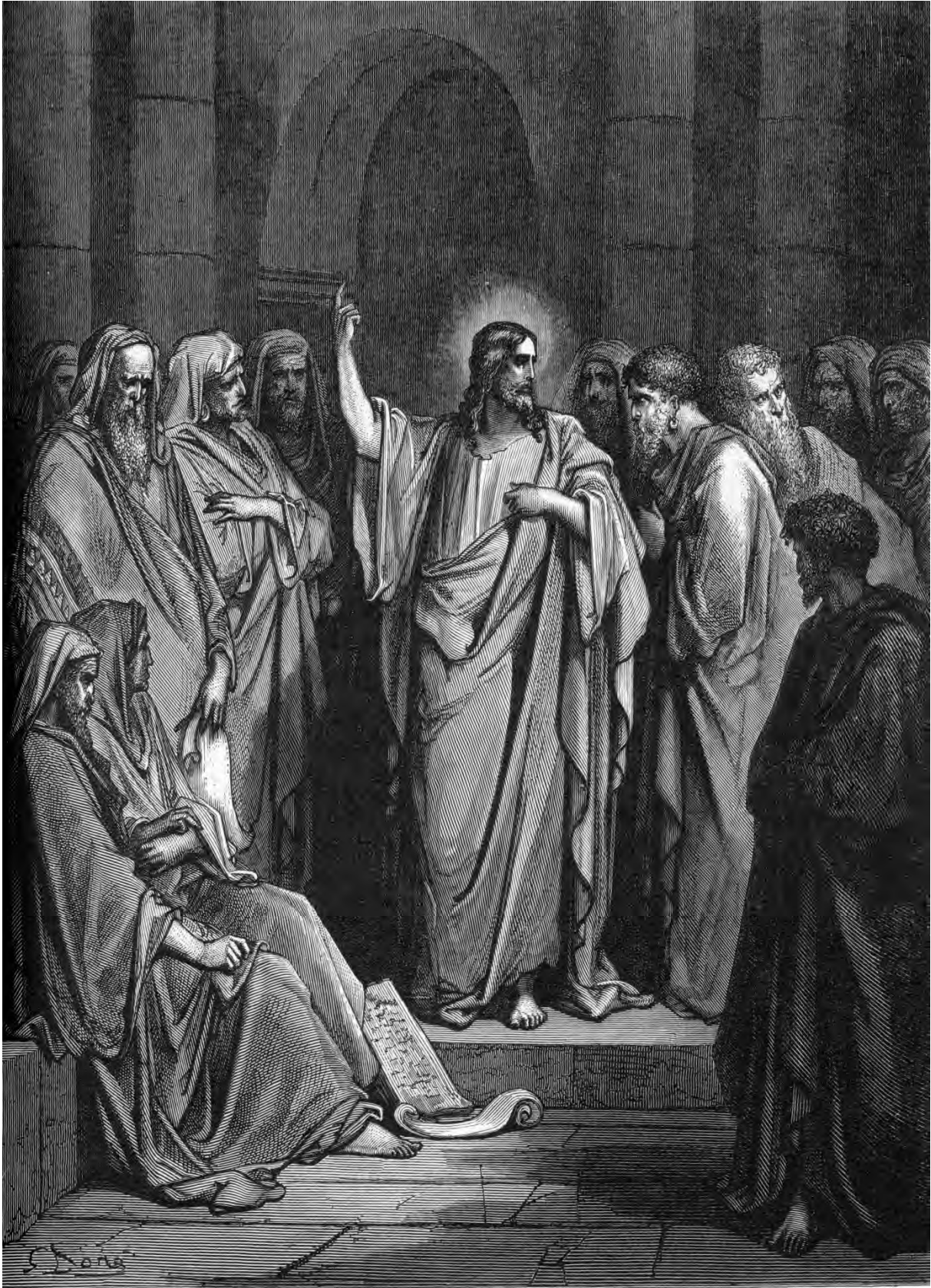
**4** Ikzelf zei: “Voor niets matte Ik Mij af, en nutteloos en tevergeefs verbruikte Ik mijn kracht. Zeker, mijn recht is bij Jahweh, en mijn loon is bij mijn God.”

Als mens matte de Knecht van de Here zich af. Hij klaagde, omdat de Joden zijn prachtige boodschap niet wilden aanvaarden (Mat.11:20-24, 23:37, Luk.10:13-15). Zij erkenden Hem niet eens als hun Messias (= Gezalfde) en Verlosser.

**5** Nu heeft Jahweh gezegd, die Mij van de (moeder)schoot aan vormde tot zijn Knecht, om Jakob bij Hem (= God de Vader) terug te brengen, en om Israël bij Hem te mogen vergaderen. Ik zal in de ogen van Jahweh worden geëerd, en mijn God zal mijn kracht zijn.

Als de goede Herder moest de gezalfde Jezus de Joden en Israëlieten als de kudde van God door zijn onderwijs weer bij elkaar brengen (Joh.10:11-15).

**6** Hij (= God) zei: “Het is te gering, dat Jij voor Mij een Knecht zou zijn om de stammen van Jakob op te richten, en om die van Israël bewaard werden, terug te brengen. Ik zal je geven als een licht van de (heiden)volken om mijn heil te zijn tot aan het einde van de aarde.”



**De Here Jezus geeft onderwijs in Nazaret.**



De Zoon van God is echter niet alleen de goede Herder van Joden en Israëlieten. Hij is ook door God de Vader aangesteld als de Herder van de heidenen die de Here willen gehoorzamen (Joh.10:16). Jezus Christus (= Jezus de Gezalfde) is het licht voor alle volken (Jes.42:6, Luk.2:32, vgl. Op.21:23,24).

**7** Dit heeft Jahweh gezegd, de Verlosser (of de Loskoper) van Israël, zijn Heilige, tegen de diep Verachte, de bij het volk Verafschuwde, tegen de Knecht van heersers: “Koningen zullen (het) zien en opstaan. Vorsten, zij zullen zich neerbuigen, ter wille van Jahweh, die trouw is, de Heilige van Israël, die Jou uitgekozen heeft.”

De Here Jezus werd door veel Joden veracht en verafschuwd. Hij wilde de Knecht van heersers zijn om de mensen van hun zonden te verlossen. Koningen van allerlei volken zullen het zien, en zich eerbiedig neerbuigen voor de God Jahweh. Veel heidenen zouden Christenen worden, en diep ontzag tonen voor de Here en zijn Zoon Jezus.

God had de gezalfde Jezus uitgekozen om zijn dienaren van de zonden te verlossen.

## 2. De dienaren van God zullen naar het heilige land gaan.

Hoofdstuk 49:8-50:3

**8** Dit heeft Jahweh gezegd: “In de gunstige tijd heb Ik Je geantwoord, en op de dag van heil heb Ik Je geholpen. Ik zal Je beschermen, en Jou geven voor een verbond voor het volk om het land te herstellen, om verwoeste eigendommen weer te verdelen,

**9<sup>a</sup>** om tegen de gevangenen te zeggen: “Gaaf uit”, tegen hen die in de duisternis zijn: “Komt te voorschijn!”

**9<sup>b</sup>** Op alle bergen zullen zij weiden, op alle heuvels zal hun weide zijn.”

**10** “Zij zullen geen honger lijden, en zij zullen geen dorst hebben. Hitte en zon zullen hen niet steken. Iemand die zich over hen ontfermt, zal hen leiden. Hij zal hen voeren naar waterbronnen.”

**11** “Ik zal van al mijn bergen een weg maken, en mijn hoofdwegen zullen worden opgehoogd.”

**12** “Zie, zij zullen van ver komen. Zie, deze mensen vanuit het noorden en vanaf de zee, en deze vanuit het land van Syene.”

**13** Jubel, hemel, en juich, aarde. Breekt uit in gejubel, bergen, want Jahweh zal zijn volk troosten, en Hij zal zich over zijn onderdrukten ontfermen.

**14** Zion zegt: “Jahweh heeft mij verlaten, en Jahweh heeft mij vergeten.”

**15** “Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, zich niet ontfermen over het kind van haar moederschoot? Al zouden zij die vergeten. Ik, Ik zal jou niet vergeten.”

**16** “Zie, Ik heb je in mijn handpalmen gegraveerd. Je muren zijn steeds voor Mij.”

**17** “Je zonen zullen zich haasten. Je vernielers en je verwoesters zullen van je wegtrekken.”

**18** “Hef je ogen op naar rondom, en zie hen allemaal! Zij vergaderen, zij komen naar je toe. Zo waar Ik leef”, is het woord van Jahweh, dat jij hen allemaal aan zal doen als een sie-raad, en hen zal ombinden als een bruid.”

**19** Ja, je puinhopen, je woestenijen en je vernielde land; nu zal je te nauw zijn voor wie er wonen, en wie je verslonden, zullen ver weg zijn.

**20** Verder zullen de zonen, van wie je beroofd was, in je oren zeggen: “De plaats is mij te nauw, maak ruimte voor mij, en ik zal er wonen.”

**21** Jij zal bij jezelf zeggen: “Wie heeft deze zonen voor mij gebaard? Ik was (van kinderen) beroofd en onvruchtbaar, verbannen en verdreven. Wie heeft deze zonen grootgebracht? Zie, ik was alleen overgebleven. Deze zonen, waar waren zij?”

**22** Dit zegt de Heer Jahweh: “Zie, Ik zal mijn hand opheffen naar de heidenvolken, en mijn vaandel omhoog heffen naar de volken. In hun armen zullen zij je zonen brengen, en je dochters zullen op de schouder gedragen worden.”

**23** “Koningen zullen je onderhouden, en hun vorstinnen je verzorgen. Zij zullen zich voor jou neerbuigen met het gezicht naar aarde, en het stof van je voeten zullen zij likken. Jij zal weten, dat Ik Jahweh ben, en dat zij die Mij verwachten, niet zullen worden beschaamd.”

**24** Zou van een held de buit worden weggenomen, of zal de gevangene van een tiran worden bevrijd?

**25** Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zelfs de buit van een held zal worden weggenomen, en

de gevangene van een tiran zal worden bevrijd. Wie jou bestrijden, zal Ik zelf bestrijden, en je zonen zal Ik zelf redden.”

**26** “Ik zal wie jou onderdrukken, hun eigen vlees laten eten, en van hun eigen bloed zullen zij dronken worden als van jonge wijn. Alle vlees zal weten, dat Ik, Jahweh, je Redder ben, en je Verlosser, de Machtige van Jakob.

**1** Dit heeft Jahweh gezegd: “Waar toch is de echtscheidingsbrief van je moeder, waarmee Ik haar weggestuurd heb? Of wie van mijn schuldeisers is het, aan wie Ik jullie verkocht heb? Zie, om je ongerechtigheden zijn jullie verkocht, en om je overtredingen is je moeder weggestuurd.”

**2** “Waarom was er niemand, toen Ik ben gekomen, en antwoordde niemand, toen Ik heb geroepen? Is mijn macht werkelijk te kort om vrij te kopen, of is er in Mij geen kracht om te bevrijden? Zie, door mijn dreigen leg Ik de zee droog, en maak Ik rivieren als een woestijn. Hun vis stinkt, omdat er geen water is, en sterft van dorst.”

**3** “Ik bekleed de hemel met zwart, en geef hun een rouwgewaad als bedekking.”

\*\*\*

**8** Dit heeft Jahweh gezegd: “In de gunstige tijd heb Ik Je geantwoord, en op de dag van heil heb Ik Je geholpen. Ik zal Je beschermen, en Jou geven voor een verbond voor het volk om het land te herstellen, om verwoeste eigendommen (weer) te verdelen,

**9<sup>a</sup>** om tegen de gevangenen te zeggen: “Gaat uit”, tegen hen die in de duisternis zijn: “Komt te voorschijn!”

De almachtige God de Vader heeft zijn Zoon geholpen en bijgestaan. Door Hem kon de Here een nieuw verbond met zijn volk Israël sluiten (Jes.42:6, 61:8<sup>b</sup>, Jer.31:31-34, Ezech.16:60, Hebr.8:6-13).

De Here Jezus was het licht in de duisternis waarin het volk Israël leefde, en helaas vandaag nog leeft (Jes.42:6, Luk.2:32). Hij opent de ogen van geestelijk blinde mensen (Jes.6:10, 29:9-14, 32:3, 42:7).<sup>339</sup> De Zoon van God verlost veel mensen uit de gevangenis van de zonde en de dood (Jes.42:7, Joh.3:16,17). Hij betaalde de schuld van de hele mensheid (1Joh.2:1,2).<sup>340</sup> Door zijn evangelie (= zijn blijde boodschap) van echte vrede bevrijdt Hij heel veel mensen die in de geestelijke duisternis zitten.

Het heilige land is vandaag voor een deel weer hersteld. Dat herstel zal doorgaan, en het volk Israël zal zich bekeren. Evenals veel heidenen, zullen de Israëlieten Christenen worden, en God dienen.

**9<sup>b</sup>** Op alle bergen zullen zij weiden, op alle heuvels zal hun weide zijn.”<sup>341</sup>

---

<sup>339</sup> Zoals al eerder in het bijbelboek Jesaja geeft het verband aan, dat het hier over geestelijke blindheid gaat. De Here Jezus was en is ook niet een letterlijk, maar een geestelijk licht voor de volken. Hij heeft evenmin gevangenen letterlijk uit de gevangenis gehaald, maar wel heel veel mensen uit de macht van de geestelijke duisternis verlost.

<sup>340</sup> Dit betekent niet, dat alle mensen daarvan gebruik maken. Iedereen die God in gehoorzaamheid dient, krijgt vergeving van zonden, en wordt voor eeuwig verlost. In principe kan iedereen zalig worden, want de verlosser Jezus heeft alle schuld al betaald.

<sup>341</sup> Op grond van de complete Dode Zeerol van het bijbelboek Jesaja en vanwege het parallellisme is voor de weergave van deze tekst gekozen. (Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderden. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur regelmatig voor.)

Het volk Israël wordt hier voorgesteld als een kudde die in het heilige land genoeg voedsel zal vinden. Ook zal er voldoende water zijn.

**10** “Zij zullen geen honger lijden, en zij zullen geen dorst hebben. Hitte en zon zullen hen niet steken. Iemand die zich over hen ontfermt, zal hen leiden. Hij zal hen voeren naar waterbronnen.”

**11** “Ik zal van al mijn bergen een weg maken, en mijn hoofdwegen zullen worden opgehoogd.”

Hier sprak God weer over **mijn** bergen en **mijn** hoofdwegen. Hij zal het heilige land weer als zijn land beschouwen, waar zijn volk zal wonen.

**12** “Zie, zij zullen van ver komen. Zie, deze (mensen) vanuit het noorden en vanaf de zee, en deze vanuit het land van Syene.”<sup>342</sup>

Syene lag in het zuiden van Egypte aan de grens met Ethiopië. Het is het huidige Assoean of Aswan. In tegenstelling met het noorden, wordt hiermee de zuidelijke richting aangegeven.

Israëlieten zullen dus vanuit het noorden, het westen en het zuiden terugkeren naar het heilige land (vgl. Jes.11:11). Ze zullen niet vanuit het oosten komen, want daar ligt een grote woestijn.

**13** Jubel[t], hemel[en], en juich, aarde. Breekt uit in gejubel, bergen, want Jahweh zal zijn volk troosten, en Hij zal zich over zijn onderdrukten ontfermen.<sup>343</sup>

**14** Zion zegt: “Jahweh heeft mij verlaten, en Jahweh heeft mij vergeten.”<sup>344</sup>

Zion of Jeruzalem was de hoofdstad van Israël. Deze stad vertegenwoordigde Israël als natie.

**15** “Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, zich niet ontfermen over het kind van haar (moeder)schoot? Al zouden zij die vergeten. Ik, Ik zal jou niet vergeten.”

**16** “Zie, Ik heb je in (mijn) handpalmen gegraveerd (of getatoeëerd). Je muren zijn steeds voor Mij.”

Het beeld van graveren of tatoeëren gebruikte God hier om zijn band met het volk Israël aan te duiden. Israël zal als volk nooit van de Here worden losgemaakt. Het blijft zijn volk. Het staat onuitwisbaar in zijn handpalmen.<sup>345</sup>

De muren van Jeruzalem, die de stad moesten beschermen, vormden een voortdurend aandachtspunt voor de Here. Over verwoeste muren van de stad Jeruzalem wordt hier niet gesproken.

**17** “Je zonen zullen zich haasten. Je vernielers en je verwoesters zullen van je wegtrekken.”

De zonen zijn de Joden en Israëlieten. Zij horen bij de stad Jeruzalem.

---

<sup>342</sup> Op grond van de complete Dode Zeerol van het bijbelboek Jesaja en vanwege het nietszeggende Sinim is voor de weergave van deze tekst gekozen.

<sup>343</sup> Op grond van de complete Dode Zeerol van het bijbelboek Jesaja en vanwege het parallellisme is voor de weergave van deze tekst gekozen. (Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur regelmatig voor.)

<sup>344</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

<sup>345</sup> Overigens was het in de huid graveren of tatoeëren door de Here verboden (Lev.19:28).

De vernielers en verwoesters waren toen de profeet Jesaja leefde, de Assyriërs.

**18** “Hef je ogen op naar rondom, en zie hen allemaal! Zij (= de zonen (v.17)) vergaderen, zij komen naar je toe. (Zo waar) Ik leef”, is het woord van Jahweh, dat jij hen allemaal aan zal doen als een sieraad, en hen zal ombinden als een bruid.”

**19** Ja, je puinhopen, je woestenijen en je vernielde land; nu zal je (= het heilige land) te nauw zijn voor wie er wonen, en wie je verslonden, zullen ver weg zijn.

De puinhopen en verwoeste plaatsen waren in de tijd van de profeet Jesaja veroorzaakt door de Assyrische legers. In 722 hadden de Assyriërs de inwoners van het Tienstammenrijk Israël weggevoerd. In 701 hadden ze op de hoofdstad Jeruzalem na eveneens heel het Tweestammenrijk Juda veroverd. Veel Joden zijn toen naar Assyrië gedeporteerd.

**20** Verder zullen de zonen, van wie je beroofd was, in je oren zeggen: “De plaats is mij te nauw, maak ruimte voor mij, en ik zal (er) wonen.”

Het aantal inwoners van het heilige land zal zo groot zijn, dat het eigenlijk te klein zal zijn om iedereen voldoende ruimte te geven. Dat is nog nooit gebeurd. Deze profetie is dus nog niet vervuld. De mensenmenigte zal zo groot zijn, dat de natie Israël met de hoofdstad Jeruzalem zich daarover zal verbazen.

**21** Jij zal bij jezelf zeggen: “Wie heeft deze (zonen) voor mij gebaard? Ik was (van kinderen) beroofd en onvruchtbaar, verbannen en verdreven. Wie heeft deze (zonen) grootgebracht? Zie, ik was alleen overgebleven. Deze (zonen), waar waren zij?”

Deze Joden en Israëlieten zijn in andere landen geboren. Ook kunnen heidenen die bij het volk van God willen horen, zich bij die menigte voegen (Zach.8:23).

**22** Dit zegt de Heer Jahweh: “Zie, Ik zal mijn hand opheffen naar de (heiden)volken, en mijn vaandel omhoog heffen naar de volken. In (hun) armen zullen zij je zonen brengen, en je dochters zullen op de schouder gedragen worden.”

De heidenvolken zouden actief eraan bijdragen, dat de Israëlieten naar het heilige land gaan.

Veel volken hebben na de Tweede Wereldoorlog ervoor gezorgd, dat in 1948 de staat Israël werd gesticht. Veel Joden zijn daar al heen getrokken. Er zullen er nog veel meer volgen.

**23** “Koningen zullen je onderhouden, en hun vorstinnen je verzorgen. Zij zullen zich voor jou neerbuigen met het gezicht naar aarde, en het stof van je voeten zullen zij likken. Jij zal weten, dat Ik Jahweh ben, en dat zij die Mij verwachten, niet zullen worden beschaamd.”

**24** Zou van(uit) een held (of een machtige (man)) de buit (of de prooi) worden weggenomen, of zal de gevangene van een tiran (of een geweldenaar) worden bevrijd (of gered)?<sup>346</sup>

**25** Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zelfs de buit (of de prooi) van een held (of een machtige

---

<sup>346</sup> In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *Zou van(uit) een held (of een machtige (man)) de buit (of de prooi) worden weggenomen, en of zal de gevangene van een rechtvaardige worden bevrijd (of gered)?*

In de enige Dode Zeerol van dit gedeelte staat *Kunnen (of Zullen) ze van(uit) een held (of een machtige (man)) de buit (of de prooi) wegnemen, of zal de gevangene van een tiran (of een geweldenaar) worden bevrijd (of gered)?*

De tekst van de Griekse handschriften wijkt hier duidelijk vanaf, terwijl de Vulgaat de middenweg volgt tussen de (Masoretische) Hebreeuwse tekst en die van de enige complete Dode Zeerol. Wel is die complete rol helaas gemiddeld van mindere kwaliteit dan de andere Dode Zeerollen van het bijbelboek Jesaja. Dit geldt zeker ook voor de (Masoretische) Hebreeuwse tekst die (in de eerste plaats) ten grondslag ligt aan de meeste bijbelvertalingen.

Op grond dit alles is voor *Zou van(uit) een held (of een machtige (man)) de buit (of de prooi) worden weggenomen, of zal de gevangene van een tiran (of een geweldenaar) worden bevrijd (of gered)* gekozen. Deze weergave komt grotendeels overeen met die van de Vulgaat.

(man)) zal worden weggenomen, en de gevangene van een tiran (of een geweldenaar) zal worden bevrijd (of gered). Wie jou bestrijden, zal Ik zelf bestrijden, en je zonen zal Ik zelf redden.”<sup>347</sup>

**26** “Ik zal wie jou onderdrukken, hun (eigen) vlees laten eten, en van hun (eigen) bloed zullen zij dronken worden als van jonge wijn. Alle vlees zal weten, dat Ik, Jahweh, je Redder ben, en je Verlosser (of je Loskoper), de Machtige van Jakob.

De Here zou ervoor zorgen, dat de onderdrukkers van de Joden en Israëlieten verdeeld zouden raken, en tegen elkaar zouden strijden. Dat zou bijdragen aan de verlossing van Gods volk.

**1** Dit heeft Jahweh gezegd: “Waar toch is de echtscheidingsbrief van je moeder, waarmee Ik haar weggestuurd heb? Of wie van mijn schuldeisers is het, aan wie Ik jullie verkocht heb? Zie, om je ongerechtigheden zijn jullie verkocht, en om je overtredingen is je moeder weggestuurd.”

Met de moeder wordt hier het volk Israël als geheel bedoeld. Dat hele volk werd vertegenwoordigd door de hoofdstad Jeruzalem.

Als een man in die tijd van zijn vrouw wilde scheiden, dan kreeg zij als bewijs een echtscheidingsbrief van hem mee (Deut.24:1, Mat.5:31, Mark.10:4). Daarmee was de scheiding definitief (Deut.24:4). God vergeleek zijn relatie met het volk Israël met een huwelijk tussen een man en een vrouw (Hos.1-3, vgl. Op.21:2). De Here had zijn volk wel gestraft, maar niet definitief verstoten. Men kon geen echtscheidingsbrief laten zien.

Het kwam in die tijd ook voor, dat de kinderen als slaven werden verkocht, als men de schulden niet kon betalen (Ex.21:7, 2Kon.4:1, Neh.5:5, Mat.18:25). De hemelse Vader verkocht zijn kinderen niet, omdat Hij schulden had, maar omdat de kinderen schuldig waren door hun structurele zonden.

Het verstoten en verkopen van het volk Israël zou slechts tijdelijk zijn. De Here zou zijn volk weer terughalen naar het heilige land. De Israëlieten zullen zich bekeren, en weer helemaal bij God mogen zijn.

**2** “Waarom was er niemand, toen Ik ben gekomen, en antwoordde niemand, toen Ik heb geroepen? Is mijn hand (= mijn macht) werkelijk te kort om vrij te kopen (of om vrij te laten), of is er in Mij geen kracht om te bevrijden (of te verlossen)? Zie, door mijn dreigen leg Ik de zee droog, en maak Ik rivieren (als) een woestijn. Hun vis stinkt, omdat er geen water is, en sterft van dorst.”

De Here wilde al eerder de band met zijn volk herstellen, maar het overgrote deel van de Israëlieten toonde geen belangstelling voor Hem.

---

<sup>347</sup> In de (Masoretische) Hebreeuwse tekst staat hier *Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zelfs de gevangene van een held (of een machtige (man)) zal worden weggenomen, en de buit (of de prooi) van een tiran (of een geweldenaar) zal worden bevrijd (of gered). Jou bestrijder, zal Ik zelf bestrijden, en je zonen zal Ik zelf redden.*

In de enige Dode Zeerol van dit gedeelte staat *Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zelfs de buit (of de prooi) van een held (of een machtige (man)) zal worden weggenomen, en de gevangene van een tiran (of een geweldenaar) zal worden bevrijd (of gered). Wie jou bestrijden, zal Ik zelf bestrijden, en je zonen zal Ik zelf redden.*

De tekst van de Griekse handschriften wijkt hier duidelijk vanaf, en de eerste zin van vers 25 uit de Vulgaat komt grotendeels overeen met die van de (Masoretische) Hebreeuwse handschriften. Het slot van dat vers sluit weer meer aan bij de versie van de Dode Zeerol.

Van de tekst uit die Dode Zeerol past echter de 1<sup>e</sup> zin van vers 25 beter bij het vorige vers (v.24). De 2<sup>e</sup> zin van uit die versie van vers 25 sluit weer beter aan bij het volgende vers (v.26), dan het slot van vers 25 uit de (Masoretische) Hebreeuwse tekst. Bovendien hoort vooral *de buit* bij *een held* uit het leger en bij *weggenomen*, en *de gevangene* bij *een tiran* en bij *bevrijd(en)*. God zou niet *de gevangene wegnemen* en *de buit bevrijden*.

Op grond van dit alles is bij vers 25 voor de weergave van de Dode Zeerol gekozen.

Het lag niet aan de Here. Hij is machtig genoeg om zijn volk te verlossen, en al zijn vijanden te verslaan.

**3** “Ik bekleed de hemel[en] met zwart, en geef hun een rouwgewaad als bedekking.”

Tijdens oorlogen gingen veel woningen en gebouwen in vlammen op. Ook gewassen en bomen werden in brand gestoken. Gewone wolken en rookwolken verduisterden dan het licht van de zon, of van de maan en de sterren. Men beschouwde een donkere of zwarte hemel als een teken van ellende.

In die tijd droeg men vaak een zak als teken van rouw (vgl. Gen.37:34, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16).

### 3. De Knecht van de Here III.

Hoofdstuk 50:4-11

**4** De Heer Jahweh heeft mij geleerd te spreken om met een woord op de juiste tijd de vermoeide te kunnen ondersteunen. Hij wekt Mij elke morgen, Hij wekt bij Mij het oor, zodat Ik luister, zoals iemand die onderwezen is.

**5** De Heer Jahweh heeft bij Mij het oor geopend, en Ik was niet ongehoorzaam. Ik ben niet teruggedeinsd.

**6** Mijn rug heb ik gegeven aan wie sloegen, en mijn wangen aan wie Mij de baard uittrokken. Mijn gezicht heb ik niet verborgen voor bespotting en speksel.

**7** De Heer Jahweh zal Mij helpen. Daarom zal Ik niet te schande worden. Daarom heb Ik mijn gezicht hard als steen. Ik weet, dat ik niet te schande zal worden.

**8** Hij is nabij, die mij recht verschaft. Wie wil met mij een rechtszaak voeren? Laten wij samen opstaan. Wie heeft een rechtszaak tegen Mij? Laat hem dichterbij Mij komen.

**9** Zie, de Heer Jahweh zal Mij helpen. Wie zal Mij veroordelen? Zie, zij zullen allemaal als een kleed verslijten. De mot zal ze opeten.

**10** Wie onder jullie heeft ontzag voor Jahweh? Wie luistert naar de stem van zijn Knecht? Wanneer hij in diepe duisternissen wandelt, en geen licht heeft, laat hij vertrouwen op de naam van Jahweh, en steunen op zijn God.

**11** Zie, jullie allemaal die vuur aansteken, die jullie met brandende fakkels omringen, gaat in het licht van jullie eigen vuur, en bij de fakkels die jullie aangestoken hebben. Van mijn hand zal jullie dit overkomen: in verdriet zullen jullie neerliggen.

\*\*\*

**4** De Heer Jahweh heeft mij geleerd te spreken om met een woord op de juiste tijd de vermoeide te kunnen ondersteunen. Hij wekt (Mij) elke morgen, Hij wekt bij Mij het oor, zodat Ik luister, zoals iemand die onderwezen is.

In eerste instantie lijkt het erop, dat dit gedeelte zowel over de profeet Jesaja, als over de Here Jezus kan gaan. Het één hoeft het ander niet uit te sluiten. In verband met de andere profetieën over de Knecht van de Here, lijkt het toch vooral over de gezalfde Jezus te gaan. Aan het einde van dit gedeelte zullen de vijanden van God door de hand van deze Knecht ten val komen (v.11<sup>b</sup>). Vijanden van God ten val laten komen, is niet de taak van de profeet Jesaja. Daaruit blijkt dan toch, dat via Jesaja het hier over de Messias Jezus gaat. Eigenlijk is de Zoon van God hier aan het woord.

De Here Jezus werd toen Hij nog jong was, onderwezen in de tempel. Hij heeft Gods wetten geleerd. Na zijn doop door Johannes werd Hij vervuld met de Heilige Geest. Via de Heilige Geest leerde God de Vader zijn Zoon, wat Hij moest doen, en moest zeggen. Zo kon Hij de vermoeide mensen troosten.

**5** De Heer Jahweh heeft bij Mij het oor geopend, en Ik was niet ongehoorzaam. Ik ben niet teruggedeinsd.

**6** Mijn rug heb ik gegeven aan wie sloegen, en mijn wangen aan wie (Mij) de baard uittrokken. Mijn gezicht heb ik niet verborgen voor bespotting en speksel.

Voordat de gezalfde Jezus aan het houten kruis werd geslagen, werd Hij bespot, bespuugd (vgl. Num.12:14) en geslagen (Mat.26:67,68, 27:30, Joh.18:22).



**7** De Heer Jahweh zal Mij helpen. Daarom zal Ik niet te schande worden. Daarom heb Ik mijn gezicht hard als steen. Ik weet, dat ik niet te schande zal worden.

**8** Hij is nabij, die mij recht verschaft. Wie wil met mij een rechtszaak voeren? Laten wij samen opstaan. Wie heeft een rechtszaak tegen Mij? Laat hem dichterbij Mij komen.

De Here Jezus had het volste vertrouwen in zijn Vader als hoogste Rechter. Hij zal altijd eerlijk oordelen.

**9** Zie, de Heer Jahweh zal Mij helpen. Wie zal Mij veroordelen? Zie, zij zullen allemaal als een kleed verslijten. De mot zal ze opeten.

**10** Wie onder jullie heeft ontzag voor Jahweh? Wie luistert naar de stem van zijn Knecht? Wanneer hij in diepe duisternissen wandelt, en geen licht heeft, laat hij vertrouwen op de naam van Jahweh, en steunen op zijn God.

De naam van God is een aanduiding, dat het over de Here zelf gaat.

**11** Zie, jullie allemaal die vuur aansteken, die jullie met brandende fakkels omringen, gaat in het licht van jullie (eigen) vuur, en bij de fakkels (die) jullie aangestoken hebben. Van mijn hand zal jullie dit overkomen: in verdriet zullen jullie neerliggen.

De vijanden van de gezalfde Jezus vertrouwen niet op Gods Zoon als het licht van de wereld, maar op hun eigen licht. Daardoor zullen ze ten val komen.

#### 4. De Verlosser van Israël.

Hoofdstuk 51:1-16

**1** “Luistert naar Mij, jullie die de rechtvaardigheid najagen, jullie die Jahweh zoeken! Kijkt naar de rots waaruit jullie zijn uitgehakt, en de holte van de cisterne waaruit jullie zijn gegraven.”

**2** “Kijkt naar jullie vader Abraham, en naar Sara, die jullie baarde, want Ik heb hem alleen geroepen. Ik zegende hem. Ik maakte hem talrijk.”

**3** Ja, Jahweh zal Zion troosten. Hij zal al haar woeste plaatsen troosten. Hij zal haar woestijn maken als Eden, en haar wildernis als de hof van Jahweh. Blijdschap en vreugde zullen er gevonden worden, dankzegging en geluid van gezang.

**4** “Let op Mij, mijn volk, en mijn natie, hoor naar Mij, want een wet zal van Mij uitgaan, en mijn recht zal Ik stellen als een licht van de volken.”

**5** “Ik zal snel mijn rechtvaardigheid dichterbij brengen. Mijn redding zal zichtbaar worden. Mijn armen zullen de volken berechten. Naar Mij zullen de kustlanden uitzien, en op mijn arm zullen zij hopen.”

**6** “Slaat jullie ogen op naar de hemel! Kijkt naar de aarde van beneden, want de hemel zal als rook verdwijnen! De aarde zal als een kleed verslijten. Zijn bewoners zullen sterven als een mug. Mijn heil zal voor eeuwig bestaan. Mijn rechtvaardigheid zal niet worden verbrijzeld.”

**7** “Luistert naar Mij, jullie die de gerechtigheid kennen, volk dat mijn wet in zijn hart heeft. Weest niet bang voor de smaad van stervelingen, wordt niet ontsteld door hun beschimpingen.”

**8** “Ja, als een kleed zal de mot hen opeten, en de worm zal hen eten als wol, maar mijn gerechtigheid zal altijd bestaan, en mijn heil van generatie op generatie.”

**9** Ontwaak, ontwaak, bekleed u met kracht, arm van Jahweh! Ontwaak als in de dagen van oudsher, van generaties eeuwen geleden! Bent u het niet, die Rahab heeft neergehakt, het zeemonster heeft doorboord?

**10** Bent u het niet, die de zee heeft drooggelegd, de wateren van de grote diepte. Die de diepten van de zee heeft gemaakt tot een weg om de verlostten erdoor te laten gaan?

**11** De vrijgekochte mensen van Jahweh, zullen terugkeren, en in gejubel Zion binnenkomen. Eeuwige blijdschap zal op hun hoofd zijn. Vrolijkheid en blijdschap zullen zij ontvangen. Verdriet en gezucht zijn dan weggevlucht.

**12** “Ikzelf ben het, die jullie troost. Wie ben jij, dat je bang bent voor een sterveling, die zal sterven, voor een menskind, dat als gras vergaat.”

**13** “Jij vergeet Jahweh, die je gemaakt heeft, die de hemel uitspande, en de aarde fundeerde. Jij bent voortdurend, de hele dag, verschrikt om de woede van de onderdrukker, wanneer hij zich klaarmaakt om je te gronde te richten. Waar is de woede van de onderdrukker?”

**14** “De geknevelde zal snel worden losgemaakt. Hij zal niet in de put sterven, zijn brood zal hem niet ontbreken.”

**15** “Ik ben je God Jahweh, die de zee opzweept, zodat zijn golven bruisen. Jahweh van de hemelse legers is zijn naam.”

**16** “Ik heb mijn woorden in jouw mond gelegd, en met de schaduw van mijn hand heb Ik jou bedekt om de hemel te planten en de aarde te funderen, om tegen Zion te zeggen: “Jij bent mijn volk.”

\*\*\*

**1** “Luistert naar Mij, jullie die de rechtvaardigheid najagen, jullie die Jahweh zoeken! Kijkt naar de rots waaruit jullie zijn uitgehakt, en de holte van de cisterne (= de grote waterput) waaruit jullie zijn gegraven.”

Een cisterne is een groot waterreservoir. Als het in de maanden oktober en november regende, werd het water voor de rest van het jaar daarin opgevangen.

De profeet Jesaja richt zich in deze profetie tot zijn gelovige volksgenoten. Hij wilde hen moed inspreken.

**2** “Kijkt naar jullie vader Abraham, en naar Sara, die jullie baarde, want Ik heb hem alleen geroepen. Ik zegende hem. Ik maakte hem talrijk.”

Abraham stelde eerst als eenling niet zoveel voor. Zijn vrouw Sara kon eerst geen kinderen krijgen. Door de zegen van God werd hij echter een vader van veel volken.

**3** Ja, Jahweh zal Zion troosten.<sup>348</sup> Hij zal al haar woeste plaatsen troosten. Hij zal haar woestijn maken als Eden, en haar wildernis als de hof van Jahweh. Blijdschap en vreugde zullen er gevonden worden, dankzegging en geluid van gezang.

Het gebied dat bij de hoofdstad Jeruzalem hoorde, was in 701 door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) grotendeels veroverd en verwoest. God zou in die woeste gebieden de mensen helpen met de wederopbouw.

De woestijn van Juda, die ten zuiden van de stad Jeruzalem lag, zou worden als de hof van Eden. De wilde gebieden zouden de hof van God worden. Het gebied zal dus vruchtbaar worden, en de Here zal daar aanwezig zijn. Dit alles geeft pas echte vreugde en blijdschap. Joden die zich hebben bekeerd, zullen daar God loven en prijzen.

**4** “Let op Mij, mijn volk, en mijn natie, hoor[t] naar Mij, want een wet zal van Mij uitgaan (of wegtrekken), en mijn recht zal Ik stellen als een licht van de volken.”

De Here zou niet alleen een God van de Joden en Israëlieten zijn, maar ook van veel heidenen. Het recht van de Here is voor alle volken.

**5** “Ik zal snel mijn rechtvaardigheid dichterbij brengen. Mijn redding zal te voorschijn worden gebracht (= Mijn redding zal zichtbaar worden). Mijn armen zullen de volken berechten (of beoordelen). Naar Mij zullen de kustlanden uitzien, en op mijn arm zullen zij hopen.”

Met de kustlanden werden vroeger de landen rondom de Middellandse Zee bedoeld. Eigenlijk worden daar al de volken van de wereld mee aangeduid (vgl. Jes.24:15, 41:5, 42:4). Deze profetie is dus eveneens voor de heidenvolken bestemd.

**6** “Slaat jullie ogen op naar de hemel[en]! Kijkt naar de aarde (of naar het land) van(uit) beneden, want de hemel[en] zal als rook verdwijnen! De aarde (of Het land) zal als een kleed verslijten. Zijn bewoners zullen sterven als een mug. Mijn heil (of Mijn redding) zal voor eeuwig bestaan. Mijn rechtvaardigheid zal niet worden verbrijzeld (of gebroken).”

---

<sup>348</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

De hemel en de aarde zullen verdwijnen (Ps.102:26,27, Mat.24:35, Luk.21:33, 2Pet.3:10-12). God zal een nieuwe hemel en een nieuwe aarde maken (Jes.66:22, 2Pet.3:13, Op.21:1).

**7** “Luistert naar Mij, jullie die de gerechtigheid kennen, volk dat mijn wet in zijn hart heeft. Weest niet bang voor de smaad van stervelingen, wordt niet ontsteld door hun beschimpingen.”

Mensen die van God houden, hebben zijn wet in hun hart.<sup>349</sup>

**8** “Ja, als een kleed zal de mot hen opeten, en de worm zal hen eten als wol, maar mijn gerechtigheid zal altijd bestaan, en mijn heil van generatie op generatie.”

**9** Ontwaak, ontwaak, bekleed u met kracht, arm van Jahweh! Ontwaak als in de dagen van oudsher, van generaties eeuwen (geleden)! Bent u het niet, die Rahab heeft neergehakt, het zeemonster heeft doorboord?

De profeet Jesaja riep de arm van de almachtige Jahweh op om in actie te komen.

Egypte wordt wel vaker in de Bijbel met Rahab (= Bullebak of Opschepper) aangeduid (Ps.87:4, 89:11, Jes.30:7). Het zeemonster is het symbool van de macht van de koning van Egypte, het land van de rivier de Nijl (Ezech.29:3).

Toen de Here zijn volk uit Egypte verlost, baande Hij een weg door de Schelfzee. De Egyptenaren gingen de Israëlieten op het pad door de zee achterna. Op het moment dat Gods volk de overkant had bereikt, liet de Here het water weer terugstromen, zodat het pad verdween. Daardoor verdronk het Egyptische leger in de Schelfzee (Ex.14:9-30, Neh.9:9-11).

**10** Bent u het niet, die de zee heeft drooggelegd, de wateren van de grote diepte. Die de diepten van de zee heeft gemaakt tot een weg om de verlost (of de losgekochten) te laten passeren (= erdoor te laten gaan)?

**11** De vrijgekochte( mense)n (of vrijgelatenen) van Jahweh, zullen terugkeren, en in jubel Zion binnenkomen. Eeuwige blijdschap zal op hun hoofd zijn. Vrolijkheid en blijdschap zullen zij ontvangen. Verdriet en gezucht zijn (dan) weggevlucht.

**12** “Ikzelf ben het, die jullie (= de gelovige Joden (v.1)) troost. Wie ben jij (= een dienaar van God), dat je bang bent voor een sterveling, die zal sterven, voor een mensenkind, dat als gras vergaat.”

Met die *sterveling* en het *mensenkind* wordt hoogstwaarschijnlijk de Assyrische koning Saneherib (705 – 681) bedoeld. Zijn legers omringden de stad Jeruzalem.

**13** “Jij vergeet Jahweh, die je gemaakt heeft, die de hemel[en] uitspande, en de aarde fundeerde. Jij bent voortdurend, de hele dag, verschrikt om de woede van de onderdrukker, wanneer hij zich klaarmaakt om (je) te gronde te richten. Waar is de woede van de onderdrukker?”

Het is de almachtige God die hier zijn volk via de profeet Jesaja toesprak. Hij zal zijn trouwe volgelingen verlossen. Ook al is hun land een puinhoop geworden door de verwoestingen van de Assyriërs.

**14** “De geknevelde zal snel worden losgemaakt. Hij zal niet in de put (of kuil) sterven, zijn brood zal (hem) niet ontbreken.”

---

<sup>349</sup> Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25). Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur regelmatig veel voor.

**15** “Ik ben je God Jahweh, die de zee opzweept, zodat zijn golven bruisen. Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam.”

**16** “Ik heb mijn woorden in jouw mond gelegd, en met de schaduw van mijn hand heb Ik jou (= Jesaja) bedekt (vgl. Jes.49:2) om de hemel[en] te planten en de aarde te funderen, om tegen Zion te zeggen: “Jij bent mijn volk.”

Tijdens of kort na de inval van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) in 701 liet de Here zijn volk door de profeet Jesaja bemoedigend toespreken. Daarna verloor de Knecht van Jahweh (= de Here Jezus) Jeruzalem,<sup>350</sup> en doodde 's nachts 185.000 mannen uit het vijandelijke leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). Koning Sanherib kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren. Daar werd hij 20 jaren later door 2 van zijn zonen doodgeslagen (2Kon.18 en 19, 2Kron.32:1-23).

Verreweg de meeste Joden bleven na die verlossing van God ongehoorzaam. Ondanks alle zonden en de straffen die daarop volgden, bleef het volk Israël als geheel het volk van de Here. De almachtige God zal zijn volk altijd weer een nieuwe kans geven. De Joden en Israëlieten zullen zich in de toekomst massaal bekeren, en dan zal de Here het uiteindelijk voor altijd verlossen.

---

<sup>350</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

## 5. De Verlosser van Jeruzalem.

Hoofdstuk 51:17-52:12

**17** Ontwaak, ontwaak, sta op, Jeruzalem! Jij, die uit de hand van Jahweh de beker van zijn woede hebt gedronken, de beker van de bedwelming hebt leeggedronken.

**18** Van al de zonen die zij gebaard heeft, is er niemand die haar begeleid, en van al de zonen die zij grootgebracht heeft, is er niemand die haar bij de hand grijpt.

**19** Deze 2 dingen zijn jou overkomen. Wie zal met je meeleven? De verwoesting en de afbraak, de honger en het zwaard; wie zal je troosten?

**20** Je zonen zijn uitgeput. Zij liggen op de hoeken van alle straten, als een antiloopt in de val. Zij zijn vol met de woede van Jahweh, met de straf van God.

**21** Daarom, luister toch hiernaar, gekwelde vrouw, dronken, maar niet van wijn.

**22** Dit zegt je Heer Jahweh en je God, die het voor zijn volk opneemt: “Zie, Ik neem de beker van de bedwelming uit je hand, de beker van mij woede zal jij niet langer drinken.”

**23** “Ik zal die geven in de hand van hen die je kwellen, die tegen je zeiden: “Werp je neer, en wij zullen erover heengaan.” Jij legde je rug neer als was je aarde, en als een straat voor wie daarover gaan.”

**1** Ontwaak, ontwaak, bekleed je met jouw kracht, Zion! Trek je mooie kleren aan, Jeruzalem, heilige stad, want geen onbesneden man of onreine zal in je komen.

**2** Schud het stof van je af! Sta op! Ga zitten, Jeruzalem! Maak de banden van je hals los, gevangene, dochter van Zion.

**3** Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Voor niets ben je verkocht, zonder zilvergeld zul je worden verlost.”

**4** Ja, dit zegt de Heer Jahweh: “Vroeger trok mijn volk naar Egypte om daar als vreemdeling te verblijven, en Assyrië heeft het zonder reden onderdrukt.”

**5** “Welnu, wie is van Mij; wat is van Mij?” is het woord van Jahweh. “Ja, mijn volk is voor niets weggenomen. Zijn overheersers joelen”, is het woord van Jahweh; “en voortdurend, de hele dag, wordt mijn naam gelasterd.”

**6** “Daarom zal mijn volk in die tijd mijn naam kennen, dat Ik het ben, die spreekt: “Zie, hier ben Ik.”

**7** Hoe liefelijk zijn op de bergen de voeten van hem die het goede nieuws brengt, die vrede aankondigt, die nieuws brengt over goede dingen, die redding verkondigt, die tegen Zion zegt: “Je God is Koning.”

**8** De stem van je wachters verheft zich. Een stem waarmee zij samen jubelen, want met hun ogen zullen zij de terugkeer van Jahweh naar Zion zien.

**9** Breekt samen uit in gejuich puinhopen van Jeruzalem, want Jahweh heeft zijn volk getroost! Hij heeft Jeruzalem verlost.

**10** Jahweh heeft zijn heilige arm ontbloot voor de ogen van alle heidenvolken, en alle einden van de aarde zullen het heil van onze God zien.

**11** Vertrekt, vertrekt, gaat daaruit! Raakt het onreine niet aan. Gaat uit haar midden. Reinigt je, jullie die vaten van Jahweh dragen.

**12** Ja, niet overhaast zullen jullie weggaan, en jullie zullen niet vluchtend gaan, want Jahweh zal voor je uitgaan, en je achterhoede zal de God van Israël zijn.

\*\*\*

**17** Ontwaak, ontwaak, sta op, Jeruzalem! Jij, die uit de hand van Jahweh de beker van zijn woede hebt gedronken, de beker van de bedwelming hebt leeggedronken.

De stad Jeruzalem wordt geroepen als een vrouw die bedwelmd is, en ligt te slapen. Ze is bedwelmd door een beker vol rampen.

**18** Van al de zonen (die) zij gebaard heeft, is er niemand die haar begeleid, en van al de zonen (die) zij grootgebracht heeft, is er niemand die haar bij de hand grijpt.

Haar zonen zijn de bewoners van het gebied dat vanuit de hoofdstad werd bestuurd: de Joden in het Tweestammenrijk Juda. Veel van die zonen waren doodgeslagen of weggevoerd. Jeruzalem kreeg geen steun van de inwoners uit het Tweestammenrijk Juda.

**19** Deze 2 (dingen) zijn jou overkomen. Wie zal met je meeleven? De verwoesting en de afbraak, de honger en het zwaard; wie zal je troosten?

Veel gebied was verwoest, en veel Joden waren door de honger en het zwaard van de oorlog getroffen.

**20** Je zonen zijn uitgeput. Zij liggen op de hoeken van alle straten, als een antiloopt in de val. Zij zijn vol met de woede van Jahweh, met de straf van God.

De zonen zijn veel mannen uit het Tweestammenrijk. In de meeste steden en dorpen van Juda zijn ze in 701 voor Christus door God gestraft met de komst van de Assyriërs.

**21** Daarom, luister toch hiernaar, gekwelde (vrouw), dronken, maar niet van wijn.

De stad Jeruzalem was bedwelmd door de zware straffen van God (v.1).

**22** Dit zegt je Heer Jahweh en je God, die het voor zijn volk opneemt: “Zie, Ik neem de beker van de bedwelming uit je hand, de beker van mij woede zal jij niet langer drinken.”

De Here zou aan de straf een einde maken. Hij wil zijn volk niet vernietigen, maar op het goede pad brengen. God zou de vijanden van Jeruzalem berechten.

**23** “Ik zal die geven in de hand van hen die je kwellen, die tegen je zeiden: “Werp je neer, en wij zullen erover heengaan.” Jij legde je rug neer als (was je) aarde, en als een straat voor wie daarover gaan.”

De vijand van Jeruzalem was de Assyrische koning Sanherib (705 – 681). In 701 voor Christus veroverde hij bijna alle Judese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk (waarschijnlijk 200.150) naar Assyrië,<sup>351</sup> en hij belegerde de hoofdstad (2Kon.18:13-19:13, Jes.36:1-37:13).

Sanherib (705 – 681) vroeg aan koning Hizkia (727 – 697) een hele grote som geld. De Judese koning moest 300 talenten zilver en 30 talenten goud betalen.<sup>352</sup> Toen hij dat grote bedrag betaalde, trok de Assyrische koning niet met zijn legers weg, zoals was afgesproken. Hij wilde daarna de onvoorwaardelijke overgave van de stad Jeruzalem (2Kon.18:13-17<sup>a</sup>,31,32).

---

<sup>351</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld. Zie Hallo W.W. en Lawson Younger Jr. K., *The Context of Scripture*, deel 2, Boston/Leiden, 2003, pag. 303.

<sup>352</sup> Een talent is ruim 30 kg. Er moest dus ongeveer 10.000 kg zilver en 1.000 kg goud worden betaald!

Hoewel Assyrië het Joodse volk zou bedreigen, zou het in die tijd er niet in slagen Jeruzalem te veroveren, want de Knecht van de God (= de Here Jezus) verloste Jeruzalem.<sup>353</sup> Hij doodde 's nachts 185.000 mannen uit het vijandelijke leger (2Kon.19:35, Jes.37:36). De Assyrische legermacht werd door Hem verwoest. Koning Sanherib (705 – 681) kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.19:35,36, 2Kron.32:21<sup>a</sup>).

**1** Ontwaak, ontwaak, bekleed je met jouw kracht, Zion! Trek je mooie kleren aan, Jeruzalem, heilige stad, want geen onbesneden (man) of onreine zal in je komen.<sup>354</sup>

Opnieuw wordt hier Jeruzalem wakker geroepen. De stad moest zich sterk maken zoals vroeger in de tijd van koning David (1012 – 972) en koning Salomo (972 – 932). Als Israël zich zou bekeren, dan zou er geen ongehoorzaam of onrein iemand met verkeerde bedoelingen in de stad kunnen komen. Die tijd zal komen.

**2** Schud het stof van je af! Sta op! Ga zitten, Jeruzalem! Maak de banden van je hals los, gevangene, dochter van Zion.

In 701 voor Christus had de Assyrische koning heel het Tweestammenrijk Juda bezet. Alleen de stad Jeruzalem was nog niet veroverd. De hoofdstad was de gevangene van de Assyrische legers.

**3** Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Voor niets ben je verkocht, zonder zilver(geld) zul je worden verlost (of losgekocht).”

De Assyriërs hielden de stad Jeruzalem met hun legers gevangen, zonder dat ze er iets voor hadden betaald. Ze hadden er totaal geen recht op. Zonder betaling zou Jeruzalem door God worden bevrijd.

**4** Ja, dit zegt de Heer Jahweh: “Vroeger trok mijn volk naar Egypte om daar als vreemdeling te (ver)blijven, en Assyrië heeft het zonder reden onderdrukt.”

**5** “Welnu, wie is van Mij; wat is van Mij?” is het woord van Jahweh. “Ja, mijn volk is voor niets weggenomen. Zijn overheersers joelen”, is het woord van Jahweh; “en voortdurend, de hele dag, wordt mijn naam gelasterd.”

God liet zijn volk door de Assyriërs aanvallen om het te straffen, maar de Assyriërs zelf hadden geen enkele reden om Israël en Juda aan te vallen. Ze waren alleen maar uit op machtsuitbreiding en buit.

Men dacht in die tijd, dat de afgoden van ieder volk meestreden in de oorlog. Daarom verwoestte men ook de tempels van de afgoden van de vijanden. Het volk dat de strijd won, had de sterkste god. Om die reden namen de Filistijnen de ark van God mee als buit voor hun afgod Dagon (1Sam.5:1,2).

De Assyriërs dachten dus, dat de Here een zwakke en verliezende god was. Hun goden zouden veel sterker zijn (Jes.37:10-13). De rabsaké (≈ landbouwminister) van Assyrië schilderde Jahweh af, als een god die zijn volk niet kon redden. De Assyrische goden zouden het sterkste zijn, want de Here en de goden van de andere volken waren niet in staat om hun volk de overwinning te bezorgen (Jes.36:18-20). De naam van God werd hierdoor gelasterd.

---

<sup>353</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (dé Knecht van = Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

<sup>354</sup> De weergave deze tekst is gekozen op grond van de complete Dode Zeerol van het bijbelboek Jesaja. Toen koning Hizkia (727 – 697) regeerde, was de stad Jeruzalem niet recentelijk door vijandelijke legers veroverd. Het was Gods bedoeling, dat dit ook zo zou blijven, maar door de ongehoorzaamheid van de Joden is de hoofdstad in 681 door de Assyriërs veroverd.



**6** “Daarom zal mijn volk in die tijd mijn naam kennen, dat Ik het ben, die spreekt: “Zie, hier ben Ik.”

Er zal een tijd komen, dat het Joodse volk de Here zal kennen. De Israëlieten zullen Hem als hun Koning in gehoorzaamheid aanvaarden.

**7** Hoe liefelijk zijn op de bergen de voeten van hem die het goede nieuws brengt (vgl. Rom.10:15), die vrede aankondigt, die nieuws brengt over goede (dingen), die redding verkondigt, die tegen Zion zegt: “Je God is Koning.”

Jeruzalem is omringd door bergen. Over die bergen heen zou het goede nieuws komen, dat de Here Jeruzalem had bevrijd.

**8** De stem van je wachters verheft zich. Een stem waarmee zij samen jubelen, want met hun ogen zullen zij de terugkeer van Jahweh naar Zion zien.

Met de wachters worden de wachters op de muren en torens van de stad Jeruzalem bedoeld. Zij zouden juichen, want zij zouden als eerste zien, wat de Here zou hebben gedaan. God zou het Assyrische leger vrijwel vernietigen. De wachters zouden de lijken van dode soldaten zien liggen.

**9** Breekt samen uit in gejuich puinhopen van Jeruzalem, want Jahweh heeft zijn volk getroost! Hij heeft Jeruzalem verlost (of losgekocht).

De puinhopen van de hoofdstad Jeruzalem zijn de verwoeste steden in het Tweestammenrijk Juda. Zij moesten juichen, want het Joodse gebied was door de Here van de ondergang gered.

**10** Jahweh heeft zijn heilige arm ontbloot voor de ogen van alle (heiden)volken, en alle einden van de aarde zullen het heil van onze God zien.

Toen de Here zelf het Assyrische leger versloeg, maakte dat bij de andere volken een diepe indruk. Een god die het machtige wereldrijk van de Assyriërs kon verslaan, moest wel erg sterk zijn. Vanaf die tijd stond koning Hizkia (727 – 697) bij de andere volken in hoog aanzien. Ze brachten geschenken voor de Here en de koning (2Kron.32:23).

**11** Vertrekt, vertrekt, gaat daaruit! Raakt het onreine niet aan. Gaat uit haar midden. Reinigt je, jullie die vaten van Jahweh dragen.

De inwoners van Jeruzalem zouden de stad weer kunnen verlaten. Dit zou ook gelden voor de mensen die buiten de hoofdstad woonden, en daarin hun toevlucht hadden gezocht. Ze worden daarbij gewaarschuwd om geen smerige zaken, zoals de lijken van de Assyrische soldaten aan te raken.

De priesters en de Levieten droegen de vaten van de God Jahweh. Ze wilden natuurlijk ook buiten de stad kijken. Vooral zij moesten zich reinigen, als ze weer dienst gingen doen in de tempel. In hun blijheid over de verlossing zouden ze toch hun hoofden koel moeten houden.

**12** Ja, niet overhaast zullen jullie weggaan, en jullie zullen niet vluchtend gaan, want Jahweh zal voor je uitgaan, en je achterhoede zal de God van Israël zijn.

De Joden zouden niet overhaast of vluchtend de stad Jeruzalem moeten verlaten. Ze zouden niet uit angst voor de Assyrische legers de stad uit moeten vluchten, want de Here zou ze beschermen. De mensen die uit het gebied van Juda naar Jeruzalem waren gevlucht, zouden niet als ballingen naar Assyrië worden voortgedreven, maar veilig naar hun eigen stad of dorp kunnen gaan. Voor het Assyrische leger zouden ze niet bang hoeven zijn, want God zou voor hen uitgaan, en hun achterhoede zijn. De inwoners van Jeruzalem zouden nadat ze de stad uit waren gegaan, weer rustig naar hun woonplaats kunnen terugkeren.

## 6. De Knecht van de Here IV.

Hoofdstuk 52:13-53:12

**13** Zie, mijn Knecht zal voorspoedig zijn. Hij zal worden verhoogd en verheven. Hij zal hoog verheven zijn.

**14** Zoals velen zich over Jou ontzet hebben. Zo geschonden was zijn menselijke verschijning, en zijn gestalte als van mensenkinderen.

**15** Zo zal Hij veel volken laten schrikken. Om Hem zullen koningen verstommen, want wat aan hen niet verteld was, zullen zij zien, en wat zij niet gehoord hadden, zullen zij begrijpen.

**1** Wie heeft ons bericht geloofd, en aan wie is de arm van Jahweh geopenbaard?

**2** Als een loot schoot Hij op voor Hem, en als een wortel uit dorre aarde. Hij had geen gestalte en geen eer. Wij zagen Hem aan, en er was geen gedaante, dat wij Hem begeerd zouden hebben.

**3** Hij was veracht, en door mensen verworpen, een Man van lijden, en bekend met ziekte, als iemand, voor wie men het gezicht afwendt. Hij was veracht, en wij hebben hem niet geacht.

**4** Zeker, onze ziekten heeft Hij op zich genomen, en ons lijden gedragen. Wij hielden Hem voor een geplaagde, door God geslagen en gekweld.

**5** Om onze overtredingen was Hij doorboord, om onze ongerechtigheden verbrijzeld. De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem. Door zijn striemen er is voor ons genezing gekomen.

**6** Wij dwaalden allemaal als schapen. Wij keerden ons ieder naar zijn eigen weg. Jahweh heeft al onze ongerechtigheid op Hem laten neerkomen.

**7** Hij werd mishandeld, en Hij werd onderdrukt. Hij deed zijn mond niet open. Als een lam werd Hij naar de slacht gebracht. Als een schaap dat stom is voor zijn scheerders, zo deed Hij zijn mond niet open.

**8** Hij is uit gevangenschap en uit het oordeel weggenomen. Wie van zijn tijdgenoten zou bedenken, dat Hij is afgesneden uit het land van de levenden? Om de overtreding van mijn volk is de plaag voor Hem geweest.

**9** Hij stelde zijn graf bij de kwaadaardige( mense)n. Bij de rijke man was Hij in zijn dood, hoewel Hij geen onrecht heeft gedaan, en er geen bedrog in zijn mond was.

**10** Jahweh wilde Hem verbrijzelen. Hij liet Hem lijden. Als Hij zichzelf tot offer voor de zonde gesteld zal hebben, zal Hij kinderen zien. Hij zal zijn dagen verlengen. De wil van Jahweh zal door zijn hand zeer voorspoedig zijn.

**11** Vanuit zijn moeite zal Hij licht zien. Hij zal tevreden zijn. Door zijn kennis zal een rechtvaardige, mijn Knecht, veel mensen rechtvaardig maken, en hun ongerechtigheden zal Hij dragen.

**12** Daarom zal Ik aan Hem veel mensen toewijzen. Hij zal de buit van machtigen verdeelen, omdat Hij zijn leven heeft uitgegoten tot de dood, en met de overtreders is Hij gerekend, en Hijzelf heeft de zonden van veel mensen gedragen, en voor hun zonden kwam Hij tussenbeide.

\*\*\*

**13** Zie, mijn Knecht zal voorspoedig zijn. Hij zal worden verhoogd en verheven. Hij zal hoog verheven zijn.

Met deze Knecht wordt de Verlosser van alle dienaren van God uit de heidenen en de Israëlieten bedoeld. De Here Jezus zou door lijden heen de oorzaak van alle ellende in de wereld bestrijden en overwinnen. Hij betaalde voor alle zonden, en sloeg de satan daarmee alle argumenten uit handen. Daarna overwon Hij de dood. Hij stond op uit het graf. Daarin was Hij zeer voorspoedig.

Veertig dagen na zijn opstanding voer de gezalfde Jezus naar de hemel (Hand.1:2-9). Hij werd verhoogd, en werd verheven. Hij nam plaats aan de rechterhand van God de Vader op zijn troon (Ps.110:1, Hand.2:34). De Christus (= De Gezalfde) werd de eeuwige Koning van heel de schepping (Dan.7:13,14). Hij is nu hoog verheven.

**14** Zoals velen zich over Jou ontzet hebben. Zo geschonden was zijn menselijke verschijning, en zijn gestalte als van mensenkinderen.

Voordat de verlosser Jezus werd gekruisigd, werd Hij zo beestachtig geslagen en gruwelijk mishandeld, dat Hij nog nauwelijks de uitstraling van een man had. Als mens was Hij amper nog te herkennen.

**15** Zo zal Hij veel volken laten schrikken. Om Hem zullen koningen verstommen, want wat aan hen niet verteld was, zullen zij zien, en wat zij niet gehoord hadden, zullen zij begrijpen.

Als de Here Jezus terugkomt om zijn trouwe volgelingen op te halen, zullen veel volken schrikken. Koningen zullen verstommen. Veel mensen zullen te laat inzien, dat God doet, wat Hij zegt en belooft.

De profeet Jesaja sprak in dit hoofdstuk over de gezalfde Jezus. Hij heeft het dan ook over de overtredingen van zijn volk: het Joodse volk (v.8). Daarvoor moest de Zoon van God lijden en sterven. Ja, voor alle mensen die van Hem houden, heeft Jezus de Verlosser de ziekten op zich genomen, en het leed gedragen (v.4, Joh.3:16).

**1** Wie heeft ons bericht geloofd, en aan wie is de arm van Jahweh geopenbaard?

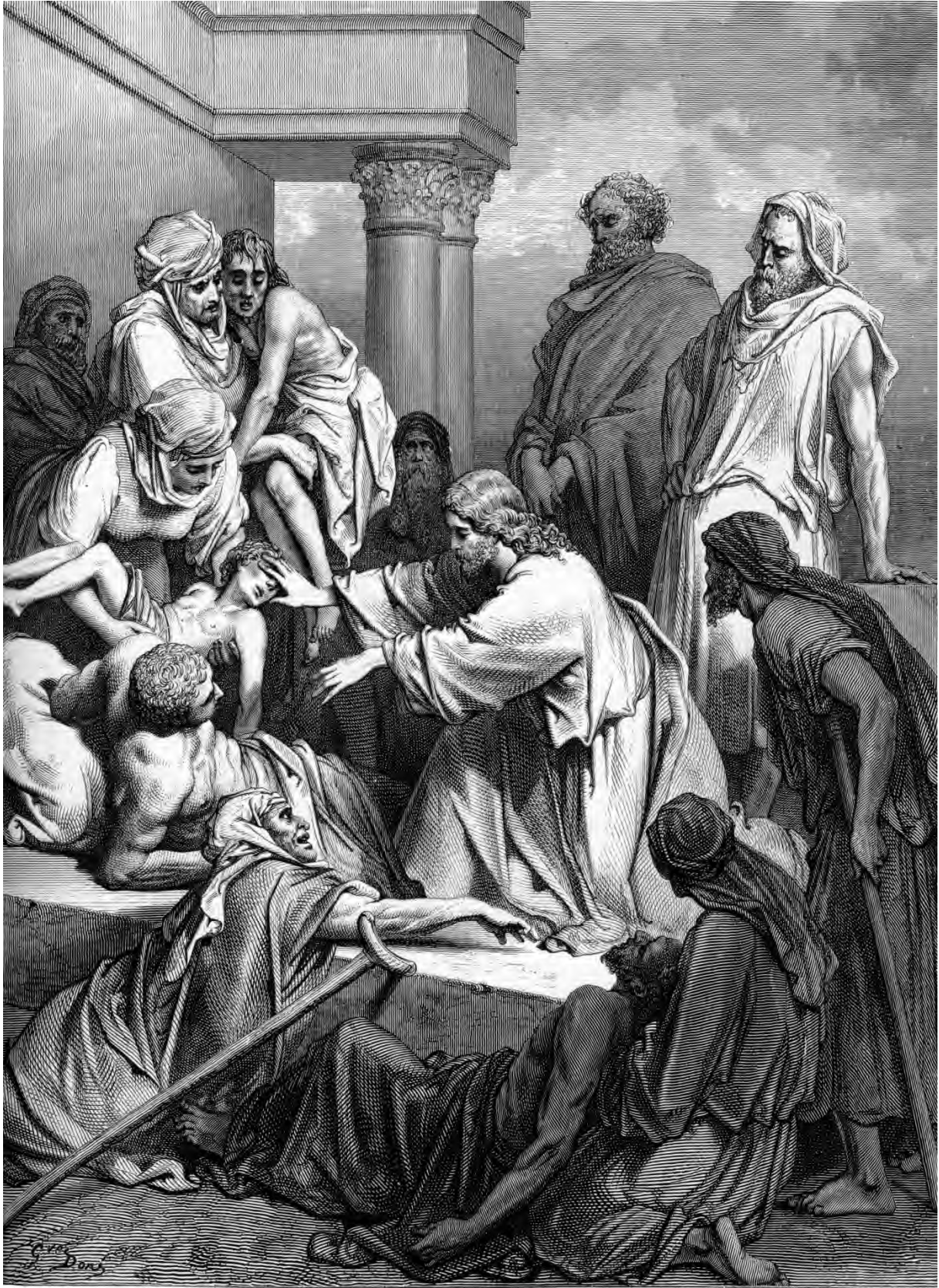
Met *ons* bedoelde de profeet Jesaja de dienaren van de Here. Zij laten in woorden en daden zien, wat God wil. Jesaja voelde zich als profeet de vertegenwoordiger van die gelovige mensen.

Het bericht van de mensen die hun Schepper (willen) gehoorzamen, was in eerste instantie bestemd voor alle Israëlieten en later bovendien voor de heidenen. Dat gold en geldt eveneens voor de openbaring van de sterke arm van God. Helaas doorzag het overgrote deel van de Israëlieten niet het werk van de sterke arm van de Here (Joh.12:37-41, Rom.10:16).

*De arm van Jahweh* is het symbool van zijn almacht. Zijn arm heeft een onmetelijke kracht. Daarmee deed en doet de Here indrukwekkende en geweldige daden.

**2** Als een loot schoot Hij op voor Hem (= God de Vader), en als een wortel uit dorre aarde. Hij had geen gestalte en geen eer. Wij (= mensen die de Here liefhebben) zagen Hem aan, en er was geen gedaante, dat wij Hem begeerd zouden hebben.

Als een twijgje groeide de mens Jezus uit een afgehakte stam (Jes.11:1). Hij zag er niet aanzienlijk uit. Hij kende geen rijkdom en wereldlijke macht, en was niet knap om te zien.



**De Here Jezus geneest zieke mensen.**

De wortel van het twijgje groeide in dorre aarde. De aarde was dor door het ongeloof van het overgrote deel van de Joden. De zonden en hypocrisie vierden hoogtij. De liefde voor God en de medemens was schaars.

**3** Hij was veracht, en door mensen verworpen, een Man van lijden, en bekend met ziekte, als (iemand), voor wie men het gezicht afwendt (of verbergt). Hij was veracht, en wij hebben hem niet geacht.

De verlosser Jezus was bekend met de ziekten van de mensen. Heel veel mensen heeft Hij genezen (Mat.4:24, 14:14, 15:30,31, Mark.6:5. Luk.4:40,41).

Desondanks werd Hij door de Joden veracht. Zelfs het overgrote deel van de gelovige Joden heeft Hem niet geacht (Joh.6:60-71). Veel Israëlieten en heidenen die later tot het geloof zijn gekomen, hadden de Here Jezus op aarde nog niet gewaardeerd.

**4** Zeker, onze ziekten heeft Hij op zich genomen, en ons lijden gedragen. Wij hielden Hem voor een geplaagde, door God geslagen en gekweld.

De ziekten en al het verdriet van de mensen heeft de gezalfde Jezus vrijwillig op zich genomen. Voor de zonden van zijn volgelingen is Hij gestorven (Joh.3:16).

Doordat de verlosser Jezus de ziekten op zich nam, was Hij ook in staat om mensen te genezen van geestelijke en lichamelijke kwalen (Mat.8:16,17).

**5** Om onze overtredingen was Hij doorboord (of verwond), om onze ongerechtigheden verbrijzeld. De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem. Door zijn striemen er is voor ons genezing gekomen (vgl. 1Pet.2:24).

Hij die zonder zonde was, nam al de zonden van de dienaren van God op zich. Hij leed daarvoor, totdat de dood erop volgde.

**6** Wij dwaalden allemaal als schapen (vgl. 1Pet.2:25<sup>a</sup>). Wij keerden ons ieder naar zijn (eigen) weg. Jahweh heeft al onze ongerechtigheid op Hem laten neerkomen.

**7** Hij werd mishandeld, en Hij werd onderdrukt. Hij deed zijn mond niet open (vgl. 1Pet.2:23). Als een lam werd Hij naar de slacht gebracht. Als een schaap dat stom is voor zijn scheerders, zo deed Hij zijn mond niet open (vgl. Hand.8:32).

De Here Jezus was het Lam van God, dat de zonde van de wereld wegnam (Joh.1:29,36, 1Pet.1:19, Op.5:6).

In de tijd van het Oude Testament werd dit uitgebeeld door het Paaslam (Ex.12:3,6, 1Kor.5:7).

**8** Hij is (van)uit gevangenschap (of opsluiting/onvruchtbaarheid (van de moederschoot)/onderdrukking/weerstand) en (van)uit (het) oordeel (of (de) recht(spraak)) weggenomen (geworden). Wie van zijn tijd(genoten) (of zijn geslacht) zou bedenken (of overdenken/overwegen), dat Hij is afgesneden (van)uit het land (of de aarde) van (de) levenden? Vanwege (of (Van)uit) (= Om/Voor) (de) overtreding van mijn volk (is) (de) plaag (of slag) voor Hem (geweest) (vgl. Hand.8:33).<sup>355</sup>

De Here Jezus was in lijden op deze aarde gevangen. Gods berechting voor de zonden van de mensen rustte op Hem. Helse pijnen moest Hij doorstaan. Hij leed tot en met zijn geweldadige dood.

---

<sup>355</sup> In het bijbelboek Handelingen leest de kamerling de tekst van Jesaja voor uit de één van de Griekse handschriften, omdat hij die taal sprak. Deze tekst is van het bijbelboek Jesaja minder goed, en wijkt af van de Dode Zeerollen, en van (Masoretische) Hebreeuwse handschriften waarop onze bijbelvertaling is gebaseerd.



**De Here Jezus wordt gekruisigd.**

Met de overtredingen van mijn volk bedoelde de profeet Jesaja misschien de Joden. De gezalfde Jezus is echter gestorven voor de zonden van al zijn gehoorzame volgelingen.

**9** Hij stelde zijn graf bij de kwaadaardigen. Bij de rijke (man) was Hij in zijn dood, hoewel Hij geen onrecht heeft gedaan, en (er) geen bedrog in zijn mond was (vgl. 1Pet.2:22).

Iemand die gekruisigd werd, die werd meestal ook oneervol begraven. Men vond, dat misdadigers niet beter verdienden. Dit lot zou de Here Jezus eveneens te wachten staan.

Het liep echter anders. Bij een rijke man was Hij in zijn dood. Jozef van Arimatea was die rijke man. Hij vroeg aan Pilatus om het lichaam van Jezus, en legde het in zijn eigen nieuwe graf dat hij voor zichzelf had laten maken (Mat.27:57-60, Mark.15:43-46, Luk.23:50-53, Joh.19:38-42). Omdat Hij Gods Zoon was, en geen misdadiger, werd Hij eervol begraven.

**10** Jahweh wilde Hem verbrijzelen. Hij liet Hem lijden. Als Hij zichzelf tot (offer voor de) zonde gesteld zal hebben, zal Hij kinderen zien. Hij zal (zijn) dagen verlengen. De wil van Jahweh zal door zijn hand zeer voorspoedig zijn.

De offers voor de zonden wezen in de tijd van het Oude Testament heen naar het grote offer dat de Zoon van God bracht aan het kruis (Hebr.9:13,14, 10:1-4,9,10). Door dat offer bevrijdde de gezalfde Jezus zijn volgelingen (Hebr.2:10,13,14,15). Die volgelingen zijn alle gelovige mensen die van de Almachtige houden, en Hem dienen.

Hij zal zijn dagen verlengen. De Here Jezus zal zijn leven steeds langer maken. Dat betekent, dat Hij eeuwig zal leven (Op.1:18).

Door zijn lijden, strijden en sterven heeft Hij de wil van God uitstekend uitgevoerd. Zijn offer was niet alleen genoeg voor de zonden van de kinderen van de hemelse Vader, maar zelfs ook voor alle mensen die Hem niet willen dienen (1Joh.2:1,2).<sup>356</sup> Niemand zal ooit kunnen zeggen, dat zijn offer niet groot genoeg was.

**11** Vanuit de moeite (of het zwoegen) van zijn ziel (= van Hem) (= Vanuit zijn moeite) zal Hij licht zien.<sup>357</sup> Hij zal tevreden (of voldaan/verzadigd) zijn. Door (of Met) zijn kennis (of zijn inzicht/kundigheid) zal een rechtvaardige, mijn Knecht, [van (of voor)] velen (= veel mensen) rechtvaardig maken (of rechtvaardigen), en hun ongerechtigheden (of hun slechtheden) zal Hij dragen (vgl. Rom.5:15-19).

Dwars door het lijden heen, zag Jezus de Gezalfde de gevolgen van zijn lijden: de verlossing van de mensen en de overwinning over de dood en de satan. Daarna zou Hij na zijn opstanding naar de hemel gaan (Luk.24:26, Hand.1:9-11). Dit alles was het licht dat Hij zag, en daarover was Hij heel tevreden en voldaan.

Door de overdracht van een deel van zijn zeer grote kennis zal Hij veel mensen rechtvaardig maken. Daarmee wordt kennis bedoeld over wie God is, en wat Hij wil. De Here Jezus onderwees het Joodse volk, en via zijn apostelen heeft Hij veel Israëlieten en heidenen onderwezen. Zonder kennis weten we niet wie de hemelse Vader is, en wat Hij graag wil (Hos.4:6, Mal.2:7-9).

**12** Daarom zal Ik aan (of voor/van) Hem [in (of door/met) de] velen (= veel mensen) toewijzen (of toedelen/verdelen). [En] van machtigen zal Hij de buit verdelen (of toede-

---

<sup>356</sup> Dit betekent niet, dat alle mensen daarvan gebruik maken. Iedereen die God in gehoorzaamheid dient, krijgt vergeving van zonden, en wordt voor eeuwig verlost. In principe kan iedereen zalig worden, want de Here Jezus heeft alle schuld al betaald.

<sup>357</sup> De (Masoretische) Hebreeuwse tekst heeft hier *Vanuit de moeite (of het zwoegen) van zijn ziel (= van Hem) (= Vanuit zijn moeite) zal Hij (het) (in)zien.*

De weergave *Vanuit de moeite (of het zwoegen) van zijn ziel (= van Hem) (= Vanuit zijn moeite) zal Hij licht zien* is gekozen op grond van 3 Dode Zeerollen en de Griekse handschriften.

len/toewijzen),<sup>358</sup> om (of in ruil voor/in plaats van/onder) dat Hij zijn ziel (= zijn leven) heeft uitgegoten tot (of voor/naar) de dood, en (met) de overtreders is Hij gerekend (of geteld) (geworden), en Hijzelf heeft de zonden van velen (= van veel mensen) (weg)gedragen (of (weg)genomen/vergeven) (Hebr.9:28<sup>a</sup>), en voor hun zonden kwam Hij tussenbeide (of en voor hun zonden deed Hij een verzoek) (Rom.8:34, Hebr.9:15, 12:24).<sup>359</sup>

God de Vader zal de Messias Jezus veel mensen als zijn volgelingen toewijzen. Het bezit van machtigen zal Hij als buit verdelen. De satan en zijn duivelse engelen zijn heel machtig. Door de ongehoorzaamheid van mensen is satan de baas over hen. Jezus de Gezalfde betaalde door zijn lijden voor de zonden. Daarmee raakte de satan zijn rechten kwijt. God zal daarom die buit: de mensen die Hem liefhebben, aan zijn Zoon geven.

De Zoon van God is als een overtreder of misdadiger behandeld. Tussen 2 rovers werd Hij gekruisigd (Mat.27:38, Mark.15:27, Luk.22:37, 23:32,33). Dat Hij in het midden hing, betekende, dat men Hem zag als de ergste misdadiger.

De Here Jezus komt bij Jahweh voor de mensen op (Luk.23:34<sup>a</sup>). Evenals de Heilige Geest pleit Hij voor ons (Rom.8:26,27,34).

---

<sup>358</sup> De (Masoretische) Hebreeuwse tekst heeft hier ... *en met (of van) machtige( mense)n zal Hij de buit verdelen (of toedelen/toewijzen)*. Op grond van het kloppende parallellisme en het logische verband is voor de vertaling van (de Vulgaat en) de Griekse handschriften gekozen (vgl. Luk.1:52). Het verschil berust op een andere interpretatie van het Hebreeuwse woord voor *met*, dat soms ook *van* kan betekenen.

Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderen. Dit komt in Hebreeuwse teksten veel voor.

<sup>359</sup> De (Masoretische) Hebreeuwse tekst heeft hier ... *en voor (of van) de overtreders komt Hij tussenbeide (of doet Hij een verzoek)*. Op grond van de 3 Dode Zeerollen met dit gedeelte van Jesaja en de Griekse handschriften is voor ... *en voor hun zonden tussenbeide kwam (of en voor hun zonden een verzoek deed)*.



## 7. De prachtige toekomst van Zion.

### Hoofdstuk 54

**1** “Jubel, onvruchtbare vrouw, die niet gebaard heeft! Breek uit in gejubel en juich, jullie die geen weeën hebben gekend! Ja, de zonen van de verlaten vrouw zullen talrijker zijn dan de zonen van de gehuwde”, heeft Jahweh gezegd.

**2** Vergroot de plaats voor je tent! Laat ze de tentkleden van je woningen wijd uitspannen! Wees niet terughoudend! Maak je touwen langer, en sla je pinnen vast!

**3** Ja, je zal naar rechts en links uitbreiden. Je nageslacht zal heidenvolken in bezit nemen, en de verlaten steden bewonen.

**4** Wees niet bang, want jij zal niet worden beschaamd. Word niet rood van schaamte, want jij zal niet worden vernederd. Ja, jij zal de schande van je jeugd vergeten, en je zal aan de smaad van je weduwschap niet meer denken.

**5** Ja, jouw Baäl is je Maker. Jahweh van de hemelse legers is zijn naam. Je Verlosser is de Heilige van Israël. Hij zal God van de hele aarde worden genoemd.

**6** Ja, als een verlaten en diep bedroefde vrouw heeft Jahweh je geroepen. “Als een vrouw die in haar jeugd werd afgewezen”, zegt je God.

**7** “Voor een klein ogenblik heb Ik je verlaten, en in grote ontferming zal Ik je bijebrengen.”

**8** “In een uitbarsting van kwaadheid heb Ik Mij een ogenblik voor je verborgen, en in eeuwige goedgunstigheid heb Ik je ontzien”, zegt je Verlosser Jahweh.

**9** “Ja, dit is voor Mij als de wateren van Noach. Zoals Ik zwoer, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden komen, zo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer boos op jou zal zijn, en je niet meer zal bestraffen.”

**10** “Ja, bergen mogen wijken, en heuvels wankelen; mijn goedgunstigheid zal van jou niet wijken, en mijn vredesverbond zal niet wankelen”, heeft Jahweh gezegd, die medelijden met jou heeft.

**11** “Jij, ongelukkige, door storm voortgedreven, ongetrooste vrouw; zie, Ik zal je stenen leggen in heldere kleuren. Ik zal jou funderen op saffieren.

**12** “Ik zal je kantelen van robijnen maken, je poorten van karbonkelstenen, en je hele ommuring van prachtige stenen.”

**13** Al je zonen zullen leerlingen van Jahweh zijn, en de vrede van je zonen zal groot zijn.

**14** Door gerechtigheid zal jij bevestigd worden. Weet je ver van onderdrukking, want jij zal niet bang zijn. Weet je ver van verschrikking, want het zal niet dichtbij je komen.

**15** “Zie, valt men heftig aan, het zal niet van Mij niet zijn. Wie jou zal aanvallen, zal over je vallen.”

**16** “Zie, Ik heb de ambachtsman geschapen, die het kolenvuur aanblaast, en het wapen maakt, dat geschikt is voor zijn doel. Ik heb de verwoester geschapen om te vernielen.”

**17** “Elk wapen dat tegen je gemaakt wordt, zal niets uitrichten. Elke tong die zich voor het gericht tegen je keert, zal jij weerleggen. Dit is het erfelijk bezit van de dienaren van Jahweh, en hun rechtvaardiging is vanuit Mij”, is het woord van Jahweh.

\*\*\*

Nadat de profeet Jesaja had gesproken over de Knecht van de Here, richtte hij zich weer tot de

inwoners van de stad Jeruzalem. Die stad was in 701 door het Assyrische leger van al haar dochtersteden in het Tweestammenrijk Juda beroofd. Een heel groot deel van de Joodse bevolking was naar het Tweestromenland gedeporteerd. Daarom werd de hoofdstad voorgesteld als een onvruchtbare vrouw. Dankzij Gods plannen was er toch reden voor Jeruzalem om te juichen.

**1** “Jubel, onvruchtbare (vrouw), die niet gebaar heeft! Breek uit in gejubel en juich, jullie die geen weeën hebben gekend! Ja, de zonen van de verlaten (vrouw) zullen talrijker zijn dan de zonen van de gehuwde”, heeft Jahweh gezegd.

De door God verlaten stad Jeruzalem zal meer kinderen krijgen, dan de gehuwde stad. De stad Jeruzalem werd als vertegenwoordiger van alle Joden voorgesteld als de bruid van de Here. Toen de hoofdstad nog niet door God was verlaten, ging het voorspoedig. Vooral in de tijd van koning David (1012 – 972) en koning Salomo (972 – 932) werd de stad gezegend. Toen de Israëlieten zich steeds minder van God aantrokken, ging de Here Jeruzalem verlaten. In 722 was het overgrote deel van de Israëlieten door de Assyriërs weggevoerd. In 701 ging een groot deel van de Joden er achteraan.

Toch zal er een tijd komen, dat de hoofdstad Jeruzalem meer kinderen zal hebben, dan toen ze nog niet door de Here was verlaten. God heeft Jeruzalem niet definitief verlaten, want ze heeft geen scheidingsbrief (Jes.50:1). Ondanks de zware straffen van de Here, zal de Hij de stad altijd weer een nieuwe kans geven (v.7). Hij beloofde hier zelfs, dat het aantal kinderen van Jeruzalem groter zal zijn dan ooit (Jes.49:17-22). Uit alle landen van de wereld zal de Here ze in het heilige land bijeenbrengen.

Ook kunnen heidenen die bij het volk van God willen horen, zich bij die menigte voegen (Zach.8:23, Gal.4:27).

**2** Vergroot de plaats voor je tent! Laat ze de tentkleden van je woningen wijd uitspannen! Wees niet terughoudend! Maak je touwen langer, en sla je pinnen vast!

**3** Ja, je zal naar rechts en links uitbreiden. Je nageslacht zal (heiden)volken in bezit nemen, en de verlaten steden bewonen.

Zoals koning David en koning Salomo hun macht uitoefenden over de omliggende volken (Ps.108), zo machtig zal de stad Jeruzalem weer worden.

**4** Wees niet bang, want jij zal niet worden beschaamd. Word niet rood van schaamte, want jij zal niet worden vernederd. Ja, jij zal de schande van je jeugd vergeten, en je zal aan de smaad van je weduwschap niet meer denken.

Toen Jeruzalem door God was verlaten, leek het alsof ze een weduwe was. Zion is echter geen weduwe. Haar echtgenoot blijft de almachtige God. De Here heeft de hoofdstad slechts tijdelijk verlaten, omdat ze zich zo slecht gedroeg. De Joden en Israëlieten waren erg ongehoorzaam, en negeerden God en zijn geboden steeds meer.

**5** Ja, jouw Baäl (= Heer of Echtgenoot) is je Maker. Jahweh van de (hemelse) legers is zijn naam. Je Verlosser (of Je Loskoper) is de Heilige van Israël. Hij zal God van de hele aarde (of het hele land) worden genoemd.

**6** Ja, als een verlaten en diep bedroefde vrouw heeft Jahweh je geroepen. “Als een vrouw die in haar jeugd werd afgewezen”, zegt je God.

**7** “Voor een klein ogenblik heb Ik je verlaten, en in grote ontferming zal Ik je bijeenbrengen.”

De Assyriërs hadden slechts een korte tijd het Tweestammenrijk Juda kunnen bezetten. God zou ze er snel uitjagen.

De Here wilde zijn volk daarna vanuit het Assyrische rijk in het Tweestromenland en vanuit Egypte weer bijeenbrengen. Door voortdurende ongehoorzaamheid van het Joodse volk kwam daar nog niet veel van terecht. Toch zal die tijd zeker komen. Uitstel is bij God zeker geen afstel. De Here brengt zijn volk nu al bij elkaar in het heilige land, en Hij zal daarmee doorgaan.

**8** “In een uitbarsting van kwaadheid heb Ik Mij[n gezicht] een ogenblik vanuit (= voor) je verborgen, en in eeuwige goedgunstigheid heb Ik je ontzien”, zegt je Verlosser (of je Loskoper) Jahweh.

God zal de stad Jeruzalem altijd weer een nieuwe kans geven, ook al zijn de Joden en Israëlieten nog zo ongehoorzaam.

**9** “Ja, dit is voor Mij (als) de wateren van Noach. Zoals Ik zwoer, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden komen, zo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer boos op jou zal zijn, en je niet meer zal bestraffen.”

Er zal een tijd komen, dat de Joden en Israëlieten zich massaal zullen bekeren (v.13). Dan zal God niet meer boos worden op de stad Jeruzalem.

**10** “Ja, bergen mogen wijken, en heuvels wankelen; mijn goedgunstigheid zal van jou niet wijken, en mijn vredesverbond zal niet wankelen”, heeft Jahweh gezegd, die medelijden met jou heeft.

**11** “Jij (= Jeruzalem), ongelukkige, door storm voortgedreven, ongetrooste (vrouw); zie, Ik zal je stenen leggen in heldere kleuren. Ik zal jou funderen op saffieren.<sup>360</sup>

Op het moment dat de profeet Jesaja deze profetieën van God kreeg, was de stad Jeruzalem in akelige positie. In 701 had de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) vrijwel alle steden van het Tweestammenrijk Juda veroverd, en lagen zijn legers rond de stad Jeruzalem (Jes.36:1,2).

Een saffier is een blauwe edelsteen.

**12** “Ik zal je kantelen van robijnen maken, je poorten van karbonkelstenen, en je hele ommuring van prachtige stenen.”

Karbonkel is een rode edelsteen, evenals de wat meer doorzichtige robijn.

**13** Al je zonen zullen leerlingen van Jahweh zijn, en de vrede van je zonen zal groot zijn.

Alle Joden en Israëlieten die in het heilige land zullen wonen, waarvan Jeruzalem de hoofdstad is, zullen zich tot God bekeren. Ze zullen hun Messias Jezus erkennen, en Christenen worden.

**14** Door gerechtigheid zal jij bevestigd worden. Weet je ver van onderdrukking, want jij zal niet bang zijn. (Weet je ver) van verschrikking, want het zal niet dichtbij je komen.

**15** “Zie, valt men heftig aan, het zal niet van Mij niet zijn. Wie jou zal aanvallen, zal over je vallen.”

**16** “Zie, Ik heb de ambachtsman geschapen, die het kolenvuur aanblaast, en het wapen maakt, (dat) geschikt is voor zijn doel. Ik heb de verwoester geschapen om te vernielen.”

God had de verwoester Sanherib (705 – 681) geschapen om het Tweestammenrijk Juda te vernielen. Dat gevaar zal in de toekomst echter zijn geweken.

---

<sup>360</sup> Dit mag volgens sommige uitleggers wel lijken op het nieuwe Jeruzalem, maar de fundamenten van die stad worden in het laatste bijbelboek beschreven als versierd met 12 verschillende edelstenen (Op.21:19,20). Ook de rest van de beschrijving is anders. (Zie Turenout T. van, De Openbaring mag niet verborgen blijven, Grijskerk, 2024.) Bovendien komt de zonde nog op de aarde voor (v.15-17).

**17** “Elk wapen dat tegen je gemaakt wordt, zal niets uitrichten. Elke tong die zich voor het gericht tegen je keert, zal jij weerleggen. Dit is het erfelijk bezit van de dienaren van Jahweh, en hun rechtvaardiging is vanuit Mij”, is het woord van Jahweh.

Tegenwoordig keren zich veel leugenachtige en antisemitische tongen tegen de Joden om ze te belasteren. Het zal in de toekomst geen effect meer hebben, want de Here zal Jeruzalem en het gebied dat door de stad wordt bestuurd, beschermen.

## 8. God nodigt al zijn dienaren uit.

Hoofdstuk 55:1-56:8

**1** “O, iedereen die dorst heeft, kom naar de wateren, en jullie die geen zilvergeld hebben, komt, koopt en eet! Komt, koopt niet met zilvergeld en zonder prijs wijn en melk!”

**2** “Waarom wegen jullie zilvergeld af, voor wat geen brood is, en je geld waarvoor hard gewerkt is voor wat niet verzadigen kan? Luistert goed naar Mij, en eet wat goed is, en je ziel zal in overvloed genieten.”

**3** “Spitst je oren, en gaat naar Mij! Luistert, en je ziel zal leven. Ik zal met jullie een eeuwig verbond sluiten: de betrouwbare bewijzen van vriendschap met David.”

**4** “Zie, Ik heb Hem gegeven als een getuige voor de natiën, een vorst en gebieder van de natiën.”

**5** Zie, een volk dat jij niet kent, zal jij roepen. Een volk dat jij niet kent, zal naar je toe rennen om je God Jahweh, en om de Heilige van Israëel, omdat Hij je verheerlijkt heeft.

**6** Zoekt Jahweh, terwijl Hij te vinden is. Roept Hem aan, terwijl Hij dichtbij is.

**7** Laat de kwaadaardige zijn weg verlaten, en de wetteloze man zijn plannen. Laat hij zich bekeren tot Jahweh, en Hij zal zich over hem ontfermen; en tot onze God, want Hij vergeeft heel veel.

**8** “Ja, mijn gedachten zijn niet jullie gedachten, en jullie wegen zijn niet mijn wegen”, is het woord van Jahweh.

**9** “Ja, zoals de hemel hoger is dan de aarde, zo zijn mijn wegen hoger dan jullie wegen, en mijn gedachten dan jullie gedachten.”

**10** “Ja, zoals de regen en de sneeuw neerdalen van de hemel, en daarheen niet terugkeren, maar eerst de aarde bevochtigen, en haar vruchtbaar maken, en haar laat uitspruiten, en zaad geven aan de zaaier en brood aan de eter,

**11** zo zal mijn woord zijn, dat uit mijn mond uitgaat. Het zal niet leeg naar Mij terugkeren, maar het zal doen, wat Mij bevalt, en het zal voorspoedig zijn, waarvoor Ik het zend.”

**12** “Ja, in blijdschap zullen jullie uittrekken, en in vrede worden geleid. De bergen en de heuvels zullen voor jullie uitbreken in gejuich, en alle bomen van het veld zullen in de handen klappen.”

**13** Voor een doornstruik zal een cipres opschieten. Voor een distel zal een mirt opschieten. Het zal Jahweh tot een naam zijn, tot een eeuwig teken, dat niet uitgeroeid zal worden.

**1** Dit heeft Jahweh gezegd: “Handhaaft het recht, en doet wat rechtvaardig is, want mijn heil staat klaar om te komen en mijn gerechtigheid om zich te openbaren.”

**2** Gelukkig is een sterveling die dit doet, en een zoon van een mens die daarin vasthoudt, die let op de sabbat om die niet te ontheiligen, en die let op zijn hand om geen kwaad te doen.

**3** Laat een zoon van de vreemdeling die zich bij Jahweh heeft gevoegd, niet zeggen: “Jahweh zal mij zeker van zijn volk afzonderen.” Laat de eunuch niet zeggen: “Zie, ik ben een dorre boom.”

**4** Ja, dit heeft Jahweh gezegd van de eunuchen, die letten op mijn sabbatten, en kiezen, wat Ik wens, en vasthouden aan mijn verbond:

**5** “Ik geef hun in mijn huis en binnen mijn muren een opgeheven hand en een naam,

beter dan zonen en dochters. Ik geef aan hen een eeuwige naam, die niet uitgeroeid zal worden.”

**6** De zonen van de vreemdelingen die zich bij Jahweh voegen om Hem te dienen, en om de naam van Jahweh lief te hebben, om Hem tot dienaren te zijn, allen die op de sabbat letten, zodat zij hem niet ontheiligen, en die vasthouden aan mijn verbond:

**7** “Hen zal Ik brengen naar mijn heilige berg. Ik zal hen blij maken in mijn huis van gebed. Hun brandoffers en hun slachtoffers zullen welgevallig zijn op mijn altaar, want mijn huis zal voor alle volken een huis van gebed worden genoemd.”

**8** De Heer Jahweh, die de verdrevenen van Israël bijeenbrengt, spreekt: “Ik zal nog meer bij Hem bijeenbrengen, bij die al bij Hem bijeengebracht zijn.”

\*\*\*

**1** “O, iedereen die dorst heeft, kom naar de wateren, en jullie die geen zilver(geld) hebben, komt, koopt en eet! Komt, koopt niet met zilver(geld) en zonder prijs wijn en melk!”

In dit gedeelte is de Here zelf aan het woord (v.3). Hij biedt zijn waardevolle gaven gratis aan.

Het gaat niet alleen over Joden en Israëlieten, maar over alle mensen die dorst hebben. In deze tekst nodigt God ook de heidenen uit.

De Almachtige wilde hier de zielen van alle mensen laten eten en drinken. Dit zou gebeuren door naar Hem te luisteren (v.2). Het ging dus over geestelijk eten en geestelijk drinken (vgl. Spr.9:1,2, 1Pet.2:2).

**2** “Waarom wegen jullie zilver(geld) af, voor wat geen brood is, en je werk (= je geld waarvoor (hard) gewerkt is) voor wat niet verzadigen kan? Luistert goed naar Mij, en eet (wat) goed is, en je ziel zal in het vette (= in overvloed) genieten.”

Het gewone brood verzadigt maar tijdelijk. Het dienen van de afgoden geeft helemaal geen innerlijke bevrediging.

Het luisteren naar de Here bevredigt wel. Hij biedt levend water aan. Het levende water lest de dorst voor altijd (Joh.4:10-15). Bij wie van het levende water drinkt, zullen stromen van levend water uit zijn binnenste vloeien. Die mensen zullen de Heilige Geest ontvangen, en daardoor ook andere mensen kunnen verrijken (Joh.7:38,39). Wie het brood van de Here eten, zullen eveneens met God worden vervuld, en met Hem een verbond sluiten, want de gezalfde Jezus noemde zichzelf het levende brood (Joh.6:32-35). Ze zullen bovendien eeuwig leven krijgen (Joh.6:27). Deelhebben aan de Here en zijn verlossingswerk herdenken we bij het heilig avondmaal (1Kor.10:16).

**3** “Richt jullie oor (= Spitst je oren), en gaat naar Mij! Luistert, en je ziel zal leven. Ik zal met jullie een eeuwig verbond sluiten: de betrouwbare bewijzen van vriendschap met David.”

Wie naar God luisteren, zullen meedelen in de beloften die Hij aan David (1012 – 972) heeft gedaan. Hij had aan koning David een eeuwig koningshuis beloofd (2Sam.7:4-16). Iemand uit zijn nageslacht zou koning zijn, en voor eeuwig regeren (Ezech.37:22,24,25). Die koning is de Here Jezus. Hij is uit het nageslacht van David (Jer.30:9, Ezech.34:23,24, Hos.3:5, Am.9:11), en Hij regeert eeuwig (vgl. Dan.7:13,14, Jes.11:1-5, 53:2-12, Luk.3:23 32).

Wie naar God willen luisteren, zullen dus ook de genade van hun Koning Jezus ontvangen (Hand.13:34, vgl. 2Kron.6:42, Ps.89:50). Met die mensen sluit de Here een eeuwig verbond.

**4** “Zie, Ik heb Hem gegeven (als) een getuige voor de natiën, een vorst en gebieder van de natiën.”

De gezalfde Jezus is de Koning van alle volken (Dan.7:13,14).

**5** Zie, een volk (dat) jij (= Israël) niet kent, zal jij roepen. Een volk (dat) jij niet kent, zal naar je toe rennen om je God Jahweh, en om de Heilige van Israël, omdat Hij je verheerlijkt heeft.

Ook heidenen zullen bij het eeuwige verbond met de Here gaan horen. De scheidsmuur tussen de gelovige Israëlieten en Gods dienaren uit de andere volken zou verdwijnen (Ef.2:13-20).

**6** Zoekt Jahweh, terwijl Hij te vinden is. Roept Hem aan, terwijl Hij dichtbij is.

De Here wil heel graag, dat mensen Hem zoeken, want Hij wil een persoonlijke relatie met ons hebben (Mat.7:7,8, Luk.11:9,10). Als mensen echter structureel ongehoorzaam zijn, en met God niets te maken willen hebben, dan komt er een tijd dat Hij zich niet meer laat vinden. De hemelse Vader sprak Kaïn na zijn moord op Abel nog aan, zodat hij zich kon bekeren, maar hij deed het niet. Daarna zweeg Hij (Gen.4:14). Hij heeft Ezau zelfs gehaat (Mal.1:3). Er was geen plaats meer voor berouw, ook al zocht hij er zelfs huilend naar (Hebr.12:16,17). Koning Saul (1033 – 1012) wilde de Here om raad vragen, maar Hij antwoordde niet meer (1Sam.28). De Almachtige wil niet luisteren naar mensen, die zelf niet naar Hem willen luisteren (Spr.15:8,29, 28:9, Jes.1:15, 1Pet.3:7). Alleen het gebed van een rechtvaardige heeft kracht (Jak.5:16<sup>b</sup>). De profeet Jesaja riep zijn volksgenoten op om God te zoeken, en naar Hem te luisteren, voordat het misschien te laat zou zijn.

**7** Laat de kwaadaardige zijn weg verlaten, en de wetteloze (of de nutteloze) man zijn plannen (of zijn gedachten). Laat hij zich bekeren tot Jahweh, en Hij zal zich over hem ontfemen; en (laat hij zich bekeren) tot onze God, want Hij vergeeft heel veel.

**8** “Ja, mijn gedachten zijn niet jullie gedachten, en jullie wegen zijn niet mijn wegen”, is het woord van Jahweh.

**9** “Ja, zoals de hemel[en] hoger is dan de aarde, zo zijn mijn wegen hoger dan jullie wegen, en mijn gedachten dan jullie gedachten.”

**10** “Ja, zoals de regen en de sneeuw neerdalen van de hemel[en], en daarheen niet terugkeren, maar eerst de aarde bevochtigen, en haar vruchtbaar maken, en haar laat uitspruiten, en zaad geven aan de zaaier en brood aan de eter,

**11** zo zal mijn woord zijn, dat uit mijn mond uitgaat. Het zal niet leeg naar Mij terugkeren, maar het zal doen, wat Mij bevalt, en het zal voorspoedig zijn, (in hetgeen) waarvoor Ik het zend (of stuur).”

Slechts de woorden van de Here hebben al ruimschoots voldoende kracht om de wensen van God volledig uit te voeren. Hij kan en zal ervoor zorgen, dat zijn beloften worden waargemaakt.

**12** “Ja, in blijdschap zullen jullie uittrekken, en in vrede worden geleid. De bergen en de heuvels zullen voor jullie uitbreken in gejuich, en alle bomen van het veld zullen in de handen klappen.”

In 701 had de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) vrijwel alle steden van het Tweestammenrijk Juda veroverd, en lagen zijn legers rond de stad Jeruzalem (Jes.36:1,2). Veel mensen uit de omgeving waren naar de hoofdstad gevlucht. Alle gevluchte mensen en alle inwoners van de stad Jeruzalem zouden weer in vreugde en vrede de stad uit kunnen gaan.

Ook de natuur zou blij zijn, als de strijd voorbij zou zijn, want het had eveneens veel last van

de vijandelijke legers (vgl. Jes.14:8, 37:24). Tijdens de oorlog werden bomen gebruikt voor oorlogsdoeleinden, zoals stormrammen, belegeringstorens en -wallen, schepen en wapens, en het bouwen van (tijdelijke) onderkomens en huizen (Deut.20:20, vgl. Jes.37:24). Veel bomen en gewassen werden volgens de gewoonte van die tijd door de Assyrische legers in brand gestoken. Het land werd verwaarloosd, want de bevolking was naar Assyrië gedeporteerd, of naar de stad Jeruzalem gevlucht.

**13** Voor een doornstruik zal een cipres opschieten. Voor een distel zal een mirt opschieten. Het zal Jahweh tot een naam zijn, tot een eeuwig teken, (dat) niet uitgeroeid zal worden.

In de nabije toekomst zou het land weer worden bewerkt, en kregen bomen weer de gelegenheid om te groeien.

Men dacht in die tijd, dat de afgoden van ieder volk meestreden in de oorlog. Het volk dat de strijd won, had ook de sterkste afgod. Daarom namen de Filistijnen de ark van de God Jahweh mee als buit voor hun afgod Dagon (1Sam.5:1,2). Men dacht dus, dat Jahweh een zwakke en verliezende god was. De afgoden van de Assyriërs zouden veel sterker zijn (Jes.37:10-13)

Dankzij Gods grote liefde werd de stad Jeruzalem door de Here bevrijd. Hij doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger. De Assyrische koning kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.18:13-19:36, 2Kron.32:1-23).

Toen de Here zelf het vijandelijke leger versloeg, maakte dat bij de andere volken een diepe indruk. Het werd een eeuwig teken, dat niet zal worden uitgeroeid. Een god die het machtige wereldrijk van de Assyriërs kon verslaan, moest wel erg sterk zijn. Vanaf die tijd stonden de Here en koning Hizkia (727 – 697) bij de andere volken in hoog aanzien. Ze brachten geschenken voor God en de Judese koning (2Kron.32:23).

**1** Dit heeft Jahweh gezegd: “Handhaaft het recht, en doet (wat) rechtvaardig is, want mijn heil staat klaar om te komen en mijn gerechtigheid om zich te openbaren.”

Als de Joden veilig en in vrede zouden willen blijven wonen, dan moesten ze zich aan Gods wetten houden.

**2** Gelukkig is een sterveling die dit doet, en een zoon van een mens (of een mens(en)-zoon) die daarin vasthoudt, die let op de sabbat (of die de sabbat onderhoudt/bewaakt) om die niet te ontheiligen, en die let op zijn hand (of die zijn hand bewaakt) om geen kwaad te doen.

**3** Laat een zoon van de vreemdeling die zich bij Jahweh heeft gevoegd,<sup>361</sup> niet zeggen: “Jahweh zal mij zeker van zijn volk afzonderen.” Laat de eunuch niet zeggen: “Zie, ik ben een dorre boom.”

Ook heidenen die zich bij het volk van de hemelse Vader aansloten, konden bij zijn kinderen horen. Ook zij moesten de wetten van God gehoorzamen om in vrede veilig te kunnen wonen.

In die tijd waren in het Midden-Oosten veel mannen gecastreerd. Vrijwel alle mannen die aan het koninklijke hof bij de heidenen werkten, werden ontmand (Neh.1:1, Jes.39:7, Dan.1:3-7).<sup>362</sup> Dergelijke eunuchen zouden zich in Gods koninkrijk minder waardevol of zelfs

---

<sup>361</sup> Een uitdrukking als *een zoon van de vreemdeling* kwam in dit tijd vaker voor. Het was een Hebreeuwse manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid. Iemand die 70 jaar was, werd *een zoon van 70 jaren* genoemd. Een vette heuvel was *een heuvel van vet* (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen. De woorden *zoon van een vreemdeling* zou je ook gewoon kunnen weergeven als *de vreemdeling*.

<sup>362</sup> Niet alleen mannen die in de harem van de koning werkten, of met de vrouwen van de koning in contact kwamen, werden gecastreerd. Dat gebeurde ook bij belangrijke ambtenaren en hovelingen. Een eunuch was in de praktijk veel minder geneigd om in opstand te komen, want hij kon geen eigen dynastie stichten.



onnuttig kunnen voelen. Ze droegen niet bij aan de uitbreiding van het Joodse volk. Die uitbreiding was in het ontvolkte Tweestammenrijk Juda hard nodig.

Volgens de wetten die de Here via Mozes aan de Israëlieten had gegeven, mocht een gecastreerde man niet in de tabernakel en tempel komen. In grote bijeenkomsten tot eer van God mochten ze niet aanwezig zijn (Deut.23:1). De Here wilde daarmee het castreren van mannen tegengaan.<sup>363</sup> Dat wil niet zeggen, dat een eunuch geen kind van God mocht worden.<sup>364</sup>

**4** Ja, dit heeft Jahweh gezegd van de eunuchen, die letten op mijn sabbatten, en kiezen, wat Ik wens, en vasthouden aan mijn verbond:

**5** “Ik geef hun in mijn huis en binnen mijn muren een (opgeheven) hand en een naam, beter dan zonen en dochters. Ik geef aan hen een eeuwige naam, die niet uitgeroeid zal worden.”

Ook voor gecastreerde mannen die de Here willen dienen, is een gezegende en eeuwige toekomst weggelegd. In het huis van God: de tempel, waar deze mannen niet mochten komen, zou de Here zijn hand opheffen om zijn belofte met een eed te bekrachtigen. Ze zouden een naam krijgen, die eeuwig blijft. Daardoor horen ze voor eeuwig bij God. Dat is nog belangrijker dan het hebben van zonen en dochters.

Trouwens al Gods dienaren krijgen een nieuwe naam (Op.2:17<sup>b</sup>).

**6** De zonen van de vreemdelingen die zich bij Jahweh voegen om Hem te dienen, en om de naam van Jahweh lief te hebben, om Hem tot dienaren te zijn, allen die op de sabbat letten, zodat zij hem niet ontheiligen, en die vasthouden aan mijn verbond:

**7** “Hen zal Ik brengen naar mijn heilige berg. Ik zal hen blij maken in mijn huis van gebed. Hun brandoffers en hun (slacht)offers zullen welgevallig zijn op mijn altaar, want mijn huis zal voor alle volken een huis van gebed worden genoemd (Mark.11:17).”

De buitenlanders die God met woorden en daden oprecht willen dienen, zouden naar de heilige berg van de Here worden gebracht. Op die berg stond de tempel. In het gebedshuis van de Almachtige zouden ze blij worden. Hun offers zou Hij aanvaarden,<sup>365</sup> want Hij wil een God voor alle volken zijn. Dit was zelfs al zo, voordat Jezus de Gezalfde was geboren, want het gaat hier nog over brand- en slachtoffers. Kortom, de buitenlanders die de Here liefhebben en Hem gehoorzamen, horen er helemaal bij.

**8** De Heer Jahweh, die de verdrevenen van Israël bijeenbrengt, spreekt: “Ik zal nog meer bij Hem bijeenbrengen, bij die al bij Hem bijeengebracht zijn.”

Als de Here in de toekomst zijn volk Israël in het heilige land bijeen zal brengen, zullen daar ook veel Christenen uit de heidenen bij zijn. Joden, Israëlieten en heidenen zullen samen als dienaren van God in het heilige land wonen (Ps.87, Jes.44:5, 66:20,21, Zach.8:23, Joh.10:16).

---

<sup>363</sup> Mede daarom wordt aan koningen ook verboden om veel vrouwen te nemen (Deut.17:17). Situaties waarbij mensen elkaar op een ongelijkwaardige manier behandelen, horen in het koninkrijk van God niet thuis.

<sup>364</sup> Bekende voorbeelden van eunuchen zoals de profeet Daniël en de landvoogd Nehemia spreken voor zich (Neh.1:1, Dan.1:3-7).

<sup>365</sup> Van de ongehoorzame Joden en Israëlieten wilde de Here de offers niet aanvaarden (1Sam.15:22, Ps.40:7, 51:18-21, Jes.1:10-15, Hos.6:6, Hebr.10:5,6,8).

## 9. God waarschuwt de ongehoorzame mensen.

Hoofdstuk 56:9-57:13

**9** Alle dieren van het veld komt om te eten, alle dieren in het woud!

**10** Zijn wachters zijn blind. Zij hebben allemaal geen kennis. Zij zijn allemaal stomme honden. Zij kunnen niet blaffen. Zij dromen. Zij liggen. Zij houden van sluimeren.

**11** Deze honden zijn vraatzuchtig, zij kennen geen verzadiging. Zij zijn herders, die niet tot inzicht kunnen komen. Zij hebben zich allemaal naar hun eigen weg gekeerd. Iedereen voor zijn gewin, tot het uiterste.

**12** Komt, laten wij wijn halen. Laten wij bedwelmende drank zuipen. De dag van morgen zal zijn als die van vandaag, groots, heel overdadig.

**1** De rechtvaardige komt om, en er is niemand, die het zich ter harte neemt. De zachtmoedige mensen worden weggenomen. Niemand beseft, dat de rechtvaardige voor het kwaad weggenomen wordt.

**2** Hij gaat in vrede. Zij, die in zijn oprechtheid wandelen, zullen rusten op hun slaapplaatsen.

**3** Jullie, komt dichterbij, jullie, zonen van een waarzegster, nageslacht van een echtbreker en een hoer.

**4** Over wie maken jullie je vrolijk? Tegen wie sperren jullie de mond open, steken jullie de tong uit? Zijn jullie geen kinderen van overtreding, nageslacht van bedrog?

**5** Jullie, die gloeien bij de afgoden onder elke bladerrijke boom, die de kinderen slachten in de dalen, onderin de rotsspleten.

**6** “Bij de gladde stenen in het dal is je deel. Zij, zij zijn je lot. Ook voor hen heb je een drankoffer uitgegoten. Je hebt een graanoffer gebracht. Zou Ik Me daarmee laten troosten?”

**7** Op een hoge en verheven berg heb jij je bed uitgespreid. Ook daarheen ben jij opgeklimmen om een slachtoffer te brengen.

**8** Achter de deur en de deurpost heb jij je gedenkteken neergezet, want buiten Mij om heb jij je ontbloot. Je bent naar boven gegaan. Je hebt je bed breed gemaakt. Jij hebt je met sommigen van hen verbonden. Jij hebt hun bed liefgehad, je hebt hun schaamte gezien.

**9** Jij trok met olijfolie naar de Moloch. Jij bereidde veel parfums. Jij stuurde je gezanten ver weg. Jij vernederde je tot in het dodenrijk.

**10** Door je verre tocht werd jij moe. Je zei niet: “Hopeloos.” Leven naar jouw hand heb je gevonden. Daarom werd je niet uitgeput.

**11** “Voor wie was jij bang, en was jij beducht, dat je loog, aan Mij niet gedacht hebt, en niets ter harte hebt genomen? Ik heb heel lang niet gezwegen. Voor Mij had jij geen ontzag”

**12** “Ik zal bekendmaken, wat je gerechtigheid en je daden zijn. Zij zullen je niets baten.”

**13** “Wanneer jij schreeuwt, laat jouw godenverzameling je bevrijden. De wind zal hen allemaal wegvoeren. Een zucht zal hen wegnemen. Wie door Mij schuilt, zal het land bezitten, en mijn heilige berg in erfelijk bezit krijgen.”

\*\*\*

Hoogstwaarschijnlijk zijn deze profetieën ontstaan, toen koning Manasse (697 – 642) regeerde. Hij was 12 jaren oud, toen zijn vader Hizkia (727 – 697) stierf. Het lijkt erop, dat de hof-

maarschalk Eljakim eerst de regering heeft waargenomen (Jes.22:20-25, 36:3,11,22, 37:2), want Jesaja richtte zijn vlammeende woorden niet tegen de vorst zoals bij de slechte koning Achaz (732 – 727), maar tegen het volk. Nadat de vrome koning Hizkia (727 – 697) gestorven was, grepen de kwaadaardige Joden hun kans. De wetteloosheid nam enorm toe. Er werden zelfs kinderooffers gebracht (Jes.57:5), en veel vrome Joden werden vermoord (Jes.57:1,2). Pas later zou koning Manasse zijn bijdrage aan de slechtheid leveren.<sup>366</sup>

**9** Alle dieren van het veld komt om te eten, alle dieren in het woud!

Allerlei dieren worden opgeroepen om mee te eten van de buit. Het lijkt er dus op, dat God zijn volk in het Tweestammenrijk Juda door vijandige legers zou laten straffen, en dat er dan meegedeeld zou kunnen worden in de buit (vgl. Jer.12:9).

**10** Zijn wachters zijn blind. Zij hebben allemaal geen kennis. Zij zijn allemaal stomme honden. Zij kunnen niet blaffen. Zij dromen. Zij liggen. Zij houden van sluimeren.

Profeten worden in de Bijbel regelmatig wachters genoemd (Jes.21:6,11,12, 62:6, Jer.6:17, Ezech.3:17, 33:1-9, Hos.9:8, Hab.2:1). Zo is het ook hier bedoeld. Profeten zijn mensen die de wacht moeten houden over Gods volk. Ze moeten de rechtstreekse boodschap van de Here doorgeven aan de mensen. Als waakhonden zouden ze moeten blaffen, en alarm slaan.

Het zijn echter geen echte profeten. Ze zijn geestelijk blind. Ze hebben geen kennis over wat er gaat gebeuren. Daardoor kunnen ze niet blaffen. Wel liggen ze te dromen, en houden daarmee de schijn op, dat ze zo contact met God hebben.

**11** Deze honden zijn vraatzuchtig, zij kennen geen verzadiging. Zij zijn herders, die niet tot inzicht kunnen komen. Zij hebben zich allemaal naar hun (eigen) weg gekeerd. Iedereen voor zijn gewin, tot het uiterste.

Wel willen de valse profeten duur worden betaald. Ze zijn vraatzuchtig en niet te verzadigen. Als herders zouden ze het volk van God moeten leiden, maar ze zijn alleen maar uit op materiële winst.

Als ze de buit hebben binnengehaald, dan willen ze die met veel wijn en sterke drank verbrassen.

**12** Komt, laten wij wijn halen. Laten wij bedwelmende drank zuipen. De dag van morgen zal zijn als die van vandaag, groots, heel overdadig.

**1** De rechtvaardige komt om, en er is niemand, die het zich ter harte neemt. De zachtmoedige mensen worden weggenomen. Niemand beseft, dat de rechtvaardige voor het kwaad weggenomen wordt.

Veel vrome mensen stierven. Ze werden door de Here weggenomen om ze te behoeden voor de grote ramp die zou komen. Die ramp is ook gekomen, want in 681 hebben de Assyriërs het

---

<sup>366</sup> Sommige uitleggers menen, dat dit gedeelte in de ballingschap of in de tijd daarna zou zijn ontstaan. Over het offeren van kinderen is uit die periode echter niets bekend (Jes.57:5). Wel weten we, dat de Joden in de tijd voor de ballingschap kinderooffers brachten (2Kon.16:3, 21:6, 2Kron.28:3, 33:6<sup>a</sup>, vgl. 2Kon.23:10). Ook was een vervolging van gelovige Joden of Israëlieten tijdens de ballingschap ondenkbaar (Jes.57:1,2). De invloed van Daniël op de regering in het Babylonische rijk was groot (Dan.2:48,49, 3:30). Er bestond zelfs een gebod dat de God Jahweh niet eens beledigd mocht worden (Dan.3:29). Koning Nebukadnezar II (604 – 562) had diep respect voor de God van Israël (Dan.4:37). Na de ballingschap vernemen we tijdens de Perzische overheersing evenmin iets over het vermoorden van de vrome Joden. Als ze tijdens de ballingschap net zo ongehoorzaam met hun grove zonden doorgingen als voor de ballingschap, dan was er voor de Here geen enkele reden om ze uit de ballingschap te verlossen. Kortom, het gaat hier over de tijd voor de ballingschap, waarbij de grote ramp nog moet komen (Jes.57:1,13<sup>a</sup>).

Tweestammenrijk Juda met de hoofdstad Jeruzalem veroverd. Ze namen de kwaadaardige Joodse koning Manasse (697 – 642) gevangen, en lieten hem aan haken naar Babel brengen (2Kron.33:1-16).

**2** Hij gaat (in) vrede. Zij, die (in) zijn oprechtheid wandelen, zullen rusten op hun slaappleaatsen.

**3** Jullie, komt dichterbij, jullie, zonen van een waarzegster, nageslacht van een echtbreker en een hoer.<sup>367</sup>

**4** Over wie maken jullie je vrolijk? Tegen wie sperren jullie de mond open, steken jullie de tong uit? Zijn jullie geen kinderen van overtreding, nageslacht van bedrog?

**5** Jullie, die gloeien bij de afgoden onder elke bladerrijke boom, die de kinderen slachten in de dalen, onder(in) de rotsspleten.

Voor de afgoden werden kinderooffers gebracht. Koning Achaz (732 – 727) deed daar aan mee (2Kon.16:3, 2Kron.28:3, vgl. 2Kon.23:10). Koning Manasse (697 – 642), een zoon van Hizkia (727 – 697), maakte zich daar eveneens schuldig aan (2Kon.21:6, 2Kron.33:6<sup>a</sup>). Het lijkt er sterk op, dat de profeet Jesaja hier over tijd van Manasse (697 – 642) spreekt, want tijdens de regering van deze slechte koning werden veel vrome Joden vermoord (2Kon.21:16, vgl. v.1,2).<sup>368</sup> Ook werd het heilige land (nog) niet overspoeld met vijandelijke legers, zoals bij koning Achaz het geval was.

**6** “Bij de gladde (stenen) in het dal is je deel. Zij, zij zijn je lot. Ook voor hen heb je een drankoffer uitgedronken. Je hebt een (graan)offer gebracht. Zou Ik Me daarmee laten troosten?”

Plotseling gaat de profeet Jesaja over van het meervoud (jullie) naar het enkelvoud (je). In het Hebreeuws is daarvoor de vrouwelijke vorm gebruikt. Daarmee wordt de stad Jeruzalem bedoeld als vertegenwoordigster van het Tweestammenrijk Juda.

**7** Op een hoge en verheven berg heb jij je bed uitgespreid. Ook daarheen ben jij opgeklimmen om een slachtoffer te brengen.

In de Bijbel worden alle dienaren van God samen voorgesteld als zijn bruid (Jes.62:5, Jer.2:2, Hos.2:18,19, Joh.3:29). Jeruzalem was in die tijd de vertegenwoordigster van het volk van de Almachtige. Zij was zijn bruid (Op.21:2,9), en ze hoorde Hem trouw te dienen.

Het overgrote deel van het Joodse volk diende echter de Here niet. Jeruzalem diende de afgoden. Er waren veel Joden die een hoge en verheven berg opklommen om zo dichterbij hun afgod(en) te zijn, en daar slachtoffers voor te brengen. Deze afgodendienst wordt hier voorgesteld als hoererij (vgl. Ezech.16:15-59, 23, Hos.1-3). Als de bruid afgoden dient, dan wordt de Bruidegom jaloers (Ex.20:5, 34:14, Deut.4:24, 5:9, 6:14,15, Joz.24:19,20).

**8** Achter de deur en de deurpost heb jij (= Jeruzalem) je gedenkteken neergezet, want buiten Mij om heb jij je ontbloot. Je bent naar boven gegaan. Je hebt je bed breed gemaakt. Jij hebt je (met sommigen) van hen verbonden. Jij hebt hun bed liefgehad, je hebt (hun) schaamte gezien.

---

<sup>367</sup> Uitdrukkingen als *zonen van een waarzegster, nageslacht van een echtbreker en een hoer* kwamen in dit tijd vaker voor (v.4). Het was een Hebreeuwse manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid. Iemand die 70 jaar was, werd *een zoon van 70 jaren* genoemd. Een vette heuvel was *een heuvel van vet* (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen.

<sup>368</sup> Zie hiervoor ook Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 3:1.

De Israëlieten hoorden de liefde van de Here op hun deurposten te schrijven (Deut.6:9, 11:20),<sup>369</sup> en niet een gedenkteken van een afgod.

De stad Jeruzalem hoereerde met andere goden. Het bed werd breed gemaakt, zodat er voldoende ruimte was voor 2 of meer mensen.

**9** Jij trok met (olijf)olie naar de Moloch. Jij bereidde veel parfums. Jij stuurde je gezanten ver weg. Jij vernederde je tot in het dodenrijk.

Het woord *moloch* betekent *koning*. Zo werd de afgod van de Ammonieten koning, Moloch (Lev.20:2-5, 1Kon.11:7, 2Kon.23:10) of Milkom genoemd (1Kon.11:5,33, 2Kon.23:13). Aan deze afgod werden vaak kinderen geofferd (Lev.18:21, 20:3, 2Kon.23:10, Jer.32:35). Moloch was de god van de onderwereld: het dodenrijk.

De Joden sloten verbonden met vreemde mogendheden, en dienden ook hun afgoden. Dit leidde tot hun ondergang.

**10** Door je verre tocht werd jij moe. Je zei niet: “Hopeloos.” Leven naar jouw hand heb je gevonden. Daarom werd je niet uitgeput.

**11** “Voor wie was jij bang, en was jij beducht, dat je loog, aan Mij niet gedacht hebt, (en) niets ter harte hebt genomen? Ik heb heel lang niet gezwegen. Voor Mij had jij geen ontzag”

De Joden waren sterk onder de indruk van de afgoden en de sterke mogendheden, maar ze hadden geen ontzag meer voor de Here, de almachtige God.

Door het verbond met de Here had Jeruzalem beloofd, dat ze Hem zou dienen. Als het Joodse volk zich niet aan die belofte hield, dan was die belofte een leugen. Men dacht niet aan God, en wilde niet naar Hem luisteren.

Lange tijd heeft de Here laten waarschuwen, voordat Hij met zijn straffen kwam. Die tijd konden de Joden gebruiken om zich te bekeren. Ze zondigden er echter op los. In deze profetie waarschuwde de Here, dat aan zijn geduld een einde zou komen.

**12** “Ik zal bekendmaken, wat je gerechtigheid en je daden zijn. Zij zullen je niets baten.”

**13** “Wanneer jij schreeuwt, laat jouw (goden)verzameling je bevrijden (of verlossen). De wind zal hen allemaal wegvoeren. Een zucht (of Leegheid) zal (hen) wegnemen. Wie door Mij schuilt, zal het land bezitten, en mijn heilige berg in erfelijk bezit krijgen.”

Als Jeruzalem om hulp zou schreeuwen bij het naderen van vijandelijke legers, zou God niets doen. Dan zou blijken, dat die afgoden waardeloos zijn. Van die afgoden zou niets overblijven. Vrijwel niemand dient vandaag nog die afgoden.

Als Jeruzalem bij de Almachtige zou schuilen, zou ze het heilige land bezitten, en de heilige berg waarop de tempel stond in erfelijk bezit krijgen. Dit geldt ook in figuurlijke zin voor al Gods dienaren. Zij zullen eeuwig bij de Here mogen schuilen.

---

<sup>369</sup> Dit is figuurlijk bedoeld. Dat blijkt uit het tekstverband (Deut.6:5-9, 11:13-20). Het is niet de bedoeling dat het woord *liefde* op de deurpost komt te staan, maar dat je van God houdt. Dit geldt ook voor het hart. Daar kun je geen woorden inleggen, of op schrijven (vgl. Spr.3:3, 3:7).

10. God verlost het overblijfsel van Israël.

Hoofdstuk 57:14-21

**14** Hij zal zeggen: “Verhoogt, verhoogt, bereidt de weg! Verwijdert de struikelblokken van de weg van mijn volk.”

**15** Ja, dit zegt de Hoge en Verhevene, die in eeuwigheid woont, en van Wie de naam de Heilige is: “Ik woon in de hoge hemel en de heilige plaats, en bij de berouwvolle en nederige van geest, om de geest van de nederige mensen en het hart van de berouwvolle mensen te laten herleven.”

**16** “Ja, Ik zal niet altijd vermanen. Ik zal niet voortdurend boos zijn. Anders zou de geest voor Mij bezwijken; de zielen die Ik gemaakt heb.”

**17** “Om de ongerechtigheid van zijn hebzucht was Ik boos. Ik sloeg hem, terwijl Ik Mij verborg. Ik was boos. Hij ging afkerig verder op de weg van zijn hart.”

**18** “Zijn wegen heb Ik gezien. Ik zal hem genezen. Ik zal hem leiden, en Ik zal hem en zijn treurende weer vertroosting bieden.”

**19** “Ik schep de vrucht van de lippen. Vrede, vrede voor wie ver weg is, en voor wie dichtbij is”, heeft Jahweh gezegd; “Ik zal hem genezen.”

**20** “De kwaadaardigen zijn als een opgezwepte zee, want die kan niet tot rust komen. Zijn water woelt slijk en modder op.”

**21** “Er is geen vrede”, zegt mijn God; “voor de kwaadaardige mensen.”

\*\*\*

**14** Hij zal zeggen: “Verhoogt, verhoogt, bereidt de weg! Verwijdert de struikelblokken van de weg van mijn volk.”

De weg voor de verlostte Joden en Israëlieten zal in de toekomst klaargemaakt moeten worden, zodat ze naar het heilige land kunnen terugkeren.

**15** Ja, dit zegt de Hoge en Verhevene, die in eeuwigheid woont, en van Wie de naam de Heilige is: “Ik woon (in) de hoge (hemel) en de heilige (plaats), en bij de berouwvolle en nederige van geest, om de geest van de nederige( mense)n en het hart van de berouwvolle( mense)n te laten herleven.”

**16** “Ja, Ik zal niet altijd vermanen. Ik zal niet voortdurend boos zijn. Anders zou de geest voor Mij bezwijken; de zielen die Ik gemaakt heb.”

De Here is een genadige God, die niet altijd boos blijft (Ps.103:8-13). Anders zou de menselijke geest voor Hem bezwijken. Alle mensenzielen die de Here heeft gemaakt, zouden dan niet kunnen blijven bestaan.

**17** “Om de ongerechtigheid van zijn hebzucht was Ik boos. Ik sloeg hem (= het volk Israel), terwijl Ik Mij verborg. Ik was boos. Hij ging afkerig verder op de weg van zijn hart.”

**18** “Zijn wegen heb Ik gezien. Ik zal hem genezen. Ik zal hem leiden, en Ik zal hem en zijn treurende weer vertroosting bieden.”

De Here zal de verharde harten van zijn volk genezen. God zal in zijn uitverkiezende genade de keiharde stenen harten van de Joden wegnemen, en hun een hart van vlees geven (Deut.30:6, Jer.32:39, Ezech.11:19, 36:26,27). De Israëlieten zullen zich bekeren, en Christenen worden (Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). Het zal weer goed komen tussen God en zijn volk Israël, zodat Hij het weer kan zegenen (Jes.11:11-16).

**19** “Ik schep de vrucht van de lippen. Vrede, vrede voor wie ver weg is, en voor wie dichtbij is”, heeft Jahweh gezegd; “Ik zal hem (= Israël) genezen.”

De vrucht van de lippen is, wat de lippen voortbrengen. De lippen zullen God loven en prijzen voor zijn verlossingswerk (Hebr.13:15). De bekeerde Joden en Israëlieten zullen zijn naam belijden.

Doordat de Joden en Israëlieten zich zullen bekeren, zal er echte vrede in hun harten komen. Dat zal gelden voor de mensen die nog ver weg wonen van het heilige land, en die dichtbij zijn. Deze belofte geldt eveneens voor de heidenen die bij Gods volk gaan horen (Ef.2:14-22).

**20** “De kwaadaardigen zijn als een opgezwepte zee, want die kan niet tot rust komen. Zijn water woelt slijk en modder op.”

De liefde, zorg en troost van de hemelse Vader moeten de kwaadaardige mensen missen. Daardoor kennen ze geen echte vrede. Onrust zal ze blijven achtervolgen.

**21** “Er is geen vrede”, zegt mijn God; “voor de kwaadaardige( mense)n.”

De profeet Jesaja zei hier niet alleen, dat God vrede geeft (Jes.48:22). Hij sprak over *mijn God*, en erkende daarmee de Here ook als zijn eigen God, waarmee hij een persoonlijke band had.

## 10. Deel 10.

In dit deel komt sterk de tegenstelling tussen de dienaren van God en de vijanden van Hem naar voren. Hij zal zijn dienaren zegenen, en zijn vijanden berechten (Jes.63:1-6, 66:15-17).

Deze profetieën zijn hoogstwaarschijnlijk ontstaan in de eerste tijd na de dood van de vrome koning Hizkia (727 – 697). Hoewel men zich vroom voordeed, nam de kwaadaardigheid toen schrikbarende vormen aan (Jes.58, 66:1-4). Moord en doodslag waren aan de orde van de dag (Jes.59). Tijdens de regering van Hizkia's zoon Manasse (697 – 642) werden er ook veel vrome Joden vermoord. Tegelijkertijd liep de militaire en economische kracht van het Joodse volk terug.

De profeet Jesaja voorzag, dat de Here de Joden en Israëlieten voor een hele lange periode zwaar zou straffen. Daarom bad hij tot Hem. Hij smeekte om genade, zodat zijn volk niet zou worden vernietigd (Jes.63:7-64:12).

God zou door vrome en gehoorzame Joden het evangelie aan de heidenen laten verkondigen (Jes.66:18,19).

Na de bekering van de Joden zal de staat Israël met de hoofdstad Jeruzalem een prachtige toekomst tegemoet gaan (Jes.60:1-17, 61, 62, 65, 66:5-14,20,21). Daarna zal de Here het nieuwe Jeruzalem uit de hemel laten neerdalen (Jes.60:18-22, 66:22-24).

### 1. Schijnvroomheid en echte liefde.

#### Hoofdstuk 58

**1** “Roep luidkeels! Houd je niet in! Verhef je stem als een ramshoorn! Maak mijn volk zijn overtredingen bekend, en het huis van Jakob zijn zonden.”

**2** “Zij zoeken Mij dag aan dag, en willen graag mijn wegen kennen. Als een volk dat gerechtigheid doet, en het recht van zijn God niet heeft verlaten, vragen zij Mij om rechtvaardige oordelen.” Ze willen graag dichtbij God komen.

**3** Waarom hebben wij gevestigd, en zag U het niet, kwelden wij onszelf, en wist U het niet? “Zie, op je vastendag doen jullie je eigen zin, en beulen jullie al je arbeiders af.”

**4** “Zie, jullie vasten om te bekvechten en te kiften, en om te slaan met snode vuist. Jullie kunnen niet vasten zoals nu om je stem in de hoge te laten horen.”

**5** “Zou dit een manier van vasten zijn, die Ik graag heb gewild: een dag, waarop een mens zichzelf kwelt om zijn hoofd als een bies te buigen, en om in zak en as te liggen? Noemen jullie dat een vasten, een acceptabele dag voor Jahweh?”

**6** “Is dit niet het vasten dat Ik graag wil om de zondige boeien los te maken, de banden van het juk te ontbinden, de onderdrukten vrij te laten, en elk juk te verbreken?”

**7** “Is het niet om je brood te delen met wie honger lijdt, en de arme zwervers in je huis te laten komen, ja, als je een naakte ziet, je hem bedekt, en je niet verbergt voor je eigen vlees?”

**8** Dan zal je licht doorbreken als de dageraad, en je gezondheid zal snel toenemen. Je rechtvaardiging zal voor jou uit gaan, en heerlijkheid van Jahweh zal je achterhoede zijn.

**9** Als jij dan zal roepen, zal Jahweh antwoorden. Als jij om hulp roept, zal Hij zeggen: “Zie, hier ben Ik.” Wanneer jij uit je midden het juk wegdoet, het wijzen met de vinger, en het spreken van slechtheid.



**10** Als jij je openstelt voor de hongerige, en de onderdrukte verzadigt, zal je licht in de duisternis opgaan, en je donkerheid zal als de middag zijn.

**11** Jahweh zal je voortdurend leiden. Hij zal je in dorre streken verzadigen. Hij zal je boten versterken. Je zal zijn als een besproeide tuin, en als een bron, waarvan het water niet te-leurstelt.

**12** Je zonen zullen de al lang verwoeste plaatsen herbouwen, de fundamenten van generatie op generatie zal je herstellen. Men zal jou noemen: dichtmaker van bressen, hersteller van paden om er weer te wonen.

**13** Als jij niet over de sabbat heenloopt door op mijn heilige dag te doen, wat je zelf wilt, en je de sabbat een lust noemt, en de heilige dag van Jahweh heerlijk, en die eert door niet je eigen wegen te volgen, en je eigen wensen zoekt, of een eigen woord spreekt,

**14** dan zal jij je verheugen in Jahweh. Hij zal je laten rijden over de hoogten van het land. Hij zal je voeden met de erfenis van je vader Jakob, want de mond van Jahweh heeft het gesproken.

\*\*\*

**1** “Roep luidkeels! Houd je niet in! Verhef je stem als een (rams)hoorn! Maak mijn volk zijn overtredingen bekend, en het huis van Jakob zijn zonden.”

In dit hoofdstuk sprak God via de profeet Jesaja tegen zijn volk. Hij stelde de schijnheiligheid van veel Joden aan de orde. Voor de vorm dienden ze Hem, maar in werkelijkheid was de liefde voor de Here en de medemensen ver te zoeken.

**2** “Zij zoeken Mij dag aan dag, en willen graag mijn wegen kennen. Als een volk dat gerechtigheid doet, en het recht van zijn God niet heeft verlaten, vragen zij Mij om rechtvaardige oordelen.” Ze willen graag dichtbij God komen.

Het Joodse volk durfde de Here ook nog verwijten te maken.

**3** Waarom hebben wij gevestigd, en zag U het niet, kwelden wij onszelf, en wist U het niet? “Zie, op je vastendag doen jullie je (eigen) zin, en beulen jullie al je arbeiders af.”

De Joden hoopten door hun vasten het medelijden van de Here op te wekken. Als Hij medelijden met hen kreeg, dan zou Hij hen wel redden. Blijkbaar had het vasten echter niet geholpen.

God liet aan de Joden zien, dat dit vasten zonder echte liefde voor Hem en hun volksgenoten waardeloos is. Het heeft niets met het echte vasten te maken. Ze behandelden hun arbeiders minderwaardig. Ze gaven aan hen niet eens de gelegenheid om mee te vasten.

**4** “Zie, jullie vasten om te bekvechten en te kiften, en om te slaan met snode vuist. Jullie kunnen niet vasten zoals nu om je stem in de hoge te laten horen.”

**5** “Zou dit een (manier van) vasten zijn, die Ik graag heb gewild: een dag, waarop een mens zichzelf kwelt om zijn hoofd als een bies te buigen, en om in zak en as te liggen? Noemen jullie dat een vasten, een acceptabele dag voor Jahweh?”

Het aandoen van een zak om de heupen was in die tijd een teken van groot verdriet (Gen.37:34, Jes.15:3, 20:2, Jer.6:26, Am.8:10, Mi.1:16). Ook ging men dan in stof of as zitten, of deed men as op het hoofd (2Sam.13:19, Est.4:3, Job 2:8,12, 42:6, Ezech.37:30).

Het uiterlijke vasten heeft zonder een goede band met de Here en de naaste geen enkele zin. Daarom laat God zien, dat het gebod van de liefde belangrijker is dan het vasten. Het gaat niet in de eerste plaats om uiterlijkheden, maar om de bekering van het hart. Dat moet je eveneens in je daden laten zien.

**6** “Is dit niet het vasten dat Ik graag wil om de zondige boeien los te maken, de banden van het juk te ontbinden, de onderdrukten vrij te laten, en elk juk te verbreken?”

Het kwam in die tijd voor, dat de kinderen als slaven werden verkocht, wanneer men de schulden niet kon betalen (Ex.21:7, 2Kon.4:1, Neh.5:5, Jes.50:1<sup>b</sup>, Mat.18:25). Ook volwassenen kon dit overkomen (Lev.25:39,47, Deut.15:12). Volgens de wetten die Here door Mozes aan zijn volk had gegeven, moesten de slaven in het begin van het 7<sup>e</sup> jaar worden vrijgelaten (Ex.21:2, Deut.5:12). Daar hield men zich lang niet altijd aan (Jer.34:16).

**7** “Is het niet om je brood te delen met wie honger lijdt, en de arme zwervers in je huis te laten komen, ja, als je een naakte ziet, je hem bedekt, en je niet verbergt voor je eigen vlees?”

De Here wil, dat we zijn dienaren als ons eigen vlees beschouwen. We moeten God liefhebben boven alles, en onze naaste als onszelf (Lev.19:18, Deut.6:5, 11:1, Luk.10:27).

**8** Dan zal je licht doorbreken als de dageraad, en je gezondheid zal snel toenemen. Je rechtvaardiging zal voor jou uit gaan, en heerlijkheid van Jahweh zal je achterhoede zijn.

**9** Als jij dan zal roepen, zal Jahweh antwoorden. Als jij om hulp roept, zal Hij zeggen: “Zie, (hier) ben Ik.” Wanneer jij uit je midden het juk wegdoet, het wijzen met de vinger, en het spreken van slechtheid.

Iemand nawijzen is een teken van verachting.

**10** Als jij je openstelt voor de hongerige, en de onderdrukte verzadigt, zal je licht in de duisternis opgaan, en je donkerheid zal als de middag zijn.

**11** Jahweh zal je voortdurend leiden. Hij zal je in dorre streken verzadigen. Hij zal je boten versterken. Je zal zijn als een besproeide tuin, en als een bron, waarvan het water niet teurstelt.

**12** Je zonen zullen de al lang verwoeste (plaatsen) herbouwen, de fundamenten van generatie op generatie zal je herstellen. Men zal jou (= het volk Israël) noemen: dichtmaker van bressen, hersteller van paden om er (weer) te wonen.

Met de al lang verwoeste plaatsen worden de puinhopen in het Tienstammenrijk Israël bedoeld. Vanaf 725 tot en met 722 was het Tienstammenrijk door de Assyriërs verwoest. Dat was enige jaren na de dood van koning Hizkia (727 – 697) al weer een poos geleden. Die fundamenten waren generatie op generatie, dat is jarenlang, bewoond geweest.

In de toekomst zouden die puinhopen worden hersteld. Dat is in de tijd van de Makkabeeën al in vervulling gegaan. De Makkabeeën waren priesters die in 167 in opstand kwamen tegen de Syrische overheersers. Uiteindelijk wisten ze het hele heilige land te bevrijden. Vanaf 142 voor Christus was de Joodse staat onder hun leiding in feite onafhankelijk.

**13** Als jij niet over de sabbat heenloopt door op mijn heilige dag te doen, wat je (zelf) wilt, en je de sabbat een lust noemt, en de heilige dag van Jahweh heerlijk, en die eert door niet je (eigen) wegen te volgen, en je (eigen) wensen zoekt, of een (eigen) woord spreekt,

**14** dan zal jij je verheugen in Jahweh. Hij zal je laten rijden over de hoogten van het land. Hij zal je voeden met de erfenis van je vader Jakob, want de mond van Jahweh heeft het gesproken.<sup>370</sup>

---

<sup>370</sup> Jahweh betekent *Ik zal zijn, die Ik ben, of Ik ben, die Ik ben*. Hij is de trouwe Verbondsgod. Met deze naam maakte God zich aan Mozes bekend (Ex.3:14). De Statenvertalers vertaalden deze naam van God met *de HEERE*. Die naam wordt niet zomaar gebruikt. Als die naam van God wordt gebruikt, dan heeft dat een bepaalde betekenis. Het wil zeggen: “Geloof het nu maar, want Ik, de Verbondsgod, Ik ben, die Ik ben, heeft het gezegd.”

Met *de hoogten van het land* worden de hoge heuvels in het heilige land bedoeld. Dat waren strategische plaatsen, van waaruit men de lager gelegen gebieden goed kon overzien.

*De erfenis van je vader Jakob* is het heilige land.

## 2. Echte verlossing komt pas na echte bekering.

### Hoofdstuk 59

**1** Zie, de macht van Jahweh is niet te kort om te redden, en zijn oor niet te overbelast om te luisteren.

**2** In plaats daarvan hebben je ongerechtigheden scheiding gemaakt tussen jullie en je God. Je zonden hebben Hem voor jullie verborgen, zodat Hij niet naar jullie luistert.

**3** Ja, jullie handpalmen zijn met bloed besmet, en je vingers met ongerechtigheid. Jullie lippen hebben slechtheid gesproken, je tong heeft valsheid gepreveld.

**4** Er is niemand die bijeenroept in gerechtigheid. Er is niemand die in goede trouw een rechtszaak voert. Zij vertrouwen op leegheid, spreken valsheid, gaan zwanger van moeite en baren onheil.

**5** Zij broeden eieren van een gifslang uit, en weven een spinnenweb. Wie van hun eieren eet, sterft. Is er een ingedrukt, dan breekt er een adder uit.

**6** Hun webben zijn niet geschikt voor kleding. Zij zullen zich niet met hun maaksels kunnen bedekken. Hun maaksels zijn maaksels van boosheid. Gewelddaden zijn in hun handen.

**7** Hun voeten rennen naar het kwaad. Ze haasten zich om onschuldig bloed te vergieten. Hun gedachten zijn onheilsgedachten. Verwoesting en afbraak zijn op hun hoofdwegen.

**8** De weg van vrede kennen zij niet. Er is geen recht in hun voetsporen. Hun paden maken ze krom voor zichzelf. Ieder die ze betreedt, kent geen vrede.

**9** Omdat het recht ver van ons is, en de gerechtigheid ons niet bereikt, hopen wij op licht, en zie, er is duisternis; op stralende helderheid, en wij wandelen in donkerheden.

**10** Wij tasten als blinden langs de wand, als mensen zonder ogen tasten wij. Wij struikelen op de middag als in de schemering. Tussen sterke mensen zijn wij als doden.

**11** Wij grommen allemaal als beren, en koeren voortdurend als duiven. Wij zien uit naar recht, en het is er niet; naar redding, maar het is ver van ons.

**12** Ja, onze overtredingen zijn talrijk voor U, en onze zonden getuigen tegen ons. Ja, onze overtredingen zijn bij ons, en onze ongerechtigheden erkennen wij:

**13** overtreden en liegen tegen Jahweh, afkeren van onze God, spreken van onderdrukking, zwanger gaan van rebellie en vanuit een hart leugenachtige woorden voortbrengen.

**14** Recht is teruggedrongen, en de gerechtigheid blijft ver weg staan, want waarheid is op het plein gestruikeld, en oprechtheid kan niet binnenkomen.

**15** De waarheid ontbreekt, en wie wijkt van het kwaad, wordt beroofd. Jahweh zag het, en het was kwalijk in zijn ogen, dat er geen recht was.

**16** Hij zag, dat er niemand was, en Hij verbijsterde zich, omdat niemand optrad. Toen bracht zijn arm Hem heil, en zijn gerechtigheid ondersteunde Hem.

**17** Hij trekt gerechtigheid aan als een pantser, en de helm van het heil is op zijn hoofd. Hij trok een gewaad van wraak aan als kleding, en Hij hulde zich in vurigheid als in een mantel.

**18** Naar de daden zal Hij vergelden: woede voor zijn tegenstanders, vergelding aan zijn vijanden. Aan de kustlanden zal Hij hun daden vergelden.

**19** Men zal vanuit het westen voor de naam van Jahweh ontzag hebben, en vanwaar de

zon opkomt voor zijn heerlijkheid, want Hij komt als een nauwe rivier, die de adem van Jahweh voortdrijft.

**20** “Een verlosser zal naar Zion komen, voor zij die zich in Jakob van overtreding bekeren”, is het woord van Jahweh.

**21** “Wat Mij betreft, dit is mijn verbond met hen”, heeft Jahweh gezegd. “Mijn Geest, die op jou is, en mijn woorden, die Ik in je mond gelegd heb, zullen niet wijken uit je mond, uit de mond van je nageslacht, en uit de mond van het nageslacht van je nageslacht”, heeft Jahweh gezegd: “Van nu aan tot in eeuwigheid.”

\*\*\*

Evenals bij het vorige hoofdstuk is deze profetie hoogstwaarschijnlijk afkomstig uit de eerste tijd na de dood van de vrome koning Hizkia (727 – 697). De kwaadaardigheid nam toen schrikbarende vormen aan. Moord en doodslag waren aan de orde van de dag (v.3,5,7). Tijdens de regering van koning Hizkia's zoon Manasse (697 – 642) werden er ook veel vrome Joden vermoord (2Kon.21:16, vgl. v.1,2).<sup>371</sup>

**1** Zie, de hand (= de macht) van Jahweh is niet te kort om te redden, en zijn oor niet te (over)belast (of te zwaar) om te luisteren.

Het ging blijkbaar niet goed met de Joden. Ze hadden verlossing nodig. Omdat er grove zonden werden gedaan, verliet de Here zijn volk, en wilde Hij niet naar de gebeden van de meeste Joden luisteren.

**2** In plaats daarvan hebben je ongerechtigheden scheiding gemaakt tussen jullie en je God. Je zonden hebben Hem voor jullie verborgen, zodat Hij niet naar (jullie) luistert.

**3** Ja, jullie handpalmen zijn met bloed besmet, en je vingers met ongerechtigheid. Jullie lippen hebben slechtheid gesproken, je tong heeft valsheid gepreveld.

Voor doodslag of moord deinsde men niet meer terug. Leugens, roddels en kletspraatjes waren aan de orde van de dag. Dit alles bracht en brengt alleen maar ellende voort.

**4** Er is niemand die (bijeën)roept in gerechtigheid. Er is niemand die in (goede) trouw een rechtszaak voert. Zij vertrouwen op leegheid, spreken valsheid, gaan zwanger van moeite en baren onheil.

**5** Zij broeden eieren van een gifslang uit, en weven een spinnenweb. Wie van hun eieren eet, sterft. Is er een ingedrukt, (dan) breekt er een adder uit.

Wat de meeste Joden maakten, leidde alleen maar tot de dood. Zoals een spin zijn prooi in een web vangt, zo probeerde men zijn volksgenoten te pakken te krijgen.

**6** Hun webben zijn niet geschikt voor kleding. Zij zullen zich niet met hun maaksels kunnen bedekken. Hun maaksels zijn maaksels van boosheid. Gewelddaden zijn in hun handen.

**7** Hun voeten rennen naar het kwaad. Ze haasten zich om onschuldig bloed te vergieten. Hun gedachten zijn onheilsgedachten. Verwoesting en afbraak zijn op hun hoofdwegen.

**8** De weg van vrede kennen zij niet (vgl. Rom.3:15-17). Er is geen recht in hun voetsporen. Hun paden maken ze krom voor zichzelf. Ieder die ze betreedt, kent geen vrede.

De echte vrede die de dienaren van de Here mogen hebben, kennen ze niet. Sterker nog, ze zijn uit op ruzie en onenigheid.

---

<sup>371</sup> Zie hiervoor ook Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 3:1.

**9** Omdat het recht ver van ons is, en de gerechtigheid ons niet bereikt, hopen wij op licht, en zie, er is duisternis; op stralende helderheid, (en) wij wandelen in donkerheden.

De gewone Joden wachtten op recht, maar het kwam niet. Omdat er geen recht werd gedaan, ging het slecht met het Tweestammenrijk Juda. De profeet Jesaja wees hier zijn rijke en invloedrijke volksgenoten op de oorzaken van de slechte situatie in het Joodse land. Die oorzaken waren hun structurele en grove zonden.

**10** Wij tasten als blinden langs de wand, als (mensen) zonder ogen tasten wij. Wij struikelen op de middag als in de schemering. Tussen sterke mensen zijn wij als doden.

De profeet Jesaja sprak hier namens een kleine minderheid van het Joodse volk, dat wel de Here wilde dienen. Die mensen zagen de geestelijke blindheid en krachteloosheid van hun volksgenoten.

**11** Wij grommen allemaal als beren, en koeren voortdurend als duiven. Wij zien uit naar (of hopen op) recht, en het is er niet; naar redding, (maar) het is ver van(uit) ons.

**12** Ja, onze overtredingen zijn talrijk voor U, en onze zonden getuigen tegen ons. Ja, onze overtredingen zijn bij ons, en onze ongerechtigheden (er)kennen wij:

**13** overtreden en liegen tegen Jahweh, afkeren van onze God, spreken van onderdrukking, zwanger gaan van rebellie en vanuit een hart leugenachtige woorden voortbrengen.

In deze verzen (13-15) worden grove zonden van de ongehoorzame Joden opgesomd.

**14** Recht is teruggedrongen, en de gerechtigheid blijft ver weg staan, want waarheid is op het plein gestruikeld, en oprechtheid kan niet binnenkomen.

**15** De waarheid ontbreekt, en wie wijkt van het kwaad, wordt beroofd. Jahweh zag het, en het was kwalijk in zijn ogen, dat er geen recht was.

Wie van de rijke en invloedrijke bovenlaag niet mee wilde doen aan deze kwalijke praktijken, kreeg het zwaar te verduren. Hij liep grote kans om zelf een slachtoffer te worden.

**16** Hij zag, dat er niemand was, en Hij verbijsterde zich, omdat niemand optrad. Toen bracht zijn arm Hem heil, en zijn gerechtigheid ondersteunde Hem.

**17** Hij trekt gerechtigheid aan als een pantser, en de helm van het heil is op zijn hoofd. Hij trok een gewaad van wraak aan (als) kleding, en Hij hulde zich in vurigheid als in een mantel.

**18** Naar de daden zal Hij vergelden: woede voor zijn tegenstanders, vergelding aan zijn vijanden. Aan de kustlanden zal Hij (hun) daden vergelden.

Door de voortdurende ongehoorzaamheid zou de Here uiteindelijk zijn volk (tijdelijk) verlaten. De ongehoorzame Joden waren zijn vijanden en tegenstanders geworden.

Met de kustlanden werden vroeger de landen rondom de Middellandse Zee bedoeld. Eigenlijk worden daar al de volken van de wereld mee aangeduid (vgl. Jes.24:15, 41:5, 42:4).

De Here zou eveneens de kustlanden vergelden. Hij zou de belofte inlossen, die Hij aan Noach en zijn zoon Jafet had gedaan. Het nageslacht van Jafet zou wonen in de tenten van Sem (Gen.9:27). Dat betekent, dat deze mensen deel zouden krijgen aan de zegeningen van de Semieten. Uit de Israëlieten, en dus ook uit de Semieten, is de Here Jezus voortgekomen. In plaats van Israel zou de Here dus omzien naar andere volken (v.19).

**19** Men zal vanuit het westen voor de naam van Jahweh ontzag hebben, en vanwaar de zon opkomt voor zijn heerlijkheid (vgl. Mal.1:11), want Hij komt als een nauwe rivier, die de adem (en/of Geest) van Jahweh voortdrijft.

Vanwaar de zon opkomt, tot waar hij ondergaat, zou men onder de heidenvolken voor de naam van God ontzag hebben. Vanaf het oosten tot het westen zou de Here door heidenen worden gediend. Zo groot zou zijn naam onder de volken zijn.

De Geest van God zou als een nauwe rivier veel weerstand ontmoeten. Toch zou het al die weerstanden overwinnen, want het zou worden voortgejaagd door de kracht van Gods adem.

Na het lijden en sterven van de gezalfde Jezus is deze veelomvattende profetie in vervulling gegaan. Van oost tot west zijn veel heidenen tot het geloof gekomen, en hebben ze de Here gediend.

**20** “Een verlosser (of Een loskoper) zal naar Zion komen,<sup>372</sup> voor zij die zich in Jakob van overtreding bekeren (of terugkeren)”, is het woord van Jahweh.

Nadat het overgrote deel van de heidenen het koninkrijk van God is binnengegaan, zullen de Joden en Israëlieten zich bekeren (Rom.11:25-27).

**21** “Wat Mij betreft, dit is mijn verbond met hen (= de Israëlieten)”, heeft Jahweh gezegd (vgl. v.20,21 met Rom.11:26,27). “Mijn Geest, die op jou is, en mijn woorden, die Ik in je mond gelegd heb, zullen niet wijken uit je mond, uit de mond van je nageslacht, en uit de mond van (het) nageslacht van je nageslacht”, heeft Jahweh gezegd: “Van nu aan tot in eeuwigheid.”

De Heilige Geest zal over het overblijfsel van alle Israëlieten komen. Zij zullen zich bekeren. Ook hun kinderen en kleinkinderen zullen voor eeuwig de Here blijven dienen.

---

<sup>372</sup> Oorspronkelijk was Zion een burcht in de stad Jeruzalem. Koning David (1012 – 972) heeft deze burcht op de Jebusieten veroverd (2Sam.5:7, 1Kron.11:5). Deze burcht lag aan de zuidkant van de heuvel of berg in het oosten van Jeruzalem. Later werd de hele heuvel Zion genoemd (Ps.2:6, 74:2, 78:68). Vervolgens werd met Zion ook de hele stad Jeruzalem aangeduid (Ps.51:20, 135:21, 147:12).

### 3. Gods zegen voor Zion.

#### Hoofdstuk 60

**1** Sta op! Licht op! Ja, je licht is gekomen, en de heerlijkheid van Jahweh is over je opgegaan.

**2** Ja, zie, de duisternis zal de aarde bedekken, en donkerheid de volken. Over jou zal Jahweh opgaan, en zijn heerlijkheid zal over je worden gezien.

**3** Volken zullen naar je licht gaan, en koningen naar de glans van je morgenstond.

**4** Sla je ogen op, en zie rond! Zij verzamelen zich allemaal. Zij komen naar jou toe. Je zonen zullen van ver komen, en je dochters zullen op de heup worden gedragen.

**5** Dan zul jij het zien en stralen. Je hart zal ontzag hebben, en zich verruimen, want de overvloed van de zee zal zich naar jou toe keren. Het vermogen van de volken zal naar je toe komen.

**6** Een menigte dromedarissen zal je bedekken, jonge dromedarissen van Midjan en Efa. Zij zullen allemaal uit Sjeba komen. Goud en wierook zullen zij aandragen, en de lofprijzingen van Jahweh verkondigen.

**7** Al het kleinvee van Kedar zal voor je worden verzameld. De rammen van Nebajot zullen je dienen. Zij zullen welgevallig voor mijn altaar komen, en aan mijn prachtig huis zal Ik pracht toekennen.

**8** Wie zijn zij? Ze vliegen als een dikke wolk, als duiven naar hun tillen.

**9** “Ja, Mij zullen de kustlanden verwachten. Schepen van Tarsis zullen de eerste zijn om je zonen van ver te brengen, hun zilver en goud met hen, voor de naam van jouw God Jahweh, voor de Heilige van Israël, omdat Hij je heeft verheerlijkt.”

**10** “Zonen van vreemdelingen zullen je muren bouwen, en hun koningen zullen jou dienen, want in mijn woede heb Ik je geslagen, maar in mijn gunst heb Ik Mij over je ontfermd.”

**11** “Je poorten zullen voortdurend openstaan. Dag en nacht zullen zij niet gesloten worden, zodat men het vermogen van de volken door hun koningen begeleid naar je toe zal brengen.”

**12** “Ja, het volk en het koninkrijk dat jou niet wil dienen, zal te gronde gaan. Die volken zullen volkomen worden verwoest.”

**13** “De heerlijkheid van de Libanon zal bij jou komen: cipres, plataan en dennenboom samen, om de plaats van mijn heiligheid te verfraaien, en de plaats van mij voeten zal Ik heerlijk maken.”

**14** “De zonen van je onderdrukkers zullen buigend bij jou komen. Aan je voetzolen zullen zij die je allemaal verachtten, zich neerbuigen. Zij zullen je noemen: “Stad van Jahweh, Zion van de Heilige van Israël.”

**15** “Hoewel jij verlaten en gehaat was, en niemand langskwam, zal Ik van je een eeuwige trots maken, een vreugde van generatie op generatie.”

**16** “Jij zal de melk van de volken zuigen. Je zal aan de borst van koningen zuigen. Jij zal weten, dat Ik, Jahweh, je Redder en je Verlosser ben, de Machtige van Jakob.”

**17** “In plaats van koper zal Ik goud brengen. In plaats van ijzer zal ik zilver brengen, in plaats van hout koper, in plaats van stenen ijzer. Ik zal van vrede je regering maken, en gerechtigheid je opzichters.”



**18** “Van geen geweld zal in je land meer worden gehoord, van verwoesting en verbrijzeling binnen je grenzen. Jij zal je muren Heil noemen, en je poorten Lof.”

**20** “Je zon zal niet meer ondergaan, en je maan zal niet meer afnemen, want Jahweh zal een eeuwig licht voor je zijn, en aan de dagen van je rouw zal een einde komen.”

**21** “Jouw volk zal helemaal uit rechtvaardigen bestaan. Voor eeuwig zullen zij het land bezitten: een stekje door Mij geplant, een werk van mijn handen tot mijn verheerlijking.”

**22** “De kleinste zal een 1000-tal worden, en de minste een machtig volk. Ik, Jahweh, zal het te zijner tijd snel doen.”

\*\*\*

Hoogstwaarschijnlijk zijn deze profetieën uit dezelfde tijd afkomstig als die van de voorgaande hoofdstukken. De stad Jeruzalem was nog niet verwoest door de Babyloniërs, want de muren stonden nog overeind (Jes.62:6).

**1** Sta op! Licht op! Ja, je licht is gekomen, en de heerlijkheid van Jahweh is over je opgegaan.

In de Hebreeuwse taal wordt hier iemand in de vrouwelijke vorm aangesproken. Het gaat dus over een vrouw die moet opstaan. Volken zullen naar haar toekomen (v.3), en haar zonen en dochters zullen naar haar terugkeren (v.4). Haar muren zullen later worden herbouwd, en koningen zullen haar dienen (v.10). Het gaat hier dus over de stad Jeruzalem.

Na een slechte periode die grotendeels nog moest komen, zal het weer goed gaan met de stad Jeruzalem. De heerlijkheid van God zal de stad weer verlichten.

**2** Ja, zie, de duisternis zal de aarde bedekken, en donkerheid de volken. Over jou zal Jahweh opgaan, en zijn heerlijkheid zal over je worden gezien.

**3** Volken zullen naar je licht gaan, en koningen naar de glans van je morgenstond.

Het licht dat God aan de stad Jeruzalem zal geven, zal een grote aantrekkingskracht hebben op mensen uit allerlei volken. Ze zullen naar de stad trekken. Daar zullen eveneens koningen bij zijn.

**4** Sla je ogen op, en zie rond! Zij verzamelen zich allemaal. Zij komen naar jou toe. Je zonen zullen van ver komen, en je dochters zullen op de heup worden gedragen.

Niet alleen heidenen zullen naar Jeruzalem trekken. Ook Israëlieten die verstrooid over de aarde leven, zullen naar de stralende stad gaan (Jes.49:22).

**5** Dan zul jij het zien en stralen. Je hart zal ontzag hebben, en zich verruimen, want de overvloed van de zee zal zich naar jou toe keren. Het vermogen van de volken zal naar je toe komen.

Zilver en goud zullen over de zee worden aangevoerd (v.9). Rijkdommen en schatten van allerlei volken zullen naar de stad toekomen.

**6** Een menigte dromedarissen<sup>373</sup> zal je bedekken, jonge dromedarissen van Midjan en Efa. Zij zullen allemaal uit Sjeba komen. Goud en wierook zullen zij aandragen, en de lofprijzingen van Jahweh verkondigen.<sup>374</sup>

<sup>373</sup> Kamelen kwamen en komen in Israël niet voor. Die leven in gebieden waar het ook vriest. Het Hebreeuwse woord voor *kameel* en *dromedaris* is hetzelfde. Men heeft daar het Nederlandse woord *kameel* voor gekozen, maar het moet gelezen worden als *dromedaris*. Dromedarissen komen vandaag in Israël nog steeds veel voor.

<sup>374</sup> Bij het woord *wierook* hoeven we niet uitsluitend te denken aan een vervulling in de tijd van het Oude Testament. Toen Christus stierf voor onze zonden, en het hoogste offer bracht, was de bloedige offerdienst die naar zijn offer wees, overbodig geworden. Het voorhangsel van de tempel scheurde (Mat.27:51, Mark.15:38,

Dromedarissen werden vooral gebruikt om mensen en goederen te vervoeren. Deze dieren kunnen goed tegen het droge klimaat.

De Midjanieten waren nakomelingen van Midjan, een zoon van Abraham en zijn vrouw Keturra (Gen.25:1-4). Ze woonden ten zuidoosten van de Dode Zee. Het waren echte woestijnbewoners. Efa was een zoon van Midjan (Gen.25:4).

*Sjeba* was een zoon van Joktan, en een kleinzoon van Heber, terwijl Heber weer een achterkleinzoon was van Sem (Gen.10:22,24-28). *Sjeba* was ook de naam van het land en de hoofdstad van de Sjabeeërs. Het lag in het huidige Jemen ten zuiden van het Saoedi-Arabië.<sup>375</sup> Met *Sjeba* kan hier bovendien het nageslacht van een zoon van Joksan, een kleinzoon van Abraham en Keturra, worden bedoeld (Gen.25:1,2), maar dit ligt iets minder voor de hand.<sup>376</sup>

**7** Al het kleinvee van Kedar zal voor je worden verzameld. De rammen van Nebajot zullen je dienen. Zij zullen welgevallig voor mijn altaar komen, en aan mijn prachtig huis zal Ik pracht toekennen.

Kedar was een zoon van Ismaël, de stamvader van de Arabieren (Gen.25:13, 1Kron.1:29, vgl. Jes.21:13,16,17). De nakomelingen van Kedar woonden in het noorden van Arabië. Ze bezaten vooral veel schapen (Ezech.27:21).

Nebajot was eveneens een zoon van Ismaël (Gen.25:13). Het gaat hier dus over Arabieren.

Het kleinvee zal als een geschenk bij het altaar van de Here worden gebracht. De profeet Jesaja dacht zelf misschien wel aan een slachtoffer, maar in dit tekstverband is dat niet mogelijk. Dit alles is nog niet vervuld, en het gaat hier dus over een tijd nadat de Here Jezus is gestorven. Toen Hij voor onze zonden stierf aan het kruis, scheurde het voorhangsel in de tempel van boven naar beneden (Mat.27:51, Mark.15:38, Luk.23:45). De bloedige offerdiensten in de tempel, die heen wezen naar het grote offer van Jezus de Gezalfde aan het kruis, waren niet meer nodig, want door het lijden en sterven van Gods Zoon is het grote offer al gebracht (Hebr.7:27, 9:11-28, 10:1-18).

Het oude verbond is al eeuwen geleden verdwenen, en heeft plaats gemaakt voor een nieuw verbond (Hebr.8:13). Wat God in het nieuwe verbond rein noemt, mag zelfs de apostel Petrus niet meer onrein of smerig noemen (Hand.10:9-16). Na het scheuren van het voorhangsel in de tempel mogen en moeten we alleen op een onbloedige manier terugwijzen naar het grote offer van de Messias Jezus aan het kruis. Dit herdenken we met de doop en het heilig avondmaal (Mat.28:19, Hand.2:42, 8:13,38, 20:7, Rom.6:3-11, 1Kor.10:16, Kol.2:11-14).

In dit vers staat ook niet, dat die schapen en rammen daadwerkelijk werden geofferd op het altaar. Wel zullen deze dieren aan de Here worden geschonken.

De plaats waar God woont, zal vol heerlijkheid zijn.

**8** Wie zijn zij? Ze vliegen als een dikke (wolk), als duiven naar hun tillen.

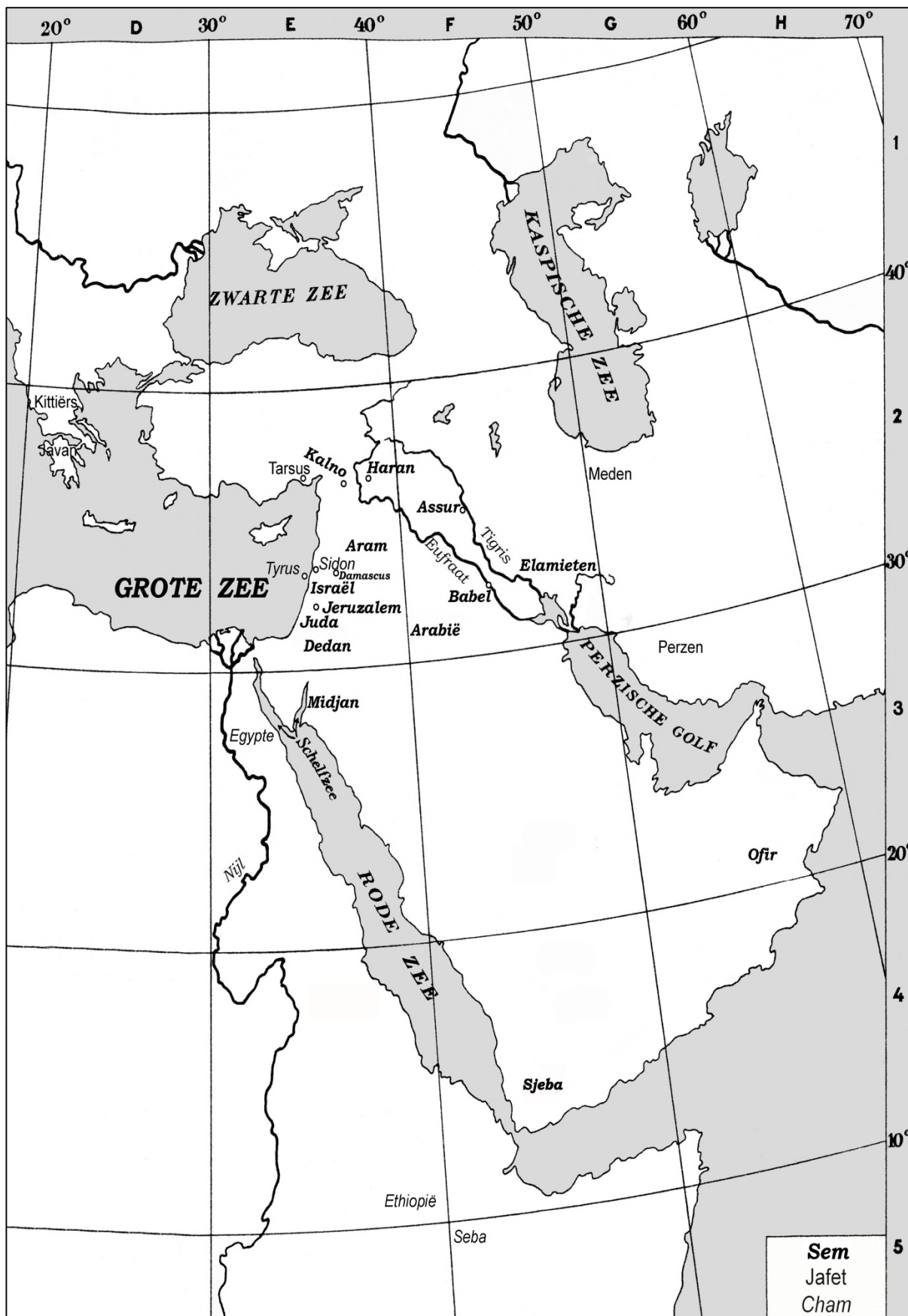
**9** “Ja, Mij zullen de kustlanden verwachten. Schepen van Tarsis zullen de eerste zijn om je zonen van ver te brengen, hun zilver en goud met hen, voor de naam van jouw God Jahweh, voor de Heilige van Israël, omdat Hij je (= Jeruzalem) heeft verheerlijkt.”

---

Luk.23:45). Bloedige offers waren niet meer nodig. Wierook werd echter gebruikt voor het reukoffer. Het reukoffer als teken van de opstijgende gebeden blijft ook na de dood van de Here Jezus zijn betekenis houden (Ps.141:2, Luk.1:10, Op.5:8, 8:3,4).

<sup>375</sup> De koningin van Sjeba kwam bij koning Salomo (972 – 932) op bezoek (1Kon.10:1-13).

<sup>376</sup> De nakomelingen van een andere *Sjeba*, die een zoon van Rama, en een kleinzoon van Kus was (Gen.10:6,7, 1Kron.1:8,9), horen bij de Ethiopiërs. Deze nakomelingen worden hier zeker niet bedoeld, want in dit gedeelte gaat het over Semitische volksstammen.



Met *de kustlanden* werden vroeger de landen rondom de Middellandse Zee bedoeld. Eigenlijk worden daar al de volken van de wereld mee aangeduid (vgl. Jes.24:15, 41:5, 42:4).

Tarsis was een zoon van Javan. Javan was de stamvader van de Ioniërs (Gen.10:2,4, 1Kron.1:7).<sup>377</sup> Het nageslacht van Tarsis bestond dus uit Grieken die vooral op de eilanden en in de kustgebieden woonden (vgl. Num.24:24, Ps.72:10, Jer.2:10 en Dan.11:30). Aanvankelijk trokken de nakomelingen van Tarsis naar Cilicië in het huidige Turkije waar ze de stad Tarsis stichtten. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is Tarsis dezelfde plaats als Tarsus.<sup>378</sup> Daar werd later de apostel Paulus geboren (Hand.21:39, 22:3).

Later zwierven de Ioniërs uit over de Middellandse Zee, en trokken ze naar het zuiden van het huidige Spanje. Daar stichtten ze de stad Tartessos. Volgens de geschiedschrijver Herodotus lag de plaats Tartessos (gerekend vanaf de Middellandse Zee) voorbij de Zuilen van Hercules (= de Straat van Gibraltar of ingang van de Middellandse Zee).<sup>379</sup>

Als de Bijbel spreekt over de plaats Tarsis, dan kunnen daar 2 plaatsen mee worden bedoeld: Tarsus in Cilicië of Tartessos in Zuid-Spanje. Uit de context moet blijken over welke plaats het gaat.<sup>380</sup> Omdat het hier over grote afstanden gaat, en over de kustlanden rondom de Middellandse Zee, is hier waarschijnlijk de plaats Tartessos in Zuid-Spanje bedoeld.

**10** “Zonen van vreemdelingen zullen je muren bouwen, en hun koningen zullen jou dienen, want in mijn woede heb Ik je geslagen, maar in mijn gunst heb Ik Mij over je ontfermd.”

Heidenen zullen meebouwen aan de stad Jeruzalem. Het gaat hier nog niet over het nieuwe Jeruzalem, want die stad zal door God worden gebouwd, en daarna neerdalen uit de hemel (Op.3:12, 21:2,10).

Toen een deel van de Joden in 537 voor Christus uit de ballingschap terugkeerde, moest men de verwoeste tempel herbouwen. Bij de herbouw ondervonden de Joden steun van de Sidoniërs en de Tyriërs (Ezra 3:7). Dit gold niet alleen voor de Sidoniërs en Tyriërs. Alle onderworpen volken in het Perzische rijk betaalden jarenlang mee aan de herbouw en het onderhoud van de tempel. Dat begon al tijdens de regering van koning Kores II (Ezra 1:4,7-11, 6:3-5). Koning Darius I (521 – 485) liet de gouverneur Tattenai uit de staatskas fors meebetalen aan de tempelbouw en de offerdienst (Ezra 6:6-10). Artaxerxes I (465 – 424) ging hiermee door (Ezra 7:15-22). Zo liet God toen de (buur)volken meebetalen aan zijn huis en zijn dienaren (Jes.23:18).

---

<sup>377</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>378</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>379</sup> Herodotus, Historiën, deel 4, 152.

<sup>380</sup> Koning Salomo (972 – 932) bijvoorbeeld liet, hoogstwaarschijnlijk vanuit Elat (= Eilat), een handelsvloot naar Tarsis varen. Eens in de 3 jaren kwam die vloot in Israël terug, beladen met goud en zilver, ivoor, apen en pauwen (1Kon.10:22, 2Kron.9:21). Deze vloot had er natuurlijk geen 3 jaren voor nodig om heen en terug naar Tarsis in het huidige Turkije te varen. Hoogstwaarschijnlijk voeren ze via de Rode Zee om Afrika heen naar het zuiden van Spanje. Via de Middellandse Zee ging het wel sneller, maar zeeschepen voeren in die tijd vooral langs de kust. De enige haven aan de westkust van Israël was bij Jafo (= Joppe) (2Kron.2:16, Ezra 3:7, Jona 1:3), maar die was waarschijnlijk minder geschikt, want ook koning Josafat (873 – 849) wilde vanuit Esjon-Geber, dat vlak bij Elat ligt, naar Ofir en Tarsis varen (1Kon.22:49,50, 2Kron.20:35-37).

Dat men uit de context moet opmaken welke van de 2 plaatsen met Tarsis wordt bedoeld, geldt eveneens voor andere historische bronnen. Volgens een inscriptie van de Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669) bijvoorbeeld, hadden alle koningen die midden op de zee wonen vanaf Cyprus (= Ladanana) en Griekenland (= Laman) tot en met Tarsisi zich aan zijn voeten onderworpen. (Zie Borger R., *Die Inschriften Asarhaddons Königs von Assyrien*, Beiheft 9, Graz 1956, 86). Deze Assyrische koning heeft over gebieden of zeeën in de buurt van Spanje en zelfs van Italië helemaal geen enkele macht uitgeoefend. Wel was hij machtig in de buurt van Tarsus in Cilicië. Dit bevestigt ook de bewering van Flavius Josefus, dat Tarsus dezelfde plaats is als Tarsis in het huidige Turkije.

Toch gaat deze profetie verder. Volken en koningen zullen naar Jeruzalem trekken (v.3). Vanuit de verstrooiing keren de Israëlieten terug naar het heilige land (v.4). Het vermogen van de volken zal naar Jeruzalem komen (v.5). De Midjanieten en de Sabeërs zullen goud en wierook brengen, en God loven en prijzen (v.6). Deze volken hebben nooit bij het Perzische rijk gehoord, en ook nog nooit meegeholpen met de opbouw van Jeruzalem. Dat geldt eveneens voor de kustlanden, en hoogstwaarschijnlijk bovendien voor het ver weg liggende Tarsis (v.9).

Veel Joden en Israëlieten zijn al teruggekeerd naar het heilige land. Daar zullen nog veel meer Israëlieten en heidenen heentrekken. De Here heeft in dat land voor zijn volk nog een rijke toekomst weggelegd.

**11** “Je poorten zullen voortdurend openstaan. Dag en nacht zullen zij niet gesloten worden, zodat men het vermogen van de volken door hun koningen begeleid naar je toe zal brengen.”

Vroeger werden de poorten van een stad 's nachts gesloten. Hier kan dat niet, want de rijkdommen van de volken zullen voldoende de gelegenheid moeten hebben om de stad binnen te komen (vgl. Op.21:24-26).

Blijkbaar zal het ook niet nodig zijn om de poorten te sluiten, omdat het veilig genoeg zal zijn.

Ook hier gaat het nog niet over het nieuwe Jeruzalem, want daar zal geen nacht meer zijn (Op.21:25, 22:5).

**12** “Ja, het volk en het koninkrijk dat jou niet wil dienen, zal te gronde gaan. Die volken zullen volkomen worden verwoest.”

Voor volken die Jeruzalem niet willen dienen, zal er op den duur geen toekomst meer zijn.

**13** “De heerlijkheid van de Libanon zal bij jou (= Jeruzalem) komen: cipres, plataan en dennenboom samen, om de plaats van mijn heiligheid te verfraaien, en de plaats van mij voeten zal Ik heerlijk maken.”

De plaats van de heiligheid van de Here is hier niet de tempel, want na het scheuren van het voorhangsel, en het verdwijnen van de bloedige offerdienst, zal er geen nieuwe tempel meer komen (Zie uitleg bij v.7).<sup>381</sup> De plaats van de heiligheid van God is de plaats waar Hij woont, en waar zijn voeten staan (vgl. Op.21:22).

Na de uitstorting van de Heilige Geest woont God in de harten van zijn dienaren (Joh.20:22, Hand.1:8, 8:14-17, 10:44-47, 11:15, 1Kor.6:19). Als die gelovige mensen in het heilige land zijn, dan zal Hij daar eveneens aanwezig zijn. Daar zullen cipressen, platanen en dennenbomen groeien.

**14** “De zonen van je onderdrukkers zullen buigend bij jou komen. Aan je voetzolen zullen (zij) die je allemaal verachtten, zich neerbuigen. Zij zullen je noemen: “Stad van Jahweh, Zion van de Heilige van Israël.”

De vroegere onderdrukkers van Jeruzalem zullen de grote macht van de stad erkennen. Ze zullen ook inzien, dat Jeruzalem de stad is van de machtige Jahweh, de Heilige van Israël.

**15** “Hoewel jij verlaten en gehaat was, en niemand langskwam, zal Ik van je een eeuwige trots maken, een vreugde van generatie op generatie.”

---

<sup>381</sup> Voor de tempelbouw werden trouwens vooral ceders gebruikt (1Kon.6), en hier worden uitsluitend andere boomsoorten genoemd.

Generaties lang zal de stad Jeruzalem en het gebied dat door de hoofdstad zal worden bestuurd: het heilige land, veilig zijn.

Op de nieuwe aarde zal er geen sprake zijn van verschillende generaties, want het huwelijk zal niet meer bestaan (Mat.22:30, Mark.12:25, Luk.20:34-36).

**16** “Jij zal de melk van de volken zuigen. Je zal aan de borst van koningen zuigen. Jij zal weten, dat Ik, Jahweh, je Redder en je Verlosser (of je Loskoper) ben, de Machtige van Jakob.”

**17** “In plaats van koper (of brons) zal Ik goud brengen. In plaats van ijzer zal ik zilver brengen, in plaats van hout koper, in plaats van stenen ijzer. Ik zal (van) vrede je regering maken, en gerechtigheid je opzichters.”

In het heilige land zullen vrede en gerechtigheid heersen. Wat een grote tegenstelling met de tijd waarin de profeet Jesaja leefde!

**18** “Van geen geweld zal in je land meer worden gehoord, van verwoesting en verbrijzeling binnen je grenzen. Jij zal je muren Heil noemen, en je poorten Lof.”

Dit vers vormt de overgang van het herstelde Jeruzalem op deze aarde naar het nieuwe Jeruzalem. Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dicht bij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het ook hier.

**19** “De zon zal overdag voor jou niet meer als een licht zijn. De maan zal je niet als een glans verlichten. Jahweh zal een eeuwig licht voor je zijn (vgl. Joh.8:12, 9:5, 12:46), en je God je sieraad (Op.21:23, 22:5).”

In het nieuwe Jeruzalem zal in tegenstelling tot het nog oude Jeruzalem het verschil tussen dag en nacht zijn verdwenen (Op.21:23, 22:5). Er zal geen nacht meer zijn (Op.21:25<sup>b</sup>). God zelf zal de stad verlichten.

**20** “Je zon zal niet meer ondergaan, en je maan zal niet meer afnemen, want Jahweh zal een eeuwig licht voor je zijn, en aan de dagen van je rouw zal een einde komen.”

**21** “Jouw volk zal helemaal uit rechtvaardigen bestaan. Voor eeuwig zullen zij het land bezitten: een stekje door Mij geplant, een werk van mijn handen tot mijn verheerlijking.”

**22** “De kleinste zal een 1000(-tal) worden, en de minste een machtig volk. Ik, Jahweh, zal het te zijner tijd snel doen.”

Voordat het volk het nieuwe Jeruzalem binnen zal gaan, heeft de Here het als een stekje geplant. Hij zal het maken tot een groot volk. Een machtig volk zal daarna het nieuwe Jeruzalem binnen mogen gaan. Dat zal God op zijn tijd snel doen.

## Hoofdstuk 61

**1** De Geest van de Heer Jahweh is op Mij, omdat Jahweh Mij gezalfd heeft om een blijde boodschap te brengen aan nederige mensen. Hij heeft Mij gestuurd om te verbinden wie gebroken van hart is, om voor de gevangenen vrijheid uit te roepen, en voor wie gebonden is, bevrijding,

**2** om uit te roepen een welgevallig jaar voor Jahweh, en een dag van de wraak voor onze God, om alle rouwende mensen te troosten,

**3** om voor de rouwende mensen van Zion te bepalen, dat men hun geeft een hoofdsie-

raad in plaats van as, vreugdeolie in plaats van rouw, een mantel van lofzang in plaats van een kwijnende geest. Men zal hen noemen: “Eiken van de gerechtigheid, een planting van Jahweh tot zijn verheerlijking.”

**4** Zij zullen de heel oude ruïnes opbouwen, zij zullen de verwoestingen van vroeger oprichten, en de verdelgde steden vernieuwen, die verwoest waren van generatie op generatie.

**5** Vreemden zullen klaar staan, en zij zullen jullie kleinvee weiden. Buitenlandse zonen zullen je akkerbouwers en je wijnbouwers zijn.

**6** Jullie zullen *priesters van Jahweh* worden genoemd. *Dienaren van onze God* zal men tegen jullie zeggen. Jullie zullen het vermogen van de heidenvolken eten. Jullie zullen je op hun heerlijkheid beroemen.

**7** “In plaats van jouw dubbele schaamte en schande, zullen zij juichen over hun deel. Zij zullen daarom in hun land het dubbele bezitten. Zij zullen voor altijd blij zijn.”

**8** “Ja, Ik, Jahweh, heb het recht lief. Ik haat onrechtmatige roof. Ik zal hun loon trouw geven. Ik zal een eeuwig verbond met hen sluiten.”

**9** Hun nageslacht zal onder de heidenvolken bekend zijn, en hun nakomelingen te midden van de natiën. Al wie hen zien, zullen van hen erkennen, dat zij een nageslacht zijn, dat Jahweh gezegend heeft.

**10** Ik zal erg vrolijk zijn om Jahweh. Mijn ziel zal juichen over mijn God, want Hij heeft mij met kleren van heil bekleed. Met de mantel van de gerechtigheid heeft Hij mij omhuld, zoals een bruidegom zichzelf prachtig aankleedt, en zoals een bruid zich siert met haar bruidstooi.

**11** Ja, zoals de aarde zijn gewas voortbrengt, en zoals een tuin zijn zaad laat ontspruiten, zo zal de Heer Jahweh gerechtigheid en lofzang laten ontspruiten voor alle volken.

\*\*\*

**1** De Geest van de Heer Jahweh is op (of over) Mij, omdat (of daarom) Jahweh Mij gezalfd heeft om een blijde boodschap te brengen (aan) nederige( mense)n (of arme( mense)n). Hij heeft Mij gestuurd (of gezonden) om te (ver)binden wie gebroken van hart is, om voor de gevangenen vrijheid (uit) te roepen (of om ... te (be)noemen), en voor wie (vast)gebonden (of geboeid) is, (of en voor (vast)gebonden( mens)en/geboeide( mense)n) opening (= bevrijding),

**2** om (uit) te roepen (of om te (be)noemen) een welgevallig (of aangenaam) jaar voor (of van) Jahweh,<sup>382</sup> en een dag van wraak voor (of van) onze God, om alle rouwende( mense)n te troosten (of bemoedigen/helpen),

**3** om voor de rouwende( mense)n van Zion te bepalen (of (vast/aan) te stellen) om hun te geven (= , dat men hun geeft) een (hoofd)sieraad in plaats van (of in ruil voor/onder) as, vreugdeolie in plaats van (of in ruil voor/onder) rouw, een mantel van lofzang in plaats van (of in ruil voor/onder) een kwijnende geest. Men zal hen noemen: “Eiken van de gerechtigheid, een planting van Jahweh tot zijn verheerlijking.”

Volgens de Here Jezus sprak de profeet Jesaja hier zijn goddelijke woorden (Luk.4:17-21). De Messias (= de Gezalfde) was hier aan het woord. Toen Hij door Johannes de Doper werd gedoopt, daalde de Gods Geest op Hem neer in de vorm van een duif (Mat.3:16, Mark.1:9-11,

---

<sup>382</sup> Dit gedeelte heeft de Here Jezus voorgelezen in de synagoge in Nazaret (Luk.4:18,19). De voorgelezen tekst is letterlijk niet helemaal hetzelfde, maar de inhoud komt wel overeen. De voorgelezen tekst in het Evangelie van Lukas komt het meest overeen met de weergave in de Griekse handschriften. In de tijd van de gezalfde Jezus werd vooral Grieks gesproken.

Luk.3:21,22). Zo werd Hij door God de Vader met de Heilige Geest gezalfd (Hand.10:38), voordat Hij met zijn werk begon.

De Here zou komen als de bevrijder van zijn dienaren. De zachtmoedige mensen, de gebroken en treurende mensen, die soms bovendien om zijn naam worden vervolgd, verklaarde de gezalfde Jezus gelukkig (Mat.5:3-12). De mensen die alles van Hem verwachtten, zal Hij bevrijden van de duisternis van de zonde en de gevangenis van de satan. Hij opende hun ogen, zodat ze weer in contact met God konden komen, en Hem konden loven en prijzen. Toen de verlosser Jezus dat allemaal deed, was dat een aangenaam jaar voor onze God en Vader.

God zal ook zich wreken op zijn vijanden. De Here Jezus vermaande ze later in harde bevoordingen om ze alsnog te waarschuwen (Mat.23:13-33, Luk.11:42-52).

Als iemand in die tijd erg veel verdriet had, dan ging hij of zij in stof of as zitten, of deed die persoon as op het hoofd (2Sam.13:19, Est.4:3, Job 2:8,12, 42:6, Ezech.37:30).

Voor een feest werd men met olie gezalfd (2Sam.14:2, Ps.23:5, 45:8, 92:11, Spr.21:17).

Het Hebreeuwse woord voor *eiken* kan eveneens *terebinten* aanduiden. Het zijn allebei grote en stevige bomen. Zo stevig als eikenbomen zullen de dienaren van God in het heilige land worden.

**4** Zij zullen de heel oude ruïnes opbouwen, zij zullen de verwoestingen van vroeger oprichten, en de verdelgde steden vernieuwen, die verwoest waren van generatie op generatie.

Nadat de gezalfde Jezus zijn werk zou hebben gedaan, zou er in de toekomst nog heel wat gaan gebeuren. Puinhopen in het heilige land, die al veel generaties oud waren, zouden weer worden hersteld en opgebouwd.

**5** Vreemden zullen klaar staan, en zij zullen jullie kleinvee weiden. Buitenlandse zonen zullen je akkerbouwers en je wijnbouwers zijn.

De Israëlieten zullen niet alleen het werk hoeven doen. Mensen uit andere volken zullen hen daarbij helpen.

**6** Jullie zullen *priesters van Jahweh* worden genoemd. *Dienaren van onze God* zal men tegen jullie zeggen. Jullie zullen het vermogen van de (heiden)volken eten. Jullie zullen je op hun heerlijkheid beroemen.

In de toekomst zullen de bewoners van het heilige land *priesters van Jahweh* worden genoemd (vgl. Jes.66:21). Iedereen die de Here Jezus wil volgen, moet zichzelf voor zijn dienst geven en opofferen. Al Gods dienaren zijn priesters (1Pet.2:5,9, Op.1:6, 5:10, 20:6). Als priesterlijke Levieten doen zij dienst in zijn koninkrijk.

Ze zullen genieten van de rijkdommen van de andere volken. Deze positie zullen de Israëlieten nog krijgen.

**7** “In plaats van jouw dubbele schaamte en schande, zullen zij juichen over hun deel. Zij zullen daarom in hun land het dubbele bezitten. Zij zullen (voor) altijd blij zijn.”

De Joden en Israëlieten die leefden in de tijd van de profeet Jesaja, ontvingen steeds meer schaamte en schande. In de verre toekomst zal hun nageslacht in het heilige land voor altijd blij zijn.

**8** “Ja, Ik, Jahweh, heb het recht lief. Ik haat onrechtmatige roof. Ik zal hun loon trouw geven. Ik zal een eeuwig verbond met hen sluiten.”



**9** Hun nageslacht zal onder de (heiden)volken bekend zijn, en hun nakomelingen te midden van de natiën. Al wie hen zien, zullen van hen erkennen, dat zij een nageslacht zijn, dat Jahweh gezegend heeft.

De grote zegen waarmee de Here de Joden en Israëlieten zal zegenen, zal bij alle volken opvallen. Zij zullen erkennen, dat de God van Israël hen zegent.

**10** Ik zal erg vrolijk zijn om Jahweh. Mijn ziel zal juichen over mijn God, want Hij heeft mij met kleren van heil bekleed. Met de mantel van de gerechtigheid heeft Hij mij omhuld, zoals een bruidegom zichzelf prachtig aankleedt, en zoals een bruid zich siert met haar (bruids)tooi.

Het is hier de stad Jeruzalem die in de toekomst zal spreken. Dan zal de stad juichen, en blij zijn over wat God met haar zal hebben gedaan.

**11** Ja, zoals de aarde zijn gewas voortbrengt, en zoals een tuin zijn zaad laat ontspruiten, zo zal de Heer Jahweh gerechtigheid en lofzang laten ontspruiten voor alle volken.

In 1948 is de staat Israël gesticht. Nog veel Joden, Israëlieten en bekeerde mensen uit andere volken zullen daarheen gaan. Het zal een gezegend en machtig volk worden.

## Hoofdstuk 62

**1** “Omwille van Zion zal Ik niet zwijgen, en omwille van Jeruzalem wil zal Ik niet rusten, totdat haar rechtvaardigheid uittrekt als een lichtglans, en haar redding als een brandende fakkel.”

**2** Heidenvolken zullen je rechtvaardigheid zien, alle koningen je heerlijkheid. Jij zal met een nieuwe naam worden genoemd, die de mond van Jahweh bepalen zal.

**3** Jij zal een sierlijke kroon in de hand van Jahweh zijn, een koninklijke tulband in de handpalm van je God.

**4** Tegen jou zal niet meer worden gezegd: “Verlatene”, en tegen jouw land zal niet meer worden gezegd: “Woestenij”, want jij zal worden genoemd: “Mijn genoeg is in haar”, en je land: “Getrouwde”. Jahweh heeft een genoeg in jou, en met je land zal worden getrouwd.

**5** Ja, zoals een jongeman trouwt met een jonge vrouw, zo zal je Bouwmeester met jou trouwen, en zoals de bruidegom blij is over een bruid, zo zal je God blij zijn over jou.

**6** Op jouw muren, Jeruzalem, heb Ik wachters aangesteld. Gedurende de hele dag en de hele nacht zullen ze niet zwijgen. Jullie, die aan Jahweh laten denken, gunt je geen rust!

**7** Gunt je geen rust, totdat Hij Jeruzalem fundeert, en het maakt tot een lofzang op aarde.

**8** Jahweh heeft gezworen met zijn rechterhand, en met zijn sterke arm: “Nooit zal Ik je koren meer als voedsel aan je vijanden geven. Nooit zullen zonen van een vreemde je jonge wijn drinken, waarvoor jij gezwoged hebt,

**9** want wie het bijeenbrengen, zullen het eten, en zij zullen Jahweh loven; en wie het oogsten, zullen het drinken in de voorhoven van mijn heiligdom.”

**10** Gaat, gaat door de poorten! Maakt de weg klaar voor het volk! Verhoogt, verhoogt de hoofdweg! Haalt stenen weg! Steekt een vaandel omhoog boven de volken.

**11** Zie, Jahweh heeft het laten horen tot aan het einde van de aarde: “Zegt tegen de dochter van Zion: “Zie, je Redder komt. Zie, zijn loon is bij Hem, en zijn werk gaat voor Hem uit.

**12** Ze zullen hen noemen: “Het heilige volk, De verlost van Jahweh”, en jij zal worden genoemd: “Gezochte, Stad die niet verlaten is.”

\*\*\*

**1** “Omwille van Zion zal Ik niet zwijgen, en omwille van Jeruzalem wil zal Ik niet rusten, totdat haar rechtvaardigheid uittrekt als een lichtglans, en haar redding als een brandende fakkel.”

Het is hier de Here die via zijn profeet Jesaja sprak. De Spreker stelde ook wachters aan om zijn woorden door te geven (v.6). God zal niet rusten, totdat rechtvaardigheid uitstraalt van de stad Jeruzalem en het gebied dat door die hoofdstad wordt bestuurd.

**2** (Heiden)volken zullen je rechtvaardigheid zien, alle koningen je heerlijkheid. Jij zal met een nieuwe naam worden genoemd, die de mond van Jahweh bepalen zal.

De Here zal Jeruzalem een nieuwe naam geven, die samen zal hangen met de nieuwe en sterke positie van die stad. Zo veranderde Hij eveneens de naam Abram in Abraham (Gen.17:5, Neh.9:7), en Jakob werd door Hem Israël genoemd (Gen.32:28, 35:10).

Deze positie heeft Jeruzalem na de tijd waarin de profeet Jesaja leefde, nooit gekend. Deze profetieën sluiten dus aan bij het vorige hoofdstuk, en moeten nog in vervulling gaan.

**3** Jij zal een sierlijke kroon in de hand van Jahweh zijn, een koninklijke tulband in de handpalm van je God.

**4** Tegen jou zal niet meer worden gezegd: “Verlatene”, en tegen jouw land zal niet meer worden gezegd: “Woestenijs”, want jij zal worden genoemd: “Mijn genoeg is in haar” (= Cheftsie-baah), en je land: “Getrouwde”. Jahweh heeft een genoeg in jou, en met je land zal worden getrouwd.

De stad zal niet meer door God worden verlaten. De Here heeft Jeruzalem niet definitief verlaten. Hij zal weer naar de stad omzien.

Het land dat door Jeruzalem wordt bestuurd, was het heilige land Israël met de bevolking. Daarmee zal God weer trouwen, of een verbond sluiten. Het zal weer het land van de Here zijn. Israël blijft Gods volk.

Cheftsie-baah was een bestaande naam voor een vrouw. De moeder van de slechte koning Manasse (697 – 642) heette ook zo (2Kon.21:1).

**5** Ja, (zoals) een jongeman trouwt met een jonge vrouw, (zo) zal je Bouwmeester met jou trouwen, en zoals de bruidegom blij is over een bruid, (zo) zal je God blij zijn over jou.

In de Bijbel worden al Gods dienaren samen voorgesteld als zijn bruid (Jer.2:2, Hos.2:18,19, Joh.3:29). Jeruzalem was in die tijd de vertegenwoordigster van het volk van de Here. Zij was de bruid van Almachtige (Op.21:2,9).

**6** Op jouw muren, Jeruzalem, heb Ik wachters aangesteld. Gedurende de hele dag en de hele nacht zullen ze niet zwijgen. Jullie, die aan Jahweh laten denken, gunt je geen rust!

De profeet Jesaja sprak hier over de muren van de stad Jeruzalem. Het is dus ondenkbaar, dat tijdens het ontstaan van deze profetieën deze stad al verwoest zou zijn, zoals veel uitleggers beweren.

De Here heeft wachters op de muren van Jeruzalem aangesteld. In de Bijbel worden profeten regelmatig wachters genoemd (Jes.21:6,11,12, 56:10, Jer.6:17, Ezech.3:17, 33:1-9, Hos.9:8, Hab.2:1). Zo is het ook hier bedoeld. Profeten zijn mensen die de wacht moeten houden over Gods volk. Ze moeten de rechtstreekse boodschap van de Here doorgeven aan de mensen. Als wachters moeten ze alarm slaan, wanneer dat nodig is.

**7** Gunt je geen rust, totdat Hij Jeruzalem fundeert, en het maakt tot een lofzang op aarde.

De profeten van God moesten en moeten doorgaan met hun werk, tot de Here de harten van de Joden en Israëlieten zal veranderen, en zij zich zullen bekeren.

**8** Jahweh heeft gezworen met zijn rechterhand, en met zijn sterke arm: “Nooit zal Ik je koren meer als voedsel aan je vijanden geven. Nooit zullen zonen van een vreemde je most (= je jonge wijn) drinken, waarvoor jij gezwoged hebt,

**9** want wie het bijeenbrengen, zullen het eten, en zij zullen Jahweh loven; en wie het oogsten, zullen het drinken in de (voor)hoven van mijn heiligdom (of mijn heiligheid).”

Dit alles gaat over een tijd nadat de Here Jezus is gestorven. Toen Hij voor onze zonden stierf aan het kruis, scheurde het voorhangsel in de tempel van boven naar beneden (Mat.27:51, Mark.15:38, Luk.23:45).<sup>383</sup> Het heiligdom of de heiligheid van de Here is hier dus niet de tempel, want na het scheuren van het voorhangsel, en het verdwijnen van de bloedige offerdienst, zal er geen nieuwe tempel meer komen. Het heiligdom van God is de plaats waar Hij woont (vgl. Op.21:22).

**10** Gaat, gaat door de poorten! Maakt de weg klaar voor het volk! Verhoogt, verhoogt de hoofdweg! Haalt stenen weg! Steekt een vaandel omhoog boven de volken.

**11** Zie, Jahweh heeft het laten horen tot aan het einde van de aarde (of van het land): “Zegt tegen de dochter van Zion: “Zie, je Redder komt. Zie, zijn loon is met (= bij) Hem, en zijn werk (of zijn vergoeding) gaat voor Hem uit (vgl. Jes.40:10, Mat.16:27, Op.22:12).

De Redder van Zion is Jezus de Gezalfde. Al zijn werk van verlossing van zonde en schuld ging voor Hem uit. Hij verloste Jeruzalem als de vertegenwoordigster van al zijn dienaren. Hij maakte ook de toekomstige bekering van Joden en Israëlieten mogelijk.

Op de jongste dag zal de Here Jezus terugkomen, en zijn loon voor al zijn trouwe volgelingen zal bij Hem zijn.

**12** Ze zullen hen noemen: “Het heilige volk, De verlostten (of De losgekochten) van Jahweh”, en jij zal worden genoemd: “Gezochte, Stad die niet verlaten is.”

Als de Joden en Israëlieten zich hebben bekeerd, zal de Here hen rijkelijk zegenen. Men zal de kinderen van de hemelse Vader noemen: *Het heilige volk* en *De verlostten van Jahweh*. De stad Jeruzalem zal dan heten: *Gezochte* en *Stad die niet verlaten is*.

---

<sup>383</sup> De bloedige offerdiensten in de tempel, die heen wezen naar het grote offer van Jezus de Gezalfde aan het kruis, zijn niet meer nodig, want door het lijden en het sterven van Gods Zoon is het grote offer al gebracht (Hebr.7:27, 9:11-28, 10:1-18).

#### 4. God zal de heidense volken berechten.

Hoofdstuk 63:1-6

1 “Wie is het, die vanuit Edom komt, in helrode kleren vanuit Bozra, die daar praat in zijn gewaad, verder trekt in zijn veelheid van kracht? Ik ben het, die in rechtvaardigheid spreekt, en machtig is om te redden.”

2 Waarom is dat rood aan uw gewaad, en zijn uw kleren als van iemand die de wijnpers treedt?

3 “Ik heb de pers alleen getreden. Van de volken was niemand bij Mij. Ik vertrad hen in mijn boosheid, en vertrapte hen in mijn woede. Hun levenssap spatte op mijn kleren, en Ik bevlekte mijn hele gewaad.”

4 “Ja, een dag van wraak was in mijn hart, en het jaar van mijn verlost en was gekomen.”

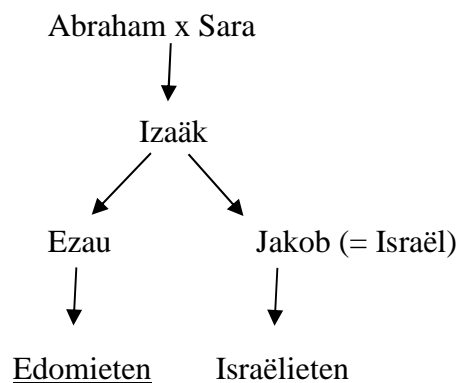
5 “Ik keek rond. Er was niemand die hielp. Ik verbijsterde Mij. Er was niemand om Mij te ondersteunen. Mijn arm redde Mij, en mijn grimmigheid heeft Mij ondersteund.”

6 “Ik vertrapte volken in mijn boosheid, en Ik maakte hen dronken in mijn woede. Ik liet hun levenssap op de aarde stromen.”

\*\*\*

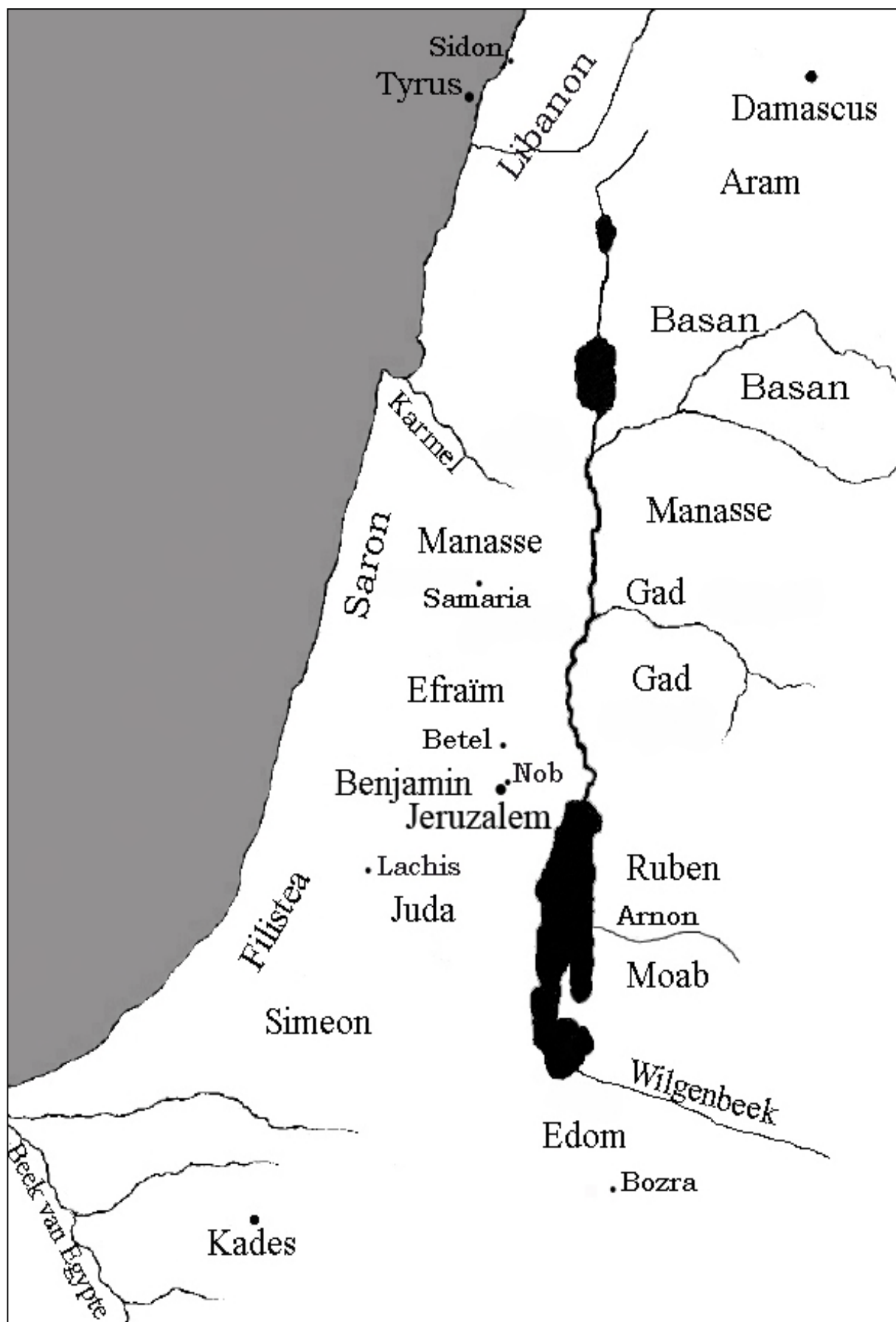
1 “Wie is het, die vanuit Edom komt, in helrode kleren vanuit Bozra, die daar praat in zijn gewaad, verder trekt in zijn veelheid van kracht? Ik ben het, die in rechtvaardigheid spreekt, en machtig is om te redden.”

In dit gedeelte kwam er iemand uit de richting van Edom. De Edomieten woonden ten zuiden van Israël. Het waren afstammelingen van Ezau, een zoon van Izaäk en de broer van Jakob (Gen.25:19-26,30).



Hoewel Ezau de oudste was, ging voordat hij en zijn broer Jakob werden geboren, de grote zegen, die voor de oudste zoon bestemd was, naar Jakob (Gen.25:23, Rom.9:11-13). Dat door Gods keuze de grote zegen aan Ezau voorbijging, betekende niet, dat hij geen kind van God mocht worden. Het volk van de Kanaänieten was door de Here zelfs vervloekt (Gen.9:20-27), en toch mocht ook de Kanaänitische hoer Rachab voor God kiezen (Joz.2:1-20, 6:17-25), en zelfs tot het voorgeslacht van Jezus de Gezalfde horen (Mat.1:5). Ezau echter was onverschillig naar Here toe (Gen.25:29-34, 26:34, 27:46), en accepteerde zijn keus niet (Gen.27:1-41). Daardoor ging God Ezau haten (Mal.1:3). Doordat Ezau en zijn nageslacht onverschillig waren tegenover de Here, en zich tegen Hem verzetten, werden zij vervloekt.

De plaats *Bozra* lag ongeveer 40 kilometer ten zuidzuidoosten van de Dode Zee. Het was één van de hoofdsteden van de Edomieten (Gen.36:33,34, 1Kron1:44,45, Am.1:11,12).



De Persoon die eraan kwam, was de Here. Dat blijkt uit het tweede gedeelte van dit vers en de 5 verzen die erop volgen. Hij is het, die gerechtigheid spreekt, en machtig is om te redden. Hij kwam dus vanuit het zuiden het heilige land binnen.

**2** Waarom is dat rood aan uw gewaad, en zijn uw kleren als van iemand die de wijnpers treedt?

Hier vond een tweegesprek plaats tussen de profeet Jesaja en de Here. Jesaja vroeg in zijn visioen aan God, waarom zijn kleren zo rood waren.

**3** “Ik heb de pers alleen getreden. Van de volken was niemand bij Mij. Ik vertrad hen in mijn boosheid, en vertrapte hen in mijn woede. Hun levenssap spatte op mijn kleren, en Ik bevleekte mijn hele gewaad.”

De druiven waren de volken (v.6). De druivensap die tijdens het treden van de druiven omhoog spat, wordt hier vergeleken met levenssap of bloed. De heidenvolken zouden door de Here zwaar worden gestraft. Zo zou de Here zijn eigen volk verlossen. Bij die heidenvolken die zo zwaar zouden worden gestraft, zouden ook de Edomieten horen (Jes.34).

Nog geen jaar na de verovering van Jeruzalem door koning Nebukadnezar II (604 – 562) in 586 voor Christus zag de profeet Ezechiël de verslagen legers en koningen van Assur, Elam, Edom en Sidon terug in het dodenrijk (Ezech.32:17-30, vgl. Jer.25:9-11, 27:3-11). Blijkbaar had de koning van Babel de Edomieten hard aangepakt.

De Babylonische koning Nabonidus (556 – 538) drong de Edomieten in 554 voor Christus verder terug.<sup>384</sup> In de tijd van de profeet Maleachi (±432 v. Chr.) had God het bergachtige landschap van de Edomieten laten verwoesten,<sup>385</sup> zodat de jakhalzen er ronddoelden. Die verwoesting was toen nog niet zo lang geleden gebeurd, want de Edomieten verwachtten, dat ze hun land weer snel konden opbouwen (Mal.1:3,4).

In de eerste helft van de 5<sup>e</sup> eeuw voor Christus hadden de Nabateeën de Edomieten uit het grootste deel van hun gebied verdrongen. Veel Edomieten werden in deze Arabische stam opgenomen. Wie niet onder de heerschappij van de Nabateeën wilde leven, moest naar het noorden en westen verhuizen.

De door de Nabateeën verzwakte Edomieten werden door de Joodse hogepriester en koning Johannes Hyrkanus (135 – 104) onderworpen. Ze moesten zich laten besnijden, en volgens de Joodse wetten gaan leven. Anders zouden ze hun bezittingen en land kwijt raken. De Edomieten hebben dat noodgedwongen geaccepteerd. Vanaf die tijd gedroegen ze zich volgens de leefregels van de Joden (vgl. Num.24:18).<sup>386</sup>

Een restant van de Edomieten streed mee met de Joodse burgeroorlogen in Jeruzalem. De overgebleven Edomieten streden ook tegen de Romeinen. De koningen uit het koningshuis van de wrede Herodes de Grote hoorden bij de enkele Edomieten die nog overgebleven waren. Het restant van de Edomieten is opgegaan in het Joodse volk. Sinds de 2<sup>e</sup> eeuw na Christus vernemen we van de Edomieten niets meer.

God zou niet alleen de Edomieten vertreden. Hij zou en zal alle vijanden van zijn volk vertreden (Joël 3:13). Zo zal Hij zijn volk verlossen.

**4** “Ja, een dag van wraak was in mijn hart, en het jaar van mijn verlost (of mijn losgekochten) was gekomen.”

---

<sup>384</sup> Zie de Naboniduskroniek, kolom 1:17.

<sup>385</sup> Zie Turenout T. van, Maleachi, Boodschapper van Jahweh, Grijskerk, 2023.

<sup>386</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 9:1

**5** “Ik keek rond. Er was niemand die hielp. Ik verbijsterde Mij. Er was niemand om (Mij) te ondersteunen. Mijn arm redde Mij, en mijn grimmigheid heeft Mij ondersteund.”

**6** “Ik vertrapte volken in mijn boosheid, en Ik maakte hen dronken in mijn woede. Ik liet hun levenssap op de aarde stromen.”

Veel volken die het bestaan van de Israëlieten bedreigden, zijn inmiddels verdwenen. De Edomieten, Filistijnen, Moabieten, Ammonieten en Feniciërs zijn uitgeroeid of in andere volken opgegaan. De Here zal ook in de toekomst zijn volk blijven beschermen. De Joden en Israëlieten zullen samen met Christenen uit de andere volken veilig in het heilige land kunnen wonen. Als daarna de Here Jezus terugkomt, zal elke knie zich voor God moeten buigen, en elke tong zal zijn naam (moeten) belijden (Jes.45:23,24, Rom.14:11, Fil.2:10,11, Op.11:13).

## 5. Smeekebed om vergeving en hulp.

Hoofdstuk 63:7-64:12

**7** Ik zal de vriendschappelijke daden van Jahweh in herinnering roepen, de roemrijke daden van Jahweh om alles wat Jahweh voor ons heeft gedaan, en de grote goedheid voor het huis van Israël, die Hij hun bewezen heeft naar zijn barmhartigheden en naar zijn vriendschappelijke daden.

**8** Hij zei: “Zij zijn toch mijn volk; zonen die niet liegen” Hij werd een redder voor hen.

**9** In al hun benauwdheid was Hij niet benauwd. De Knecht voor zijn gezicht heeft hen gered. In zijn liefde en in zijn medelijden heeft Hij hen verlost. Hij tilde hen op. Hij droeg hen alle dagen van oudsher.

**10** Zij verzetten zich, en bedroefden zijn Heilige Geest. Hij veranderde voor hen in een vijand. Hij streed tegen hen.

**11** Hij dacht aan lang vervlogen dagen, aan Mozes, aan zijn volk. Waar is Hij, die hen liet opkomen uit de zee met de herders van zijn kudde? Waar is Hij, die zijn Heilige Geest in hun midden gaf?

**12** Hij liet zijn luisterrijke arm aan de rechterhand van Mozes gaan. Hij spleet voor hen een water om voor zichzelf een eeuwige naam te maken.

**13** Hij liet hen door de waterdiepten gaan. Als een paard in de woestijn struikelden zij niet.

**14** Als een dier, dat afdaalt in een vallei, gaf de Geest van Jahweh hun rust. Zo hebt U uw volk geleid om U een luisterrijke naam te maken.

**15** Zie vanuit de hemel, en zie vanuit uw heilige en luisterrijke woning. Waar zijn uw ijver en uw machtige daden? Uw innerlijke bewogenheid en uw ontferming houden zich tegenover mij in.

**16** U immers bent onze Vader, want Abraham weet niet van ons, en Israël kent ons niet. U Jahweh, bent onze Vader. “Onze Verlosser van oudsher” is uw naam.

**17** Waarom laat U ons afdwalen, Jahweh, van uw wegen, verhardt U ons hart, zodat wij voor U geen ontzag hebben? Keer terug omwille van uw dienaren, de stammen van uw erfelijk bezit.

**18** Voor een korte tijd heeft uw heilig volk het in bezit gehad. Onze tegenstanders hebben uw heiligdom vertrapt.

**19** “Voor een hele lange tijd zijn wij geworden als zij)over wie U niet hebt geregeerd, als zij over wie uw naam niet is uitgeroepen.

**1** Och, dat U de hemelen zou openscheuren, dat U zou neerdalen, dat voor U de bergen zouden wegsmelten,

**2<sup>a</sup>** zoals vuur kreupelhout in vlam zet, en vuur water laat koken om uw naam aan uw tegenstanders bekend te maken.

**2<sup>b</sup>** De volken zouden voor U sidderen,

**3** als U angstaanjagende dingen doet, die wij niet verwachtten. U zou neerdalen, en de bergen zouden voor U wegsmelten.

**5** U ontmoet, wie met vreugde gerechtigheid doet, wie op uw wegen aan U blijven den-



ken. Zie, Uzelf was erg boos. Wij zondigden door hen een eeuwigheid, en wij zouden worden gered?

**6** Wij zijn allemaal geworden als een onreine. Al onze rechtvaardige daden zijn als een bezoedeld kleed. Wij vergaan allemaal als een blad, en onze wandaden voeren ons weg als de wind.

**7** Er is niemand die uw naam aanroept, die zich inspant om aan U vast te houden, want U hebt Uzelf voor ons verborgen, en hebt ons aan de greep van onze wandaden overgegeven.

**8** Welnu Jahweh, U bent onze Vader, wij zijn de klei. U bent onze Pottenbakker, en wij zijn allemaal het werk van uw hand.

**9** Jahweh, wees niet al te boos, en blijf niet altijd aan de ongerechtigheid denken. Zie toch, alstublieft, wij zijn allemaal uw volk!

**10** Uw heilige steden zijn een woestijn geworden. Zion is een woestijn geworden, Jeruzalem een woestijn.

**11** Ons heilig en luisterrijk huis, waar onze vaders U loofden, is door het vuur verbrand. Alles wat ons dierbaar was, is een puinhoop geworden.

**12** Zult U zich hierbij inhouden, Jahweh? Zult U zwijgen, en ons zolang zwaar laten onderdrukken?

\*\*\*

De profeet Jesaja sprak de Here aan in de vorm van een gebed. Het antwoord van God volgt in het gedeelte hierna.

**7** Ik zal de vriendschappelijke daden van Jahweh in herinnering roepen, de roemrijke daden van Jahweh om alles wat Jahweh voor ons heeft gedaan, en de grote goedheid voor het huis van Israël, die Hij hun bewezen heeft naar zijn barmhartigheden en naar zijn vele vriendschappelijke daden.

**8** Hij zei: "Zij zijn toch mijn volk; zonen die niet liegen" Hij werd een redder voor hen. Toen het volk in het heilige land kwam, beloofde het de Here trouw te zullen dienen. Ze slo-ten met de Hem een verbond (Joz.24:25-27). Als ze zich niet aan dat verbond hielden, en zo hun belofte niet nakwamen, dan hadden ze in feite gelogen.

**9** In al hun benauwdheid was Hij niet benauwd. De Knecht van (= voor) zijn gezicht heeft hen gered (Ex.14:19,20, 23:20-23, 32:34, 33:2). In zijn liefde en in zijn medelijden heeft Hij hen verlost (of losgekocht). Hij tilde hen op (of Hij droeg hen). Hij droeg hen (of Hij hief hen op) alle dagen van oudsher.

Toen de Israëlieten vanuit het land Egypte door de woestijn naar Kanaän trokken, ging de Knecht (= Engel) van de Here in de gedaante van een wolk voor hen uit (Ex.14:19,20, 16:10, 40:34-38, Num.10:34, 14:14<sup>b</sup>, Deut.1:32,33, Ps.99:7). Die Knecht was Gods eigen Zoon.<sup>387</sup>

**10** Zij verzetten zich, en bedroefden zijn Heilige Geest. Hij veranderde voor hen in een vijand. Hij streed tegen hen.

**11** Hij dacht aan lang vervlogen dagen, aan Mozes, aan zijn volk. Waar is Hij, die hen liet opkomen uit de zee met de herders van zijn kudde? Waar is Hij, die zijn Heilige Geest in hun midden gaf?

---

<sup>387</sup> Voor de komst van de Here Jezus vertoonde de Zoon van de mensen zich op aarde als dé Knecht van de Here (= dé Knecht van Jahweh). Dit blijkt dan uit het tekstverband (Gen.16:10-13, 22:11,12, 31:11-13, Ex.3:2, Num.22:22-35, Richt.6:11-23, 13:3-22).

Toen de Here de Israëlieten uit Egypte leidde, werden ze door het leger van de farao achtervolgd. God legde de Schelfzee gedeeltelijk droog, en maakte daarin een pad, zodat de Israëlieten naar de overkant konden lopen. De Egyptenaren gingen hen op dat pad achterna. Op het moment dat de Israëlieten de overkant hadden bereikt, strekte hun leider Mozes zijn staf uit over de Schelfzee. Onmiddellijk verdween het droge pad, en de Egyptenaren verdronken in de zee (Ex.14:9-30).

De herders van de kudde Israëlieten waren in die tijd de profeet Mozes, de hogepriester Aäron en de profetes Mirjam (Ps.77:21, 105:26, Mi.6:4).

In de tijd van het Oude Testament werkte de Heilige Geest door middel van profeten (Neh.9:30<sup>a</sup>). Mozes, Aäron en Mirjam waren profeten, waarin de Heilige Geest van God aanwezig was (Ex.7:1, 15:20, Num.12:6-8, Deut.34:10).

De profeet Jesaja vroeg in deze verzen, waar die almachtige God in zijn eigen tijd was. Waar bleef Hij?

**12** Hij liet zijn luisterrijke arm aan de rechterhand van Mozes gaan. Hij spleet voor hen een water om voor zichzelf een eeuwige naam te maken (Ps.106:9).

**13** Hij liet hen door de (water)diepten gaan. Als een paard in de woestijn struikelden zij niet.

**14** Als een dier, dat afdaald in een vallei, gaf de Geest van Jahweh hun rust. Zo hebt U uw volk geleid om U een luisterrijke naam te maken.

**15** Zie vanuit de hemel[en], en zie vanuit uw heilige en luisterrijke woning. Waar zijn uw ijver en uw machtige daden? Uw innerlijke bewogenheid en uw ontferming houden zich tegenover mij in.

**16** U immers bent onze Vader (Deut.32:6), want Abraham weet niet van ons, en Israel (= Jakob) kent ons niet. U Jahweh, bent onze Vader. "Onze Verlosser (of Onze Loskoper) van oudsher" is uw naam.

**17** Waarom laat U ons afdwalen, Jahweh, van uw wegen, verhardt U ons hart, zodat wij voor U geen ontzag hebben? Keer terug omwille van uw dienaren, de stammen van uw erfelijk bezit.

De profeet wilde God niet de schuld geven van alles, want ieder mens is zelf verantwoordelijk voor zijn daden. Hij wilde alleen het medelijden van de Here opwekken, en aangeven, dat ze niet zonder Hem kunnen. Hij vroeg aan de hemelse Vader om terug te keren voor de Joden die Hem wel wilden dienen. Die Joden horen bij de stammen van zijn erfdeel.

**18** Voor een korte tijd heeft uw heilig volk (het) in bezit gehad. Onze tegenstanders hebben uw heiligdom vertrapt.

Hoewel de Israëlieten en Joden eeuwenlang in het heilige land hebben gewoond, is dat toch een korte tijd vergeleken bij die vele eeuwen die ze verstrooid over de aarde zouden doorbrengen.<sup>388</sup>

Het gaat hier over een tijd waarin de tempel en de stad Jeruzalem een puinhoop zouden zijn (Jes.64:11). Met uw heiligdom wordt hier dus de tempel van God bedoeld.

---

<sup>388</sup> Dit gedeelte kan dus niet gaan over de tijd van de Babylonische ballingschap, zoals veel uitleggers aangeven. Die Babylonische ballingschap heeft 70 jaren geduurd. Vergeleken met die 70 jaren kan de tijd dat Gods volk ruim 800 jaren in het heilige land woonde, onmogelijk kort worden genoemd. Integendeel, een periode van 800 jaren duurt zelfs veel langer 70 jaren. De diaspora (= verstrooiing van de Joden en Israëlieten) duurde minstens 1800 jaren. Vergeleken daarbij was de periode in het heilige land maar kort.

**19** “Voor een hele lange tijd zijn wij geworden als (zij) over wie U niet hebt geregeerd, (als zij) over wie uw naam niet is uitgeroepen.

Het zou er zelfs op lijken, dat de Israëlieten Gods volk niet meer zouden zijn, en dat eigenlijk ook nooit zouden zijn geweest.

Dit hoofdstuk sluit naadloos aan bij het vorige. Het gebed van de profeet gaat hier gewoon verder.

**1** Och, dat U de hemel[en] zou (open)scheuren, dat U zou neerdalen, dat voor U de bergen zouden wegsmelten,

**2<sup>a</sup>** zoals vuur kreupelhout in vlam zet, (en) vuur water laat koken om uw naam aan uw tegenstanders bekend te maken.

De profeet Jesaja wenste, dat de hemel waarin God zich zou hebben teruggetrokken, zou openscheuren. Hij wilde, dat de Here daarna tevoorschijn zou komen om zijn tegenstanders schrik aan te jagen, en zo zijn volk zou verlossen.

**2<sup>b</sup>** De volken zouden voor U sidderen,

**3** als U angstaanjagende dingen doet, (die) wij niet verwachtten. U zou neerdalen, (en) de bergen zouden voor U wegsmelten.

**4** Van oudsher hebben ze niet gehoord, hebben ze met geen oor vernomen, en heeft geen oog gezien, God, behalve U. Hij treedt op, voor wie op Hem wachten (vgl. 1Kor.2:9).

Alleen God leeft al eeuwig, en niemand anders.

**5** U ontmoet, wie met vreugde gerechtigheid doet (enkelvoud), wie op uw wegen aan U blijven denken (meervoud). Zie, Uzelf was erg boos. Wij zondigden door hen (= wandaden of afgoden) een eeuwigheid, en wij zouden worden gered(?)

**6** Wij zijn allemaal geworden als een onreine. Al onze rechtvaardige daden zijn als een bezoedeld kleed. Wij vergaan allemaal als een blad, en onze wandaden voeren ons weg als de wind.

De eveneens zondige profeet Jesaja voelde zich betrokken bij het lot van al zijn toekomstig verblinde volksgenoten.

**7** Er is niemand die uw naam aanroept, die zich inspant om aan U vast te houden, want U hebt Uzelf voor ons verborgen, en hebt ons aan de greep van onze wandaden overgegeven.

**8** Welnu Jahweh, U bent onze Vader, wij zijn de klei. U bent onze Pottenbakker, en wij zijn allemaal het werk van uw hand.

**9** Jahweh, wees niet al te boos, en blijf niet altijd aan de ongerechtigheid denken. Zie toch, alstublieft, wij zijn allemaal uw volk!

**10** Uw heilige steden zijn een woestijn geworden. Zion is een woestijn geworden, Jeruzalem een woestenij.

Het hele heilige land zou een grote puinhoop worden. Alle steden in Israël zouden worden verwoest.

**11** Ons heilig en luisterrijk huis, waar onze vaders U loofden, is door het vuur verbrand. Alles wat ons dierbaar was, is een puinhoop geworden.

Ook de tempel, het heilige huis van God, was in brand gestoken. Dit is 2 keer gebeurd.

In 586 veroverde Nebukadnezar II het Tweestammenrijk Juda voor de derde keer, en voerde

het overgrote deel van het Joodse volk in ballingschap naar Babel. De hoofdstad en de tempel werden verwoest (2Kon.25:1-21, 2Kron.36:11-21, Jes.3, 39:6,7).

Na de ballingschap verlieten de Joden de Here opnieuw. Toen in 63 voor Christus de Romeinen het heilige land veroverden, bekeerden de meeste Joden zich niet. Integendeel, ze verwierpen God, en lieten zelfs hun Messias Jezus aan het kruis slaan. De Here Jezus kondigde hun straf al aan (Luk.23:28-31).

In 70 na Christus werd een massale opstand van de Joden tegen de Romeinen door keizer Vespasianus (69 – 79) en zijn zoon Titus (79 – 81) neergeslagen. De tempel en de stad Jeruzalem werden volledig verwoest (Luk.19:43,44, 21:20-24).

Daarna begon de eeuwenlange verstrooiing van de Joden (= diaspora). Veel Joden werden gevangen genomen, en naar Rome gebracht. Anderen vluchtten het land uit. De achtergebleven Joden herwonnen in 132 na Christus onder leiding van Bar Kochba (132 – 135) hun onafhankelijkheid. Drie jaren later werd de massale opstand door de Romeinen neergeslagen. Opnieuw verlieten veel Joden het beloofde land. De zonde en het volgen van satan bracht en brengt verstrooiing (Jes.6:12,13<sup>a</sup>).

**12** Zult U zich hierbij inhouden, Jahweh? Zult U zwijgen, en ons zolang zwaar (laten) onderdrukken?

Eeuwenlang zou God tegenover het overgrote deel van de Joden en Israëlieten zwijgen. Jesaja vroeg aan de Here, of Hij zijn volk niet teveel en te lang zou willen onderdrukken. Hij erkende daarbij wel de grote schuld van zijn volk, maar hij wist ook, dat God een rijke toekomst voor zijn volk Israël had weggelegd. Daarvoor is het nodig, dat het volk niet zo zwaar gestraft wordt, dat er als volk niets meer van zou overblijven. De profeet herinnerde de Here aan zijn beloften voor zijn volk, en mede dat maakte zijn gebed zo sterk.

## 6. Het antwoord van God.

### Hoofdstuk 65

**1** “Te raadplegen was Ik, voor hen die niet naar Mij hebben gevraagd. Te vinden was Ik, voor hen die Mij niet hebben gezocht. Ik heb gezegd tegen een heidenvolk dat mijn naam niet heeft geroepen: “Zie, hier ben Ik. Zie, hier ben Ik.”

**2** “De hele dag breidde Ik mijn handen uit naar een opstandig volk, dat naar hun eigen gedachten de weg gaat, die niet goed is,

**3** een volk, dat Mij voortdurend ergert door te offeren in de tuinen, en wierook te branden op de bakstenen.

**4** “Ze zitten in graven, en ze overnachten in spelonken. Ze eten varkensvlees, en afschuwelijk vleesnat is in hun vaatwerk.

**5** “Zij zeggen: “Blijf waar U bent! Kom niet dichterbij mij, want ik ben te heilig voor U.” “Zij zijn rook in mijn neus, een vuur dat de hele dag brandt.”

**6** “Zie, het staat voor Mij geschreven. Ik zal niet zwijgen, want Ik zal het vergelden. Ik zal het vergelden in hun boezem:

**7** “Jullie wandaden en de wandaden van je vaders samen”, heeft Jahweh gezegd: “omdat zij wierook verbrandden op de bergen, en Mij beledigden op de heuvels. Daarom zal Ik hun eerder verdiende loon in hun boezem uitbetalen.”

**8** Dit heeft Jahweh gezegd: “Zoals men, wanneer er sap in een druiventros gevonden wordt, zegt: “Vernietig hem niet, want er is zegen in.” Zo zal Ik doen om mijn dienaren door niet alles te vernietigen.”

**9** “Ik zal uit Jakob nakomelingschap laten voortkomen, en uit Juda een erfgenaam van mijn bergen. Mijn uitgekozenen zullen het erven, en mijn dienaren zullen daar wonen.”

**10** “De Saron zal een wei voor kleinvee worden, en het dal van Achor een rustplaats voor rundvee, voor mijn volk dat Mij zoekt.”

**11** “Jullie die Jahweh verlaten, die mijn heilige berg vergeten, die voor Gad een tafel klaarmaken, en voor Meni een mengbeker volschenken:

**12** “Ik zal jullie tellen voor het zwaard. Jullie zullen allemaal moeten neerknielen om afgeslacht te worden, omdat Ik riep, en jullie niet antwoordden, Ik sprak, en jullie niet luisterden. Jullie hebben gedaan, wat slecht is in mijn ogen, en jullie hebben iets gekozen, wat Mij niet bevalt.”

**13** Daarom, dit zegt de Heer Jahweh: “Zie, mijn knechten zullen eten, en jullie zullen hongerlijden. Zie, mijn knechten zullen drinken, en jullie zullen dorst hebben. Zie, mijn knechten zullen blij zijn, en jullie zullen worden beschaamd.”

**14** “Zie, mijn knechten zullen jubelen van hartenlust. Jullie zullen schreeuwen van hartenleed, en door een gebroken geest zullen jullie jammeren.”

**15** “Jullie zullen je naam voor mijn uitgekozenen als een vloekwoord achterlaten.” De Heer Jahweh zal jullie doden. Zijn knechten zal Hij met een andere naam noemen.

**16** “Wie zichzelf in het land zegent, zal zich zegenen in een God van trouw. Wie in het land zweert, zal zweren bij een God van trouw, want de vroegere benauwdheden zijn vergeten. Ja, zijn verborgen voor mijn ogen.”

17 “Ja zie, Ik schep een nieuwe hemel en een nieuw land . Aan de vorige dingen zal niet meer worden gedacht, en ze zullen niet meer in het hart opkomen.”

18 “Weest blij, en weest verheugd voor altijd en immer over wat Ik schep, want zie, Ik schep Jeruzalem tot vreugde en haar volk tot blijheid.”

19 “Ik zal blij zijn over Jeruzalem, en vrolijk zijn over mijn volk. In haar zal niet meer een geluid van gehuil of een stem van geschreeuw worden gehoord.”

20 “Daar zal niet langer een zuigeling van enkele dagen zijn, en een oud persoon die zijn dagen niet volmaakt, want de jongeman zal als een zoon van 100 jaren sterven. Een zoon van geen 100 jaren zal worden vervloekt.”

21 “Zij zullen huizen bouwen en bewonen. Zij zullen wijngaarden planten, en zij zullen vruchten daarvan eten.”

22 “Zij zullen niet bouwen, en een ander zal erin wonen. Zij zullen niet planten, en een ander het eten, want als dagen van de boom zullen dagen van mijn volk zijn. Het werk van hun handen zullen mijn uitgekozenen zelf verslijten.”

23 Zij zullen niet tevergeefs zwoegen. Zij zullen geen kinderen baren voor iets verschrikkelijks, want zij zullen een door Jahweh gezegend geslacht zijn, en hun nakomelingen met hen.

24 “Voordat zij roepen, zal Ik antwoorden. Terwijl zij nog spreken, zal Ik luisteren.”

25 “Een wolf en een lammetje zullen samen weiden. Een leeuw zal stro eten als een rund, en een slang, zijn voedsel zal stof zijn. Zij zullen geen kwaad doen, en zij zullen geen vernieling aanrichten op heel mijn heilige berg”, heeft Jahweh gezegd.

\*\*\*

Op zo'n gebed wilde God wel antwoorden. Voor zijn knecht Jesaja verborg Hij zich niet. In het antwoord van de Here kunnen we lezen, hoe de Joden en Israëlieten met hun hoogmoedige structurele ongehoorzaamheid en rebellie hun liefdevolle hemelse Vader hebben getergd.

1 “Te raadplegen was Ik (of Ik ben gezocht (geworden)), voor (of van) hen (die) niet (naar) Mij hebben gevraagd.<sup>389</sup> Te vinden was Ik (of Ik ben gevonden (geworden)), voor (of van) hen (die) Mij niet hebben gezocht (of verzocht/verlangd) (vgl. Rom.10:20).<sup>390</sup> Ik heb gezegd tegen (of naar) een (heiden)volk (dat) [met (of door/in)] mijn naam niet heeft (aan/uit)geroepen (of (be)noemd): “Zie(t), (hier) ben Ik. Zie(t), (hier) ben Ik.”

De Here was altijd beschikbaar voor zijn volk Israël, maar het overgrote deel van de Israëlieten en Joden negeerde zijn liefde. Ze gedroegen zich als een heidenvolk dat God niet kende.

2 “De hele dag breidde Ik mijn handen uit naar een opstandig volk, dat naar hun (eigen) gedachten de weg gaat, die niet goed is,

3 een volk, dat Mij voortdurend ergert door te offeren in de tuinen, en wierook te branden op de bakstenen.

---

<sup>389</sup> Het woord *Mij* is afkomstig uit de Griekse handschriften(, de Vulgaat) en de enige overgebleven Dode Zeerol met dit gedeelte van Jesaja.

<sup>390</sup> De geciteerde tekst uit het bijbelboek Romeinen is niet helemaal hetzelfde. Het citaat komt grotendeels overeen met de Griekse handschriften, waarbij de eerste 2 zinnen van dit vers zijn omgewisseld. In de tijd van de apostel Paulus werd vooral Grieks gesproken. Hoewel de Griekse teksten van het bijbelboek Jesaja minder goed zijn dan de Hebreeuwse, sprak de apostel Paulus onder leiding van de Heilige Geest toch de woorden die toen zo gezegd moesten worden. Daardoor werden de Joden in Rome met nadruk aangesproken om eveneens als de Christenen uit de heidenen de Here Jezus als hun Heer en Verlosser te aanvaarden.

De Here wilde zijn volk zegenen en helpen, maar de Joden en Israëlieten bleven Hem ergeren.

**4** “Ze zitten in graven, en ze overnachten in spelonken. Ze eten varkensvlees, en afschuwelijk vleesnat is in hun vaatwerk.

In de graven en spelonken overnachten heeft te maken met het contact zoeken met de geesten van overleden mensen (Jes.8:19). Dit was door God uitdrukkelijk verboden (Lev.19:31). Daar stond zelfs de doodstraf op (Lev.20:6, 1Sam.28:9).

Varkensvlees was onrein, en mocht dus niet worden gegeten (Lev.11:7,8, Deut.14:8).<sup>391</sup>

**5** “Zij zeggen: “Blijf waar U bent! Kom niet dichterbij mij, want ik ben (te) heilig voor U.” “Zij zijn rook in mijn neus, een vuur dat de hele dag brandt.”

Valse profeten die in trance raakten, en zo met andere geesten en demonen contact zochten, wilden niet afgeleid zijn door de Here. Daar voelden ze zich te heilig en te goed voor...! Op zulk gedrag moet Gods oordeel wel volgen.

**6** “Zie, het staat voor Mij geschreven. Ik zal niet zwijgen, want Ik zal het vergelden. Ik zal het vergelden in hun boezem:

De boezem is het borstgedeelte bij het hart van de mens. God zou ze dus raken in de kern van hun bestaan.

**7** “Jullie wandaden en de wandaden van je vaders samen”, heeft Jahweh gezegd: “omdat zij wierook verbrandden op de bergen, en Mij beledigden op de heuvels. Daarom zal Ik hun eerder verdiende loon in hun boezem uitbetalen.”

Als iemand zich niet bekeert, dan rust ook de schuld van zijn voorouders op zijn schouders (Ex.20:5, Deut.5:9, Ezech.18:1-28).

**8** Dit heeft Jahweh gezegd: “Zoals men, wanneer er sap in een (druiven)tros gevonden wordt, zegt: “Vernietig hem niet, want er is zegen in.” Zo zal Ik doen om mijn dienaren door niet alles te vernietigen.”

Toch is de situatie voor de Joden niet uitzichtloos. Om de nog gelovige Joden en om Gods beloften aan zijn dienaren, zal het volk Israël niet verdwijnen.

**9** “Ik zal uit Jakob nakomelingschap laten voortkomen, en uit Juda een erfgenaam van mijn bergen. Mijn uitgekozenen zullen het erven, en mijn dienaren zullen daar wonen.”

In de toekomst zullen de Israëlieten zich bekeren, en veilig in het heilige land mogen wonen.

**10** “De Saron zal een wei voor kleinvee worden, en het dal van Achor een rustplaats voor rundvee, voor mijn volk dat Mij zoekt.”

De Saron-vlakte ligt tussen de Karmel en de plaats Jafo of Joppe. Daar waren vruchtbare weidegronden.

Het dal van Achor lag vlak bij de stad Jericho, waar Achan werd gestenigd (Joz.7:24,25). Waarschijnlijk bevond zich het dal ten noorden van Jericho.

---

<sup>391</sup> De Here wilde, dat de Israëlieten lang zouden leven (Deut.4:40, 5:33). Mede daarom gaf Hij zijn (reinigings-)wetten. In die wetten zoekt Hij het bestwil voor de mensen (1Joh.5:3). Zo was en is het bijvoorbeeld erg gezond om van een geslacht dier het vet, de lever en de nieren niet te eten (Ex.29:13, Lev.3:16, 4:19,26,31,35, 6:12, enz.). Ook door de goede hygiëne die God had voorgeschreven, werden de meeste gehoorzame Israëlieten veel ouder dan de heidenen (Lev.15, Num.5:2,3, 31:17-24, Deut.21:10-14, 23:13). Zo kwam bijvoorbeeld de pestziekte bij orthodoxe Joden veel minder vaak voor. Zelfs tot op de dag van vandaag is het dus verstandig om het eten van varkensvlees te mijden, hoewel het niet verboden is. Zie hiervoor Hobrink B., *Moderne Wetenschap in de Bijbel*, 6<sup>e</sup> druk, Hoornaar, 2005.

**11** “[En] jullie die Jahweh verlaten, die mijn heilige berg vergeten, die voor Gad een tafel klaarmaken, en voor (of van) Meni (of geluk/het lot) een mengsel (of gemengde (wijn/drank)) vullen (= een mengebeker volschenken):

De heilige berg van God is de berg waarop de tempel stond.

De afgod Gad was de god van het geluk (vgl. Gen.30:11). Die afgod werd in Syrië en het heilige land veel vereerd.

Meni was een soortgelijke afgod. Waarschijnlijk werd daar de godin Fortuna mee bedoeld.<sup>392</sup> Het was de godin van het geluk en het ongeluk.

Voor deze min of meer dezelfde afgod of godin werd blijkbaar een soort offermaaltijd gehouden.

**12** “Ik zal jullie tellen (= Ik meni) voor het zwaard. Jullie zullen allemaal (moeten) neerknielen om afgeslacht te worden, omdat Ik riep, en jullie niet antwoordden, Ik sprak, en jullie niet luisterden. Jullie hebben gedaan, wat slecht is in mijn ogen, en jullie hebben (iets) gekozen, wat Mij niet bevalt.”

De Here zou ze duidelijk maken, dat niet deze afgoden het geluk bepalen, maar dat Hij daarover gaat. Ze zouden merken, dat het dienen van deze afgoden geen geluk zou brengen, maar het zwaard.

Het verschil tussen de mensen die de Here dienen, en zij die op afgoden vertrouwen zou en zal steeds duidelijker worden.

**13** Daarom, dit zegt de Heer Jahweh: “Zie, mijn knechten zullen eten, en jullie zullen hongerlijden. Zie, mijn knechten zullen drinken, en jullie zullen dorst hebben. Zie, mijn knechten zullen blij zijn, en jullie zullen worden beschaamd.”

**14** “Zie, mijn knechten zullen jubelen van hartenlust. Jullie zullen schreeuwen van hartenleed, en door een gebroken geest zullen jullie jammeren.”

**15** “Jullie zullen je naam voor mijn uitgekozenen als een vloekwoord achterlaten.” De Heer Jahweh zal jullie doden. Zijn knechten zal Hij met een andere naam noemen.

Het zal zo slecht gaan met kwaadaardige mensen, dat hun naam bij de dienaren van de Here als een vloek in de oren zal klinken.

**16** “Wie zichzelf in het land zegent, zal zich zegenen in een God van trouw (= amen) (vgl. Op.3:14). Wie in het land zweert, zal zweren bij een God van trouw (= amen), want de vroegere benauwdheden zijn vergeten. Ja, zijn verborgen voor mijn ogen.”

**17** “Ja zie, Ik schep een nieuwe hemel[en] en een nieuw land (of nieuwe aarde). Aan de vorige dingen zal niet (meer) worden gedacht, en ze zullen niet (meer) in het hart opkomen.”

De hemel betekent hier de lucht of het uitspannel (vgl. Ps.19:2). Het heilige land zal door Gods zegen zich helemaal vernieuwen.

Het gaat hier nog niet over het nieuwe Jeruzalem, dat uit de hemel zal neerdalen (Op.3:12<sup>b</sup>, 21:2,10), want daar zal de dood geen enkele macht meer hebben (Jes.25:8, Op.21:4). Hier wordt de macht van de dood wel teruggedrongen, maar die wordt nog niet vernietigd (v.20,22). Ook zullen er in die prachtige tijd nog kinderen worden geboren (v.23), terwijl op de nieuwe aarde dat niet kan, want het huwelijk zal dan niet meer bestaan. De mensen zullen als de hemelse knechten van God zijn (Mat.22:30, Mark.12:25, Luk.20:34-36).

---

<sup>392</sup> In de Griekse handschriften wordt in die tekst ook over *geluk* gesproken.



Het hart zag men in die tijd als de kern en vertegenwoordiging van de hele mens. Het hart was de oorsprong van al het leven (Spr.4:23). Dit blijkt uit de parallellismen die in de Bijbel voorkomen (Ps.13:3, 16:9, 19:9, 24:4, 26:2, Spr.2:2,10, 3:1, 4:21, 5:21, 7:24,25).<sup>393</sup> Voor de dingen van vroeger zal bij de mensen geen plaats meer zijn. Ze zullen er niet meer aan denken.

**18** “Weest blij, en weest verheugd voor altijd en immer (over) wat Ik schep, want zie, Ik schep Jeruzalem (tot) vreugde en haar volk (tot) blijheid.”

**19** “Ik zal blij zijn over Jeruzalem, en vrolijk zijn over mijn volk. In haar zal niet meer een geluid van gehuil of een stem van geschreeuw worden gehoord.”

Hierbij moeten we vooral denken aan het angstgeschreeuw tijdens de verovering van een stad, waarbij vaak grote moordpartijen en mishandelingen plaatsvonden.

**20** “Daar zal niet langer een zuigeling van (enkele) dagen zijn, en een oud (persoon) die zijn dagen niet volmaakt, want de jongeman zal (als) een zoon van 100 jaren sterven.<sup>394</sup> Een zoon van geen 100 jaren zal worden vervloekt.”

In die tijd zal er in het heilige land geen zuigeling zijn, die maar enkele dagen leeft. De mensen zullen weer heel oud kunnen worden. Ze zullen net als bomen weer eeuwenlang kunnen leven (v.22). Als iemand 100 jaren oud is, dan zal hij een jongeman worden genoemd. Wie geen 100 wordt, zal men als vervloekt beschouwen.

**21** “Zij zullen huizen bouwen en bewonen. Zij zullen wijngaarden planten, en zij zullen vruchten (daarvan) eten.”

**22** “Zij zullen niet bouwen, en een ander zal (erin) wonen. Zij zullen niet planten, en een ander (het) eten, want als dagen van de boom zullen dagen van mijn volk zijn. Het werk van hun handen zullen mijn uitgekozenen zelf verslijten.”

In het heilige land *zullen ze geen huizen bouwen, zodat een ander erin zal wonen*. Ze zullen niet door vijandelijke legers uit hun huizen worden gejaagd. Zo zullen ze evenmin iets verbouwen, terwijl *een ander het zal opeten*. De meeste mensen zullen zo oud worden als bomen, en niet eerder sterven. Ze zullen zelfs zo oud worden, dat ze (bijna) alles wat ze maken, ook weer zullen verslijten. Het zal niet door vijandelijke soldaten worden geroofd.

**23** Zij zullen niet tevergeefs zwoegen. Zij zullen niet (= zullen geen kinderen) baren voor iets verschrikkelijks, want zij zullen een door Jahweh gezegend geslacht zijn, en hun nakomelingen met hen.

Ze zullen geen kinderen baren, zodat die door de vijand zullen worden verpletterd tegen de muren, of zullen worden doodgeslagen (Jes.13:16, Hos.10:14, 14:1, Nah.3:10). Zij en hun kinderen zullen door de Here worden gezegend.

**24** “Voordat zij roepen, zal Ik antwoorden. Terwijl zij nog spreken, zal Ik luisteren.”

In het heilige land zal na de bekering van het volk Israël een periode van (enkele) honderden jaren aanbreken, waarin de Here zijn dienaren rijkelijk zal zegenen. Hoewel de zonde dan nog zal bestaan, zal het een prachtige tijd zijn, waarin de mensen weer honderden jaren oud kunnen worden.<sup>395</sup>

---

<sup>393</sup> Bij een parallellisme staan 2 (bij)zinnen bij elkaar. Die zinnen zeggen met andere woorden hetzelfde, waardoor ze elkaar aanvullen en ophelderden. Dit kwam in de Hebreeuwse literatuur regelmatig voor.

<sup>394</sup> *Een zoon van 100 jaren* was een Hebreeuwse manier van spreken. Een eigenschap van iemand werd als zijn eigenaar aangeduid. Iemand die 100 jaar was, werd *een zoon van 100 jaren* genoemd. Je zou hier ook kunnen zeggen *een 100-jarige man*. Een vette heuvel was *een heuvel van vet* (Statenvertaling Jes.5:1). Zo hebben wij de uitdrukking *kind des doods* uit het Oude Testament overgenomen.

<sup>395</sup> Volgens sommige uitleggers gaat het hier over de periode van het 1000-jarig rijk. Hier wordt echter met geen

Het profetisch perspectief ziet de gebeurtenissen als toppen van bergen die dicht tegen elkaar aan schijnen te liggen. In werkelijkheid is de afstand tussen die bergen veel groter, dan het in eerste instantie lijkt. Wanneer de tijd verstrijkt, en wanneer we dichterbij de toppen komen, zien we, dat ze verder uit elkaar liggen. Zo is het waarschijnlijk ook hier. Op de nieuwe aarde zullen een wolf en een lammetje samen weiden.<sup>396</sup>

**25** “Een wolf en een lammetje zullen samen weiden. Een leeuw zal stro eten als een rund, en een slang, zijn voedsel zal stof zijn (vgl. Gen.3:14<sup>b</sup>). Zij zullen geen kwaad doen, en zij zullen geen vernieling aanrichten op heel mijn heilige berg”, heeft Jahweh gezegd.

---

woord over 1000 jaren gerept. De Zoon van God heeft ook nooit over een 1000-jarig rijk gesproken, terwijl Hij wel veel over de laatste dingen en het einde van de wereld heeft gezegd (Mat.24, Mark.13, Luk.21). Sterker nog, het 1000-jarig rijk komt in de hele Bijbel niet voor. Het is een bedenkensel, dat door mensen als een titel boven hoofdstuk 20 in de Openbaring is gezet.

Zie voor meer uitleg Turennot T. van, Een 1000-jarige periode of het 1000-jarig rijk, Grijskerk, 2023, of/en De Openbaring mag niet verborgen blijven, Grijskerk, 2024, over hoofdstuk 20 en het gedeelte over de weerlegging van opvattingen van sommige Evangelische stromingen hierover.

<sup>396</sup> Misschien zal dat in het heilige land ook al gebeuren, voordat het nieuwe Jeruzalem komt.

## 7. God veroordeelt de tempeldienst van de ongehoorzame Joden.

Hoofdstuk 66:1-4

**1** Dit heeft Jahweh gezegd: “De hemel is mijn troon, en de aarde de voetbank van mijn voeten. Waar zou dan het huis zijn, dat jullie voor Mij zouden willen bouwen, en waar zal de plaats van mijn rust zijn?”

**2** “Dit alles heeft mijn hand gemaakt, en zo is dit alles geworden”, is het woord van Jahweh: “Op die mensen zal Ik letten: op de nederige en verslagen geest, en op wie voor mijn woord beeft.”

**3** “Wie een rund slacht, die slaat een man neer. Wie een schaap offert, die breekt een hond de nek. Wie een graanoffer brengt, offert varkensbloed. Wie wierook als herinneringsoffer brandt, die zegent onrecht. Zij hebben hun eigen wegen gekozen, en hun ziel heeft plezier in hun afschuwelijkheden.

**4** “Ook Ik zal zeker hun noodlot kiezen, en dat wat zij vrezen, zal Ik over hen laten komen, omdat Ik riep, en niemand antwoordde, Ik sprak, en niemand luisterde. Zij deden, wat slecht is in mijn ogen, en zij kozen wat Mij niet bevalt.”

\*\*\*

**1** Dit heeft Jahweh gezegd: “De hemel[en] is mijn troon, en de aarde de voetbank van mijn voeten (vgl. 1Kon.8:27). Waar zou dan het huis zijn, dat jullie voor Mij zouden willen bouwen, en waar zal de plaats van mijn rust zijn?”

De Here wilde hier via de profeet Jesaja aan het Joodse volk duidelijk maken, dat Hij niet van ze afhankelijk was, omdat de tempel in Jeruzalem stond. Veel Joden dachten, dat de Here hen wel moest helpen, omdat God het toch niet zou kunnen toelaten, dat zijn huis door vijandelijke legers zou worden veroverd. De Here heeft geen tempel nodig, want Hij kan wonen op de plaats die Hij zelf wil.

**2** “Dit alles heeft mijn hand gemaakt, en (zo) is dit alles geworden”, is het woord van Jahweh: “Op die (mensen) zal Ik letten: op de nederige en verslagen geest, en (op) wie voor mijn woord beeft.”

God hecht niet veel waarde aan uiterlijke rituelen, maar Hij vindt wel de echte liefde van binnenuit belangrijk (Ps.51:19). Zonder liefde en ontzag voor de Here en liefde en respect voor je medemens kun je God niet dienen. Dan zijn alle uitwendige erediensten en inspanningen waardeloos.

**3** “Wie een rund slacht, die slaat een man neer. Wie een schaap offert, die breekt een hond de nek. Wie een (graan)offer brengt, (offert) varkensbloed. Wie wierook als herinneringsoffer (of gedenkoffer) brandt, die zegent onrecht. Zij hebben hun (eigen) wegen gekozen, en hun ziel heeft plezier in hun afschuwelijkheden.

God wil, dat we ook liefdevol met de dieren omgaan. De mishandeling van een onrein dier zoals een hond wordt door de Here eveneens veroordeeld. Het illustreert de liefdeloosheid van mensen die zoiets doen.

Een graanoffer werd met olijfolie gebakken of gekookt, en was voor de priesters (uitsluitend mannen) om op te eten. Een handvol meel van het graanoffer moest met wat olijfolie en wierook worden gebruikt als herinneringsoffer. Het moest worden verbrand, zodat de geur daarvan kon opstijgen voor de Here (Lev.2, 5:12, 6:14-18, 24:5-9).

**4** “Ook Ik zal zeker hun noodlot kiezen, en dat wat zij vrezen, zal Ik over hen laten komen, omdat Ik riep, en niemand antwoordde, Ik sprak, en niemand luisterde. Zij deden, wat slecht is in mijn ogen, en zij kozen wat Mij niet bevalt.”

Ondanks alle offers wilden verreweg de meeste Joden niet naar de Here luisteren. Ze gingen hun eigen gang, en behandelden hun volksgenoten slecht. Daarom zou de Here hen straffen. Dit is ook gebeurd. De tempel is verwoest, en de Joden waren eeuwenlang over de aarde verstrooid.

8. God zal zijn vijanden berechten, en zijn dienaren zegenen.

Hoofdstuk 66:5-24

**5** Luistert naar het woord van Jahweh, jullie die voor zijn woord beven. Je broers die jullie haten, die jullie verstoten om mijn naam, hebben gezegd: “Laat Jahweh verheerlijkt worden. Dan kunnen wij jullie vreugde zien.” Zij zullen zelf beschaamd staan.

**6** Er is een geluid van tumult uit de stad, een geluid vanuit de tempel, een geluid van Jahweh. Hij vergeldt zijn vijanden, wat ze verdienen!

**7** Voordat zij zwoegde, heeft zij gebaard. Voordat een wee over haar kwam, heeft zij een jongetje ter wereld gebracht.

**8** Wie heeft zoiets gehoord? Wie heeft iets dergelijks gezien? Kan een land op één dag worden geboren? Kan een volk in één keer worden gebaard? Ja, Zion zwoegde nauwelijks, of zij baarde haar zonen.

**9** “Zou ikzelf ontsluiten, en niet laten baren?” zegt Jahweh. “Of ben ik één, die laat baren, en dan toesluit?” heeft jouw God gezegd.

**10** Verheugt je met Jeruzalem, en juicht over haar, jullie allemaal die van haar houden. Weest vrolijk over haar vreugde, jullie allemaal die over haar treuren.

**11** Dat jullie mogen zuigen, en worden verzadigd aan haar vertroostende borst. Dat jullie mogen slurpen, en blij zijn aan haar volle boezem.

**12** Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, ik laat haar de vrede toestromen als een rivier, en de heerlijkheid van de volken als een overstromende beek. Jullie zullen zuigen. Jullie zullen op een heup worden gedragen, en jullie zullen op de knieën worden vertroeteld.”

**13** “Zoals iemands moeder hem troost, zo zal ik jullie zeker troosten. In Jeruzalem zullen jullie worden getroost.”

**14** Jullie zullen het zien. Je hart zal vrolijk zijn. Jullie botten zullen uitspruiten als jong gras. De macht van Jahweh zal door zijn dienaren worden gekend, en Hij zal woedend zijn op zijn vijanden.

**15** Ja, zie, Jahweh zal komen in vuur, en zijn strijdswagens zullen zijn als een wervelwind om zijn woedende boosheid te laten gelden, en zijn bestraffing in vuurvlammen.

**16** Ja, te vuur en te zwaard zal Jahweh alle vlees beoordelen, en zij die door Jahweh zijn neergeslagen, zullen talrijk zijn.

**17** “Zij, die zich heiligen en reinigen, iemand volgen naar de tuinen, iemand in het midden van hen die varkensvlees eten, en ongedierte en ratten, zij zullen samen worden weggevaagd”, is het woord van Jahweh.

**18** “Ik ken hun daden en hun gedachten. De tijd komt om alle volken en talen te vergaderen. Zij zullen komen, en zij zullen mijn heerlijkheid zien.”

**19** “Ik zal onder hen een teken doen: Ik zal uit hen die ontkomen zijn, sturen naar de heidenvolken, Tarsis, Put en Lud, Mesech, Tubal en Javan, de verre kustlanden, die niets over Mij hebben gehoord, en mijn heerlijkheid niet hebben gezien. Zij zullen mijn heerlijkheid onder de heidenvolken verkondigen.”

**20** Zij zullen al je broers uit alle heidenvolken brengen: een geschenk voor Jahweh. “Op paarden, op wagens, op koetsen, op muilieren en op snelle dromedarissen naar mijn heilige berg naar Jeruzalem”, heeft Jahweh gezegd, zoals de zonen van Israël het offer in rein vaatwerk naar het huis van Jahweh laten komen.

**21** “Ook vanuit hen zal Ik nemen als priesters en als Levieten”, heeft Jahweh gezegd.

**22** “Ja, zoals de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, die Ik ga maken, voor Mij zullen blijven bestaan”, is het woord van Jahweh: “zo zullen jullie nageslacht en jullie naam blijven bestaan.”

**23** “Van nieuwe maan tot nieuwe maan en van sabbat tot sabbat zal alle vlees komen om zich voor Mij neer te buigen”, heeft Jahweh gezegd.

**24** “Zij zullen uitgaan, en zij zullen de lijken zien van de mannen die tegen Mij rebelleerden, want hun worm zal niet sterven, en hun vuur zal niet uitdoven, en zij zullen voor al wat leeft, een afgrijzen zijn.”

\*\*\*

**5** Luistert naar het woord van Jahweh, jullie die voor zijn woord beven. Je broers die jullie haten, die jullie verstoten om mijn naam, hebben gezegd: “Laat Jahweh verheerlijkt worden. (Dan) kunnen wij jullie vreugde zien (vgl. Jes.5:19).” Zij zullen zelf beschaamd staan.

Na de harde woorden tegen de ongehoorzame en kwaadaardige Joden richtte de profeet Jesaja zich tot zijn volksgenoten die wel de Here wilden dienen, en vol ontzag beefden voor zijn woorden. Door het overgrote deel van hun volksgenoten, die hier nog broers worden genoemd, werden ze gehaat en verstoten. Omdat ze de Here wilden dienen, stonden ze beschaamd.

De profeet Jesaja beloofde, dat die situatie zou veranderen. Jahweh zou inderdaad zijn heerlijkheid tonen, zodat het groepje gelovige Joden blij zou worden. Hij zou komen met zijn straffen. Dan zouden de ongehoorzame Joden zelf beschaamd staan.

**6** Er is een geluid van tumult uit de stad, een geluid vanuit de tempel, een geluid van Jahweh. Hij vergeldt zijn vijanden, wat ze verdienen!

Als God zijn heerlijkheid toont, komt niet alleen de berechting van de kwaadaardige mensen, maar ook de zegen voor zijn dienaren. De stad Jeruzalem als vertegenwoordigster van Gods volk zal weer kinderen ter wereld brengen (Jes.49:20, 54:1).

**7** Voordat zij zwoegde, heeft zij gebaard. Voordat een wee over haar kwam, heeft zij een jongetje ter wereld gebracht.

Zonder pijn en moeite zullen er veel kinderen worden geboren.

**8** Wie heeft zoiets gehoord? Wie heeft iets dergelijks gezien? Kan een land op één dag worden geboren? Kan een volk in één keer worden gebaard? Ja, Zion zwoegde (nauwelijks), of zij baarde haar zonen.

**9** “Zou Ikzelf ontsluiten, en niet laten baren?” zegt Jahweh. “Of ben Ik één, (die) laat baren, en (dan) toesluit?” heeft jouw God gezegd.

**10** Verheugt je met Jeruzalem, en juicht over haar, jullie allemaal die van haar houden. Weest vrolijk over haar vreugde, jullie allemaal die over haar treuren.

**11** Dat jullie mogen zuigen, en worden verzadigd aan haar vertroostende borst. Dat jullie mogen slurpen, en blij zijn aan haar volle boezem.

De kinderen van de hemelse Vader zullen mogen zuigen aan de borsten van hun moederstad Jeruzalem.

**12** Ja, dit heeft Jahweh gezegd: “Zie, Ik laat haar de vrede toestromen als een rivier, en de heerlijkheid van de volken als een overstromende beek. Jullie zullen zuigen. Jullie zullen op een heup worden gedragen, en jullie zullen op de knieën worden vertroeteld.”

De dienaren van de almachtige God zullen worden gedragen, en zij zullen liefdevol worden verzorgd (vgl. Jes.49:23).

**13** “Zoals iemands moeder hem troost, zo zal Ik jullie zeker troosten. In Jeruzalem zullen jullie worden getroost.”

**14** Jullie zullen (het) zien. Je hart zal vrolijk zijn. Jullie botten zullen uitspruiten als jong gras. De hand (= De macht) van Jahweh zal door zijn dienaren worden gekend, en Hij zal woedend zijn op zijn vijanden.

**15** Ja, zie, Jahweh zal komen in vuur, en zijn (strijd)wagens zullen zijn als een wervelwind om zijn woedende boosheid te laten gelden, en zijn bestraffing in vuurvlammen.

Ook in de berechting van de kwaadaardige mensen beschermt God zijn volgelingen. De vijanden van de Here zullen hen geen kwaad meer kunnen aandoen, want Hij zal met ze afrekenen.

**16** Ja, te vuur en te zwaard zal Jahweh alle vlees beoordelen (of berechten), en zij die door Jahweh zijn neergeslagen, zullen talrijk zijn.

Met *alle vlees* worden alle mensen bedoeld. Iedereen zal voor de rechterstoel van God moeten verschijnen (Rom.14:10, 2Kor.5:10). De Here zal veel mensen veroordelen, en Hij zal ook het vonnis uitvoeren.

**17** “Zij, die zich heiligen en reinigen, iemand volgen naar de tuinen, iemand in het midden (van hen) die varkensvlees eten, en ongedierte en ratten, zij zullen samen worden weggevaagd”, is het woord van Jahweh.

Varkensvlees was onrein, en mocht dus niet worden gegeten (Lev.11:7,8, Deut.14:8). Dit gold eveneens voor ratten of muizen (Lev.11:29,41).

**18** “Ik (ken) hun daden en hun gedachten. (De tijd) komt om alle volken en talen te vergaderen. Zij zullen komen, en zij zullen mijn heerlijkheid zien.”

**19** “Ik zal onder hen een teken doen: Ik zal uit hen die ontkomen zijn, sturen naar de (heiden)volken, Tarsis, Put en Lud, Mesech, Tubal en Javan, de verre kustlanden, die niets over Mij hebben gehoord, en mijn heerlijkheid niet hebben gezien. Zij zullen mijn heerlijkheid onder de (heiden)volken verkondigen.”

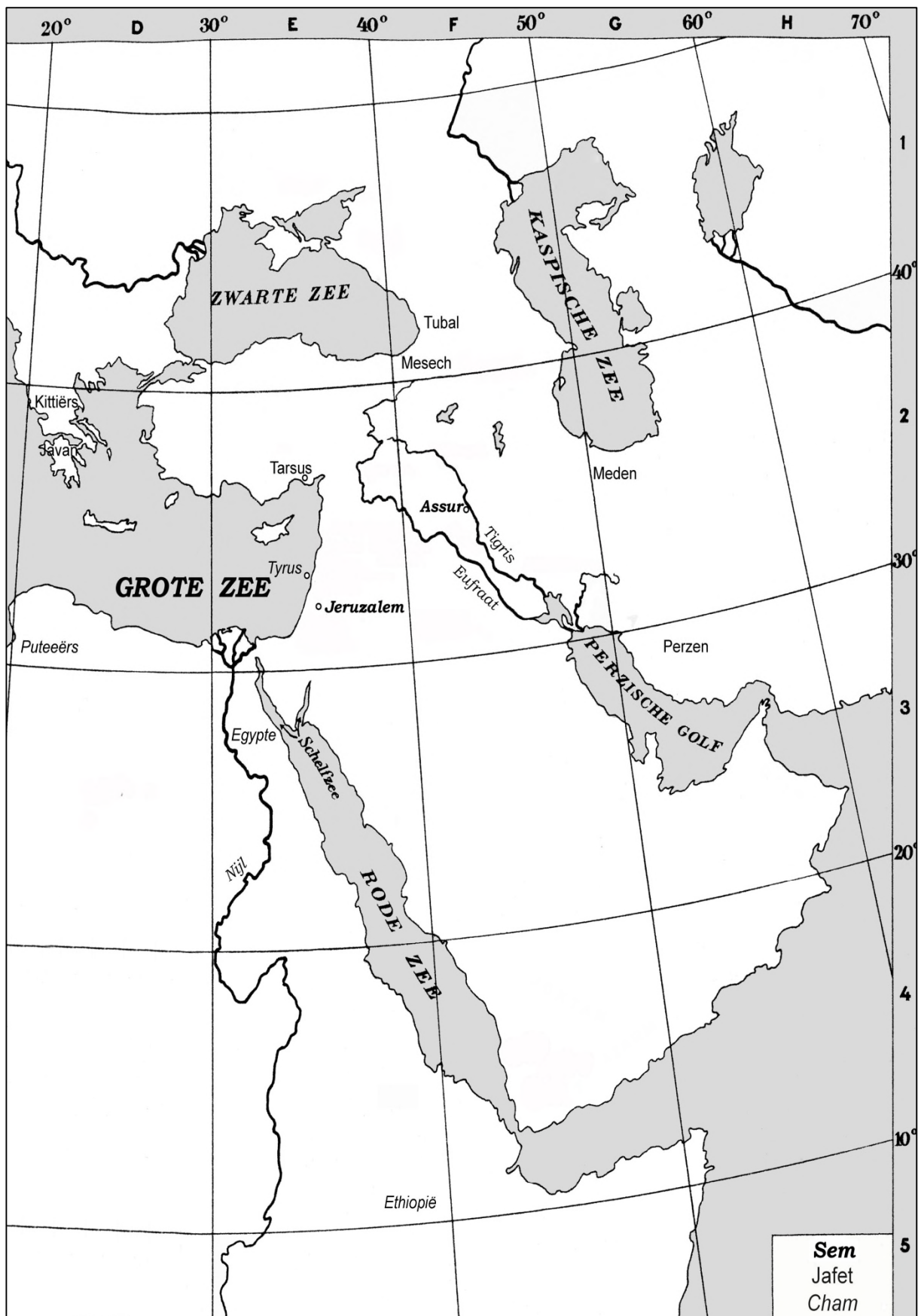
De Here zou een teken onder de volken doen. Het teken was, dat Joden die niet onder de veroordeling van de Almachtige vallen, onder de heidenvolken de heerlijkheid van God zouden verkondigen. Ze zouden het evangelie onder de heidenen brengen. Dat hebben gelovige Joodse apostelen, profeten en evangelisten na de dood van Jezus de Gezalfde ook gedaan.

Tarsis is een zoon van Javan. Javan is de stamvader van de Ioniërs (Gen.10:2,4, 1Kron.1:7).<sup>397</sup> Het nageslacht van Tarsis bestond dus uit Grieken die vooral op de eilanden en in de kustgebieden woonden (vgl. Num.24:24, Ps.72:10, Jer.2:10 en Dan.11:30). Aanvankelijk trokken de nakomelingen van Tarsis naar Cilicië in het huidige Turkije waar ze de stad Tarsis stichtten. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is Tarsis dezelfde plaats als Tarsus.<sup>398</sup> Daar werd later de apostel Paulus geboren (Hand.21:39, 22:3).

---

<sup>397</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>398</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.





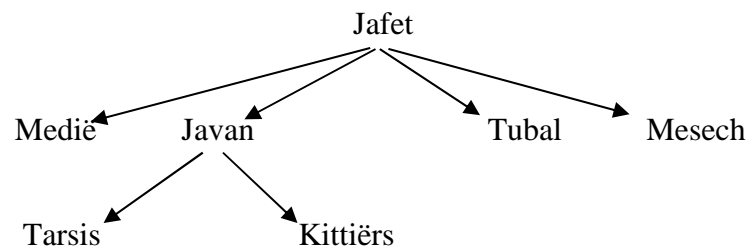
De Puteeërs stammen af van Cham (Gen.10:6), en kwamen uit het land Punt of Poent. Put is de Hebreeuwse naam voor Libië. Volgens de geschiedschrijver Flavius Josefus is Put de oprichter van Libië. In zijn tijd zou er in Libië een rivier zijn met de naam Put.<sup>399</sup> Libië ligt ten westen van Egypte (vgl. 2Kron.12:3, Dan.11:43, Nah.3:9).

De Lydiërs zijn verwant met de Egyptenaren (Gen.10:13, 1Kron.1:11, Jer.46:9).<sup>400</sup> Lydië en Egypte waren buurlanden.

Javan, Tubal en Mesech zijn zonen van Jafet (Gen.10:2). Javan komt eveneens voor in Assyrische teksten. Onder koning Sargon II (722 – 705) werden ze genoemd als een volk dat dichtbij Tyrus in het midden van de zee woont. Flavius Josefus vermeldt, dat van Javan de Ioniërs en alle Grieken afstammen.<sup>401</sup>

De nakomelingen van Tubal worden in het werk van Flavius Josefus als Thobelieten aangeduid. Volgens hem werden ze later Iberiërs genoemd.<sup>402</sup> Ze woonden waarschijnlijk in Georgië, waarvan de hoofdstad Tbilisi nog steeds de naam Tubal in zich draagt. De geschiedschrijver Herodotus noemde ze Tibarenen.<sup>403</sup>

Voorafgaand aan de Tibarenen worden door Herodotus ook de Moschen opgesomd. Dit volk dat van Mesech afstamt, wordt in een spijkerschriftinscriptie van 1170 voor Christus de Moesjki genoemd. Ze leefden in het oosten van Klein-Azië aan de grens van Assyrië. Sargon II (722 – 705) heeft gestreden tegen koning Mita van Musjki. Later woonden ze ten noorden van de Tibarenen.



Met de kustlanden werden vroeger vooral de landen rondom de Middellandse Zee bedoeld. Kortom, het evangelie zou vooral onder de nakomelingen van Jafet worden verbreid. Het nageslacht van Jafet zou deel krijgen aan de grote zegen die uit Sem was voortgekomen: de Heere Jezus (Gen.9:26,27, Luk.3:23-36).

**20** Zij zullen al je broers uit alle (heiden)volken brengen: een geschenk (of een offer) voor Jahweh. “Op paarden, op wagens, op koetsen, op muil dieren en op snelle dromedarissen naar mijn heilige berg (naar) Jeruzalem”, heeft Jahweh gezegd, zoals de zonen van Israël het offer (of het geschenk) in rein vaatwerk naar het huis van Jahweh laten komen.

Door het brengen van het evangelie zullen ze alle broers uit de heidenvolken naar het heilige land brengen (vgl. v.18). De broers uit de heidenvolken zijn bekeerde heidenen. Deze Christenen horen ook bij het volk van God (Ps.87, Mat.8:11, Joh.10:16, Rom.11:17,19), en zijn dus broers van de bekeerde Israëlieten. Als een geschenk voor God zullen ze naar het heilige land komen.

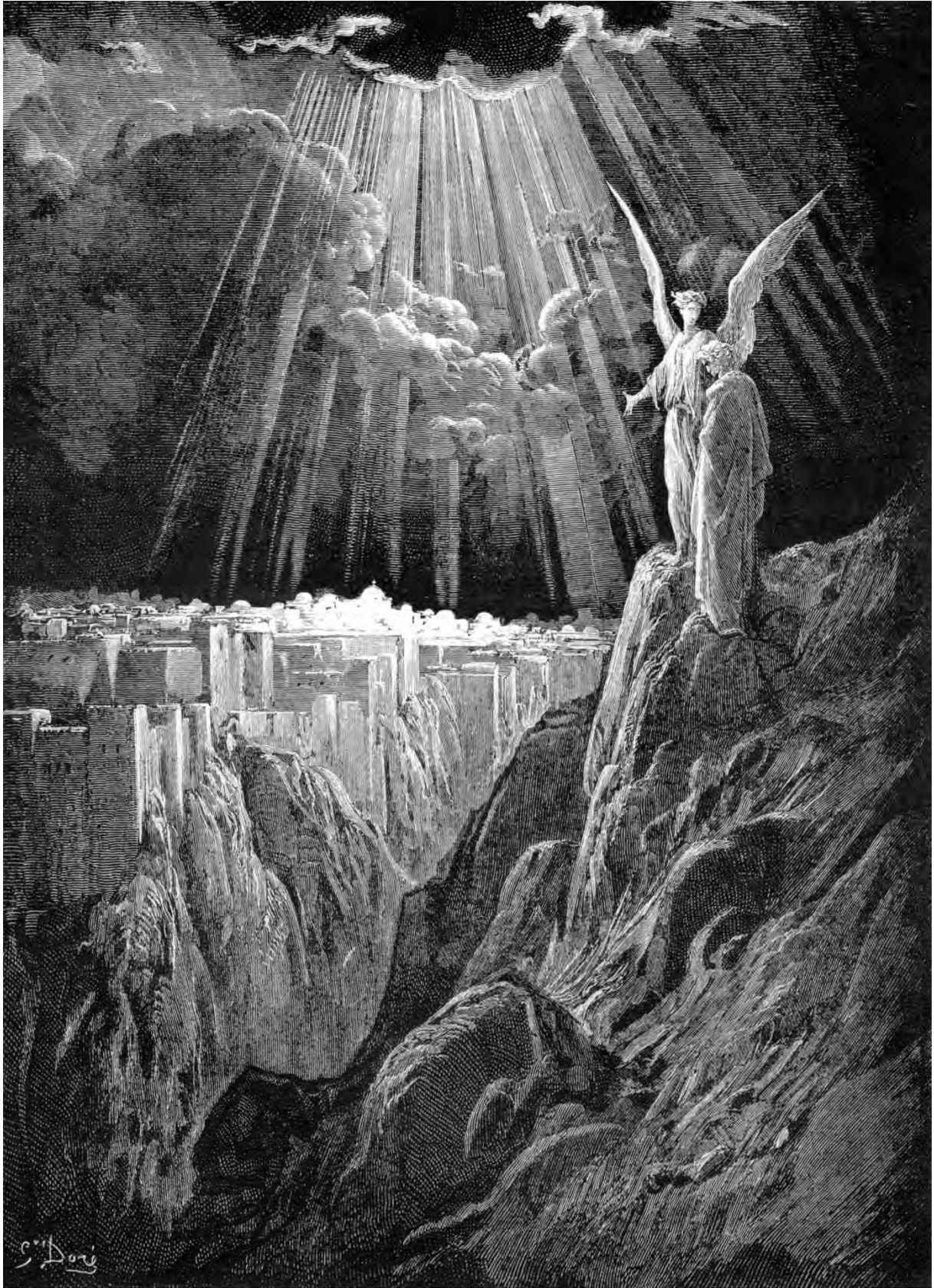
<sup>399</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:2.

<sup>400</sup> Men moet deze Lydiërs niet verwarren met de Semitische Lydiërs (Gen.10:22, 1Kron.1:17). Dat was het Lydische rijk in het huidige Turkije. Het is bekend, dat hun eerste koningen Semieten waren.

<sup>401</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>402</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 1, hoofdstuk 6:1.

<sup>403</sup> Herodotus, Historiën, deel 3, 94.



**Een hemelse knecht toont de apostel Johannes het nieuwe Jeruzalem.**

**21** “Ook vanuit hen zal Ik nemen als priesters (en) als Levieten”, heeft Jahweh gezegd (vgl. Jes.61:6).

In de tijd van het Oude Testament mochten alleen de nakomelingen van Levi priester of Leviet worden (Ex.28). Zij deden dienst in de tempel.

In de tijd van het Nieuwe Testament is de gezalfde Jezus uit de stam van Juda onze hogepriester, want hij bracht zichzelf als het grootste offer (Hebr.2:17, 3:1, 4:14,15, 5:6, 6:20). Iedereen die Hem wil volgen moet zichzelf ook voor zijn dienst geven en opofferen.

Alle mensen die van de Here houden, zijn priesters (1Pet.2:5,9, Op.1:6, 5:10, 20:6). Als priesterlijke Levieten doen zij dienst in zijn koninkrijk.

**22** “Ja, zoals de nieuwe hemel[en] en de nieuwe aarde (of het nieuwe land), die Ik ga maken, voor Mij zullen blijven bestaan”, is het woord van Jahweh: “zo zullen jullie nageslacht en jullie naam blijven bestaan.”

God zal een nieuwe hemel en een nieuwe aarde maken. Zo vormt vers 22 de overgang naar een nieuwe tijd.

Uit de context blijkt, dat het in de volgende verzen (23,24) niet gaat over het nieuw maken van het heilige land (Jes.65:17). Daar zal de dood nog macht hebben. In die tijd zullen nog mensen op de aarde voorkomen, die de Here liefhebben (Jes.65). Hier zal iedereen (= *alle vlees* (v.23)) zich voor God neerbuigen, en Hem dienen. Het gaat hier dus over de nieuwe aarde met het nieuwe Jeruzalem, dat uit de hemel zal neerdalen (Op.3:12<sup>b</sup>, 21:2,10).

**23** “Van nieuwe maan tot nieuwe maan en van sabbat tot sabbat zal alle vlees komen om zich voor Mij neer te buigen”, heeft Jahweh gezegd.

**24** “Zij zullen uitgaan, en zij zullen de lijken zien van de mannen die tegen Mij rebelleerden, want hun worm zal niet sterven, en hun vuur zal niet uitdoven (vgl. Mark.9:47,48), en zij zullen voor alle vlees (= al wat leeft,) een afgrijzen zijn.”

De mensen die God niet wilden dienen, zullen eeuwig lijden op een donkere plaats, waar men huilt en knarst met de tanden (Mat.8:12, 13:42,50, 22:13, 24:51, 25:30, Luk.13:28).

## 4. GODS GEOPENBAARDE PLAN MET ZIJN VOLK.

### 1. Wat er is vervuld.

Jesaja profeteerde gedurende de regering van de Judese koningen Uzzia (785 – 733), Jotam (733 – 732), Achaz (732 – 727) en Hizkia (727 – 697) (Jes.1:1). In het jaar dat koning Uzzia stierf (733), heeft de Here hem aangesteld als profeet (Jes.6). De profeet Jesaja heeft eveneens de geschiedenis van koning Hizkia beschreven. Die beschreven geschiedenis van koning Hizkia is opgenomen in het (bijbel)boek Koningen van Juda en Israël (2Kron.32:32). Ook de dood van koning Hizkia en de opvolging van zijn zoon Manasse (697 – 642) staan in dat boek (2Kon.20:21). Dit betekent, dat Jesaja koning Hizkia heeft overleefd. In het 2<sup>e</sup> bijbelboek Koningen (19:37) en in het bijbelboek Jesaja (37:38) beschreef de profeet de dood van de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) en de troonsbestijging van zijn zoon Esarhaddon (681 – 669). Hoogstwaarschijnlijk is Jesaja kort na die troonsbestijging van de Assyrische koning nog in hetzelfde jaar door koning Manasse vermoord. Jesaja profeteerde dus vanaf 733 tot en met 681 voor Christus.

Veel profetieën van Jesaja zijn al in vervulling gegaan. In de tijd van de slechte koning Achaz (732 – 727) werd het Tweestammenrijk Juda door oorlogen met verschillende volken verwoest (Jes.9:10,11,20<sup>b</sup>). De legers van koning Resin (754 – 732) van Aram en koning Pekach (734 – 732) van het Tienstammenrijk Israël vielen samen het Tweestammenrijk Juda aan (2Kon.16:5,6, 2Kron.28:5-8, Jes.7:1-16). Het Judese leger werd door koning Pekach van Israël verpletterend verslagen (2Kon.28:6-8). Na de oorlog tegen Aram en het Tienstammenrijk Israël, brachten bovendien de Edomieten, Filistijnen en Assyriërs met hun legers het Tweestammenrijk Juda zware slagen toe (2Kron.28:17-21).

In 732 voor Christus trok de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) met zijn legers naar Aram. Hij belegerde volgens de Assyrische inscripties de hoofdstad Damascus ongeveer 2 jaren, nam het in, en voerde de bevolking in ballingschap weg naar Kir. Koning Resin liet hij ter dood brengen (2Kon.16:9, Jes.8:4, 17:1,3).

In 732/731 veroverde Tiglatpileser III het gebied ten oosten van de Jordaan en het noorden van het Tienstammenrijk. De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali en hoogstwaarschijnlijk ook Zebulon werden naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 16:1,7-9, 1Kron.5:26, Jes.8:4, 17:1-5). Over het restant van het Tienstammenrijk werd Hosea (731 – 722) een vazalkoning van het Assyrische rijk (Jes.17:6).

Jaren later kwam vazalkoning Hosea in opstand tegen de Assyrische koning. In 725/724 trokken de legers van koning Salmanassar V (727 – 722) het Tienstammenrijk door. Ze namen mensen gevangen, en voerden die weg naar Assyrië. Na een belegering van 3 jaren veroverde de Assyrische koning in 722 de hoofdstad Samaria. De bevolking van die stad werd toen eveneens naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.17:5,6, Jes.5, 7:8<sup>b</sup>, 10:3,4, 28:1-4).

Na de dood van de Judese koning Achaz (732 – 727) was zijn zoon Hizkia (727 – 697) nog te jong om het bestuur over te nemen. Daarom nam de hoogste ambtenaar Sebna (727 – 714) als regent deze taak op zich.<sup>404</sup> Onder zijn bestuur ging de kwaadaardigheid van de bestuurders

---

<sup>404</sup> In 2Kon.18:9-11 staat, dat Samaria in het 6<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia (727 – 697) door de Assyriërs werd veroverd en verwoest. Volgens berekeningen op grond van Assyrische gegevens vond de verovering van

en het volk gewoon door, en werd de pro-Assyrische politiek voortgezet. Tegen het einde van zijn regentschap liet hij een praalgraf maken (Jes.22:15-25). Na de waarschuwingen van de profeet Jesaja bekeerde hij zich. Hizkia (727 – 697) werd koning, en Eljakim werd hofmaarschalk. Sebna werd gedegradeerd tot schrijver (Jes.36:3,11,22, 37:2).

In 713 voor Christus kwamen verscheidene volken tegen Assyrië in opstand. De Filistijnen deden onder leiding van de stad Asdod ook aan deze opstand mee. Dit verzet werd door Egypte ondersteund en aangewakkerd. In 711 werden de opstandige Filistijnen door de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) verslagen. Asdod werd grotendeels vernield en ontmanteld (Jes.20:1).

Koning Hizkia werd in 712 voor Christus ernstig ziek. De profeet Jesaja zei, dat hij aan deze ziekte zou overlijden. De koning van Juda werd daarom erg verdrietig, en bad God om genezing. De Here verhoorde zijn gebed, en de koning genas binnen 3 dagen (2Kon.20:1-11, Jes.38).

Een korte tijd later kwam er een gezantschap uit Babel om de koning van Juda te feliciteren met het herstel van zijn ziekte.<sup>405</sup> De Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) organiseerde het verzet tegen Assyrië. Meer dan 10 jaren wist hij tegenover het machtige Assyrische rijk zijn onafhankelijkheid te bewaren. Tijdens het bezoek van het gezantschap van Babel sloot koning Hizkia (727 – 697) van het Tweestammenrijk Juda met koning Merodach-Baladan een verbond, en liet aan zijn gezanten alle schatten van zijn paleis in Jeruzalem zien. Hierover was God erg boos, en Jesaja bestrafte koning Hizkia (727 – 697) (2Kon.20:12-19, 2Kron.32:24-26, Jes.39).

Koning Sargon II (722 – 705) van Assyrië onderdrukte het Babylonische verzet, en verdreef in 710 voor Christus Merodach-Baladan uit Babel. Na de dood van Sargon II lukte het hem om troon te heroveren, en 9 maanden lang in Babel te regeren. In 702 voor Christus werd het leger van de dappere koning van Babel door de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) verslagen. Merodach-Baladan vluchtte naar Elam. Hij stierf daar enkele jaren later in ballingschap.

---

de hoofdstad van het Tienstammenrijk plaats in 722 voor Christus. Dan zou Hizkia in 727 de troon van zijn gestorven vader Achaz (732 – 727) hebben overgenomen.

Volgens 2Kon.18:13 en Jes.36:1 echter viel de Assyrische koning Sanherib (705 – 681) het Tweestammenrijk Juda in het 14<sup>e</sup> regeringsjaar van koning Hizkia aan, en veroverde op de hoofdstad Jeruzalem na het hele land. Op grond van berekeningen van de Assyrische gegevens zou deze inval in 701 voor Christus hebben plaatsgevonden. In dat geval zou Hizkia in 714 met zijn regering zijn begonnen.

Alles pleit ervoor, dat koning Achaz in 727 tegelijkertijd met de Assyrische koning Tiglatpileser III (745 – 727) stierf. In het bijbelboek Jesaja (14:28,29) kunnen we namelijk lezen, dat in het sterfjaar van Achaz de slaande roede of stok van God: Tiglatpileser III, was weggenomen.

Dat Hizkia nog te jong was om na de dood van zijn vader de regering over te nemen, wordt ondersteund door het feit, dat hij nog geen zoon had, toen de Babylonische koning Merodach-Baladan (722 – 710 en 703 – 702) in 712 of 711 voor Christus bij hem op bezoek kwam (2Kon.20:18, Jes.39:7).

Het lijkt er sterk op, dat vooral de hofmaarschalk Sebna (727 – 714) als regent de regering voor Hizkia had waargenomen. Een hofmaarschalk was de hoogste ambtenaar aan het hof. Sebna had duidelijk koninklijke aspiraties, en liet voor zichzelf een koninklijk graf maken. De profeet Jesaja heeft zich daar openlijk tegen verzet, en Sebna in opdracht van de Here gewaarschuwd en bestraft (v.15-21). Eljakim zou de functie van hofmaarschalk van Sebna overnemen, en als een vader voor zijn volk optreden. Natuurlijk heeft hij ook de jonge Hizkia op een vaderlijke manier bijgestaan (Jes.36:3).

Opmerkelijk is bovendien, dat veel waarschuwingen en bestraffingen van de profeet Jesaja uit die periode zich wel richtten tegen de bestuurders en het volk, maar de koning ontzagen.

<sup>405</sup> Het woord *Babel* wordt in de Bijbel zowel voor het land Babylonië als voor de hoofdstad Babylon gebruikt (Voor het land, 2Kon.20:12,14,18, 24:1, enz.; en voor de stad, Gen.10:10, 11:9, 2Kon.17:24,30, Dan.4:29, enz.). Ook is er soms sprake van het gewest Babel (Ezra 7:16, Dan.2:48,49, 3:1,12,30). Uit het verband of de context moet duidelijk worden, wat er wordt bedoeld.

Zolang de Assyrische koning Sargon II (722 – 705) regeerde, luisterde koning Hizkia nog naar de profeet Jesaja (Jes.18-20). Toen Sargon II werd opgevolgd door Sanherib (705 – 681), liet de Judese koning zich door zijn pro-Egyptische geestverwanten overhalen om een verbond met de farao te sluiten (Jes.30:1-7, 31:1).

In 701 voor Christus trok de Assyrische koning Sanherib met zijn legers naar het westen. Hij versloeg de buurvolken van het Tweestammenrijk Juda. Daarna veroverde hij bijna alle Judeese steden. Hij deporteerde veel inwoners van het Tweestammenrijk naar Assyrië (waarschijnlijk 200.150).<sup>406</sup> Nog in hetzelfde jaar stond de Assyrische koning met zijn legers voor de poorten van Jeruzalem (2Kon.18:13-19:13, Jes.8:6-8, 28:14-22, 29:1-4, 33, 36:1-37:13).

Het ongeloof van koning Achaz (732 – 727) bracht alleen maar ellende, maar het geloof van koning Hizkia (727 – 697) gaf uitkomst. Toen deze wanhopige koning God om hulp bad, verloor de Here Jeruzalem, en doodde 's nachts 185.000 mannen uit het Assyrische leger (Jes.17:12-14, 29:5,7,8, 31:5,8, 33, 37:14-36, 51:17-52:12). Hoogstwaarschijnlijk stierven die soldaten aan de pest.<sup>407</sup> De Assyrische koning kon niets anders doen, dan naar zijn land terugkeren (2Kon.18:13-19:36, 2Kron.32:1-23, Jes.8:9,10, 10:28-34, 31:9, 37:37).

Toen koning Hizkia (727 – 697) stierf, was zijn zoon Manasse (697 – 642) 12 jaren oud. Waarschijnlijk heeft eerst de hofmaarschalk Eljakim de regering waargenomen (Jes.22:20-25, 36:3,11,22, 37:2) In die tijd grepen de kwaadaardige Joden hun kans. De wetteloosheid nam enorm toe. Er werden zelfs kinderoffers gebracht (Jes.57.5), en veel vrome Joden werden vermoord (Jes.57:1,2). Toen Manasse zelf aan de macht kwam, stimuleerde hij de kwaadaardigheid.

De Assyrische koning Esarhaddon (681 – 669), die Sanherib (705 – 681) was opgevolgd, veroverde omstreeks 681 Jeruzalem (Jes.28:14-22). Hij nam de slechte Judese koning Manasse (697 – 642) gevangen, en liet hem aan haken naar Babel brengen. Toen die zich in zijn gevangenschap bekeerde, verhoorde God zijn smeekgebed. Hij mocht terugkeren, en werd weer koning in het Tweestammenrijk Juda (2Kron.33:1-16).

Ook farao Tirhaka (690 – 664) werd door de Assyriërs aangevallen. In 671 voor Christus namen ze Memfis in, en dwongen ze Tirhaka naar het zuiden uit te wijken. Beneden-Egypte viel uiteen in stadstaten en kleine koninkrijkes, die onderling ruzie maakten (Jes.19:2).

De Assyrische koning Esarhaddon werd opgevolgd door Assurbanipal (669 – 627). Toen Tirhaka meer invloed in het verdeelde Egypte begon te krijgen, veroverde de Assyrische koning in 664 het hele land tot en met de zuidelijke stad Thebe (Jes.20:5). Assurbanipal maakte Psammetichus I (664 – 609) vazalkoning van de delta van de Nijl. In datzelfde jaar volgde in het zuiden van Egypte Tantamami (664 – 655) zijn oom Tirhaka op. De verdeeldheid in Egypte duurde voort (Jes.19:2, 20:1-6).

Pas na veel strijd kon vazalkoning Psammetichus I heel Egypte veroveren. In eerste instantie werd hij daarbij door de Assyriërs geholpen. Later versterkte hij zijn leger door vooral veel gebruik te maken van Griekse huursoldaten. Hij kon daarmee zelfs het Assyrische juk afschudden.

Uiteindelijk zou het Assyrische rijk worden vernietigd, en de hoofdstad Ninevé zou worden verwoest (Jes.10:5-19, 14:24-27, 30:27-33). Nadat de Assyrische koning Assurbanipal had geregeerd, ging het snel bergafwaarts. Door de toenemende macht van het Babylonische rijk

---

<sup>406</sup> Op het gevonden prisma van Sanherib (705 – 681) staan Assyrische inscripties die het bijbelse verhaal van de rooftochten van de Assyrische koning in het Tweestammenrijk Juda bevestigen. Volgens deze inscripties zouden 200.150 Joden uit het Tweestammenrijk naar Assyrië zijn gedeporteerd. Alleen de nederlaag van Sanherib door het ingrijpen van God, waarbij 185.000 mannen stierven (2Kon.18:35,36), staat niet op het prisma vermeld.

<sup>407</sup> Zie Herodotus, Historiën, deel 2, 141.

van Nabopolassar (625 – 605) en Medische rijk van Cyaxares I (625 – 585), en de komst van de Scythen werd Assyrië ernstig bedreigd. In 614 werd de belangrijke stad Assur door de vijandelijke legers veroverd. Na een beleg van enkele weken werd de hoofdstad Ninevé in 612 voor Christus ingenomen. Een klein Assyrisch rijk kon met hulp van Egypte nog 3 jaren lijdzaam voortbestaan. In 609 echter werd de nieuwe hoofdstad Haran door de Babylonische legers ingenomen.

Koning Necho II (609 – 594) van Egypte wilde het noodlijdende Assyrische rijk helpen, maar de Judese koning Josia (640 – 609) wilde het leger van de farao niet door zijn land laten trekken. Toen de farao niet naar Egypte wilde terugkeren, viel koning Josia met zijn leger de Egyptenaren aan. Dat liep niet goed af. In 609 sneuvelde de vrome koning Josia tegen farao Necho II (2Kon.23:29).

Het verzwakte leger van de farao trok verder naar het noorden, maar de hulp aan de Assyrische koning was zonder succes. Dit betekende het definitieve einde van het Assyrische rijk. Het Babylonische rijk nam de positie van wereldmacht van Assyrië over.

Het verslagen Tweestammenrijk viel in handen van de Egyptische koning. De Judese koning Joahaz (609) werd 3 maanden later door de farao gevangen genomen, en Jojakim (608 – 597) werd een vazalkoning van Necho II (609 – 594). Het Joodse volk moest een hoge belasting aan Egypte betalen (2Kon.23:30-34, Jes.7:18,19).

In 605 en 597 veroverde de Babylonische koning Nebukadnezar II het Tweestammenrijk Juda. Daarna kwamen de Joden opnieuw in opstand tegen deze koning, maar ze bekeerden zich niet tot God. Toen kwam de straf. In 586 veroverde Nebukadnezar II het Tweestammenrijk Juda voor de 3<sup>e</sup> keer, en hij voerde het overgrote deel van het Joodse volk in ballingschap naar Babel. De hoofdstad en de tempel werden verwoest (2Kon.25:1-21, 2Kron.36:11-21, Jes.3, 39:6,7).

Juist bij deze verovering van Jeruzalem werd vooral de ongehoorzame en kwaadaardige bovenlaag van de bevolking zwaar gestraft. Veel mensen uit de rijke klasse werden doodgeslagen (2Kon.25:7,18-21, Jer.39:6-8). Alleen de arme Joden mochten in het heilige land blijven (2Kon.25:12, Jer.39:10).

Nadat Nebukadnezar II in 586 het Tweestammenrijk Juda en de hoofdstad Jeruzalem had veroverd, stelde hij Gedalja (586) daarover als landvoogd aan. Toen die na enkele maanden werd vermoord, vluchtten veel Joden naar Egypte om aan de wraak van de Babylonische koning te ontkomen (Jes.19:18, Jer.40:1-43:7).

In 585 begon koning Nebukadnezar II (604 – 562) met zijn strijd tegen de stad Tyrus. Het deel van Tyrus dat op de vaste wal lag, nam hij in. Het gedeelte dat op het eiland in zee was gebouwd, werd 13 jaren door hem belegerd (585 – 573).<sup>408</sup> Na onderhandelingen gaf de stad zich aan hem over. Hoewel koning Nebukadnezar II vestingen voor de verdediging liet afbreken (Jes.23:11, Ezech.26:7-11), spaarde hij de stad, maar de inwoners moesten wel schatting aan hem betalen. De Tyrische koning Etbaäl III (591 – 573) verdween van het toneel. Zijn zoon Baäl II (573 – 564) die hem opvolgde, moest eerst trouw zweren aan de Babylonische koning (Jes.23:1-14).

In 581 voor Christus viel koning Nebukadnezar II Egypte aan (Jes.19:17), en voerde oorlog met farao Hofra (588 – 568). De Joodse geschiedschrijver Flavius Josefus vermeldt, dat de Babylonische koning Egypte heeft veroverd. Veel Joden die daar woonden, heeft hij naar Babel gedeporteerd (vgl. Jer.44:26-30).<sup>409</sup>

---

<sup>408</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 11:1; Flavius J., Tegen de Grieken, deel 1:20,21.

<sup>409</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

De Babylonische koning Nebukadnezar II (604 – 562) onderwierp tijdens zijn veldtocht in 581 tegen Syrië en Egypte ook de Moabieten (Jes.16).<sup>410</sup> Later zouden de gevangengenomen Moabieten door koning Kores II (559 – 529) worden vrijgelaten (vgl. Jer.48:47),<sup>411</sup> maar hun bestaan als volk zou ophouden. Het restant van de Moabieten is later door de Arabische Nabateëën veroverd, en in dat volk opgegaan.<sup>412</sup>

In een Babylonische inscriptie staat, dat Nebukadnezar II in zijn 37<sup>e</sup> regeringsjaar (= 568) het land Egypte opnieuw veroverde (Jes.19:17).<sup>413</sup>

Vanaf het begin van de regering van de kwaadaardige vazalkoning Jojakim (608 – 597) bleek steeds meer, dat de volken ondergeschikt werden aan Babel.<sup>414</sup> Vanaf 608 tot en met 538 voor Christus waren de volken onder de dreiging of het juk van Babel. Na 70 jaren zou die Babylonische dreiging en onderdrukking verdwijnen. In 538 kwam door de val van het Babylonische rijk aan die dienstbaarheid een einde (Jes.23:15-17).

De profeet Jesaja voorspelde de verlossing van de Israëlieten uit de Babylonische ballingschap door een zekere koning Kores (Jes.41:1-7,25, 43:14, 44:21-28, 45:1-13, 46:11, 47, 48:14). Dat is eveneens in vervulling gegaan. De Here bevrijdde zijn volk uit de ballingschap door middel van de Perzische koning Kores II (559/538 – 529) (Ezra 1:1-4, 5:13-17, 6:3). Deze koning veroverde het Babylonische rijk, en gaf in 538 aan alle Israëlieten toestemming om weer terug te keren naar hun land (2Kron.36:22,23, Jes.14:3-6).

De zonen en kleinzonen van de Babylonische koning Nebukadnezar II zijn allemaal vermoord (Jes.14:21). Na de dood van Nebukadnezar II volgde zijn zoon Amel-Mardoek (= Evil-Merodach) (562 – 560) hem op (2Kon.25:27, Jer.52:31). Twee jaren later werd hij vermoord door zijn zwager Neriglissar (560 – 556). Zijn zoon Labasi-Mardoek (556) die hem opvolgde, werd ook vermoord. Nabonidus (556 – 538), die hoogstwaarschijnlijk met een dochter van Nebukadnezar II was getrouwd, nam samen met zijn zoon Belsazar (552 – 538) de leiding over (Jer.27:6,7). Uiteindelijk werd Belsazar, de kleinzoon van Nebukadnezar II, in 538 doodgeslagen (Dan.5:30).<sup>415</sup>

Na de verovering van het Babylonische rijk door de Meden en Perzen werd de stad Babylon eerst nog mild behandeld. Kores II liet eveneens de afgodsbeelden met rust. Toen jaren later de inwoners van de stad in opstand kwamen, heeft de Perzische koning Darius I (521 – 485) in 521 Babylon heroverd. De opstandige stad werd door de koning zwaar gestraft. Er werd een groot bloedbad aangericht. Muren en torens werden afgebroken. Later werd Babel door koning Xerxes I (485 – 465) van haar (tempel)schatten beroofd. Hij verwijderde beelden van Babylonische afgoden. In 484 ging zelfs het gouden beeld van de afgod Mardoek tegen de

---

<sup>410</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 10, hoofdstuk 9:7.

<sup>411</sup> De profeet Jeremia (48:47) zei namelijk, dat de Here een keer (ten goede) zou brengen in het lot van de Moabieten. Doordat ze echter na de ballingschap hun afgoden bleven dienen, en mede daardoor ook een struikelblok vormden voor Gods volk (Ezra 9:1,2, Neh.13:23, Mal.2:11,14,15), gingen ze hun ondergang tegemoet.

<sup>412</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 14:2.

<sup>413</sup> Elgood, P.G., Later Dynasties of Egypt, Oxford, 1951, pag. 106.

<sup>414</sup> In 609 voor Christus wilde farao Necho II (609 – 594) het kwijnende Assyrische rijk redden. Hij trok met zijn leger door het Tweestammenrijk Juda om de Assyrische koning te helpen, zonder dat hij de Joden wilde lastig vallen. De Judese koning Josia (640 – 609) wilde echter niet, dat de farao met zijn leger over het Joodse grondgebied trok. Hij kwam hem daarom met zijn leger tegemoet. Farao Necho II en koning Josia ontmoetten elkaar in Megiddo. Ondanks de waarschuwingen van de farao bond koning Josia tegen Gods wil in de strijd aan. In die strijd sneuvelde de Joodse koning (2Kon.23:29, 2Kron.35:20-24).

Het verzwakte leger van de farao trok verder naar het noorden, maar de hulp aan de Assyrische koning was zonder succes. Dit betekende het definitieve einde van het Assyrische rijk. Het Babylonische rijk nam de positie van wereldmacht van Assyrië over.

<sup>415</sup> Zie Turenout T. van, Daniël, God is rechter, Grijskerk, 2019.



grond. Babel werd geleidelijk een ruïnestad, en dat bleef het tot op de dag van vandaag (Jes.13:1-22, 14:22,23, 21:1-4).

Toen slechts een klein deel van het Joodse volk terugkeerde uit de ballingschap, heeft het zich niet blijvend bekeerd. De priester Ezra, de landvoogd Nehemia en de profeet Maleachi moesten herhaaldelijk waarschuwen, en het volk terugbrengen tot hun God. Na de duidelijke waarschuwingen van de profeet Maleachi sprak de Here eeuwenlang niet meer via zijn profeten tegen de Joden.

In 175 voor Christus kwam het Joodse volk onder het juk van de wrede Syrische koning Antiochus IV (175 – 164). Hij liet de wetsgetrouwe Joden verschrikkelijk vervolgen. Deze vervolging bracht een tijdelijke reformatie onder leiding van de Makkabeeën tot stand. Toen God de gelovige Joden in 164 bevrijdde van de vreselijke onderdrukking van koning Antiochus IV, namen de hogepriesters de leiding over. Vanaf 142 voor Christus was de Joodse staat onder hun leiding in feite onafhankelijk. In de tijd van hogepriester Simon (142 – 135) genoot het volk van een grote welvaart. Oude mannen zaten op de pleinen van Jeruzalem (1Mak.14:4-15, Zach.8:4).

Tijdens de regering van koning Antiochus IV vluchtte een zoon van de vermoorde hogepriester Onias III (±190 – 174) naar Egypte. Rond 162 vroeg hij toestemming aan koning Ptolemaeus VI (181 – 145) om in Egypte een eigen tempel voor God te bouwen. De Egyptische koning gaf hem toestemming een tempel te bouwen in Leontopolis. Daar bouwde een zoon van Onias III een tempel, die leek op de tempel in Jeruzalem. Wel was die nieuwe tempel wat kleiner en eenvoudiger (Jes.19:19,20<sup>a</sup>).<sup>416</sup>

De dank van het Joodse volk voor Gods redding van de onderdrukking van de Syrische koning was hardnekkige ongehoorzaamheid. De Joden maakten de hogepriester Simon generaal en koning (1Mak.14:41-49). Door de structurele ongehoorzaamheid van de hogepriester en het volk ging het steeds verder bergafwaarts. Vijf jaren later werd Simon vermoord. Zijn zoon Johannes Hyrkanus (135 – 104) nam zijn positie als hogepriester-koning over. De slechtheid nam toe. Er werd vermoord om de opvolging. Later moesten de Romeinen er zelfs aan te pas komen om de interne conflicten te beslechten.

Jesaja voorspelde ook de komst van de Here Jezus (Jes.11:1,2).<sup>417</sup> In Galilea zou een groot licht schijnen (Jes.8:23, 9:1) Deze profetie is letterlijk vervuld, doordat Jezus in Galilea opgroeide, en vooral in het begin daar hoofdzakelijk zijn werk deed (Mat.4.13-16).

Toen Hij door Johannes de Doper werd gedoopt, daalde de Geest van God op Hem neer in de vorm van een duif (Mat.3:16, Mark.1:9-11, Luk.3:21,22). Zo werd Hij door God de Vader met de Heilige Geest gezalfd (Jes.61:1, Hand.10:38), voordat Hij met zijn werk begon.

De verlosser Jezus kwam op aarde als de bevrijder van zijn dienaren. De zachtmoedige mensen, de gebroken en treurende mensen, die soms ook om zijn naam worden vervolgd, verklaarde Jezus de Gezalfde gelukkig (Mat.5:3-12). De mensen die alles van Hem verwachtten, bevrijdde Hij van de duisternis van de zonde en de gevangenis van de satan. Hij opende hun ogen, zodat ze weer in contact met God konden komen (Jes.61:1-3).

Ook het lijden en sterven van de Here Jezus voor alle zonden van de mensheid is al eeuwen voor die tijd door de profeet Jesaja voorspeld (Jes.49:1-7, 50:4-11, 52:14, 53, Joh.12:38, Hand.8:28-33). Na zijn lijden en opstanding voer Gods Zoon op naar de hemel (Jes.52:13).

---

<sup>416</sup> Flavius J., Joodse Oudheden, deel 13, hoofdstuk 3:1-3.

<sup>417</sup> Jezus is een nakomeling van Natan, een jongere broer van Salomo, en een zoon van David (1012 – 972) en Batseba (1Kron.3:5 en Luk.3:31, vgl. Zach.12:12,13). Uit de stronk van Isai (= David) schiet een twijgje (= Natan, een zoon van David) op, een scheut van zijn wortels komt tot bloei.

Gelovige Joden zouden het evangelie aan de heidenen verkondigen (Jes.66:18,19). Dat hebben Joodse apostelen, profeten en evangelisten na de dood en hemelvaart van de gezalfde Jezus ook gedaan. Het evangelie zou vooral onder de nakomelingen van Jafet worden verbreid. Het nageslacht van Jafet zou deel krijgen aan de grote zegen die uit Sem was voortgekomen: de Here Jezus (Gen.9:26,27, Luk.3:23-36).

Ook werd al gauw het evangelie in Egypte verkondigd. Steeds meer Egyptenaren gingen de Here dienen. Na vele jaren hoorde bijna elke Egyptenaar bij de Christelijke kerk (Jes.19:21).

In 70 na Christus werd een massale opstand van de Joden tegen de Romeinen door keizer Vespasianus (69 – 79) en zijn zoon Titus (79 – 81) neergeslagen. De tempel en de stad Jeruzalem werden volledig verwoest (Luk.19:43,44, 21:20-24).

Daarna begon de eeuwenlange verstrooiing van de Joden (= diaspora). Velen van hen werden gevangen genomen, en naar Rome gebracht. Anderen vluchtten het land uit. De achtergebleven Joden herwonnen in 132 na Christus onder leiding van Bar Kochba (132 – 135) hun onafhankelijkheid. Drie jaren later werd de massale opstand door de Romeinen neergeslagen. Opnieuw verlieten veel Joden het beloofde land. De zonde en het volgen van satan bracht en brengt verstrooiing (Jes.6:12,13<sup>a</sup>).

In het Romeinse rijk hebben eerst de Joden en later vooral de Romeinen de Christenen zwaar vervolgd. Veel Christenen hebben de Here om verlossing gesmeekt. Die verlossing kwam door keizer Constantijn de Grote (306 – 337).

In het begin van de 4<sup>e</sup> eeuw voor Christus was het Romeinse rijk onder 4 keizers verdeeld. Constantijn bleek de succesvolste te zijn. In 313 waren er nog maar 2 keizers: Constantijn in het westen en Licinius (307 – 324) in het oosten van het Romeinse rijk. In 312 bekeerde Constantijn zich tot het Christendom. Het jaar daarop kondigde hij samen met zijn medekeizer Licinius godsdienstvrijheid af binnen het hele Romeinse rijk.

In 320 begon keizer Licinius de Christenen opnieuw te vervolgen. Dit liet keizer Constantijn niet over zijn kant gaan. Het leidde tot een burgeroorlog. Na jaren van strijd wist Constantijn deze oorlog uiteindelijk te winnen. Zo verloste hij alle Christenen in het oosten van het Romeinse rijk van hun onderdrukkers, en daarmee ook de Christenen in Egypte (Jes.19:20<sup>b</sup>).

In de Middeleeuwen zijn de Joden in heel de wereld verschrikkelijk getreiterd, vervolgd, gemarteld en vermoord. Het zwaard bleef hen achtervolgen. Het antisemitisme blijft de kop opsteken. De Tweede Wereldoorlog was daarvan het tragische dieptepunt.

## **2. Wat er nog zal gebeuren.**

De profeet Jesaja heeft eveneens voorspeld, dat de Joden en Israëlieten weer in het beloofde land zullen wonen, en zich zullen bekeren. Deze profetieën zijn nog niet (helemaal) vervuld.

Drie jaren na de Tweede Wereldoorlog werd de staat Israël uitgeroepen. Veel Joden zijn al teruggekeerd naar de nieuwe staat. Er zullen nog veel meer Joden en Israëlieten daarheen trekken. Uit de verre landen waarheen de Here hen had verstrooid, zal Hij hen verlossen (Jer.23:6-8, 30:10, Zach.10:6-12). De Here zal Israël en Juda weer terugbrengen naar het land dat Hij aan hun voorvaders heeft gegeven (Jes.11:11-16, 14:1,2, 27:12,13, 43:5-8, 49:8-50:3, 51:1-16, Jer.16:15-18, 30:3, Ezech.36:24, 37:1-14, Hos.1:10-12, 2:15-22, Am.9:14,15, Zef.3:10-20). Het dode Israël zal weer herrijzen. Jozef, Israël en Juda zullen worden herenigd (Jes.11:13, 61:4-11, Ezech.37:16-20,22). De Israëlieten zullen over mensen die hen willen onderdrukken, heersen (Jes.14:2, 27:1-7, 41:10-16, 54:17).

Er zal een weg tussen het Tweestromenland en Egypte worden aangelegd. Tussen die 2 lan-

den ligt de staat Israël. Die weg zal dus dwars door Israël lopen. In het Tweestromenland en in Egypte zal het overgrote deel van de bevolking zich tot de Here bekeren (Jes.19:23). De staat Israël zal zich bij hen aansluiten (Jes.19:24,25).

In de toekomst zullen verreweg de meeste Israëlieten Christenen worden (Jes.10:20,21, 12:6, 29:18-24, 32:15-20, 35, 42:16, 43:21, 44:1-5, 54:13, 57:18,19, Ezech.36:26,27 Hos.3:5, 14:5, Zach.12:10-14, 13:8,9). De heilige bevolking in het heilige land zal weer talrijk worden, en lang leven (Jes.26:15, 30:18-26, 65:19-24, 66:7-14).

De staat Israël zal een heel rijk en machtig land worden. Veel heidenen uit allerlei volken en Israëlieten zullen erheen trekken, en gezamenlijk zullen ze de Here dienen (Jes.60:1-17, 62, 66:20,21).

Ten slotte zullen alle afgoden worden vernietigd, en iedereen zal (moeten) buigen voor de almachtige God (Ps.22:30, Jes.45:23,24, 52:15, 63:1-6, Zef.2:11, Rom.14:11, Op.11:13). In de toekomst zal God de Vader (eerst) alle vijanden aan de Here Jezus onderwerpen (Ps.110:1, Jes.34:2,3). God de Vader zal de stad Jeruzalem bevrijden van al zijn tegenstanders (Jes.29:5-8, Zach.14:1-7).<sup>418</sup> Alle vijanden van het volk van de Here zullen worden uitgeroeid. De mensen die niet naar God wilden luisteren, en dus niet bij zijn volk willen horen, zullen zijn wraak ondergaan. Na de komst van de gezalfde Jezus zal Hij zijn vijanden op een eerlijke manier zelf berechten (Jes.11:4,5, 66:24, Zef.3:8, Op.20:12-15).

Aan het einde van de jongste dag, of kort daarna, zal de Here heel de aarde en de oude schepping vernietigen (Jes.24, 34:4,9,10, Mat.24:35, Luk.21:33, 2Pet.3:10,12, Op.20:11). Hij zal een nieuwe hemel en een nieuwe aarde scheppen (Jes.66:22,23). Het nieuwe Jeruzalem zal uit de hemel neerdalen als een bruid die voor haar man is versierd (Op.21:1,2). Alle overgebleven volken zullen erheen gaan, en ze zullen God de Vader en hun gezalfde Koning Jezus eenparig dienen (Jes.11:10, Zef.3:9, Op.21:1-7, 22:1-5). Daar zal het echt vrede zijn (Jes.11:6-9, 60:18-22).

Dan zullen alle profetieën van Jesaja in vervulling zijn gegaan.

---

<sup>418</sup> Zie Turenout T. van, Zacharia, Jahweh gedenkt, Grijpskerk, 2023.

### 3. Tijdbalk.

De oudere jaartallen zijn slechts benaderingen.

Voor Christus

- 5155            Schepping.
- 2895            Zondvloed.
- 1953            Geboorte van Abram.
- 1663            Intocht van het volk van de Hebreëen in Egypte.
- 1448            Uittocht uit Egypte na de 10<sup>e</sup> plaag.
- 1448 – 1408 Tocht van de Hebreëen naar Kanaän.
- 1408 – 1383 Jozua in Kanaän.
- 1383 – 1033 De tijd van de richters onder het volk Israël.
- 1033 – 1012 Regering van koning Saul
- 1012 – 972 Regering van koning David.
- 972 – 932 Regering van koning Salomo.
- 969            De tempelbouw onder koning Salomo.
- 932 – 722 De Koningentijd van Israël, de 10 stammen uit het noorden.
- 932 – 586 De Koningentijd van Juda, de 2 stammen in het zuiden.
- 785 – 733 Regering van de Judese koning Uzzia.
- 783 – 748 Regering van de Israëlitische koning Jerobeam II.
- 747 – 736 Regering van de Israëlitische koning Menachem.
- 745 – 727 Regering van de Assyrische koning Tiglatpileser III.
- 736 – 734 Regering van de Israëlitische koning Pekachja.
- 734 – 732 Regering van de Israëlitische koning Pekach.
- 733 – 732 Regering van de Judese koning Jotam.
- 732 – 727 Regering van de Judese koning Achaz.
- 732 – 731 De stammen Manasse, Gad, Ruben, Naftali (en Zebulon) worden door Tiglatpileser III naar Assyrië gedeporteerd (2Kon.15:29, 1Kron.5:26).
- 731 – 722 Regering van de Israëlitische koning Hosea.
- 727 – 714 Sebna bestuurt het Tweestammenrijk Juda.
- 727 – 697 Regering van de Judese koning Hizkia.
- 727 – 722 Regering van de Assyrische koning Salmanassar V.
- 724 – 722 Belegering van Samaria door Assyrië.
- 722 – 705 Regering van de Assyrische koning Sargon II
- 722            Val van Samaria, wegvoering van de rest van het Tienstammenrijk door Sargon II.
- 722 – 710 Regering van de Babylonische koning Merodach-Baladan.
- 713 – 711 Grote opstand in het westen tegen het Assyrische rijk
- 712            Koning Hizkia wordt ernstig ziek, maar geneest door een wonder.
- 712 of 711 Een gezantschap van koning Merodach-Baladan bezoekt koning Hizkia.
- 705 – 681 Regering van de Assyrische koning Sanherib.
- 703 – 702 Regering van de Babylonische koning Merodach-Baladan.
- 701            Sanherib verovert het Tweestammenrijk Juda, en belegert Jeruzalem.
- 697 – 642 Regering van de Judese koning Manasse.
- 681 – 669 Regering van de Assyrische koning Esarhaddon.
- 681            Koning Esarhaddon verovert Jeruzalem.
- 671            De Assyriërs veroveren Beneden-Egypte.
- 669 – 627 Regering van de Assyrische koning Assurbanipal.
- 664            Assurbanipal verovert Egypte met de hoofdstad Thebe.

- 612 De Assyrische stad Ninevé wordt veroverd.
- 609 De nieuwe Assyrische hoofdstad Haran wordt veroverd.
- 609 – 594 Regering van farao Necho II in Egypte.
- 608 – 538 Zeventigjarige heerschappij van het Babylonische rijk.
- 605 Eerste wegvoering. Daniël en zijn vrienden worden meegevoerd naar Babel.
- 604 – 562 Regering van koning Nebukadnezar II.
- 597 Tweede wegvoering. Nebukadnezar II maakt Zedekia koning in Jeruzalem.
- 588 – 568 Regering van farao Hofra in Egypte.
- 586 Derde wegvoering, verwoesting van Jeruzalem. Gedalja wordt landvoogd.
- 586 – 537 De Joodse ballingschap in Babel. (7 x 7 = 49 jaren)
- 585 – 573 De Babyloniërs belegeren de stad Tyrus.
- 581 Vierde wegvoering door Nebuzaradan (Jer.52:30). Inval in Egypte.
- 573 De stad Tyrus onderwerpt zich aan koning Nebukadnezar II.
- 569 – 568 Burgeroorlog in Egypte.
- 568 – 526 Regering van farao Amasis in Egypte.
- 568 Nebukadnezar II valt Egypte binnen, en vertrekt met een grote buit.
- 559 – 529 Kores II is koning over het (grote) rijk van Perzen en Meden.
- 538 – 332 Israël onder de macht van de Perzen en Meden.
- 537 De terugkeer van de Joden uit de ballingschap.
- 521 – 485 Regering van de Perzische koning Darius I.
- 515 De tempel is herbouwd.
- 485 – 465 Regering van de Perzische koning Xerxes I.
- 336 323 Regering van de Grieks-Macedonische koning Alexander de Grote.
- 175 – 164 Regering van de Syrische koning Antiochus IV.
- 142 – 63 In feite is Juda onder leiding van de Makkabeeën onafhankelijk.
- 37 – 4 Regering van koning Herodes de Grote in Israël.
- 4 Geboorte van de Here Jezus.

#### Na Christus

- ±29 Hemelvaart van Jezus de Gezalfde.
- 306 – 337 Regering keizer Constantijn de Grote.
- 313 Godsdienstvrijheid in het hele Romeinse rijk.
- Bekering van de Egyptenaren en de bewoners van het Tweestromenland.
- Bekering van de Israëlieten.
- Jongste dag, en het laatste oordeel van God.

## 5. HET DOEL VAN HET BIJBELBOEK JESAJA.

We hebben een blik in de toekomst van het verleden mogen werpen. Die toekomst is voor ons grotendeels verleden tijd. Afschuwelijke taferelen van strijd en moeite zijn we tegengekomen. We hebben ook gezien hoe een deel van alle profetieën van het betrouwbare boek in vervulling is gegaan. Hieruit blijkt hoe betrouwbaar Gods woorden en profetieën zijn. Door de bestudering van de profetieën die in vervulling zijn gegaan, kunnen we de onvervulde profetieën beter leren begrijpen.<sup>419</sup> Dat alles kan ons nog veel meer geloofsvertrouwen geven in Gods woord en werk. Vooral voor de profetieën die nog niet in vervulling zijn gegaan.

Ook hier geldt het woord uit de Bijbel: *“Aan iedereen immers, die heeft, zal gegeven worden, en hij zal overvloed hebben, maar wie niet heeft, ook wat hij heeft, zal van hem worden afgenomen”* (Mat.25:29). Wie studeert in de Bijbel, en er naar handelt, zal groeien, en zal God steeds beter leren kennen. Wie echter oppervlakkig is, en voor de Almachtige geen tijd en moeite overheeft, bij hem of haar stagneert de groei. De Bijbel wordt dan steeds meer een gesloten boek, en de hemel wordt van koper. Zo sprak de Here Jezus in gelijkenissen om het geheim van zijn koninkrijk bekend te maken aan zijn volgelingen die er echt interesse in hadden en hebben. Mensen die er wat voor over hebben. Het is echter niet bedoeld voor de oppervlakkige meelopers (Mat.13:10-17,34,35).

Ook nu moeten we als Christenen niet stil blijven staan, maar doorgaan en doorgroeien. Laten we maar hard aan het werk gaan, en veel bidden. Bidden om de vervulling van de beloften van de Here. De profeet Daniël bad op grond van profetieën om de terugkeer van Gods volk uit de ballingschap (Jer.25:11<sup>b</sup>,12 en 29:10, Dan.9:1:20). De Here verhoorde zijn gebed, en het volk is teruggekeerd.

Door het gebed en bekering wijzigt God soms zijn plannen (Am.7:1-9). Zo mocht Abraham bidden voor de slechte stad Sodom (Gen.18:16-33). Door het gelovige gebed van koning Hizkia (727 – 697) kwam de profetie dat hij binnenkort zou sterven, niet uit. Zijn leven werd met 15 jaren verlengd (Jes.38:1-8). Toen de stad Ninevé zich bekeerde, kwam evenmin de profetie van Jona uit. God spaarde de stad (Jona 3:10). Het gebed van een Christen doet dus erg veel. Het is een geducht wapen, dat we niet moeten onderschatten of verwaarlozen.

We moeten bidden om de bekering van het volk Israël. We moeten bovendien bidden om komst van Koning Jezus. Ook moeten we waken. De tekenen van de tijd moeten we in de gaten houden. Het werk moet doorgaan. Biddend en werkend mogen we meestrijden naar de overwinning. We mogen deel hebben aan de overwinning. Met het kompas van Gods Woord moeten we aan de slag. Het doel van dit boek is om ons voor die strijd te activeren! We zijn niet de onwetende schare, maar medestrijders van God. Onze Generaal heeft ons duidelijk zijn strijdplannen uiteengezet. We strijden mee met Hem, die eveneens verlost. We zullen overwinnaars zijn, samen met Jezus de Gezalfde.

Laten de dienaren van de Almachtige van vandaag en morgen elkaar bemoedigen en aansporen in ware liefde. We moeten de handen ineenslaan, want we hebben elkaar zo ontzettend hard nodig. Ons staat een zeer zware strijd te wachten. De Here heeft ons echter beloofd, dat de Kerk op aarde nooit zal worden uitgeroeid. Als de satan de mensen die van God houden,

---

<sup>419</sup> Vooral het bijbelboek Daniël, waarbij alle profetieën in vervulling zijn gegaan, is een heel goed oefenboek voor leren begrijpen van profetieën.

steeds meer kwelt, slaat de hemelse Vader steeds harder terug, totdat de grote tegenstander deze wedloop zal verliezen. De strijd is wel zwaar, maar de Here zal ons beschermen en kracht geven. In de zware strijd staat Hij aan onze kant. Hij heeft voor ons als medeoverwinnaars een troostrijke toekomst weggelegd, die eeuwig zeker is.

## LITERATUUR.

- Abegg M. Jr., *The Dead Sea scrolls Bible*, San Francisco, 1999.
- Alexander D. en P. e.a., *Handboek bij de Bijbel*, Den Haag, 1976.
- Barnes A., *Barnes' Notes, Isaiah*, 2e druk, Grand Rapids, 2005.
- Bimson J.J., *Encyclopedie van Bijbelse plaatsen*, Kampen, 2007.
- Brenton L.C.L., *The Septuagint with Apocrypha: Greek and English*, 9e druk, Londen, 2001.
- Dächsel K.A., *Bijbel of de geheele Heilige Schrift, deel 4, Jesaja - Maleachi*, 2e druk, Utrecht, 1892.
- Delitzch F., *Commentary on the Old Testament, deel 7, Isaiah*, 2e druk, Massachusetts, 2006.
- Dronkert K., *Gids voor het Oude Testament*, Kampen, 1964.
- Eban A., *Mijn volk, de geschiedenis van de Joden*, Amsterdam/Antwerpen, 1976.
- Elgood, P.G., *Later Dynasties of Egypt*, Oxford, 1951.
- Flavius J., *De Oude Geschiedenis van de Joden*, vertaling Meijer F.J.A.M. en Wes M.A., 4e druk, Amsterdam, 2005.
- Grosheide F.W. e.a., *Christelijke Encyclopedie*, Kampen, 1959.
- Herodotus, *Historiën*, vertaling Damsté O., 5e druk, Bussum, 1978.
- Paul M.J. e.a., *SBOT, deel 9, Bijbelcommentaar Hooglied - Jesaja*, Veenendaal, 2012.
- Ridderbos J., *Korte Verklaring, De profeet Jesaja, deel 1*, 4e druk, Kampen, 1952.
- Ridderbos J., *Korte Verklaring, De profeet Jesaja, deel 2*, 3e druk, Kampen, 1953.
- Snoek I., *Heilige Geschiedenis*, 13e druk, Den Haag, z.j.
- Woude A.S. van de e.a., *Bijbels Handboek, deel 1, 2a en 2b*, Kampen, 1981/1982/1983.



## INDEX.

- 1**
- 1000-jarig rijk 394
- 4**
- 4 wezens 65
- A**
- Aäron 292, 386
- Abram 10, 118, 130, 131, 159, 162, 176, 193, 208, 209, 233, 250, 276, 277, 289, 310, 316, 330, 331, 370, 378, 380, 384, 386, 412, 414
- Achab 134, 173
- Achaz 11, 12, 13, 14, 15, 16, 22, 25, 26, 28, 33, 44, 69, 70, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 80, 82, 83, 88, 92, 100, 105, 117, 126, 128, 129, 142, 166, 168, 197, 198, 240, 241, 258, 259, 355, 356, 404, 405, 406, 412
- Alexander de Grote 119, 128, 152, 311, 413
- Amasis 148, 150, 152, 413
- Ammonieten 11, 30, 130, 134, 139, 235, 357
- Amos 11, 16, 23, 25, 36, 58, 113, 116, 169, 235, 424
- Antiochus IV 21, 34, 67, 152, 409, 413
- Apisstier 13, 14, 150
- Arabië 6, 117, 162, 163, 283, 370
- Arabieren 11, 162, 370
- Aram 6, 13, 14, 28, 41, 69, 70, 72, 73, 77, 78, 81, 82, 84, 85, 90, 91, 92, 93, 95, 97, 138, 139, 140, 198, 404
- Artaxerxes I 178, 372
- Artaxerxes II 285
- Artaxerxes III 285
- Assur 98, 177, 217, 235, 285, 382, 407
- Assurbanipal 73, 98, 104, 125, 155, 217, 406, 412
- Assyrië 5, 6, 8, 13, 14, 15, 23, 24, 41, 55, 58, 60, 61, 62, 63, 67, 70, 73, 75, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 104, 109, 111, 124, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 136, 140, 141, 142, 144, 147, 153, 154, 155, 159, 161, 165, 172, 176, 177, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 198, 199, 204, 216, 217, 218, 219, 223, 227, 229, 239, 240, 241, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 253, 255, 256, 258, 259, 263, 264, 266, 285, 286, 291, 292, 293, 314, 315, 325, 334, 335, 336, 337, 352, 401, 404, 405, 406, 407, 408, 412
- Assyriërs 14, 19, 23, 24, 28, 58, 59, 61, 67, 77, 78, 83, 92, 93, 95, 98, 101, 104, 105, 124, 125, 126, 128, 129, 136, 141, 144, 145, 147, 148, 153, 155, 159, 164, 165, 166, 168, 176, 177, 188, 192, 197, 198, 199, 210, 213, 216, 217, 218, 219, 227, 228, 230, 240, 241, 244, 245, 250, 258, 259, 266, 267, 268, 285, 286, 306, 307, 314, 315, 316, 318, 325, 332, 335, 336, 337, 346, 352, 355, 404, 406, 412
- Assyrische rijk 8, 11, 13, 14, 15, 16, 61, 77, 78, 81, 83, 96, 98, 99, 104, 116, 125, 140, 141, 156, 159, 161, 166, 176, 177, 190, 192, 210, 217, 241, 263, 285, 347, 404, 405, 406, 407, 408, 412
- Astarte 30, 139, 288
- B**
- Baäl 140, 173, 288, 306
- Baäl II 177, 407
- Babel 5, 6, 7, 8, 10, 12, 15, 26, 34, 42, 46, 47, 48, 51, 55, 58, 60, 63, 78, 79, 94, 104, 109, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 134, 150, 155, 156, 157, 158, 177, 200, 210, 224, 235, 241, 263, 264, 267, 286, 288, 289, 298, 299, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 356, 382, 388, 405, 406, 407, 408, 413
- Babylon 12, 15, 26, 42, 46, 58, 109, 115, 116, 119, 123, 156, 158, 200, 241, 263, 289, 298, 307, 309, 311, 405, 408
- Babylonië 12, 15, 26, 42, 46, 47, 58, 109, 116, 119, 123, 156, 157, 175, 192, 200, 263, 289, 309, 310, 316, 405
- Babyloniërs 73, 105, 118, 119, 122, 157, 158, 161, 176, 188, 192, 210, 234, 241,

277, 285, 286, 289, 292, 306, 316, 369, 413  
 Babylonische rijk 17, 98, 110, 115, 116, 118, 119, 122, 123, 156, 157, 158, 161, 176, 177, 190, 217, 274, 279, 285, 286, 289, 299, 307, 310, 311, 316, 317, 355, 406, 407, 408, 413  
 Bar Kochba 35, 68, 388, 410  
 bat 57, 271  
 Bel 306  
 Belsazar 80, 122, 123, 408  
 betrouwbaarheid van het boek 5, 16

### C

Chaldeeën 114, 118, 172, 176, 177, 277, 288, 289, 309, 310, 313, 314, 316, 317  
 Cham 126, 142, 175, 285, 303, 401  
 cherubs 65, 251  
 Constantijn 152, 410, 413  
 Cyaxares I 98, 177, 217, 285, 407

### D

Dagon 30, 316, 336, 352  
 Damascus 69, 72, 73, 77, 80, 81, 95, 96, 97, 138, 139, 140, 198, 404  
 Daniël 21, 22, 46, 80, 120, 123, 264, 311, 353, 355, 413, 414, 424  
 Darius I 119, 123, 158, 178, 307, 311, 372, 408, 413  
 David 10, 19, 27, 29, 33, 37, 50, 52, 55, 59, 69, 70, 72, 75, 76, 82, 85, 87, 88, 91, 101, 105, 106, 107, 112, 128, 133, 134, 145, 164, 166, 168, 170, 173, 199, 203, 219, 228, 234, 253, 254, 255, 258, 259, 268, 277, 324, 331, 336, 346, 349, 350, 367, 409, 412  
 de goede Herder 24, 266, 269, 319, 321  
 Dedan 162  
 Deutero-Jesaja 16, 17  
 Dode Zeerollen 18, 19, 72, 73, 101, 175, 341, 343, 344

### E

Edom 6, 41, 47, 109, 110, 159, 232, 233, 234, 235, 380, 382  
 Edomieten 11, 14, 23, 28, 78, 92, 120, 133, 159, 161, 162, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 380, 382, 404  
 efa 57, 271

Efraïm 5, 6, 69, 70, 72, 73, 75, 78, 90, 91, 93, 109, 110, 138, 139, 194, 195  
 Egypte 6, 10, 13, 18, 22, 23, 27, 47, 48, 78, 98, 100, 101, 109, 110, 111, 136, 142, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 172, 175, 176, 190, 193, 194, 210, 211, 213, 217, 218, 219, 227, 236, 239, 240, 241, 243, 244, 247, 249, 253, 254, 255, 264, 283, 285, 286, 289, 303, 304, 307, 317, 324, 332, 334, 336, 347, 385, 386, 401, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 412, 413  
 Egyptenaren 101, 109, 142, 145, 146, 147, 149, 150, 152, 153, 155, 175, 218, 219, 244, 285, 289, 303, 304, 332, 386, 407, 410, 413  
 Elam 15, 109, 110, 156, 157, 164, 165, 235, 241, 263, 286, 382, 405  
 Elamieten 73, 109, 118, 157, 158, 164, 165  
 Eljakim 6, 14, 77, 129, 168, 169, 170, 171, 197, 239, 240, 241, 243, 244, 246, 247, 318, 355, 405, 406  
 Esarhaddon 8, 12, 26, 42, 44, 55, 58, 62, 73, 78, 94, 104, 124, 155, 174, 177, 200, 224, 256, 315, 404, 406, 412  
 Etbaäl III 177, 407  
 Ethiopië 6, 109, 142, 144, 154, 155, 248, 249, 283, 285, 303, 324  
 Ethiopiërs 142, 144, 155, 210, 211, 218, 241, 249, 285, 303, 304, 370  
 Evil-Merodach 122, 123, 408  
 Ezau 130, 159, 161, 233, 234, 351, 380  
 Ezechiël 23, 65, 113, 155, 235, 382, 424  
 Ezra 34, 53, 67, 269, 409

### F

Filistijnen 11, 14, 15, 28, 30, 39, 41, 78, 90, 92, 109, 110, 126, 128, 136, 154, 155, 199, 210, 241, 316, 336, 352, 404, 405  
 Flavius Josefus 12, 26, 43, 44, 46, 136, 150, 173, 174, 372, 399, 401, 407

### G

Gedalja 110, 150, 152, 286, 407, 413  
 Gods troon 65, 66, 251  
 graanoffer 395  
 Grieken 43, 110, 173, 174, 372, 399, 401

**H**

Haggai 20, 80, 106, 424  
 Haran 98, 130, 177, 217, 249, 250, 285,  
 407, 413  
 Hebreeuws 18, 21  
 heerlijkheid van God 53, 66, 268, 369,  
 399  
 Herodes 382, 413  
 Herodotus 16, 43, 83, 98, 125, 141, 148,  
 149, 158, 162, 163, 167, 173, 204, 220,  
 256, 298, 299, 372, 401, 406, 416  
 Hizkia 6, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 22, 23, 24,  
 25, 26, 28, 37, 67, 69, 76, 77, 82, 83, 95,  
 97, 104, 116, 117, 124, 129, 130, 134,  
 142, 144, 154, 156, 159, 163, 166, 167,  
 168, 169, 170, 171, 197, 200, 210, 218,  
 219, 223, 227, 228, 230, 239, 240, 241,  
 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 251,  
 253, 254, 255, 256, 258, 259, 260, 261,  
 262, 263, 264, 265, 266, 318, 335, 336,  
 337, 352, 354, 356, 360, 362, 365, 404,  
 405, 406, 412, 414  
 Hofra 48, 148, 150, 407, 413  
 homer 57  
 Hosea  
 de koning 13, 16, 41, 60, 77, 81, 93,  
 140, 315, 404, 412  
 de profeet 16, 41, 58, 155  
 het bijbelboek 424

**I**

Immanuël 5, 23, 64, 69, 75, 76, 77, 78, 79,  
 82, 83, 84  
 Israëlieten 4, 5, 8, 10, 14, 15, 23, 24, 37,  
 41, 53, 57, 58, 67, 68, 82, 85, 87, 100,  
 101, 109, 110, 111, 120, 121, 131, 134,  
 137, 138, 139, 140, 145, 153, 157, 159,  
 161, 173, 179, 180, 184, 187, 188, 192,  
 193, 194, 195, 197, 208, 209, 214, 215,  
 221, 222, 224, 225, 231, 232, 233, 234,  
 235, 238, 241, 250, 266, 267, 269, 274,  
 277, 278, 279, 284, 286, 287, 289, 290,  
 291, 292, 293, 299, 301, 304, 305, 307,  
 314, 315, 317, 318, 319, 321, 323, 324,  
 325, 326, 331, 332, 333, 337, 339, 341,  
 343, 346, 347, 350, 351, 353, 355, 357,  
 358, 359, 360, 366, 367, 369, 373, 376,  
 377, 379, 380, 383, 385, 386, 387, 388,  
 390, 391, 401, 408, 410, 411, 413  
 Izebel 173

**J**

Jafet 366, 401, 410  
 Jahweh redt 2, 12, 25, 85, 155, 230, 265  
 Jakob 10, 36, 37, 39, 41, 84, 85, 90, 91,  
 100, 106, 114, 120, 130, 138, 139, 159,  
 189, 192, 208, 209, 233, 234, 270, 272,  
 276, 277, 279, 282, 285, 291, 293, 297,  
 298, 299, 303, 304, 306, 307, 313, 314,  
 316, 317, 318, 319, 323, 326, 360, 361,  
 362, 363, 365, 367, 368, 374, 378, 380,  
 386, 389, 391  
 Javan 42, 173, 174, 372, 397, 399, 401  
 Jeremia 4, 23, 46, 106, 113, 131, 132, 136,  
 137, 139, 155, 163, 235, 408  
 Jerobeam II 11, 16, 27, 61, 91, 412  
 Jeruzalem 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15,  
 19, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 33, 34, 35, 36,  
 37, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53,  
 54, 55, 58, 59, 63, 67, 69, 70, 72, 77, 78,  
 82, 83, 84, 85, 94, 95, 97, 98, 101, 102,  
 104, 112, 124, 125, 128, 129, 133, 134,  
 139, 141, 145, 150, 151, 152, 155, 161,  
 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170,  
 173, 180, 182, 187, 190, 192, 193, 196,  
 197, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 205,  
 214, 217, 218, 219, 223, 224, 227, 228,  
 230, 231, 234, 235, 239, 240, 241, 243,  
 245, 246, 247, 248, 249, 253, 254, 255,  
 256, 258, 264, 266, 267, 268, 277, 279,  
 286, 297, 298, 315, 318, 324, 325, 326,  
 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 346,  
 347, 348, 351, 352, 356, 357, 360, 367,  
 369, 370, 372, 373, 374, 377, 378, 379,  
 382, 385, 387, 388, 390, 393, 395, 397,  
 398, 399, 401, 405, 406, 407, 409, 410,  
 411, 412, 413  
 nieuwe 24, 36, 37, 108, 347, 360, 372,  
 373, 374, 392, 394, 403, 411  
 Jesaja 2, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,  
 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28,  
 30, 33, 36, 38, 41, 54, 55, 58, 59, 64, 65,  
 66, 69, 70, 72, 73, 76, 77, 80, 84, 85, 86,  
 87, 91, 93, 97, 104, 109, 110, 112, 113,  
 115, 116, 117, 119, 124, 125, 126, 129,  
 130, 131, 132, 133, 134, 136, 138, 139,  
 141, 144, 145, 147, 154, 155, 156, 157,  
 158, 159, 161, 164, 165, 166, 168, 169,  
 170, 175, 177, 181, 187, 189, 192, 194,  
 197, 198, 204, 208, 210, 212, 221, 224,  
 225, 228, 239, 241, 247, 248, 249, 251,

- 253, 254, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 268, 271, 272, 277, 278, 281, 283, 284, 285, 291, 292, 298, 307, 311, 314, 316, 317, 318, 319, 323, 324, 325, 328, 331, 332, 333, 336, 339, 341, 343, 345, 347, 351, 355, 356, 359, 360, 361, 366, 370, 374, 375, 376, 378, 382, 385, 386, 387, 388, 390, 395, 398, 404, 405, 406, 408, 409, 410, 411
- Jezus 8, 10, 18, 19, 22, 24, 35, 37, 52, 53, 55, 65, 66, 69, 72, 77, 87, 88, 89, 98, 105, 106, 107, 117, 119, 125, 153, 192, 199, 200, 204, 208, 209, 219, 220, 221, 224, 227, 255, 266, 267, 268, 269, 278, 280, 281, 284, 287, 303, 318, 319, 321, 323, 328, 329, 333, 336, 339, 341, 343, 344, 347, 350, 351, 353, 366, 367, 370, 375, 376, 379, 380, 383, 385, 388, 399, 401, 403, 409, 410, 411, 413, 414
- Jezus Sirach 19
- Johannes de Doper 107, 267, 280, 375, 409
- Johannes Hyrkanus 35, 120, 236, 382, 409
- Jojachin 46, 47, 106, 107
- Jojakim 46, 78, 106, 177, 407, 408
- Jona 11, 414, 424
- Jonatan de Makkabeeër 128
- Joodse cultuur 21, 106
- Joram 234
- Josia 78, 105, 125, 177, 407, 408
- Jotam 12, 13, 16, 25, 26, 28, 36, 44, 50, 62, 64, 69, 70, 91, 404, 412
- Jozua
- de leider 10, 76, 412
- de priester 53, 79, 110
- Juda
- de stam 55, 234, 255
- Judas de Makkabeeër 136
- K**
- Kamos 30
- Kanaän 10, 13, 126, 134, 146, 151, 175, 231, 234, 412
- Kanaänieten 380
- Kittiërs 172, 173, 174, 176, 401
- Knecht van de Here 7, 19, 66, 98, 125, 200, 204, 220, 227, 280, 318, 319, 328, 333, 336, 338, 345, 385
- Koningentijd 10, 412
- Kores II 4, 8, 14, 16, 24, 110, 119, 120, 122, 123, 137, 158, 177, 178, 266, 267, 274, 275, 278, 279, 285, 289, 298, 299, 301, 307, 308, 311, 315, 316, 317, 372, 408, 413
- kruis 53, 67, 88, 224, 315, 328, 343, 370, 379, 388
- Kus 142, 285, 303, 370
- L**
- Labasi-Mardoek 122, 123, 408
- levende brood 350
- Licinius 152, 410
- M**
- Maher Sjalal Chasj Baz 80, 85
- Makkabeeën 34, 110, 120, 362, 409, 413
- Maleachi 34, 53, 67, 235, 236, 267, 269, 382, 409, 424
- Manasse
- de koning 8, 12, 16, 24, 26, 42, 55, 58, 63, 78, 94, 104, 124, 155, 171, 200, 224, 258, 262, 264, 315, 318, 354, 356, 360, 365, 378, 404, 406, 412
- de stam 41, 77, 81, 90, 93, 131, 140, 198, 404, 412
- Mardoek 158, 241, 263, 307, 408
- Meden 114, 116, 118, 119, 157, 158, 311, 408, 413
- Medië 156, 157, 401
- Menachem 11, 41, 60, 61, 91, 93, 315, 412
- Merodach-Baladan 6, 14, 15, 23, 77, 129, 168, 197, 210, 239, 241, 263, 264, 405, 412
- Mesech 397, 399, 401
- Micha 16, 17, 36, 37, 424
- Midjan 87, 88, 100, 101, 368, 369, 370
- Midjanieten 88, 101, 370, 373
- Mirjam 386
- Moab 5, 41, 47, 109, 110, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 139, 184
- Moabieten 30, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 184, 235, 383, 408
- Moloch 14, 30, 217, 288, 354, 357
- morgenster 121
- motief 22, 23, 69, 77, 117
- Mozes 10, 12, 18, 20, 25, 27, 31, 37, 45, 47, 49, 51, 65, 66, 70, 76, 88, 98, 101,

116, 124, 131, 134, 139, 166, 180, 193,  
268, 271, 304, 353, 362, 384, 386

## N

Nabateeën 137, 236, 382, 408  
Nabonidus 122, 123, 236, 382, 408  
Nabopolassar 46, 98, 99, 104, 122, 123,  
125, 177, 217, 285, 407  
Natan  
de profeet 20  
zoon van David 106, 107, 409  
Nebo  
de afgod 11, 32, 306  
de plaats 130, 131  
Nebukadnezar II 8, 32, 34, 42, 44, 45, 46,  
47, 48, 49, 55, 58, 59, 60, 67, 79, 94,  
109, 110, 120, 121, 122, 123, 128, 134,  
136, 148, 149, 150, 151, 155, 157, 161,  
175, 176, 177, 201, 224, 235, 264, 265,  
285, 286, 302, 311, 315, 316, 355, 382,  
388, 407, 408, 413  
Nebuzaradan 413  
Necho I 148, 155, 244  
Necho II 78, 148, 177, 407, 408  
Nectanebo II 285  
Nehemia 34, 53, 67, 269, 353, 409  
Neriglissar 122, 123, 408  
nieuwe aarde 8, 37, 44, 53, 89, 222, 268,  
269, 332, 374, 392, 394, 398, 403, 411  
Ninevé 16, 98, 177, 217, 256, 259, 285,  
406, 413, 414  
Noach 10, 181, 345, 347, 366  
Nob 102

## O

Obadja 235  
oudsten 46, 49, 180, 182, 247

## P

Paaslam 341  
Pekach 13, 16, 22, 28, 62, 69, 70, 72, 73,  
77, 82, 85, 92, 93, 117, 198, 404, 412  
Pekachja 91, 93, 412  
Perzen 119, 128, 153, 157, 158, 188, 285,  
311, 408, 413  
Plato 22  
Plinius 119, 123, 311  
priester 80, 179, 180, 269, 403, 409

profetie 8, 16, 17, 19, 22, 23, 26, 32, 37,  
44, 46, 55, 59, 64, 67, 69, 73, 77, 80, 85,  
88, 117, 268, 410, 414

Psammetichus I 148, 155, 244, 406  
Psammetichus II 47, 48, 148  
Ptolemeüs I 286  
Ptolemeüs II 18  
Ptolemeüs VI 152, 409  
Puteeërs 401

## R

rabsaké 97, 239, 240, 243, 244, 245, 246,  
247, 248, 249, 336  
Rahab 210, 211, 330, 332  
Richterentijd 10  
Rome 35, 67, 388, 410  
Romeinen 35, 45, 59, 67, 68, 152, 188,  
224, 382, 388, 409, 410  
Romeinse cultuur 106

## S

Sabeeërs 303, 373  
Salmanassar V 41, 126, 176, 404, 412  
Salomo 10, 20, 27, 33, 43, 91, 105, 106,  
107, 166, 173, 277, 336, 346, 370, 372,  
409, 412  
Samaria  
de stad 8, 14, 41, 55, 70, 72, 73, 77, 80,  
94, 95, 96, 97, 109, 126, 129, 140,  
168, 194, 195, 197, 240, 246, 404,  
412  
het Tienstammenrijk 70, 72, 90, 91,  
125, 197  
Samuel 20  
Sanherib 6, 12, 14, 15, 16, 19, 26, 28, 41,  
42, 45, 58, 62, 77, 78, 79, 83, 94, 95, 97,  
98, 104, 124, 125, 129, 141, 162, 163,  
165, 168, 177, 194, 197, 199, 200, 204,  
210, 218, 219, 220, 223, 227, 228, 229,  
239, 240, 241, 243, 248, 249, 251, 253,  
254, 255, 256, 258, 263, 264, 266, 286,  
291, 314, 315, 331, 332, 333, 335, 336,  
347, 351, 404, 405, 406, 412  
Sargon II 8, 15, 41, 55, 94, 95, 96, 97,  
109, 126, 128, 129, 130, 136, 140, 142,  
154, 194, 195, 210, 218, 241, 246, 250,  
263, 405, 406, 412  
Saul 10, 31, 102, 134, 234, 351, 412  
scheidingsbrief 346  
schrijver van het boek 5, 11

Scythen 98, 99, 104, 125, 177, 217, 285, 407  
 Seba 283, 285, 303  
 Sebna 6, 14, 77, 128, 129, 142, 168, 169, 170, 171, 197, 239, 240, 241, 243, 244, 246, 247, 404, 405, 412  
 Sem 366  
 Semieten 366, 401  
 Septuagint 18, 175, 225, 314, 341, 343, 344, 375, 416  
 serafs 64, 65  
 Seraja 60, 315  
 Shabaka 144, 147, 155  
 Shebitku 211, 218  
 Sidon  
 de stad 47, 172, 173, 174, 175, 176, 235, 382  
 zoon van Cham 175  
 Sidoniërs 30, 109, 175, 178, 372  
 Simon de Makkabeeër 34, 35, 409  
 Sjabeeërs 370  
 Sjeba  
 het land 368, 369, 370  
 zoon van Joksan 370  
 zoon van Joktan 370  
 zoon van Rama 370  
 Sjuaar-Jasjoev 69, 70, 72, 85  
 structuur van het boek 5, 22  
 Syrië 36, 42, 96, 97, 104, 121, 136, 138, 229, 246, 250, 254, 271, 392, 408  
 Syriërs 188

## T

tabernakel 53, 65, 66, 251, 353  
 Tammoez 140  
 Tantamami 148, 406  
 Tarsis 39, 42, 43, 44, 172, 173, 174, 175, 176, 368, 370, 372, 373, 397, 399, 401  
 Tattenai 178, 372  
 tempel 8, 10, 14, 31, 33, 35, 37, 53, 55, 60, 64, 65, 66, 67, 109, 120, 152, 153, 158, 173, 178, 224, 239, 243, 247, 251, 264, 274, 279, 292, 297, 298, 299, 315, 328, 337, 353, 357, 369, 370, 372, 373, 379, 387, 388, 392, 395, 396, 397, 398, 403, 407, 409, 410, 413  
 Tienstammenrijk 8, 11, 13, 14, 15, 16, 23, 28, 36, 41, 42, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 67, 69, 70, 72, 73, 77, 78, 81, 82, 84, 85, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 104, 109, 110, 121,

124, 125, 129, 131, 134, 136, 138, 139, 140, 165, 168, 192, 194, 195, 197, 198, 229, 240, 241, 246, 250, 254, 266, 267, 271, 286, 289, 291, 292, 293, 299, 307, 314, 315, 325, 362, 404, 405, 412  
 Tiglatpileser III 11, 13, 14, 41, 44, 61, 62, 74, 77, 78, 81, 82, 87, 88, 91, 93, 126, 128, 129, 131, 136, 140, 159, 168, 197, 198, 241, 404, 405, 412  
 Tijdbalk 7, 412  
 Tirhaka 147, 155, 244, 248, 249, 406  
 Titus 35, 67, 388, 410  
 Trito-Jesaja 17  
 Tubal 397, 399, 401  
 Tweestammenrijk 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 23, 24, 26, 28, 29, 36, 37, 41, 42, 45, 47, 51, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 67, 69, 70, 73, 74, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 104, 109, 110, 116, 122, 124, 125, 128, 129, 134, 138, 139, 141, 142, 144, 151, 154, 155, 156, 157, 159, 164, 165, 168, 177, 192, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 204, 210, 213, 216, 218, 219, 223, 224, 227, 228, 229, 239, 240, 241, 244, 245, 247, 248, 255, 256, 258, 264, 266, 267, 285, 286, 289, 291, 292, 293, 298, 299, 303, 307, 314, 315, 318, 325, 335, 336, 337, 346, 347, 351, 353, 355, 356, 366, 388, 404, 405, 406, 407, 408, 412  
 Tweestromenland 7, 109, 153, 163, 165, 176, 192, 250, 259, 266, 267, 286, 292, 293, 304, 306, 307, 313, 314, 346, 347, 410, 413  
 Tyriërs 109, 176, 178, 372  
 Tyrus 6, 47, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 401, 407, 413

## U

Uzzia 8, 11, 12, 13, 16, 25, 26, 27, 28, 36, 41, 44, 61, 64, 65, 69, 70, 91, 116, 169, 194, 239, 243, 404, 412

## V

verklaringsmethode 5, 19  
 Vespasianus 35, 67, 388, 410  
 voorgeschiedenis 5, 10  
 vuurspuwende draak 189, 190

**X**

Xerxes I 119, 123, 158, 307, 311, 408, 413

**Z**

Zacharia

de koning 91

de profeet 61, 80

het bijbelboek 424

zoon van Jeberechja 80

zoon van Jojada 19

Zedekia 47, 48, 60, 134, 315, 413

zegelring 106

Zerubbabel

voorvader van Jezus 53, 79, 106, 107,  
110, 193, 269

voorvader van Jozef 106

Zion 5, 6, 7, 19, 27, 29, 33, 34, 36, 37, 50,

52, 53, 84, 85, 95, 97, 100, 101, 102,

112, 126, 128, 129, 132, 133, 142, 145,

180, 182, 196, 199, 203, 204, 214, 218,

219, 226, 227, 228, 229, 230, 232, 234,

237, 238, 253, 254, 255, 266, 267, 268,

277, 279, 306, 308, 322, 324, 330, 331,

332, 333, 334, 336, 337, 345, 346, 365,

367, 368, 373, 374, 375, 377, 378, 379,

385, 387, 397, 398

Andere werken die de heer T. van Turennot heeft geschreven zijn:

Psalmen, profetische liederen,  
Jeremia, Jahweh sticht,  
Klaagliederen van Jeremia,  
Ezechiël, God maakt sterk,  
Daniël, God is rechter,  
Hosea, redder,  
Joël, Jahweh is God,  
Amos, lastdrager,  
Obadja, dienaar van Jahweh,  
Jona, duif,  
Micha, wie is aan Jahweh gelijk,  
Nahum, trooster,  
Habakuk, de omhelsde,  
Zefanja, Jahweh heeft bewaard,  
Haggai, feest van Jahweh,  
Zacharia, Jahweh gedenkt,  
Maleachi, boodschapper van Jahweh,  
Het Evangelie via de apostel Matteüs,  
De Openbaring mag niet verborgen blijven.

Ze zijn te vinden op de website via:

[www.bijbelverklaring.nl](http://www.bijbelverklaring.nl),  
[www.vturennout.nl](http://www.vturennout.nl).